ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՄԱՐՏ
2
MARDI
2 MARS
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2 50 Ֆ.

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.116 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.116

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

«ՍԵԶԱՌՆԵՐՈՒ ԳԻՇԵՐԸ»

ՊԱՐԱՃԱՆՈՎԻ ԱԶԱՏ ԱՐՁԱԿՈՒՄԸ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋՈՒԻ

Շաբաթ իրիկուն, եօթներորդ անդամ ըլլալով, Փարիզի մէջ տեղի կ'ունենար Սեզառներու յանձնումի արարողութիւնը: Կոչուած վարձատրելու Ֆրանսական սինեմայի տարուան յաջողութիւնները: Այս տարի կը նախագահէր Օրսըն Ուելս, ինչ որ բացառիկ փայլ մը կուտար հանդիսութեան մինչ Փլէյէլի սրահն ալ կը վխտար չարժանկարի ամէնէն փայլուն դէմքերով:

Արարողութեան ընթացքին ժան - Քլօտ Քաուիէռ առանձնապէս մեծարեց Սերժ Պարաճանովը, հեղինակ Հրեղէն Ձիերու եւ Սայթ Նովայի, յիշեցնով թէ ան ձեռնակալուած է Փեար· 11–ին մինչ եօթը տարիներու արգելքէ ետք, վերջապէս խորհրդային իշխանութիւնները կ'արտօնէին Սայթ – Նովայի ներկայացումը Ֆրանսայի մէջ (կը ներկայացուի, քանի մը շաբաթէ, փարիզեան կարգ մը սրահներու մէջ): Այս առթիւ կը հաղորդէր թէ կոմիտէ մը կազմուած է եւ կոչ կ'ընէր խորհրդային իշխանութիւններէն, որ անմիջապէս ազատ արձակուի Սերժ Պարաճանով, որ արդէն հինգ տարի արգելափակուած մնացած է անցեալին եւ առողջութիւնն ալ՝ քայքայուած:

×

Լաւագոյն Ֆիլմի մրցանակը ստացաւ «Կրակին պատերազմը», Ժ· Ժ· Աննոյի, լաւագոյն դերասանուհին՝ Իզապէլ Ատանի, լաւագոյն դերասանը՝ Միշէլ Սեռօ, լաւագոյն բեմադրութիւնը, կրկին Ժ· Ժ· Աննօ, լաւագոյն առաջին դործը՝ Տիվա: Մեծարանքի արժանացաւ յատկապէս լեհ բեմադրիչը՝ Անտրէյ Վաժտա, իր ամբողջական գործին համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ մէջ, պատերազմական վիճակի կանոնները քիչ մը թուլցան եւ օրինակ՝ Լեհերը կրնան առանց արտօնութեան երթեւեկել երկրին մէջ: Վալեզայի երկու տղաքը կրցած են երթալ Ամերիկա՝ իրենց հայրը տեսնել եւ յայտարարած են թէ չատ հանգստաւէտ բնակարան մը կ'ապրին, մօրուքը ձգած է եւ հեռատեսիլ կը դիտէ: Երկուշաբթի օր զօր· Ժարուզելսկի Մոսկուա գնաց: Միւս կողմէ սակայն, գրաքննութիւնը իր դերը կը շարունակէ կատարել, քանի որ Ջնջուած են եպիսկոպոսներու կոչին այն հատուածները, որոնք բացէ ի բաց կը դատապարտէին պատերազմական վիճակը, որու հետեւանքով երկիրը տնտեսական, բարոյական եւ ընկերային ապէտ մը կ'ապրի: Եկեղեցականները կ'ուզէին նաեւ որ ազատ արձակուին բոլոր ձերբակալուածները, ներման արժանանան անոնք որոնք դատապարտուեցան պատերազմական վիճակի հաստատումէն ի վեր եւ չտեսպուին թաքստոց մնալ անոնք որոնք կը վախնան ձերբակալուելէ:

ՀՌՈՄի մէջ, Նախագահ Միթերան մէկ ժամէն աւելի տեսնուեցաւ Պապին հետ եւ միջազգային հարցերէն ու մանաւանդ *Լեհաստանէն զատ, խօսած են նաեւ ազատ ուսման մասին:*

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ, առաջին անգամ ըլլալով, չարշարանքի տակ մեռած բանտարկեալի մը ընտանիքը բողոք ներկայացուցած է եւ 15 հազար տոլար վնասուց հատուցում պահանջած:

ԼՈՆՏՈՆի Սթանսըտ օդակայանը իջած պօյինգը, ուր չորս Թանզանցի երիտասարդներ պատանդ բռնած էին օդանաւին 90 ճամբորդները, 28 ժամ եռք յանձնուեցան իշխանութեանց: Բրիտանական իշխանութիւնները չեչտած էին թէ տեղի չեն տար եւ Տիկին Թաչըր յայտարարեց երբ ամէն ինչ լաւ վերջացաւ, որ եթէ ամէն ոք նոյն ձեւով վարուի, նման բաներ չեն պատահիր այլեւս:

ՊԻՑՐՈՒԹի մէջ կրկին կառք մը պայթած է, մէջը լեցուն ռումբերով: Ութ մեռեալ կայ եւ 20 վիրաւոր:

ՍՈՒՐԻՈՅ Համա քաղաքի բախումներու ընթացքին, մահմետական եղբայրներու եւ ապահովութեան ուժերուն միջեւ տասը հազար հոգի մեռած է, կը գրկր Լիպերասիոն Երկուշաբթի առաու: Երեք չաբթուան ապստամբանական չարժում – ները արեան լոգանքի մը մէջ վերջ գտած են, Սէն – Պարթելէմիի դիւները յիշեցնող ձեւով, բայց կը չեշտէր Լիպերասիոն «մահմետական Եղբայրները չեն հետապընդերը Աբեմուտքը, մինչ սուրիացի մենատէրը՝ Ասատ, «յառաջդիմական» եւ Խորհ· Միութեան բարեկամ, որոշ բարեացակամութիւն կը վայելէ»:

ՄՈՍԿՈՒԱՅի «Հին Կրկէս»ին տնօրէնը ձերբակալուած է, կաշառակերութեան համար: Երբ կը նշանակէր արտասահման չրջագայողները ընդ արուեստագէտները, կը պահանջէր որ վերադարձին իրեն թանկագին բաներ բերեն, զորս կը ծախէր: Եուրիի մտերիմներուն մէջ է նոյնինքն Բրեժնեւի աղջիկը···:

ԲԱՔՈՒԻ մէջ ալ ձերբակալուած է Գրիգոր Դանիէլեան, որ նուագագոյն յիսուն ռուբլի կը պահանջէր իր աշակերտներէն (հոգեբանութեան և մանկավարժութեան դասատու է) լաւ նիշէր տալու համար: Զորս տարի նոյն աշակերտներուն հետ աշխատած ըլլալով, 2650 ռուբլի դիզած է (21 հազար ֆրանք):

ՆԱՆԹԻԻի ոճրային Ատեանին առջեւ, առաջին օրն իսկ միջադէպերը բազմաթիւ եղած են, Պախթիարի մահափորձին, հինգ ահաբեկիչներու դատապարտութեան: Ամբաստանեալները չեն ընդունիր Ֆրանսական արդարադատութիւնը իբրեւ լիազօր զիրենք դատելու, վասնզի կ'ըսեն· – «մեր վիճաբանները միայն մեր բարեկամներն են: Մեր միակ պաշտպանը՝ Ատասւած է: Ատասւած լաւագոյնն է, միակը, միակ վիճաբանը: Արդէն մի – այն եթէ ոճիր մը գործուի, վիճաբանի հարկ կայ: Ոճրագործ չենք: Բուն ամբաստանեալները, որոնք պէտք է հոս ըլլային Պանի Սատրերը, Պախթիարները, եւ բոլոր անոնք, որոնց քաղաքական պատասխանատուութիւն էք: Անկե՛ղծ Ամերիկա եւ Խորհ· Միութիւնը, մա՛հ Միթերանի, Պեկինի, Ռեկընի: Միայն խլամը մեծ է, կեցցէ՛ խլամը: Կը մերժենք ներկայ ըլլալ այս դատին, որ մերը չէ: Գուրանը կ'արդիւէ մեզի: Գուրանական օրէնքը միջազգային է, Ֆրանսական օրէնքը միջազգային (Իկզակոն) համար ի այն Վեցանկիւնին (Իկզակոն) համար ի զօրու է»···:

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԾՈՒԱՏՈՒԹ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓրԷՍ ՓԵՏՐ· 19 – 22)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԻ ՓՍԱՆԵՒՀԻՆԳԱՄԵԱԿԸ

Հայաստանի հեռատեսիլի հիմնադրու – թեան 25–ամեակին առթիւ երեկոյթ մը տեղի ունեցած է Երեւանի Գ· Սունդուկեան Թատրոնին մէջ, ուր խօսք առնողներ անդրադարձած են քառորդ դարու ընթացքին ձեռք ձգուած յաջողութիւններ – րուն եւ հեռատեսիլի հաղորդումներու եւ թէքնիքի զարգացման: Ներկայիս հաղորդումները տեղի կ'ունենան վեց արուեստանոցներու մէջ, որոնցմէ չորսը դունաւոր: Ամէն տարի Երեւանի հեռատեսիլը կը պատկերասփռէ հինգ հարիւրէ աւելի ժապաւէններ եւ թատերական 25 առաջին ներկայացում: Հեռատեսիլը տարիներու ընթացքին ստեղծած է չարժանկարներու պահեստ մը, որ կ'ընդգրկէ 3500 գեղարուեստական, փաստանկար եւ տէսէն անիմէ ժապաւէններ: Հեռատեսիլի ժապաւէններու «Երեւան» արուեստանոցը տարեկան քսանեւհինգ չարժանկար կը պատրաստէ: Անոր նկարահանած «Զորի Միրօն» հայկական առաջին բազմաչարք ժապաւէնը, ինչպէս նաեւ «Նախագահի պատմածը», «Երգի վերադարձը», «Մասնագիտութիւնն է ուսուցիչ» չարժանկարները մրցանակներ շահած են համամիութենական փառատօներուն: Հեռատեսիլի 25–ամեակի հանդիսութեան առթիւ խումբ մը աշխատողներ արժանացած են պատուոյ վկայագիրներու եւ կոչումներու:

×

ԵՐԵՒԱՆԻ ԵՐԿՐԱԲԱՆԱԿԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

Երեւանի Երկրաբանական Հիմնարկի Թանգարանը հարստացած է նոր նիւթերով՝ կապարի, զինկի եւ հանքային այլ տեսակներու նմոյշներ, զորս ղրկած են Պուլկարներ: Հիմնարկը կապեր հաստատած է նաեւ Սրեւելեան Գերմանիոյ եւ Լեհաստանի երկրաբանական թանգարաններու հետ: Երեւանի Թանգարանը ունի ոչ միայն Հայաստանի հանքային հարստութիւններու՝ պղինձի, քարաղի եւ այլ նիւթերու նմոյշներ, հայկական մարմարի տեսակներ, այլեւ Խորհ· Միութեան դանազան շրջաններէ ստացուած բազմաթիւ նիւթեր: Առանձին բաժին մը յատկացուած է հին ժամանակ ապրած կեն – դանական ու բուսական աշխարհի մնացորդներուն: Այցելուները հետաքրքրու – թեամբ կը դիտեն փիղի կմախքը, որ 300 հազար տարուան հնութիւն ունի: Զորս – ուկէս մեթր երկարութիւն եւ երեքուկէս մեթր բարձրութիւն ունեցող այդ կենդանիին կմախքը յայտնաբերուած է Շիրակի հարթավայրին մէջ: Թանգարանը ունի աւելի քան 12 հազար ցուցանմոյշ:

×

ՀԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՏՈՐ ՄԸ ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԾ

Երեւանի Համալսարանի հրատարակչական չականը լոյս ընծայած է «Հին Արեւելքի պոէզիա» հատորը, ուր տեղ գտած են դիւցազնավէպերու հատուածներու, կրօնա – փիլիսոփայական դեղարուեստական բնագիրներու թարգմանութիւններ, անանուն եւ ծանօթ հեղինակներու պոէմներ ու քնարերգութիւններ, ներբողներ ու պատումներ, որոնցմէ չատեր առաջին անգամ կը հրատարակուին: Գիրքը կազմող խմբագիրը՝ Հենրիկ Էդոյեան, յայտնած է, թէ հատորը կ'ընդգրկէ հին Արեւելքի բոլոր Պետութիւններու՝ հին Եգիպտոսէն ու Միջագետքէն մինչեւ Հնդկաստան, Չինաստան ու Ճափոն, գրականութիւնը: Թարգմանիչները օգտագործած են արեւելագէտներու աշխատութիւնները, խորհրդային եւ արտասահմանի աղբիւրները, իւրաքանչիւր երկրի գրականութեան վերաբերեալ տեղեկութիւններ տալով:

×

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԵԱՆի ԳՈՒՆԱՒՈՐ ԲԱՑԻԿՆԵՐՈՒ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆ ԼՈՑՍ ԿԸՆԾԱՑՈՒԻ

Սրեւելքի Ժողովուրդներու Արուեստի Պետական Թանգարանը եւ Հայաստանի Պետական Պատկերասրահը կը հրատարակեն Մարտիրոս Սարեանի գունաւոր բացիկներու հաւաքածոն, որ կը բովանդակէ 16 գործեր՝ նաթիւր մօրթ, դիմանկար եւայլն: Հաւաքածոն լոյս կը տեսնէ Լենինգրադի «Աւրորա» հրատարակչականէն:

ԹԵՀՐԱՆի ԵՂԵՌՆԱՓՈՐՁԸ

ՀԱՅ ԶՈՀԵՐ

Փեար· 24ին կը հաղորդէինք թէ Թեհրանի մէջ զօրաւոր ռումբ մը պայթած է եւ զոհերու թիւը նախապէս կարծուածէն չատ աւելի մեծ է, 15 մեռեալ: «Ալիֆ»ի նոր հասած թիւերէն (Փեար· 22 եւ 23) կ'իմանանք թէ այդ զոհերու մէջ կան նաեւ Հայեր եւ նոյն ընտանիքի անդամներ: «Ալիֆ» դպրոցի աշակերտներ՝ Ժիլպէր Ոսկանեան, քոյրը՝ Ժիւլիէթ Ոսկանեան եւ իրենց հայրը, որոնք ծանրօրէն վիրաւորուած, հիւանդանոց փոխադրուած են: Հոն, սակայն, կարելի չէ եղած փրկել Ժիլպերն ու իր հայրը, որոնք քիչ առք մեռած են մինչ Ժիւլիէթի ոտքը կտրած են:

Երկու զոհերուն յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Փեար· 23–ին:

ՖՈՒԹՊՈԼ
ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԲԱԺԱԿ
(41–ՐԴ)

«ԱՐԱՐԱՏ» ԵՒԿՈՒ ԱՆԳԱՄ ՅԱՂԹԱԿԱՆ

Խորհրդային Բաժակի 41–րդ խաղարկութիւնը սկսաւ Փեար· 20–ին, ինչպէս գրած էինք առեղին («Յառաջ», Յուն – ուար 28):

Փեար· 20–ին, ուրեմն, Արարատ իր դաշտի վրայ կ'ընդունէր Նիկոպոլի Կոլոս խումբը: Առաջին վայրկեաններէն իսկ, Արարատի տղաքը յարձակողականի անցան եւ բայց միայն 45–րդ վայրկեանին էր, որ Խորէն Յովհաննիսեան յաղթական (միակ) կոլը արձանագրած է Արարատի համար եւ խաղը վերջացած է 1 – 0 արդիւնքով:

×

«Արարատ»ի երկրորդ հանդիպումը տեղի կ'ունենար Փեար· 23–ին եւ կրկին Երեւանի մարզարանին մէջ է որ տեղի կ'ունենար մրցումը: Այս անգամ «Արարատ» կ'ընդունէր Զիլգակի «Զվկզդա»ն: Խաղը, ամբողջովին կ'անցնէր հայ մարզիկներու զգալի առաւելութիւններով, բայց եւ այնպէս արդիւնքը, կրկին մի – այն 1 – 0 էր ի նպաստ Արարատի: Ծանրին 43–րդ վայրկեանին է որ Սամուէլ Ղասաբօղլեան կը նշանակէր յաղթական միակ կոլը:

Արարատի կազմն էր Փեար· 20ի խաղին ընթացքին· – Բագրատ Ստեփանեան, Սամուէլ Պետրոսեան, Սաշիկ Քերոբեան, Աշոտ Ծաչատրեան, Ռուֆայէլ Գալստեան, Յովհաննէս Կիրակոսեան, Աղաջան Սարգսեան, Խորէն Յովհաննիսեան, Սամուէլ Ղասաբօղլեան (Անդրանիկ Ծաչատրեան՝ 85–րդ վայրկեանին), Բարկէն Մելիքեան եւ Ռոբեր Գալստեան:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԽՕՍՔԸ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻԻ

(ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԱԾ, ՓԵՏՐ· 18-ԻՆ, ԷՋՄԻԱԾՆԱՅ ՎԵՀԱՐԱՆԸ)

Հրաշալի երեւոյթ է, որ հայ ժողո-վուրդը հազար եւ հինգ հարիւր տարիներ շարունակ, սրբութեամբ պահպանել է յիշատակը Վարդանանց հերոսամարտի, իր փոթորկայոյզ պատմութեան ողջ ընթացքում, իսկ հայ եկեղեցին իբրեւ հարազատ արտայայտիչը իր ժողովրդի ազգային զգացումների, նուիրագործել է այդ հերոսամարտը՝ սրբացնելով, «Վասն հաւատոյ եւ վասն հայրենեաց,» նահատակուած հերոսներին: Այս երեւոյթը հասանաբար եզակի է ժողովուրդների պատմութեան հորիզոնի վրայ: Ցիրաւի, բազմաթիւ ազգեր անցեալում ունեցել են Վարդանանց հերոսամարտի նման պատերազմներ, շատ անգամ յաղթական արդիւնքներով, սակայն Մենք դոնէ, չենք յիշում մի նման պատերազմ, որի յիշատակը սրբացուած լինի եկեղեցու կողմից եւ դարեր շարունակ անընդմէջ մինչեւ այսօր ամէն տարի նոյն ոգեշնչանքով տօնախմբուած լինի այն, ինչպէս Հայերս ենք անում Վարդանանց պատերազմի յիշատակը ոգեկոչելիս, մի պատերազմ, որ ինչպէս պիտենք ո՛չ թէ յաղթանակով, այլ նահատակութեամբ աւարտուեց:

Ինչպէ՞ս բացատրել՝ առաջին ակնարկին անտրամաբանական թուացող այս իրողութիւնը:

Ես հակուած եմ այն վերագրելու երեք պատճառների, երեք տուեալների:

Առաջին՝ որ Վարդանանք, Աւարայր Լեզեան իրենց կրօնական հաւատքը պաշտպանելու, պատրաստ զոհուելու վճռակամութեամբ, թէ իմանալի մահով պիտի ժառանգեն երկնքի արքայութիւնը: Սխալ չի լինի մտածել, թէ նրանք նոյնիսկ հոգեպէս աւելի երջանիկ եղան, իրենց երկրային կեանքը զոհելու, ի խնդիր յաւիտենական կեանքի անանց փառքին: Ժամանակակից պատմիչ Եղիշէ Վարդապետ վկայում է, թէ Վարդանանց մարտիկների համար՝ կեանքը Քրիստոս էր և մեռանիլը շահ (Ա· Փիլիպ· 21):

«Վարդանանց» նահատակների սրբացումը եւ նրանց յիշատակի հանդէպ պաշտամունքը դարեր շարունակ, ապացոյց է, որ հայ ժողովուրդը գիտակցաբար թէ ենթագիտակցաբար Վարդանի եւ իր քաջերի նահատակութիւնը ըմբռնել է ժամանակի եւ տեղի պայմանաւորումներից վեր՝ իբրեւ մի ոգեկան մնայուն երեւոյթ, եկեղեցու եւ ազգի կեանքի մէջ մշտապէս ներկայ մի հոգեւոր զօրանք, մշտապէս գործող ներշնչանքի աղբիւր: Գտնւում ենք՝ պատմական մի դէպքի ոգեղինացման երեւոյթի առաջ:

Երկրորդ տուեալը, որ մտածում եմ նկատել իբրեւ պատճառ «Վարդանանց» յիշատակի անթառամութեան, դա Հայոց երկրի քաղաքական անկախութեան ժամանակաշրջանների կարճատեւ լինելն է եղել մինչեւ տասնեմէկերորդ դարը, եւ ապա ի սպառ քայքայումը հայ պետականութեան, եթէ չհաշուենք պատմական Հայաստանից հեռու՝ Կիլիկեան հողամասի վրայ նոյնպէս կարճատեւ պետականութեան շրջանը: Այսպիսով երկար դարեր շարունակ օտար լծերի տակ տառապող եւ աշխարհից աշխարհ թափառական զարճած Հայերը, Վարդանանց հերոսամարտը վերածել են ազգային հոգեւոր անկախութեան վահանի, կառչելով նրան իբրեւ փրկութեան զաղափարական լաստ:

Եւ պատահական չէ, որ Վարդանանց յիշատակին նուիրուած չարականը «Նոր հրաշք»ը յօրինել է Ս· Ներսէս Շնորհալին տասնեւերկրորդ դարում, այսինքն պատմական Հայաստանի պետականութեան անկումից ոչ շատ ժամանակ անց:

Եթէ մեր ժողովուրդը առաւել բախտաւոր պատմութիւն ունենար եւ իր պետականութեան կեանքը կարողանար շարունակել մինչեւ նոր ժամանակները, հաւանական է, որ Վարդանանց հերոսամարտը իր նոյն մշտապէս այժմէական նշանակութիւնը չպահէր ազգային հայրենասիրական տեսակէտից:

Երրորդ հիմքը Աւարայրի խորհրդի, մեր ժողովրդի անմար հաւատքն է եղել որ Վարդանանց յիշատակը մի օր կը զարնայ այն հզօր ոգեկան ուժը, որ կը բացի հայ ազգի յուսոյ դռները: Այս ճշմարտութիւնը հաստատելու համար բաւական է յիշատակել հայ հոգեւորականութեան աղօթքներն ու քարոզները եւ հայ զօրականների մարտակոչերը Սարդարապատի հերոսամարտի նախօրեակին եւ հայրենական վերջին պատերազմի ընթացքին, հասկանալու համար մեր ժողովրդի հոգու եւ սրտի խորքում խարըսխուած Վարդանանց կախարդիչ հոգեկան զօրութիւնը:

Ահա այս հիմքերի վրայ է, որ Աւարայրի հերոսները մշտապէս մնացել են ներկայ, մեր ժողովրդի պատմութեան հորիզոնի վրայ, մնում են ներկայ նաեւ մեր օրերին, հայրենական վերածննդի այս դարաշրջանում՝ իբրեւ ոգի, իբրեւ պատգամ, իբրեւ ներշնչանքի աղբիւր, թէեւ հազար եւ հինգ հարիւր տարիներ յետոյ, մեր ժողովրդի, ինչպէս աշխարհի ժողովուրդների կեանքի պայմաններն ու հեռանկարները բոլորովին այլ են:

Շատ բնական է, որ Վարդանանց հայրենասիրութիւնը տասնեհինգ դարեր առաջ, տարբեր զաղափարական տարազ ունենար եւ տարբեր դրսեւորումներով արտայայտուէր: Մեր օրերի հայրենասիրութիւնը նոյնպէս շատ բնական է, որ տարբեր տարազ ունենայ եւ տարբեր ձեւերով դրսեւորուի: Այդ է պարագան նաեւ այլ պատմական ժողովուրդների: Եթէ հրաշքով այսօր հանդիպէին Աւարայրի, Սարդարապատի եւ Կերչի հայ զինուորները, հաւանական է, որ իրար չհասկանային, թէեւ բոլորն էլ նոյն հայրենիքի համար էին կռուել ու զոհուել:

Պատկերացրէք Ֆրանսիացի կռուող զինուորը Լուդովիկոս ԺԴ-ի օրով 1675-ական թուականներին Հոլանդայի դէմ, ապա 1796-ին Վալմիի ճակատամարտում եւ յետոյ 1940 - 44 թուականներին Համաչխարհային Բ· պատերազմի ընթացքում դիմադրական մարտերում: Նրանք եւս, եթէ այսօր իրար հանդիպէին, զժուար թէ զաղափարապէս իրար ճանաչէին ու իրար հասկանային: Մենք երբեմն սխալւում ենք մեր դատողութիւնների մէջ՝ անցեալը ճշմարտօրէն հասկանալու, որովհետեւ մեր ներկայ զաղափարներն ու զգացումները վերադրում ենք անցեալի մեր ազգակիցներին:

Հայրենասիրութիւնը միայն վերացական, խէթալական զաղափար չէ ան-կամ, այլ մանաւանդ տուեալ մի ժամանակաշրջանում, տուեալ աշխարհագրական – զրական – քաղաքական պայմաններում ձեւաւորուող ու դրսեւորուող մի դիտակցուած ապրում, մի ջերմ կամեցողութիւն, ի խնդիր հայրենի ժառանգութեան անվտանգ ազատ պահպանման ու այդ ապրումից եւ կամեցողութիւնից ծնունդ առած հոգեկան մղում՝ դէպի աշխատանք, դէպի հայրենաշէն իրագործում, դէպի ստեղծագործ խոյանք, դէպի վերելք ու ծաղկում:

Հայրենական վերածննդի մեր օրերին, ազգային վերածննդի արդի իրականութեան լոյսի տակ, Վարդանանց յիշատակը յարգել եւ տօնախմբել, մնալ հաւատարիմ նրանց ոգուն ու պատգամին, նշանակում է՝ մեր աշխատանքով, մեր չինարար իրագործումներով, մեր մտքի ու կամեցողութեան դրսեւորումներով, աւելի ու աւելի զօրացնել, ամրապնդել արդի հայ պետականութեան հիմքերը, աւելի ու աւելի համախմբել հայ ժողովրդի զաւակները ազատագրուած մեր երկրի հողամասի վրայ, աւելի ու աւելի ծաղկեցնել մեր ազգային մշակոյթը:

Ով ճշմարտապէս կամենում է հարազատ մնալ Վարդանանց սուրբ յիշատակին, նրան անհրաժեշտօրէն հարազատ կը լինի արդի իրական Հայաստանը, արդի ապրող ու շնչող, աճող ու ծաղկող մեր մայր հայրենիքը, ապահով ու խաղաղ պայմաններում անդադրուն կերպով վերակառուցուող մեր երկիրը, փայլուն ստեղծագործութիւնների բարձունքներին հասնող հայրենաբնակ մեր ժողովուրդը, իր ազգային պետութեան ղեկի ներքեւ, եղբայրական ազգութիւնների մեծ ընտանիքում, որի կազմաւորման վաթսուն տարիները լրանում են մեր օրերին:

Վարդանանց եւ յետագայ սերունդների հայրենասիրական ոգին, ուղիղ գծով հասել է մինչեւ մեր օրերը եւ ընթանալու է անտարակոյս նոյն ուղիղ գծով դէպի ապագան, անցնելով արդի Հայաստանի ճանապարհով, այո՛, յաճախ նոյնիսկ բարդեւոր զաղափարախօսութիւնների եւ իրադարձութիւնների դիալեկտիկական ուղիով: Աւարայրի, Սարդարապատի եւ Կերչի հայ մարտիկները մահու կենաց կռիւ մղեցին տարբեր զաղափարական տարազ հագած, տարբեր կարգախօսներով, տարբեր ընկերային-քաղաքական պայմաններում, տարբեր արտաքին թշնամիների դէմ սակայն նոյնանք զոհուեցին մի եւ նոյն յաւերժական Հայաստանի համար:

Զի առանց ներկան զրաւչէս եւ ստեղծագործ կերպով ապրելու հայրենի հողի վրայ, առանց ներկան անվտանգ ու ապահով պահպանելու, առանց այդ ներկան արդիական տարազով արժեւորելու կը խզուի կապը, կը քանդուի կամուրջը անցեալի ու ապագայի միջեւ: Հայ ազգի ապագան բուն կերտողները արդի Հայաստանի հայրենաշէն կառուցողները են, իրենց բազուկներով մուրճ ու մանգաղով չարքաշ աշխատաւորները են, դիտութեան ու մշակոյթի ստեղծագործ մշակները են:

Ցոյժ մխիթարական է մեզ համար, որ արտասահմանում բնակուող հայ ազգակները եւս, Վարդանանց հերոսների նկատմամբ իրենց յարգանքն ու պաշտամունքն են արտայայտում, սիրով ու տքնաջան վերաբերումով եւ գործնական հանդիսանալով մեր օրերի Հայաստանի յառաջընթացքին ու ծաղկմանը: Չի արտերկրի մեր զաւակներին զրկելու անխիթար, Մենք նկատում ենք ամենայն բաժանելի հարազատ մասը մեր հայրենի ժողովուրդի մայր զանգուածի:

Մանաւանդ այստեղ հայրենի հողի վրայ, կենդանի է այսօր ոգին Վարդանանց, Մամիկոնեանների, այստեղ հայրենի հողի վրայ տարուէ տարի, օրէց օր ամրապընդում են հիմքերը մեր ազգային պետականութեան, այստեղ հայրենի հողի վրայ ծաղկում են մեր ազգային մշակոյթի, մեր նոր արժէքները, այստեղ հայրենի հողի վրայ զարքնում է մեր ազգի ապագան, ամենայն Հայոց հայրենիքի ապագան:

Ու Մենք տակաւին հաւատում ենք, միայն ա՛յս ճանապարհով հնարաւոր կը դառնայ նաեւ կենսագործումը մեր ազգային բոլոր արդար երազանքների:

Փառք եւ օրհնութիւն Աւարայրի հերոսներին:

Փառք եւ օրհնութիւն յաւերժական Հայաստանին:

ՎԱՉԳԵՆ Ա·

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՍԱՏՈՒԸ

ԳԱՐԵԳԻՆ ԲԷՍ

15·

Աստուածը դուրս եկաւ թաքստոցից եւ արագ, բայց յամր քայլերով առաջ շարժուեց: Ստուերին հասնելուն պէս, գըրպանից հանեց երկաթի մի կտոր, բարձրացրեց վեր, կամեցաւ խփել առջեւից քայլող մարդու գլխին, բայց ձեռքերը դողացին, երկաթը վայր ընկաւ, եւ նա արագ շարժուեց ու վազեց դէպի առաջ, վազեց առանց ետ նայելու, առանց դեռնից վերցնելու վայր ընկած գլխարկը:

Իր յետեւում սարսռիչնակ ձայն լսելով, աստուածը կանգ առաւ, ուշադրութեամբ նայեց փախչող մարդուն ու հազիւ կարողացաւ որոշել նրա ով լինելը:

Աստուածը վերցրեց գետնին ընկած գլխարկը եւ շարունակեց ճանապարհը:

16·

Աստուածը մինչեւ տուն վազեց, չէմքի մօտ միայն նա քիչ կանգ առաւ, հանգըստացաւ, քիչ կանոնաւորեց շնչառութիւնը, յետոյ անցաւ ներս ու լուռ նըստեց մահճակալին:

Քիչ յետոյ ոտքի կանգնեց, հանուեց ու մտաւ անկողին:

Այդպէս· Սօնան իրենից բաժանուեց եւ սիրեց ուրիշին:

Փակեց աչքերը:

Թուաց, թէ քնել է, բայց զգաց, որ դեռ մտածում է, շարունակ մտածում է Սօնայի մասին, գործարանի մասին, բանուորների ու բանուորուհիների մասին:

Նստեց տեղը եւ գրկեց ոտքերը:

Այդպէս:

Երկար ժամանակ յետոյ, նա իջաւ մահճակալից ու դէպի պատուհանը շարժըւեց:

Դուրսը մութ էր, լուռ ու խաղաղ:

Հեռուում վառուում, աչքերի պէս թարթում էին գործարանային լոյսերը:

Այնտեղ հիմա երրորդ հերթն է աշխատում:

Այդպէս:

Ինքը մնաց մենակ, հիմա նա մենակ կը գնայ գործարան, պահակին մենակ կը բարեւի ու մենակ էլ կը ճաշի:

Սօնան էլ իր հետ չի լինի, մեսգին ժողով չեն գնայ եւ մեսգին էլ թղթակցութիւն չեն գրի:

Հեռացաւ պատուհանից ու նորից պառկեց:

Քնե՞ց:

Այո՛, քնեց, այն էլ խորը, երկարատեւ քնով:

Ո՛չ, չքնեց ու հիմա էլ լսում է ականջին հասնող մի ծանօթ, մի աշխուժ ձայն:

Բացեց աչքերը եւ հայեացքը յառեց դիմացի պատին:

Ինչո՞ւ այդ ժամացոյցը չի հասկանում, թէ ի՞նչ է կատարւում իր հոգու, իր սրտի, իր մտքի մէջ· մի՞թէ նա չի նկատում, որ Սօնան գնաց, թողեց ու հեռացաւ իրենից, որ այժմ մենակ է մնացել եւ այդպէս էլ միշտ մենակ կը մնայ, որ հիմա նորից կը սկսեն ծաղրել նրան, նրա ականջին միշտ քարձր, միշտ ուժեղ կը հնչի Արուսի քարձր ծիծաղը, իրեն ծաղրող, իրեն հալածող ծիծաղը:

Այդպէս:

Բայց ինչո՞ւ չսպասեց, ինչո՞ւ երկաթը չիջեցրեց այն մարդու գլխին, որ իրենից խլեց Սօնային:

Մի՞թէ յետոյ Սօնան կը վերադառնար իր մօտ, մի՞թէ կը սիրէր իրեն:

Նա ցատկեց տեղից ու չարժուեց դէպի պատը: Երկարեց ձեռքը եւ կանգնեցրեց ժամացոյցի չարժուող ճօճանակը:

Համր լռութիւն տիրեց սենեակում:

Ձաշխատող ժամացոյցի պէս՝ կարծես չէր աշխատում նաեւ նրա սիրտը:

17·

Նա սովորականից չուտ արթնացաւ:

Դուրսը դեռ մութ էր:

Քիչ յետոյ թուլացաւ խաւարը, եւ երեացին տները, ծառերը:

Մի քանի րոպէ անց սուլեց գործարանի առաջին չէհակը, եւ Աստուածը տեսաւ պատրաստ աշխատանքի գնացող բանուորական խմբերը:

Աստուածն աւելի արագացրեց քայլերը, հարեւեց պահակին, մի քանի բանուորների էլ բարեւեց ու շարժուեց դէպի գործերը:

Դռան մօտ նրան դիմաւորեց ենթավարպետ Գրիշան:

Աստուածը նրան նկատելով՝ յուզմունքից կախեց եւ կամեցաւ անցնել առաջ: Ենթավարպետ Գրիշան փակեց նրա ճանապարհը:

– Վարպետ, ես քեզ հետ խօսելիք ունեմ:

– Թող, Գրիշա,– հազիւ լսելի Աստուածը եւ հեռացաւ ենթավարպետից:

(Շար·)

ԵՎՍՈՎՉ ՀԱՍՏՎԱԾ

= ՀԱՐՑԱԶՐՈՒՅՑ =

ՊԱՏՄՈՒՎԱԾՔ

ՀԱՅՈՑ ԲՈՒՐՄԱ

ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ ԵՎ ՊԱՏԱՐԱԳԱՎՈՐԸ

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ՇԻՐԱԶ

Ա

Ամառ էր, ճիշտ հունիսի վերջերն էին, երբ Ռուսաստանի Ներքին գործերի նախարարությունից ինձ հրավիրեցին Պետերբուրգ։ Ես այդ ժամանակ ծառայում էի Կովկասում, Ելիզավետպոլի նահանգապետի հատուկ հանձնարարությունների պաշտոնյա էի։ Ինձ հրավիրեցին, որ ես ներկայանամ նախարարության Ասիական բաժնի պետ Ալեքսանդր Ալեքսանդրովիչ Ռիկմանին։ Ես ուրախ էի, որ կարող եմ Պետերբուրգում տեսնել հարազատներիս, ընկերներիս, ինչպես նաև ծանոթանալ մայրաքաղաքի հետ։ Ես ուրախ էի նաև այն պատճառով, որ կարող էի ներկայանալ նախարարությանը, որտեղ ծառայում էին ինձ ճանաչող մարդիկ։ Ես հույս ունեի, որ նրանց միջոցով ավելի հեշտ կգտնեմ աշխատանք։

Ես ուրախ էի նաև այն պատճառով, որ Պետերբուրգում կարող էի հանդիպել Ռուսաստանի հայ գործիչներին, որոնց հետ ծանոթ էի Կովկասում։ Ես ուզում էի հանդիպել նաև Ռուսաստանի հայ գրողներին, որոնց գործերը ես կարդացել էի։ Ես ուզում էի հանդիպել նաև Ռուսաստանի հայ գրողներին, որոնց գործերը ես կարդացել էի։ Ես ուզում էի հանդիպել նաև Ռուսաստանի հայ գրողներին, որոնց գործերը ես կարդացել էի։

Ես ուրախ էի նաև այն պատճառով, որ կարող էի հանդիպել Ռուսաստանի հայ գործիչներին, որոնց հետ ծանոթ էի Կովկասում

Տիկին Պարոյր Թուրեան, Այրի Տիկին Խօժէնի Պօյաճեան, Տէր եւ Տիկին Անուշաւան Գըլըճեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Քէրփիճեան, Պ. Յակոբ Պօյաճեան, Տէր եւ Տիկին Պերնար Գըլըճեան, Տէր եւ Տիկին Ժիլպէր Գըլըճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Հայթայեան եւ զաւակները ինչպէս նաեւ Տամլամեան եւ Մերամեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն՝

ՊԱՐՈՅՐ ԹՈՒՐԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Փետր. 24-ին, 75 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս երեքշաբթի, Մարտ 2, ժամը 14-ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Անտիլիի դերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ ընկատել:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE
12 - 14 Rue St. Bazile, Marseille 1er

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
Կիրակի, Մարտ 7, ժամը 15-ին
Վաստուրական սրահը

Տէօբնի Հայ Մշակոյթի Տունը կը ներկայացնէ Շերվանզատէի
«ՆԱՄՈՒՍ»Ը
Բեմադրութիւն՝ ՎԱՀԷ ՋԷՔԵԱՆ

Մուտք՝ 35 Ֆր.:

ԱՂՔԱՏԱՆԱՆԱՄ

Փարիզի Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութեան տարեկան խորհրդակցական ժողովը տեղի կ'ունենայ Ուրբաթ, Մարտ 5-ին, երեկոյեան ժամը 20·30-ին, 77 bis լափայէթ Ընկերակցութեան կեդրոնին մէջ:

Հրաւէր ստացող միութիւն եւ կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԻՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Տէր եւ Տիկին Ալէքսան Պապայեան 500 Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ՎԱՂԱՆՍ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Վաղանսի Հայ Ազգային Միութիւնը, սիրով կը հրաւիրէ գաղութը՝ ընդհանուր ժողովի, Ուրբաթ, Մարտ 5, երեկոյեան ժամը 9-ին, Հ.Բ.Ը.Մ.Միութեան սրահը: Օրակարգ.- լոկ ընտրութիւն:

CENTRE CULTUREL
ST. MESROB
10 bis, Rue Thouin - 75005 PARIS

CONFÉRENCE

« LES MINIATURES ARMENIENNES »
les Mercredis 3 et 10 Mars, à 20H.45
La Conférence sera donnée par le Pasteur YEREMIAN, d'Alfortville illustrée par la projection de diapositives

CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS
SECTION MARSEILLE - VILLE

Nuitée - Dansante

Présidence d'Honneur: Mr. et Mme. PIERRE GHAZARIAN
AVEC L'ORCHESTRE
RAOUL DARMANTE
ET LE GROUPE ARMENIEN D'ANIMATION
HAIK'S
CHATEAU DES FLEURS 18, Boulevard Michelet - 13008 Marseille
SAMEDI, 13 MARS, de 22H. à l'Aube
RESERVATION: 90. 33. 88 — 50. 68. 71 — 90. 21. 60

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՀՍԿՈՒՄ ԵՒ ՔԱՐՈԶ

Զորեքշաբթի, Մարտ 3.-
Քարոզիչ՝ Ժիրայր Վրդ. Թաշճեան

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Զաւազան Միքայէլեանի *մահուան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին կարապետ Ճանիկեան 100-ական Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ին, Առաջնորդարանին եւ Մշակոյթի Տան (Մարսէյլ):*

51-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կազմակերպուած Փարիզեան Շրջանի
ԱՐԵՆՈՑՇՆԵՐՈՒ, ԹԵԻԿՆԵՐՈՒ, ՍԿԱՈՒՏՆԵՐՈՒ և ԳԱՁԼԻԿՆԵՐՈՒ կողմէ
եւ Մասնակցութեամբ՝ ԼԻՈՆ - ՏԷՍԻՆ Շրջանին

Կիրակի, Մարտ 7, ժամը 14·30-ին

SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint - Dominique - Paris 7e Métro: Invalides

Համաշխարհային Սկաուտական Շարժման 75-րդ տարեդարձին նուիրուած յատուկ ժողով. մասնակցութեամբ՝ Ֆրանսական եւ եւրոպական Սկաուտական Շարժումներու ներկայացուցիչներուն:

Սկաուտական նուագախումբ, հայկական պարեր, հայերէն զուարճութիւններ, սկաուտական բեմական խաղեր եւ ներկայացումներ:

Մուտք 30Ֆ. Նախաճաշերուն մուտքը ձրի է

GRAND GALA

Organisé par
LES ANCIENS COMBATTANTS D'ORIGINE ARMENIENNE
et La Chorale « ANI »
Sous la présidence d'honneur de Monsieur JEAN FONTENEAU
LE GROUPE DE DANSE
« NAIRI »
ET LA
CHORALE « ANI »
LE 5 MARS, à 21 H.
Salle Jean - Arp
22, *Rue Paul-Vaillant-Couturier*
92140 — *CLAMART*
Réservation au: 642. 73. 10
ETS. BAKERDJIAN;
35, Rue de Trévise - 75009 Paris
Alimentation CHIRAG;
26, Rue de Trévise - 75009 Paris
TELE - CONDORCET;
175, Ave. Jean - Jaurès, Clamart

LA CAPPADOCE

DEUX SOIRÉES EXCEPTIONNELLES
les 11 et 12 Mars
Paul Bagdadlian
places très limitées

RESERVEZ VOS TABLES!
67bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140
tél. 375.05.30

ԿԱՊՈՑ ԽՄԲ

Նախաձեռնութեամբ՝ Շրջանային Վարչութեան եւ Փարիզեան Շրջանի բոլոր մասնաճիւղերուն
ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
HOTEL GEORGE V
ի Նպաստ՝
ՊԼԻՖՈՆԹԷՆԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆԻՆ
ՅՈՒՆԻՍ 12-ԻՆ

ARMÉNIE

Départ de PARIS, LYON et MARSEILLE
Accompagnement: V. Sarkissian et L. Baghdassarian
du 19 avril au 4 mai
Commémoration du 24 Avril

Voyage spécial à JERUSALEM
circuit Galilée
du 5 au 12 mai
Départs de PARIS et LYON

Renseignements et Inscriptions:

A PARIS:
LEVON BAGHDASSARIAN
SABERATOURS
31, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
tél. 261 - 51 - 13
M° Pyramides

A LYON:
VAROUJAN SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48, Cours de la Liberté
69003 — LYON
Tél.: (7) 860. 13. 66

A MARSEILLE:
JACQUES CHELELEKIAN
WASTEELS
87, La Canebière
13001 — Marseille
Té.: (91) 95. 90. 12

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը, չնորհակալութեամբ ստացած է.-

Այրի Տիկին Վարդուհի Դարբինեան, ամուսնոյն Նշան Դարբինեանի յիշատակին 100, Այրի Տիկին Մակաբեան, Ասենոտիս Մակաբեանի մահուան Ա. տարելիցին առթիւ 100, Այրի Տիկին Տիրուհի Զօպոյեանի թաղման առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Զօպոյեան 100, Տէր եւ Տիկին Նաճարեան 100, Տէր եւ Տիկին Օհանեան 20, Այրի Տիկին Ագնիւ Տէրտէրեան եւ զաւակները՝ իրենց ամուսնոյն եւ հօր մահուան Գ. տարելիցին առթիւ 100, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Տէր - Ղուկասեան Գեղամ Տէր - Ղուկասեանի յիշատակին՝ 50, Տիկին Տէրտէրեան 50 Ֆ.:

Ծախու Գիրեր

Հայկ Սէրէնկիւլեան գրական մրցանակի արժանացած հետեւեալ գիրքերը կը գտնուին գատակազմի տրամադրութեան տակ եւ ծախու են. -

1.- Քրիստոս Ինքնակալ կամ Առիւծաբոյն Հայոց Տրդատէս Հեղինակ Քարլ Պրէֆէն, թարգ. Երուանդ Տէր Անդրէասեան (Եռատ) գին 40 Ֆ.:

2. - Նիքոլա Եռրկայիճ հետ (լաթա - կազմ):

Հեղինակ Ճ. Ճ. Սիրունի գին՝ 40 Ֆ.:

3. - Պատմութիւն հայ գրականութեան սկիզբէն մինչեւ ԺԹ. դար, ԺԹ. դարէն մինչեւ մեր օրերը Ա. եւ Բ հատորներ, հեղինակ՝ Յովհ. Գալանճեան, գին 30 Ֆ.

4. - Ալեծուփ ջուրեր հեղինակ՝ Կարօ Մեհեան գին 20 Ֆ.:

Դիմել՝ Տիկին Զաւրճեանի, հեռաձայնել՝ 770. 56. 31

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՐԱՏՉ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Տրաճուստ: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2 50 Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՄԱՐՏ
3
MERCREDI
3 MARS
1982

LE NUMERO 2 F. 50

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.117

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

57e ANNÉE — No 15.117

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ պատերազմական վիճակի հաստատումէն ի վեր, առաջին անգամն է, որ զօր. Ժարուզելսկի Մոսկուա կ'այցելէր եւ օգակայանն իսկ կ'ընդունուէր բրեժնեւի կողմէ, չատ ջերմօրէն: Ռոր – հրդային զեկավարները ամէն ապահո – վութիւն տուած են Լեհաստանի որ միչտ անոր կողքին են: Բրեժնեւ չնորհաւորած է ժարուզելսկին, որ ճ ի շ դ ատենին «լեհ բարեկամները ազգային որոշում մը տուած են» (պատերազմական վիճակի հաստատում): Իր կարգին ժարուզելսկի չեչած է կարեւորութիւնը, Լեհաստանի համար, իր յարաբերութիւններուն իր մեծ դրացիին հետ, աւելցնելով «խորհրդային բանակը կենսական երաչխաւորութիւն մը կը ներկայացնէ Եւրոպայի խաղաղութեան, Լեհաստանի եւ իր սահմաններուն ապահովութեան համար»:

ԹՈՒՐՔԻՈՑ բանտարկեալներուն ի նպաստ չարժումին արձագանգելով, Իմամ Ճիքէ ամբողջ էջ մը նուիրած է երեք – չաբթի օր: Հետեւեալ թիւերը կուտայ հալածանքներուն եւ ձերբակալութիւններուն մասին, 18 ամսուան պինուորական իչխանութեան հաստատումէն ետք. — Ձերբակալուած են 170·976 հոգի և բանտն են 113·000: Քաղաքական յանցանքներու համար կը դատուին 46·721 հոգի: 3339 մահապատիժ ուղուած է և 139 մահավճիռ արձակուած: Ետքնանասուն բանտարկեալ մեռած են չարչարանքի տակ, 68·380 անձեր ալ դեռ կը փնտռուին:

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒ մէջ բժիչկներու անձնական բաժինները կը ջնջուին հե – ռզեհետ, ինչպէս որոշուած էր: Ցուլիս մէկին, այլեւս ոչ անկողին պիտի մնայ այդ առանձնաչնորհում նկատուած բաժ – նին մէջ, բայց մինչեւ 1986 Դեկտ· 31 բժիչկները պիտի կարենան դեռ իրենց անձնական հիւանդներն ընդունիլ քննութեանց համար:

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆԻ նախարարապետը՝ Փա – փանդրէու երեք օրուան այցելութիւն մը տուաւ Կիպրոս, ինչ որ նախընթաց չոր – նեցող այցելութիւն մըն էր, քանի կղզիին անկախութենէն ի վեր, 1960, առաջին անգամն է որ յոյն զեկավար մը Կիպրոս կ'երթար: Մամուլի տուլիսի մը ընթացքին, Փափանդրէու ըսած է թէ իր եր – կիրը, ինչպէս Կիպրոս առկախ հարցեր ունի Անգարայի հետ եւ ժամը հասած է, որ լուսի Ցունաստանի ձայնը: Ցունաս – տան ոչինչ կը պահանջէ, բայց իր հողատէն թիզ մ'իսկ չի զիջիր, ինչ որ ալ ըլլան պայմանները: «Այս այցելութիւնը, աւելցուցած է Փափանդրէու, ինծի համար յուզումնալից եւ տակնուվրայ ընող փորձառութիւն մըն էր: Ամբապնդեց Ցունաստանի եւ Կիպրոսի ժողովուրդներու վճռականութիւնը չարունակելու պայքարը մինչեւ արդար եւ մնայուն կարգադրութիւն մը Կիպրոսի հարցին, ապահովելու համար Կղզիին ժողովուրդին անկախութիւնն ու ինքնիչխանութիւնը»: Ցունաստան միջազգային ժողով մը կ'ուզէ եւ Փափանդրէու կ'ըսէ թէ «մեր բարեկամները հաչուելու ժամը հնչած է»: Ջորս հեռանկար կայ՝ Կիպրոսի հարցը բացատրել, ժողովը պատրաստել, հարցերը կարգադրել միջազգային գետնի վրայ, թուրք զօրքին մեկնումը պէտք է նաեւ նչանակէ 90·000 յոյն – Կիպրացի գաղթականներու վերադարձը իրենց օճախը:

ԻՏԱԼԻՈՑ մէջ «կարմիր Ջոկատ»ներու 17 անդամ եւս ձերբակալուած են, որոնք Միլանոյի Վալթէլը Ալազիա զօրասիւնին զեկավարները կը նկատուին:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԸՄԲՇԱՄԱՐՏ

Երեւանի «Դինամօ» մարզաւանին մէջ տեղի ունեցած են մարզական կեդրոնա – կան խորհուրդներու եւ գերատեսչութիւն – ներու միջեւ ըմբչամարտի խորհրդային ախոյենութեան մրցումները: Մասնակ – ցած են աւելի քան 200 պատանի ըմբչա – մարտիկներ, որոնցմէ 10–ը իրաւունք ըս – տացած է Ռորհ· Միութեան 1982-ի ա – խոյեան կոչուելու: Մրցումներուն Հա – յաստանէն մասնակցած են 20 մարզիկ – ներ, որոնցմէ 4–ը յաղողութեան հասած են: 56 քիլօ ծանրութեան դասակարգին մէջ ախոյեան հանդիսացած է Կիրովա – կանէն Արթուր Մարանդեան, որ մաս կազմելով Ռորհ· Միութեան խումբին, յառաջիկայ Ցուլիսին Փարիզ կուգայ մասնակցելու համար 1964 – 1965 թուա – կաններուն ծնած մարզիկներու աչխարհի ախոյենութեան:

Թեհրան տեղի ունեցած ազատ ըմբչա – մարտի միջազգային մրցումներուն խորհրդային ութ մարզիկներէն եօթը մրցանակներ չահած են: Ռորհ· Միութեան խումբին համար չորս ոսկէ մետալ ապահոված մարզիկներէն երկուքը Հայ են՝ երեւանցի Գուրգէն Բաղդասարեան (57 քիլօ) եւ կիրովականցի Ստեփան Սարգսեան (62 քիլօ):

×

ՍՈՒՍԵՐԱՄԱՐՏ

Սարատովի մէջ տեղի ունեցած են սու – սերամարտի Ռորհ· Միութեան երիտասարդական ախոյենական մրցումները, ո – րոնց ընթացքին մեծ յաղողութիւններ ձեռք ձգած են Հայաստանի մարզիկուհի – ները: «Աչխատանք» մարզական ընկերու – թեան անդամուհի Պերճուհի Ցունանեան առաջին հանդիսացած է, իսկ Աբաքսեայ Թեւոսեան՝ երկրորդ: Հայ սուսերամարտիկներէն Գեղամ Ցովհաննիսեան հինգերորդ եւ Արմէն Նաւասարդեան ութերորդ տեղերը գրաւած են: Այսպէսով, Հայ չորս մարզիկները հրաւիրուած են Ռորհ· Միութեան երիտասարդական խումբին մաս կազմելու:

×

ՁԱՏՐԱԿ

Օդեսա տեղի ունեցած Ռորհ· Միու – թեան երիտասարդ վարպետներու մրցա – չարքին Հայաստանէն հանդէս եկած միակ ներկայացուցիչը՝ Սմբատ Լպուտեան, ա – ռանց պարտութեան անցընելով ամբողջ մրցաչարքը, Զուրաբ Ստուրուայի հետ բաժնած է առաջին եւ երկրորդ տեղերը: Ի դէպ, Լպուտեան չահած է նաեւ վերջնոյս հետ ունեցած հանդիպումը:

×

ԿՈՓԱՄԱՐՏ

Ճաքարթա տեղի ունեցած կոփամարտի միջազգային մրցումներուն խորհրդային հինգ մարզիկներ ախոյեան հանդիսացած են, որոնց կարգին երկու Հայեր՝ Իսրա – յէլ Ցակոբջոխեան եւ Վաչիկ Մկրտչեան:

Լենինգրադ տեղի ունեցած Ռորհ· Միութեան եւ Միացեալ – Նահանգներու կոփամարտիկներու երկրորդ հանդիպու – մին, խորհրդային խումբի կազմէն հան – դէս եկած են նաեւ Հայաստանէն չորս կոփամարտիկներ, որոնցմէ երկուքը՝ Վաչիկ Մանուկեան եւ Բարկէն Սահրադեան յաղթած են, իսկ Սամսոն Ռաչատուրեան եւ Մանուէլ Մուրադեան պարտուած:

Նարվայի (Էստոնիա) «Աչխատանքային ռեզերվներ» մարզական ընկերութեան կեդրոնական խորհուրդի կազմակերպած կոփամարտի ախոյենութեան մրցումնե – րուն, Հայաստանի մարզիկները մեծ յա – ջողութիւն ձեռք ձգած են: Անոնցմէ ե – րեքը՝ կիրովականցի Սուրէն Օհանեան (57 քիլօ), էջմիածնեցի Նորիկ Ցարու – թիւնեան (75 քիլօ) եւ երեւանցի Ատոմ Պողոսեան (91 քիլօ) ախոյեան հանդիսա – ցած են, իսկ երեւանցի Հրաչիկ Աբրա – համեան (60 քիլօ) Բ· մրցանակի արժա – նացած է:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՑՐԵԼ ԿԸ ՊԱԿՍԻՆ

—o—

Մէկուն ընենք վարժարան յանձնել ըս – կըսող ուսանողը, եւ հետաքրքրունք չա – փահասներով: Մեր իրականութեան մէջ, մինչեւ չափահասը քանի՞ հայերէն բառ պիտի կամ կը գործածէ առօրեայ կենա – քին մէջ:

Կասկած չկայ որ լեզուի մը ճանաչումը միայն պիտացուած բառերու թիւէն կախ – եալ չէ: Եթէ տասը հազար անգլերէն բառ պիտէք թութակի պէս, ատիկա չի նչա – նակեր որ չատ լաւ անգլերէն կրնաք խօ – սիլ: Կրնաք կարդալ Թերեւս, կրնաք անգ – լերէն խօսողի մը ըսածը հասկնալ, բայց չէք կրնար խօսիլ, եթէ այդ տասը հա – զար բառերը բնաւ չէք գործածած խօսե – լու համար:

Բայց, միւս կողմէ, մարդու մը խօսած լեզուն այնքան դեղեցիկ է, որքան հա – րուստ է այդ մարդուն բառամթերքը: Ի – րենց լեզուն լաւ խօսողները անո՛նք են, որ բառ չեն փնտռեր, բառի մը տեղ օ – տար լեզուով անոր համապատասխանը չեն գործածեր, ճիշդ բառեր կը գործա – ծեն փոխանակ մօտաւորները կամ հեռա – ւոր համանիչները գործածելու:

Մեր իրականութեան մէջ մինչեւ չափա – հասը, տարիներ առաջ հայկական վար – ժարանէ մը հեռացած մարդը քանի՞ բառ կը գործածէ այսօր, որպէսզի կարենայ գեղեցկօրէն արտայայտուիլ իր մայրե – նիով:

Ցաճախ մեր չուրջ կը տեսնենք որ սո – վորականէն քիչ մը աւելի մաքուր լեզու գործածողները կը հեգնուին իրենց չըր – ջանակէն.

– Այս մարդը գրաբար կը խօսի, կ'ը – սեն:

– Ես գրաբարէ չեմ հասկնար, կ'ըսեն:

Գործը հոն հասած է որ իրենց լեզուին տիրապետող անձեր, վերի հեգնանքին չենթարկուելու համար, որոշ չրջանակ – ներու հետ խօսելու ատեն, պիտակցօրէն ղիջողութիւն կ'ընեն իրենց լեզուէն, կը խուսափին «արեւ չտեսած» բառեր գոր – ծածելէ, նոյնիսկ ընդհակառակն, յատ – կապէս օտար բառեր կը գործածեն անոնց տեղ:

Իսկ ինչ կը վերաբերի դրականութեան, այսօր ո՞վ այլեւս, նոյնիսկ եթէ կարող է, կրնայ յանդգնութիւնը ունենալ գոր – ծածելու Վարուժանեան կամ Մեծարենց – եան լեզուն: Այդ լեզուն փղոսկրեայ աչ – տարակ մը զարձած է, որուն մէջ եթէ մտնել ուզէք, դառապարտուած էք յօ – ժարիլ բացարձակ առանձնութեան ու լքուածութեան:

Ոմանք պիտի խորհին թէ բնականաբար որ դրականութիւնը այսօր այլեւս երկ – րորդական կարեւորութիւն ունի, նախ փրկենք գոնէ խօսակցական լեզուն: Հիմ – նական սխալ: Գրականութիւնը խօսակ – ցական լեզուին աղբիւրն է: Օր մը եթէ մէկը ցամքի, կարճ ժամանակ վերջ մեռա – ալ պիտի ցամքի: Այսօր ամբողջ Ֆրան – սացի ժողովուրդը մէկ վայրկեանի մէջ թող կրակի տայ իր դրականութիւնը, մէկ հատ իսկ գիրք չձգէ հրապարակին վրայ, իր դասական կամ ժամանակակից բոլոր դրագէտներուն գիրքերը անպատանելի դարձնէ, չկարդայ, չգրէ, անկէ վերջ արդեօք քանի՞ տարի կը դիմանայ Ֆրան – սերէն լեզուն՝ չքմեղներու վրայ: Մեր խօ – սակցական լեզուն այս անփառունակ վի – ճակին մատնուեցաւ, որովհետեւ երկար տեսնէ ի վեր հրապարակէն սրբուած են մեր դրավաճառներն ու դրական լեզուն:

Բայց նոյնիսկ եթէ ենթադրենք թէ խօ – սակցական լեզուն կրնայ ապրիլ դրական լեզուէն անկախ, նայինք մեր չուրջ եւ տեսնենք թէ քանի՞ տան մէջ ծնողները իրենց զաւակները դպրոց ուղարկելէ ա – ռաջ անոնց կը սորվեցնեն այն չորս հա – զար բառերը, որոնք անհրաժեչտ են դըպ – րոց սկսելու համար: Դեռ երկու տաս – նամեակներ առաջ տուներու մէջ գոնէ մայրերը կարեւորութիւն կուտային մայ – րենիին, իրենց մինչեւ մայրենին կը դոր – ծածէին: Անոնք հայկական վարժարան – ներէ չրջանաւարտ մայրեր էին: Այսօր հասած են օտար վարժարաններէ հասած մայրերու սերունդներ: Երկրորդէն կա – րելի՞ է սպասել այն ինչ որ կը սպասուէր առաջինէն:

Ցաճախ կը գանգատինք ուսուցիչներու տագնապէ մը: Որո՞ւ մխքէն կ'անցնի գանգատիլ նաեւ «մայր»երու բացակայու – թենէն:

Ռ· Հ·

ԼՈՍ ԱՆՃԼԼԸՍԻ
ԹՈՒՐՔ ՀԻՒՊԱՏՈՍԻՆ
ՄԱՀԱՓՈՐՁԷՆ ԵՏՔ

ՀԱՄԲԻԿԻ ԵՂԲՕՐ՝ ՑԱՐՈՒԹԻՒՆ ՍԱՍՈՒՆԵԱՆԻ ՆՈՐ ՑԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

Համբիկ Սասունեանի եղբայրը՝ Ցա – րութիւն Սասունեան եւս ձերբակալուած էր, ինչպէս հաղորդած էինք, փետր· 24ի մեր թիւով, բայց իրեն դէմ եղած ամ – բաստանութիւնն այն էր, որ 16 ամիս ա – ռաջ, Մոլոթով fոfքէյլ նետած էր հիւ – պատոսին բնակարանին վրայ: Դատաւորը մէկ միլիոն տոլար երաչխաւորագին պա – հանջած էր անոր ազատ արձակման հա – մար, ինչպէս կը հաղորդէր Ասպարէզ փետր· 18-ի իր թիւով եւ առաջին ան – կընդրկութիւնը նչանակած էր փետրուար 25-ին:

Այս ունկնդրութեան առընչութեամբ Ինքէրնեչընըլ Հերըլտ Թրիպիւն հետեւ – եալը կը գրէր Մարտ 1-ի իր թիւին մէջ:

«Լոս – Անճըլըսի թուրք հիւպատոսա – րանին սպանութեամբ ամբաստանուած Համբիկ Սասունեանի եղբայրը փոխած է իր նախկին յայտարարութիւնները, ըստ որոնց՝ ամբաստանեալը՝ Համբիկ Սա – սունեան տունը հեռատեսիլ դիտելով ըզ – բաղած էր, Քէմալ Արըքանի սպանու – թեան պահուն:

«Լոս – Անճըլըսի մէկ դատարանին մէջ կատարուած երդուեալ վկայութեամբ մը, Ցարութ Սասունեան, Էֆ· Պի· Այ–ի զործակալներուն ըսած է, թէ իր եղբայրը՝ Համբիկ եւ Գօգօ անունով ծանօթ ու – րիշ մէկը, սպանութեան օրը առաւօտ – եան ժամը 10·20-ին տուն եկած են: Ո – ճիրը պատահած էր (նոյն օրը) առաւօտ – եան ժամը 9·56–ին Լոս – Անճըլըսի մէկ չրջանին մէջ, որ առնուազն 25 վայրկեա – նի հեռաւորութիւն մը ունի Սասունեան – ներու բնակավայրէն· – Ցունուար 29-ին տեղի ունեցած տեսակցութեան մը ըն – թացքին, Ցարութ եւ իր հայրը՝ Մանուկ, ըսած էին թէ՝ Համբիկ այդ օրը ուշ քըլ – նացած էր եւ տուն վերադարձած առա – ւօտեան ժամը 10·05–ին:

«Համբիկ Սասունեան ձերբակալուած էր միեւնոյն օրը, իսկ միւս կասկածելին՝ Գրիգոր «Գօգօ» Սալիսան՝ ցարդ փա – խստական է: Ցարութ Սասունեան եւս ձերբակալուած է անցեալ չաբաթ, 1980ին Քէմալ Արըքանի տան դէմ ռմբակիզ յարձակում կատարելու մեղադրանքով:

«Մահափորձին պատասխանատուու – թիւնը ստանձնած էր՝ այսպէս կոչ – ուած «Հայկ· Ցեղասպանութեան Արդա – րադատ Մարտիկներու կոմմէ»:

Ընթերցարան

ԳԻՐՔԵՐ

«ՎԵՐՋԻՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ ՊԻՏԻ ՄԵՌՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ՄԱՐԴՈՒՆ ՀԵՏ»

ՍԻԿՄՈՒՆՏ ՖՐԷՕՑՏ

Ֆրանսացի գրագէտ Փիէր Լօթի – ոչ սիրելի անուն մը Հայերուս համար – հեռեւեալ բանաձեւը ունի բանաստեղծներու մասին.

– Երկու տեսակ բանաստեղծներ կան : Անոնք՝ որ երբ քալեն, իրենց քալուածքին մէջ անդամ կը զգաս թռիչքին ուժը, եւ անոնք՝ որ թռիչքի մէջ են, բայց կը տեսնես իրենց թաթերը :

Պարոյր Սեւակ առաջիններէն էր, եւ հողին վրայ իսկ տեւական թռիչքի մէջ : Ինչ որ չի նշանակեր թէ անկիւն մը խաղ՞ էր իրենց արհինգը նուագող բանաստեղծները կը համարուին երկրորդ դասուն : Փիէր Լօթիի խօսքը պէտք է առնել տաղանդաւորն ու անտաղանդը զատորոշեալ իմաստով : Այլապէս, դառապարտուած ենք միշտ վեր նայելու եւ արծիւներ փնտռելու օդին մէջ, ծոծրակները կարկամելու գնով, մոռցած՝ թէ վճիտ աչքերով եղնիկներ կան, խրոխտ եղջերուներ, անոյշ մայող նորածին զառնուկներ որ դեղեցիկ են եւ որոնք երբեք պիտի չդարձրանան...

Բանաստեղծութիւնը ամենուրէք է բնութեան մէջ, չաչող – չառաչող ջրվէժին թէ «ափշահար» լճակին, որուն «հայելւոյն» մէջ յուռահատ մը նայեցաւ, ղէժոխքի լուսները ժայթքող հրաբուխին թէ հանդարտ վերջալոյսին մէջ, այլ մանաւանդ մեր հոգիներուն մէջ, կը բաւէ որ դեղեցկութեան հետ հաղորդութիւնը պահուի անաղարտ եւ զբաեւորուի հարազատ :

Փիէր Լօթին բառացի առնելով, Սխալ – մանթօն եւ Զարենցը պիտի կարդանք միշտ, մոռնալով Տէրեանն ու Մեծարենցը...

Բանաստեղծութեան իսկականութիւնը սիրտն է, եւ ոչ միտքը : Առանց սիրտի բանաստեղծութիւն չկայ, բայց առանց մտքի լոկ անմիտ բացագանչութիւններ կան : Ամբողջ խնդիրը մէկուն կամ միւսին դեբակշռութեան չուրջ կը դառնայ : Ապրումը, յուզումը, զգացումը, այդ բոլորը կը բխին սիրտէն, բայց բանաստեղծուբթիւն դառնալու համար պէտք ունին մըտածումին օժանդակութեան, այսինքն արուեստին : Երբեմն սիրտն է որ կը շալկէ մտածումը, ուրիշ տեղ լեզուն է որ կը սիրապետէ չնորհիւ մտածումին : Վերլէնը սիրտ է, Պօտլէռը մտք : Բայց երկուքն ալ կատարեալ բանաստեղծներ են, որովհետեւ իրենց տաղանդին ուժը կրցած է հաւասարակշռել ներքին խառնուրդը եւ բանաստեղծութիւն դառնալ : Մեր Վերլէնը Տէրեանն է, Պօտլէռը՝ Թէքեանը :

Բոլորն ալ ինքնատիպ բանաստեղծներ են, իւրայատուկ դրոշմով : Եւ ինքնատիպութիւնը չի գար արուեստէն կամ դրական մասնաւոր ըմբռնումներէ, կուգայ՝ իւրաքանչիւրին խառնուածքէն, ոճէն : Եւ ոճը մարդն է, կեանքի մէջ թէ դրականութեան մէջ :

Պարոյրին ապրումները կ'եռային, տագնապը կը պոռթկար, բայց իր ոճը վերջնական ձեւը չէր գտած : Իր ապրումնեբուն խորութիւնը եւ հորիզոնի լայնութիւնը մնայուն տաղնապի մէջ կը պահէին երկունքի պահը, բարձրադոյն ջերմաստիճանով : Տեսակ մը ընդղդական երկուութիւն, ընդմէջէ քերթուածին ու արձակին : Իսկական բանաստեղծի ներշնչումը կը խլրտէր ու ճամբայ կ'ելլէր դէպի քերթուածը, ընդունուած բառով մը լերկական, բայց տողերու հոսանութիւն մէջ գլուխ կը ցցէին խոհուն մարդու զատողութիւնները : Քերթողը եւ խորհողը միասին կ'ապրէին իր մէջ, բայց ոչ միշտ հաշտ, որովհետեւ իր աշխարհ բերած հերթական նորածինը լերկիկայով կը մկրտէր, իբր այդպիսին կը մատուցանէր ընթերցողին, ու երբ, իր երգին մէջ, եղանակէն առաջ խօսքերը յիշէին եւ յիշեցնէին մարդիկ, անհանգիստ էր Պարոյրը, չհասկցուած բանաստեղծի դառնութեան պահեր կ'ապրէր : Կ'ուզէր որ մարդիկ իր երգը լսեն ու անով տարուին, բայց յաճախ երգէն առաջ խօսքն էր որ կը տպաւորէր...

Պարոյրը անջատ կը մնար իր ժամանակակիցներէն, տարբեր եւ ուրիշ կ'ըլլար : Ուրիշ՝ ոչ այնքան տաղանդին ծանրութեամբը, որքան յարաշարժ, արթուն, միշտ որոնումի մէջ, միշտ խռովահար իր հոգիով : Հայաստանի վաւերական բանաստեղծները, Համօ Սահեանէն մինչեւ Գէորգ Էմինն ու Վահագն Դաւթեանը, Սիլվան ու Մարօ Մարգարեանը, դժուար թէ ուզեն «անակնկալ» մը ընել մեզի : Անոնց կազմուած ղէմքերը, բիւրեղացած ու դասական ձեւին հասած իւրաքանչիւրին արուեստը, «ոճը» ծանօթ են բոլորիս : Անոնցմէ նոր գործեր, կրնան արակի եւ քանակի յաւելում մը դառնալ իրագործուած անոնց վաստակին վրայ, բայց ոչ խզում մը մայր երակէն : Համօն եւ Վահագնը, հակառակ յառաջացող տարիներուն, կը պահեն իրենց թարմութիւնը, ինչ որ ամէնէն հազուագիւտ երեւոյթն է մեր մէջ, Գէորգ Էմինը պիտի չարունակէ իր խոհական քերթողութիւնը միշտ հաւատարիմ ինք իրեն, երբեմն Պարոյրը յիշեցնելով (թերեւս աւելի ճիշդ կ'ըլլար Պարոյրին մէջ փնտռել Գէորգէն որոշ տարրեր...), Մարօ Մարգարեանը միշտ պիտի չչնջայ ու մրմնջէ մեզմա – ձայն առանց երբեք չաչելու (ի՞նչ բարեբախտութիւն իրեն եւ ... մեզի համար), Սիլվային յորդ աւիւնը թերեւս պինդ արձակին տանի նոյն յաջողութեամբ առանց սակայն իր հունը փոխելու, բայց այս բանաստեղծներէն եւ ոչ մէկը պիտի փորձէ (եւ փորձուի) չեզոք մը, չբնաշարժ մը ընել կազմուած եւ նուիրագործուած իր ինքնութեան :

Պարոյրը միակն էր որ կրնար 180 աս – ութճանով ետ – դարձ մը ընել, եւ զարմացնել : Կը հաւատար եւ կը կիրարկէր «անտառի օրէնքը», անոյթ՝ իր նահանջները հանդիսաներով, մինչազգային բանակումներով եւ հաւաքոյթներով : Հետեւաբար, Հայ Աբիւները այս տարուան իրենց հանդէսը ձօնած են այս տարեդարձներուն : Այս առթիւ հրաւիրուած են նաեւ մը օտար սկաուտ անձնաւորութիւններ եւ խումբեր մասնակցելու հանդէսին : Նախկին սկաուտներ եւ արենոյչներ, կերպով մը նուագով, պիտի մասնակցին յայտագրին : Գայլիկներու պարերը, հրեշներն արտասանութիւնները եւ սկաուտական խաղերը վստահ ենք, որ յաջողութիւն պիտի գտնեն, ինչպէս նաեւ ընկաուտներու եւ արենոյչներու հայկական պարերը : Ալֆորվիլի շրջանը այս տարի յայտագրին կը մասնակցի բոլորովին նոր ու ինքնատիպ ներկայացումներով :

Հրաւիրուած է նաեւ Լիոնի շրջանը : Ներկայ կ'ըլլան շրջանային պետը, զարգլիկներու եւ սկաուտներու պետերը, ինչպէս նաեւ արենոյչներ եւ սկաուտներ :

Վստահ ենք, թէ ինչպէս նախորդ առթիները, այս տարի ալ բարեկամներու եւ համակիրներու մեծ բազմութիւն մը պիտի գայ լեցնելու սալ տը լա Շիմին, Հայ Աբիւներու հետ տօնելու համար համաշխարհային սկաուտական շարժման 75-րդ տարեդարձը եւ նոյն առեն քաջալերելու հայ աբիւներն ու արենոյչները, վայելելով խնամուած յայտագիր մը :

Գ. Մ.

ՀԱՅ ԱՐԻՒՆԵՐՈՒՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Ցառաջիկայ Կիրակի, Մարտ 7-ին, կ'ոգբէ եռաք տեղի կ ունենայ Հայ Աբիւներու Միութեան վարիզեան շրջանի 51-րդ տարեկան հանդէսը, (սալ տը լա Շիմի), որ գարձած է Միութեան տարեկան կարեւոր ձեռնարկներէն մէկը՝ ձմեռուան վերջաւորութեան եւ գարնանային սկաուտական գործունէութենէն առաջ : Այս տարի ալ արենոյչները, սկաուտները, Թեւիկները եւ գայլիկները պատրաստած են չատ դեղեցիկ յայտագիր մը՝ զուարճալի ու հաճելի, որ վստահաբար պիտի գնահատուի հանդիսականներէն :

Այս տարի սկաուտական աշխարհը կը տօնէ սկաուտական չարժումի հիմնադրութեան 75–րդ եւ անոր հիմնադիր Պէյտըն Բաուլ Ծննդեան 125-րդ տարեդարձները հանդէսներով, մինչազգային բանակումներով եւ հաւաքոյթներով : Հետեւաբար, Հայ Աբիւները այս տարուան իրենց հանդէսը ձօնած են այս տարեդարձներուն : Այս առթիւ հրաւիրուած են նաեւ չատ մը օտար սկաուտ անձնաւորութիւններ եւ խումբեր մասնակցելու հանդէսին : Նախկին սկաուտներ եւ արենոյչներ, կերպով մը նուագով, պիտի մասնակցին յայտագրին : Գայլիկներու պարերը, հրեշներն արտասանութիւնները եւ սկաուտական խաղերը վստահ ենք, որ յաջողութիւն պիտի գտնեն, ինչպէս նաեւ ընկաուտներու եւ արենոյչներու հայկական պարերը : Ալֆորվիլի շրջանը այս տարի յայտագրին կը մասնակցի բոլորովին նոր ու ինքնատիպ ներկայացումներով :

Հրաւիրուած է նաեւ Լիոնի շրջանը : Ներկայ կ'ըլլան շրջանային պետը, զարգլիկներու եւ սկաուտներու պետերը, ինչպէս նաեւ արենոյչներ եւ սկաուտներ :

Վստահ ենք, թէ ինչպէս նախորդ առթիները, այս տարի ալ բարեկամներու եւ համակիրներու մեծ բազմութիւն մը պիտի գայ լեցնելու սալ տը լա Շիմին, Հայ Աբիւներու հետ տօնելու համար համաշխարհային սկաուտական շարժման 75-րդ տարեդարձը եւ նոյն առեն քաջալերելու հայ աբիւներն ու արենոյչները, վայելելով խնամուած յայտագիր մը :

Գ. Մ.

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՍԱՏՈՒՐԸ

ԳԱՐԵԳԻՆ ԲԷՍ

17.

Գրիչան հետեւեց նրան :

– Վարպետ, վերցրու գլխարկդ, երեկ փողոցում գտայ :

Աստուրը կանգ առաւ, չփոթուած նայեց ենթավարպետին, վերցրեց գլխարկը եւ, ասես վազելով, հեռացաւ նրանից :

Հանգստեան ժամին մի բանուոր մօտեցաւ Աստուրին :

Աստուրին թուաց, թէ նա հիմա կը սկսի ծաղրել իրեն եւ անցեալը կը վերբերկրուի :

– Այսօր ժողով ունենք, Աստուր, հանդիսաւոր նիստ, գործարանը ժամկէտից առաջ կատարել է եռամսեայ պլանները : Կը գա՞ս :

– Հը՞, չգիտեմ,– հանգստացած պատասխանեց Աստուրը :

Գնաց ճաշարան, վերցրեց մի բաժակ թէյ ու նստեց ազատ մի սեղանի մօտ :

– Ինչո՞ւ ես մենակ նստել,– գլխավերեւում հնչեց կանացի մի ձայն :

Աստուրը կամաց բարձրացրեց գլուխը եւ իր յետեւում կանգնած տեսաւ Արուսին :

– Հէյ, հէնց էնպէս, Արուս,– կմկմաց նա եւ ոտքի կանգնեց, վայր դնելով արդէն դատարկուած բաժակը :

– Այսօր հանդիսաւոր նիստի գալո՞ւ ես :

Աստուրը մի վայրկեան նայեց իր դիմաց կանգնած աղջկան, յետոյ կամաց, մեղմ ասաց.

– Կը գամ, Արուս, կը գամ :

Աստուրն աւելի լաւ տրամադրուեցաւ թեամբ գնաց աշատանքի. չէ՞ որ ոչ ոք իրեն ծաղրելու, հալածելու փորձ չէիա – տարեց, նոյնիսկ Արուսը խօսեց իր հետ, իրեն ժողովի հրաւիրեց...

Աշխատանքը վերջացաւ :

Աստուրը դուրս եկաւ ցեխից, կանգնեց գործարանի բակում, մի քանի րոպէ լուռ դիտեց չուրջը, յետոյ դանդաղ քայլերով չարժուեց դէպի տուն :

Աչջեւից անցնում էին բանուորական խմբերը, աչջեւից անցնում էր մի տղայ՝ իրեն չատ լաւ ծանօթ մի կնոջ հետ :

– Սօնա, կամաց ձայնեց Աստուրը :

Սօնան կանգ առաւ, կանգ առաւ եւ ենթավարպետ Գրիչան :

Աստուրն իր յետեւից լսեց ծանօթ մի ձայն :

Շրջուեց եւ նկատեց իրեն մօտեցող Արուսին :

– Ջմռռանաս ժողովը,– ասաց աղջիկը՝ հասնելով նրան :

– Չէ, չեմ մոռանայ :

Աստուրը երբ դէպի առաջ նայեց, Սօնան ու ենթավարպետ Գրիչան բաւականին հեռացել էին իրենից :

Երբ գնաց տուն, մտաւ սենեակ, նրան անյարմար թուաց սենեակում տիրող համբը լռութիւնը :

Մօտեցաւ պատին եւ մատով թեթեւ հարուածեց ժամացոյցի ճօճանակին :

Լռութիւնը խանգարուեց, ժամացոյցն սկսեց համաչափ ու անտարբեր չէչէալ :

Թող չէչէայ նա, թող իր սրտի պէս կանոնաւոր, իր սրտի պէս խաղաղ աշխատի...

Սօնան թողեց իրեն, հեռացաւ իրենից, բայց ինքը մենակ չմնաց, հիմա դարձեալ շատ ընկերներ ունի, որոնք յարգում են իրեն, որոնք...

Այ, թէկուզ մենակ, բայց երեկոյեան ժողով է գնալու, եթէ պէտք էլ լինի՝ ձայն է խնդրելու եւ խօսելու է իրենց ցեխի մասին, լաւ աշխատողների մասին, աշխատանքի մասին, այն աշխատանքի, որ բարձրացնում է մարդուն, կեանք ներչնչում նրան...

Հեռուում տարածուող դաշտավայրերը պէս, աշխարհի պէս այժմ լայն է իր սիրտը, հանգիստ ու խաղաղ· այնտեղ չկայ նախկին մենակութիւնը :

Հայեացքը հեռացրեց պատից կախուած ժամացոյցից ու դիտեց սենեակը :

Պարզ ու դեղեցիկ էր կահաւորուած այն· կար մի մահճակալ, սեղան, գրադարակ, որի մէջ եղած գրքերից շատերն էր ընթերցել, կար երեք աթոռ պահարան եւ մաքուր էլ փայլում էր պատուհանի ապակիները : Պատից կախուած էր հին, անբաժան ընկեր ժամացոյցը, որ անընդհատ ու համաչափ չչկում էր եւ վրդովում սենեակում տիրող անդուրեկան, համր լռութիւնը :

Աստուրը կանգնել էր գործարանի բակում եւ լուռ դիտում էր պատից կախուած կարմիր տախտակը, որի վրայ մի շարք անունների հետ՝ գրուած էր եւ իր անունը :

Երէկ երեկոյեան նա գնաց ժողով, իսկ այնտեղ՝ բոլորի տրամադրութիւնն էլ տօնական էր, յաղթական :

Ուրիշների թուում՝ իրեն էլ բեմ կանչեցին, իսկ այնտեղ նա տեսաւ Սօնային, Գրիչային, Արուսի եւ մի քանի այլ բանուորուհիների :

(Շար. 9)

ՅԱՍՊԱԶ ԿՈՏՎԱԾ

= ՀԱՐՑԱՇԱՐ =

ՊԱՏՄ ԲԱՅՈՑ

ՀԱՅՈՑ ՈՂԻ

ՓՈՐՁ. ՀԵՐԱՐ ՏԻՏԵՏԱՆԱՎՈՐ ՎԱՂՈՒՑԻՆ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔԸ

Ս. ՊՈՂՈՍ ՊԵՏՐՈՍԻ ԿԵՆԴԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ՀՈԳԵՎՈՐ ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ - ԻՐ ՊԱՏՄԱՎԱՓԱՌԸ

Լուսավորչի՝ Գրիգոր Պարթևի հայրն էր Պարթև իշխանների տոհմից։ Մորը՝ Վանա թագուհի Խոսրովիդուխտը, Տրդատ Մեծ թագավորի քույրն էր։ Ս. Գրիգորի հայրը սպանել էր տվել Տրդատի հայրը՝ Խոսրով Կոտակը։ Ս. Գրիգորի ծնողները, իրենց որդու հետ, ապաստան էին գտել Կեսարիայում, որտեղ Գրիգորը մանկությունն անցկացրեց իր հորեղբոր՝ Եփրատ Պարթևի տանը։ Նրա ուսուցիչը Հունաց Եղիսե եպիսկոպոսն էր։ Գրիգորը ամուսնացել էր Մարիամ անունով մի կնոջ հետ, որից ուներ Արիստակես և Վռամշապուհ անունով երկու որդի։ Ս. Գրիգորը Հայաստան է վերադարձել 287 թվականին։ Նրա ժամանակ Հայաստանում թագավորում էր Տրդատ Մեծը։ Ս. Գրիգորը Տրդատին բուժել է տվել։ Տրդատը, ապաքինվելով, ընդունել է քրիստոնեությունը։ Ս. Գրիգորը Տրդատին և նրա ամբողջ ընտանիքին մկրտել է Եփրատ գետում։ Տրդատը հրամայել է ամբողջ ժողովրդին մկրտել Եփրատում։ Ս. Գրիգորը Տրդատին ուղարկել է Կեսարիա՝ Եղիսե եպիսկոպոսից ձեռնադրվելու։ Ս. Գրիգորը Տրդատի հրամանով շինել է տվել Էջմիածնի տաճարը։ Ս. Գրիգորը Տրդատի հրամանով ավերել է հեթանոսական տաճարները։ Ս. Գրիգորը Տրդատի հրամանով հիմնել է Հռիփսիմյան և Գայանյան կուսանոցները։ Ս. Գրիգորը Տրդատի հրամանով հիմնել է տվել Վաղարշապատ քաղաքը։ Ս. Գրիգորը Տրդատի հրամանով հիմնել է տվել Արտաշատ քաղաքը։ Ս. Գրիգորը Տրդատի հրամանով հիմնել է տվել Տարոնի Աշտիշատ քաղաքը։ Ս. Գրիգորը Տրդատի հրամանով հիմնել է տվել Բագրեվանդ գավառի Արտագերս քաղաքը։ Ս. Գրիգորը Տրդատի հրամանով հիմնել է տվել Վանանդ գավառի Արծկե քաղաքը։ Ս. Գրիգորը Տրդատի հրամանով հիմնել է տվել Վասպուրական գավառի Արճեշ քաղաքը։ Ս. Գրիգորը Տրդատի հրամանով հիմնել է տվել Վասպուրական գավառի Արտամետ քաղաքը։ Ս. Գրիգորը Տրդատի հրամանով հիմնել է տվել Վասպուրական գավառի Արտաշիսատ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Ցարութիւն Կուրեան եւ ընտանիքը իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, թէ գրաւոր մասնակից եղան իրենց սուգին՝

ՏԻԿԻՆ ՌԱՀԱՆ ԿՈՒՐԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Գէորգ Պաղըրճեան, Տէր եւ Տիկին Րաֆֆի Պաղըրճեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Մարտ 7, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցին իրենց մօր եւ մեծ-մօր՝

ՏԻԿԻՆ ԱՆԱՀԻՏ ՍԱՊՈՒՆՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

L'ORGANISATION

Terre et Culture

— A ARNOUVILLE-LES-GONESSE:
Le Vendredi, 5 Mars, à 20h.45
Sale de l'Eglise Arm. Catholique
69, *Avenue Henri Barbusse*
PROJECTION — EXPOSITION
DEBAT

— A BORDEAUX:
Le Dimanche, 7 Mars, à 15 h.
Foyer Municipal de Cenon
1, *Avenue Carnot - Cenon*
PROJECTION — FILM
DEBAT

Croix - Bleue

COLONIE DE VACANCES
ON DEMANDE

Médecin, étudiant en médecine, ou infirmière, coursier, cuisinier (re), économe, moniteurs, monitrices, directeur.
Ecrire à la Croix Bleue
17, Rue Bleue — 75009 Paris
Date limite: 20 Mars

«ԾԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՊՈՍԹԸՆ. - Պ. Բարգէն Քէշիշեան, Շաւարշ Միսաքեանի մահուան 25-րդ տարելիցին առթիւ 500 տոլար կը նուիրէ:

×

ՎԻՒՐՈՒԼ. Տէր և Տիկին Փիէռ Ղազարեան Շաւարշ Միսաքեանի մահուան 25ամեակի առթիւ կը նուիրէ 1000 Ֆ.:

×

ՕՊԸՆԱ. – Պ. Սեդրակ Թօփալեան 160 ֆրանք:

×

ՌՈՄԱՆ. - Տիկին Էլիզ Պօղոսեան 60 ֆրանք:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՑՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիրակի, Մարտ 7, ժամը 9·30–ին հեռեսիլի Ա. կայանէն՝ Ֆրանսական հրջանակներու կարծիքը Ի. դարու սկիզբը եւ Հայերը:

Կը մասնակցին. - Լուիզ Վայս, Տօքթ. Ի. Թերնոն, Ժ. Մ. Գառզու, Ա. Քարոս եւայլն.:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՅՈՒՆԻՍ 13-ԻՆ

PUBLICATIONS DE LA SORBONNE 14, Rue Cujas — 75231 Paris Cedex 05

Les Grandes Puissances, L'Empire Ottoman et les Arméniens dans les Archives Françaises (1914 - 1918)

Recueil de documents édités, avec une introduction historique.
par ARTHUR BEYLERIAN

un Volume 16 x 24 — 800 pages
Au Prix de Souscription de: 175 F. jusqu'au 30 Avril 1982
Parution prévue: Juin 1982

Bon de Souscription

Je vous adresse ci-joint la somme de.....F.
Veuillez m'envoyer ..... exemplaire(s) de l'ouvrage d'Arthur BEYLERIAN
LES GRANDES PUISSANCES, L'EMPIRE OTTOMAN ET LES ARMENIENS DANS LES ARCHIVES FRANCAISES (1914-1918)

Nom .....

Adresse *Ville*

Date *Signature*

- Par chèque de virement postal (3 volets) au nom de l'A.A.P.S. CCP 33 58330 Z La Source

- Par chèque bancaire établi au nom de l'A.A.P.S.

à Retourner:
Publications de la Sorbonne — 14, Rue Cujas - 75231 Paris Cedex 05

ԼԻՈՆԻ
ՀԱՅԵՐԷՆ ԽՕՍՈՒՆ ԹԱՏՐՈՆԸ
ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ
«Տայր Կարապետ»
կամ
«Ամերիկահայ Փեսացուն»

Կատակերգութիւն 3 արարով:

Լիոնի Սիկալ սրահին մէջ 60 Allée de Serin 69006 Լիոն

Թատերագիր. - Սիմոն Էքմէքճեան
Բեմադիր. – Վարուժան Տէր – Սարգիսեան:

Տոմսերը ապահովելու համար պիտի մտնել Լիոնի Հայոց Եկեղեցին.
40 rue d'Algérie:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ Կրթարանի նպաստ պարահիկ – ճաշ՝ Նոյ. 13-ին:

GRAND GALA

Organisé par

LES ANCIENS COMBATTANTS D'ORIGINE ARMENIENNE

et La Chorale «ANI»

Sous la présidence d'honneur de Monsieur JEAN FONTENEAU

LE GROUPE DE DANSE

«NAIRI»

ET LA

CHORALE «ANI»

LE 5 MARS, à 21 H.

Salle Jean - Arp
22, *Rue Paul-Vaillant-Couturier*
92140 — *CLAMART*
Réservation au: 642. 73. 10

ETS. BAKERDJIAN;
35, Rue de Trévise - 75009 Paris

Alimentation CHIRAG;
26, Rue de Trévise - 75009 Paris

TELE - CONDORCET;
175, Ave. Jean - Jaurès, Clamart

UNION DES ANCIENS ELEVES
MOORAT - RAPHAEL

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՑԷԼԵԱՆ
ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Dans les Salons de l'Hôtel SHERATON (Montparnasse)
LE SAMEDI 6 MARS à 20 h. précises

GRAND DINER DANSANT

Sous lc Présidence effective de

CHARLES AZNAVOUR

Avec la participation de:

VICKEN et de EVELYNE ALTOUNIAN
HARRIS LASKARIS et PARASKEVAS
Soirée dansante, à partir de 23 h., animée par :
BERNARD DEDEDJIAN et son orchestre

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ

Փարիզի Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութեան տարեկան խորհրդակցական ժողովը տեղի կ'ունենայ Ուրբաթ, Մարտ 5–ին, երեկոյեան ժամը 20·30–ին, 77 rue Lafayette Ընկերակցութեան կեդրոնին մէջ:

Հրաւէր ստացող միութիւն եւ կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Վալանսի Հայ Ազգային Միութիւնը, սիրով կը հրաւիրէ գաղութը՝ ընդհանուր ժողովի, Ուրբաթ, Մարտ 12, երեկոյեան ժամը 9–ին, Հ.Բ.Ը.Մ.Իւթեան սրահը: Օրակարգ.– լոկ ընտրութիւն:

LE COMITE
DES DAMES DE L'UCFAF
Vous invite à participer à

La Journée Internationale de la Femme

Avec la participation de
Mme. M. Atmadjian - Lechevalier

LE DIMANCHE, 7 MARS, A 16 H.
Au Centre Culturel et Artistique Arménien
6, *Cité du Wauxhall - 75010 Paris*
(Métro: République)

PARTIE ARTISTIQUE
RECEPTION

— Entrée libre —

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE
12 - 14 Rue St. Bazile, Marseille 1er

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
Կիրակի, Մարտ 7, ժամը 15–ին
Վասպուրական սրահը

Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տունը կը ներկայացնէ Շիրվանզադէի
«ԴԱՄՈՒՄ»Ը
Բեմադրութիւն՝ ՎԱՀԷ ՋԷՔԵԱՆ
Մուտք՝ 35 ֆր.:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ
ի յարգանս՝
Երգահան Ա. ՄԵՍՈՒՄԵՆՑԻ
Մայիս 16–ին, Փարիզ, Սալ Կավօ

×

Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ Կրթարանի տարեվերջի հանդէսը (մրցանակաբաշխութիւն) Յունիս 20–ին:

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

TRANSTOURS

ORGANISE PLUSIEURS VOYAGES POUR L'ANNEE 1982

Spécial ARMENIE

Une semaine en avion à Erevan
et une semaine en CROISIÈRE à bord du TARASS CHEVTCHENCO

4 possibilités :
1) du 24 Avril au 9 Mai, séjour à EREVAN du 25 Avril au 3 Mai et escale à ODESSA, ISTANBUL, NAPLES, et TOULON.
2) du 24 Avril au 8 Mai, escale à TOULON, CYTHERE, MUDANYA, SOTCHI et séjour à EREVAN du 30 Avril au 7 Mai.
Prix, tous compris : Cabine à 4 personnes : 4690 F., à 2 personnes : 5530 F.
3) du 29 Juillet au 14 Août (*aller avion, retour bateau*).
4) du 14 au 31 Août (*bateau-avion*)
Prix, tous compris : Cabine 4 personnes : 4770 F., 2 personnes : 5600 F.

ԵՒ ԱՊԱՀՈՎԵՑԷՔ ԶԵՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՐ ԱՅԼ 6 ԽՈՒՄԲԵՐՈՒՆ:

ԵՐԹ ՈՒ ԴԱՐՁ ՕԴԱՆԱՒՈՎ

ԱՐՄԵՆԻԱ Հիւրանոց, Ա. կարգի սպասարկութիւն:

Ապրիլ 20 – Մայիս 5 – ՄՈՍԿՈՒԱ – ԵՐԵՒԱՆ:

ԾԻԾԵՌՆԱԿԱԲԵՐԴ
ԱՊՐԻԼ 24–ԻՆ

Յուլիս 10 - 28 Լենինկրատ (4 օր), Մոսկուա եւ երեւան (9 օր):
Օգոստոս 7 - 21 Քիեվ – երեւան:
Սեպտեմբեր 4 – 18 Քիեվ – երեւան:
Հոկտեմբեր 4 - 19 Մոսկուա – երեւան:
Դեկտեմբեր 20-էն Յունուար 4՝ Մոսկուա – երեւան:

Արձանագրութեանց համար՝ Կ. ՈՒՆՃԵԱՆ
TRANSTOURS 25, rue d'Argenteuil, 75001 Paris tél. 261. 58. 28
ուր կարելի է ներկայանալ ամէն օր, կէսօրէ եւաք ժամը 15–էն 18:
ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Դիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ՝
11, rue du Bassin, SAINT-JULIEN tél. 93. 04. 90 - (42) 83. 31. 55
ՎԱԼԱՆՍ՝ Ն. ԴԱՍՊԱՐԵԱՆԻ՝
9, rue Sully
ԼԻՈՆ՝ ՇԷՄԻՏԻԴԵԱՆԻ՝
16, Rue Chardonnet, 69120 VAULX en VELIN, tél. 868. 53. 05

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՄԱՐՏ
4
JEUDI
4 MARS
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2.50 Ֆ.

57րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.118 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.118

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Նախագահ Միթերանի Իսրայէլ գնալը

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԴԻՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Առաջին անգամն է, որ Ֆրանսայի պետական գլխավոր մը Իսրայէլ կ'այցելէ եւ որքան ալ կրկնուի թէ այս այցելութիւնը պէտք չէ երաշխաւորուի մը նպաստի կամ դիրքորոշում մը ի նպաստ իսրայէլեան քաղաքականութեան, արաբական աշխարհը եւ մանաւանդ Պաղեստինցիք չեն կրնար լաւ աչքով նայիլ նման քայլի մը:

Ամէն պարագայի մէջ, նախ եւ առաջ այս ճամբորդութիւնը ծառայեց լայնածաւալ քարոզչութեան մը խօսուն թէ գլուխ մամուլին մէջ: Ֆրանսական բոլոր թերթերը էջեր ու էջեր նուիրած են Իսրայէլի եւ այդ կապակցութեամբ ամէն ինչի որ Իսրայէլի հետ կապ ունի կամ հրէական է:

Իսրայէլ իր անկախութիւնը հռչակեց 1948 Մայիս 15-ին եւ անկէ ի վեր, չորս պատերազմ ունեցաւ, – յաջորդաբար 1948-ին, 1956-ին, 1967 եւ 1973-ին: Ցարդ Եգիպտոս միակ արաբ երկիրն է, որ ճանչցաւ Իսրայէլը, 1979ին (Սատաթ):

Ամէն հրեայ, – իրաւունք ունի իսրայէլացի քաղաքացի ըլլալու, բայց Իսրայէլ հազիւ չորս միլիոն բնակիչ ունի, որու մաս կը կազմեն չորս հարիւր հազար արաբ (մահմետական թէ քրիստոնեայ): 1967-ի վեցօրեայ պատերազմին է, որ Իսրայէլ դրաւեց Սինայը (սկզբունքով պէտք է վերադարձնէ Եգիպտոսի Ապրիլ 25-ին առաջ), Երուսաղէմի արաբական գօտին (կցուած վերջնապէս 1980 Յուլիս 30ին քուէարկուած օրէնքով մը), Կոլանի բարձրաւանդակը, (կցուած Դեկտ. 14-ին ի վեր) Այսրյորդանանը եւ Կազայի հոգամասը (մէկ միլիոն երկու հարիւր հազար պաղեստինցի):

Տնտեսական գետնի վրայ, երկիրը փայլուն վիճակի մէջ չէ, քանի կենսական նիւթերէ զուրկ է եւ միայն պտուղ, տաքուած ազամանդ արտածելով տեղ մը կը գրաւէ միջազգային շուկային վրայ: Բայց եւ այնպէս չորս միլիառ տոլար բաց ունի եւ արտաքին պարտքը 20 միլիառ տոլարի կը հասնի, հակառակ Միացեալ – Նահանգներու եւ Սփիւռքի հրեայ գաղութներու լայն օժանդակութեան:

Դրամահոսութեան տարեկան տոկոսը 110%-ի հասած է, պաշտպանութեան պիւտճէին 26 առ հարիւր է եւ դեռ կայ ներքին պատակոումները, մանաւանդ Ասքենազներու (արեւմտեան ծագումի Հրեաները, աւելի հարուստ) եւ Սեֆարտներու (արեւելեան ծագում) միջեւ, նուազ նպաստաւորուած: Այս վերջինները սակայն, մեծամասնութիւն դարձան եւ յաջողցուին Պեկինի Լիքուտի յաղթանակը:

Միթերանի այս այցելութիւնը, որ կը սկսի Զորեքշաբթի օր եւ կը տեւէ երեք օր, հաւանաբար վճռական դեր մը չունենայ Մերճաւոր – Արեւելքի քաղաքականութեան վրայ, հակառակ Ֆրանսայի մշտական երազին (անկախ՝ վարչակարգերէ) դեր մը խաղալու միջազգային բեմին վրայ: Իսրայէլ բարեկամ մը կը նկատէ Միթերանը բայց, անշուշտ, մինչեւ տեղ մը, քանի արտասանելիք ճառին մէջ, ինչպէսին (Ժորժ Պոմպիտու) առջեւ, հաւանական չէ, որ միայն հաճելի բաներ ըսէ: Իր անձէ – նական համակրանքը կասկած չի վերցներ, քանի Միթերան չատ տպաւորուած է հրեայ ազգերդութեան աստուածաշնչական երեւոյթէն, իր մտերիմը՝ Ժորժ Տայեան, լաւագոյն բարեկամն եղած է ու իր անմիջական շրջանակն ալ, ընտանեկան թէ քաղաքական հրէական է: Այս ամբողդութիւնով, Միթերան կ'ուզէ նաեւ որոշ հաւասարակշռութիւն մը վերահաստատել, քանի որ Թիսքարի օրով, Ֆրանսայի քաղաքականութիւնը աւելի արաբասէր կը նկատուէր: Ամէն պարագայի մէջ, եթէ Իսրայէլի համար, կարեւորը՝ ճամբորդութիւնն է, աւելի քան Միթերանի ըսելիքը, այս վերջինն ալ մեծ պատրանքներ չունի, քանի որ քաջ գիտէ թէ Պեկին խոր հաւատացեալ մըն է եւ ուրեմն՝ Իսրայէլ Աստուծոյ հողը կը պահէ: Նախագահը լինք կը յիշէր արդէն Մննդոցի մէկ տունը «ամէն վայր, ուր կոխէք ձեզի կուտամ: Անապատէն եւ Լիբանանէն մինչեւ Եփրատի մեծ գետը եւ մինչեւ մեծ ծով...»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԵՐԺ ՊԱՐԱՃԱՆՈՎ, ինչպէս գրած էինք, ձերբակալուած է Փետր. 11-ին: Այս անգամ, իրեն դէմ եղած ամբաստանութիւնն է «չահադիտութիւն»:

ԹՈՒՐՔԻՈՑ գինուորական իշխանութիւնները փակած են «Արայըշ» շաբաթաթերթը, որ ընկերային – ժողովրդավար վերջին հրատարակութիւնը կը նը – կատուէր: Հոն է, որ նախկին նախարարապետ՝ Պիւլէնթ Էճեվիտ քանի մը խմբագրական գրած էր, նոր վարչակարգին դէմ:

ՖԻԿԱՌՕ - ՄԱԿԱԶԻՆ կը հրատարակէր առջի օր նկար մը, զոր զօր. Հէյկ, ամերիկացի արտաքին նախարարը օդտագործեց վերջերս, ճաղկելու համար Սանտինիստներու «յարդերը» հնդիկ միքիթոներու դէմ Նիքարակուայի մէջ: Պարզուեցաւ որ չինծու նկար մըն էր, որ իրականին մէջ կը ներկայացնէր 1978-ին, Սամոզայի զոհերուն դիակներու հրկիզումը, առողջապահական նպատակներով: Միացեալ – Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնն ալ ստիպուեցաւ խոստովանիլ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԵՍ ԼԱԻԱՏԵՍ ԵՄ

Գրագէտ բարեկամներէս մէկուն հետ կը զրուցէինք անցեալ օր խմբագրատան մէջ: Խօսքը կը դառնար մեր զրական լեզուին տաղնապներուն շուրջ: Բարեկամս լաւ կը ճանչնար անփառունակ այն պայմանները, որոնց մէջ կը տուայտինք աւելի քան երկու տասնամեակներէ ի վեր: Սպէս եզրակացուց իր խօսքը.

– Ահաւոր է կացութիւնը: Կարզացող չմնաց: Դպրոցէն ելլողը չորս նախադասութիւն չի կրնար շարել իրարու ետեւէ: Ամենապարզ բառերուն իսկ իմաստը չի գիտեր: Տասը տարիէ ի վեր ոչ մէկ նոր գրող յայտնուեցաւ հորիզոնին վրայ: Հիներն ալ տարին մէկ, երկու հազիւ կը դրեն: Գիրք մը կը հրատարակուի, կարզացող չկայ, գիրքին մասին գրախօսող չկայ: Հեղինակները, իրենք անգամ չեն կարզար իրենց գրչեղբայրներուն գործերը: Ահաւոր է կացութիւնը:

Պահ մը լռեց ու վերջացուց.

– Բայց ես լաւատես եմ:

Ցնցուեցայ: Սխա՞լ հասկցած էի: Ոչ: «Ես յոռետես եմ» չէր ըսած: «Բայց ես լաւատես եմ» ըսած էր:

Ա՛հ, այդ «բայց» բառը: Այդ սքանչելի բառը: Այդ մոգական ու հրաշագործ բառը: Անոր շնորհիւ չէ՞ որ մենք աչ – խարհի բոլոր անելներէն եռգործ մը կ'ընենք յանկարծ: Այդ մէկ բառով չէ՞ որ մենք հանգստօրէն կը ջրենք քսան նախադասութիւններու մէջ մեր ըսածը: Ի՞նչ բանի վրայ հիմնուած է այդ «բայց»ը, ո՞ր մտածումներուն տեղը կը բռնէ, յստակ չէ: Պէտք ալ չունինք յստակեցնելու: Ոչ ոք պիտի հարցնէ, ոչ ոք պիտի առարկէ:

×

Եւ ահաւասիկ չուրջս կարծես կը լսեմ ուրիշ մըն ալ:

– Սփիւռքահայ կեանքը յուսահատա – կան է: Մեր սերունդը ինքզինքը փրկեց, սակայն մեր զաւակները ձեռքէ ելած են: Երկու բառ հայերէն չեն խօսիր: Դուն անոնց հայերէն խօսք կ'ուղղես, անոնք քեզի անգլերէնով, Ֆրանսերէնով կը պատասխանեն: Ոչ մէկ հայ ընկեր ունին իրենց շուրջ: Օտար ամուսնութիւնը առած քալած է: Այս դնացքով ո՞ւր պիտի հասնինք, չեմ գիտեր:

Աչքը պահ մը կը զոցէ, յետոյ կ'ետ – րակացնէ:

– Բայց ես լաւատես եմ:

×

Դարձեալ կը լսեմ:

– Եկեղեցիներն ալ պարպուեցան: Ո՞ւր է հաւատացեալ ժողովուրդը: Կիրակի առաւօտ եկեղեցի գնա՛, մարդ չես տեսներ չուրջդ: Մանաւանդ եթէ հեռաւոր թաղի մը եկեղեցին է: Առաջ դռնէն ներս չէիր կրնար մտնել: Հիմա նստարանները կը յօրանջեն: Երգչախումբերն ալ թափիլ սկսան: Որո՞ւ համար պիտի երգեն: Պատերո՞ւն: Զգէ որ երգչախումբ ալ չմնաց: Նորեր չեն հասնիր: Վաղը ո՞վ պիտի երգէ վերնատունէն, ո՞վ չապիկ պիտի հագուի:

Շունչ մը կ'առնէ ու կը վերջացնէ.

– Բայց ես լաւատես եմ:

×

Այսքան յուսահատ տուեալներէ, այսքան տխուր իրողութիւններու թուումէն վերջ, յանկարծ ի՞նչ կ'անցնի կը դառնայ մեր դլխուն մէջ, մտածումի ի՞նչ էսխի մեքենականութիւն մը կը գործէ, որ «բայց» մը կ'արտասանենք եւ զգեզ կ'անչառենք քիչ առաջ ըսուածներէն:

Ես կը կարծեմ որ այդ միակ բառին մէջ կը խորհրդանշուի ապրելու, գոյատեւելու մեր անխորտակելի յամառութիւնն ու ցանկութիւնը: Նոյն դիրքին մէջ չե՞նք տեսներ նաեւ մարդիկ, որոնց առողջութիւնը քայքայուած է: «Ոտքերս չեմ կրնար շարժել, աչքերս գրեթէ չեն տեսներ, սիրտս չափազանց տկար է եւ արեան ճնշումս ալ շատ բարձրացաւ վերջերս, կ'ըսէ ան յուսահատօրէն եւ յետոյ պլուխը կը շարժէ. բայց մեռնելու միտք չունիմ»: Ամբողջ կեանքին մէջ հազար անգամ հիւանդացած, անկողին ինկած մարդը դիւրին չընդունիր մահուան գալա – փարը եւ կը հաւատայ որ գարձեալ ոտքի պիտի ելլէ:

Ինքնախաբէութի՞ւն: Ճշմարտութիւնները տեսնելու անկարողութի՞ւն: Ինք – զինք եւ շուրջինները միամտօրէն խաբելու տրամադրութի՞ւն: Անհեռատեսութի՞ւն: Բոլորն ալ մ՛ուաղ, յուսահատօրէն գոյութիւն ունին մեր այդ վարդագոյն մտածումներուն մէջ եւ այդ բոլորին ետին անխուսափելի սեւ վարագոյր մը կը պահուի մեր աչքերէն: Բայց ... ես ալ լաւատես եմ:

Ռ. Հ.

ՊԱՐՍԿԱՀԱՑ ԼՈՒՐԵՐ

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀՈԳԵՐ

«Ալիք»ի Փետ. 25ի թիւէն կը հադնիմ.-

Թեհրանի Ս. Սարգիս Եկեղեցւոյ չըրջափակին մէջ, Փետր. 23-ի յետ մըջօրէին, տեղի ունեցած է հանրաժողով մը, կազմակերպութեամբ հայկական վարժարաններու ծնողական խորհուրդներու գործադիր յանձնախումբին: Ներկայ եղած են բազմահազար ծնողքներ եւ աշակերտներ, որոնց բացատրութիւններ տրուած են թեմակալ առաջնորդը՝ Արտակ Արք. Մանուկեան, եւ Թեմական Խորհուրդի ներկայացուցիչը, հայկական վարժարաններու պահպանման համար տարուող աշխատանքներուն առընթեր յառաջացած խոչընդոտներու եւ դժուարութիւններու մասին:

Հանրաժողովի աւարտին ներկաները հաստատած են պատրաստուած բանաձեւը, որ կը բաղկանայ եօթը կէտերէ: Այսպէս, յիշելէ ետք թէ Իրանահայութիւնը երկրի յեղափոխութեան սկիզբէն իսկ իր անվերապահ մասնակցութիւնը բերած է անոր՝ զոհեր տալով այդ ճամբուն վրայ, կը շեշտուի, որ «Իսլամական Հանրապետութեան Հիմնական Օրէնքը, ճանաչելով ոչ իսլամական կրօնական փոքրամասնութիւններուն, առանձին յօդուածներով հաստատում է նրանց՝ կրօնական, ազգային, կրթական եւ մշակութային անկապտելի իրաւունքները, պահպանելու հնարաւորութեան միջոցներ տալով, որպէս Իրանցիներ, վայելելու համար հաւասար իրաւունքներ»: Նկատի ունենալով որ պետական պատասխանատու ղեկավարները միշտ բարեացակամ վերաբերում ունեցած են բոլոր փոքրամասնութիւններու նկատմամբ, շեշտուած է անհրաժեշտութիւնը «հայ եւ իսլամ եղբայրների սերտ եւ անքակտելի կապի պաշտպանութեան»: Բանաձեւին 5-րդ յօդուածը կը ճաղկէ. – «Տարուող դաստիարակչական աշխատանքները» եւ դատապարտելով խափանարար խմբակների ազդակոչ արարքները» կ'եզրակացնէ 7-րդ կէտով՝. – «Թեմական Խորհուրդը միակ իրաւասու ազգային մարմինն է» որ կը վարէ պետական պատասխանատու անձերու եւ հիմնարկներու հետ բանակցութիւնները, հայկական վարժարաններու հարցին շուրջ կնքուած համաձայնագրի գործադրութիւնը ապահովելու համար:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՂԵՎՈՆԴՅԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ՆՈՒՇԱՐՁ

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾԻՉ

ՀԱՅԿԱԿ ՄՈՒՐԱԴՅԱՆ

ԾՆՆԴԱՎԱՅՐԸ ԵՎ ՄԱՆԿՈՒԹՅԱՆ ՏԱՐԻՆԵՐԸ

ՀՈԳԵՎՈՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՀԱՄԱՐ

ԵՐԵՎԱՆ

1935 Թ.

Տպագրվում է ՀԽՍՀ Գրականության, արվեստի և ժողովրդական ստեղծագործության ինստիտուտի գիտական խորհրդի որոշմամբ

Պատասխանատու խմբագիր՝ Ա. Ղազարյան

Տեխնիկական խմբագիր՝ Ա. Ղազարյան

Սրբագրիչ՝ Ա. Ղազարյան

Հանձնված է արտադրության 1935 թ. հունվարի 10-ին։ Ստորագրված է տպագրության 1935 թ. հունվարի 20-ին։ Թուղթ 84×108 1/32։ Տպագրական մամուլ 5 1/2։ Հրատարակչական մամուլ 9 1/4։ Տպագրական նշան 18 000։ Պատվեր № 1. Գինը 2 ռ. 50 կ.

Տպարան «Կոմունիստ» թերթի։ Երևան, Աբովյան փող., № 1։

Ծանոթ հնչեց իր ձայն մեծ կտավում։

Նաստարը միտքն ուներ, եւ նա լուռ մնաց։ Ոչինչ երեկոյան ուրիշներ չեն լսի։

Ես լսում եմ ուրիշների ձայները։

Ես լսում եմ նաև ինքս ինձ։

Ես լսում եմ ինձ պատմելիս մի հին պատմություն, որի մասին ես ոչ մի անգամ չեմ խոսել ուրիշների հետ։

Ինչ տարօրինակ է, որ ես ինձ լսում եմ ինձ պատմելիս մի հին պատմություն, որի մասին ես ոչ մի անգամ չեմ խոսել ուրիշների հետ։

Ես

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԱՐԱՐԱՏԻ ՄԱՐԶԻ ԱՐՏԱՇԱՏԻ ՇՐՋԱՆԻ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ
ՀՈԳԵՎՈՐ ԱՌԱՋՆՈՐԴ

ՀԱՅՈՑ ՍՐԲԱԶԱՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ
ՀՈԳԵՎՈՐ ԱՌԱՋՆՈՐԴ

ՀԱՅՈՑ ՍՐԲԱԶԱՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ
ՀՈԳԵՎՈՐ ԱՌԱՋՆՈՐԴ

ՀԱՅՈՑ ՍՐԲԱԶԱՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ

= ՀՈԳԵՎՈՐ ԱՌԱՋՆՈՐԴ =

ՀԱՅՈՑ ՍՐԲԱԶԱՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՀՈԳԵՎՈՐ ԱՌԱՋՆՈՐԴ

Հայոց Սրբազան Եկեղեցու հոգևոր առաջնորդ Գերաշնորհ Տ. Տ. Ս. Ա. Ա. Ա

Այրի Տիկին Մարի Մամաս, Տոքթ. Անահիտ Մամաս, Տէր եւ Տիկին Արամէն Մամաս եւ զաւակները՝ Րաֆֆի, Արա եւ Անի, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Գը-լուխեան, Տէր եւ Տիկին Եղուարդ Գը-լուխեան եւ զաւակները, Տիկին Մարի Գլուխեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տի-կին Կարպիս Յարութիւնեան եւ զաւակ-ները, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Իկիտ-պաշեան եւ զաւակները յաւով կը ծա-նուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր, եղբօր եւ մօրեղբօր՝

ՄԱՏԹԷՈՍ ՄԱՄԱՍԻ

մահը, որ պատահեցաւ 77 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ, Մարտ 5, ժամը 10·30-ին Ալ-ֆորվիլի Ս. Պօղոս - Պետրոս Եկեղեցին, Կոմիտաս վոզոց:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Փոխան ծաղիկի՝ նուէրները բարեսի-րական կազմակերպութեանց:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Բացուած են 1982-ի արձանագրու-թիւնները դէպի Իտալիա մեր ճամբոր-դութեան:

Մասնակցութեան թիւը սահմանա-փակ ըլլալով, կը խնդրուի մեր յար-գելի հայրենակիցներէն օր առաջ ա-պահովել իրենց տեղերը:

Աւելի որոշ եւ մանրամասն գաղա-փար ունենալու համար, դիմել.-

Ց. ԳԱՄՄԱՃԵԱՆԻ

128, Rue de Flandre - Métro: Crimée
Tél.: 607.01.57 ou 985.66.80 (après 19h.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲ

ENSEMBLE
DE MUSIQUE ARMENIENNE

- RUBEN HAROUTIUNIAN; *tar et chant*
- ARAM KEROVPYAN; *qanoun*
- VIRGINIA PATTIE; *chant*
- MAHMOUD TABRIZI; *kamantcha*
- EDMOND ZARTARIAN; *dehol*

du 16 Février au 6 Mars à 22 h.
sauf dimanche et lundi
à LA VIEILLE GRILLE
1, rue du Puits de l'Ermite
75005 Paris métro : Monge

ԿԱՊՈՑՑ ԽՈՒՃ

Նախաձեռնութեամբ՝
Շրջանային Վարչութեան
եւ Փարիզեան Շրջանի
բոլոր մասնաճիւղերուն

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

HOTEL GEORGE V
Ի Նպաստ՝
ՊՂԻՖՈՆԹԷՆԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆԻՆ

ՅՈՒՆԻՍ 12-ԻՆ

Croix - Bleue

COLONIE DE VACANCES
ON DEMANDE

Médecin, étudiant en médecine, ou infirmière, coursier, cuisinier (re), éco-nome, moniteurs, monitrices, directeur.

Ecrire à la Croix Bleue
17, Rue Bleue — 75009 Paris
Date limite: 20 Mars

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹԻ ՏՈՒՆ

MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE DE MARSEILLE
12 - 14 Rue St. Bazile, Marseille 1er

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄ

Կիրակի, Մարտ 7, ժամը 15-ին
Վասպուրական սրահը

Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տունը
կը ներկայացնէ Շիրվանզադէի

«ԴԱՄՈԻՍ»Ը

Բեմադրութիւն՝ ՎԱՀԷ ՋԷՔԵԱՆ

Մուտք՝ 35 ֆր.:

ՊԱՐԱՆՅԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅԻ ԿԱՊՈՑՑ ԽԱՉԻ ՍԵՒՐԱՆԻ ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԻՆ

ՇԱԲԱԹ, ՄԱՐՏ 13, ժամը 20·30ին սկսեալ

GRANDE SOIRÉE DANSANTE

organisée par la section de Sevran de la Croix Bleue des Arméniens de France

Salle des Fêtes de Sevran
ARMENIAN'S SUNSHINE
avec ROBERT PAPAZIAN et le Chanteur MAXIMILIEN
VICKEN
BUFFET ORIENTAL — AMBINCE ARMÉNIENNE
Tenue correcte exigée

Ս. ՊՕՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Ուրբաթ, Մարտ 5, երեկոյեան ժամը 7-ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս - Պետրոս Եկեղեցւոյ մէջ կը կատարուի Հոկտմ, բոլոր եկեղեցականներու մասնակցու-թեամբ:

Կը հրաւիրուի ժողովուրդը ներկայ գտնուելու Հոկտմբի արարողութեան:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիրակի, Մարտ 7, ժամը 9·30-ին Հե-ռատեսիլի Ա. կայանէն՝ Ֆրանսական շրջանակներու կարծիքը Ի. դարու սկիզ-բը եւ Հայերը:

Կը մասնակցին. - Լուիզ Վայս, Տոքթ. Ի. Թերնոն, Ժ. Մ. Գաուդու, Ա. Քարոս եւայլն.:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԻՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Մուրատեան 500 Ֆ. կը նուիրեն Շաւարշ Միսաքեանի մահուան 25-րդ տարելիցին առթիւ:

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.- Պ. Արա Մաւոյեան 320 Ֆ.:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Այրի Տիկին Թրվանտա Սամուէլեանի (Ծնեալ Գասեան) մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Սամուէլեան «Ցա-ռաջ»ի բարգաւաճման կը նուիրեն 300 Ֆ. փոխան ծաղկեպսակի:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՑ Խաչի Ալֆորվիլի ընդհանուր ժողովը Մարտ 7-ին կիրակի, ժամը 15ի Ալֆորվիլի Մշակոյթի Տան մէջ, ուր մա-Մատրիտ: *Կարեւոր օրակարգ:*

51-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կազմակերպուած Փարիզեան Շրջանի
ԱՐԵՆՈՑՇՆԵՐՈՒ, ԹԵԻԻԿՆԵՐՈՒ, ՄԿԱՈՒՏՆԵՐՈՒ և ԳԱՁԼԻԿՆԵՐՈՒ կողմէ
եւ Մասնակցութեամբ՝ ԼԻՈՆ - ՏԷՍԻՆ Շրջանին

կիրակի, Մարտ 7, ժամը 14·30-ին

SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint - Dominique - Paris 7e Métro: Invalides

Համաշխարհային Սկաուտական Շարժման 75-րդ տարեդարձին նուիրուած յայտագիր. մասնակցութեամբ՝ Ֆրանսական եւ եւրոպական Սկաուտական Շար-ժումներու ներկայացուցիչներուն:

Սկաուտական նուագախումբ, հայկական պարեր, հայերէն զաւեշտներ, սկա-ուտական բեմական խաղեր եւ ներկայացումներ:

Մուտք 30Ֆ. երախաներուն մուտքը ձրի է

Երգիչ ՊԵՏԻԿ Զևգի կը սպասէ
ԻՐ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

ուր պիտի գտնէք յաւագոյն ճաշերը, յաւագոյն գինիներով եւ հայկ. ջերմ մթնոլորտի մը մէջ

Զորեքշաբթի՝ ՄԱՆԹԸ-ի օր:

BAR - RESTAURANT

SPÉCIALITÉS ARMENIENNES

ՍԵՒԱՆ SEVAN

Direction : M & Mme Bédikian

ՊԵՏԻԿ

Կ'երգէ Ուրբաթ եւ Շաբաթ օրերը, նուագի ընկերակցութեամբ:

1, bd. Carnot — 17, quai J.-B. Clément, 94140 ALFORTVILLE
tél. 376 32 19 *Fermé le lundi*

GRAND GALA

Organisé par
LES ANCIENS COMBATTANTS D'ORIGINE ARMENIENNE
et La Chorale « ANI »

Sous la présidence d'honneur de Monsieur JEAN FONTENEAU

LE GROUPE DE DANSE
« NAIRI »
ET LA
CHORALE « ANI »

LE 5 MARS, à 21 H.

Salle Jean - Arp
22, *Rue Paul-Vaillant-Couturier*
92140 — *CLAMART*
Réservation au: 642. 73. 10

ETS. BAKERDJIAN;
35, Rue de Trévise - 75009 Paris

Alimentation CHIRAG;
26, Rue de Trévise - 75009 Paris

TELE - CONDORCET;
175, Ave. Jean - Jaurès, Clamart

LE COMITE
DES DAMES DE L'UCFAF
Vous invite à participer à

La Journée Internationale de la Femme

Avec la participation de
Mme. M. Atmadjian - Lechevalier

LE DIMANCHE, 7 MARS, A 16 H.
Au Centre Culturel et Artistique Arménien
6, *Cité du Wauxhall* - 75010 Paris
(*Métro: République*)

PARTIE ARTISTIQUE
RECEPTION

— Entrée libre —

ՎԱԼԱՆՍ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Վալանսի Հայ Ազգային Մխութիւնը, սիրով կը հրաւիրէ զաղութը՝ ընդհա-նուր ժողովի, Ուրբաթ, Մարտ 12, երե-կոյեան ժամը 9-ին, Հ.Բ.Ը.Մխութեան սրահը: Օրակարգ.- լոկ ընտրութիւն:

L'ORGANISATION
Terre et Culture

— *A ARNOUVILLE-LES-GONESSE:*
Le Vendredi, 5 Mars, à 20h.45
Sale de l'Eglise Arm. Catholique
69, *Avenue Henri Barbusse*
PROJECTION — EXPOSITION
DEBAT

— *A BORDEAUX:*
Le Dimanche, 7 Mars, à 15 h.
Foyer Municipal de Cenon
1, *Avenue Carnot - Cenon*
PROJECTION — FILM
DEBAT

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկե-ղեցւոյ թաղականութիւնը չնորհակալու-թեամբ ստացած է.-

Օր. Մարի Սէմէրճեան հօրը Յակոբ Սէմէրճեանի հոգւոյն 50 Ֆ., Պր. Մղոի Սողոմոնեանի թաղման առթիւ Սողո-մոնեան ընտանիք 100 Ֆ., Տիկին Նագե-ճի Շարիկեանի թաղման առթիւ Այրի Տիկին Տէյիրմէնճեան 50 Ֆ. Տէր եւ Տի-կին Տէյիրմէնճեան 50 Ֆ., Տէր եւ Տի-կին Սահակ Շարիկեան, Տէր եւ Տիկին Սիմոն Բարսղեան, Տէր եւ Տիկին Ֆի-լիպ Սէնտիրեան 100-ական, Տէր եւ Տի-կին Յակոբ Շարիկեան, Տէր եւ Տիկին Մուրատ Մուշլեան 50-ական, Օհաննեան եւ Միքայելեան ընտանիք 100, Տէր եւ Տիկին Քէշիշեան 50, Տէր եւ Տիկին Քէ-լիկեան 100, Տէր եւ Տիկին Մուզպիրեան 50, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Կոստ-սուեան, Արաբոի Փիւրէղեանի հոգւոյն 100 Ֆ., Այրի Տիկին Թադուհի Պետրոս-եան իր նիւթեցեալներու հոգւոյն 50, Տէր եւ Տիկին Եղուարդ Վարդուկեան, Վար-դուկեան եւ Թիւֆէնքճեան ընտանիք նիւ-թեցեալ հոգւոյն 50 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Շաւարշ Փիրանեան (իզմիր) 100 Ֆ.:

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՈՒՐԲԱԹ
ՄԱՐՏ
5
VENDREDI
5 MARS
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅՐԱՍԻՐ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 180 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 400 Ֆ. - Հատը՝ 2 50 Ֆ.

57րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.119

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

57e ANNÉE — No 15.119

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՍՐԱՅԵԼ

ՋԵՐՄ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ՆԱԽԱԳԱՀ ՄԻԹԵՐԱՆԻ

ՄԷԿ ԽՈՋԸՆԴՈՏ՝ ՊԱՂԵՍՏԻՆԸ...

Հանրապետութեան նախագահը՝ Նահ-
ւոն, նախարարապետը՝ Պեկին եւ ամբողջ կառավարութիւնը եկած են Պէն Կուրիոն օդակայանը դիմաւորելու համար Նախագահ՝ Միթերանն ու իր չքախումբը: Տեղական ժամով 14-ին է, Շաբաթ-Քաթի օր, որ նախագահին օդանաւը կը հասնի եւ տեղւոյն վրայ իսկ, իր կարճ ուղերձին մէջ, Ֆրանսայի Նախագահը ապահովութիւն կուտայ որ եկած է որպէս բարեկամ մը: «Վստահ եղէք, որ բարեկամ մըն է որ ձեզի կուգայ այսօր եւ թէ ամբողջ Ֆրանսան է, որ ձեզի իր բարեկամութեան ապահովութիւնը կուտայ: Կ'ուզեմ հաստատել, որ խաղաղութեան փնտռտուքը, որու կը ցանկան բոլոր ժողովուրդները, որոնց կարգին հրեայ ժողովուրդը, այնքան առատապանք կրած հազարամեակնե-րու ընթացքին, մեր հաւաքական եւ ձեր ժողովուրդին ճիգերուն չնորհիւ, յառաջդիմութիւններ պիտի ընէ, գորս արագ եւ վճռական կը մաղթեմ: Մեզմէ ոչ մէկը, կրնայ գոհ ըլլալ, ցորչափ ժողովուրդներ, որոնք զեռ կը տառապին, երկարաձգուած ճակատամարտներէ, սեռնդ մը եւ աւելի տեւող, խաղաղութիւն չեն գտած»:

Այս ժողովուրդները, որոնց անունը չի արուին մտածել կուտայ անշուշտ Պա-ղեստինցիներուն...: Նախագահ Նաւոն իր պատասխան ճառին մէջ, չեշտը դրած է այս պատմական այցելութեան եւ Սէնայի պարպումի զուգադիպութեան վրայ: Օդակայանէն մեկնումին առեն, բարակ անձրեւը վերածուած է տեղատարափի:

Երուսաղէմի արեւմտեան դուռէն է, որ Նախագահ Միթերան եւ չքախումբը պիտի մտնեն, ամբողջ այցելութեան ընթացքին, պէտք է ուշադիր ըլլալ ոտք չդնելու դրաւուած հողի վրայ: Ընդունող քաղաքապետը սակայն, բարի զալուստի առեն, կ'ըսէ թէ Իսրայէլացիներուն համար Երուսաղէմ վերջնապէս մայրաքաղաքն է, ցաւ յայտնելով որ Միթերան «ամբողջ քաղաքը պիտի չտեսնէ», բայց Ֆրանսայի Նախագահը չլսելու կու-տայ...: Դիմացը նստած են բոլոր կըրօնքներու ներկայացուցիչները՝ քրիս-տոնեայ վանականներ, փոփեր եւ ռաբբիններ:

Մրցակցութիւն չստեղծելու համար Սեֆարատ եւ Աշքենազիներու միջեւ, աշքենազի մեծ ռաբբիապետն է, որ հաց, աղ ու գինի պիտի հրամցնէ Միթերանի, որ կ'առնէ ըսելով.- «Կ'ընդունիմ այս հացը՝ խորհրդանիշ մարդոց հաւատքականութեան եւ հաւատարմութեան: Կ'ընդունիմ աղը՝ խորհրդանիշ մաքին, որ միշտ պիտի զերիչխէ: Կ'ընդունիմ գինին, որպէս խորհրդանիշ հաւատալիքներուն, որոնք կը համախմբեն մարդիկ: Հաց, աղ եւ գինի միասին, որպէս խորհրդանիշ մարդոց միութեան եւ զանազանութեան»:

Ցիշենք թէ այս երեք օրերու ընթացքին, Նախագահ Միթերան ֆաշէր ճաշ պիտի ուտէ, ըստ հրէական կերակրակարգին, այսինքն ոչ կարագ, ոչ ալ խոզի միս: Իր տուած ճաշին իսկ, Քինկ - Դաւիթ պանդոկը, Հինգշաբթի իրիկուն, պիտի հրամցուի փուա - կրա, եզան փիլէ ալցանով, գինիներն ալ Ֆրանսայէն զգացած են եւ ընտրուած այնպէս, որ համապատասխանեն ռաբբունայական կանոններուն:

× Տիկին Միթերան, անձնական քնոյթ ունեցող այցելութիւն մը կը կատարէ այն քիպուցը, ուր ապրած է իր տղան, 1969-ին, քանի մը ամիս:

× Իսրայէլացի գինուորները պարպած են Սինայի Քաչէտ - Ամար գիւղը տեղաւորուած Հրեաները, Շաբաթ-Քաթի վաղ առաւօտեան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ 20-րդ թաղամասին ոստիկան-նատունը մտնելով, թրքահպատակ Հայ մը, ուզած է ոստիկանապետը տեսնել, ու մերժումը պատճառ եղած է, որ կրակ բանայ: Վեց գնդակ պարպեր է, ըստ Ֆրանս - Էնթէռի տուած լուրերուն, Հինգշաբթի առտու բայց ոստիկանները հակազդացած են եւ ինք վիրաւորուած է թեթեւօրէն եւ ձերբակալուած:

ՊՐԻՍՔԻի եւկոսլաւ մշակութային կեդրոնը մտնելով, մարդ մը սկսած է կրակել ներկաներուն վրայ: 2 հոգի մեռած են եւ երեք հոգի ալ վիրաւորուած:

ՅՂՈՒԹԵԱՆ կամաւոր ընդհատումը (Ի. Վ. Ժ.) պիտի վճարուի 70% համեմատութեամբ ընկերային ապահովութեան կողմէ Սեպտ. 1-էն սկսեալ, այս որոշումը պիտի հաղորդուի Նախագահ Միթերանի կողմէ, կնոջ միջազգային Օրը՝ Մարտ 8-ին:

ԼԻԲԱՆԱՆի հիւսիսը, Տրիպոլիսի մէջ, պայթած ռումբէ մը, 20 հոգի վիրաւորած է, մէջն ըլլալով հինգ սուրիացի զինուոր:

ԱՆԳԱՐԱՁԻՆ «Մոնտ»ի թղթակիցը՝ Արթուն Իւնալ երկարօրէն կ'անդրադառնայ Արաքչ թերթի դէմ տրուած որոշումին (հրատարակութիւնը կ'արգիլուէր) յայտնելով թէ պատճառները ծանր չէին տակաւին: Կը կարծուի սակայն որ կապ ունի Մարտ 1-ին հրատարակած խմբագրականին հետ, խորագրուած.- «Պետութեան պետական պաշտօնեան եւ պետական պաշտօնեային Պետութիւնը», ուր խստօրէն կը քննադատուի կառավարութեան մտեռեական քաղաքականութիւնը, որ կը նպաստաւորէ անձնական ձեռնարկները հանրային ձեռնարկներու ի վնաս: Մամլոգիրը կը զտնէ որ պետական պաշտօնեան սովի դատապարտուած է: Ամէն զատ Թուրքիոյ փաստաբանական կառոյներու միութեան տնօրէնը մարմինը որոշած է վերաքննութեան դիմել բարձրագոյն զինուորական դատարանին առջեւ բողոքելու համար փաստաբանական Ափայտընի ձերբակալութեան դէմ: Իւնալ կ'ըսէ թէ Թուրք մտաւորական-ներու մօտ շատ անախորժ վիճակ մը կը տիրէ քանի զինուորականները ցարդ չէին դպած մտաւորականներուն...:

ԼՈՍ - ԱՆՃԼԼԷՍ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՍԱՍՈՒՆԵԱՆ ԿԸ ԴԱՏՈՒԻ ԱՊՐԻԼ 27-ԻՆ

ՄԻՆՉ ԱՅԴ ԱԶԱՏ ԿԱՐՃԱԿՈՒԻ ՀԱՐԻՒՐ ՀԱԶԱՐ ՏՈՂԱՐ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐԱԳԻՆՈՎ

Մարտ 3-ի մեր թիւով կարդ մը տեղեկութիւններ կուտայինք, Համբիկ Սաասունեանի եղբօր՝ Յարութիւն Սասունեանի ձերբակալման պարագաներուն մէջ, քաղուած Ինքէրնէշընըլ Հերըլտ Թրիպիւնէն եւ Ասպարէզէն:

«Ասպարէզ»ի նոր ստացուած թիւէն (Փետր. 27) կ'իմանանք թէ դատաւորը մէկ միլիոն տոլարի երաշխաւորագինը իջեցուցած է հարիւր հազար տոլարի, Փետր. 25-ի նախնական ունկնդրութեան ընթացքին եւ թէ այդ դումարը անմիջական կերպով պիտի դոյացուէր եւ Յարութիւն Սասունեան ազատ կ'արձակուէր Մարտ 1-ին: Պաշտպան փաստաբաններ Ռիչըրտ Շերման եւ Լեւոն Կիրակոսեան ուզած էին չիսուն հազար տոլարի իջեցնել երաշխաւորագինը:

Յարութիւն Սասունեան պիտի դատուի Ապրիլ 27-ին: Իրեն դէմ եղած ամբաստանութիւնը այն է թէ 16 ամիս առաջ, Թուրք հիւպատոսին տան վրայ ռումբ նետած է: Փետր. 25-ի նախնական ունկնդրութեան ատեն, Սասունեան եղբայրներու հայրը, մայրը, երկու եղբայրները, հօրաքոյր, մօրաքոյր, հօրեղբայր, վերջապէս ընտանիքին 14 անդամները ներկայ եղած են: Բայց եւ այնպէս դատաւորը «բնական» չէ գտած Սասունեաններու կապերը Ամերիկա, յիշած է ճամբորդութիւն մը, զոր Սասունեան կատարած է Նոյեմբերին Պէյրութ եւ ընտանիքին կապերը Պէյրութ: Պաշտպան փաստաբանը Շերման ըսած է թէ Սասունեան Պէյրութ գացած է քոյրը եւ մեծ հայրն ու մեծ մայրը տեսնելու: Վերադարձէն ետք արդէն մեծ - մայրը մեռած է:

ՊԱՐՍԿԱՀԱՑ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՅԿ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԱՅՑԵԼԱԾ ՆԱԽԱԳԱՀ ԽԱՄԵՆԷԻի

Թեհրանի մեր պաշտօնակից «Ալիք»ի Փետր. 25-ի թիւէն կ'իմանանք թէ Երեք-շաբթի, Փետր. 23-ին, Թեհրանի Հայոց առաջնորդ Արտակ Աբգ. Մանուկեան, ընկերակցութեամբ Թեմական Խորհուրդի նախագահ Լեւոն Ահարոնեանի եւ երես-փոխան Հրայր Խալաթեանի, այցելութիւն մը տուած է Իրանի Հանրապետութեան նախագահ Հոճաթոլ Իսլամ Խամենէիի: Խօսակցութեան ընթացքին Արտակ Աբգ. յիշեցնելէ ետք Նախագահին՝ թէ Իրանի Հայութիւնը յեղափոխութեան առաջին օրերէն կանգնած է ժողովուրդի կողքին եւ ներկայիս եւս հայ զինուորները Պարսիկներու կողքին կը կռուին Իրաքի դէմ, յանուն երկրի պաշտպանութեան զոհեր տալով, աւելցուցած է, որ անցնող երեք-կու - երեք տարիներուն միշտ յայտարարած է թէ հայ եկեղեցին Իրանի մէջ ազատ է, թէ դպրոցներու մէջ, համաձայն Սահմանադրութեան, հայերէն լեզուն ու կրօնքը կը դասաւանդուին ևայլն: Արտակ Աբգ. չեշտած է նաեւ այն՝ որ Ամանորի առթիւ հայ աշակերտները հանդէս չեն ունեցած, խնջոյք չեն սարքած եւ ժողովուրդի հետ միասին հաւաքած են նուէրներ յատկացնելու համար պատերազմի աղէտեալներուն: Հուսկ, Նախագահին յանձնած է հաւաքուած չօշափելի գումարը:

Նախագահ Խամենէի չնորհակալութիւն յատնելէ ետք Արտակ Աբգ.ի, ի մէջ այլոց ըսած է.- «Ինչպէս չեչտեցիք, Իրանի Իսլամական Հանրապետութիւնը հաստատած է մեր երկրին մէջ ապրող փոքրամասնութիւններու եւ Հայերու կողմէ: Ես անձամբ կը ճանչնամ Հայեր, որոնք յեղափոխութեան ժամանակ կը պայքարէին մեր կողքին: Յեղափոխու-թենէն ետք դարձեալ ականատես եղած եմ Հայերու օժանդակութեանց: Պատերազմի սկիզբին էր, որ քանի մը Հայեր իրենց դիմելով իրենց պատրաստակամու-թիւն յայտնեցին նորոգելու համար պատերազմի մէջ գործածուող կառքերն ու հրասայլերը: Ինչպէս տեղեակ էք, մեր թշնամիները, թէ՛ արտաքին գերուժերը եւ թէ՛ անոնց ազդեցութեան տակ գտնուղ ներքին թշնամիները, կ'ուզեն այն-պէս ձեւացնել, որ Իրանի մէջ միատարրութիւն գոյութիւն չունի եւ կրօնական ու ազգային խռովութիւններ կան: Ես Աստուծոյ փառք կուտամ, որ այս Հանրապետութեան հիմնումէն մինչեւ այսօր զգացած եմ, որ այդ մեծ միասնականութիւնը գոյութիւն ունի մեր երկրին մէջ: Ես այսօր նստած եմ հայ քրիստոնեայ առաջնորդի մը կողքին եւ որեւէ երկուութիւն գոյութիւն չունի»: Այնուհետեւ անդրադառնալով կարգ մը խռովութիւններու, որոնք կը պատահին հոս ու հոն, Նախագահը դիտել տուած է.- «Վստահ ենք, մեր սիրելի հայրենակիցներու մէջ ալ թշնամին կ'աշխատի զրգռութիւններ յառաջացնել, որոնք Ձեր ու հայ ժողովուրդի միւս զեկավարներու եւ պատասխանատուներու զգուշութեամբ պէտք է չէզոքացուին»:

Երեսփոխան Հրայր Խալաթեան իր կարգին խօսք առնելով ներկայացուցած է Իրանի Հայութեան ազգային եւ հանրային կառոյցը, իսկ Արտակ Աբգ.՝ հայ եկեղեցւոյ կառոյցը: Այնուհետեւ հայկական պատուիրակութիւնը Նախագահին ուշադրութեան յանձնած է Իրանի Հայութեան հարցերն ու մտահոգութիւնները, որոնց առանցքը կը կազմէին հայկական դպրոցները եւ հայերէնի դասաւանդման արդիլման վերաբերող ծանօթ չրջաբերականը: Նախագահը խոստացած է խօսիլ կրթական նախարարին եւ պատասխանատու այլ անձնաւորութեանց հետ:

ՓԱՐԻԶ Ս. ՄԵՍՐՈՊ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ԵՒ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԴԵՐԸ

Փետրուար 21–ի կիրակի կէսօրէ ետք է, որ Ս. Մեսրոպ Մշակութային Կեդրոնին նախաձեռնութեամբ դասախօսու – թիւն մը տեղի կ'ունենար Բարդէն Գավէզ անդրադառնալով, ուրեմն, «Յառաջ»ի ծնունդին, ըսաւ. – «Շաւարշ՝ Թերթին հիմնադրութեան երկու գործակիցներ ունեցաւ, Հրանտ Սամուէլը եւ Կարօ Ուշագլեանը որոնց չու – տով միացաւ նաեւ Շաւարշ Նարտունին, պզտիկ Շան ինչպէս կ'ըսէինք մենք, մեծ Շան ըլլալով Միսաքեան, որովհետեւ Շ գլխագիրը կը գնէր իր խմբագրականներ – ուն տակ որպէս ստորագրութիւն:

«Հրանտ Սամուէլ բացառիկ զարգացու – մով, արտակարգ հմտութեամբ կենդանի չափարանն էր Հայոց վերջին երկու դարերու պատմութեան, դէպքերուն եւ դէմքերուն: Իր գրութիւնները այդ ուղ – ղութեամբ անփոխարինելի գանձեր են՝ որոնց պէտք է դիմել, դէպք մը, պարագայ մը, թուական մը ճշդելու համար: Երկար տարիներ եղաւ նաեւ Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութեան նախագահ Փարիզ, երբ այդ պատուիրակութիւնը իր գոյութիւնը չարունակեց Հանրապետութեան անկումէն եւ Հայաստանի խորհրդայնացումէն վերջն ալ:

«Վարժ էր արդէն լրագրութեան: 1911 – 1914 աւագ խմբագիրն եղած էր Պոլսոյ «Ժամանակ»ին:

«Յառաջ»ի մնայուն խմբագիր եղաւ ըս – կիզբէն մինչեւ 1930 իր արեւելեան դրա – տունի հիմնելը, Ռիւ Մէօսիէօ լը Բռեննս:

«Շաւարշի մահէն վերջն ալ տատանեցաւ խմբագրականները: Ինքն է որ գրած էր «հաւատարիմ իր դաղափարին առջեւ ըրած ուխտս, իր մահէն ի վեր սիրայօժար կը ջանամ զգալի չդարձնել իր անդարձ կո – րուստը»:

«Կարօ Ուշագլեան, ծանօթ Պետուշ կեդծանունով, փորձառութիւնն ունէր մանաւանդ վարչական մասին, 1919–1923 հրատարակած ըլլալով Պոլսոյ մէջ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի «Հայ Սկաուտ» կիսամսեայ հանդէսը: Պահ մը Փարիզի մէջ հրատա – րակեց նաեւ «Մարտոց» երգիծաթերթը:

«Շաւարշ Նարտունին (Այվազեան) ար – տակարգ մարդ մըն էր, որուն նմանը մեր իրականութեան մէջ դարը մէկ կամ եր – կուքէն աւելի չի տար:

«Հայութեամբ շնչող, հայութեամբ ապ – րող, խոր հմտութեամբ քննական միտք, ամէն հարցի, ամէն խնդրի, ամէն գիրքի ու գիրի խորը կը թափանցէր: Եթէ ան – գրաւանելի գիրք մը ձեռքն անցնէր եւ որ չէր կրնար ունենալ, ծայրէ ծայր կ'ըն – դօրինակէր, անկէ չզրկուելու հա – մար:

«Արհեստով բժիշկ, միտք չէ ունեցած երբեք կիրարկելու իր արհեստը եւ որ – պէս բժիշկ զոհացաւ հրատարակելով մի – այն «Հայ բոյժ» բժշկական հանդէսը եր – կար տարիներ:

«Ունի բազմաթիւ գրական հատորներ եւ պրակներ: Բայց իր բանավիճական եւ քննական աշխատութեանց մեծագոյն մա – սը կը մնայ թերթերու մէջ պահուած, սպասելով որ օր մը հատորներու մէջ ի լոյս գայ:

«Ապագան օր մը պիտի ճանչնայ այս հրաշք տղան եւ դնէ գինքը իրեն արժանի պատուանդանի վրայ»:

Այս յիշատակութիւններէն ետք, դասա – խօսը պատմեց «Յառաջ»ի թափառական կեանքը, տպարանէ տպարան, տասնեակ տարիներու ընթացքին, մինչեւ 1973, երբ քանի մը հոգիի անձնուէր նուիրատու – թեամբ կը գնուէր այժմու խմբագրա – տունն ու տպարանը, կրկին ծանրանա – լու համար թերթին կոչումին եւ կատա – րած դերին. – «1925–ի Օգոստոսին, օճա – ռաջ»ի ծննդեան, 50·000 հոգի կարելի էր հաշուել Ֆրանսայի հայ գաղութը: Այսօր 250·000–ի չուրջ կը կարծուի ըլլալ:

«Առաջին օրէն «Յառաջ» անոնց ուղե – նակի գաղափարականի մը ազդեցութիւնը զօրացնելու միջոց եւ զօրծիք չէր կրնար դառնալ, որքան ալ ինք այդ գաղափա – րաբանութեան կուսակիցը ըլլար եւ որ – քան ալ տարածուն ըլլար այդ գաղափա – րականին ազդեցութեան չրջանակը:

«Ամէն Հայու թերթն էր, ամէն Հայու աւետարերը. այդպէս ալ պիտի մնար եւ այդպէս ալ կը մնայ սակիզբէն ի վեր: Այս իրողութիւնը անգիտացող չկայ, ամէնքն ալ կ'ընդունին այս բացորոշ ճշմարտու – թիւնը, ո'ր ուղղութեամբ ալ հակին ի – րենց գաղափարական ուղղութիւնները: Արփիկ պահեց եւ չարունակեց իր հօր որոշած ուղին:

«Կարելի էր սպասել որ տարիներու հո – սումով: Մեր տարեցներու նուազումով, հայերէն գիտցող ու կարդացողներու թի – ւրն ալ նուազի ու թերթին սպառման քա – նակը սեղմուի: Այդպէս չեղաւ տակաւին եւ թերթին տպաքանակը կայուն մնացած է: Մինչեւ Արեւելքի քաղաքական դէպ – քերն ու խառնակութիւնները պատճառ ե – ղան որ հոնկէ Հայերու նկատելի թիւ մը Ֆրանսա ապաստանի: Այս նորեկներն ալ կը կարդան թերթը, կը սպասեն «Յա – ռաջ»ին, անոնք ալ կարդալու, հաղորդ ըլլալու, հայ զանգուածին կապուելու պէտք ունին: «Յառաջ»ի սկզբնական դերը այսօր ալ ի զօրու է:

«Բազմաթիւ ուրիշ արժանիքներ ունի – ցաւ եւ ունի «Յառաջ»: Խմբագրական վարպետութենէն մինչեւ մեր Մեծասքան – չին պահանջկոտ բծախնդրութիւնը, մեր մշակոյթին հին դասական արժանիքներու վերյիշումներէն մինչեւ նոր արժէքներու եւ տաղանդներու յայտնութիւնը եւ ծա – նօթացումը, միշտ ունեցող լուրջ յօդ – ուածներու յաճախակի հրատարակութե – նէն մինչեւ ծագէ ծագ սփռուած գաղութ – ներու անցքերն ու կեանքը, Հայաստանի պրեթէ առօրեայ ամէն կարգի լուրերու հրատարակութիւնը՝ որոնց անհաղորդ պիտի մնայինք եթէ օրաթերթին ժամա – նումը եւ ընթերցումը չունենայինք: Ցի – չենք նաեւ թուրք մամուլին մէջ մեր մա – սին երեւցածին թարգմանութիւնները, ուր գարչելին եւ ծիծաղելին ձեռք ձեռքի պար կը բռնեն սովորաբար եւ մենք բո – լորովին անտեղեակ պիտի մնայինք եթէ «Յառաջ»ը չըլլար:

«Վերյիշումի ներկայ առիթով երբ յու – զումով մեր մտածումը կ'երթայ մեծ վարպետին, Շաւարշ Միսաքեանի, ար – տակարգ եւ մեծ խմբագրապետին, բնա – կան չաղկապով մը կ'երթայ նաեւ այն հոյլ մը պատուական տղոց, այն համա – կրելի անուններուն՝ որոնք իրենց կարո – ղութիւնը ի սպաս դրին թերթին, մնա – յուն կամ պարբերական աշխատակցու – թեամբ եւ նպաստեցին «Յառաջ»ի ամ – բապնդումին եւ զօրացումին: Շատեր մա – հացած են արդէն, մի քանիներ տարինե – րու բեռը չալկած են, բայց ամէնքն ալ ներկայ էին «Յառաջ»ի հաւաքածոյին մէջ: Փարիզի գրաման հետեւանքով երբ Շաւարշ դադրեցուց թերթին հրատարա – կութիւնը, չորս զժուարին տարիներ ապրեցաւ բռնադատուած անդործու – թեամբ:

...1957 Յունուար 24ին Հինգշաբթի գի – շեր յանկարծ ծանր անհանգստութիւն մը կը զգայ: Առաջին խնամքներէն վերջ բը – ժիշկներու խորհուրդին վրայ դիշերուան ժամը 2–ին, արդէն մահաքունի մէջ կը փոխադրուի հիւանդանոց: Հոգեվարքը կը տեւէ 35 ժամ եւ Շաւարշ Միսաքեան հոգին կ'աւանդէ 1957 Յունուար 26–ին, Շաբաթ օր կէսօրեան մօտ:

Յունուար 31–ին կատարուեցաւ աղգա – յին յուղարկաւորութիւնը: Փարիզի Հա – յոց Եկեղեցին «ասեղ ձգելիք տեղ չկար» ինչպէս կ'ըսեն, չարժիլ անդամ կարելի չէր լեցուած բազմութենէն: Իսկ փողոցը լէփ – լեցուն էր յուղարկաւորներով: Ան – կարելի էր ներս մտնել:

«Թափօրին կը հետեւէին երկու հազարէ աւելի յուղարկաւորներ, եկեղեցիէն մին – չեւ փէռ – Լաշէզի դերեզմանատունը: Ճամբուն վրայ թափօրը ռիւ տը Թռեվի – զէն անցաւ եւ վայրկեան մը կանգ առաւ խմբագրատան առջեւ: Շաւարշին «մնաս բարով»ն էր «Յառաջ»ին:

... Ահա, Շաւարշ Միսաքեանի մահէն 25 տարիներ վերջն ալ «Յառաջ» օրաթեր – թը լոյս կը տեսնէ ամէն օր, չարունակե – լով դերը որ սահմանեց իրեն մեծ խըմ – բագրապետը:

«Կը չարունակէ հրատարակուիլ դոհա – ցընելով ընթերցողները որոնք կը փո – խարինեն իրենց հաւատարմութեամբ, որպէս յարգանք՝ Շաւարշ Միսաքեանի յիշատակին եւ քաջալերանք՝ անոր զա – կին Տիկին Արփիկ Միսաքեանի, հայ օրաթերթի մը առաջին ու միակ տնօրէ – նուհի հայ կնոջ»:

ԳԱՂՈՒԹՔ ԳԱՂՈՒԹ

ՓԱՍԱՏԻՆԱՑԻ (Լոս Անճըլըս) Հ.Ց.Դ. «Լեռնավայր» կոմիտէութիւնը օժտուած է սեփական կալուածով մը, որ երկայ – կանի չէնք մըն է: Կալուածը պիտի դար – նայ Հայ Կեդրոն. Վերի յարկը կ'օգտա – գործուի իբրեւ հանդիսավայր, իսկ զե – նայարկը կ'ենթարկուի փոփոխութիւն – րու, ուր իրենց ժողովատեղիները կ'ու – նենան կոմիտէն, Հ. Օ. Մ.ի «Մօսէ» մա – նաճիւղը, որ հոն կը հաստատէ նաեւ իր Ընկերային Ծառայութեան Գրասենեակը: Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փասատինայի մասնաճիւ – ղը եւ Հ. Ե. Դ. «Նիկոլ Դուման» Ուխտը:

×

ՈՒԱԹԹԱՈՒՆԻ (Պոսթըն) Հայ կեդ – րոնի սրահին մէջ, Փետր. 7–ին, տե – ւնեցած է երդահանդէս մը, որ թէ – կազմակերպուած էր ի նպաստ Հրայր Գի – լինճեանի Դասէ Պաշտպան Յանձնա – խումբին, սակայն անոր ազատ արձակու – մը մինչ այդ, երեկոյթը վերածած է յա – րանակի ժողովատեղութեան մը: Ներկա – եցած են աւելի քան 450 հոգի՝ զանազան չրջաններէ: Գիլինճեանի դատավարու – թեան մանրամասնութիւնները փոխան – ցած է Ժիրայր Լիպարիտեան, ականա – տեսի վկայութիւններով եւ Գիլինճեան – հարցի քաղաքական տարողութիւնը վեր – լուծելով: Ապա երգիչ Գառնիկ Սարգի – եան մեկնաբանած է յեղափոխական 12 – երգեր մեծ խանդավառութիւն ստեղծե – լով սրահին մէջ:

×

ՖՐԵԶՆՈՑԻ Ս. Երրորդութիւն եկե – ղեցւոյ սրահին մէջ, չուրջ 400 հոգի – ականներու ներկայութեամբ, Յունուար 30–ին նշուած է Հ. Ե. Դաշնակցութեան 49–րդ տարեդարձը, կազմակերպութեամբ «Գէորգ Զաուշ» Ուխտին: Բացումը կա – տարած է Հայկոյհ Օհաննէսեան վեր ա – նելով Հ. Ե. Դ.ի դերը իր հիմնադրու – թենէն՝ 1933–էն ի վեր: Գործադրուած դեղարուեստական յայտագիր մը, բաղ – կացած երգերէ, արտասանութիւններէ Ուխտի անդամուհիներու կողմէ գրուա – կատակերգութեան մը ներկայացումէ ետք Հ.Ե.Դ.ի դերը իր հիմնադրութե – ն

ՅԱՅՎԱԾՔ ՀՈՒՏՎԱԾՈ

= Հետաքրքրական =

ԴՈՂԻ ՎՃԱՐԸ

Վաղ առավոտյան Ալեքսանդրապոլի փողոցներից մեկով քայլում էր ոստիկան Ղազարը։ Ուրախ էր, որ ամառվա տապից հետո հաճելի զովություն էր տիրում։ Ոստիկանը ժպտում էր, մտածում էր, որ այսօր ամեն ինչ հաջող կընթանա։ Ոչ մի դժգոհ, ոչ մի կռվարար չէր հանդիպել նրան։ Ամեն ինչ խաղաղ էր։

Ոստիկանը մոտեցավ Ղազարոս Ղազարյանի տանը, որ գտնվում էր Ալեքսանդրապոլի ամենաբնակեցված թաղամասում։ Ղազարոսը ոստիկանի հարազատն էր։ Նա ուզում էր ներս մտնել, բայց հանկարծ լսեց, որ հարևանի տանից ինչ-որ աղմուկ է գալիս։ Ոստիկանը կանգ առավ, ականջ դրեց։ Ներսից լսվում էր կնոջ ձայնը։

- Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ համբերեցի այդ անպիտանին։ Ինչո՞ւ չհանձնեցի ոստիկանին։ Ինչո՞ւ չասացի, որ ինձ ծեծել է։ Ինչո՞ւ չասացի, որ ինձ ծեծել է։

Ոստիկանը ներս մտավ։ Կինը շարունակում էր լաց լինել։ Ոստիկանը հարցրեց նրան, թե ինչ է պատահել։ Կինը պատասխանեց, որ ամուսինը ծեծել է իրեն։ Ոստիկանը հարցրեց, թե ինչու է ծեծել։ Կինը պատասխանեց, որ ամուսինը հարբած է եկել տուն։ Ոստիկանը հարցրեց, թե ինչու է հարբած եկել։ Կինը պատասխանեց, որ ամուսինը գնացել է գինետուն։ Ոստիկանը հարցրեց, թե ինչու է գնացել գինետուն։ Կինը պատասխանեց, որ ամուսինը գնացել է գինետուն, որովհետև ինքը չի տվել նրան փող։ Ոստիկանը հարցրեց, թե ինչու չի տվել նրան փող։ Կինը պատասխանեց, որ ամուսինը փող չի ուզել։ Ոստիկանը հարցրեց, թե ինչու է փող ուզել։ Կինը պատասխանեց, որ ամուսինը փող է ուզել, որպեսզի գնա

Պ. Յակոբ Լիլոզեան եւ ընտանեկան պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ծերունազարդ մօր եւ ազգակա – նին՝

Այրի Տիկին ՏԻՐՈՒՀԻ ԼԻԼՈԶԵԱՆԻ

(ծնեալ Քէօսէեան, Պարտիզակցի)

մահը, որ պատահեցաւ Մարտ 2–ին, 98 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ, Մարտ 5, ժամը 14-ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փանթէոնի դե – րեզմանատունը:

Որեւէ մահագդ դրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

«ՅԱՌԱՋ». - *Մեր ցաւակցութիւնները Պ. Յակոբ Լիլոզեանի:*

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Գէորգ Պագըրճեան, Տէր եւ Տիկին Բաֆֆի Պագըրճեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշ – տօն կը կատարուի Կիրակի, Մարտ 7, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցին իրենց մօր եւ մեծ - մօր՝

Տիկին ԱՆԱՀԻՏ ՍԱՊՈՒՆՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի պիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Ս. ՊՕՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Ուրբաթ, Մարտ 5, երեկոյեան ժամը 7–ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս Եկեղեցւոյ մէջ կը կատարուի Հոկտմ, բոլոր եկեղեցականներու մասնակցու – թեամբ:

Կը հրաւիրուի ժողովուրդը ներկայ գտնուելու Հոկտմի արարողութեան:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Խասեան – Բարեկամական Միութիւնը 500 Ֆ. կը նուիրէ Դպրոցասէր Տիկնոջ վարժարանին, իր անդամներէն Պարոյր Թուրեանի մահուան առթիւ (ստանալ «Յառաջ»էն):

ԲԱՑԱՌԻԿ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

Մասնակցութեամբ՝ ՆՈՐՎԱՆ ԵՊՍ. ՋԱՓԱՐԵԱՆԻ

Ընկերակցութեամբ՝ ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ

ՄԱՅԻՍ 5 - 12

Voyage spécial à JERUSALEM

circuit Galilée

du 5 au 12 mai

Départ de PARIS, LYON et MARSEILLE

Renseignements et Inscriptions:

A PARIS:

LEVON BAGHDASSARIAN

SABERATOURS

31, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
tél. 261 - 51 - 13
M° Pyramides

A LYON:

VAROUJAN SARKISSIAN

SEVAN VOYAGES

48, Cours de la Liberté
69003 — LYON
Tél.: (7) 860. 13. 66

A MARSEILLE:

JACQUES CHELELEKIAN

WASTEELS

87, La Canebière
13001 — Marseille
Té.: (91) 95. 90. 12

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԽՍԱԵԱՆ - ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Սիպիլի նուիրուած

Յերեկոյթ - թէյասեղանը

Մարտ 28-ին:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ ՅՈՒՆԻՍ 13-ԻՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ԻՍԻ - Տիկին Մարզարեան 160 Ֆ.:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Իր պետական թոշակի խնայողութե – նէն, տարեց Հայուհի մը հետեւեալ նուէր – ները կ'ընէ. - 300–ական Ֆ. Դպրոցա – սէր Տիկնանց վարժարանին, Սամուէլ Մուրատեան վարժարանին, Կապ. Ան – էին, Կարմէր Խաչին, Աղքատախնամին, 100 Ֆ. Ս. Յովհ. – Մկրտիչ Եկեղեցւոյ (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 60 Ֆ. «Յա – ռաջ»ին:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ - Տէր եւ Տիկին Սահակ – եան իրենց եղբօր՝ Օննիկ Զաքարեան մահուան Բ. տարելիցին է լրացած 100–ական Ֆ. կը նուիրեն Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս Եկեղեցւոյ, Ս. Մես – րոպ կրթարանին, Կապոյտ Խաչի Ալ – ֆորվիլի մասնաճիւղին (ստանալ «Յա – ռաջ»էն) եւ «Յառաջ»ին:

ՍԱՂԱՏ - ՂԱՅՆ

(Նախկին Ազատ - Ռատիօ)

Ազատ - Ձայնի՝ հայկական ռատիօ. հաղորդումներու կազմը կ'իրագործէ հայկական յայտագիրներու ճաշնապրի – ռումներ, տարբեր կայաններէ - Ուրբաթ Մարտ 12 եւ ամէն ամսուան երկրորդ Ուրբաթը, հայկական մէկ ժամուան յայ – տագիր մը ժամը 20–էն 21:

○ *RADIO IVRE — MF. 88.80 Mhz*

Ամէն երկուշաբթի ժամը 13·30-էն 14·30, «Ազատ - Ձայն»ի չորեքշաբթի յայտագիրը՝

○ *RADIO SOLEIL — MF. 98.25 Mhz*

ՄՕՏ ՕՐԷՆ

- Ազատ – Ձայն»ը պիտի հաղորդայ նաեւ՝

○ *RADIO TOMATE — MF. 94.20 Mhz*

ՎԱԼԱՆՍ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Վալանսի Հայ Ազգային Միութիւնը սիրով կը հրաւիրէ գաղութը՝ ընդհա – նուր ժողովի, Ուրբաթ, Մարտ 12, երե – կոյեան ժամը 9–ին, Հ.Բ.Ը.Մ.ի Միութեան սրահը: Օրակարգ.– լոկ ընտրութիւն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Ժերմէն Ս. Սահակ – Ս. Մեսրոպ Եկեղեցւոյ թաղականութիւնը ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները փո – խան Ծաղկեպսակի. - Նուարդ Շահպազ – եանի մահուան առթիւ Մատլէն եւ Մի – շէլ Տիլալեան 300, Տոքթ. Տոլորեան, Տէր եւ Տիկին Եղուարդ Զազարեան, Տիկին Բալամուտեան եւ զաւակները, Պօղոսեան ընտանիք 200-ական, Այրի Տի – կին Վարդուհի Դարբինեան, Ռոժէ Դար – բինեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Հիւսեան 100-ական, Տէր եւ Տիկին Սահակեան, Տէր եւ Տիկին Պաղտասար Միսաք Եէմէ – նիճեան, Տէր եւ Տիկին Աճարեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Զիլինկիրեան, Տէր եւ Տիկին Սամուէլ Աճարեան 50-ական, Տէր եւ Տիկին Զաւէն Նահապետեան Դպրո – ցին 100, Մարի Տէր - Միհրանեանի տա – րելիցի հոգեհանգստեան առթիւ Պ. Նու – պար Տէր - Միհրանեան 200 եւ Դպրոցին 200, Տէր եւ Տիկին Վարդգէս Տէր - Մի – հրանեան 50 եւ 50 Դպրոցին, Մանկիեան ընտանիք 50 եւ 50 Դպրոցին, Տէր եւ Տիկին Համբարձում Ենովքեան Եկեղե – ցւոյ 50, Այրի Տիկին Կիւլհանէ Մկրտիչ – եան 50 Ֆ.:

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

51-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

կազմակերպուած Փարիզեան Շրջանի
ԱՐԵՆՈՑՇՆԵՐՈՒ, ԹԵԻԿՆԵՐՈՒ, ՍԿԱՈՒՏՆԵՐՈՒ և ԳԱՑԼԻԿՆԵՐՈՒ կողմէ
եւ Մասնակցութեամբ՝ ԼԻՈՆ – ՏԷՍԻՆ Շրջանին

Կիրակի, Մարտ 7, ժամը 14·30–ին

SALLE DE LA CHIMIE

28 bis, Rue Saint - Dominique - Paris 7e Métro: Invalides

Համաշխարհային Սկաուտական Շարժման 75-րդ տարեդարձին նուիրուած յայտագիր. մասնակցութեամբ՝ Ֆրանսական եւ եւրոպական Սկաուտական Շար – ժումներու ներկայացուցիչներուն:

Սկաուտական նուագախումբ, հայկական պարեր, հայերէն զուարճութիւններ, սկա – ուտական բեմական խաղեր եւ ներկայացումներ:

Մուտք 30Ֆ. երախաներուն մուտքը ձրի է

UNION DES ANCIENS ELEVES
MOORAT - RAPHAEL

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՑԷԼԵԱՆ
ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Dans les Salons de l'Hôtel SHERATON (Montparnasse)
LE SAMEDI 6 MARS à 20 h. précises

GRAND DINER DANSANT

Sous le Présidence effective de

CHARLES AZNAVOUR

Avec la participation de:

VICKEN et de EVELYNE ALTOUNIAN

HARRIS LASKARIS et PARASKEVAS

Soirée dansante, à partir de 23 h., animée par :

BERNARD DEDEDJIAN et son orchestre

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Ժերմէն Ս. Սահակ – Ս. Մեսրոպ Եկեղեցւոյ թաղականութիւնը ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները փո – խան Ծաղկեպսակի. - Նուարդ Շահպազ – եանի մահուան առթիւ Մատլէն եւ Մի – շէլ Տիլալեան 300, Տոքթ. Տոլորեան, Տէր եւ Տիկին Եղուարդ Զազարեան, Տիկին Բալամուտեան եւ զաւակները, Պօղոսեան ընտանիք 200-ական, Այրի Տի – կին Վարդուհի Դարբինեան, Ռոժէ Դար – բինեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Հիւսեան 100-ական, Տէր եւ Տիկին Սահակեան, Տէր եւ Տիկին Պաղտասար Միսաք Եէմէ – նիճեան, Տէր եւ Տիկին Աճարեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Զիլինկիրեան, Տէր եւ Տիկին Սամուէլ Աճարեան 50-ական, Տէր եւ Տիկին Զաւէն Նահապետեան Դպրո – ցին 100, Մարի Տէր - Միհրանեանի տա – րելիցի հոգեհանգստեան առթիւ Պ. Նու – պար Տէր - Միհրանեան 200 եւ Դպրոցին 200, Տէր եւ Տիկին Վարդգէս Տէր - Մի – հրանեան 50 եւ 50 Դպրոցին, Մանկիեան ընտանիք 50 եւ 50 Դպրոցին, Տէր եւ Տիկին Համբարձում Ենովքեան Եկեղե – ցւոյ 50, Այրի Տիկին Կիւլհանէ Մկրտիչ – եան 50 Ֆ.:

RESTAURANT

EREVAN

ՀԱՅԱՍՏՈՒՆ

ԵՐԵՒԱՆ

Իր աւանդական ճաշացուցակով եւ սովորական հաճելի մթնոլորտով՝
կը սպասարկէ Ձեզի:

RESTAURANT EREVAN

26, RUE BERGÈRE - 75009, PARIS

TÉL. 770. 85. 81

ՄԻԱՑՆ ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆՆԵՐԸ

Վ Ի Գ Է Ն

Ընկերակցութեամբ՝ ՍԻՄՈՆԻ

ժամը 21·30-էն սկսեալ կը ներկայացնայ իր հայկ. ժողովրդական երգերով, զուարթացնելով ձեր երեկոյթը:

Fermé le Mardi — Փակ է Երեքշաբթի

TRAITEUR EREVAN

29, RUE BERGÈRE – 75009 PARIS

TÉL.: 523. 44. 75

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերուհի – ները Շաբաթ, Մարտ 6, կէսօրէ վեր. ժամը 3-ին Ազգ. Տան սրահը: Կը խնդ – րուի ճշդապահ ըլլալ: Կը կատարուի նոր վարչութեան ընտրութիւն: Ներկա – ներու թիւը մեծամասնութիւն կը հա – մարուի:

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Վիէնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները Մարտ 7: կի – րակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3-ին Մա – կոյթի Տուն, 9, rue du Sahara:

Օրակարգ.– Պատգամաւորի զեկու – ցում, նոր վարչութեան ընտրութիւն:

ՇԱԲԱԹ
ՄԱՐՏ
6
SAMEDI
6 MARS
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՐԱՁԱԳԱՆՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Տրաճուա : Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ : 180 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 400 Ֆ. - Հատը : 2 50 Ֆ.

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.120 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.120

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՍՐԱՅԷԼ

ՄԻԹԵՐԱՆԻ ՃԱՌԸ
ՓՆԷՍԷԹԻՆ ԱՌԱՋԵԻ

Ոչ Հրեաւ գոհ է, ոչ ալ Պաղեստինցին

Նախագահ Միթերանի ճառը այնքան խոհեմ էր, որ ի վերջոյ ոչ ոք գոհ մնաց եւ նախարարապետ Պեկինն իր պատասխանին մէջ, չատ բուռն կերպով «տեղը դրաւ» Ֆրանսան, չխնայելով մանաւանդ արտաքին Յարաբերութեանց նախարարը, որ Ապու Տապիի մէջ խօսած էր պաղեստինեան պետութեան մը մասին, զբաւուած հողերուն վրայ:

Ի՞նչ կրցաւ ըսել Նախագահ Միթերան՝ առաւելաբար ընդհանուր խօսքեր, փորձելով ոչ ոքի սիրտը կոտրել բայց···: Նշտելէ եառք թէ Ֆրանսա Իսրայէլի բարեկամն է, ոգեկոչելէ եառք ողջակիզումը, տարիներէ ի վեր իր կարծիքը, կը վերյիչէ· – «Ինչո՞ւ 1947–ին, անգամ երկրիս կառավարութեան, Խոուար Տէվրէօլի հետ, երկու նախարարներէն մէկին էի պաշտպանելու եւ ապաստան ձեռք ձգելու համար Իկզոտուսին: Որովհետեւ չէի հանդուրժեր որ այդ այրերն ու կիները, ազատութեան ծարաւի, ամէն տեղէ քշուին, զրկուին իրենք զիրենք ըլլալու իրաւունքէն, անոնց կոչմէ որոնք մեծ – մեծ խօսքեր եւ սկզբունքներ ունէին իրենց բերանը···»: Ակնարկելու իրաւունքը նախագահին համար, բոլորինն է՝ «Զեզ չընդասողը ժողովուրդներուն է եւ այս խօսքերը արտասանելով, անշուշտ, կը մտածեմ կազայի եւ Այսթրոդանակի Պաղեստինցիներուն ինչպէս կը մտածեմ, թէեւ իրաւական եւ քաղաքական իրականութիւնները նոյնը չեն, Լիբանանի ժողովուրդին···»:

Նախագահը դիտակից է թէ ուրիշ մը աւելի չի կրնար վճռել թէ ո՞վ կը ներկայացնէ այդ (պաղեստինցի) ժողովուրդը եւ ով չի ներկայացներ, ու հարց կուտայ· – «Ի՞նչպէս ՊԱԿ–ը (Պաղեստինեան Ազատագրութեան Կազմակերպութիւն), օրինակ, որ ռազմիկներու անունով կը խօսի կրնայ յուսալ բանակցութիւններու սեղանը նստիլ, ցորչափ կ'ուրանայ գլխաւորը, որ Իսրայէլի գոյութեան իրաւունքն է եւ իր ապահովութեան միջոցները: Խօսակցութիւնը կ'ենթադրէ փոխադարձ նախօրօք ճանաչումը գոյութեան միւսին իրաւունքին, փոխադարձ նախօրօք հրաժարումը ուղղակի կամ անուղղակի պատերազմէն, ընդունուած ըլլալով, որ ամէն մէկը գործելու իր ազատութիւնը կը գտնէ ձախողութեան պարագային: Տիալոգը կ'ենթադրէ, որ իւրաքանչիւր կողմ կարենայ իր իրաւունքին մինչեւ ծայրն երթալ, ինչ որ պաղեստինցիներուն ինչպէս միւսներուն համար, կրնայ, երբ առենը եկած ըլլայ, պետութիւն մը նշանակել»:

Այս է այն նախադասութիւնը, որ չատ խոհեմ կերպով հայրենիքի մը իրաւունքը կը ճանչնայ պաղեստինցիներուն առանց Շէոնի չափ հեռու երթալու եւ տեղն ալ սոնի չափ հեռու երթալու եւ տեղն ալ սահմանելու: Բայց եւ այնպէս Պեկին չի կրնար ընդունիլ նման գաղափար մ'իսկ եւ պատասխանը չուշանար եւ կը սկսի յարձակելով Շէոնի վրայ· – «Պարտիմ անկեղծօրէն խօսիլ: Ահա, Ն. Վ. Քլօտ Շէոն, Ֆրանսական դիւանագիտութեան պետը կ'երթայ աշխարհի ամէնէն ժողովրդավար, ամէնէն լուսամիտ երկիրը՝ Ապու Տապի: Ցետոյ կ'երթայ աշխարհի ամէնէն խաղաղասէն երկիրը՝ Իրաք: Եւ հոն է, որ Ն. Վ.ը կը յայտարարէ թէ Հրէաստան, Սամարիա, Կազա պաղեստինեան պետութիւն մը պէտք է ստեղծել: Եւ թէ այդ երբեւ թէ կազմակերպութիւնը, որ ՊԱԿ կը կոչուի միակ ներկայացուցիչն է Իսրայէլի հողին Արաբ – ներուն, Կազա եւ Այսթրոդանան բը – նակող»: Պեկինի համար «Իսրայէլի հողը» կ'ընդգրկէ Յորդանան գետի երկու ափերը, արեւմտեան ափն ըլլալով Իսրայէլի արեւմտեան հողամասը եւ արեւելեան ափը՝ Իսրայէլի արեւելեան հողամասը, հիմնուած Աստուածաշունչին վրայ: Պաղեստինեան ուխտի մէջ գրուածը ծանօթ է Միթերանի, կ'ըսէ Պեկին, որ այդ ուխտը կը ներկայացնէ որպէս արաբական հրատարակութիւնը Հիթլերի Մայն Քամփֆին: Կը յիշէ Լոնտոնի պաղեստինեան ներկայացուցիչին յայտարարութիւնը իսրայէլեան օրաթերթի մը՝ «Իսրայէլի Պետութեան հետ տիալոգը անկարելի է: Սիոնականութիւնը՝ սատանան է: Իսրայէլ գոյութեան իրաւունք չունի»: Պեկինի համար միակ լուծումը՝ ինքնավարութեան սկզբունքն է, առաջարկուած Քէմփ Տէյվիտի համաձայնագրերու մէջ:

Պեկինի կարգ մը յայտարարութեանց ընթացքին, միջադէպեր պատահած են, երկու համաձայնավար երեսփոխաններ քանի մը ընդհատած ըլլալով ճառը:

Նոյն օրը Նախագահ Միթերան մամուլի ասուլիս մը կուտար բայց ինչ որ հետաքրքրական էր, Քնէսէթի պարագան էր, քանի որ առնուազն տարօրինակ է Խորհրդարանի մը մէջ տեսնել երկու այդքան հակոտնեայ տեսակէտներ:

Փարիզի մէջ, ՊԱԿ–ի ներկայացուցիչը յայտնեց ՊԱԿ–ի յուսախաբութիւնը: Մամուլը ասուլիսն ալ թէեւ աւելի չեշտած էր երկու մարդոց տարակարծութիւնը: Միթերան համոզուած է որ «հակառակ քաղաքավարութեան եւ փափկանկատութեան այն երկրին հանդէպ, որ զինքը կ'ընդունի, ըսելիքը ըսած է», Պեկին համաձայն է, բայց ինք ալ կը յուսայ որ համոզած է Միթերանը վարչական ինքնավարութեան իր տեսակով, որուն մասին Միթերան ըսած է· – «Չեմ բաժներ կարծիքը ըստ որուն լուծումը հոդ է: Պատմութիւնը կը դատէ»: Պեկին կը շեշտէ՝ «երբեք թոյլ չենք տար, որ պաղեստինեան Պետութիւն մը հոս հաստատուի: Հեռանկարը՝ այն բանին զոր Ֆրանսացիկ ՊԱԿ (Օ. Լ. Փ.) կը կոչեն մահացու վտանգ է»: Միթերանի պատասխանը՝ «ինչ որ Ֆրանսացիք Օ. Լ. Փ. կը կոչեն, Ամերիկացիք Փ. Լ. Օ. կը կոչեն» բայց Պեկինի հակազդեցութիւնը յստակ է, ոչ Փ.ին, ոչ Օ–ին դէմ է, այլ՝ Լ.ին (ազատագրութիւն) վասնզի իրեն համար, այդ երկիրը անգամ մը ազատագրուած է 1948–ին (Անգլիացիներէն), չի կրնար երկու անգամ ազատագրուիլ:

Ֆրանսայի Արտաքին նախարարը կրկնած է, այս անգամ իսրայէլեան Մաարիւ թերթին թէ «պաղեստինեան Պետութիւն մը Այսթրոդանանի մէջ անխուսափելի է»:

× Հինգշաբթի իրիկուան ճաշին ընթացքին, Քինկ – Դաւիթ պանդոկը, սըրտած Նախագահ Միթերանի կողմէ, Պեկինն ընդառաջութեան անհանգստութիւն մը կին չնչառութեան անհանգստութիւն մը զգացած է (էնֆարէքթիւս ունեցած է եւ սիրտը տկար է) բայց անմիջական դարմանումներ եղած են եւ նախարարապետը լաւ դիշեր մը անցուցած է:

Նախագահ Միթերան Ուրբաթ օր փակիզ վերադարձաւ բայց ընդհանուր կերպով բացայայտ չէ այս այցելութեան օգտակարութիւնը, քանի ոչ ոք կրնայ միւսը համոզել եւ նոյն, ու այլեւս աւելորդ դարձած, խօսքեր են, որոնք կը կրկնուին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐՍԻԼԻԻ «հիւանդութեան ապահովութեան» գրասենեակին տնօրէնին անձնասպանութիւնը, քաղաքական ծանրաքաշութիւն մը առած է եւ ընդդիմութիւնը կշիռ բնոյթ առած է եւ ընդդիմութիւնը

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԿԻՐԹ ԲԱՐԵԿՐԹՈՒԹԻՒՆ ՄԸ...

Արուեստագէտ չեղողին համար դժուար է երեւակայել, թէ նկարիչ մը ինչեր կըրնայ զգալ, երբ իր չատ զեղեցիկ մէկ ըստեղծագործութեան առջեւէն այցելուներ կ'անցնին առանց ակնարկ մը նետելու: Նոյնը պիտի զգար հեղինակ մը, եթէ գըրաւճառի մը անկիւնը նստէր եւ տես – նէր թէ բազմաթիւ ընթերցասէր յաճախորդներ այլեւայլ գիրքեր կ'ընտրեն գընելու համար, բայց իր գիրքը աննշմար կը մնայ անոնց:

Ամէն արուեստագէտի ճակատագրին մաս կը կազմէ այս տառապանքը, բայց այդ տառապանքը զայն հաւասարակշռող հակապատկեր մըն ալ ունի: Գիտնալ՝ թէ արուեստի գործերը չեն խօցուիր մէկ կամ երկու հոգիի անտարբերութենէն: Անոնք աննախատեսելի դիմադրականութիւն մը ունին թէ՛ տարածութեան, եւ թէ ժամանակին մէջ: Օրինակի համար, նկարիչը գիտէ· սա այցելուն եթէ հոս պիտի չդանդաղի իր գործին դիմաց, ուրիշներ անկասկած անոր վրայ պիտի ըսքանչանան տարիներ յուցահանդէսի մը ընթացքին կամ տասը, քսան տարի վերջ: Նկարիչը կրնայ այդ սքանչացումը, կամ իր յաղթանակը, չտեսնել ականատեսի աչքերով: Փոյթ չէ: Անշուշտ լաւ կ'ըլլար որ տեսնէր, կ'երջանկանար՝ եթէ տեսնէր, բայց պայման չէ: Ան կրնայ մխիթարուիլ ենթադրելով որ անպայման իր տեղը պիտի ունենայ արուեստի պատմութեան մէջ:

×

Բաւական ժամանակ առաջ պատահեցաւ որ լսեմ հեղինակ մը բեմի մը վրայ: Զբօսարանի մը մէջ ան հրաւիրուած էր կարդալու իր մէկ ստեղծագործութիւնը: Միքրօֆոնին դիմաց անցաւ չանցաւ, հասկցայ որ բեմի վարժութիւն չունէր: Ցուզուած ոճով մը ըսկսաւ կարդալ իր գործը: Քանի մը նախադասութիւն եառք սրահին հետ արդէն կտրուած էր կապը: Ո՛չ ոք բառերը չի ծամծմեր: Ցիշենք թէ Ռընկ Լիւեֆ, 39 տարեկան պաշտօնանկ եղած էր վերջերս նախարար՝ Տիկին Նիքոլ Քեսթիոյի կողմէ եւ կարգապահական յանձնախումբի մը առջեւ պիտի ներկայանար: Ընդունելով թէ խիստ անձ մըն էր, բոլորը կը չեշտեն թէ չատ կարող եւ ձեռնհաս մատակարար մըն էր բայց Սէ – Ժէ – Թէ–ի եւ Սէ – Էֆ – Տէ – Թէ-ի հալածանքին զոհն է (ինք Բանուորական Ուժին – Ֆ – Օ – կը պատկանի) ըստ ընդդիմադիրներուն, որոնք Մայիս 10–ի գըլխաւոր զոհը կը նկատեն: Իր պաշտօնազրկումը պատճառ եղած էր որ պաշտօնէութիւնը գործադուլի դիմէ բողոքելու համար: Զգած նամակին մէջ, Լիւեֆ կոչ կ'ընէ որ աշխատանքը վերսկսին: Ուր – բաթ օր Քոթիտիէն տը Փարի տիկին Քեսթիոյի հրաժարումը կը պահանջէր եթէ չի կրնար արդարացնել իր որոշումը:

ԺՈՐԺ ՓԷՌԻՔ, գրագէտ, մեռաւ 46 տարեկանին քանսեռէ: Քանիցս արժանացած էր գրական մրցանակներու, 1965–ին իսկ Ռընօտօն կը ստանար «Բաները» գործին համար: Հեղինակն էնաեւ տարօրինակ գիրքի մը՝ Անհետացումը, ուր ոչ մէկ անգամ գործածուած է է գիրը:

ՓԱՐԻԶի 20–րդ թաղամասի ռատիկա – նութիւնը մանող Թրքահպատակ Հայը՝ Լէոն Տէրճիօղլուն կարելի եղած է զսպել, ինչպէս կը գրէինք երէկ: Մնած Պոլիս 1950–ին, 3 ամսուան առժամեայ բնակութեան իրաւունք ունէր, որուած 1980 Դեկտեմբերին:

ՎԱՂԸ՝

«ՅԱՒԱՍ – ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ»

Ինչպէս ամէն ամսուան առաջին կիրակին, վաղը լոյս կը տեսնէ «Ցառաջ Միտք եւ Արուեստ»ի նոր (59–րդ թիւը) հետեւեալ բովանդակութեամբ· –

Բաժակ ի Ձեռին	Զ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ
Զրսեֆեանի փոխումը	ԳՐ. ՓՐԼՏԵԱՆ
Ասատուր	ԳՐ. ՔԷՕՍԷԵԱՆ
Թիւլիէն Կրաֆ	Տ. ԼԻՕՎԵՐՍ

եւ Տինօ Պուծծաթիէն պատմուածքի մը թարգմանութիւնը:

ՕՐՈՒԱՆ ՆԻԿԹԵՐ

ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԻ ԵՐԱԽԱՆԵՐԸ

Ընկերային թէ դաստիարակչական հարց: Երկուքը միասին, անկասկած:

1968 Մայիսին, «Մարքսի եւ Ֆոխա - ֆոլայի երախաները» բանաձեւումը եղաւ օրուան լոզունգներէն, մեծ յաջողութիւն գտաւ մեռիաներուն մօտ, նաեւ տեղ գտաւ ընկերաբանական եւ փիլիսոփայական գիրքերուն մէջ: Ու այսօր, այս բանաձեւը խորհրդանիշն է սերունդի մը:

Իսկ այսօ՞ր: Եւ մանաւանդ վա՞ղը: 2000 թուականի երախաներուն ի՞նչ բանաձեւում պիտի տայ ընկերութիւնը: «Լագերի զաւակնե՞րը» - «օրտինքաբէօրի սերո՞ւնդը» - «փոբր պաստառի շառաւիղնե՞րը»:

Հանրային կարծիքի նոր քննութիւն մը կը յայտնաբերէ մտահոգիչ արդիւնքներ: Օրուան մը մէջ, մինչեւ հաշուով, երախայ մը երկու ժամ կը մնայ հեռատեսիլին առջեւ: Քանի կը մեծնայ, այնքան աւելի կը դիտէ: Հարցաքննութիւնը կը հաստատէ նոյնը թէ մրցանիշը ձմեռուան գլխոցական արձակուրդներուն կ'արձանագրուի: երեք ու կէս ժամ:

Արդ, չափազանցուած չէ ըսել թէ, պզտիկ Ֆրանսացիները նոյն կազապարին մէջ ձուլուած են, կանխապայմանաւորուած նման Պաւլովի շուներուն, ենթակայ նոյն չարժումներուն, անդրադարձներուն, բնազդներուն, եւ նոյն պատկերներով սնած:

Հեռատեսիլը հաղորդակցութեան ան - փոխարինելի եւ անգնահատելի գործիք մըն է, բայց նոյն առեն վտանգաւոր, քանի ամէնէն միօրինակը:

Մեր զաւակները տեսան լուսինին վրայ ոտք դնելը առաջին մարդուն, Ամստրոնկի: Շատ բարի: Բայց, նաեւ, կը տեսնեն, ամէն օր, աշխարհի ամբողջ բռնութիւնը որ յաճախ արիւնոտ եւ սարսափեցուցիչ պատկերներով կը ցուցադրուի փոքր պաստառներուն վրայ: Հոս է, ահա, հեռատեսիլին ամբողջ երկսայրաբանութիւնը: Եւ հետեւաբար, ծանր է պատասխանատուութիւնը կայանները տնօրէններուն եւ յայտագիրները կազմողներուն: Հարկ է խուսափիլ ջայլամի քաղաքականութենէն: Վտանգը ներկայ է: Ի բացառեալ ամէն - նափոքրիկները որոնք կը կլանեն «տեսէք անիմէ» եւ իրենց տարիքի այլ զուարճութիւններ, միւս բոլոր երախաները, կրտսերն ու երիտասարդները կը հետեւին եւ կը դիտեն չափահասներու համար պատրաստուած յայտագիրները: Որքան արդիւնաւէտ, այնքան աւելի կը փարին: Ուստի, նաեւ, ծանր է պատասխանատուութիւնը ծնողքներուն: Երախայի մը ազմուկին ձերբազատելու համար, ի՛նչ կայ աւելի հեշտ քան նրբ - տեղնել զայն փոքր պաստառին առջեւ, կոխել կոճակին վրայ եւ ապա խաղալ

ՄԵՐ ՀԻՆԱՒՈՒՐՑ ԶՐՈՑՑՆԵՐԷՆ

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆ ՈՒ ԹԱՆԿԱԳԻՆ ԱԿԸ

Վաճառական մը ունէր թանկագին ակ մը, զոր կը տանի թագաւորին ծախե - լու:

Թագաւորը կ'ըսէ.

– Քանի՞ է գինը:

Վաճառականը կ'ոչ.

– Թող կշիռքին մէկ թաթին վրայ ասլիկա դնեն, միւսին՝ ոսկի: Երբ երկու թաթերը հաւասարին, դուն ակը կ'առնես, եւ՝ ոսկին:

Այդպէս ալ կ'ընեն: Կշիռքին մէկ թաթին ակը կը դնեն, միւսին կը սկսին ոսկի դնել: Բայց որքան կը դնէին, դիմացի թաթը չէր չարժեր: Հարիւր ոսկի կը դնեն, հազար ոսկի կը դնեն, տասը հազար, հարիւր հազար ոսկի եւ նժարը չի չարժիր տեղէն:

Կը կանչեն խմաստուն մը, թէ՝ այս ի՞նչ հրաշք է:

Իմաստունը կ'ըսէ.

– Թագաւոր, «ակ» գիրքի լեզուով «աչք» կը նշանակէ: Ես գիտեմ անոր գինը:

Եւ ան դեռնէն բուռ մը հող կ'առնէ, կը լեցնէ ոսկիի նժարին մէջ ու միւս նժարը իսկոյն վեր կը թռի:

Այսպէս է, ագահ մարդու աչքը ոչին - չով կը յագենայ, ու երբ կը մեռնի, բուռ մը հողն է, որ կը կշտացնէ աչքը:

×

ՄԵՌԵԼՆ ՈՒ ԱՑԳԵՊԱՆԸ

Օր մը մեռել կը տանէին թագելու եւ ճամբու եզերքի պարտէզին մէջ մարդ մը կ'աշխատէր:

Իրեն կ'ըսեն.

– Եկուր, դագաղին մէկ ծայրէն ալ դուն բռնէ, տանինք մեռելը թագելու:

Մարդը կը պատասխանէ.

– Չեմ կրնար, գործ ունիմ:

Մեռելը գլուխը կը բարձրացնէ դագաղէն ու կ'ըսէ.

– Ես ալ չատ գործ ունէի, բայց մահը վրայ հասաւ ու ամէն բան ձգած կ'երթամ: Եկուր ինծի հետ, որպէսզի դագաղի եռեւէն ալ եկող ըլլայ:

ԹԱԳԱՒՈՐԸ ԵՒ ԳԻՆՈՎ ՄԱՐԴԸ

Թագաւորը ձի հեծած կ'անցնէր քաղաքէն, երբ գինով մարդ մը կը մօտենայ, կը բռնէ ձիու սանձը ու կ'ըսէ.

– Թագաւոր, քանի՞ կը ծախես ձիդ, կ'ուզեմ գնել:

Թագաւորը կը հրամայէ գինովը տուն տանիլ եւ առաւօտեան բերել իր մօտ:

Երբ մարդը կ'արթննայ ու կ'իմանայ եղածը, սիրտը վախ կ'իյնայ: Բայց կինը ճարը կը գտնէ. առաւօտեան չիշ մը գինի կուտայ մարդուն ու կը պատուիրէ, թէ ինչ պէտք է ըսէ թագաւորին:

– Հը, քանի՞ կ'ուզես գնել ձիս, – կը հարցնէ թագաւորը:

Մարդը կը հանէ գինիի չիշը, կը գնէ զայն թագաւորին առջեւ ու կ'ըսէ.

– Տէր իմ, ձին գնողը ասիկա է, ծա - խողը՝ դուն, իսկ ես այդ առեւտուրի միջնորդն եմ միայն: Եթէ դուք գինի չուրջ համաձայնութեան գաք եւ բան մըն ալ միջնորդիս տաք, չատ չնորհակալ կ'ըլլամ:

Թագաւորը կը խնդայ այս պատասխանին վրայ ու ազատ կ'արձակէ մարդը:

×

ՀՈՂԱԳՈՐԾՆ ՈՒ ԱՐԱԳԻԼԸ

Հողագործ մը գետեզերքին սիսեռ ու բակլայ կը ցանէ, բայց եղէգնուտէն դուրս կ'ելլէին վայրի սագերն ու կը - ռունկները, հողի մէջէն կը կոցէին ու հանելով կ'ուտէին անոր ցանած սեր - մերը:

Հողագործը թակարդ կը լարէ գետափին ու յաջորդ առաւօ կաղնէ մահակը առած, կ'երթայ տեսնելու, թէ սագեր ու կը - ռունկներ թակարդը չէ՞ն ինկած ... Ինկած էին: Ու անոնց հետ նաեւ արագիլ մը: Հողագործը կը սկսի մահակով հարուածել զայն ու արագիլը ողորմելի ձայնով մը կ'ըսէ.

– Ով բարեսէր հողագործ, դուն չատ լաւ պիտես որ ես ոչ սիսեռ կ'ուտեմ, ոչ բակլայ, այլ քու բարեկամդ եմ, որով - հետեւ օձ ու մուկ կ'ուտեմ, կը մաքրեմ քու հանդն ու արտը, ուստի ողորմէ ինծի:

– Ձիշդ է, այդ այդպէս է, – կ'ըսէ հողագործը, – բայց քանի որ դուն իմ թըշնամիներուն հետ համաձայնեցար, պիտի սատկիս:

դլուխով երթալ իր զբաղումներուն: Ու այսպէս, այն ամէն ինչ որ կը տողանցէ պատուհանին վրայ, մանուկը կը կլլէ ու կը կլլէ առանց որեւէ քննադատական մտքի, բաղդատական չափանիշներու եւ խորհրդածութեան ճիգի: Իր մշակոյթը, եթէ մշակոյթ կարելի է որակել պատկերներու սուտար ու կրաւորական կլանումը, կը զարգնուի այս ձեւով:

Ահաւասիկ ինչու ծնողքներու դերը վիտոյի, հեռատեսիլի, լա - տեսզա - կան գործիքներու, սպառումի այս դարուն կը մնայ աւելի քան երբեք հիմ - նական մանուկներու դաստիարակու - թեան, մտքի կազմաւորման եւ ապա ընտրութիւններուն համար:

Փաստերորդ դարու վերջին երկու տասնամեակներու երախաները չընենք հեռատեսիլի երախաներ, հեռու պահենք զանոնք անոր կախարդական ուժէն:

ԿԱՐՕ ՑՈՎՍԷՓԵԱՆ

Ա. Յ. Տ. Յ. Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ԱՒԵՏԻՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ ԵՒ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

Հ. Բ. Ը. Մ.ի Ալեք Մանուկեանի մշակութային կեդրոնին սրահը ծայրէ ծայր լեցուած էր, Կիրակի Փետր. 28-ին: Կը գեկոյցուէր Արտաշէս Գմբէթեանի եւ Գրիգոր Վահանի յիշատակը: Մանուկեանին մէջ, Փրանսահայ գրողներու ընկերակցութիւնը անհրաժեշտ նկատած էր յիշատակել (կը խորհինք, որ Հ. Բ. Ը. Մ.ը չէ, որ նման պահանջ մը ղրած էր) թէ սրահը սիրայօժար տրամադրուած էր: Ասիկա այնքան բնական բան մըն է – հակառակը կրնար զարմացնել – որ ուելորդ է «զոհողութիւն» մը, անկասկած, պիտի չխախտէ Հ. Բ. Ը. Մ.ի պիւտճէն...: Հանդիսութիւնը բացաւ օրուան նախագահը՝ Աւետիս Ալիքսանեան, որ յայտնեց թէ Փրանսահայ բեմը ունեցած է նաեւ այլ ոգեկոչելի դէմքեր՝ Լիլիթ Վահրամ Փափազեան, Աչօ Շահթոնի, Տրդատ եւ Սիրուհի Նշանեան, Արամ Կոթիկեան, Աննա Բուդաղեան, Միքայէլ Քնար Աղնաւուր եւլն. եւլն.: Դառնութեամբ հաստատեց թէ ժողովուրդը հաճոյքով ծափահարած է մեր դերասանները որեւէ ներկայացման առթիւ, սակայն մոռցած. մինչ անոնք որոնք միջադէպին համբաւի տիրացած են, երբեմն նոյնիսկ ուրանալով իրենց ծագումը, աւելի բախտաւոր եղած են: Դժբախտաբար այսօր, թափուր է անոնց ձգած աթոռները: Երիտասարդները չեկան փոխարինել մեկնողները: Մեր ժողովուրդը, բնական նախապատիւ, եկեղեցասէր է, սակայն կը բանայ իր քսակը եկեղեցիին համար բայց եթէ զաղբին զործելէ վարժեցան, մամուլ, լեզու, մշակոյթ, ո՞վ է կրնայ կրակին կրակի պիտի երթայ մամուլու եկեղեցին: Հայապահպանման զէնքերէն խոշոր ազդակներն են՝ հայ դպրոց, հայ մամուլը, հայ արուեստը:

Վահան Նաւասարդեան ոգեկոչեց Գմբէթեանը, յիշելով անոր կենսագրական պիծերը, ծնունդէն մինչեւ մահ երբ պիտի լքնէր փոսը, որ սովորական փոս մը չէր, քանի Գմբէթեան ինք ամբողջ թատրոն մըն էր: Նաւասարդեան բանախօսութիւնը կ'ընդմիջէր Գմբէթեանէ արտասանութիւններով, արձանագրուած Դանիէլ Ճիզմէճեանի կողմէ, ուր այսպէս բախտը կ'ունենայինք կրկին լսելու զինքը, որ յաջորդաբար կ'արտասանէր Յակոբ Յակոբեանի Շէր կանայք, Թէքէեանի՝ եկեղեցին հայկական, Թումանեանի՝ Հայբենիէիս հետ, Ահարոնեանի՝ Զուռնեցնալ ոչ մէկ բան, ընկեր, բայց Զուռնեցնալ հայբենիէ ու նաեւ, անակնկալ, Գմբէթեան կ'երգէր Արօր տատրակը: Նաւասարդեան կը յիշէր անունները բեմի այն մեծերուն, որոնց հետ խաղացած էր Գմբէթեան, դեռ պատանի Պոլսի մէջ՝ Աբելեան, Սիրանոյշ, Սեւունեան, Վ. Փափազեան, Ա. Շահթոնի, ապա Փարիզ, ուր Եակոյի դերով պիտի փայլէր

ԴԱՆԻ

ԵՌՈՒԱՐԴ ՊՕՑԱՃԵԱՆ

Այս պատմուածքը գլուխ մըն է. զըպրոցներէ հեռու ապրած, հեռու ապրող, հովիւ տղու մը բարդաւաճ գլուխն է: Պարզ մէկն է այս տղան, սովորական մէկը, աշխարհի երկու միլիառ մարդոց մէջ բոլորովին կորսուած մէկը: Հետաքրքրական բաներ չէ ըրած, հետաքրքրական բաներ չի կրնար ընել: Աբրածած է ոչխարներ. հովիւն է եղած նաեւ իր մտածումներուն, իր ապրած կեանքին, իր պարկեշտ կենցաղին: Մարդոց մէջ սովորական՝ հովիւ մարդոց մէջ քիչ մը անսովոր եղաւ ու կը չարունակէ մընալ ան: Ճաւակնոտ չէ այս պատմուածքը. բնա՛ւ՝ քանի որ կեանքը չի պայթիր իր տողերուն մէջէն ու քանի որ ոչ բնութիւն կայ հոս, ոչ արկածներու քրտինք, ոչ չարժում, ոչ մահ: Տղայ մը կայ միայն հոս: Մի՛այն: Ու Դանին այդ տղան է:

Դանին՝ որ կ'ապրէր, Դանին՝ որ կ'ապրի. ան կրնայ մեռնիլ, կրնայ չմեռնիլ. անոր մէջ բան մը կրնայ պինք անմահացնել՝ մեզմէ գաղտուկ, առանց մէկու մը հաւանութեան, առանց մասնաւոր արտօնագրի. նոյն բանը, նոյն ձեւով ու միեւնոյն անտարբերութեամբ՝ կրնայ այս անգամ իրեն տալ արցունք, տալ՝ ժպիտ, կամ աղիքները ճաթեցնելու չափ խնդուք, խորունկ վիշտ, հեշտանք, գինովութիւն:

Դանին եթէ մեռնի, բայց Դանին եթէ իսկապէս մեռնի, ուժեղ բան մը, ծանր բան մը գայ յանկարծ սարսափելի կերպով ու Դանին մեռնի՝ դէ՛չ, չա՛տ դէշ. գիւղին արեւելքը չի կրնար ինքզինք պաշտպանել կարգ մը քաղաքներու արեւելքին հետ. արեւմուտքը՝ ուրիշ աեղերու ծո՛ւռ արեւմուտքին հետ: Այդպէս, այն առեն, գիւղին միշտ դէպի հարաւ վազող ջուրերը՝ ուրիշ ջուրերու կրնան իրաւունք տալ, ուրիշ տեղերու մէջ, նաեւ դէպի հիւսիս վազելու: Մեր գիւղին աշխարհագրութեան վարկը կ'իյնայ ու ... Հայաստանը առիէ վերջ, թերեւս «Ամէնէն դեղեցիկ բանը» չըլլայ:

Դանին եթէ մեռնի՝ գիւղին կէսը չի կրնար անիմաստ կերպով ժպտիլ, ամառները՝ խնդալ եւ առիկա գիւղին համար կ'ըլլայ անողոք բան մը, անառանելի բան մը. այո՛, գիւղի մը կէսը երբ անիմաստ կերպով չժպտի, երբմէն կէսը արդէն չի ժպտիր ոչ մէկ կերպով, ամառները՝ խնդալ, կ'ըլլայ այդպէս անողոք, անառանելի բան մը:

Օ՛, եթէ Դանին մեռնի. օ՛ օ՛, եթէ Դանին չմեռնի՛: Այդ հուժկու, քաջ, յաղթանդամ կազմուածքով գիւղացի երիտասարդը՝ որ հիմա ողջ է, կրնայ քիչ վերջ (պայմանագիրը չէ ստորագրած կեանքին հետ յաւիտեան քալելու) մեռնիլ՝ առանց ինծի, քեզի, երրորդ դէմքի մը, ոչ օքի լուր տալու. առանց տխուր չարականի, առանց տխուր դամբանականի եւ հանդիսաւորութեան, առանց ճայնասփիւռային զղայացունց հաղորդագրութիւններու, առանց ոչ մէկ սըրտաճմլիկ տեսարանի:

Եթէ իրաւ ան՝ ալ մարդ մըն է, եթէ իրաւ ան ալ ճայնադրի նման մարդ մըն է եւ իր կեանքը բոլորիս կեանքին պէս պատուքող սկաւառակ՝ կրնայ յանկարծ աւարտիլ՝ իր հին երգով մխասին: Ցը - խուր վերջաբան՝ եթէ Դանին մեռնի եւ իր մէջ բան մը չչարունակէ ապրիլ:

Կրնայ Դանին խոշորացոյցի մը տակ դալով՝ առանց նշանածի մը վրայ մատնելու, առանց ամուսնանալու, առանց մանաւանդ սերնդագործելու՝ մեծնա՛լ, ապրի՛լ: Ուրիշներ՝ խոշորացոյցի տակ կուգան զարգացումով, ամուսնութեամբ, պատերազմներով եւ պոռոտախօսութեամբ ու կը մեծնան. արուեստով՝ կը մեծնան. գիտութեամբ՝ նոյն - պէս. այդ եւ նման բոլոր բաներով՝ Դանին կը քնանայ. այդ եւ նման բոլոր բաներով՝ Դանին, նորէն կը քնանայ. այսինքն՝ կը քնանայ. պզտիկի մը պէս, պզտիկցած մը պէս. այսինքն՝ մի՛ կը քնանայ, միշտ, մի՛շտ:

Դանին ծուռ, սխալ, չե՛զ տղայ մըէ. ու թէեւ անվիճելի կերպով Աղուհաղաղամեակները վերջն է ստեղծուելնէ (պէտք է ստեղծուէր հաղարամեակներ առաջ), բայց կ'ենթադրուի, թէ աստուածային թիւրիմացութեան մը արդիւնքով հեռատեսիլն է եղած տիկա պատճառը. ո՞վ դիտէ. եթէ վրիպակի բան մը ըլլար Արարչագործութեան մտահանին վերջը՝ դեռ որքա՜ն վրէպներ: Վրիպածներ: Անկասկած՝ որ Դանին Ադամին հետ միասի՛ն ճամբայ ելած է աշխարհ գալու համար, բայց մարդկիկը միասի՛ն ճամբայ են ելած արշաւած են դէպի կեանք, դէպի լոյս, դէպի վիշտ, սէր ու մահ, բայց Ադամ առա՛ջ է հասած եւ Դանին՝ հիմա. շատ ուեր պիտի գան վերջը. թերեւս ամէն ծոյլերը, թերեւս աւելի պրպտումներ վշտով ու հեգնանքով անդամալոյծ ուածները, ամէն տեսակ հաշմանդամները: կամ՝ աստուածայինները չեզոքները՝ թափօր առ թափօր, բազմութիւն: Դանին եկած է հիմա՝ այս թուականներուն, այս պզտիկ գիւղին մէջ, պզտիկ ու ծուռ իմացականութեամբ, պզտիկ ու ծուռ ճամբաներու անցորդ, մանր բաներու առջեւ, խոչոր լուութեան մը կռթնած:

(Շար. 1)

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ՋԵԿՈՅՑ
ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԻ ԱՐԴԻՒՆՔՆԵՐՈՒՆ

Հ. Բ. Ը. Մ. Ալեք Մանուկեան Մշակութային Հիմնադրամի Գործադիր Մարմինը հաճոյքը ունի հրապարակելու արդիւնքները իր կազմակերպած Գրական Մրցանքին.–

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ. –

Առաջնութիւնը կը չահի՝ Ժագ Յա – կոբեան, *Ամն.*
Իր «Ուղուճաշար» հատորին համար.

Երկրորդ մրցանակը կը կիսուին՝ Ջուլիէտ Գրիգորեան, *Ամն.*
Երկ՝ «Տեսիլ Ցարութեան»
Զարեհ Խրախունի, *Պոլիս.*
Երկ՝ «Դիւցազնահանդէս»

ԱՐՁԱԿ (*Պատմուածք, վիպակ, վէպ*).–

Առաջնութիւնը կը չահի՝ Ռոպէր Հատտէեան, *Պոլիս.*
Իր «Առաստաղը» վէպին համար:

Երկրորդ մրցանակը կը բաժնուին (500-ական տոլոր)՝
Նուպար Ակիշեան, *Ամն,*
Երկ՝ «Գաղթականները».
Գէորգ Աճեմեան, *Լիբանան.*
Երկ՝ «Վէպ».
Յակոբ Կարապեճց, *Ամն.*
Երկ՝ «Ադամի Գիրքը».

ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆ.–

Առաջնութիւնը կը չահի՝ Մկրտիչ Հաճեան, *Մեքսիքօ.*
Իր «Աստղահատը» թատերախաղին համար.

Երկրորդ մրցանակը կ ը կիսուին՝ Գէորգ Գապատաճեան, *Ֆրանսա.*
Երկ՝ «Գողերը դուռը բաց կը ձգեն».
Սարգիս Վահագն, *Լիբանան.*
Երկ՝ «Նայիրեան Մորմոք».

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ. –

Ա. – Մրցանքին պարգեւները են.–
Առաջնութեան՝ 1000 *տոլար*, եւ գիրքին հրատարակումը 1000 *օրինակով՝ որմէ* 750 *օրինակ նուէր կը տրուի հեղինակին:*

Երկրորդութեան *պարգեւ՝* 1000 *տոլար:*

Բ. – Մասնակցողներու ընդհանուր թիւը եղած է 38, *բանաստեղծութիւն՝* 10, *արձակ՝* 17, *թատերախաղ՝* 11:

Գ. – Դատական կազմերուն անդամ – ները էին՝

Բանաստեղծութիւն. – *Թորգոմ Աբգ. Մանուկեան, Փրոֆ. Յակիկ Թէօլէօլեան, Փրոֆ. Մարզպետ Մարկոսեան, Փրոֆ. Աւետիս Սանճեան:*

Արձակ. – *Փրոֆ. Յակոբ Յակիկեան, Փրոֆ. Սրբուհի Հայրապետեան, Փրոֆ. Գէորգ Պարտագճեան:*

Թատերգութիւն.– *Պր. Ժիրայր Բա – բազեան, Պ. Յարութիւն Երէցեան, Պ. Գրիգոր Սաթամեան, Պ. Պերճ Ֆազլը – եան:*

Կը շնորհաւորենք մրցանակի արժա – նացող արուեստագէտները, եւ շնորհա – կալութիւն կը յայտնենք Դատական կազ – մերու անդամներուն:

ԳՈՐԾԱԴԻՐ ՄԱՐՄԻՆ
Հ. Բ. Ը. Մ.Ի
ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻ

Փետրուար 15, 1982, Տիթրոյթ

Սիսան - Կումիտասի ՀԱՄԵՐԳԸ Իսիի մէջ

Ուրբաթ, Փետր. 26ի երեկոյեան, Իսիի քաղաքապետարանի սրահը տեղի ունեցաւ Փարիզի Սիսան – Կոմիտաս երգչախումբին համերգը, կազմակերպութեամբ Իսիի Եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան, ի նպաստ Ս. Աստուածածին Եկեղեցւոյ նո – րոգութեան (վնասուած՝ 1981 Յունիս 4էն 5 լուսանալիք գիշերը, ռումբի մը պայթու – մին հետեւանքով):

Նախ քան բեմին վարագոյրին բացուի – լը, հոգաբարձութեան ատենապետը՝ Սարգիս Պետոյեան, կուռ բառերով վեր առաւ հայ մշակոյթին, մասնաւորաբար հայ երաժշտութեան արժէքը, նշելով որ զայն զարգացնողը եղած է մեր եկեղե – ցին: Ապա, Հայրապետական Պատուի – րակ Սերովբէ Արք. Մանուկեան զնահա – տանքի խօսքեր ուղղեց Սիսան – Կոմի – տաս երգչախումբին, որ սիրայօժար պատրաստակամութիւնը յայտնած է հա – մերգ մը տալու ի նպաստ յիշեալ եկե – ղեցւոյ նորոգութեան:

Ցայտագիրը բաղկացած էր երկու բա – ժիններէ: Ա. բաժնին, երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Կարպիս Ափրիկեանի մեկնաբանեց Կոմիտասի եկեղեցական, ղեղջկական եւ հարսանեկան երգերը: Հոս պէտք է նշել իրողութիւն մը, այն է՝ որ նոյն հեղինակի երեք տարբեր սեռերու պատկանող գործերը մէկ բաժնի մէջ առ – նելը փորձութիւն մըն է եւ կրնայ խում – բը վտանգաւոր կացութեան մատնել: Ինչ որ պատահեցաւ: Երեք սեռերու յօրի – նումները մեկնաբանուեցան նոյն ոճով, այլ խօսքով՝ առաջին բաժինը աչխարհիկ – եկեղեցական պատարագի տպաւորու – թիւն թողուց, առանց կարենալ ցայտուն դարձնելու աչխարհիկի ու եկեղեցականի նրբութիւնները:

Պէտք եղաւ սպասել երկրորդ բաժնին, քիչ մը խանդավառութեան չունչ բերելու սրահը լեցուած բազմութեան: Այս բաժ – նին մէջ ընտրուած էին դեղջկական, հայ – րենասիրական եւ ժողովրդական երգեր՝ Բ. Կանաչեանէն, Թ. Ալթունեանէն, Կո – միտասէն, Ա. Տիգրանեանէն եւ Կ. Ափ – րիկեանէն: Աչքի զարնող առաջին երե – ւոյթը երգչախումբի երգացանկին նորո – գումն էր, ինչ որ գնահատելի էր:

Երկրորդ բաժինը սկսաւ պարիթոն Մի – քայէլ Գարանֆիլեանի երկու մեներգնե – րով՝ Տ. Զուխաճեանի «Գարուն»ը եւ Ա. Սպենդիարեանի «Ա՛յ Վարդ»ը, որոնք Ար – մէն Գիզիլեանի դաչնակի ընկերակցու – թեամբ յայտ մեկնաբանութեան արժա – նացան: Արմէն Տիգրանեանի «Դաւիթ Բէկ» օփերայէն հատուածի մը՝ «Աբի Հարալօ», եւ Բ. Կանաչեանի «Պճինկօ»ի մեկնաբանութեան մէջ երեւան ելաւ մե – ներգիչ թէնոր Մկրտիչ Պօղոսեանի հա – ղորդական ձայնը: Կ. Ափրիկեանի մշա – կած «Անդրանիկ» երգը վկայութիւն մըն էր ղեկավարին նաե՛ւ ունեցած դաչնակա – հարիւրեակ տարիներ առաջ, Ֆրանսայի Ազգային Ժողովի դահլիճին մէջ, Ժան Ժորէսի ելոյթը մինչ Փափազեան կը կատարէր Օթել – լոյի դերը, նաեւ՝ Արման Կոթիկեան եւ ուրիշ քանիներ:

Ողբացեալ դերասանին աղջիկը՝ Արաքսի Գմբէթեան կ'արտասանէր հօրը նը – վիրած իր մէկ Ֆրանսերէն քերթուած – ծը, լոյս տեսած «Յառաջ Միտք եւ Ար – ուեստ»ի մէջ, յետոյ Ս. Սուրէնեան կ'ար – տասանէր Շ. Կուրկինեանէ քերթուած մը: Երկուքն ալ՝ յաջող:

Նախորդ Պշմիկեանի վիճակուած էր խօսիլ Գրիգոր – Վահանի մասին: Ան յի – շեց ողբացեալ թատերագրին կենսագրու – թիւնը, Պոլսէն Փարիզ ու դիմաւոր թա – տերգութիւնները՝ Մնկլզակցիներու միութիւնը, Մեր կեանքը, Կինս անհա – ւատարիմ է, Երկու ճամբայ, Բախտին անիւը, Ազգապահպանման դրասենեակը, եւայլն., որոնք այնքան ժողովրդակա – նութիւն գտան: Յիչեց թէ Գրիգոր – Վա – հանի ամբողջ թուղթերը փոխադրուած են Հայաստան Արփիկ Մխիթարեանի կողմէ (Ճղռնիք Ապրիլ 1976–ին բայց ըստ երե – ւոյթին ցարդ ոչ ոք հետաքրքրուած է, ինչպէս նաեւ Գուրգէն Ալէմշահի բոլոր դիւանները, փոխադրուած քանի մը սըն – տուկներով, 1977–ին, որոնք եւս Խոր Վի – րապ են...):

Արուեստով արտասանեցին Մատլէն Էքիզեան – Քարփանթիէ (փոքր տարիքէն բեմ եւած, Գմբէթի եւ Գր. Վահանի հետ), Գր. Վահանէն, Օմար Խայեամէն եւ Գրաչիէն, Հայկուհի Պըտըչեան – Վա – չտանեան՝ Սարմէն եւ Փրէվէզ, Զարուհի Անտոնեան՝ Սիրունի եւ Սարգիս Պօղոս – եան՝ Սայաթ – Նովա եւ Նահապետ Քու – չակ: Գէորգ Եանպէկեան երգեց իր յօ – րինած երկու երգերը, Գր. Վահանի բա – ներով:

Հուսկ՝ տեսարան մը ներկայացուեցաւ «Վարժապետին աղջիկ»էն (Կամսարա – կան) երեք վաւերական դերասաններու կողմէ՝ Զարուհի եւ Միհրան Անտոնեան եւ Նուրհան Մարգարեան, որոնք դժբախ – տաբար երկար առեն է ոչ մէկ ներկայա – ցում կուտան: Կ'ակնկալուէր, անշուշտ քանի աւելի արամաբանական էր, որ Գր. Վահանի մէկ թատերգութեան տեսարա – նը ներկայացուէր, թէեւ Պ. Միհրան Ան – տոնեան «արդարացուց» այս ընտրու – թիւնը (կանխելու համար, հաւանաբար որեւէ դիտողութիւն) յայտնելով թէ այս թատերգութիւնը ներկայացուած էին Գմբէթին հետ:

Ինչպէս յայտարարած էր իր խօսած ատեն, Վահան Նաւասարդեան վերջին խօսքը տուաւ՝ Ա. Գմբէթեանի, այսինքն արձանագրուած, չնորհակալութեան այն խօսքը, զոր Գմբէթեան կ'արտասանէր, 1967–ին իր յոբելենական հանդիսութեան վերջաւորութեան:

Գնահատելի ձեռնարկ մըն էր, Ֆրան – սահայ գրողներու ընկերակցութեան այս ոլկոչումը եւ ընդհանուր ձեւով կոկիկ ու տպաւորիչ էր ցայտագիրը, մանաւանդ Գմբէթեանի ներկայութիւնը, թէկուզ մի – այն իր ձայնով:

Ա. Մ.

Սպիտակ Զիաւորը

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԵՐԲՈՐԴ

ՀԱՃԻ ՄՈՒՍԱՆ

Գոմէն կամքը ձիու խրխինջն էր, որ արշալոյսի գոյներուն պէս նոյնպէս գինք կեանքին կը կանչէր դէպի հոն, դէպի անծանօթ վայրերը, ուր Զէյնապը կ'ապ – րէր: Այդ պահերուն Հաճի Մուսային մէջ մանկան մը հրճուանքը կը խախ – տար, եւ ինք, մանկան խաղի պէս, իր պատպանով կ'աշխատէր իր ճամբան պարտնակող դորտի մը ճամբան փոխել: Հաճի Մուսային այնպէս կը թուէր, որ իր ուրուականի չարչարանքէն դուրս պիտի դար ամէն անգամ, երբ կը լսէր կարմիր ձիուն խրխինջը: Այդ ձայնին մէջ կարծես կար հէքեաթի թռչող ձին, որ գինք Զէյնապին պիտի հասցնէր: Զգիտէր ո՞ւր, չգիտէր ե՞րբ: Աշխա՞ր այս աշխարհին մէջ: Ինչքան ալ չէր հաւատար, եւ սակայն, կը զգար, որ կ'ապրէր Զէյնապը: Անոր փախուստը արդէն հէքեաթի աշխարհին մէջ վաղուց մտած էր ու կ'երգէին աչուղները, կը պատմէին ճամբաներու ժանտարմները եւ քարուանատրաներու հէքեաթասացը – ները:

Ատեն ատեն Հաճի Մուսայի դրան առ – ջեւ, ձիերէն վար կ'իջնէին ծանօթ ժան – տարմներն ու ձիաւորները, որոնք հե – ռաւոր ճամբաները բռնած էին՝ գտնելու համար հետքը Զէյնապին:

– Զգիտեմ, աղա, Տիարպէքիր գացող ճամբորդներէն մէկը ինծի պատմեց, որ Զէյնապը հայ վանքի մէկ ապաստանած է Խատճէի հետ միասին: Այդ վանքին մէկը կը մնայ եղեր մինչեւ Սպիտակ Զիաւորին զարնուիլը: Զէյնապ երբ կը լսէ անոր մահը, ինք ալ թոյն կ'առնէ ու կը մեռ – նի: Հայ վանականները այնտեղ ալ կը թաղեն քրիստոնեայ ծէսով:

Հաճի Մուսա մտիկ կ'ընէր նման պատ – մութիւնները, բայց չէր կրնար հաւա – տալ, որ Զէյնապ մեռած է: Նման պատ – մութիւններէ յետոյ, երբեմն կ'երեւակա – յէր, որ Զէյնապը մեռած էր, աչքերը փակ, իր լրիւ գեղեցկութիւնով, սակայն կարմիր ձիուն խրխինջը կը բաւէր, որ Զէյնապ չոկուէր գազաղէն ու նորէն աչ – քերը լեցուէին տաք արտայայտութիւնով ու նորէն լսուէր անոր ծիծաղը մանկու – նակ, թեւի չավաներու հնչիւններուն հետ:

Զէյնապ ողջ էր, ինչքան ատեն որ ինք կար ու կը մտածէր ...

×

Իրիկուայ եասուի ատենն էր. գիւղի ճը – րագները հեռուհետէ կը մարուէին: Շու – ներու պահ պահ հաչոցները մութին մէջ անծանօթ հեռաւորութեան մը ամայու – թիւնը կը բերէին ու մթութիւնը աւելի կը խորացնէին:

Շուներու հաչոցները հեռուհետէ չատ – ցան ու յամառեցան: Անասրակոյս, դէ – պի գիւղ շարժում մը կը մտահոգեր. թե – րեւս գայլ մը կամ կորսուած եղնիկ մը եւ կամ ճամբորդ մը: Շատ չանցած Հա – ճի Մուսան իմացաւ իր խոնախի ծանր դրան երկաթէ ուռնակին բախումը կա – մաց կամաց, երեք անգամ:

Ո՞վ պիտի ըլլայ այս մութ գիշերին, այս ուշ գիշերին: Ուրեմն, դեռ կար մէ – կը, որ կը բախէր իր դուռը: Ան այնքա՜ն ընկղմած էր իր մենակութեան մէջ: Ան ներս պիտի առնէր ո՛վ ալ ըլլար, թշնամի՞ թէ բարեկամ, որովհետեւ երկուքն ալ չատ կարեւոր ազդակներ եղած են իր կեանքին մէջ:

– Ուշ ատեն դրան ձայնն էր, աղա, – ձայն տուաւ ծառան փութկոտ:

– Բաց դուռը, Իսագ, ըսաւ Հաճի Մու – սան եւ զգաց, որ իր մէջ սկսաւ բան մը խլրտալ: Գուցէ մէկը, որ եկած է Զէյ – նապի մասին խօսելու, եկած է ըսելու, որ ողջ է Զէյնապը: Ահա ինչ որ կ'ուզէր Հաճին: Միայն գիտնար, որ անծանօթ տեղ մը կ'ապրէր իր հոգին: Ան պիտի մտնէր այն ճամբուն մէջ եթէ այդ ըլլար վտանգաւոր որքան ճամբան է Հազարան Պլատուլին:

Իսագ մէկ կողմ առաւ ծանր երկաթ – ները դրան եռուէն, երբ Հաճին լսեց դր – ան ծխնիին ճռոցը եւ մէկը՝ որ կը խո – սէր.

– Բարեկամներ ենք եւ կ'ուզենք Հաճի Մուսան տեսնել:

(Շար. 517)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Աբմինէ Սինանեան, Տէր եւ Տիկին Արման Սինանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժերար Սինանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ալէն Լըքոք եւ զաւակները եւ համայն ընտանեկան պարագաները իրենց խորին չնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք ծաղկեպսակով, փոխան ծաղիկի նուէրներով, անձամբ, մամուլով թէ գրաւոր մասնակից եղան իրենց սուգին՝

ՀԱՅԿԱԶ ՍԻՆԱՆԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Միհրան Էմմայեան հօր մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Գեղամ Թորոսեան 100 Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ին։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՒՑ ԽՍԱՅԻ Լիոնի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերուհիները Շաբաթ, Մարտ 6, կէսօրէ վերջ ժամը 3-ին Ազգ. Տան սրահը։ Կը խընդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Կը կատարուի նոր վարչութեան ընտրութիւն։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն կը համարուի։

×

ԿԱՊՈՒՑ ԽՍԱՅԻ Վիէնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները Մարտ 7։ Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3-ին Մշակոյթի Տուն, 9, rիւ տիւ Սիմֆ։

Օրակարգ.- Պատգամաւորի զեկուցում, նոր վարչութեան ընտրութիւն։

LA CAPPADOCE

DEUX SOIRÉES EXCEPTIONNELLES

les 11 et 12 Mars

Paul Bagdadlian

places très limitées

RESERVEZ VOS TABLES!

67bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140

tél. 375.05.30

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Մարի Գրքպէչեան իր եղբօր՝ Հայկ Էլմայեանի յիշատակին 300 Ֆ. կը նուիրէ Կապոյտ Խաչին (ստանալ «Յառաջ»էն)։

T. F. 1

Փաստաւիկար մը՝ Պարաճանովի մասին

Հեռատեսիլի Ս. կայանէն, Շաբաթ, Մարտ 6, ժամը 15·45-ի էքրանալ է քաղ յայտագրի ընթացքին անտիպ փաստաթղթեր մը կը ներկայացուի Սարգիս Պարաճանովի մասին։

ՏՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Օրուան մէջ քանի մը ժամ տնական գործերով (մաքրութիւն եւայլն) զբաղելու տրամադիր է պոլսահայ տիկին մը, Փարիզի, նախընտրաբար, 9-րդ, 10-րդ, 17-րդ, 18-րդ, 2-րդ թաղամասեր։ Հեռաձայնել ժամը 18-էն ետք՝ 254 90 80 կամ Շաբաթ, Կիրակի ամբողջ օրը։

Recherche

UN STUDIO

Environ 1.000 F. c.c. — Tout confort à Paris ou Banlieue - Sud

Tél.: 378. 02. 99 — *soit* 208. 44. 89

DIMANCHE, 14 MARS, A 15 H.

L'Ensemble Folklorique Arménien

«HARTANAG»

PRESENTE SON NOUVEAU SPECTACLE DE

DANSES ET MUSIQUES D'ARMÉNIE

« MÉMOIRES D'ARMÉNIE »

THÉATRE AXEL TOURSKY

22, RUE EDOUARD VAILLANT - 13003 MARSEILLE

Fabrique de Patisserie Orientale

«CPPL LYS»

Gérant: J. BADEMIAN

17 bis, RUE RENÉ-ANJOLVY 94250 GENTILLY

Tél. (1) 589. 60. 61

SPECIALITES

Simites — Tcheurek — Baklava — Kadaïf — Samali — Bourma — Atina
Salonique — Khourabiés — Lokoums — Pâte à Fila et à Kadaïf
Toute la Patisserie Libanaise et le Pita (pain libanais).

EXPEDITIONS EN PROVINCE ET A L'ETRANGER

ՎԱԼԱՆՍ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Վալանսի Հայ Ազգային Միութիւնը, սիրով կը հրաւիրէ զաղութը՝ ընդհանուր ժողովի, Ուրբաթ, Մարտ 12, երեկոյեան ժամը 9-ին, Հ.Բ.Ը.Մ.Միութեան սրահը։ Օրակարգ.- լոկ ընտրութիւն։

ԼԻՈՆԻ ՀԱՅԵՐԷՆ ԽՕՍՈՒՆ ԹԱՏՐՈՆԸ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

«Տայը Կառապետը»

կամ

«Ամերիկահայ Փեսացուն»

Կատակերգութիւն 3 արարով։
Կիրակի, Մարտ 21, ժամը 15-ին։
Լիոնի Սիկալ սրահին մէջ 60 Աւենիւ տը Սաքս 69006 Լիոն
Թատերագիրը.- Սիմոն Էքմէքճեան
Բեմադիրը.- Վարուժան Տէր-Սարգիսեան։
Տոմսերը ապահովելու համար դիմել Լիոնի Հայոց Եկեղեցին։
40 rիւ տ'Ալամեն։

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.- Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Էքպէրեան եւ զաւակները, փոխան ծաղկեպսակի Թագուհի Էքպէրեանի մահուան առթիւ 1000, Տիկին Լինտա Աբէլեան՝ Յակոբ Աբէլեանի մահուան 10-րդ տարելիցին առթիւ 150, Տիկին Նուարդ Քօլէաքեան 70 Ֆ.։

×

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է.-

Պ. Վահագն Չիճարեանի թաղման առիթով Պ. Գրիգոր եւ Պաղտասար Նահապետեան ընտանիք 100, Այրի Տիկին Տէր-Ստէփանեան 10, Սիմոն Գասպարեանի թաղման առիթով Պ. Նիկողոս Գասպարեան 50, Տէր եւ Տիկին Քէշիշեան 50, Տէր եւ Տիկին Ահարոնեան 100, Թոռնիկնեւրուն եւ երգչախումբին կողմէ 100, Պ. Մոսրով Ղարիպշանեան, ընկերներուն կողմէ 50, Տիկին Պերճուհի Փափազեան 50, Պ. Գէորգ Փափազեան 50, Պ. Գրիգոր եւ Պաղտասար Նահապետեան 100, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Տակուրեան 100, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Մատիկեան 100, Պ. Միսաք Եմմէնճեան 50, Տէր եւ Տիկին Երուանդ Տօրումեան 100, Մինասեան եղբարք 50, Տէր եւ Տիկին Արշամ Պապայեան 200, Տէր եւ Տիկին Սիմոն Փափազեան 50, Տէր - Զաքարեան ընտանիք 100, Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Ճամուճեան 50, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Փափազեան 100, Տէր եւ Տիկին Վարդան Փափազեան 100, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Օհանեան 50, Պ. Միշել Գէորգեան 30, Տէր եւ Տիկին Պօրիս Մուսաէլեան 100 Ֆ.։

OPTIMA Tours

Voyage en Arménie - du 21 Avril au 5 Mai

Cérémonie du 24 AVRIL 1982

UNION DES ANCIENS ELEVES SAMUEL - MOORAT

×

Départ pour le 24 AVRIL des Anciens Combattants

avec Banquet - Gala spécial offert le 25 Avril.

DU 21 AVRIL AU 5 MAI 1982

×

LA MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE DECINES ORGANISE

du 20 au 31 Mai - Un Voyage Lyon - Erévan - Tbilissi - Moscou - Lyon

Date limate d'Inscription: VENDREDI, 16 AVRIL

×

EGALEMENT 2 VOYAGES DIRECTS:

du 3 au 16 Août

a) Lyon - Erévan - Bakou - Tbilissi - Erévan - Lyon

b) Lyon - Erévan - Lyon

Date limite d'Inscription: VENDREDI, 16 AVRIL

Renseignements et Inscriptions:

LA MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE DECINES
15, Rue du 24 Avril 1915 — 69150 DECINES
TELEPHONE: (7) 849. 42. 97
Tous les jours, sauf Lundi, de 10 à 12h. et de 14 à 19h.

Renseignements et Inscriptions:

SONIA COUMRYANTZ

OPTIMA Tours

67-69 Rue Quincampoix (angle Rue Rambuteau) 75004 Paris — Tél.: 274 27 20
Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel Telex : 211 324 F.
— Pour les ANCIENS COMBATTANTS: Monsieur KEHAYAN
124, Avenue Henri Barbusse — 92140 CLAMART; Tél. 642. 73. 10

Lic. A 946 (Agence Agréé INTOURIST)

RENCONTRE AVEC

Jean-Jacques Varoujean

au Centre Culturel Alex Manoogian
118, Rue de Courcelles - 75017 Paris
Tél.: 520. 03. 18 — 227. 12. 26

LE VENDREDI, 12 MARS
à 20h.30 précises

Autour de son livre «THANK YOU SIR» (Ed. Astrid) et de sa Pièce «BARON BARONNE» dont l'Académicien français Eugène Ionesco a dit en parlant des œuvres d'aujourd'hui: «C'est ça qu'il faut aller voir».

L'auteur traite sur un ton sarcastique, parfois même comique de la Cause Arménnienne.

Entrée libre

(x) *La Pièce Baron Baronne, actuellement au Théâtre de Poche à Montparnasse.*

ԿԻՐԱԿԻ
ՄԱՐՏ
7
DIMANCHE
7 MARS
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՅԱՌԱՋ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Թիւ 59

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 180 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 400 Ֆ. - Հատը՝ 2 50 Ֆ.

57րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.121

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

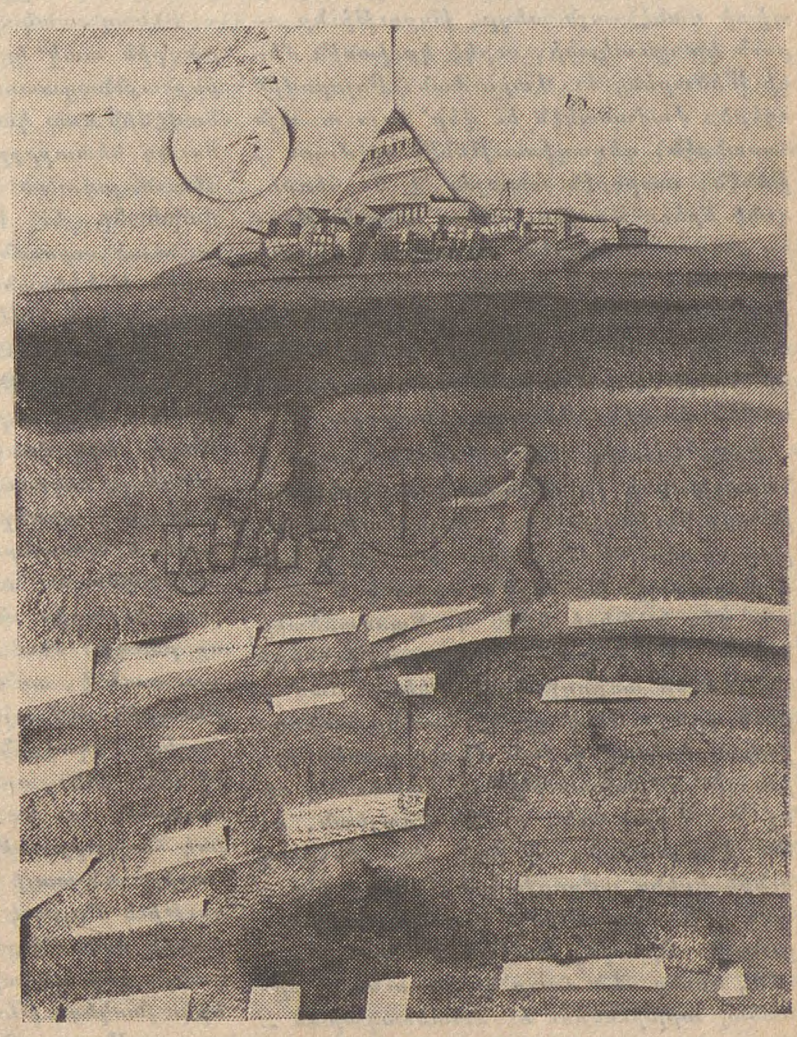
57e ANNÉE — No 15.121

ՅՕԻՑԱՀԱՆԴԷՍ

ՅՕԻՑԱՀԱՆԴԷՍ

ԱՍԱՏՈՒՐ

պրիսմակին երկու երեսակները

Assadour est né le 12.8.43 à Beyrouth (Liban). Il a étudié à l'Académie Pietro Vanucci à Pérouse (Italie) et à l'Ecole Nationale Supérieure des Beaux-Arts à Paris (Atelier Coutaud).

Ասատուր դէմք մըն է փորագրական արուեստին մէջ: Արժէք մը՝ զոր տարիները եկան հաստատելու, նուիրագործելու իր տաղանդը՝ Փարիզի այնքան դըժուարահամ եւ խստադատ արուեստի մի-ջավայրին մէջ, երբ արուեստագէտը չունէր նոյնիսկ բնականոն առաւելութիւնը նոյն քաղաքին մէջ ծնած ըլլալու: Ինքնահաստատման եւ կատարելագործու-թեան ի խնդիր իր չարունակական ձըգտումը, պաշտօնական իր ճնահատանքը գտաւ, երբ դեռ երիտասարդ տարիքին, 1976-ին, դարձաւ Sociétaire անդամը Փորթրանսայի փորագրող նկարիչներու: Իր շահած մրցանակներու ցանկը՝ յաջողու-թեան այլ ցուցանիշներ:

Սոյն ցուցահանդէսը կարելի է համարիլ եթէ ոչ հիմնական դարձակէտ մը, առնուազն մէկ ուրիշ արտայայտութիւնը իր գործին, պահելով հանդերձ ճանաչելի չարունակականութիւն մը արուեստագէ-տը ընորոշող եւ իր դիմագիծը կազմող բնաւորիչն - խուսափինք «աշխարհ» եւ «տիեզերք» այնքան ծանծռուած՝ որքան յաճախ իմաստազուրկ տարաղներէն՝ զորս կը բաշխենք նոյնիսկ ակնակ, յաճախ անդիմագիծ ակնակներու հասցէին: Ասատուրի փորագրական գործը կազմող տարրերը յաճախ կը բխէին -եւ կը բխին- ժամանակակից քաղաքակրթական տագ-նապներէն, ուղղակի եւ անուղղակի, ո-րոնք այնքան խոր անդրադարձ ունին իր մէջ: Այնքան որ հարց կը դրուէր թէ մղձաւանջային մթնոլորտը եւ պատկերա-յումները իր տեսածնե՞րն են թէ իր հո-գեկան, ենթակայական արտացոլացում -ները՝- քանդուած, փլուզումի ենթակայ, տեղաշարժ եւ ծռած չէնքերու եւ քա-ղաքներու նկարագրողումնե՞րն են իր գործերը, թէ ինքնին քաղաքները՝ որոնք ուրիշ երեւոյթ չեն կրնար պարզել իր նայուածքին տակ: Ամէն պարագայի, քանդելէ կամ արդէն քանդուածը տեսնե-լէ եաք, վերաչինող, վերադասաւորող ճարտարապետական աշխատանք մը կայ այդ բոլորին մէջ: Որմնադիր մը՝ որ կը գործածէ երկրաչափական տեսանելի գործիքներ վերակերտումի աշխատանքին մէջ՝- կարկին, ատաղճանաւոր գծագրաչ, զուգակողմ եռանկիւն: Ճարտարապետ մը՝ որ չունի սակայն միտումը մեզի ծա-նօթ եւ տեսանելի քաղաքաշինութեան, քարի եւ խորանարդներու իր բեկորնե-րով: Իր ներկայացուցածը քաղաքներ են չեղչակոյտ չէնքերով, որոնք ոտքի կը կանգնին էրարու վրայ յենած: Աթիկա այլապէս մոահոգիչ մէկ երեւոյթը կը կազմէ աշխարհի մը, հակառակ ներքին հաւասարակշռութեան մը: Կարելի է հաստատել թէ Ասատուրի արուեստին զերիրապաշտութիւնը կը բխի դէմասո-րաթար վերակառուցողի իր այս մերձե-ցումէն:

Իր գործերուն յոռետես, մթին մթնո-լորտը մերթ կը պայծառանայ ընդարձակ սպիտակ միջոցներով, սակայն միշտ ան-բաժան բանաստեղծականութեամբ մը՝ որ կ'ապրի իր ձգողականութեան կեդ-րոնը կը կազմէ իր «չինարարութիւննե-րուն» թէ քանդումներուն: Ժամանակ առ ժամանակ որքան այդ բանաստեղծութիւ-նը նուազի, զգալի կը դառնայ ծայրաս-տիճան պըկում մը՝ վառանդելով գործին հաւասարակշռութիւնը: Երեւութական անկարգութիւնները կը հնազանդին ներ-քին օրինաչափութիւններու: Աչխարհի մը կորուստը կամ վերազտնումը կրնան ար-տայայտուիլ նաեւ թուանշաններու եւ տառերու ներկայութեամբ: Այսպէս, խորհրդանիշներ կան նաեւ իր գործերուն մէջ: Օրինակ, բուրգերու (կամ բրգաձեւ եռանկիւններու) ներկայութիւնը, որ հա-ւասարակշռութիւն է: Ասատուրի դիմա-դիծին խտացեալ - թէեւ դեռ ոչ - ամ-բողջական բնութագրումը այս կրնայ ըլ-լալ, եթէ ընդգծենք նաեւ իր տիրական թէմբիէը փորագրական արուեստին մէջ, որ գինք - խորքին հետ միասին - հա-ղորդակից կը դարձնէ եւրոպական ժա-մանակակից արուեստին գլխաւոր մէկ արտայայտաձեւին:

×

Շուրջ չիսուն ջրաներկ եւ թամբերա կը կազմեն այս ցուցահանդէսը: Առա-ջինը՝ այս տարողութեամբ եւ միջոց-ներով՝ Ասատուրի տասնեակներով ցուցահանդէսներու շարքին, անճնական թէ խմբային: Ուշադրաւ նաեւ անով, որ կատարուած է «ձիւնհալ» մը, մոայլ, սպառնացայտ երկինքը եւ անհաղորդ գե-տինը վերածուած են իրենց լուսաւոր ա-

Գրեց՝

ԳՐ. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

րեւը, ծխածանը եւ հողի բուրմունքը եւ գոյնը՝ ծլարձակումներու խոստումնե-րով:

Անցեալը կը վերյայտնուի երկրի խոր ընդերքներէն: Կ'երեւին կաւէ անօթներու մասեր, մաղաղաթի կտորներ, անվեր - ծանելի գրութիւններ՝ որպէս անցեալի նշխարներ: Այս իմաստով օրէնքը կարծես անփոփոխ է: Ան որ կը մերժէ իր ահաւոր անցեալը, կ'ապաստանի, որպէս վերջին ա-պաւէն, անցեալին մէջ, ու ասկէ վերա-նորոգ՝ կը դիտէ իր ըրջապատը պայծա-ռացած հոգիով: Հեռուն, հորիզոնին, երկրի կիսագունդի բարձունքին, քաղաք-ները հոս եւս կառուցուած են երկրաչա-փական նոյն մերձեցումով, սակայն ամէն ինչ այժմ թեթեւ է եւ պայծառ, հիւ-ծինչ եւ հաճելի, մանկական դղեակ - ըընկալ եւ հաճելի, մանկական դղեակ - ներու տպաւորութեամբ: Գետինը, հողը վերապտած է իր բնական գոյնը, երանգ-ներու խաղերը: Ասոր վրայ տարածուող գոյները մարգարտածաղիկներ չեն եւ ոչ ալ կակաչներ, այլ գոյնզգոյն երիզներ, ուղղանկիւն ժապաւէններ, կեանքի թը-ուցիկ ցանքը՝- կարմիր, նարնջագոյն, ճերմակ: Ծաղկեալ բնութիւն մը՝ որ ներքինն է, «ծաղիկներ» որոնք կազմուած են նկարիչին տարրերով: Իւրայատուկ տպաւորապաշտութիւն մը, որ նոյնքան մտապաշտութիւն մըն է - եթէ ներելի է նման բառի մը գործածութիւնը - քանի ամէն ինչ նոյնքան, եթէ ոչ աւելի, կը բխի իր մտքէն եւ կեանքի հանդիպ իր նոր դիրքաւորումէն, եթէ նոյնիսկ ակ-նարկ կրնայ ըլլալ ժամանակաւոր հանգամանք մը կամ կրնայ ժամանակաւոր հանգամանք մը ղգենուլ: Ամէն պարագայի, երկրին մա-կերեսը աւելի մեծ զուարթութեամբ կը բարձրանայ, կը «պայթի» այն անձը, որ պայմաններու բերումով մխրճուած է ա-նոր անընչելի խորութիւններուն մէջ: Ա-սոր վկայութիւնը այլապէս արժէքաւոր եւ ինքնադրոշմ կը դառնայ: Տեսանելի է նաեւ ներկան: Պահարանի կտոր մը՝ վը-րան կնքուած:

Մթնոլորտի այս նորայայտ զուարթու-թեանը մէջ տեսանելի է մարդկային ուր-ուանկար մը, որ «անիւ կը խաղայ», ինչ-պէս մեր մանկութեան ժամանակ կը վա-ղէինք անիւին ետեւէն: Ուրուանկար անձը նոյն յօդաւուած կազմուածքը ունի, ինչ որ տեսանելի էր իր փորագրութեան մէջ որպէս մեքենաչէն կառուցուածք, սա - կայն հոս անձը միացած է, կը կազմէ դրական միութիւն մը եւ ոչ թէ՝ տար-րալուծութիւն մը: Շրջանակը կրնայ ըլ-լալ անիւ մը, կրնայ նաեւ նշանակել երկ-րագունդը կամ արուեստագէտին կեանքի անիւը՝ որ դադրած է «քառակուսի» ըլ-լալէ: Առանք վարկածներ են, քանի չատ մը առարկաներու կամ ձեւերու փոխա-բերական իմաստը կը կրեն անորոշին դաշտնիքը Ասատուրի գործին մէջ: Ա-ուեստագէտը, ինքն իսկ հաւանաբար, պիտի չկրնայ յստակօրէն բացայայտել անոնց նշանակութիւնը: Մէկ բան յստակ է սակայն· այդ բոլորը ունին գեղագէ-տական իրենց վստահ դերը եւ արժէքը՝ ընդհանուր կառուցուածքին մէջ:

Որպէսզի ստացուի պահանջուած ե-րանգը, գոյները պատրաստուած են նը-կարիչին կողմէ: Երբեմն միջոցներու մի-ացումի մը դիմուած է նոյն գործին իրա-գործման պարագային՝- թափանցիկ, կի-սաթափանց եւ անթափանց գոյներ, որոնք կրնան չերտ մը կազմի տեսքով եւ «հիւ-ուածքով» ծածկել մակերես մը: Տեղ - տեղ տեսանելի են նաեւ փոքր «գոլաժ»-ներ: Զբաւարարուելով դեռ այս բոլո-րով, նկարիչը իր դունաւոր երիզներուն կու տայ նաեւ կրկնակի աչք - խարուկ (քրոմի - լ'էօյ) արտայայտութիւն մը՝ ստորագծուած չուքերով: Նոյնիսկ դե-տինը, հողը, տատացիօրէն այրած է տեղ մը: Ինչ որ, սակայն, հիմնական արժա-նիքն է իր մօտ, ու նաեւ կը կազմէ իր գործին անխարդախ արժանիքներէն մէ-կը, ոչինչ կը գծուի, կը նկարուի «ձրի-օրէն»: Ամէն ինչ կը հնազանդի խորքի եւ ձեւի ամբողջական մտայղացման մը, մի-ութեան մը ի խնդիր: Խստապահանջութիւնը ներկայ է նոյնիսկ «պատահականութիւններու» պարագա-յին: Թուլացումը, դիւրինը չեն երեւիր ոչ մէկ տեղ: Շրջագիծերը յստակ են, նոյնպէս՝ վնռուած արդիւնքը:

Այս ձեւով մեկնաբանուած՝ իր գեղա-գիտական անգիջողութիւնը կարելի չէ մեկնել ո՛չ հոգեվերլուծումներով եւ ո՛չ ալ «ընկերաբանական» դիտութեամբ: Իր գործերը կը ներկայանան որպէս աշխատ-ցուած ամբողջական իւղանկարներ՝ հա-կառակ «ջրաներկ» պիտակներուն:

Ասատուր 1982: Նոյն արուեստագէտը, դրեթէ նոյն տարրերովը իր աշխարհին, որոնցմով փոխանակ չինելու բա՛նտը իր աշխարհին, կը կառուցանէ գեղեցիկ բոյն մը՝ բնութեան մէջ:

Որքա՛ն հեռու ենք մարդիկը, գանկերը եւ տիեզերքը պայթեցնող մթին արուես-տագէտէն:

Ցուցահանդէսի բացում՝ Մարտ 17-ին, Կալերի Տրակռնի մէջ, 19, Տրակռն փո-ղոց: Կը տեւէ մինչեւ Ապրիլի վերջը:

PRIX ET ACQUISITIONS:

- *Médaille d'Or, Terza Bienale Inter. della Grafica d'Arte, Firenze, Italie.*
- *Médaille d'Argent de la Ville d'Epinal* (1973).
- *Premier Grand Prix de la Biennale de Givet - France* (1975).
- *Prix du Président de la Ville de Cracovie - Cracovie - Pologne* (1980).
- «*Honorable Mention*» - *Fredrisktad Norvège* (1980).
- *Médaille d'Honneur - Male Formy Grafiki - Lodz - Pologne* (1981).
- *Worcester Art Museum - U. S. A.* (acquisition).
- *Gabinetto dei disegni Estampe - Firenze - Italie* (acquisition).
- *Bibliothèque Nationale - Paris* (acquisition).
- *Musée - Château d'Annecy.*

∅ *Membre du Comité du Salon de Mai* (1974-1977).

∅ *Membre Graveur de la Jeune Gravure Contemporaine - Paris* (1975 *à* 1979).

∅ *Membre Sociétaire des Peintres Graveurs Français, Paris* (depuis 1976)

ԶՐԱՔԵԱՆԻ ՓՈԽՈՒՄԸ

ՏԻՐԱՆ ԶՐԱՔԵԱՆ (ԻՆՏՐԱ)

« ԸՆՏԻՐ ԵՐԿԵՐ »

Ցարալէզ Հրատարակչութիւն, 1974,
320 էջ

ՏԻՐԱՆ ԶՐԱՔԵԱՆ

« ԵՐԿԵՐ »

«Սովետ. Գրող» Հրատարակչութիւն,
Երեւան, 1981, 430 էջ

Ձեմ գիտեր, այս կրկնակ հրատարա – կութեամբ Զրաքեանի արտադրութիւնը պիտի գտնէ՞ այն տեղը, խորութիւնը ո– րուն կը պատկանի, ուրկէ կը խօսին մե– ծի Մեծարենց եւ Վարուժան: Բոլորովին «ղերծ» ժամանակէն եւ վեր՝ այս ու այն հոսանքէն, զեղազիտութենէն ու մոլու – թենէն, տարօրէն ապայժմ է եւ հեռու, գոնէ երեւութապէս, «մեր» պատմութիւ– նը յուզող հարցերէն՝ Զրաքեանի գիրքե– րը երկար տարեն մնացին հազուագիւտ, լռութեան մէջ քաւելով իրենց անկարելի անկախութիւնը: Եւ այսօր անոնք ոչինչ կը թուին կորնցուցած ըլլալ իրենց ա– ռաջին փայլէն: Ամբողջ, անաղարտ:

Երեք քառորդ դար մը պէտք եղաւ, որ Ներաշխարհը իր ամբողջ պարականոնու– թեամբ նուիրագործուի պաշտօնական հը– րատարակութեամբ, որոշ ալ գիտական մօտեցումով: Երեւոյթը արժանի է ընդ– գծումի, նոյնիսկ եթէ Կ. Պատմագեանի եւ Ս. Թօփչեանի խմբագրութիւնները փուլեր են ամբողջական երկերու ճամ – բուն վրայ: Ոեւէ գրողի համար ամբող– ջական երկերը կրնան միայն բարիք ըլ– լալ: Եւ գժբախտութիւն է հաստատել որ ոչ Դ. Վարուժան, ոչ Զ. Եսայեան, ոչ Ռ. Զարդարեան, ոչ իսկ Գր. Զօհրապ ունին իրենց ամբողջական երկերը ինչ – պէս է Յ. Պարոնեանի բարեբախտ պա – րագան: Զխօսինք նամականիներու մա – սին, որոնց մեծ մասը կը չարունակէ քը– նանալ արխիւներու եւ մատենադարան – ներու խորը: Եւ ըսել, որ «մեր» գրա – կանութեան պատմիչները գրական ըս – տորոգութեան են վերածած «մարդն ու գործը», առանց ի հարկէ չատ բան գիտ– նալու «մարդէն եթէ ոչ անոր... թուա– կանային կենսագրութիւնը:

Ընտիր երկերը առաջին փորձն է, ըս– փիւռքի մէջ, միախմբելու Զրաքեանի ո– րոշ գործերը: Այնտեղ կը գտնենք ան – չուշտ Ներաշխարհը ամբողջութեամբ, բայց նաեւ անոր հրատարակութեան ա– ռիթով գրուած Զրաքեանի ինքնաքըն – նադատութիւնը՝ Ներաշխարհի Հեղինա – կէն Դիտուած խորագիրը կրող, նախա– պէս տպուած «Բիւզանդիոն»ի մէջ եւ մին– չեւ այս հատորը գրեթէ անմատչելի: Հարկ կա՞յ ըսելու, որ Զրաքեանի այս գրութիւնը աւելի քան 40 էջերու եր – կայնքին կը պարզաբանէ, առանց պար – զացնելու, Ներաշխարհը եւ անոր ծրա – գիրը: Նոճաստանի 40 հնչեակներէն հոս կը գտնենք միայն 15 կտոր: Կարեւորը սակայն այլ տեղ է: Տպուած են չատ քիչ ծանօթ եւ ժամանակի մամուլին մէջ թաղուած արձակ էջեր.– Նկարը, Առ եղիա, Հողէ Անօթը, Տօրոսէն Անցքը, բոլորն ալ գրուած Ներաշխարհէն եառ: Վերջապէս Ընտիր Երկերուն մէջ կան Զր– րաքեանէն խուրձ մը նամակներ, որոնց– մէ միայն հրատարակուած էին կնոջ՝ Վերժինին ուղղուածները Թէոդիկի Տա – րեցոյցին մէջ, բացի վերջինէն: Անշուշտ, եթէ նկատի առնենք Զրաքեանի եւ Մ. Կիւրճեանի ընդարձակ նամակագրութիւ– նը, տրուածը կրնանք նկատել անբաւա – րար: Լաւ կ՚ըլլար, որ Զրաքեանի «չարաբաշտահութեան» տա – րիներէն, այսինքն՝ 1918–էն, եւ որոնք որքան յուսախաբիչ նոյնքան մեծարժէք վաւերաթուղթեր են, արժանի մասնաւոր ընթերցումի (1):

Երեւանեան հրատարակութեան խմբ – բագիրն է քննադատ Սուրէնի Թօփչեան, կազմողը՝ Ս. Եափունճեան: Իր 400 է– ջերով ի հարկէ աւելի ընդարձակ հատոր մըն է եւ բովանդակութիւնը՝ աւելի բազմադիմի: Ան ալ սակայն ամբողջական չէ: Տպուած են Ներաշխարհը, Նոճաստա– նը, հատորէ դուրս մնացած են երեք ո– տանաւորներ, որոնցմէ երկուքը նախա – ներաշխարհային արտադրութիւններ են: Արձակ էջերու շարքը կը խմբէ Սապանիա լիճը, Սեւ Ծով, Պտոյտ ի խալէի, Նկարը, Առ եղիա, Տօրոսէն Անցք գրութիւնները:

ի տարբերութիւն Պատմաճեանի հրատա – րակութեան կը պակսի Հողէ Անօթը: «Քննադատական յօդուածներ» խո – րագրին տակ կը կարդացուին ոչ միայն ինքնաքննադատութիւնը, այլեւ նոյն բա– նավէճին մաս կազմող երկու ուրիշ էջեր, նուազ հետաքրքրական, գրեթէ պատա – հական յօդուած մը՝ Բանաստեղծութեան վախճանը, եւ Ռ. Պէրպէրեան գրագէտ կոչուած ուսումնասիրութիւնը: Այս բո – լորին կ՚ընկերանան ծանօթ, Վերժինին ուղղուած 5 նամակները, բառարան մը եւ հակիրճ մատենագիտութիւն մը: Առանց մոռնալու Ս. Թօփչեանի յառաջարանը (էջ 5 – 26), ուր Ինտրայի արտադրու – թեան մէկ մօտեցումը կը նախագծուի մեկնելով տպաւորապաշտութենէն:

Պէտք է դիտել տալ սակայն, որ Երե– ւանեան հրատարակութեամբ եկող Ներ – բաշխարհն ու Նոճաստանը ամբողջական չեն: Ուշադիր ընթերցումը կը նկատէ, որ բնագրի մօտ երկուք ու կէս էջը յա– պաւուած է, առանց որեւէ հետք ձգելու: Բնագրին մէջ այդ էջերը կը վերաբերին հաշիւի «գովքին» (Ներաշխարհ, 1906, էջ 232 – 235), որուն մեկնաբանութիւնը կ՚ար– տագրեմ.– «– Եւ սակայն, Թերեւս, նո՛յն իսկ հաշչարբունեաններուն ոչ մին գիտէր թէ հաշիւը հեշտալի ցնորքներ ծնող դոյա – ցութիւն մ՚ըլլալէ զեռ անհամեմատ աւելի խորին բան մ՚է, զոր Մարդը՝ զոր ոսկե– հանք, զոր զոհարաքարեր փնտռող, զոր երկայնակեցութեան օշարակներ փընտ – րտող Մարդը Բնութեան մէջ գտած ըլ– լայ երբեք. Թերեւս ոչ մին անոնցմէ ին– ծի՛ պէս գիտէր թէ ինչ է անիկա...» (էջ 232): Առանց հաշուի առնելու Ներ – բաշխարհին յատուկ կէտադրութեան գանգուածը, գլխագրի հարթումները, և – այլն, թերեւս 250 էջնոց հատորէ մը նման զեղչ գոնէայ «չնչին», ո՞վ գիտէ: Կարգ մը մարդիկ դուցէ ուզին արդարա– ցընել ընդլայնումը, յանուն թմրեցուցիչի դէմ զերադո՞ղն պայքարին: Ամէն պարագայի եղածը չի դադրիր դրաքննութիւն ըլլալէ: Եւ փաստօրէն «Հեղինակային հրատարա– կութեան» յղուող հրատարակութիւնը չի յարգեր բնագիրը եւ զուրկ է այնքան յորջորջուած «գիտական» արժէքէն: Ա – նընդունելի մկրատում՝ որ ինտրայի հա– տորին այդ գլուխը կը դարձնէ պարապ իր գլխաւոր տարրէն: Ներաշխարհի ըն– թերցողը գիտէ, որ հաշիւը կը հետեւի Եղիպտոսի բուրգերուն նուիրուած հատ– ուածին, իրրեւ «համակրօնային, տիե – զերական յաւիտականութիւն... դէմ հիմ մարմնաւորութիւններէ անաղարտ, անա – պական...» (Ներաշխարհ, էջ 234): Այլ խօսքով՝ հաշիւը, ծովուն, հովուն, լոյ– սին, մահուան ծաղիկին, խենթին, բուր– դին պէս «խորհրդանշանականութիւն» մըն է, կապուած բոլորին եւ բնաւ, բնաւ զառանցում մը չէ: Զարմանալին այն է անշուշտ, որ օսմանեան դրաքննութենէն ազատած էջ մը, իր հրատարակութենէն 75 տարի վերջ կը հանդիպի ուրիշ դր– րաքննութեան մը:

Իսկ Նոճաստանէն կը պակսին 6 հըն– չեակները, առանց Ընջումի յիշատակու – մին: Մահէն Ներշնչում, Անթացատրելի Գեղ, Բաղմանիւ, Մոլորում, Հողմակոծ Գիշեր, Գերեզմանոց խորագիրները ու – նեցող այս կտորները կը զարդացնեն դէ– պի մահը գացող ցանկութեան թեման: Ամէն մարդ կը հասկնայ, որ նման ցան– կութիւն, մահուան զեղեցկութեան դովք կամ առք, արտօնուած չէ, որ Ինտրա միայն ու միայն լոյսի ու կեանքի չա – տագով մըն է, եւայլն, եւայլն: Ընջումը պարզապէս Ինտրայի արտադրութենէն կը պարզապէս ինչ որ մարդիկ «յոռետեսութիւն» կը կոչեն եւ որը քաղաքակիրթ մարդկու– թեան մէջ ընդունելի ու խոստովանելի՛ երեւոյթ չէ: Իմաստալից դրաքննութիւն, նորէն եւ միշտ, որմէ չհոդը առժամա– պէս «բարոյականն» է, թերեւս, վնասո– դը՝ գրականութիւնը:

Բարեբախտաբար, հակառակ իր այս թերիներուն, երկերը կարելիութիւնը կը ստեղծէ ընթերցողին հետեւելու Ինտրա – Զրաքեան անուններով եկող արտադրու – թեան հոլովոյթին, Ներաշխարհէն մինչեւ Ի խալէի կոչուած արձակը, գրուած՝ Ինտրայի մայր հատորին թէքնիքով, որ կը կրէ Նոյեմբեր 1913 թուականը, այ– սինքն՝ գրուած է Զրաքեանի «Հոգեվիս – խութեան» սեմին, ամէն պարագայի «ո– գեհարցական» որակուած «Յայտնութիւնք Անդրաշխարհէն» յօդուածէն չատ ուշ (1910): Իսկ Ի խալէին կ՚աւարտի Բա – ցարձակին, «Առաջին Պատճառին» յայտ– նութեամբ. «Երբ Առաջին Պատճառը կայ, հարկաւորապէս բացարձակ, հարկաւո – րապէս կատարեալ, հարկաւորապէս հայր, պէտք է անոր կամքն ամէնուրեք ըլլայ ներկայ ու գործօն, տիրէ իրրեւ օրէնք արդարութեան, զեղեցկութեան եւ սիրոյ» (Երկեր, էջ 309): Կ՚ընդգծեմ «օրէնքը», որովհետեւ ան է, որ Զրաքեանը կը տա–

Գրեց՝

Գ. ՊԸԼՏԵԱՆ

նի դէպի «չարաբաշտահութիւն»: Եւ նոյն այդ բառը բազմաթիւ անգամներ կը կրկնուի Տիկին Գ. Մազլումեանի ուղ – ղուած նամակներուն մէջ:

Ընտիր երկեր (փաստօրէն երկերը եւ Ընտիր երկերը զիրար կ՚ամբողջացնեն) ըսի արդէն, կը բերեն երկու վաւերա – թուղթ Զրաքեանի «չարաբաշտահական» քարոզչութենէն: Պէտք է ըսել, որ այս չարաբաշտահական գործունէութիւնը, մեր գրականութեան մէջ Օշականէն մին– չեւ Ս. Թօփչեան, կը նկատուի մեթին ու աղիտալի դէպք մը: Աղիտալի՝ որովհե– տեւ Զրաքեան կը դադրի գրականութեան պատկանելէ: Գրականութեան պատ – միչը թերեւս իրաւունքը ունի այստեղ անկում ու կորուստ տեսնելու եւ ափսո– սալու այնքան ընդարձակ «տուիքներով» հարուստ մարդու մը ելքը գիրքերու աշ– խարհէն: Բայց գրականութեան պատմի– չը կ՚ենթադրէ մէկ բան, զոր կասկածի առարկայ չի դարձներ. այն որ անգամ մը գրել սկսողը չի կրնար դրելէ դադրիլ, որ գրողը գրեթէ ներկայ համաձայնու– թեամբ մը կապուած է գրականութեան, որմէ դուրս ամէն փախուստ կորուստի կը համապատասխանէ: Զրաքեանի արտա – դրութիւնը սիրողներս, բոլորս ալ երբ կը ցաւինք գրագէտին վրայ, անոր կը մերժենք գրականութենէն հրաժարելու իրաւունքը: Որով՝ գրականութիւնը կը վերածուի հակա – ազատութեան մը, որ– մէ արձակուելու միակ եղանակը մահն է: Կը հասկնանք օրինակ, որ եզակի գիր– քէ մը վերջ գրող մը ցկեանս տափակու– թիւններ արտադրէ: Զենք հանդուրժեր կամովին հեռացումը: Ոչմպօ մը չենք կրնար «ընդունիլ» (2):

Հարցը սակայն այն է, որ Զրաքեանի հրաժարումը խնդրոյ առարկայ կը դար– ձընէ այն առաջին «համաձայնութիւնը» որ մեզ կը կապէ գրականութեան: Անի– կա գրականութեան բացարձակ ու ան – վերադարձ ժխտումն է, որուն չենք կըր– նար թափանցել: Գրականութեան ժըխ – տումը առեղծուած մըն է, որ թերեւս կը վրիպի նոյնիսկ ժխտողէն: Անիկա հեր – քումն է մարդու «արարչութեան» (Ի խալէին յարաբերով): Որ կը բացուի միակ օրէնքին, որ Բացարձակն է: Կար– ծէք յանկարծ «արդարութեան, զեղեց – կութեան ու սիրոյ» նախադասութենէն Ընջուէր «զեղեցկութիւնը»: Ի խալէին ո–

բոշ չափով այս ընջումը կը բացայայտ– Բայց արդեօք Զրաքեանի հրաժարում անդարձելի՞ էր: Կը թուի կարդալ Ն– պաշխարհի Մանօթութեան վերջին տո– ղերը: Գրքին թերիներու մասին խօս– եւ «յետագայ երկերու լաւութեան» հա– դէպ իր թերահաւատութիւնը յայտնե– վերջ, Զրաքեան կը գրէ. «Այս կէտ– կը ճշդուին բոլորովին՝ Ինտրայի դի– դադրելովը միայն, կամ անոր մահուա– զոր ինքը ամէն բանէ աւելի կը տենչ– ա՛նքան արդէն մահուան հեռաքար– միանգամայն կը բաղձայ ճիշդ դատա– եւ պէտք ունի սիրուելու»: Զարմանա– է անշուշտ, որ Զրաքեանի «անկու– դատապարտողները եւ անոր չարաբա– պահութիւն դարձը չըմբռնողները ին– պէս չեն կարդար գրուածը: Գրուածը ձեւականութիւն է, ոչ ալ կանխահաս– թեան մը արդիւնքը: Անիկա կ՚ըսէ գի– դադրելու կարելիութիւնը իրրեւ ապր– լու հեռանկար: Եթէ առեղծուած մը կ– հոգեվիճակութեան մէջ, ան ալ հոս – Այն որ գրելու միակ կարելիութիւնը գոռնայ անկարելիութիւն: Այն որ կը նամ չգրել: Զգրելը իրրեւ ապրելու ե– նակ մը: Ահա գայթակղութիւնը:

Ներաշխարհի մօտէն ընթերցողը կրնար չհնչմարել, որ ամբողջ հատ– տարուած է գրելու խնդրէն, որ գ– դրողը անդադար կը վիճտռէ արարք– հիմը, որ գրելը կը բախի մէյ մը իր թութեան, մէյ մը լռութեան: Այսինքն Ինտրա բռնուած է գրական երկի անկ– րելիութեան հարցին մէջ: Ուրիշ ա– ցոյց տուած եմ, որ Նոճաստանը հա– ու թերեւս «Հանճարեղ» կրկնումն է Ն– բաշխարհին – կրկնումը կրկնութիւն չ– Անկէ անդին՝ Զրաքեանի կը մնար պ– զապէս գադրիլ գրելէ:

Գրականութեան պատմիչին համար հանդուրժելին գրականութենէն վեր անդին չարունակուող, քաչքչուող, տ– տաճգուող կեանքն է, զոր Զրաքեան ճգնի խմաստաւորել «Օրէնք»ով: Անհ– գուրժելին իր «տաղանդէն» գրժուած մարդն է, որ կ՚ապրի նոյն անունին տ– նոյն դիմակով, բայց ենթակայ բոլոր վին այլ ուժերու: Աւտնք են, որ կը կ– գացուին Տիկին Մազլումեանին գր– նամակներուն մէջ: Եթէ անոնք չպատ– Նէին Զրաքեանի գրչին, պիտի վերա– ծուէին անհեթեթ քարոզչութեան: Ա– հեթեթն ու քարոզը ե՛ն ալ արդէն: Բ– որովհետեւ տեղ մը կը կապուին Զր– եանին, այսինքն Իմաստի կատարին ծ– տող, Բուրգին ձգտող գրողին, նոյնի– նախկին գրողին, այն տեսն կը տես– իմաստ: Այն տեսն կը նշմարենք տ– կու եւ տրամաբանական բրտութիւնը ո– տոքի կը հանէ այդ տողերը, որոնց ծ– սածը այնքան գեռնաքարշ է սակայ– Այդ բրտութիւնը պահուած ու զգալ– քաղաքակիրթ խօսքի բրտութիւնը մ– միայն համոզելու կիրքը, որ Աստուա– խօսքը կը դաւանի իրրեւ միակ ճշմարտութիւնը եւ կը տապ– լէ Եկեղեցին իրրեւ ամբաստա– թեան Բաբելոն: Բրտութիւնը բախտ է «օրէնքին», որ գլխաւոր ու միակ նիւ է Հոկտ. 11, 1918-ին գրուած նամակի– Բացարձակի օրէնքին հաստատումը մ– միջապէս անվաւեր կը դարձնէ ամէն ո– րիչ օրէնք, կարծէք մէկ ոտտումով Զր– եան անցնէր միւս կողմ, ոտտում որ չ– ըրած Ինտրա Ներաշխարհին մէջ: Աստ– նի եւ հունաւորի հարցը, որ այնքա– դժնդակօրէն կը տարածուի գրքին մէ– խենթին առիթով, բայց նաեւ Բանդին Բուրգին, ամէն անգամ տարրեր լուծ– առանալով, նամակներուն մէջ կը բա– յայտուի միակ ու ատտուածային «Օրէ– քի», «Աստուծոյ Օրէնքին» հնազանդու– թիւնը իրրեւ (Ընտիր Երկեր, էջ 290 Բրտութիւնը կ՚ընդլայնի հոգեվիճակ– թեան մէջ, երբ «օրէնքին» փնտռուած կը նոյնանայ Շաբաթի Օրէնքին հետ, բով մարդկային «արարչութիւնը», ը– տեղծումը կը դառնայ անտեղի:

Զրաքեան գիտէ, որ Եկեղեցիի հե– քումով վերժինին, կնոջ հետ ամու– նութիւնը կը դառնայ չեղեալ դէպք: Ի այս չէզոք նամակներուն մէջ յանկարծ կ– մտնէ ընտանեկան, մարմնական արտան– որը բնաւ տարրեր չէ հարցէն, ըլլալ անոր յարացոյցն իսկ: Կարգանք.– «Ա– բեայ թէ ձեր ալ ականջը հասած է ա– տարաձայնութիւնը, որուն հանեա– բռնութիւն ըրած եմ կնոջս, ծեծած եմ զան, եւայլն: Այս տարաձայնութիւն– սուտ է, Տիկին: Ոչ մէկ բռնութիւն գործ դրած եմ ես կնոջս վրայ, եւ ա– մենեւին չեմ զարկած անոր: Մինչեւ ճշմարտութեան դարձս եւ անկէ վերջ ալ իրեն հանդէպ գործած բոլոր յան– ցանքներուս համար քանիցս ներում խն–

---

(1) *Ընտիր Երկերուն կցուած է Կ. Պատմաճեանի «Ժամանակագրութիւնը», հիմնուած էապէս անտիպ նամակներու մէջբերումներուն վրայ, ինչ որ զայն այլապէս արժէքաւոր կը դարձնէ:*

(2) *Հոս պէտք է դիտել տալ, որ «Հո– գեփոխութիւնը» տեղի կ՚ունենայ Աղէտի տարիներուն եւ կը թարգմանուի Զրաք– եանի մերժումովը զեռ վերցնելու: Փոր– ձութիւն է հոգեփոխութեան ու Աղէտին միջեւ առընչութիւն մը գտնել, կապ մը՝ նոյնիսկ խորիմաստ որեւէ առեղծուա – ծային: Զրաքեան անմա՞սն է Աղէտէն: Ահա անպատասխան հարցումը: Թերեւս կը պարզուի անիկա երբ Զրաքեանի վե– րաբերող արխիւային բոլոր նիւթերը կը հրատարակուին:*

ԱԽՈՂՋԱՑԻ

ՎԱՂՋՎԱՆ ՕԳԻՍ

Տիգս պուձաբեր ձեռք է պեղումս,
1906-ին: Ադիսեռնի մէջ գիրքս ծաղկատու
բիւրը ուսանելէ ետք շատ մը ճամբաներ
բռներ, մանաւանդ Տարսոնի շրջակայքը:
Տարօրինակ երեւոյթով մը վերադարձայ
ծննդավայրս, ուր ինձ կը սպասէին
ընտանեկան հարցեր, որոնք ինծի
ստիպեցին ամուսնանալ:

Ամուսինս, որուն հետ ամէն բանի
մէջ կը տարբերէի, ինծի համար
անհրաժեշտ էր: Ան ինծի կը տար
ամէն ինչ, որ կրնար ինծի հաճոյք
պատճառել, բայց ես ինքս ինծի
համար ոչինչ կրնայի ընել: Ան
ինծի համար ամէն ինչ էր, ես
ոչինչ: Ան ինծի համար կ՚ապրէր,
ես ոչ: Ան ինծի համար կ՚աշխատէր,
ես ոչ: Ան ինծի համար կ՚ուզէր
ամէն ինչ, ես ոչինչ:

Ամէն առաւօտ, երբ ես կ՚արթննայի,
ան արդէն ոտքի էր, ինծի
համար սուրճ կ՚եփէր, ինծի
համար ծխելու ծխախոտ կը
գլորէր, ինծի համար կը
սանրուէր, ինծի համար
հագուստներ կը հանէր, ինծի
համար կոշիկներ կը մաքրէր,
ինծի համար կ՚ապրէր, ինծի
համար կ՚աշխատէր, ինծի
համար կը մտածէր, ինծի
համար կը խնայէր, ինծի
համար կը ծախսէր, ինծի
համար կը սիրէր, ինծի
համար կը տառապէր, ինծի
համար կը մեռնէր:

Ամէն ինչ ինծի համար էր:
Ես ոչինչ էի: Ես ոչինչ
ունէի: Ես ոչինչ գիտէի:
Ես ոչինչ կրնայի ընել:
Ես ոչինչ էի:

Ամուսինս ինծի համար
ամէն ինչ էր, ես ոչինչ:
Ան ինծի համար կ՚ապրէր,
ես ոչինչ: Ան ինծի համար
կ՚աշխատէր, ես ոչինչ:
Ան ինծի համար կը
մտածէր, ես ոչինչ:
Ան ինծի համար կը
խնայէր, ես ոչինչ:
Ան ինծի համար կը
ծախսէր, ես ոչինչ:
Ան ինծի համար կը
սիրէր, ես ոչինչ:
Ան ինծի համար կը
տառապէր, ես ոչինչ:
Ան ինծի համար կը
մեռնէր, ես ոչինչ

ԲԱԺԱԿ Ի ՁԵՌԻՆ

Կատակի պէս, փոխան ճամակի՝ Բարգէն Պօտոսեանին

Կորսնցուցած փառք, կրօնք ու անուն,
Անտուն, անընկեր ու անհայրենիք,
Բայց հայրենիի ծխանին ծուխով
Մխացող արբայ՝ մէկ մէկ Արտաշէս,–
Մենք, զաւակներս Հայոց Պատմութեան
Երբոր կ'անցնէինք Փարիզի շէեղ
Պողոտաներէն՝ տողանցելու պէս,–
«Մարսէյէզ»ը մեր՝ «Ընկա՛լ բաղցրութեամբ»...
Մինչեւ Էլիզէ բերուած՝ շուարած
Խե՛ղճ Նարեկացի... «Առաւօտ Լուսոյ»՝
Երբոր գիշեր էր – Յուլիս 14:
Ի՛նչ լաւ էր, Բարգէն, երբ զիրար գտած,
Ամէն ինչ մոռցած, ամէնուն ներած,
Լուվրը՝ մեր դաշտի վերածած հիւղին,
Կութ-ը դաշտերուն՝ բաշխած ամէնուն,
Մեր տաք, ցարճատուն կրակը վառած
Նստած կ'երգէինք՝ բաժակ ի ձեռին:

Մեր անկողնին մէջ՝ տաք էր ճոխնոտան,
Մեր ոչ թէ սիրոյն՝ այլ ցաւին նման:
Մեր թեւերուն մէջ ճոխնոտան մերկ էր,
Գիտէինք առնել՝ այլ երբե՛ք սիրել:
Մեր տխրութի՞ւնը... թանգարանային
Միայն հնութիւն, միայն Արարատ,
Կախուած պատերէն – այլ երբե՛ք սրտէն:
Մեր տխրութիւնը կարծես մերը չէր...
Մերը չէր, Բարգէն, մե՛ր խակ երազը
Զոր բանադրած էր Հայոց Աստուածը:
Մերն էր բաժակը բայց, մե՛րն էր գինին
Երբոր կ'երգէինք՝ բաժակ ի ձեռին:

Սիրելի Բարգէն, Փրովանսի տաք
Լեռներուն վրայ, հիմա կ'ենթադրեմ
Ուրախ ես, հանգի՞ստ: Արեւը շոյլ
Հասուն աղջկան ստինք է ափիդ.
Եւ սիրտդ ի վար ցօղուած բարկ գինի՝
Խաղաղութիւնն ու գոյնը լեռներուն:
Լեռներուդ վրայ գտար թաւուտ ճներ՝
Կիներուն գաղտնի ծալքերն յիշեցնող,
Գտար ճամբաներ՝ միշտ հեռուն կանչող
Եւ մտերմութեան մը հետ ձեռ ձեռի
Գացիր ուրտեղե՞ր... հասար... երեւան՝
Որ ներկա՛յ է միշտ, չես գիտեր ինչո՛ւ:
Զգիտցար ինչո՛ւ հասար երեւան
Բայց գոնէ, Բարգէն, դուն գիտցար պատռել
Պաստառդ վերջին. ուզածդ չկար:
Լոյս բլուրներդ կը յիշեցնէին, օ՛ տարօրինակ
Օ՛ անմարդկային սրբապղծութիւն,
Սգաւոր, տխեղծ Արարատը մեր:
Լաւ ըրիր, Բարգէն, պատռէ՛ ամէն ինչ
Որ նկար է, գիծ, այլ երբե՛ք խորհուրդ,
Որ մարմին՝ սակայն գգուանքներուդ տակ
Զկրցաւ շարժիլ, չգիտցաւ տարփալ:
Բարգէն, թող լեռդ, եւ եկուր Փարիզ
Որ գիրար գտնենք՝ բաժակ ի ձեռին:

Եւ բարօրութիւն... ա՛լ չէրտնող,
Խորշոմ չկապող լուսաւոր ճակատ:
Ա՛լ մարդը մարդուն համ, ճաշակ ու գոյն
Եւ պտուղ սիրոյ, վահագնեան ծնունդ՝
Վեհ, աստեղացունց, շէեղ երկունքով:
Բարգէն, ամէն օր մենք պիտի բացուինք
Մի՛շտ վերաւորոգ, նո՛ր տեսիլներու,
Երբ զիրար գտնենք՝ բաժակ ի ձեռին:

Ի՛նչ լաւ է, Բարգէն, երազել այսպէս
Եւ Աստուծոյ պէս՝ ստեղծել ծայրէն
Աշխարհ ու երկինք... ի սկզբանէ՛...
Երեւակայէ՛ զարմանքը մարդոց
Արեւը երբոր յանկարծ կեցընենք
Ճիշդ միջօրէին. ու... ե՛տ դարձ, յառա՛ջ
Դէպի Արեւելք. երթայ կորսուի՛
Ուրկէ որ եկաւ. եթէ արեւ է՝
Որեւէ տեղէ կը ծագի հարկաւ:
Երեւակայէ բայց պահ մը գոնէ
Զարմանքը, ամբո՛ղջ ոդբերգութիւնը
Հայրենի դժբախտ մեր բերդողներուն՝
Երբ Արարատը տանինք... Ալասխա.
Անպայման հոն ալ Հայ մը հասած է.
Կարօտը առնէ: Երեւակայէ
Բայց Նաւասարդեան ի՛նչ խրախճանք, երբ
Շուէտի ոսկի աղջիկներն ամէն
Բաժնենք Հայերուն, թէ՝ առէք կերէ՛ք
Եւ թէ անեցէք ու բազմացարուք:
Ի՛նչ լաւ է, Բարգէն, եթէ հարկ ըլլայ
Կրկին խաչ հանել Աստուծոյ Որդին,
Այս անգամ՝ Հայո՛ց փրկութեան համար:

Ինչ որ է. անցնի՛նք: Մինչեւ որ լքուած
Աստուած մը գտնենք. եւ ոչ թէ Հայը
Այլ խեղճուկրակ այդ երանեալը
Հաւատայ Հայուն... եւ փրկեն զիրար:
Ինչ որ է, մինչ այդ, թէ օր մը օրանց
Լեռներէդ անդին փնտռելու երթաս
Բանաստեղծը մեր – Ցարուքը գտնես
Ըստ սովորութեան բաժակ ի ձեռին.
Ձմռնանաս, Բարգէն, ըսել Ցարուքին
Թէ օր մը Զուլալ կոչուած լեռնցին
Լուրջ ու յոտնկայս, բաժակ ի ձեռին,
Սիրայնի բերքուած մը ըսելու պէս
Մեր Արարատին հայհոյեց այսպէ՛ս.-
Թէ՝ աւելորդ բեռ, անիծո՛ց արմատ
Ու ցաւ, կորսուէ՛ հոգիէս, սրտէս.
Եթէ Աստուած ես՝ այսօր սրսվեցայ
Թէ Աստուածին ալ ձախողածը կայ -
Եթէ խորհուրդ ես՝ մնացիր անհաս -
Այս ժողովուրդին փորձանք մը պակաս:
Իսկ եթէ լեռ ես՝ կեցիր լերան պէս
Ծանրացած հողին՝ ոչ թէ սրտին մէջ:

Փարիզ, 26 / 8 / 1974

Յ. Գ.-

Կը ներես, Բարգէն, մոռցայ ըսելու
Թէ Ուրբաթ, ամսուս 23-ին
Յուղարկաւորներն եղանք Շահնուրին:
Արցունք մը պակաս – երգ մը աւելի՛:
Բարգէն, եթէ ոչ երկրով ու կեանքով
Հարուստ ենք, սակայն, մեր մեռելներով:
«կենաց» չունինք բայց, օ՛ն, յիշատակի՛ն,
Յոտնկայս՝ վերջին բաժակն ի ձեռին:

ԶՈՒՎԱԼ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

JULIEN GRACQ

ou l'art de la suggestion

De son vrai nom Louis Poirier, historien et universitaire, Julien Gracq (né en Anjou en 1910) affectionne un langage très recherché pour construire un univers où l'insolite s'alimente aux sources de l'attente imprécise et du pressentiment tragique.

Qu'il s'agisse de ses poèmes en prose (*Liberté grande*, 1946) de son théâtre (*Le Roi pêcheur*, 1948) ou, plus encore, de ses récits, l'œuvre de Julien Gracq se caractérise par une rature de l'événement que compense un art poétique de la suggestion. L'auteur fait de nombreux emprunts aux légendes du Moyen-Age et au mythe du Graal, ainsi qu'aux contes des Romantiques allemands. Dans *ses premiers récits - Au Château d'Argol* (1938) et *Un Beau ténébreux* (1945) – Gracq impose certains décors proches du

lettres françaises

par

Daniel LEUWERS

roman noir anglo-saxon qu'affectionne André Breton à qui il consacre d'ailleurs en 1948 un substantiel essai.

En dépit de son admiration pour l'intransigeante personnalité de Breton, Julien Gracq reste très en marge du mouvement surréaliste dont il ne partage pas le côté soupçonneux à l'égard du langage. De plus, indifférent à tout engagement politique, l'auteur accorde, dans ses récits, beaucoup plus de place à l'environnement naturel qu'au contexte social. Quant à la psychologie des personnages, elle est purement poétique. Ce que Gracq privilégie, ce sont les atmosphères de mystérieuse attente comme dans *Le Rivage des Syrtes* (Prix Goncourt, 1951, refusé par l'auteur) et l'ensemble de trois nouvelles intitulé *La Presqu'île* (1970), ou bien de total dépaysement comme dans *Un Balcon en forêt* (1958) où l'aspirant Grange, isolé dans un blockhaus des Ardennes, se sent soudain «dans un monde racheté, lavé de l'homme». Aventure confondue de la mémoire et du songe, le court texte *Les Eaux étroites* (1976) explore les mêmes thèmes.

Une vibration musicale habite cette œuvre discrète et d'une écriture classique qui ne se soucie guère de la mode. Loin des forfanteries de *La Littérature à l'estomac* qu'il dénonce dès 1950 sous la forme d'un pamphlet retentissant, Julien Gracq aime à retrouver dans ses volumes de *Préférences* et de *Lettrines* où les jugements critiques parfois mordants voisinent avec des souvenirs personnels ancrés dans la géographie magique de l'enfance le compagnonnage de ses œuvres-sœurs, de Gérard de Nerval à Edgar Poe.

Romans et récits:

— *Au Château d'Argol*, 1938
— *Un Beau ténébreux*, 1945
— *Le Rivage des Syrtes*, 1951
— *Un Balcon en forêt*, 1958
— *La Presqu'île*, 1970
— *Les Eaux étroites*, 1976

Tous chez José Corti

Critique:

— *Préférences*, 1961
— *Lettrines*, 1967 *et* 1974

chez José Corti

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris Commission paritaire : N° 55935

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՄԱՐՏ
9
MARDI
9 MARS
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2 50 Ֆ.

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.122

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

57e ANNÉE — No 15.122

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Հանրապետութեան նախկին նախագահը՝ Սոլէյման Ֆրանճիէ յայտարարած է թէ թեկնածու է նախագահական ընտրութեանց, որոնք տեղի պէտք է ունենան Մայիսին: Եթէ ընտրուած, ըսած է Ֆրանճիէ, երեք ամիսէն կարգուկանոնը պիտի վերահաստատէ Լիբանանի մէջ ու աւելցուցած. — «Նախ եւ առաջ քաղաքական ճամբաներ կը փորձեմ եւ եթէ այդ եղանակը ձախողի զինուորական զօրծողութեան կը դիմեմ»: Նախկին նախագահը հաստատած է թէ զօրավիգ է Սուրիոյ եւ մեղադրած է Միացեալ — Նահանգները որպէս պատասխանատու Լիբանանի եղեռնափորձերու չարքին:

ԳԱՀԻՐԻի զինուորական դերադոյն դատարանին առջեւ վերջ դատ Սաատթի ահաբեկիչներուն դատավարութիւնը, որ սկսած էր Նոյ. 21–ին: Դատախազը 24 մահավճիռ ուզած էր, բայց Ատեանը միայն հինգ ամբաստանեալ մահուան դատապարտեց եւ հինգ ուրիշներ ալ՝ ցմահ բանտարկութեան: Ամբաստանեալները, որոնք նոյն ճակատագիրը կը ըսպասեն Պեկինի, դատավարութեան ատեն զանազան լոզունգներով ուզեցին վարկաբեկել Սաատթը, ինչպէս օրինակ՝ «մահմետականներու արիւնը պէտք չէ դոհուի Հրեաներուն եւ Ամերիկացիներուն, Սաատթ բռնատէր մըն էր, սիոնականութեան ծախուած»:

ՄԱՐՏ 8, Երկուշաբթի, Ֆրանսայի մէջ ալ կիները վճռած էին ամէն ձեւով եւ մանաւանդ զանազան ցոյցերով, քո – ղոքել իրենց վիճակուած պայման – ներուն դէմ: 1857 Մարտ 8–ին է, որ առաջին անգամ մը Նիւ – Եորքի կարուհիները փողոց իջած են աշխատանքի իրենց ժամերու զեղչ մը պահանջելով եւ որոշած են ցոյց ընել ամէն տարի, նոյն թուականին: 1910–ին, Քլարա Զեթքին կ'առաջարկէ ընկերվարական կիներու մի – ջազգային Համագումարին, որ Մարտ 8ը «կիներու միջազգային օր» դառնայ, ինչ որ կ'ընդունի 1911–ին Բ. Միջազգայնականի համագումարը: 1919–էն ետք, Ֆրանսայի համայնավար կիներն են, որոնք ամէն տարի ցոյց մը կը կազմակերպեն Մարտ 8–ին: 1975ին, Մ. Լ. Ֆ.Ը (Կնոջ Ազատագրութեան Շարժում) այս նոյն թուականը կ'ընտրէ կիներու պայքարին համար:

«ՆիՒ – ԵՈՐՔ ԹԱՑՄԶ»ի համաձայն Սէ – ի – Ա.ն քանի մը միլիոն տոլարի գաղնի օժանդակութիւն մը կը բերէ գաղթած Պարսիկներու, որոնց երկու զինուորական կազմակերպութիւնները ապրեցնելէն Թուրքիա կը մնան եւ հոն կը մարզուին: Նոյն թերթը կ'ըսէ թէ Ռահինկընի նպատակը, անմիջականին համար, վարչակարգը տապալել էէ այլ առաւելագոյն տեղեկութիւններ քաղել: երկու դլխաւոր կազմակերպութիւններն են, ըստ նոյն աղբիւրին՝ Ծովակալ Մահանիի վարած չարժումը, որ վեցէն ութ հազար մարդ համախմբած է, միւսն ալ՝ Արիանայի, որ չուրջ 2000 հոգի ունի:

ԳԱՐԼՈՍ անունին տակ ճանչցուած ահաբեկիչը սպառնալիք ըրած է Ներքին նախարար Տըֆէռի եւ Ֆրանսայի, պահանջելով փարիզ ձերբակալուած իր երկու ահաբեկիչներուն ազատ արձակուիը, մինչեւ մէկ ամիս (ձերբակալուած էին Փետր. 16–ին): Կասթոն Տըֆէռ յայտարարեց թէ չատ լուրջի կ'առնէ սպառնալիքը: Կիրակի օր Ռուասիի օդակայանը պատահած միջադէպն ալ կը կարծուի որ Գարլոսի ազդարարութիւնն է: Խո – Ֆըբաի օդանաւը, որ Լոս – Անճըլըս պիտի երթար, հազիւ քիչ մը բարձրացած կըրկին իջած է, օդաչուն նկատած ըլլալով որ էջքի անիւներու դրութիւնը խան – գարուած է եւ պարզուած է որ խափանարական աշխատանք տարուած է:

ՊՈԼԻՍ ձերբակալուած փաստաբանապետ Ափայոնի եղբայրը յայտարարած է թէ եղբօր արգելափակման պայմանները՝ մահուան դատապարտում կը նըշանակեն: Քարթալի զինուորական տը –

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓրԷՍ ՓԵՏՐ. 23 – 26)

ՎԻՒԹՈՐ ՀՒԿՈՅԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՅՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԸ

Երեւանի Մատենադարանին մէջ բացուած է գիրքի ցուցահանդէս մը, նուիրուած Վիքթոր Հիւկոյի ծննդեան 180ամեակին: Ներկայացուած են Հիւկոյի երկերը Ֆրանսերէն, հայերէն, ռուսերէն եւ այլ լեզուներով: Անոր գործերը հայ ընթերցողին ծանօթ են տակաւին իր ողջութեան շրջանէն: Այսպէս, 1863–ին Զմիւռնիոյ մէջ լոյս տեսած է «Անճելօ» թատերախաղը, որուն հետեւած են Թիֆլիս, Պետերբուրգ, Պէյրութ, Պոլիս, Պոսթըն, Գահիրէ հրատարակուած պատմուածքները, վէպերն ու վիպակները, քնարական պոէմներն ու բանաստեղծութիւնները: Հայաստանի մէջ մեծ տպաքանակներով հրատարակուած են «Ին – նսուներեքը», «Լուկրեցիա Բորջա», «Թշուառները», Գաւրոչ», «Փարիզի Աստուածամօր Տաճարը» եւ այլ գիրքեր: Իր գործերու հայերէն հրատարակութիւնները թիւը ներկայիս կ'անցնի չորս տասնեակը: Առանձին ցուցափեղկի մէջ ներկայացուած են Հիւկոյի կեանքին ու գործին նուիրուած հայերէն կարգ մը ուսումնասիրութիւններ:

Վերջին տարիներուն հայերէն լոյս ընծայուած են Ալեքսանդր Տիւմայի, Ռոմէն Ռոլանի, Ժորժ Սիմընոնի վէպերը, Փօլ Էլիւարի, Ժաք Փրէվէրի բանաստեղծութիւնները եւ այլ հեղինակներու գործեր: Իսկ Հայաստանի Ակադեմիան պատրաստած է Փասքալի, Լա Ռոշֆուքոյի եւ Լա Պրույէռի գործերէն հատընտիրներ մը, որ կը կրէ «Ժէ. դարու ֆրանսացի բարոյախօսներ» ենթագլուխը:

×

ԱՍՈՐԱԿԱՆ ԳԻՒՂԻՆ 150–ԱՄԵԱԿԸ

Արտաշատի շրջանի վերին Դուին պատրաստական գիւղը բոլորած է իր 150–ամեակը: Անոր բնակիչները անցեալ դարուն Պարսկաստանէն եկած հաստատուած էին հոն: Տարիներու ընթացքին գիւղը փոխած է իր տեսքը: Բերրի հողերու վրայ կառուցուած են քարակերտ տուներ, որոնք թաղուած են այգիներու եւ կանաչութեան մէջ, բացուած են դպրոցներ, մանկապարտէզ, ակումբ, չարժանկար, առեւտուրի տուներ, բուժարան, դրադարան: Գիւղացիներու տուներուն մէջ կան հեռաձայն, էլեկտրականութիւն եւ կազ: Վերին Դուին գիւղը Հայաստանի մէջ դարձած է ասորի ժողովուրդի մշակոյթի ծանօթ կեդրոնը: Մեծ համբաւ ունի տարիներ առաջ հոն ստեղծուած ասորական երգի ու պարի համոյթը: Սիրողներու խումբին մէջ կան մօտ 60 արուեստասէրներ՝ բանուոր, գիւղացի, ուսուցիչ, ուսանող, աշակերտ: Անդրկովկասի չատ մը քաղաքներ ծանօթ են համոյթի արուեստին: Ղեկավարը՝ երգահան Լէոնիդ Եղիազարով, բծախնդիր աշխատանքով վերակենդանացուցած է անցեալ դարերու ասորական մոռցուած մեղեդիները: Հայաստանի մէջ ներկայիս կ'ապրին մօտ տասը հազար Ասորիներ, որոնք տուած են գիտնականներ ու ճարտարապետներ, բժիշկներ, երաժիշտներ:

նակներու մէջ, վայրը բլուրի մը գագաթը բանտ չէ, առանց պատուհանի, առանց ջերմութեան, խոնաւ եւ ցուրտ, կենդանին իսկ չի մնար, գրած է եղբայրը դիմումի մը մէջ, դատական իշխանութեանց:

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՌՈՒԼԷԹԸ» ԿԱՄ ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԻՆՉ ՊԷՏՔ Է ԸՆԵՆ ԵՒ ԻՆՉ ՊԷՏՔ ՉԷ ԸՆԵՆ

ՄԷհմէտ Ալի Պիրանտ հետեւեալ խոր – հրդածութիւնները կ'ընէ «Միլիյէթ»ի մէջ. –

Փետրուար ամսու առաջին օրերուն մեր դիւանագէտներէն մէկն ալ յանձնեցինք հողին: Հիմա, այլեւս կամաց կամաց կը նուազին այդ մասին թերթերու մէջ տեսնուած լուրերը եւ յօդուածները: Ցայտարարութիւնները արդէն իսկ լրացած են ու քիչ վերջ նախորդներուն նման Աբըքանն ալ պիտի մոռնանք, մինչեւ որ Հայերը նոր ոճիր մը գործեն:

Ու այնատեն նոր բեմադրութիւն մը կը սկսի:

Արեւմտեան հաւաքականութեան ազդու միջոցները, իրենց ամբողջ ուժգնութեամբ, դէպքը մէջտեղ պիտի դնեն ճըշմըռուած ժողովուրդի մը ցաւերով եւ զայն պիտի ներկայացնեն իբրեւ պատմական ցեղասպանութեան մը ստեղծած հակազդեցութիւնը: Նոյնպէս իրենց հաղորդումները համակրական զգացումի մը ձեւ պիտի առնան, յայտնուած՝ ազատագրութեան պայքարի մէջ գտնուող խեղճ ժողովուրդի մը:

Արեւմտեան պետութիւններու ղեկավարներն ալ իրենց կարգին խիստ յայտարարութիւններ պիտի կատարեն, ոմանք չատ յստակ ձեւով, իսկ ուրիշներ աւելի քօղարկուած:

Թուրք մամուլը խոշոր խորագիրներով պիտի տայ լուրը, մինչ պաշտօնական դէմքերն ալ պիտի չարունակեն իրենց նզովքը:

Ու ատեն մը վերջ այս ալ պիտի մոռցըվի:

Իսկ մեր արտասահմանեան ներկայացուցիչները պիտի մտմտան թէ իրենցմէ որո՞ւ է արդեօք այս անգամ կարգը: Եւ ռուսական ռուլէթի նման պիտի չարունակուի նակուի հայկական ռուլէթը:

Այս բեմադրութենէն զզուած ենք այլեւս:

Այլեւս ատենն է որ բաներ մը ընենք: Գիտենք թէ այս օրերուն Արտաքին Գործոց Նախարարութեան մէջ կարեւոր հաւաքոյթներ կը կատարուին:

Ցոյսով թէ այս աշխատանքները իրենց օգուտները պիտի ունենան անպայման, մենք ալ պահ մը խորհեցանք որ այդ մասին ի՞նչեր կարելի է ընել եւ հասանք կարգ մը եզրակացութիւններու:

Ի՞ՆՉԵՐ ՊԷՏՔ Է ԸՆԵԼ

1) *Ամէն բանէ առաջ բոլոր Հայերը նոյն դիրքին մէջ պէտք չէ խորհիլ:*

Պէտք չէ որ իւրաքանչիւր Հայ, Թուրքերը սպանելու պատրաստ զինուած Հայեր նկատենք:

Հայերը իրենց մէջ կազմակերպուած վիճակ մը կը պարզեն: Մեծամասնութիւն մը կայ, որ համաձայն չէ ոճիրներուն:

Բայց ասոնք ալ կարգ մը զգացումներու ազդեցութեան տակ չեն կրնար ուղղակի ահաբեկչութեան դէմ դիրք բռնել: Օրինակի համար, չեն կրնար կարգ մը կազմակերպութիւններու նիւթական օժանդակութեան պահանջը մերժել, որ պէտք հայրենադաւ չնկատուին: Ասոնց տեսակէտն է առանց ոճիրներ գործելու կազմակերպուիլ եւ չարունակել պայքարը: Իրենց բուն նպատակն է վառ պահել յիշատակները: Շատ լաւ գիտեն թէ Թուրքիայէն առնելիք հող կամ հատուցում մը խնդրոյ առարկայ չի կրնար ըլլալ: Իրականութեան մէջ ասոնք ալ չեն

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՀՐԱՆԴ ԿԻՒԶԷԼԵԱՆ 16 ԱՄԻՍ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԱԾ

Պոլսոյ Պաչարման Վիճակի հրամանատարութեան թիւ 3 զինուորական Ատեանը մէկ տարի չորս ամիս բանտարկութեան դատապարտած է Հրանդ Կիւզէլեանը, որ ամբաստանուած էր հակազդային (հակաթուրք) քարոզչութեամբ եւ ձերբակալուած 1981 Մարտ 25–ին: Կիւզէլեան բոլորովին ուրացած էր իրեն դէմ եղած ամբաստանութիւնները:

ՖՈՒԹՊՈԼ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԲԱԺԱԿ

«ԱՐԱՐԱՏ» ԴԱՐՁԵԱԼ ՅԱՂԹԱԿԱՆ

Խորհրդային բաժակի մրցաշարքի առաջին երկու խաղերուն յաղթանակներ ապահովելէ ետք, «Արարատ», Փետր. 26–ին, Երեւանի մէջ պարտութեան մատնած է նաեւ Կիրովի «Դինամօ»ն, 0–ի դէմ 1 կէտով: Խաղին միակ կոլը նշանակած է Խորէն Յովհաննիսեան, երկրորդ կիսախաղին, փենալթիով:

արդէն իրենց ուզածները: Սակայն, յաճախ զրկուած ելքի ճամբէ մը, իւրաքանչիւր ոճրային արարքէ յետոյ, օգտըւելով մամուլի շրջանակներէն կը չանան իրենց ներքինը դուրս թափել:

– Իսկ հրապարակը բուն ազդակող զին – եալ կազմակերպութիւնները, որոնք փոքրամասնութիւն են, իրենք ալ իրենց մէջ կոտորակուած են արդէն:

Անոնք որոնք իրենց հայրերուն եւ մայրերուն վրէժը լուծելու զգացականութեամբ կը կազմակերպուին, նիւթական ուժ կը ստանան կրկին հայ հաւաքակա – թեան վերոյիշեալ չէզոք հատուածէն ու եթէ պէտք տեսնեն այդ դրամով դուրսէն ոճրագործներ կը վարձեն:

Իսկ վերջին խումբը, որ գաղափարական տեսակէտներով կը կազմակերպէ ահաբեկչական չարժումները, անյայտ աղբիւրներէ կը ստանայ իր եկամուտը: Ցայտնի է որ թէ Աբեմտութէն եւ թէ Աբեւելքէն օժանդակութիւն կը ստանան անոնք: Նկատելով որ ասոնք իրենց տարամադրութեան տակ արդէն պատրաստ կազմակերպութիւններ ունին, չատ կը դիւրանայ անոնց աշխատելու եղանակը: Բայց իրենց չարժումներուն հայկական երեսյթ մը տալու համար, կը չանան ընդհանրապէս չէզոք չրջանակներէ տարբեր համոզել, անոպաներ դտնել եւ կամ իրենց մարդոց քաշել տալ ատրճանակին բերթակը:

Ուստի, Թուրքիա իր սկսած պայքարին մէջ արեւմտեան հանրային կարծիքին հետ միասին, եթէ չէզոք հատուածին ալ մօտենալու նպատակը ունենայ, կարելի է օգտակար արդիւնքի հասնիլ: Այսինքն Հայերու ամբողջութեան մասին պէտք չէ նոյն կարծիքը ունենալ, ահաբեկիչները պէտք է զատել միւսներէն:

2) *Ամենակարեւոր բանը, որմէ պէտք է խուսափինք, «Հայկական Հարց մը գոյութիւն չունի» ըսելով վիճաբանութեան մը սկսելէ կամ երկխօսութեան մը մօտենալէ հեռու կենալն է: Անդարա իր նախկին այս կեցուածքը Գլինճեանի դատավարութեան կոմմանկի ձեւով մը մատնակցելով, իր ներկայացուցիչները չարժման դնելով փոխած կ'երեւի: Եթէ իր այս ընթացքը աւելի ազդեցիկ ձեւով մը չարունակէ օգուտ ձեռք կը ձգէ:*

Երբ կը չանանք անտեսել հարց մը, որուն մասին ամբողջ աշխարհ կը խօսի արդէն, ինքնագատապարտութեան երեւոյթ մը ստեղծ ելէ զատ ոչ մէկ իմաստ ունի:

(Մնացեալը ՅաջորդՈՎ)

Թմբային Երգեցողութեան Ծագումը, Հայ Երգչախումբերու Դերը Սփիւռքի մէջ
եւ
ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐ

Գրեց՝ Խ. ԵՂԼՄԱՋԵԱՆ

Այս աշխատութեամբ պիտի ջանանք բացատրութիւններ տալ «fորալ» կամ «երգչախումբ» բառին ծագման, զարգացման, տարածման եւ անոր հետ սերտօրէն կապ ունեցող բազմաձայն երգեցողութեան ըստեղծման, համայն երաժշտական պատմութեան մէջ անոնց ունեցած տեղին եւ դերին վրայ: Պիտի նշենք նաեւ առաջին հայկ. երգչախումբերը, հպանցիկ ակնարկով մը, ծանրանալով անոնց հայ իրականութեան բերած նպաստներուն վրայ: Սփիւռքի հայկ. երգչախմբային կեանքին աւելի երանգ, աւելի թափ եւ կենսունակութիւն տալու համար մօտէն եւ անոնցմէ լաւագոյն արդիւնքը քաղելու ի նպաստ մեր իրականութեան, պիտի բերենք մեր առաջարկները:

×

Լատիներէն fորուս, *իտալերէն* fորօ, *գերմաներէն* fор, *ֆրանսերէն* fորալ *եւ հայերէն երգչախումբ բառին աղբիւրն է հին յունարէն* fռոու *բառը, որը գործածուած է Քրիստոսէ չատ առաջ եւ առած՝ տարբեր տարբեր նշանակութիւններ ժամանակի ընթացքին. ինչպէս՝ նախ պարի հրապարակ, յետոյ խմբապար, շուրջպար, կլորպար, աւելի վերջ պարերգ եւ պարողներու բազմութիւն, պարողնե-րու խումբ, նոյնիսկ ամբոխ: Հին Յոյներու մօտ երգչախումբ բառը ունէր ամէնէն չատ խմբապարի նշանակութիւն, որ սերտօրէն կապուած էր երգին, պաշտամունքի ընթացքին: Շատ չաճախ յի-չատակուած է* fռոու *բառը Հոմերոսի կողմէ խմբապարի իմաստով եւ նոյնիսկ գործուած է հին սկահակներու - ծաղկա-ման - վրայ:*

Ք. Ա. 7-րդ դարուն առաջին անգամ ըլլալով Տորիացիք fորուս *բառը գործածած են արուեստի արտայայտութիւն իմաստով: Այս* fորուսը, *այսինքն՝ երգախումբը խմբապարը, ունէր բազմաթիւ սեռեր, որոնց մէջ ամենածանօթն էր դիվերգները, որոնք կը կատարուէին Համհելլենական - փանհելլենիք - մրցումներէն յաղթանակով դուրս եկած հերոսներուն ի պատիւ: Այս դովերգներուն - օտ-չատ կ'ընկերանային նաեւ անտիկ չըրջանի ամենակարեւոր նուագարանը՝ կի-թարան, փայտաչէն չնչային գործիքը՝ աուլոսը եւ քնարը: Ժողովուրդին կատարած այս երգախումբ խաղերուն ժամանակի ընթացքին միացան նաեւ մէկ կամ մէկէ աւելի դերասաններ, այսպէսով արմատը դրուեցաւ «թրաժէտի»ին եւ «fոմէտի»ին թէեւ, ժողովուրդը միշտ մը-նաց խաղին կամ երգին դործօն մասնակիցը:*

Քրիստոնէութեան առաջին տասնեակ տարիներուն «fորուս» կամ «fորալ» բառը աւելի պաշտամունքի ընթացքին միաձայն երգեցողութիւն կատարելու կոչուած «երգիչներու խումբ» իմաստը ըստացաւ, քան «պարողներու», ինչպէս կը նշէ Իգնատիոս Ք. վ. 100-ական թուա-կաններուն եւ կ'աւելցնէ թէ՝ երբ հա-մայնքը եւ հոգեւորականութիւնը դարբե-ցան միխոսմբ ըլլալէ եւ բաժնուեցան իրարմէ գործնականապէս պաշտամունք-քի տեւողութեան կատարած իրենց դե-րերով եւ տեղերով, հոգեւորականութիւ-ն ստանձնեց այս մոնոտիկ երգեցողու-թեան առաջնորդութիւնը: Այս միաձայն երգեցողութեան ծագման որպէս ապրիւր ծառայեցին երբայական տաճարի երգե-ցողութիւնը եւ անտիկ չրջանի երգը: Այս երգեցողութիւնը կը պարունակէր իր մէջ երկու տեսեր. Ա.) - Սաղմոսերգութիւն - բսալմոտի, - որ հրէական հին դարու բա-նաստեղծութեան սեռ մըն է: Նշանաւոր են Դաւիթի 150 սաղմոսները - փսօմնե-րը, - որոնց հիման վրայ ստեղծուեցաւ սաղմոսերգութիւնը, որը 4-րդ դարուն առաջին անգամ ըլլալով Արեւելքէն դէպի քրիստոնէական եկեղեցւոյ պաշտամունք-քին ներարկուեցաւ Ամբրոսիուսի կողմէ: Բ.) - Հիմնոտի կամ հիմնը, որ հին Յու-նաստանի մէջ կը նշանակէր՝ տաճարի եր-գեցողութիւն: Մեր օրերու նշանաւոր դարձած են ազգային փառերգները - հիմ-նը նասիոնալ - :

Մինչեւ 578 այս պաշտամունքի երգե-ցողութեան կը մասնակցէին կանայք եւս, որպէս գործօն տարրեր, այս թուականէն սկսեալ անոնք տեղ գրաւեցին տաճարնե-րու մէջ միայն հաւատացեալներու չար-քերուն վրայ, այսինքն դադրեցան ակտիւ մասնակից ըլլալէ:

7-րդ դարու սկիզբին պաշտամունքին յատկանականացումով եւ մասնաւորաբար Կրէկորիէն երգեցողութեան ստեղծումով - Պապ մեծն Գրիգորի կողմէ, ուրկէ կու-գայ «Կրէկորիէն երգ» անունը, - հոգե-ւորականութեան երգեցողութիւնը եւ հա-մայնքին երգը անջատուեցան իրարմէ բա-լորովին եւ խմբային երգեցողութեան դե-կավարութիւնը յանձնուեցաւ «fանթոր» կոչուած դեկավարներուն:

9-րդ դարուն առաջին անգամ ըլլալով օրկը - երգէոն - մուտք գործեց եկեղե-ցական երաժշտութենէն ներս եւ գործա-նաբաժան մասնակիցը արարողութեանց:

Շատ հաւանաբար 9-րդ դարուն կուարտ եւ կուինտէտ զուգահեռներու օգտագոր-ծումով արական ձայներու սահմանուած այս կրէկորիէն միաձայն երգը վերած-ուեցաւ երկձայնի, որ կոչուեցաւ «օրկա-նում» կամ «տիափոնիա»:

1150-ական թուականներուն ոչ միայն զուգահեռներու գործածութեամբ, այլեւ կէտի դէմ կէտ, մելոտիի դէմ մելոտի - բունիքթուս fոնիքրա բունիքթում, fոնիքըր-բու-էն յօրինուելով, բնականօրէն ըստ կարգ մը հարմոնիայի օրէնքներուն, այս նախնական երկձայնութիւնը աւելի զար-դացաւ եւ դարձաւ աւելի հետաքրքրական, ճոխ: Շատ նշանակալից դեր խաղաց Փարիզի Նոթրը Տամի Սքոլա Քանթորու-մը բազմաձայնութեան զարգացման մէջ: Այս դպրոցէն հասած բազմաձայն երգե-ցողութեան առաջին վարպետներն եղան Լէոնինուս եւ Բէրոտինուս Մակնուսը, որ իր նախորդին՝ Լէոնինուսի ստեղծա-գործութեանց հիման վրայ յօրինեց առա-ջին եռաձայն - օրկանա քրիքլա, - եւ քառաձայն - օրկանա fուատրուպլա - երգչախմբային գործերը:

Ինչպէս դարեր առաջ եւ դարեր չարու-նակ, նոյնպէս ալ այս չրջանի մարդ էակին պրպտող միտքը փորձեց միշտ նո-րութիւններ, հասնելու համար աւելի կա-տարեալին, աւելի գեղեցիկին, աւելի հոգեպարար արուեստի բարձունքներուն եւ դրսեւորելու համար իր նմանին՝ մար-դուն յուզական ներաշխարհը, միտքը, տրամադրութիւնը, ապրումները, զգա-յումները, նախ դիմեց միշտ ամէնէն ազ-դու արուեստին՝ ձայնական երաժշտու-թեան:

13-րդ եւ 14-րդ դարերուն բազմաձայ-նութեան բարեչրջումով, հոլովոյթով եւ տարածումով fորուս կամ երգչա-խումբ բառը ստացաւ այսօրուան իմաս-տը, այսինքն՝ երգիչներու խումբ, բաղ-կացած քանի մը ենթախմբերէն, որոնցմէ ամէն մէկը համատեղ երգեցողութեան ընթացքին կը կատարէ առանձին երգա-մաս, որոնք միասնաբար ի յայտ կը բե-րեն միաձոյլ եւ միահամուռ ձայնական հնչիւն:

16 - 17-րդ դարերուն երգչախումբ բա-ոը ունեցաւ ոչ միայն ձայնական միաձոյլ խմբահնչիւն իմաստը, այլեւ նոյն ընտա-նիքի պատկանող նուագարաններու - օ-րինակ՝ լութաք, ալթօ, թաւ լութաք, fոնիքրըպաս - եւ ձայնական հնչիւններու ամբողջութիւն իմաստը եւ յօրինուեցան բազմաթիւ գեղահիւս գործեր այս իմաս-տով Պախի, Հէնտելի, Բըրսըլի, Պուքս-տէհուտէի եւ ուրիշներու կողմէ: Սա - կայն, միւս կողմէ, որպէս երգչախմբա-յին արուեստի ոճ՝ «ա քաբելլա»ն, որ բառացի կը նշանակէ երգչախումբ առանց նուագակցութեամբ խմբական երգեցո-ղութիւն, որ սկզբնաւորուած էր միջին դարերուն եւ կատարելիութեան հասած Պալեսթրինայով, պահեց իր կարեւոր տե-ղը այս չրջանին մէջ եւս, չնորհիւ այս սեռի նշանակալից ներկայացուցիչներէն՝ Հայնրիխ Շիւթցի - 1648: Կոմիտասի չատ մը երգերն ալ ա քաբելլա ոճի ինքնատիպ նմոյշներ են «Գարուն ա», «Սիփանայ քաղեր» կամ՝ «Պատարագ»ը:

Պարոք չրջանի գլխաւոր սեռերէն քան-թաթի կամ Բասիոնի մէջ երգչախումբը լայն տեղ գրաւեց, արտայայտելով հա-ւատացեալներու ապրումները, կրօնա-չունչ զգացումները իրենց գերագոյն ու-ժին հանդէպ: Իսկ նոյն չրջանի նորաս-տեղծ սեռերէն՝ օփերայի մէջ երգչա-խումբը ներկայացուց ուղղակի ժողո-վուրդը:

18-րդ դարուն երբ մարդկութիւնը Զարթօնքի եւ Ռոմանտիզմի ազդեցու-թեան տակ, նոր հասկացողութեամբ, նոր հայեացքով մօտեցաւ ժողովուրդ, ազ-գասա, ընկերակցութիւն, միաբանու-թիւն, միութիւն գաղափարներուն, երգ-չախումբերը ստացան նոր արժէք, նո-կարեւորութիւն, որովհետեւ անոնք դա-ձան մարդկային ընկերութեան փափաք-ներուն, պահանջներուն, իրաւունքներու-թարգմանը, նոյնիսկ քաղաքական դա-վրայ: Այս նախապատմութենէն ըլլալ-1794-ին Փարիզի մէջ 2400 երգիչնե-բազկացեալ երգչախումբ մը երգով դր-իր պահանջքները, իրաւունքները եւ գ-դարձուցին ամբողջ մարդկութեան ա-ջեւ: Այս երգչախումբը կազմուած էր տարբեր չրջաններէն եկած 50-ական դիչներէն, որոնց մէջ ալ կը գտնուէին ծերեր, 10 մայրեր, 10 օրիորդներ, 10 բիտաւարպներ եւ 10 փոքրիկներ: Նպատակով 1734 - 1829 միջեւ ապրած բազմաթիւ յեղափոխական փառերգնե-յօրինող եւ յեղափոխութեան ընթացք-ազգային բանակին երաժշտական պա-տասխանատու եղած, նուագախումբի կավար՝ Ֆրանսուա Կոսէք, երգիչնե-խումբով մը բարձրացաւ Պրիւսէլ «ս-տարութեան» եւ «ազատութեան» բո-ղոչութիւնը ընելու համար:

Այս չրջանին մէջ ժողովրդական խո-բերգը, որ կը սնէր ուղղակի ժողովուր-ակէն, սկսաւ բացառիկ ընդունելութի-գտնել մարդկային ընկերութեան բո-խաւերէն ներս եւ դիւրութեամբ տարած-ուեցաւ համայն ժողովուրդներու մէջ: Կազմակերպուեցան երգչախմբային մր-ծաչուք ասոներ, որոնցմէ առաջինը եղ-Զուիցերիոյ մէջ 1826-ին եւ երկրորդը Գերմանիոյ՝ 1827-ին: Այս թուականնե-րուն Ամերիկայի, Եւրոպայի եւ յատկա-պէս Գերմանիոյ ամենայեսին դպրոց-ունեցաւ իւրայատուկ երգչախումբը, կը բազկանար միայն արական, միայն դական կամ երկսեռ ձայներէ: Ասոնց չատ լայն ընդունելութիւն գտան եւ բեւոր տեղ գրաւեցին նաեւ մանկանց եր-չախումբերը, որոնց ստեղծած խանդա-վառութիւնը ժողովուրդին մէջ գործ-անուրանալի:

19 - 20-րդ դարերուն երգչախմբա-երաժշտութիւնը նոր երանգ մը ստանա-լավ ներմուծեց նաեւ սէմֆոնիք ստեղծ-գործութիւններէն - Պէթհովէն, Կիւսթաւ Մալլըր - եւ օփերաներուն ալ անբաժ-մասը դարձաւ - Վէրթի, Փուչինի, Վա-պէր, Պիզէ, Վակնէր եւ չատ մը ուրիշ-ներ:

Այսպէս հպանցիկ ակնարկ մը նետ-եաք «fորուս» կամ «երգչախումբ»-բա-ին, բազմաձայն երգեցողութեան ծագ-ման, զարգացման, ինչպէս նաեւ հա-մայն երգչախմբային երաժշտութեան կ-բայ, կ'արժէ հակիրճ տեղեկութիւն-տալ հայկական առաջին երգչախումբ-բու եւ բազմաձայն ստեղծագործութեան առաջին յօրինող կամ մշակողներու մա-սին: (Մնացեալը յաջորդիւ)

ԴԱՆԻ

ԵԴՈՒԱՐԴ ՊՕՑԱՃԵԱՆ

Դանին գիւղացի է, հովիւ՝ եւ կ'ապրի. խոշորացոյցի տակ կրնայ գալ, կըր-նայ չգալ: Կրնայ գալ, դպիր Մաղաքին պէս, որուն միամտութիւնը կը հատա-տար կարգ մը չերմեռանդ նպաստակ-ներու հաւկիթ ածելուն, Զատկուան մօտ օր մը՝ եկեղեցիին մօտ տեղ մը: Կրնայ չգալ՝ Օհան պապուկի ծեր չորիին պէս, որ յամառ էր և որ միայն առոր համար սառկեցուցին, փռելով զայն աղռաւնե-րու չուքին եւ անոնց գէշ երաժշտու-թեան տակ:

Համաձայն իր մէջ գտնուող նպաստա-ւոր բանի մը՝ Դանին պիտի մեծնայ, ըլլայ պզտիկ անմահ մը, ծանրակչիռ անմահներու մէջ՝ քանի որ չատ մը չըր-թունքներու վրայ ծիլ է արձակած որ-դէն, որպէս երջանիկ այլասրութեան աղուոր զուարճանիչ:

Կ'ապրէը, կ'ապրի դեռ այդ երիտա-սարդը. առանց արարքի, առանց սիրոյ, առանց պատմութեան: Մեծ, հզօր, հա-մատարած կեանքին չղթայած է իր պզտ-ուկ, աննշան գոյութիւնը, իր կենսա-հայեացքի բոլոր իւղանկարներով, իր ճշմարտութեան բոլոր այլազան ներկա-տուիւերով. զնդասեղած նաեւ, իր բուռ մը հոգին՝ տիեզերքի բովանդակ հո-գիին: Տիեզերքէն լուր չունի թէեւ, թէեւ մեծ տարածութեանց ու նոյնքան մեծ գաղափարներու անտեղեակ, այսու-հանդերձ՝ աստղաբաշխի մը չափ կը սիրէ աստղերը, եւ զեփիւռներու, ծա-ղիկներու, արինդի եւ արեւալոյսի մոլի մըն է՝ ասիացի բանաստեղծի մը համե-մատութեամբ:

Դանիին կեանքը տուած է Դանիին խիստ առողջ, առոյգ, պի'նդ կազմուածք մը. ամէն գէշ հարուած դիմագրաւելու չափ ֆիզիքական արտակարգ տոկու-նութիւն մը: Աչեր լայն ուսերուն վը-րայ, Զատկուան հանդիսական լըջու-թեամբ, բարձրացուցած է գլուխ մը: կեանքէն աւելի, կարծես որմնադիր Պարսամին մէկ հոյակապ ձեռակերտը ըլլար այս խորապէս չքեղ տղան՝ հօտաղ ու բանաստեղծ նոյն առեն: Այնքան ա-մուր, ապահով, կանոնաւոր էր կառուց-ուածքը անոր մարմնին: Իսկ հոգիին հի-ծը անոր, թէեւ նորէն ինքն իր մէջ ուղիղ, ներքին, լմացական բարդ երկ-րաչափութեան մը, բայց արդէն լայնո-րէն կը խաչաձեւէր մարմնական անթերի չէնքը այդ անբասիր տղուն:

Դանիին ուսերն ու ամբողջ հասակը հովանաւորող այդ տեսակ մը տիրօրէն հանդիսական գլուխը, տակէն, առատա-հոծ ճշմարտութիւններու մէջտեղը ա-ճած՝ հսկայ, աւելորդ, անհեթեթ սուն-կի մը պատկերը ունի, քանի որ բուն, աւելի ճիշդ ընթացիկ ճշմարտութիւն - ները եղիճն եղան առհասարակ իր զգա-յումներու տարանուագ եղանակին:

Գեղեցիկ, կանաչ սարալանջերու այդ անհման հօտաղը, տղեղ կեցուածք մը ունի, դէշ ճամբորդ մըն է եւ վրայէն լա-թերը պատռտած են եւ ապտուռ: Գիտէ մտածել, խօսիլ, բայց հազի'ւ կը խօսի, թէեւ յաճախ կը մտածէ, թէեւ յաճախ ինքնիրեն համար կը մտածէ միայն: Իր մտածման բոլոր մեծ պահերը հետեւեալ երկու բառերը ունին իրրեւ բանալի՝ ու-զեղին աչխատասենեակը մտնելու հա-մար:

– Պարզ, բայց եւ տարօրինա՜կ աչ-խարհ:

Ու Դանին կը մտնէ ինքնիր զեղջուկ ուղեղին մէջ. կը մաղլցի՝ ինքնիր մտա-ծումներուն գագաթը. կը դիտէ՝ խոր պարմանքի մը տանիքին վրայէն:

Այսքան պարզ աչխարհի մը համար, այսքան բազմաթիւ գլուխներու մտաղ-բաղ գործունէութիւնը, գարե՜ր, գարե՜ր ամբողջ, կը գտնէ բացարձակապէս աւե-լորդ, հակաբնական, տգօրինի: Քանի մը պարկեշտ ուղեղ չա՛տ խակ է այս աչ-խարհին գիծերը չակելու. սրբագրել կեանքին համայնապատկերը՝ նեռաւոր հոգիներու դորշ պատառին վրայ: Քա-մը ուղեղ, քանի մը երդ, քանի մը երգ աղօթք, քանի մը լաւ բան: Այսքան Աչխարհը պարզ է եւ դեղեցիկ. կեան-քը՝ մաքուր եւ բարի. լերան գեղիւ-ներուն պէս, ջուրերուն պէս, ծաղիկնե-րուն պէս: Իսկ մահը: Ան քաղցր է. կա-լեղի. կամ թթու: Հո՞ղը Դանիին. վախնայ անկէ. բայց պիտի գայ մա՛ր Աստուած ստեղծած է մահը, բայց թէ ափ մը կաւով, այլ աչխարհ մը ցոփութեամբ, այլ աչխարհ մը ցոփու-Մեր բոլոր կեղծ բաները՝ վիշտ, պա-բանք եւ խռչոր ցանկութիւններ, պե-պարպենք մահուան սեւ գոգնոցին մէ-եւ անցնինք՝ մեր ձեռքին մէջ պինդ բռ-նած մեծ ճամբորդութեան մը ոտոտկ-Մօտաւորապէս ասոր նման պատկեր գծուեցաւ Դանիին մաքին մէջ, օր-երբ հեռաւոր քաղաքներէ դիւղ վերա-պարձած ճաղատ մէկը, չոգեկառքով ը-րած ճամբորդութիւնը պատմեց, ան-ներկայութեան: Մահը՝ յաւերժու-թեան կիշէրին առջեւ նստող մէկնիկնե-ւոր պաշտօնեան:

– Պարզ, բայց եւ տարօրինա՜կ աչ-խարհ:

(Շար. 9)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ ՆՈՐ ԱՆԴԱՄՆԵՐԸ

ԽՄԲ. – Փետր. 24-ի մեր թիւով ար – ձագանգած էինք Հայաստանի Գիտու – թիւններու Ակադեմիայի «իսկական» եւ «թղթակից» նոր անդամներու ընտրու – թեան, որ կատարուած էր Ակադեմիայի Յունուար 21-ի եւ 26-ի նիստերու ընթաց – քին: Ակադեմիայի փոխ – նախագահը՝ Ա. Խոսիփեան, տեսակցութիւն մը շնոր – հելով «Սովետական Հայաստան» օրա – թերթի աշխատակից Էդ. Շահիրեանի, ընութագրած է նոր ակադեմականներու գիտական վաստակը, համառօտ գիծե – րով: Կը ներկայացնենք Ակադեմիայի իս – կական եւ թղթակից նոր անդամները, հաղորդելով յիշեալ թերթի Փետր. 13/14 թիւերէն:

Ի դէպ ընտրուած էին 12 ակադեմական եւ 14 թղթակից անդամներ: Ակադեմա – կանները նախապէս արդէն թղթակից անդամներ էին:

———×———

Գ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Բնագիտութեան եւ աստղաբանագիտու – թեան գծով ակադեմական Փրոֆ. Գ. Սա – հակեանի գրիչին կը պատկանի չուրջ հարիւր գիտական աշխատութիւն, որոնց շատ մասնաւոր ճանաչում են Մորհ. Միութեան եւ ար – տասահմանի գիտական շրջանակները: Ան բնագիտութեան փոքրագոյն մասնիկնե – րու չարժման ու փոխազդեցութեան օ – րէնքներու ուսումնասիրութեան նուիր – ուած հայերէն առաջին դասագիրքի հե – ղինակն է: Իր ղեկավարութեամբ պաշտ – պանուած են 11 թեկնածուի 4 տոքթորա – կի ատենաճառեր: Հետազօտած է ճա – ռագայթումի տեսութեան կարգ մը երե – ւոյթներ:

Մ. ՏԷՐ – ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Նոյն մասնագիտութեան գծով ակադե – մական ընտրուած Մ. Տէր – Միքայէլեա – նի բիւրեղներու մէջ միատարը ճառա – գայթման, արդելակումի ճառագայթումի մէջ խտութեան արդասիքի, անհամասեռ միջավայրի մէջ մասնիկներու ճառա – գայթման վերաբերեալ հետազօտութիւն – ները ծանօթ են լայն շրջանակներու: Ա – նոնք կը վերաբերին միջավայրերու մէջ բարձր ուժերու եղելարա – մաղնիսական ընթացքներուն, բնագիտութեան նոր ո – լորտի ուսումնասիրութիւններուն, որոնց սկիզբն ու զարգացումը մեծ չափով կապ – ուած է Մ. Տէր – Միքայէլեանի հետա – զօտութիւններուն հետ:

Հ. ԱԴՈՆՑ

Ուժի համակարգներու գծով ընտրուած ակադեմական, որ այդ մարզին մէջ ծա – նօթ մասնագէտ է եւ հարիւրէ աւելի սը – պառիր գիտական աշխատութիւններու հեղինակ: Իր հետազօտութիւնները նը – ւիրուած են ուժի համակարգերու հաս – տատուն, անցողիկ եւ ոչ համաչափ կար – գերու տեսութեան ու հաշիւներուն, թէք – նիք գիտութիւններու հրատապ եւ ժողո – վրդական տնտեսութեան կարեւոր նը – շանակութիւն ունեցող հարցերուն կապկը: Ինք է որ հետազօտած է Անդրկովկասի ուժի համակարգի կայունութիւնը՝ կապ – ուած Աղստեփ – Ամթարբէկեան ելեկտր – րական հաղորդման գիծի հիմնաւորման հետ:

Ա. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆՑ

Հիւլէական ուժի մարզին մէջ Ա. Պետ – րոսեանց ցրիչի պաշտօնէն հասած է Մորհ. Միութեան հիւլէական ուժի օգ – տագործման պետական կոմիտէի նախա – դահի պաշտօնին: Պետական գործունէու – թեան զուգահեռ զբաղած է գիտա – մանկավարժական աշխատանքով: Գրած է «Ատոմային էներգետիկայի զարգացու – մը», «Ատոմային էներգետիկան մեր օրե – րում», «Ատոմային էներգետիկայի պր – ոբլեմները», «Գիտական կռահումներից մինչեւ ատոմային արդիւնաբերութիւն», «Ատոմային գիտութեան եւ տեխնիկայի ժամանակակից պրոբլեմները ՍՍՀՄ»ում գիտական աշխատութիւնները, որոնք թարգմանուած են արտասահմանի բազ – մաթիւ լեզուներով: Ա. Պետրոսեանց Մորհ. Միութեան պետական մրցանակի դափնեկիր է:

Ս. ՄԱՑՈՑԵԱՆ

Օրկանական քիմիայի եւ փոքր մաս – նիկներու միացումներու քիմիայի ծանօթ մասնագէտ ակադեմական Ս. Մացոյեանի հետազօտութիւնները կ'ընդգրկեն օրկանա – կան բաղադրութեան հարցերու լայն շրջ – ջանակ մը: Իր ուսումնասիրութիւնները չեն սահմանափակուիր տեսական աշխա – տանքներով: Ան հետեւողական կերպով կապուած է գործնականին եւ մեծ նպաստ կը բերէ մշակումներու, գիտութեան եւ արտադրութեան փոխադարձ կապերու ամրապնդման: Իր կողմէ բազադրուած աւելի քան քսան միացումներ մուտք գործած են Երեւանի քիմիական գործա – տան արտադրական ծրագիրներու մէջ: Ակադ. Ս. Մացոյեան հեղինակն է բազ – մաթիւ գիտական աշխատանքներու, այդ կարգին՝ 90 գիւտերու:

Ա. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ

Նորընտիր ակադեմականը ծանօթ է Հա – յաստանի, Կովկասի եւ Փոքր Ասիոյ հին ու նոր շերտագրութեան ասպարէզին մէջ կատարած երկրաբանական իր հետազո – տութիւններով: Իր կողմէ այդ ուղղու – թեամբ մշակուած նոր շերտագրական համակարգը հիմնովին փոխած է պատ – կերացումները Կովկասի երկրաբանու – թեան մասին եւ նպաստած միջին ու մեծ չափանիշով առաւել ճշգրիտ երկրաբանա – կան քարտէսներու կազմումին ու օգտա – կար հանքավայրերու աւելի լուրջ որո – նումին: Ան առաջին անգամ ըլլալով փաս – տած է Հայաստանի տարածութեան մէջ խորքի կոտրուածքներու գոյութիւնը: Իր խմբագրութեամբ հրատարակուած է Հայաստանի երկրակեղեւի տեղաշարժե – րուն վերաբերող քարտէսը:

Վ. ՖԱՆԱՐՋԵԱՆ

Մարդու եւ կենդանիներու բնախօսու – թեան գծով ընտրուած ակադեմականը ծանօթ մասնագէտ է ուղեղի եւ ուղեղա – րունի կառուցուածքներու բնախօսու – թեան ասպարէզին մէջ: Իր ղեկաւար աշ – խատանքները նուիրուած են ուղեղի ար – դիւնաւոր համակարգի զանազան օղակ – ներու եւ ուղեղի բունի չարժիչ կորիզ – ներու կազմակերպման հետազօտութեան: Գիտնականին կողմէ ամբողջացուած եւ կարգ մը պարագաներու վերաքննութեան ենթարկուած են գիտելիքներու այդ աս – պարէզի կարգ մը պատկերացումներ: Ուղեղի կեղեւի վրայ ուղեղիկի վերջն – թաց ազդեցութիւններու հետազօտու – թեան ընթացքին ակադ. Վ. Ֆանարջեանի ստացած տուեալները ունին մեծ նշանա – կութիւն: Ան անդամ է ուղեղի ուսումնա – սիրութեան միջազգային կազմակերպու – թեան խորհրդային ազգային կոմիտէի:

Է. ԱՖՐԻԿԵԱՆ

Կիրառական մանրէաբանութեան մարզի առաջնակարգ մասնագէտ եւ մեծ հեղի – նակութիւն մը՝ սաղմ յառաջացնող ման – րէներու ուսումնասիրութեան ասպարէ – զին մէջ: Նորընտիր ակադեմականը դի – տական կարեւոր աշխատանքներ տարած է հակամուտ մանրէներու ուսումնասի – րութեան եւ բուսաբուծութեան մէջ անոնց գործածութեան ուղղութեամբ: Բացառիկ գիտական նշանակութիւն ունի սերմերու եւ բոյսերու հիւսուածքներու մէջ հակա – կենսականներու երկար պահպանման, ինչպէս նաեւ բանջարանոցի բոյսերու մարմիններու մէջ անոնց տարածման ընդ – հանրական ընոյթի բացայայտումը: Ակադ. Է. Աֆրիկեան հեղինակն է բազմաթիւ գիտական աշխատանքներու եւ մենագր – րութիւններու:

Գ. ԳԱԼՈՑԵԱՆ

Նոր եւ նորագոյն պատմութեան ծանօթ մասնագէտներէն՝ որ կը գրաւի Անդր – կովկասի մէջ յեղափոխական չարժման պատմութեան, նորագոյն շրջանի պատ – մագրութեան հարցերով: Իր գրիչին կը պատկանին աւելի քան 90 հրատարակ – ուած աշխատութիւններ: Գիտական շրջ – ջանառութեան մէջ դրած է նոր յայտ – նուած դիւանային բազմաթիւ նիւթեր, որոնք կարելիութիւն կուտան յանգելու արժանահաւատ եւ համոզիչ եզրակացու – թիւններու: Ակադ. Գ. Գալոյեան կարե – ւոր մասնակցութիւն ունեցած է «Հայ ժո – ղովուրդի պատմութիւն», «Հայաստանի կոմկուսի պատմութեան ուրուագծեր», «Անդրկովկասի կոմունիստական կազմա – կերպութիւնների պատմութեան ուրուա – գծեր», «Սովետական իշխանութեան յաղ – թանակը Անդրկովկասում», հատորներու հրատարակութեանց մէջ:

Էդ. ԱՂԱՑԵԱՆ

Անուանի լեզուաբան, պետական հա – մալսարանի դասախօս ակադ. Էդ. Աղայ – եան, աւելի քան քառասուն տարիէ ի վեր, մանկավարժական գործունէութեան զուգահեռ, կը զբաղի գիտա – հետազո – տական աշխատանքով: Հեղինակն է ընդ – հանուր եւ հայ լեզուաբանութեան մարզի կարգ մը կարեւոր աշխատութիւններու, որոնք թանկագին նպաստ կը բերեն լեզ – ուաբանութեան: Մեծ դեր ունեցած է Հր. Աճառեանի հսկայ ժառանգութեան հր – րատարակութեան գործին մէջ: Ինք է որ հրատարակութեան համար պատրաստած, խմբագրած ու լոյս ընծայած է Աճառ – եան ձեռագիր աշխատութիւնները՝ 670 մամուլ ընդհանուր ծաւալով: Տարիներէ ի վեր կը զբաղի Երեւանի համալսա – րանի հայագիտական հետազօտութիւննե – րու հարցերու կեդրոնը, ընդհանուր եւ բաղդատական լեզուաբանութեան ամ – պիոնը:

Գ. ԲՐՈՒՏԵԱՆ

Փիլիսոփայութեան գծով ակադեմական ընտրուած է Գ. Բրուտեան, որ հեղինակն է աւելի քան 150 գիտական աշխատու – թիւններու, որոնց կարգին 10 մենագր – րութեան եւ 3 դասագիրքի: Իր աշխա – տութիւնները թարգմանուած են Մորհ. Միութեան գիտական կեդրոններու, ինչ – պէս նաեւ արտասահմանի 14 երկիրներու մէջ՝ չուրջ 20 լեզուներով, միջազգային համբաւ բերելով անուանի փիլիսոփային: Գ. Բրուտեան լայն ու բազմակողմանի հետաքրքրութիւններու տէր գիտնական մըն է, որ տարիներէ ի վեր կը ղեկավա – րէ Երեւանի համալսարանի տրամաբանու – թեան ամպիոնը:

Ե. ԶՐԲԱՇԵԱՆ

Գրականութեան եւ գրականագիտու – թեան գծով ակադեմականներու չարքը ամրողջացուցած է Էդ. Զրբաշեան, որ մասնագէտ տեսաբան է հայ եւ խորհր – դային գրականութեան: Իր մենագրու – թիւնները ու աշխատութիւնները, որ ու – նին գիտական, եւ պատմագրական մեծ արժէք, ծանօթ են Մորհ. Միութեան մէջ: Երեւնամեայ գիտական գործունէու – թեան ընթացքին ան հրատարակած է 12 գիրքեր, չուրջ 300 գիտական յօդուած – ներ, որոնք կարեւոր նպաստ մը կը բերեն հայագիտութեան մարզին, կ'արծարծեն տեսական ու պատմագրական կարեւոր հարցեր, նոր լուսաբանութիւններ կու – տան գրականագիտական խնդիրներուն: Գործօն մասնակցութիւն ունեցած է «Հայ նոր գրականութեան պատմութիւն» հինգ հատորներու խմբագրութեան:

———×———

ՍՊԻՏԱԿ ԶԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ

ՀԱՃԻ ՄՈՒՍԱՆ

Իսպ կը պատրաստուէր նորէն ձայն տալ Հաճի Մուսային, երբ տեսաւ, Հա – ճին արդէն կեցած էր սանդուխին վե – րեւ:

– Ըհէ, որ ներս դան, Իսպ:

Ներս մտան երկու հոգի: Մէկը երի – տասարդ բարակ հասակով, իսկ միւսը՝ ծանր ընթացած, բարձրահասակ ու թիկ – նեղ:

Երիտասարդը, երբ Իսպի վեր բռնած ֆէնէրի լոյսով տեսաւ Հաճի Մուսան, երկրորդ յարկ տանող սանդուխին վերեւ, իր մեռաքս ապակով ու ձեռնափայտով, յարգալից խոնարհութիւն մը ըրաւ: Ֆէ – նէրի լոյսը Հաճի Մուսայի դէմքին տը – ւած էր գեղեցիկ ու թարմ իւղանկարի մը երեւոյթը, կարմրաւուն գոյներով:

– Վե՛ր առաջնորդէ, Իսպ, – ըսաւ Հա – ճին ու ներս մտաւ:

Օտարականը ընդարձակ սրահի մը մէջ էր արդէն, ծանր ու սուղ կարասիներով կահաւորուած: Սենեակին մէջ սիրական էր արաբական ոճը զարդանկարներուն եւ սատափազօծ իսկէմպէներուն: Գորգերն էին միայն պարսկական, պատերուն ու յատակին փռուած: Զարդարանքի կարե – ւոր մաս կը կազմէին նաեւ զէնքերու տեսակները՝ պատերուն վրայ չարուած: Մուշի ծխախոտի անուշահոտ ծուխ մը բռնած էր միջոցը:

Հաճի Մուսան այդ պահուն ոեւէ մէ – կին հանդէպ կրնար բարեկամ զգալ, նոյնիսկ եթէ ներս մտնողը թշնամի մը ըլլար:

– Խէր ըլլայ, ճահիլ տղայ: Կը յու – սամ բարեկամ մըն էր որ իմ դուռը բա – խեց:

– Մէկը, որ կրնայ կեանք տալ ձեր արեւշատութեան համար: Մէկը, որ միշտ ալ ուզած էր տեսնել ձեզ:

– Երկար տարեն էր որ մէկը իմ դուռը բախած չէր, – խօսեցաւ Հաճի Մուսան: – Ինչպէս կը տեսնեմ, կարեւոր բանի մը համար եկած էք:

– Վարդաձորի կռուին սպաներէն եմ, պէկ, ես հեռացայ ճիշդ այն օրը երբ ձեր եւ Սպիտակ Ձիաւորի միջեւ տխուր կռիւը պատահեցաւ: Երջնկայի չորրորդ բանակի հետ եղած եմ. անունս Շէյխ Սուլէյման օղլու Ֆայիլ: Հիմա արդէն ես ինքս ալ Ֆիրար, 15 քիւրտ ձիաւոր – ներով լեռները ելած եմ:

– Ինչո՞ւ, – հարցուց Հաճին, կոպերը ծանր վերցնելով ու ծխախոտի խոշոր տուփը այցելուին երկարելով:

– Ապտակ մը պէտք էր, պէկ, որ ես ցնցուէի ու ինքզինքս գտնէի, հոգին մէջ թաղուած գանձի մը պէս, որ արկածով մը պիտցուու աւօրին տակ կուգայ: Սէ – լիմ պինպաչու ապտակը այդ լաւ դերը կատարեց:

– Ֆայիլ, Ֆայիլ ... Ա՛յ: Աւելի մօտ նստէ. Հիւանդանոցին մէջ խմացայ ձեր մասին, որ սպաննած էք նաեւ ժանտարմ մը Զրաւանի մէջ: Ես այդ օրերուն խմա – ցայ, որ այդ նալպանտի չակիրա Սէ – լիմը, քրտութեան դէմ խուլ բան մը ունի: Ան վախկոտ հայվան է: Սատոյի կատարած սպանութիւնը պատճառ ե – ղաւ, որ այդ ատելութիւնը քիչ մը աւե – լի սրուի:

– Բայց դուք դիտէք նաեւ հայրս, Շէյխ Սիւլէյմանը, որ մօտ 20 տարի ա – ռաջ Տիարպէքիրի մէջ կախաղան հա – նեցին:

– Շէյխ Սիւլէյման ... ինչպէ՛ս չէ. միայն թէ ինքզինք չատ չուտ ձեռք տը – ւաւ եւ ինկաւ Թրքական անոյշ լեզուի թակարդին մէջ, ինչպէս մեղու մը կ'ին – նայ ռուպին մէջ: Այդ՝ տկարութիւն է արդէն:

– Բահմէթլու մեծ հօրս՝ Շէյխ Սայի – տի ապստամբութենէն ի վեր, հօրդ՝ Շէյխ Սիւլէյմանի չարժումը, երկրորդն էր որ կը յիշեմ: Զարմանալին այն է, որ չի տարածուիր ու կը մարի չուտով, ցախերու մէջ բռնկած հրդեհի պէս: Քիւրտին թշնամին նոյնինքն քիւրտն է եւ թուրքը կրնայ քիւրտի միջոցով խեղ – դել քրտական ոեւէ չարժում: Այ, ուրիշ է Հայերու չարժումը: Եթէ անոնց քրտական վառնդը չըլլար՝ վաղուց ձեռք ձգած էին իրենց անկախութիւ – նը:

(Շար. 518)

Այրի Տիկին Արաքսի Տէր – Կարապետեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Թերնամեան եւ զաւակները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, քեռայրին՝ ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՏԱՇԷՍԻ ՏԷՐ-ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ *մահը, որ պատահեցաւ, Մարտ 4–ին, 72 տարեկանին:*

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս երեքշաբթի, Մարտ 9, ժամը 10·30ին Փարիզի Հայ Կաթողիկէ Ս. Յովհ. – Ս. Խաչ Մայր Եկեղեցին՝

13, Rue de Perche — 75003 Paris

ուր վերջին մարմինը կը փոխադրուի Փեռ – Լաշէզի գերեզմանատունը:

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

GRAND MEETING

Libération Arménienne

MARDI, 16 MARS, A 20H.30

Palais de la Mutualité (Grande Salle)

24,Rue St. Victor, Me Maubert-Mutualité

Pour la libération des 4 héros du commando «Yeghia Kechichian» incarcérés à Fleury - Merogis depuis l'occupation du consulat de Turquie le 24 Septembre 1981 et de Mardiros Jamgotchian condamné à 15 ans de réclusion à Genève.

Pour célébrer la mémoire du combattant Hagop Darakjian décédé le17 Mars 1981, à Beyrouth, et des martyres *Yeghia Kechichian* et *Zaven Apetian* exécutés *le* 22 Septembre à Téhéran.

Documents vidéo inédits et exceptionnels sur l'ASALA

Avec la participation artistique de groupes musicaux arméniens.

LIBERATION ARMENIEENE
B. P. 39 — *Antony*

RENCONTRE AVEC

Jean-Jacques Varoujean

au Centre Culturel Alex Manoogian
118, *Rue de Courcelles* - 75017 *Paris*
Tél.: 520. 03. 18 — 227. 12. 26

LE VENDREDI, 12 MARS
à 20h.30 précises

Autour de son livre
«THANK YOU SIR» (Ed. Astrid)
et de sa Pièce «BARON BARONNE»
dont l'Académicien français Eugène Ionesco a dit en parlant des œuvres d'aujourd'hui: «C'est ça qu'il faut aller voir».
L'auteur traite sur un ton sarcastique, parfois même comique de la Cause Arménnienne.

Entrée libre

(x) *La Pièce Baron Baronne, actuellement au Théâtre de Poche à Montparnasse.*

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷԼ.– Սէն - Ժերմէն Եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները Տիկին Թրվանտա Սամուէլեանի մահուան առթիւ. – Սեդրակ Սամուէլեան 500, Ժակ Սամուէլեան 500, Տէր եւ Տիկին Էմիլ Ասլանեան եւ Տէր եւ Տիկին Արմէն Սամուէլեան 400, Ճորճ Գէորգեան 500, Տէր եւ Տիկին Հանրի Պալու 500, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Փափազեան, Օր. Ասատուրեան Մառի, Այրի Տիկին Ասատուրեան Սիւզան, Փիլիպոսեան Յակոբ, Տէր եւ Տիկին Բաբակեան, Տէր եւ Տիկին Մելքոնեան, Տէր եւ Տիկին Արշամ Պապաեան, Ռոպէր Հաթէմեան 200-ական, Այրի Տիկին Էլիզա Զրբաչեան 200 թաղիս դպրոցին, Սարգիս Զէյթունցեան 100 թաղիս դպրոցին, Նէվչէհիրլեան Անարէ, Նէվչէհիրլեան ընտանիք, Ռոման ընտանիք, Ռէվէլը ընտանիք, Բիւրեան ընտանիք, Բաստըրմաճեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Զալաքեան, Բէչկիրճեան ընտանիք 100–ական Ֆ. Սէն Ժերմէն Եկեղեցւոյ, Նահապետեան ընտանիք 150 Ֆ., Նշան Կիրիալեան, Յովհաննէս Յուսիկեան, Սամուէլ Միլոեան, Տէր եւ Տիկին Զաւէն Ալեքսանեան, Սէն - Ժերմէն Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղ 50-ական Ֆ.: ուան երկրորդ տարեվիճին առթիւ:

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS
SECTION MARSEILLE - VILLE

Nuitée - Dansante

Présidence d'Honneur: Mr. et Mme. PIERRE GHAZARIAN

AVEC L'ORCHESTRE
RAOUL DARMANTE
ET LE GROUPE ARMENIEN D'ANIMATION
HAIK'S

CHATEAU DES FLEURS 18, Boulevard Michelet - 13008 Marseille

SAMEDI, 13 MARS, de 22H. à l'Aube

RESERVATION: 90. 33. 88 — 50. 68. 71 — 90. 21. 60

U. M. A. F.

ՀԱՅ ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ETUDIANTS EN
MEDECINE PHARMACIE DENTAIRE
UNE REUNION D'INFORMATION
ET DE CONTACT
avec des Enseignanats
Organisée par l'UMAF, aura lieu
au YAN'S CLUB
5, Avenue Reille — 75014 Paris
Le Jeudi, 25 Mars, à partir de 20h.30
Venez nombreux!
Buffet campagnard offert par l'UMAF

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՅՈՒՆԻՍ 13-ԻՆ

DIMANCHE, 14 MARS, A 15 H.

L'Ensemble Folklorique Arménien

«HARTANAG»

PRESENTE SON NOUVEAU SPECTACLE DE

DANSES ET MUSIQUES D'ARMÉNIE

« MÉMOIRES D'ARMÉNIE »

THÉATRE AXEL TOURSKY

22, RUE EDOUARD VAILLANT - 13003 MARSEILLE

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԷՍԱՆԵԱՆ - ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՍԻՊԻԼԻ նուիրուած
Յերեկոյթ - Թէյասեղանը
Մարտ 28-ին:

Voyage à VENISE

Organisé par
LA CROIX BLEUE
DES ARMENIENS DE FRANCE
Section de Lyon
DU 8 AU 12 AVRIL
Transport en autocar long-courrier.
Séjour en Pension-complète, dans des Hôtels et restaurants de Ière catégorie.
PRIX: 1500 F.
Pour tous renseignements et inscriptions:
— *Mme. TOUTLIAN;* 888. 92. 51
— *Sec. Eglise Arménienne;* 860. 47. 18

ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՎԵՆԵՏԻԿ

կազմակերպուած՝
ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ
Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ
8 - 12 ԱՊՐԻԼ (օրոխառնով)
Գինն՝ 1500 Ֆ.
Տեղերը ապահովելու համար դիմել.–
– *Տիկին ԹՈՒԹԼԵԱՆ.–* 888. 92. 51
– *Ազգ. Տան գրասենեակ.–* 860. 47. 18

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ՎԱՂԱՄՆՈ. - Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ֆ. կակաբեան իրենց սիրեցեալ եղբայր Պետրոսեանի (Փարիզ) մահուան քառասունքին ի յիշատակ 200 Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ԾԱԽՈՒՈՒ ՅԱՐԿԱՑՈՒՑԱՓԻՆ

ՍԱՐՍԵԼԻ ՄԷՋ

Զորս յարկանի չէնքի մը առաջին յարկը:
Ննջասենեակ, երեք սենեակ, խոհանոց, առանձին բաղնիք լողարանով, արտաքնոց, տաք ջուր եւ կեդրոնական ջեռուցում: Նաեւ քար:
Այլ մանրամասնութիւններու եւ այցելութեան համար հեռաձայնել ամէն օր, ժամը 17–էն սկսեալ.–

289. 02. 58

ՊԱՐԱՆՑԱԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ
ՅԱՐԱՆՑԱՒՈՐԱՑ ԿԱՊՈՑՑ ԽԱՉԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ
ՇԱԲԱԹ, ՄԱՐՏ 13, *ժամը* 20·30ԷՆ *սկսեալ*

GRANDE SOIRÉE DANSANTE

organisée par la section de Sevran de la Croix Bleue des Arméniens de France

Salle des Fêtes de Sevran
ARMENIAN'S SUNSHINE
avec ROBERT PAPAZIAN et le Chanteur MAXIMILIEN VICKEN
BUFFET ORIENTAL — AMBINCE ARMÉNIENNE
Tenue correcte exigée

UNIVERSITE JEAN - MOULIN
LYON III
Dans le cadre de
la Formation Appliquée continue
Cours public, gratuit et ouvert à tou
de Monsieur DE LAMBERTERIE
Chargé de Conférences
à l'Ecole des Hautes Etudes à Paris
« L'EPOPEE ARMENIENNE »
Mercredi, 10 Mars, de 18 h. à 20 h
au Grand Amphithéâtre
de l'Université Jean Moulin
74, Rue Pasteur — Lyon 7e

ՎԱՂԱՆՈՒ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Վալանսի Հայ Ազգային Միութիւնը սիրով կը հրաւիրէ գաղութը՝ ընդհանուր ժողովի, Ուրբաթ, Մարտ 12, իր կոյեան ժամը 9–ին, Հ.Բ.Ը.Մ.Միութեան սրահը: Օրակարգ.– լուկ ընտրութիւն:

ԲԱՑԱՌԻԿ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

Մասնակցութեամբ՝ ՆՈՐՎԱՆ ԵՊՍ. ԶԱՔԱՐԵԱՆԻ
Ընկերակցութեամբ՝ ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ

ՄԱՅԻՍ 5 - 12

Voyage spécial à JERUSALEM

circuit Galilée
du 5 au 12 mai
Départ de PARIS, LYON et MARSEILLE

Renseignements et Inscriptions:

A PARIS:
LEVON BAGHDASSARIAN
SABERATOURS
31, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
tél. 261 - 51 - 13
Mo Pyramides

A LYON:
VAROUJAN SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48, Cours de la Liberté
69003 — LYON
Tél.: (7) 860. 13. 66

A MARSEILLE:
JACQUES CHELELEKIAN
WASTEELS
87, La Canebière
13001 — Marseille
Té.: (91) 95. 90. 12

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒԹԵԱՆ ՕՐԳԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒԹԵԱՆ ՕՐԳԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒԹԵԱՆ ՕՐԳԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒԹԵԱՆ ՕՐԳԱՆ

#

Թմբային երգեցողութեան Ծագումն, Հայ Երգչախումբերու Դերը Սփիւռքի մէջ
ԵՒ
ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐ

Գրեց՝ Խ. ԵԼՄԱՋԵԱՆ

(Թ. և վերջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ԵՐԳԶԱԽՈՒՄԲԵՐԸ

Հայ իրականութեան մէջ առաջինը կարա – Մուրզայի ժողովրդական երգչախումբերն են, որոնք կը կազմուին 1880 – 1885 թուականներուն: Իսկ Մարտ 15, 1885–ին տեղի կ'ունենայ Կարա – Մուրզայի ղեկավարութեամբ հայկական առաջին բազմաձայն երգչախումբի համերգը Թիֆլիզի մէջ, որ կը դառնէ ջերմ ընդունելութիւն: Կարա – Մուրզայի այս հայրենասէր երգացանկը կը կազմեն առհասարակ պարզ ժողովրդական ու ազգային խմբերգները, իր մշակումով, որոնց մէջ չատ տարածուած են «Ալագեազը», «Լէպ Հօ Լէ»ն, «Քեզի Մեռնիմ»ը եւլն.:

Հայկական առաջին բազմաձայն երգչախումբերէն է Մակար Եկմալեանի 1891 թուին Պետերբուրգի երաժշտանոցը աւարտելէ եւ հայրենիք վերադառնալէ յետոյ Թիֆլիզի Ներսիսեան վարժարանին մէջ կազմած երգչախումբը, որուն կը տրվեցնէ իր մշակած բազմաձայն պարագէն հատուածներ եւ երգել կուտայ զանոնք Վանքի եկեղեցիին մէջ եւ այլ պէսով առաջին անգամ ըլլալով բազմաձայն երգեցողութիւնը մուտք կը գործէ Հայաստանեայց Եկեղեցիէն ներս: Դիւրութեամբ արմատ չի բռներ այս նոր չարժումը, հակառակ երիտասարդական խանդավառութեան էջմիածնի մէջ կը գտնուին պահպանողականներ, որոնք հայ եկեղեցւոյ աւանդութեանց հակառակ համարելով բազմաձայն երգեցողութիւնը, խափու կը քննադատեն Մակար Եկմալեանը, որ սակայն առանց վըհատելու կը շարունակէ իր պայքարը եւ յաղթահարելով յարուցուած բոլոր դժուարութիւնները, 1895–ին կը յաջողի իր յօրինած բազմաձայն պատարագը մատչը – նել մեր եկեղեցիէն ներս, օրուան Կաթողիկոս՝ Խրիմեան Հայրիկի կոնդակով:

Բարձրորակ երգչախումբեր կը ստեղծէ նաեւ հայ գիտական երաժշտութեան հիմնադիրը՝ Կոմիտաս Վարդապետ, նախ էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանի մէջ 1899–ական թուականներուն, երբ Մայր Աթոռի երաժշտապետ եւ Մայր Տաճարի բազմաձայն երգչախումբի վարիչ էր: 1910–ին կը մեկնի Պոլիս, հոն եւս կը կազմէ 300 երգիչներով նշանաւոր «Գու – սան» երգչախումբը, որու համերգները կը խրախուսէ, կը խանդավառէ ամբողջ պոլսահայութիւնը: Այս երգչախումբին կը տրվեցնէ իր իսկ մշակած ժողովրդական երգերը եւ Պատարագէն հատուած – ներ:

Այսօր թէ հայրենիքի եւ թէ Սփիւռքի հայահոծ կեդրոններուն մէջ կան բազմաթիւ երգչախումբեր, որոնք կարա – Մուրզայի, Մակար Եկմալեանի եւ Կոմիտասի լուսաւոր եւ պայծառ օրինակէն առաջնորդուելով կը տանին հակայ, ոչ զանցառելի գործունէութիւն մը, մեր դարաւոր եւ փառաւոր մշակոյթին ամէ – նախիւրահաղորդ եւ հոգեզրաւ ճիւղը՝ հայերգն ու երաժշտութիւնը օտարներուն ծանօթացնելու, սիրցնելու եւ հայ նոր սերունդներուն, ալ ազգային զգացումնե – րը հրահրելով, զանոնք դէպի իրենց հարազատ արմատներուն առաջնորդելով, հպարտ դարձնելու համար:

Հայկական առաջին բազմաձայն երգչախումբերու վրայ ալ այսքան կարճ ակնարկ մը նետելէ յետոյ, ընդգծենք ըս – փիւռքի մէջ գոյութիւն ունեցող երգչախումբերու Հայ Մշակոյթին եւ Հայ իրականութեան նպատակները:

ԻՆՉ ՆՊԱՍՏՆԵՐ ԿԸ ԲԵՐԵՆ ՍՓԻՒՌՔԻ ՀԱՅ ԵՐԳԶԱԽՈՒՄԲԵՐԸ ՄԵՐ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Ա. – Հայ երգն ու երաժշտութիւնը կը ծանօթացնեն հայ եւ օտար երաժշտա – սէրներուն, իրականացնելով Կոմիտասի երազը:

Բ. – Դիւրութեամբ կապեր կը հաստատեն երկրին ժողովուրդին եւ հայ գաղութին միջեւ, պատճառ դառնալով անոնց ընկերային յարաբերութեանց:

Գ. – Հայ բանաստեղծութեան գանձե – րը դուրս կը բերեն նեղ շրջանակէն, դուրդուրանքի առարկայ դարձնելով մեր ժողովուրդին աւելի լայն զանգուածներուն: Պարոյր Սեւակի «Երեւան Էրէբունի»ն երբեք պիտի չտարածուէր եւ պիտի չգտա – նար այսօրուան հայ երիտասարդութեան ամենասիրելի երգերէն մին, եթէ Համազասպի յայտնի յօրինողներէն՝ Իսկար Յովհաննիսեանը զեղեցկօրէն յօրինելով չյանձնէր հայ երգչախմբային երաժշտութեան ժառանգին:

Դ. – Պատճառ կ'ըլլան որ նոր սերունդը ճանչնայ իր հարազատ արմատները եւ հպարտանայ անոնցմով:

Ե. – Երիտասարդ տարրերը իւրացնելով կը տանին յոյժ կարեւոր ընկերային պարտականութիւն:

Զ. – Եկեղեցական երգչախումբերը հաստատելը աւելի դիւրութեամբ հաղորդակցութեան մէջ կը մտցնեն իրենց գե – րազոյն ուժին հետ:

Է. – Տօնական օրերուն փայլը կ'աւելցնեն: «Սրբոց Թարգմանչաց» տօնը ո – չինչ կը կորնչի իր հզօր խմաւոգին, եթէ քահանան առանձին արտասանէ քո – լոր աղօթքները, երգերը, չարականները, սակայն անուրանալի ճշմարտութիւն մըն է, թէ եթէ «Ողբ Զարդարեցին» հոգեպա – րար չարականը անպաճոյճ, պարզ, անմեղ և հաւատով ներկուած իր եղանակով խըն – նամուած խումբի մը կողմէ երգուի, կ'ա – ւելնայ օրուան փայլը:

Ը. – Եւ վերջապէս երգն ու երաժըշ – տութիւնը եւ երգչախումբերը Սփիւռքի տարբեր տեսակէտներու եւ հոսանքներու տէր Հայերը կը բերեն քով քովի, կը հաւաքեն զանոնք նոյն յարկին տակ եւ նոյն նպատակի մը չուրջ:

Սփիւռքի մէջ, այսօր, ընդհանուր առմամբ հայ հոգեւոր երգեցողութեան ոգրալի վիճակը բարելաւելու, աշխարհիկ երաժշտութեան նոր թափ, նոր շունչ եւ նոր երանգ տալու, երգին իւրայատուկ ուժէն կարելիին չափ աւելի օգտուելու, երգչախումբերու եւ երաժիշտներու տարած աշխատանքը առաւել չափով արդիւնաւոր դարձնելու համար, ըստ մեր կարծիքին, կան միջոցառումներ, որոնք կը հետաքրքրեն Սփիւռքի մեր բոլոր գաղութները, անխտիր: Ուրեմն, յայտնենք մեր կարծիքը միջոցառումներու մասին եւ բերենք մեր առաջարկները:

ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐ

Ա.– Համազգային դասընթացք – ներ կազմակերպել երաժշտական ամենատարրական գիտելիքներու, սոլֆէժի, ձայնամարզութեան: Գիտնալու եւ լաւ վարժատրելու է այս աշխատանքը տա – նելու կարող վկայեալ ուսուցիչները:

Բ. – Յատկապէս ծանրանալ կարող, տաղանդաւոր երիտասարդներու վրայ եւ մանաւանդ դասերով պատրաստել զանոնք վարելու գաղութի մը ապագայ երաժըշ – տական եւ հանրային կեանքը: Կոմիտասի գլխաւոր նպատակներէն մին՝ ազգային ոգիով կրթուած, բազմակողմանի կարո – ղութիւններով օժտուած խմբավար - ուսուցիչ պատրաստել էր, որոնցմով կա – րելի ըլլար ոչ միայն Սփիւռքահայութեան առօրեայ գեղարուեստական պահանջքները յագեցնել, այլ նաեւ տանիլ հասարակական, ընկերային եւ կազմակերպչական ամէն տեսակ գործ:

Գ. – Անխուսափելիօրէն առաւօտեան ժամերգութեան եւ չարականներու դա – սընթացքներ սահմանել գաղութի մը բոլոր արուարձաններէն - անշուշտ եթէ մէկէ աւելի է – բծախնդրութեամբ զատուած զէթ քանի մը պատանիներուն հա – մար, որոնց յանձնուելու է առաւօտեան ժամերգութեան պատասխանատուութիւ – նը, յետագային:

Դ. – Հիմնել մանկանց երգչախումբեր, որոնք ի վիճակի ըլլալու են հոգեւոր և աշխարհիկ երգեցողութիւն կատարելու եւ ժամանակի ընթացքին տեղ գրաւելու մեծ երգչախումբերու շարքերուն մէջ: Մեր կարծիքով միմիայն այս ձեւով կրնանք կ'ըլլայ կենսական հարց մը լուծել եւ մեծ երգչախումբերէ կամքի անկարողութեան պատճառներով հեռացող երգիչներու պակասը լրացնել եւ յաջորդականութիւն ապահովել:

Ե. – Անպայման կազմել մասնաւոր կամ գրադարան մը գաղութին ամենակեդրոն տեղը, հոն հաւաքել հայ եւ օտար երաժշտութեան ամէն տեսակ դիրքուսումնասիրութիւններ, ի մասնաւորութիւններ – դաշնակի, ջութակի, երգի, սեռեկային կամ սէնֆոնիք նուագախումբի համար եւայլն – եւ անոնք տրամադրութեան տակ դնել բոլորին: Յաճախուած ենք ցաւով չեշտելու թէ չատ յաճախ երիտասարդներ դիմում կատարած են մեզի եւ մենք չենք կրցած գոհացում տալ, որովհետեւ մենք ևս չունինք մեր ձեռքին տակ ըստ բաւականին նիւթեր:

Զ. – Գաղութի մը մէջ գտնուղ բոլոր եկեղեցիները օժտել – անշուշտ եթէ միաւելի են – անպայման իւրայատուկ դեղիկ խումբերով կամ երգչախումբերով:

Է. – Օրկանիկ կապ հաստատել երգչախումբերու միջեւ եւ ստեղծել բարերութիւններ զանազան տօներու առթիւ, Պատարագի երգեցողութեան համար:

Ը. – Իւրաքանչիւր քաղաքի համար կազմել երաժշտական յանձնախումբ մը որ կազմուած ըլլալու է երաժիշտներէ եւ որը հսկելու, կարգաւորելու եւ կազմակերպելու է համազգային երաժշտական ձեռնարկ – հոգեւոր թէ աշխարհիկ, – համաձայնութեամբ կազմակերպութիւններու վարչութեանց:

Թ. – Այս յանձնախումբին պիտի պարտականութիւններէն մին ըլլալ միատեսակ եւ ներդաշնակեալ երգեցողութիւն ապահովել եկեղեցիներուն մէջ:

Ժ. – Այս յանձնախումբերու պարտականութեան ներքեւ ըլլալու է երգիչները, երաժիշտները, քաջալերել, նիւթապէս եւ բարոյապէս յատկապէս հոգածութեան առարկայ դարձնել եւ պատուոյ հանդիսութիւններով յարգել պատկառելի տարիքի հասած եւ տարիներու վաստակ ունեցող արուեստագէտները: Ազգովին մոռնալու «գնա մեռիր, եկուր սիրեմ» դժբաղդ հայկական իրականութիւնը եւ զայն փոխելով ըսելու ենք. «ո՛վ մարդի մշակ, ապրի՛ր, կերա՛ր, ստեղ ու գի՛նք սուտ հացնեց: Ոչխարը անշուշտ տոմսակ պիտի առնէ. իսկ նայինք Մեսրոպ պիտի առնէ՞:

Ամէն Զատիկ եկեղեցիին բակը կ'երթայ. կը տեսնէ անհամար զլուխներ՝ որոնց խառնիճաղանճը գէշ աղմուկ մը կը բարձրացնէ օդին մէջ, անախորժ պազարի մը վերածելով հոգիներուն բովանդակ դոյութիւնը: Գլուխներու այդ մըթին հաւաքոյթը գէշ կ'ազդէ վրան: Զարմանքով կը հաստատէ, որ իրար հակասող ըմբռնումներ, խօսքեր, արտայայտութիւններ, նոյնիսկ լուսթիւններ իրար կը բաղխին նաչխուն հաւկիթներու պէս: Կեանքի այս անծայր բազմազանութիւնը զինք կը յուզեցնէ, կը չուայլեցնէ.

– Տէր Աստուա՛ծ, ի՞նչ հաճոյք կ'առնես Թորոսի մը գոյութեամբ. քու մեծ աշխարհիդ անունին չեն վայելեր կօշկակար Ակորը, սափրիչ Գրիգորը, քէնէֆէճի Լեւոնը: Քու աշխարհդ մեծ եւ անոնք պզտիկ են, պզտի՛կ, պզտի՛կ:

– Սարգիսը ստեղծելէն ի՞նչ հասկացար, Տէ՛ր Աստուած:

– Մարկոսը մէջտեղ բերելէն լաւ մարդոց թիւը պակսեցուցիր: Մակարը աղ – տոտ խառնութեան մըն է. անոր մեղքերը չափելու համար տարիներ պէտք են: Եւ նայինք այդքան մեծ չափուրկէ՛ պիտի գտնես: Դուն գոյն առաջ զարկ, Տէ՛ր Աստուած: Վրթանէս անունով մէկը ինչո՞ւ համարձակի աշխարհ գալ, ի՞նչ իրաւունքով, ի՛նչ երեսով. անոր մայրը լաւ չէ, իրմէ առաջ ծնած քոյրերը գէշ բաներ կ'ընեն, եղբայրը դող է ու նորէն ըսեմ, ի՛նչ երեսով Վրթանէս աշխարհ կուգայ ու դուն չես բարկանար, Տէ՛ր Աստուած: Ամէն բան ստեղծեցիր. լաւ. բայց Մինաս անունով մա՞րդ մըն ալ. Մինաս անունով մարդ կը ստեղծո՞ւի, ըսէ՞, դո՞ւն ստեղծեցիր, թէ, սատանան ստեղծեց զայն. բոլորը զայն ստեղծեցին կը հայհոյեն, ըսէ, կ'աղաչեմ, Տէր Աստուած, ըսէ: Ամէն ժամ մարդիկ կ'անդամագրուին տեսակ տեսակ բաներու, մտածումներու, կիրքերու, ցանկութիւններու. կ'անդամագրուին Բարիին, Չարին: Կ'անդամագրուին կեանքին եւ Մահուան. դուն կեանքին բեր քանի մը բարիներ, դուն Մահուան անդամագրէ բոլոր չարերը, բոլոր աւերմրդները, բոլոր անհամները: Այս դիւղին բոլոր տեղերը եկեղեցիով չափ սուրբ թող ըլլան:

– Մարդիկը բարի, ուղիղ, զօրաւոր:

Երբ Դանին մտածէր, երբ Դանին երկար մտածէր, գրեթէ ազօթած կ'ըլլար, գրեթէ՝ անիծած:

Արդարեւ, կարելի՞ բան էր մինչեւ Դանին համար համ առնել այսքան բազմաթիւ գլուխներու մէջ ինքզինք բաշխա՞ծ, կոտորակա՞ծ, ձեւափոխած կեանքէն: Ինքզինք ոչնչացուցա՞ծ կեանքէն:

Մարդիկ ստեղծելուն պարտականութիւնը (Դանին այս պարագային կը «Մեղայ»), եթէ երբեք իրեն յանձնուած ըլլար, Աղամը այդպէս քիչ խնչէր ստեղծեր. անոր մարմնին կ'առնէր իրենց վերի պարտէզին. այդ տակ, դիմացկուն, խորամանկ կաւ է այդտեղի կաւը, որ կարծես միշտ ժպտի: Այդ կաւով ստեղծուած Աղամ միշտ պիտի ժպտէր:

Յետոյ, խիղճը մաքրած ըլլալու համար, փոխանակ դրացի Պօղոսը ստեղծելու. կը բարեհաճէր անոր տեղ եւս աւելի՛ ստեղծել: Աւոր համար դիւղացիները դոհ պիտի մնային եւ Պօղոսին ըրած կարգադրութիւնը դիւրախտ արդար: Այն ատեն, այդ ատեն էջը պիտի յանձնէր վարդանին եւ ըսէր «հեծի՛ր, գա՛րկ եւ գնա»: Վարդանին ամբողջ դիւղացիներուն հանդէպ ճառելու համար չէ՞ր արժեր անձը Պօղոս մը չստեղծել եւ փոխարէնը ստեղծել կոկիկ էշ մը:

Դանին Պօղոսը էշ ընել կը բաստիկ, որովհետեւ պարկեշտ չէր երբեք անոր դլուխին դրացիական փոխյարաբերութիւնը իրենին հետ: Դանին եւ Պօղոս իրեն պէս չէր մտածեր, իսկ այդ բանը կը ջղայնացնէր Դանին:

(Շար. 8)

ԴԱՆԻ

ԵԴՈՒԱՐԴ ՊՕՑԱՃԵԱՆ

Դանին կը հաւատայ Աստուծոյ. բայց դեռ կը զարմանայ այսքան մարդիկ ըստեղծելու անհրաժեշտութեան վրայ: Շատ լեռներ, շատ բլուրներ, շատ խոտ եւ շատ ոչխար ստեղծելու էր միայն: Շուն ստեղծելու էր, ջորի եւ էշ: Ձորը, խոտը եւ խելօք անասունները անհրաժե՛շտ են: Իսկ այսքան մարդ, իսկ ամէն կողմ մա՞րդ. որպէսզի վերջին ալ այսքան չարութի՞ւն ըլլայ. այսքան ցա՞ւ ըլլայ, խենթութի՞ւն ըլլայ. աշխարհը մարդու եւ կնիկի զերեզմաններո՞վ լեցուի. ի՞նչ պէտք կար. այս բոլորին փոխարէն հողն ու ծաղիկը շատ ըլլային. անուշ հովերը, մեղուն եւ թիթեռնիկը շատ ըլլային. դեռ քանի մը արեւ պէտք էր, քանի մը հատ լուսին, դեռ այսքան մըն ալ աստղ պէտք էր. շատ մարդէն ինչ օգուտ. շատ մարդ՝ շատ ծեծկըռուք ըսել է: Կը մտածէ՝ թէ Աստուած ի՞նչ միջոցներ պիտի խորհի արդեօք, խորամանկ Մեսրոպը զրահատէն ներս չառնելու համար. կը փափաքի անոնց վէճին անձամբ ներկայ ըլլալ: Տեսնենք Մեսրոպ հո՛ն ինչ պիտի ըսէ: Ոչխարը դող

ԺԱՆ-ԺԱՔ ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ «BARON, BARONNE» ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻԻ

«Ժան - Ժաք Վարուժանի Պարոն, Պարոնն թատերգութիւնը, բեմադրուած Էթիէն Պիէռիի կողմէ, որ կը ներկայացուի այս միջոցին Փոչ - Մոնփարնաս թատրոնը արտայայտութիւնն է ողբերգական եւ հոյակապ փորձի մը մարդիկը դուրս հանելու լրենց բարբարոս եւ անճնասէր անտարբերութենէն: Դեռ փոքրիկ թատրոններու մէջ է, որ կարելի է ամէնէն նորաքանչ գործերը գտնել» :

ԷՕԺԷՆ ԻՈՆԷՍՔՕ

×

«Կը սկսի որպէս երազը խենթի մը եւ կը ծաղկի աշխարհի գուգադիր : Պիլտոզէններու սահմանուած այս չէնքը, աշխարհն է, ուր կ'ապրինք, պարպըւած, ապատեփականացուած, արդէն իսկ առանց հոգիի: Կարելի՞ է միայն հատոյով, երիտասարդութեան օդնութեամբ, կեանքը վերստեղծել: Պատասխանը՝ Պարոն, Պարոնի մէջն է, թատերգութիւն, որու ծայր աստիճան խրտուիլները կը պահպանուի հիւմուռի գին - տուն վարանումի եռեւ: Ժ. Ժ. Վարուժան ունի այն դերակատարները, որոնց արժանի է: Թատերգութիւնը կը խաղան, այնպէս՝ կարծես թէ կ'ապրին զայն անպիտակից ճառին հաղորդական ուժով» :

ՓԻԷՌ ԷՄՄԱՆՒԷԼ

ՍՊԱՍԵԼՈՎ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՐԱՐԻՆ...

ԽՄԲ. - Ուրախութեամբ է, որ տեղ կունենք փրանսահայ երիտասարդուհիի մը հայերէն գրուած այս յօդուածին: Ընթերցք մը, որ միայն լաւատեսութեան կրնայ մղել մեզ, եթէ նոյնիսկ մէկ ծաղիկով գարուն չի գար: Հոն յայտնը - ւած անձնական այլ՝ անկեղծ մտքերը ցոյց կունան թէ մեր ազգային հարցերով մըտահոգ երիտասարդներ ունինք, ինչ որ ինքնին ուրախ բան դրական է:

×

Մաքս - Հրայր Գիլինճեանի դատավարութիւնը բաւականի զգայնացրեց Սփիւռքահայութիւնը, մանաւանդ Ֆրանսահայութիւնը, ու արժանացաւ Թերթերի առաջին էջին: Որովհետեւ, իրակա - նում, դա Թուրքիայի դատավարութիւնն էր, որի ղեկավարները լրջօրէն չարու - նակում են ուրանալ 1915-ի այն ահաւոր ոճիրը որ կատարուեց մեծ պետութիւն - ների աննկարելի մեղսակցութեամբ: Ուստի ոչ մի հայ կարող էր անտարբեր մնալ էքս - ան - Փրովանսի ոճրային դահլի - ճին տուած վճիռին հանդէպ, որով դա - տապարտում էր Գիլինճեանը երկու տարւայ բանտարկութեան: Անշուշտ այս վճիռը իսկական մի յաղթանակ չէր, բայց մենք զայն ընդունեցինք իբր անպարտ մի արձակում, որը մեզ ոգեւորեց եւ մանաւանդ թոյլ տուեց հաւատալ թէ Ֆրանսայում - Մարդկանց Իրաւունքների Հայրենիքում - դեռ կայ մի որոշ արդարութիւն:

Ահա թէ ինչո՛ւ էքս - ան - Փրովան - սում, հէնց որ ծանուցուեց վճիռը՝ հազարից աւելի Հայեր «բռնկեցին ուրախութիւնից...»:

Սակայն մոքիցս չի անհետանում ժը - նեւի դէպքը՝ երբ մօտ դրանից մի ամիս առաջ մի երիտասարդ հայ՝ Մարտիրոս Ժամկոչեան, դատապարտուեց 15 տար - ուայ բանտարկութեան: Քանի տարեկան երիտասարդի համար 15 տարի չա՞տ երկար է, գրեթէ մի կեանք...

Թւում է որ զուիցերիական արդարու - թիւնը ընդունակ է ներշնչուել մարդկային իրաւունքներից, պայմանով որ չխանգարուեն իր երկրի հանգստութիւնն ու փափկասո՛ւն հանգստաւէտութիւնը ... Please do not disturb.

Այդ օրը մօտ քառասուն Հայեր էինք ներկայ դռնբումի Մարտիրոսի դատաւորութեան: Փաստօրէն նա բախտ չունեցաւ արժանանալու հազարի չափ Հայերի նեցուկին: Հաւանաբար արձանագրուած չէր յեղափոխականների առկիւսի մէջ:

Վճիռից յետոյ «ուրախութիւններից չբըռընկեցինք» է հարկէ, այլ պարզապէս դուրս եկանք գլուխ - կախ, լուռ, ատամները իրար սեղմելով...

Ձեմ հաշուում այսպիսի խորականուքթեան հանդէպ: Ու հարց եմ տալիս թէ հայ քաղաքական բանտարկեալների համար կա՞յ արդեօք գնահատանքի մասնաւոր մի հաշուեդիրք, կամ չափանիշ: Մի՞թէ Գիլինճեան նուազ ահաբեկիչ է եւ աւելի յեղափոխական՝ քան Ժամկոչեան, ուստի՝ օրինակելի նուիրեալ հայկական հարցին...

Վերջերս տեղի ունեցաւ մի դասախոսութիւն «հայկական քաղաքական զարթօնք»ի մասին, ու այդ առթիւ Տօքթ. Թերնոն յայտարարեց որ լինք ղէմ է ահաբեկութեան եւ մանաւանդ Հ. Գ. Բ.ին. Բայց մի՞թէ «Արդարութեան մարտիկ»ը օրինակելի ահաբեկիչներ պիտի համարենք, քանի որ Գիլինճեանի դատավարութեան նրանք արժանացան Տքթ. Թերնոնի «բարոյական վկայութեան»:

Խոստովանում եմ որ մութ փապուղիի մէջ եմ...

Մաքս - Հրայր Գիլինճեան ազատուեց «Լէ Պօմէթ» բանտից: Հ ա յ դատը դուրս հաւանարար դինք ընդունեց իբր Անդրանիկի թոռը, վերջին ազգային հերոս... Բայց ի՞նչ ասել ապա Մարտիրոսի մասին, որ զուիցերական բանտում կարծես մի պարզ «փիկնիքաւք»ի (անխօս դերասան) դերի է մատնուած այս ժամանակակից ահաբեկչութեան չարաշուք բեմին վրայ: Արդեօ՞ք Մարտիրոսը մինչեւ վերջ պիտի կատարէ զոհուածի իր դերը: Նա մեղաւոր նոխազ (պուք էմի - սիար) դառաւ զուիցերացի դատաւորների ձեռին, որոնք նրան «վճարել» տուին այն բոլոր ոճրափորձութիւնները որ կատարուեցին իրանց երկրում: Մի՞թէ հիմա Մարտիրոսը պիտի կրէ մեր անտարբերութիւնը, որպէս պատիժ իր պատանեկան խէալին եւ իր միամտութեան: Որովհետեւ նա յոյս ունէի որ իրան նեցուկ պիտի լինի բոլոր հայ զաղութը:

Կ'ուզեմ յիշեցնել պարզապէս նրանց, որոնք ներկայ չէին Ժընեւի դատավարութեան, որ «Ժիւրի»ի (դատական քննիչ յանձնախումբ) չորս ժամ խորհրդակցութիւնից յետոյ Ժամկոչեանի պարագան տեղի տուեց բաւականի հանդերձուած մի վճիռի ... Փաստօրէն հայ երիտասարդը չհամարուեց մի ահաբեկիչ որ պահանջատէր է քաղաքական մի արարքի: Ոչ էլ մի «աքթիւիսթ» ինչպէս որ նրան ներկայացնում էր զուիցերական մամուլը: Որովհետեւ հիմնուելով հոգեբոյժի վկայութիւնների վրայ, դատաւորը եզրակացրեց որ ամբաստանեալը ի վիճակի չէր գիտակցել իր գործած արարքի իմաստը ու հետեւանքը... «ու ջարդերից ազատուած անձերի վկայութիւնները, ծառայեցին ապացուցանելու համար, որ այդ երիտասարդ հայը, իր մանկութիւնից ի վեր, զոհն է եղել մի որոշ աղդեցութեան (fոնտիսիոնմաե) եւ նոյնիսկ հոգեկան մի ցնցումի: Ու այդ հոգեվիճակի պատճառը եղել են մանաւանդ մեծ մօր պատմածները՝ որոնք Մարտիրոսին զարձրին «վտանգաւոր մի անպատասխանատու...»:

Արդեօք այդ վճիռը մեզ բոլորիս չի՞ վերաբերում: Բազմաթիւ չեն մեղանում նրանք, որոնք մի որոշ կիրքով ուզում են վոխանցել այդ հոգեկան մրմունջը, որպէս պատանեկան խէալին եւ իր միամտութեան: Որովհետեւ նա յոյս ունէի որ իրան նեցուկ պիտի լինի բոլոր հայ զաղութը:

Կ'ուզեմ յիշեցնել պարզապէս նրանց, որոնք ներկայ չէին Ժընեւի դատավարութեան, որ «Ժիւրի»ի (դատական քննիչ յանձնախումբ) չորս ժամ խորհրդակցութիւնից յետոյ Ժամկոչեանի պարագան տեղի տուեց բաւականի հանդերձուած մի վճիռի ... Փաստօրէն հայ երիտասարդը չհամարուեց մի ահաբեկիչ որ պահանջատէր է քաղաքական մի արարքի: Ոչ էլ մի «աքթիւիսթ» ինչպէս որ նրան ներկայացնում էր զուիցերական մամուլը: Որովհետեւ հիմնուելով հոգեբոյժի վկայութիւնների վրայ, դատաւորը եզրակացրեց որ ամբաստանեալը ի վիճակի չէր գիտակցել իր գործած արարքի իմաստը ու հետեւանքը... «ու ջարդերից ազատուած անձերի վկայութիւնները, ծառայեցին ապացուցանելու համար, որ այդ երիտասարդ հայը, իր մանկութիւնից ի վեր, զոհն է եղել մի որոշ աղդեցութեան (fոնտիսիոնմաե) եւ նոյնիսկ հոգեկան մի ցնցումի: Ու այդ հոգեվիճակի պատճառը եղել են մանաւանդ մեծ մօր պատմածները՝ որոնք Մարտիրոսին զարձրին «վտանգաւոր մի անպատասխանատու...»:

Արդեօք այդ վճիռը մեզ բոլորիս չի՞ վերաբերում: Բազմաթիւ չեն մեղանում նրանք, որոնք մի որոշ կիրքով ուզում են վոխանցել այդ հոգեկան մրմունջը,

---

ԳԱՂՈՒԹՔԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԹԵՀՐԱՆԻ «Զէյթուն» թաղամասի «Սուքերեան» սրահին մէջ, Յունուար 28-ին, տեղի ունեցած է Մեսրոպ քհնյ. Տէր - Ղազարեանի հարիւրամեակին նուիրուած երեկոյթ մը, նախագահութեամբ առաջնորդ Արտակ Արք. Մանուկեանի: Բացումը կատարած է Զաւէն Ղարախանեան: Բանախօսած է Արտահամ Յովսեփեան ներկայացնելով Մեսրոպ քհնյ.ի կեանքն ու գործը: Փահանայ ձեռնադրուած 1919-ին՝ Նոր Ջուղա, Սահակ Արք. Այվազեանի ձեռամբ: 37 տարի ծառայելէ ետք Ղարաքարիղ գիւղի Հայութեան, փոխադրուած է Թեհրան եւ 23 տարի ալ պաշտօնավարած «Զէյթուն» (Մաճխուիէ) թաղամասի իր հօտին: Ապա տունելով Արտակ Արք. անդրադարձած է քահանայութեան պաշտօնին ու առաքելութեան, վեր առնելով հայ եկեղեցւոյ դերը մեր կեանքին մէջ: Ապա չնորհակալութեան խօսք արտասանած է ծերունազարդ քահանան:

սերած մի անարդարութիւնից՝ որը մեզ զայրացնում է:

Այնուամենայնիւ վճիռի վերջաւորութիւնը արտայայտում էր զուիցերացի դատաւորների խաթարուած խիղճը, քանի որ պարտք համարեցին ներկայ Հայերին մի փոքր զոհունակութիւն ընծայել՝ ասկոր նետելու պէս՝ որպէսզի աւելի թեթեւութեամբ անցնի Մարտիրոսի ծանր պատիժը: Ուստի դատաւորները ճշդեցին որ «Թուրքիան յամառում է ուրանալ 1915-ի կատարած իր ոճիրները»:

Շնո՞րհ պիտի համարենք այսպիսի յայտարարութիւն...:

Աւելի քան երկու ամիս անցել է այդ դատաւորութիւնից ի վեր ու ինձ հարց է, թէ ի՞նչ է ներկայացնում մեր համար Մարտիրոս Ժամկոչեան, «ողորմելի՞ մի թշուառական, թէ ազգային մի հերոս...»:

Բայց չէ՞ որ Գիլինճեանն ու Ժամկոչեանը սնուել են հայրենասիրական նոյն չունչով ու խէալով, ինչպէս աւազ ասում էր Ֆրիւտաֆիոր Միքայէլեան, Սողոմոն Թէհլիրեան եւ ուրիշներ:

Մինչեւ յաջորդ արարը, մեր գլխաւոր մտահոգութիւնը պիտի մնայ Մարտիրոսի վերաքննիչատեանի դատավարութիւնը, «Ֆիէօրի Մերօժիս»ի մեր չորս քաղաքական բանտարկեալների ճակատագիրն ու Համբիկ եւ Յարութիւն Սասունեանի դատավարութիւնը Լոս - Անճըլըսում:

Երանի թէ այս նկատմամբ ցոյց տայինք մի քիչ ազգային արժանապատուութիւն եւ միասնականութիւն՝ որպէսզի մեր եօթը երիտասարդ հայրենասէրների գալիք վճիռը նորից առիթ տայ որ «հազարաւոր Հայեր բռնկեն ուրախութիւնից...»:

ԱՆՈՑՇ ԶՐԲՍՇԵԱՆ

ՍՊԻՏԱԿ ՋԻԱՀՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ

ՀԱՃԻ ՄՈՒՍԱՆ

Ասած պահուն, Հաճի Մուսան զգաց, որ իր բառերը կը դանդաղէին: Իր խօսքերուն հետ փնտռտուքի եղած էր դանելու այն հեռաւոր ու չատ մտերիմ եղանդը, որ կ'զգար իր բառերուն, իր խօսքին ձայնին մէջէն: Կարծես իր աշխարհ գալէն առաջ ուրիշ ծանօթ կեանք մը ապրած ըլլար: Իր ձայնը ուրիշ աշխարհէ մը կուգար:

Ես կը հաւատամ, որ քրտուքիւնը աւելի մեծ եւ պատրաստ ուժ է եթէ այդ ուժը նպատակին դործածուի, - ըսաւ Ասլիկ, երբ տեսաւ Հաճի Մուսան կըտրեց իր խօսքերը ու չատ հանդարտ, ձեռքը ծխախոտի տուփին երկարեց:

Ասլիկի այդ խօսքերը չատ աղօտ էին Հաճի Մուսային: Ա՛հ, ինչպէ՛ս պիտի ուզէր այդ նոր աշխարհի կանանչ դռնէն ներս մտնել. կարծես նոր կեանքի մը կանանչութիւնն ըլլար հոն, Զէյնապի թարմութեան պէս: Ան, իր պատանեկութիւնը պարտէզի կանաչ թարմութեան հետ իր ուսուցչին՝ Ահութեան հետ իր մէկտեղ մտքին Հանիին ձայնը: Հաճի Մուսան ինքն ալ չդիտցաւ, թէ ինչպէ՛ս Ահմէտ Հանիի ձայնին երանգը խառնուած էր իր բառերուն հետ երբ քրտուքեան մասին կը խօսէր: Ուրիշ անդամներ այդքան մօտիկ լսած չէր այն ձայնը զոր այժմ իր մարմինէն կուգար: Նպատակը ինչպէ՛ս մեծ էր անոր մէջ:

- Հա, ճիշդ ես, տղաս, քրտուքեան մէջ պակասը նպատակն է: Փիւրտերու մէջ պակասը նպատակն է: Քիւրտ չեմ - խերու եւ ցեղապետներու միակ նպատակը եղած է հայ գիւղերը թալանել:

- Փիւրտերու մէջ «նպատակն» է որ պէտք է ստեղծել, պէկ, ահա թէ ինչո՞ւ ես հոս եմ այս երեկոյ եւ եկած եմ ձեր խորհուրդին դիմելու:

«Երբ ես ձղեցի Վարդաճորի կռիւը ու Թրքական բանակը, ինծի հետեւեցան քիւրտ ձիաւորներ եւ այդ ձիաւորները օրէ օր չատցան: Եւ ես կը հաւատամ որ «նպատակը» սկսած է կազմուիլ»:

- Այդքան հե՞չտ...

- Բայց սկսուած է, պէկ, առանց իմ ձիգին: Այդ իմաղը կար վաղուց, իմ ուսանողութեան չրջանէն: Արդէն յարաբերութեան մէջ մտած եմ իմ ուսանողներուն հետ: Անոնք ալ կը հաւատան, որ պէտք է սկսիլ նոյնիսկ եթէ ձախող դուրս դայ: Հայերը ընաւ ընկճուած չեն իրենց պարտութիւնն - երէն ու ձախողանքներէն: Ես ինքս ալ զարմացայ, պէկ, երբ տեսայ խալիս Քիւրտեր ինծի հետեւող ձիաւորներուն մէջ, որոնք եթէ էլիֆը տեսնեն պիտի ըսեն, որ ձեռքի փայտ է: Ըսեմ, պէկ, այս նոր սկսուած չարժումը չատ աւելի հիմնական կ'ըլլայ եթէ քիւրտ ժողովուրդին մտածելնք Հաճի Մուսայի անունով: Ահա թէ ինչո՞ւ եկած եմ, պէկ: Ինծի թեյադրեցին նաեւ իմ ընկերները, որ խօսիմ ձեզի հետ: Ձեր անունը կոչ պիտի ըլլայ ոչ միայն քիւրտ ժողովուրդին, այլ այն ցեղապետներուն, որոնք միմիայն թալանով զբաղուած են:

- Գիտեմ, տղաս, չատ ճահիլ ես: Դուք այդ առաջին քայլով արդէն վտանգի կ'ենթարկէք նպատակը: Իմ անունը կապելով այդ նպատակին, իր վտանգն ունի, եւ ես չգիտեմ ոեւէ ուժ որ կրնայ դիմագրաւել այդ վտանգը: Դուք այդ ձեւով արդէն կասկածի տակ դրած կ'ըլլաք մեկը, որ աչխարհի մէջ բոլորովին անօգնական կը զգայ եւ ծանօթ է որպէս յայտնի ասպատակ:

Հաճի Մուսայի այդ վերջին բառերը, զորս ձեռքի համրիչի հատերուն մէջ ձգած էր, այնքան խորթ ու օտար հնչեցին: Իր այդ տկարութեան մէջ, այս անդամ Ահմէտ Հանիի ձայնն էր որ մշուշի մէջ հնչող մաքուր զանգակի մը հնչիւնին պէս կուգար ու փոթորկի մէջ ընկղմած նաւի մը նման իր հոգին իրականութեան կը կանչէր:

Նոյն կանչն ունէր Տըմ - Տըմ բերդի հրդեհին մէջ պաչարուած Ախմա խանըմը. յետոյ՝ իր մեծ հօր լայն կուրծքը գրահի մը նման, երբ ան ձիու մը վրայ կուգար թրքաց բանակի դէմ կռուի երթալու համար: Կար ատեն մը, որ իր կեանքին չափ իրական էր այդ աչխարհը, իսկ այժմ անոնք զարձած են ոգի - ներ միայն, որոնք կը տանջուին հին դղեակի մը մէջ որուն պատերը մամուռ բռնած են ու խոշոր դրան երկաթները ժանգոտած:

(Շար.- 519)

ՄԱՐՍԷՅԼ. – Տիկին Ծիածին Օսկան – եան, զաւակներն ու թոռները եւ ընտա – նեկան պարագաները ցաւով կը ծանուց – ցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ – հօր եւ ազգականին՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՕՍԿԱՆԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Մարտ 7–ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շորեքշաբթի, Մարտ 10, ժամը 14·15–ին Պօմոնի հայ աւետարանական եկեղեցին:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ՁԱՇ

Կազմակերպուած եկեղեցասէր բարե – կամներուն եւ Ա.Յ.Թ.Ս.Ը.Ն.Ա.Կ.Ա.Ն.Ե.Ր.Ո.Ւ.Ն. կողմէ Իսիի լէ Մուլինոյի հոգեւոր հովիւ՝ Մի – ռոն վարդապետ Գըլըզեանի վարդապե – տական աստիճանի տուչութեան առթիւ:

Շորեքշաբթի, Մարտ 17 ժամը 20–ին

Եան'ց էլէօպ

5, Ավընիւ ռէյ Փարիզ 14–րդ:

Ճաշագին 150 Ֆ·:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Կը մասնակցի ծանօթ երգիչ՝

ԼԵՒՈՆ ԳԱՖՐՃԵԱՆ

Արձանագրուիլ հեռաձայնելով· – 770 – 07 – 25 կամ 607 – 92 – 46

LA CAPPADOCE

DEUX SOIRÉES EXCEPTIONNELLES

les 11 et 12 Mars

Paul Bagdadlian

places très limitées

RESERVEZ VOS TABLES!

67bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140

tél. 375.05.30

Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՀՍԿՈՒՄ ԵՒ ԴԱՐՁ

Շորեքշաբթի, Մարտ 10··

Քարոզիչ՝ Մխոն Վրդ· Գըլըզեան

Croix - Bleue

COLONIE DE VACANCES

ON DEMANDE

Médecin, étudiant en médecine, ou infirmière, coursier, cuisinier (re), économe, moniteurs, monitrices, directeur.

Ecrire à la Croix Bleue

17, Rue Bleue — 75009 Paris

Date limite: 20 Mars

RENCONTRE AVEC

Jean-Jacques Varoujean

au Centre Culturel Alex Manoogian

118, Rue de Courcelles - 75017 Paris

Tél.: 520. 03. 18 — 227. 12. 26

LE VENDREDI, 12 MARS

à 20h.30 précises

Autour de son livre «THANK YOU SIR» (Ed. Astrid) et de sa Pièce «BARON BARONNE» dont l'Académicien français Eugène Ionesco a dit en parlant des œuvres d'aujourd'hui: «C'est ça qu'il faut aller voir».

L'auteur traite sur un ton sarcastique, parfois même comique de la Cause Arménnienne.

Entrée libre

(x) La Pièce Baron Baronne, actuellement au Théâtre de Poche à Montparnasse.

ՊԱՐՏԱՒՈՐԱԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅՑ ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՍԵՒՐԱՆԻ ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԻՆ

ՇԱԲԱԹ, ՄԱՐՏ 13, ժամը 20·30էն սկսեալ

GRANDE SOIRÉE DANSANTE

organisée par la section de Sevran de la Croix Bleue des Arméniens de France

Salle des Fêtes de Sevran

ARMENIAN'S SUNSHINE

avec ROBERT PAPAZIAN et le Chanteur MAXIMILIEN VICKEN

BUFFET ORIENTAL — AMBINCE ARMÉNIENNE

Tenue correcte exigée

CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS

SECTION MARSEILLE - VILLE

Nuitée - Dansante

Présidence d'Honneur: Mr. et Mme. PIERRE GHAZARIAN

AVEC L'ORCHESTRE

RAOUL DARMANTE

ET LE GROUPE ARMENIEN D'ANIMATION

HAIK'S

CHATEAU DES FLEURS 18, Boulevard Michelet - 13008 Marseille

SAMEDI, 13 MARS, de 22H. à l'Aube

RESERVATION: 90. 33. 88 — 50. 68. 71 — 90. 21. 60

ԼԻՈՆԻ ՀԱՅԵՐԷՆ ԽՕՍՈՒՆ ԹԱՏՐՈՆԸ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

«Տայր Կարապետ»

կամ

«Ամերիկահայ Փեսացուն»

Կատակերգութիւն 3 արարով:

Կիրակի, Մարտ 21, ժամը 15–ին:

Լիոնի Սիկալ սրահին մէջ 60 Ավընը տը Սաքս 69006 Լիոն

Թատերագիր· – Սիմոն Էքմէքճեան

Բեմադիր· – Վարուժան Տէր – Սարգիսեան:

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել Լիոնի Հայոց Եկեղեցին·

40 ռիւ տ'Ավմենի:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»

83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris

Commission Paritaire: N° 55935

SÉJOUR A LA NEIGE

du Vendredi 26 au Dimanche 28 Mars

— *Départ:* Vendredi 26 Mars, à 18h. devant la M.C.A.D.
Rue de 24 Avril 1915 — DECINES
— *Moyen de transport:* Voitures particulières.
— *Age:* Adultes, et enfants accompagnées.
— *Conditions d'hébergement:* Dortoirs et chambres.
— *Participation:* Pension complète.
Enfants de 2 à 6 ans 100 F.;
Grands enfants et adultes: 190 F.
Forfait Ski: 20 F. la journée
— *Retour:* Dimanche 28 Mars à 18 h.

INSCRIPTIONS AVANT LE 15 MARS

Tél.: 849. 42. 97

SKI A ALLEVARD

Le «Week - End» de neige de 1981 a connu un grand succès. Aussi, afin de répondre à la demande générale des participants du séjour précédent, la MCAD organise à nouveau un séjour à Allevard, au Centre Léo - Lagrange (aménagé depuis quelques mois).

TRANSTOURS

ORGANISE PLUSIEURS VOYAGES POUR L'ANNEE 1982

Spécial ARMENIE

Une semaine en avion à Erevan

et une semaine en CROISIÈRE à bord du TARASS CHEVTCHENCO

4 possibilités :

1) du 24 Avril au 9 Mai, séjour à EREVAN du 25 Avril au 3 Mai et escale à ODESSA, ISTANBUL, NAPLES, et TOULON.
2) du 24 Avril au 8 Mai, escale à TOULON, CYTHERE, MUDANYA, SOTCHI et séjour à EREVAN du 30 Avril au 7 Mai.
Prix, tous compris : Cabine à 4 personnes : 4690 F., à 2 personnes : 5530 F.
3) du 29 Juillet au 14 Août (*aller avion, retour bateau*).
4) du 14 au 31 Août (*bateau-avion*)
Prix, tous compris : Cabine 4 personnes : 4770 F., 2 personnes : 5600 F.

ԵՒ ԱՊԱՀՈՎԵՑԷՔ ՁԵՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՐ ԱՅԼ 6 ԽՈՒՄԲԵՐՈՒՆ:

ԵՐԹ ՈՒ ԴԱՐՁ ՕԴԱՆԱՒՈՎ

ԱՐՄԵՆԻԱ Հիւրանոց, Ա· կարգի սպասարկութիւն:

Ապրիլ 20 – Մայիս 5 – ՄՈՍԿՈՒԱ – ԵՐԵՒԱՆ:

ԾԻԾԵՌՆԱԿԱԲԵՐԴ

ԱՊՐԻԼ 24–ԻՆ

Յուլիս 10 – 28 Լենինկրատ (4 օր), Մոսկուա եւ երեւան (9 օր):
Օգոստոս 7 – 21 Քիեվ – երեւան:
Սեպտեմբեր 4 – 18 Քիեվ – երեւան:
Հոկտեմբեր 4 – 19 Մոսկուա – երեւան:
Դեկտեմբեր 20–էն Յունուար 4՝ Մոսկուա – երեւան:

Արձանագրութեանց համար՝ Կ· ՈՒՆՃԵԱՆ

TRANSTOURS 25, rue d'Argenteuil, 75001 Paris tél. 261. 58. 28

ուր կարելի է ներկայանալ ամէն օր, կէսօրէ ետք ժամը 15–էն 18:

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Դիմել Զ· ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ՝

11, rue du Bassin, SAINT-JULIEN tél. 93. 04. 90 - (42) 83. 31. 55

ՎԱԼԱՆՍ՝ Ն· ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ՝

9, rue Sully

ԼԻՈՆ՝ ՇԷՄԻՏԻՒՐԵԱՆԻ՝

16, Rue Chardonnet, 69120 VAULX en VELIN, tél. 868. 53. 05

ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆ ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆԿԱՆՑ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ս· ԱՆԹՈՒԱՆԻ Ս· ԹԱԴԷՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՄԷՋ

Կիրակի Մարտ 21, ժամը 9·30–ին Հանդիսաւոր տօնախմբութեամբ հոգ – հանգստեան արարողութիւն կը կատարուի՝

Քառասուն Մանկանց Յիշատակին եւ Սեբաստիոյ եւ զաւառի բոլոր նահատակներու հոգւոյն:

Այս արարողութեանց կը նախագահի Թաղիս հոգեւոր հովիւը՝

ՎԱՉԷ ՎՐԴ· ԻԳՆԱՏԻՈՍԵԱՆ

Կը քարոզէ Սրբոց Թարգմանչաց Մա – եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւը՝

ԳԱՐԵԳԻՆ ՎՐԴ· ՊԷՔՃԵԱՆ

Կը մասնակցի նաեւ Քամփ· Ֆրէզի հո – գեւոր հովիւը՝

ԳՐԻԳՈՐԻՍ ՔՀՆԾ· ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Ցետ Ս· պատարագի, ժամը 13–ին Ա նախաձեռնութեամբ՝

Համասեբաստահայ Վերաշինաց Հայրենակցական Միութեան

CHATEAU DES FABREGOULES

Les Payrets, Septèmes les Vallons 13

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, փա – փաքելի է տոմսերը ապահովել մին – Մարտ 15, հեռախօսելով հետեւեալ պա – յիններուն· –

ADJEMIAN: 51. 08. 92; DELI-GHAZAR IAN Maurice: (16-42) 22. 03. 80; JAM GOTCHIAN: (16-42) 22. 61. 96; MINAS SIAN: 66.18. 45; HAGOPIAN: 60. 07. MISSIRLIAN: 44. 69. 72; BABOYA 65. 62. 50; Photo YENO: 62. 44. Torréfaction NORD: 51. 40. 67 et 51. 36. 55

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՄԱՐՏ
11
JEUDI
11 MARS
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Տրաճուա : Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ : 180 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 400 Ֆ. - Հատը : 2 50 Ֆ.

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.124 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.124

ԵՐԵՒԱՆ ⇐⇒ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ՄԱՐՏ 1 – 4)

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՈՒ
ՅԱՋՈՂ ԵԼՈՅԹՆԵՐԸ ՈՒԿՐԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Կիեւի եւ Լվովի մէջ յաջող ելոյթներ ունեցած են Երեւանի Օփերայի մենակատարուհի Էլվիրա Ուզունեան եւ երգչուհի Հարի Վահագն Ստամբոլցեան: Հայ արուեստագէտները հանդէս եկած են յայտագրով մը, ուր տեղ գտած են Վիվալտիի «Քոնչերթօ»ն, Պախի տիօ մաժէօր թոքաթան, Սքարլաթիի, Քաչինիի եւ այլ հեղինակներու գործեր: Բարձր գնահատուած են Սերգէյ Աղաջանեանի «Գոլմոնոդիա»ն՝ գրուած հայկական մշտնջենաւոր տաղի թեմաներով, Գագիկ Գրիգորեանի «Պրելիւդ»ը, Կոմիտասի, Անուշաւան Տէր-Ղեւոնդեանի եւ Բարսեղ Կանաչեանի երկերը:

×

ԱՐԱ ՎԱՀՈՒՆԻԻ ՆՈՐ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԸ

Մոսկուայի հեռատեսիլի պատուէրով «Հայֆիլմ» արուեստանոցը պատրաստած է «Մերունին ու քամին» շարժանկարը, որուն բեմադիրն է Արա Վահունի: Ժապաւէնի գլխաւոր հերոսն է նախկին զինուորական օգաչու Գուրգէն, որ ռազմադաշտի վրայ թեւը կորնցուցած է եւ մշտ կ'երազէ թռչելու մասին: Արա Վահունի բեմադիրն է աւելի քան երեսուն ժապաւէններու՝ «Կանչը», «Վարագոյրը չի իջնար», «Տոհմածառը», «Հեռաւոր ջահերի արձագանգը» եւ այլն, յիշելու համար մէկ քանին: Ներկայիս ան՝ Վարդգէս Պետրոսեանի հետ, կ'աշխատի «Սիրոյ ուշացած խոստովանութիւն» գեղարուեստական ժապաւէնի սենարիոյին վրայ:

×

ՅՈՐԵՆԻ «ՆԱԽՆԻՔՆԵՐ»Ը

Հայաստանի մէջ Պետութեան պահպանութեան տակ առնուած են ցորենի, տարեկանի, գարիի հնամեայ տեսակները, որոնցմով հաց կը թխէին տակաւին 6-5-րդ հազարամեակներուն (Ն. Ֆ.): Հոն ստեղծուած է վայրի հացահատիկներու աշխարհի միակ արգելավայրը, որ կը գրաւէ մօտ 90 հեկտար տարածութիւն մը: Արգելավայրը, իր մօտերը գտնուող եւ 2764 տարի առաջ կառուցուած ուրարտական ամրոցէն ստացած է իր երեսունի անունը: Գիտնականները տարիներ զբաղած են ժամանակակից հացարոյսերու «նախնիքներ»ու կենսաբանական հարցերով եւ հետաքրքրուած թէ ո՛ր երկիրներու մէջ սկսած են մշակել զանոնք: Անցեալ դարուն բնախոյզները այն կարծիքը ունէին, որ իւրաքանչիւր մշակուած բոյսի հայրենիքը այն երկիրն է, ուր ներկայիս պահպանուած են անոնց վայրի տեսակները: Հայաստանի մէջ վայրի ցորենը յայտնաբերուած է Ի. դարու սկիզբը: Ջննելով վայրի հացահատիկներու տարածութիւնը, խորհրդային անուանի գիտնական ակադ. Նիկոլայ Վավիլով նշած է, որ Հայաստան տեսակներու զանազանութեամբ ամէնէն հեռաքրքրական վայրն է աշխարհի մէջ: Արգելավայրի ստեղծման նախաձեռնողներէն՝ Հայաստանի Գիւղատնտեսական Հիմնարկի դասախօս Պապին Ղանդիլեան, դիտել տուած է, թէ մշակուղ բոյսերու վայրի տեսակները անվիճելի հետաքրքրութիւն կը ներկայացնեն դիտութեան համար: Արգելավայրին մէջ կ'աճին վայրի ցորենի այսօր աշխարհին ծանօթ գրեթէ բոլոր տեսակները: Վայրը ստեղծուած է հնամեայ բոյսերու ծագումնաբանական ֆոնդը պահպանելու նպատակով: Գիտնականները կը համադրեն վայրի հացաբոյսերու կենսաբանական յատկանիշները, որոնք աչքի կը զարնեն երաշտի տոկալու կարողութեամբ եւ սպիտակուցի մեծ պարունակութեամբ: Վայրի ցորենը մեկնակէտ դարձած է կարմ մը վարկածներու եւ յայտնագործութիւններու համար: Վերջիններէն մէկը կը պատկանի Լենինգրադի եւ Քալիֆորնիոյ համալսարաններու բուսաբաններուն, որոնք կը պնդեն թէ պարենային բոյսի վայրի ազգականները կարեւոր օղակ եղած են ներկայիս ամուր ու փափուկ ցորեններու ստեղծման մէջ:

×

Ա. ՋԱԼՏԻԿԵԱՆԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Մոսկուայի մէջ բացուած է ճարտարապետ Արմէն Զալտիկեանի նկարչական ցուցահանդէսը, ուր ներկայացուած են քանի մը տասնեակ նկարներ, գծագրութիւններ եւ քանդակներ: Ծնած է Մոսկուա. հայրը՝ Կէորկի Զալտիկեան, եղած է ճարտ. Ալեքսանդր Թամանեանի աշակերտը: Արմէն Զալտիկեան աւարտած է Մոսկուայի Ճարտարապետութեան Հիմնարկը եւ մասնագիտութեան արձնթեր նուիրուած է նկարչութեան: Ցուցահանդէսները ձեւաւորած է Փարիզ, Յունգահանդէսներ ձեւաւորած է Փարիզ, Քոփէնհակէն, Ձենովա, Պոնօ եւ մասնակցած Մոսկուայի եւ միութենական կարգ մը ցուցահանդէսներու: Իր գործերէն աչքի զարկած են «Պապիս դիմանկարը», «Պապն ու թոռը», «Հայրն ու նկարը», «Հին բարեկամները», «Տիդրարդին», «Հին բարեկամները», «Կոմիտաս» կտաւները:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԴՐԱԽՏԸ ՈՒՐ Է

Ես ինձի յաճախ կը հարցնեմ թէ ի՞նչ կրնամ պատասխանել, եթէ ինծի հարց տրուի թէ ո՞ւր է իմ դրախտս: Ամէն մարդ դրախտ մը ունի իր ձկնուն, իր սրտին մէջ: Այդ դրախտը ամբողջ կեանքի տեւողութեան կրնայ նոյնը մնալ, կընայ նաեւ փոխուիլ շրջանէ շրջան, կեանքի մէկ հանդրուանէն միւսը: Կարծես չարժանկարի այն պատառն է ան, որուն վրայ կը լուսարձակուին մարդուս բոլոր կարօտներն ու երջանկութեան ցանկութիւնները: Եւ որովհետեւ կարօտներն ալ կը փոխուին շրջանէ շրջան, որովհետեւ մեր երջանկութեան ըմբռնումներն ալ փովանդակութիւն կը փոխեն մէկ տարիքէն միւսը, մարդը տասը, քսան տարին ան՝ դամ մը նոր դրախտ մը կը գտնէ ցանկութիւններու իր երազանքին մէջ եւ կը տենչայ հասնիլ անոր:

Երբեք չեմ մոռնար որ գինուորութեանս ընթացքին ինծի համար դրախտը այն բազկաթոռն էր որ մնացած էր տանը մէջ, ինձմէ շատ հեռու: Գարագէօսէի մեր բանակատեղին որպէս սպայ՝ շատ կը սիրուէի, մեծ յարգանք կը վայելէի մեծերէս ալ, փոքրերէս ալ: Պայմանները անտանելի չէին, եւ օրուան աշխատանքէն վերջ կը հանգստանայի պանդոկի մը յարթերարար զոհացուցիչ հանգստաւէտ տուէեան մէջ: Բայց թէ՛ աշխատանքի ընթացքին, եւ թէ մանաւանդ պանդոկի սենեակիս մէջ, մէկ բան միայն կ'երազէի անդիմադրելի կերպով. տուն երթալ ու նիստիլ բազկաթոռիս մէջ, վառել քովի լուսամփոփը, ծխամորճս լեցնել եւ կարդալ սիրած գիրքերէս մէկը: Երկար ու երկար ամիսներ ինծի համար դրախտի գաղափարը նոյնացաւ տանս բազկաթոռին հետ:

Այդ բազկաթոռը այսօր ալ կը սիրեմ: Այսօր ալ կը պատահի որ օրեր ամբողջ հոն նստելու ու սիրելի գիրք մը կարդալու ժամանակը կը պակսի: Բայց չեմ կըրնար պնդել որ ան տակաւին ունի այն հմայքը, զոր ունէր իմ այդ հեռաւոր շրջանիս: Երբ գինուորական ծառայութենէս վերադարձայ եւ կրկին միացայ դրչի ու մտքի ընկերներուս, հանկարծ մէջ ծաղարան մը կար, ուր պարբերաբար կը հաւաքուէինք խօսելու համար մեր նախասիրած նիւթերուն մասին: Օ՛, այդ ի՛նչ անհամբերութեամբ կը սպասէի որ հոն մէկտեղուէինք այդ սիրելի ընկերներուն հետ եւ կարծիքի փոխանակում ներ ընէինք, իրարու հետ խօսակցէինք մեր աշխատասիրութիւններուն եւ ստեղծագործութիւններուն մասին: Իմ դրախտը այդ ծաղարանն էր այդ օրերուն: Ո՛չ մէկ տեղ ես գիս այնքան ինքնագոհ ու բաւարարուած կը զգայի, որքան այդ փոքրիկ ծաղարանին անկիւնը դրուած սեղանի մը շուրջ...:

Այդ ծաղարանն ալ այսօր իր դոյութիւնը կը պահէ տակաւին: Բայց տարիներէ ի վեր ոտք չեմ կոխած հոն: Որով հետեւ նախ չկան այդ նախկին մտքի ընկերները, եւ յետոյ որովհետեւ՝ իմ դրախտս կրկին տեղ փոխած է...

Գիտեմ, ինչպէս որ ըսեր է բանաստեղծը, ոմանք այս երկրին մէջ իրենց կեանքը դժոխքի կը վերածեն, որպէսզի երկնքի մէջ արժանանան արքայութեան: Բայց ինչ որ ալ ըլլայ մեր կեանքը երկրի վրայ, որքան ալ յանուն մարդկային ըկըզբունքներու մենք մեզ տանջենք դժոխային տառապանքներով ու զրկանքներով, մեզմէ իւրաքանչիւրին սրտին մէջ երկրաւոր դրախտներ ալ կան, ուր կը հոսի մեր երջանկութեան աղբիւրը: Հո՛ն է որ մենք կը ժամադրուինք մեր սիրած անձերուն եւ մեր սիրած բաներուն հետ: Բայց մանաւանդ հո՛ն է որ մենք գլուխ գլխի կը մնանք մեր ամենասիրածին, այսինքն մեր եսին, մեր ներքին մարդուն հետ:

Բայց երբ յաճախ ես ինծի հարց կուտամ թէ այս անգամ ո՞ւր է իմ դրախտը, կը պատահի որ ձայն մը սպասէս պատասխանէ հարցումիս. դրախտը քու սրտիդ մէջն է, հեռուն մի փնտռեր: Դրախտը քու սիրտդ իսկ է, կը բաւէ որ հոնկէ վանես բոլոր գժոխային ու գազանային ներկայութիւնները: Դրախտը ամէն մարդու սրտին մէջն է:

Այն ատեն կը հակազդեմ բանաստեղծին, ու կ'ըսեմ ես ինծի. Արքայութեան արժանանալու համար ինչո՞ւ պայման նկատուի մեր երկրաւոր կեանքը դժոխքի վերածել: Ընդհակառակն, երկնաւոր արքայութեան հաւանաբար այնքան աւելի շատ պիտի արժանանանք, որքան շատ դրախտներ պիտի ստեղծենք մեր կեանքին մէջ...:

Ռ. Հ.

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՆԿԻ վերջաւիր մը տուաւ Ֆրանսայի երեքշաբթի օր, պահանջելով որ 48 ժամէն յանձնուի «կեդրոնափրեկեցի ժողովուրդին ազատագրութեան չարժումին» պարագլուխը՝ Անժ Փաթասէ, որ Ֆրանսական դեսպանատունը ապաստանած է: Կեդրոնափրիկէի իշխանութիւններուն համար, Փաթասէ կազմակերպած էր պետական հարուած մը, անցեալ Հոկտեմբեր-թի, Մարտ 3-ին: Ներկայիս բանակը դեսպանատունը պաշարած է: Ֆրանսա չատ փափուկ դիրքի մէջ է, քանի չի կրնար կեդրոնափրեկեցի զօրավարին բուն յանձնել Փաթասէն, որ քաղաքական ապաստան ուզած է Ֆրանսայէն: Միւս կողմէ, չուկներ կան նաեւ թէ Ֆրանսական մեղսակցութիւն կար այդ պետական հարուածին մէջ, ինչ որ անհաւատալի դէպքի մը պատճառ եղած է: Արդարեւ ոստիկանութիւնը խուզարկած է Ֆրանսայի դեսպանատան զինուորական կցորդին բնակարանը, առանց արդիւնքի:

ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ նշանակեց Փարիզի ոճրային ոստիկանութեան պետերը փոխարինելու համար Լըքլէրը եւ Լը Մուէլը: Այս վերջինին պաշտօնը կը յանձնուի Փիէր Թուռէնի, 54 տարեկան: Տընօրէնին կցորդ նշանակուած է Անտրէ Սոլէռ, 56 տարեկան եւ Ռ. Մեղինի ալ ոճրային հարցերու փոխ-տնօրէն, 56 տարեկան: Լըքլէրի աթոռին կը նշանակուէր Բաժանմունքի ոստիկանապետ Օլիվիէ Ֆոլ, որ կը մերժէր, առարկելով թէ չի նստիր իր բարեկամին դեռ տաք աթոռը: Միւս կողմէ դժգոհ ոստիկանապետերը նամակ մը ղրկեցին Նախագահ Միթերանի, յայտնելու համար թէ բացարձակապէս դէմ են եղած կամայական կարգադրութեանց:

ՀՈՐԵԿՏԵՄԲԵՐԻ Մարտ 10-ին աշխարհի վերջին պէտք է ըլլար ըստ հնդիկ աստղագէտներուն: Այս նախատեսութիւնը հիմնուած էր այն բացառիկ դէպքին վրայ, որ այդ օրը ինը մոլորակներ արեւին նոյն կողմը կը շարուին: Լսողներ կան սակայն թէ այս զուգադիպութիւնը անգամ մըն ալ պատահած է 1470-ին եւ աշխարհ դեռ կայ...

ԹՈՒՐՔԻԱ բացարձակապէս կը հերքէ թէ պարսիկներ կը մարզուին արեւելեան Թուրքիա (տես «Յառաջ» Մարտ 9): Կառավարութեան բանբերը ցաւ յայտնեց թէ նման տեղեկագիր մը հրապարակ եւլած է, այն ատեն երբ Թուրքիա տնտեսական բանակցութիւններ կը վարէ Իրանի հետ:

«ՆՈՐ ՀԱՅ»

Լոս - Անճելըսի Նոր Շաբաթաթերթը

Գրեց՝ ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

Հայութեան զանգուածային գաղթը, դէպի Արեւմուտք, եւ մանաւանդ դէպի Ամերիկայի արեւմուտքը (այսինքն՝ Քալիֆորնիա), քաջալերիչ երեւոյթ չէ ընդհանրապէս, սակայն կարելի է սփոփանք կամ մխիթարութիւն գտնել նորակազմ - եալ մեծ գաղութի կեանքի մէկ մարզին մէջ գտնէ, – այդ՝ մամուլ մարզն է:

Արդարեւ, Պ. Սարգիս Մաճառեանի նախաձեռնութեամբ հրատարակուող Նոր Հայ թերթը կուգայ փաստելու, անգա՛մ մըն ալ, որ հայութեան մէջ դեռ կ'ապրի Շմաւոն քահանայ Ծարուխիւնեանի ոգին, – այն ոգին, որ 1794–ի Մատրասի (Հնդկաստան) Ազգապար թերթին ու հայ Արդի մամուլին ծնունդ տուաւ: Եւ այդ մա - մուլը, կ'արժէ վերյիշել, հսկայ դեր ունեցաւ եւ ունի մեր կեանքին մէջ, մանաւանդ մեր Սփիւռքային կեանքին մէջ: Հայրենիքը կը համախմբէ իր ժողո - վուրդը, եւ ունի հաղորդակցութեան ուրիշ կառոյցներ: Սփիւռքի մէջ, ուր սա - կաւթիւ են նման կառոյցներ, գլուխ - ցի, եկեղեցւոյ եւ կուսակցութիւններու կողքին մամուլն է կենսական դիւնը մեր հասարակական կեանքի: Եւ իբր այդ, անոր պարտականութիւնն է արտացոլել այդ հասարակական կեանքը, առանց կապկելու անոր յոռի կէտերը:

«Նոր Հայ»ի խմբագիրը, Սարգիս Մաճառեան, որ նախապէս մաս կազմած է Պէյրութի, Պոսթընի եւ Լոս Անճելըսի մէջ հրատարակուող թերթերուն անձնակազմին, յայտնօրէն կը գիտակցի թէ ա՛յս է հայ մամուլի առաւելութիւնը: Նոր հարթակով առաջին թիւին ներա - ծականով «Զգործս ձեռաց մերոց ուղիղ արա ի մեզ, Տէ՛ր», ան կը սանձնէ այս առաքելութիւնը, կը խոստանայ յանձնառու մամուլ հրատարակել, եւ կը նշէ թէ արդի հայ մամուլը պէտք է իր ընթերցողը հաղորդ պահէ կեանքին հաւաքա - կան ու անհատական, ազգային ու մարդկային, տեսական ու գործնական, օգտակար ու հաճելի յօդուածներով, նիւ - թերով եւ մօտեցումներով: Այս այլ - գանութիւնը հրամայական մըն է հայ մամուլին համար, կը գրէ «Նոր Հայ»ի խմբագիրը, որովհետեւ միայն այդ ձեւով կարելի պիտի ըլլայ «հայերէն կարդալը դարձնել, ոչ միայն պարտականութիւն, այլ նաեւ հաճոյք, մանաւանդ երիտասարդութեան համար»:

Անշուշտ անհասկնալի չեն այս առա - ջադրութիւնները, հայ խմբագրի կամ հայ մամլոյ թղթակիցի մը համար: Ամերիկայի տնտեսական կեանքը, ինչպէս նաեւ ընդհանրապէս արեւմտեան աշխարհին մէջ տիրող ընկերային եւ մշակու - թային պայմանները, կը պահանջեն նըման մօտեցում: Հայ խմբագրին դժուար ճակատագիրն է իրականացնել նման առաքելութիւն, երբ սակաւաթիւ են փոր - ձառու թղթակիցները ու երբ ընթերցող հասարակութիւնը «հաճոյք» բառը յա - ճախ կը սահմանէ իր ամէնէն նեղ եւ երբեմն զռեհիկ հասկացողութեամբ:

Բայց եւ այնպէս, կարելի՛ է հրատա - րակել լուրջ եւ հաճելի շաբաթաթերթ մը: Պէյրութը, անցեալին, ունեցաւ եր - կու պարբերաթերթեր, «Նայիրի» ու «Ե - րիտասարդ Հայ», որոնք կրցան հետա - քրքրել ընթերցող հասարակութիւնը, եւ կրցան տոկալ ու նոյնիսկ տնտեսական ո - րեն յաջողիլ, թէեւ տնտեսական ու քա - ղաքական փոթորիկները յաճախ արգելք դարձան անոնց բարգաւաճումին: Ամե - րիկան ալ անշուշտ ունի նման փոթորիկ - ներ, սակայն Լիբանանի մէջ պատահած - ներուն հետ եթէ բաղդատենք զանոնք, «զեփիւռ»ներ են միայն:

Եւ յետոյ, ինչպէս կը նշէ «Նոր Հայ», Լոս - Անճելըսի շրջանը ունի 125·000–էն աւելի հայ բնակիչ, Քալիֆորնիան՝ 225·000, Միացեալ - Նահանգները 500·000, իսկ Գանատան՝ 40·000: Տա - րածուած, ցրուած ժողովուրդ, անշուշտ, սակայն Քալիֆորնիան գոնէ ունի կարե - լիութիւններ: Ցիշելով թէ Լիբանանի 200·000 հաշուող հայութիւնը կը պահէ երեք օրաթերթ, երեք շաբաթաթերթ, եւ բազմաթիւ պարբերաթերթեր, «Նոր Հայ» կ'եզրակացնէ թէ Քալիֆորնիոյ հայու - թիւնը կրնայ պահել 1 օրաթերթը, 1 ե - ռօրեան, 4 շաբաթաթերթերը (ներառեալ «Նոր Հայ»ը), երկու ամսաթերթերը – բոլորն ալ հայատառ – ինչպէս նաեւ իր երկու անգլիատառ շաբաթաթերթերն ու իր մէկ անգլիագիր պարբերաթերթը:

«Նոր Հայ» շաբաթաթերթի ֆիզիքական տեսքը կը նմանի «Թայմ»ի, կամ ըսենք, ֆրանսական «Էքսփրէս»ի: Կ'օգտագործէ տպագրական նոր ու ճկուն միջոցները, եւ ուրեմն ունի բազմաթիւ նկարները: Առա - ջին թիւը (հրատարակուած Յունուար 7, 1982–ին, հայկական Սուրբ Ծնունդէն մէկ օր եաք տօնելով իր իսկ ծնունդը) իր կողքին վրայ ունի Ձորճ Տէօքմէճեանի նկարը, - վերջինս լուրջ եւ յաղթելու կա - րելիութիւն ունեցող թեկնածուն է Քա - լիֆորնիոյ կառավարչութեան աթոռին: Պարունակութիւնը ընդհանրապէս «ժո - ղովրդական» է, ունի յօդուածներ Փոլք - լորի, Քառտաֆիի, երգչուհի Ֆէյրուզի, Սարոյեանի մասին. ունի երգիծանք. ու - նի լմացական կեանքի նուիրուած դը - րութիւն՝ «Ցաւերժի Ճամբորդը», Գէորգ Էմինէն, ու կը վերհրատարակէ Բենիա - մին Թաչեանի մէկ յօդուածը, «Իանաս – տեղծութեան տագնապը»: Ունի լուրեր՝ Հայաստանէն, մարզական բաժին, եւ քերթուածներ: Անշուշտ ընդհանուր մօ - տեցում մը կարելի չէ ճշդել ցարդ հը - րատարակուած վեց թիւերու վրայ հիմ - նուելով: Կարելի է միայն յաջողութիւն մաղթել եւ յուսալ՝ որ Քալիֆորնիոյ մա - մուլը ընդհանրապէս մրցակցութեան արահետներուն մէջ չի մոլորիր, չի մոռ - նար՝ որակը:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՈՒԱԹԹԱՈՒՆԻ (Պոսթըն) Ս. Սահ - փանոս Եկեղեցւոյ սրահին մէջ, Փետր. 14-ին նշուած է Կիլիկիոյ Կաթողիկոսու - թեան Դպրեվանքի յիսնամեակը: Առա - ւօտեան պատարագած եւ քարոզած է Թորգոմ Ա. ք.Հ. Յակոբեան: Ապա, սրահին մէջ տեղի ունեցած է հանդիսու - թիւնը, որուն բացումը կատարած է Կրկէ Աւետիքեան: Ցայտագիրը վարած է Ժիրայր Ղարիպեան, որ ներկայա - յուցած է նաեւ Դպրեվանքի վաստակա - ւոր գաւառարակներէն Բիւզանդ Եղիայ - եանը, ներկայ՝ սրահին մէջ: Ցուցադրը - ւած են Դպրեվանքին անցեալն ու ներ - կան պատկերացնող լուսապատկերներ, Հրանդ Մարզարեանի բացատրութիւն - ներով: Բանախօսած են Գէորգ Տօնա - պետեան եւ Արամ Գալուստեան, ծանրա - նալով Դպրեվանքին վաստակին ու ապա - գայ առաքելութեան վրայ:

×

ԹԵՀՐԱՆի Զարմահալի Հայ Ուսում - նասիրաց Միութեան սրահին մէջ, Յուն - ուար 17-էն սկսեալ ութ երեկոյթներ տը - ւած է «Մարդիս Զանրազեան» բեմադա - րի դպրոցը, իր հիմնադրութեան քա - ռասնամեակին առթիւ: Ներկայացուած են «Կոմիտաս - կռունկ բնաւեր» բեմա - պարը եւ զուտական ու ժողովրդական պարեր: Բեմադարը բեմադրած է պա - րուհուհի Անահիտ Զանրազեան: Կոմիտա - սի կերպարը մարմնաւորած է Արթին Արթիմուս: Մենապարերով հանդէս ե - կած են Անահիտ Զանրազեան, Էլմա Նաւասարդեան եւ Սիւզի Յանջարեան:

×

ՍՈՖԻԱ. այցելած է Երեւանի Գ. Սունդուկեան թատրոնի գեղարուեստական ղեկավար Յորէն Ազրահամեան, պուլկար դերասաններու միութեան հրաւէրով: Հիւրը ներկայ եղած է Սոֆիայի թատրոններու կարգ մը ներկայացում - ներու, հանդիպումներ ունեցած է պուլ - կար արուեստագէտներու հետ: Փետր. 5-ին, «Երեւան» կազմակերպութեան կողքին գործող «Գ. Սունդուկեան» թա - տերախումբի անդամներու հետ ունե - ցած հանդիպումի ընթացքին, Յորէն Ազրահամեան խօսած է Հայաստանի թա - տերական նորութիւններու մասին եւ պարզած ապագայ իր ծրագիրները: «Ե - րեւան» թերթի խմբագրապետը՝ Կարօ Հայրապետեան, անդրադարձած է Երե - ւանի Սունդուկեան թատրոնի յիսնամ - եայ յաջողութիւններուն:

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ԶԵՒԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԻՏՈՒՀիի ՄԷՋ

ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ամիսները սահեցան մէկիկ մէկիկ ա - արդէն Մարի Նազարէեանի – (Ծնն. Աչըդեան) – մահուան Բ. տարելիցն է:

Կարծես երէկ էր երբ անոր յուղարկա - ւորութիւնը կատարուեցաւ Մարսէյլի հայկական Մայր Եկեղեցւոյ մէջ արժա - նավայել արարողութեամբ: Վերնատա - նէն եւ խորանէն մեր ականջներուն հասնէին գեղեցիկ եւ մարզուած ձայն - Դպրաց դասուն մէջ կային արուեստա - գէտները, որոնք փութացած էին իրե - վերջին չարքանքը մատուցանելու ար - ուեստագիտուհիի մը: Եպիսկոպոսը մեծարանքի խօսքերով վեր առաւ Մա - րիի բացառիկ արժանիքները: Իրաւ - սփոփուեցանք եւ կարծեցինք որ ակնկա - յին հաւաքուած էինք ոչ թէ Մարին թա - ղելու այլ զայն գնահատելու:

Զինքը սիրողները եւ չարգողները պա - տան, որ արուեստը իր ճառագայթները պա - հեռու կ'արձակէ Մարիին չերմին վր - սակայն ան ներկայ է անոնց մէջ պա - րուրելով իւրաքանչիւրը իր կերպա - թեամբը, քաղցրութեամբը եւ անկիր - ծութեամբը:

Վկայուած Վիէննայի պետական կո - ժշտանոցէն, ունէր բիւրեղեայ ձայն Միջազգային մեծ հեղինակներու գործ - րին եւ հատընտիր կտորներու աջակ - մէներգուհի մըն էր: Խորապէս կը սպա - րէր իր ունկնդիրները երգելով վերա - ներէն, Ֆրանսերէն, իտալերէն, յուն - րէն եւ հայերէն, բոլորը յստակ առոգ - նութեամբ, Ցունաստանի եւ կ. Պոլ - մէջ ունեցած է երաժշտական քնա - գործունէութիւն մը, երգահանդէս - տալով եւ երգչախումբեր վարելով:

Իբր հայ մշակոյթի նախանձախնդ - Հայուհի մը, կը փափաքէր հայապա - պանման նուիրական գործին ալ փոքր - կատարել իր ազգային պարտականութ - նը, կազմակերպելով մեր գանազան գ - ղութներու մէջ երգչախումբեր, օ - ւոնքներու վրայ մեր ցեղին վա - բարձրացնելու եւ ճայնը հնչեցնելու - մար:

1949-ին ամուսնացաւ եւ ապրեցաւ Մարսէյլ: Ահա հոս էր որ չկամ - պատուար մը կանգնած գտաւ իր առ - Սակայն Մարին չընկճուեցաւ: Ցեղա - համեստ ուժերով, աջնայան աշխատա - թեան յետոյ կազմեց երգչախումբ մը - հանդէս եկաւ հայերէն տոհմիկ երգ - րով: Իր օրագրէն քաղուած հետեւ - արտայայտութիւնները երկու ծնողք - կողմէ բաւական են փաստելու երգա - ղէսին արձանագրած աննախընթաց յ - ջողութիւնը:

– Անտաշ բար մըն էր գաւակս եւ պ - յդկեցի՛ք:

– Հին ու մաշ ջութակի լարերուն հ - հնչիւնները տուի՛ք:

Ահա այսպէս երգչախումբին անդա - անդամուհիները բախտաւորութիւնը ու - ցան օգտուելու Մարիէն երաժշտա - գերազանց զարգացումէն եւ ներարկու - լու անոր վառ հայրենասիրութենէն:

Աթէնքի Հայերը չեն մոռնար իր - խմբավարը: Մարսէյլի Հայերն ալ մի - նալով անոնց կ'ոգեկոչեն անմո - ռանալի յիշատակը մեր թանկագին Մ - յուհիին, օգուտ քաղելով հիւրընկալ - ջերէն «Ցառաջ» օրաթերթի, որուն եր - ժշտական քննադատն էր:

Սիրելի Մարի, այս քանի մը տող - որպէս վկայութիւն մը, որ քեզ չի - մոռցած ու կը շարունակես ապրիլ մ - սրտերուն մէջ:

ԱՆԱՀԻՏ ՍԱՐԱՃԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
«ՅԱՌԱՋ»Լ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ԴԱՆԻ

ԵԴՈՒԱՐԴ ՊՕՑԱՃԵԱՆ

- Դրացի՛ ըլլանք եւ Պօղոս պնդէ, թէ ինք տեղ մը ջուր մը տեսած է, որ դէ - պի հիւսիս կ'երթայ: Անկելք Պօղոս չի գիտեր, որ ջուրերը միշտ դէպի հարաւ կ'երթան: Կը պնդէ: Թող ես միայն ջը - զայնանամ, իր քէյֆը գայ:

Դանիին աշխարհագրութեամբ, որ մեր դիւղին աշխարհագրութիւնն էր, հիւսիս մեկնող ջուր չկայ. բոլոր ջուրերը կը վազեն հարաւ, որ ցած տեղ մըն է, որ սահմանուած է աշխարհի բոլոր բանե - րուն լմննալու տեղն ըլլալու: Քանի որ դիւղին լեռը կը գտնուի հիւսիսային կողմը, կը նշանակէ թէ բոլոր լեռնե - րուն նախասիրած կողմն է հիւսիսը:

Եւ քաղաքները: Դանիին համար, քա - ղաքները կ'ըլլան հեռու. մօտ քաղաք մը չի կրնար ըլլալ. կ'ըլլայ տուներու բազ - մութիւն, փողոցներու առատութիւն եւ լայնքի ու երկայնքի տարապայման ա - ճում: Իսկական քաղաքները հեռու տեղ կ'ըլլան եւ մանաւանդ դէպի արեւելք, արեւին պէս, որ ամէն օր կուգայ Ան - միջէն՝ մաքուր, սանտրուած ու երջա - նիկ: Եթէ արեւը քաղաքներէ եկած չըլ - լար, ապահովաբար այդքան մաքուր պիտի չըլլար: Արդէն, բոլոր ցամաք - ները դէպի արեւելք են: Եւ իրենց հե - ռաւորութեան կարգով կը չարչր իր ե - րեւակայութեան մէջ անհամար քաղաք - ներ, բոլորն ալ դէպի արեւելք: Եւ չար - քին ամենահեռաւորը կ'ընէր միւսներէն շատ աւելի մեծ, գեղեցիկ ու կախար - դիչ գոյներով. եւ զանոնք կ'երեւակայէր նոր ծագող արեգակներով, ու երջանիկ: Հեռուն՝ միշտ լա՛ւ:

- Հարկա՛ւ Ամերիկայի մէջ կը հարբս - տանան. այդքան հեռու տեղ մը մարդ ի՞նչպէս աղքատ կ'ըլլայ: Աշխարհի ա - մէնէն մօտ տեղը մեր դիւղն է եւ ամէ - նէն թշուառ տեղը մեր դիւղն է՝ որով - հետեւ մօ՛տ է: Տեղ մը կրնար ուրիշ տանան. այդքան հեռու տեղ մը մարդ ըլլալ. Դանին առով չէր հետաքրքրուեր իսկ: Աշխարհի տարածութիւնը մեր դիւղէն պէտք էր չափուէր ըստ Դանիին, թէոչ՝ չափը ճիշդ չէր գար. ճիշդ մեր դիւղն եւ ճիշդ՝ մեր դիւղին եկեղե - ցիէն՝ որ սուրբ էր եւ որուն շուրջը կա - յին դիւղին ամէնէն աղքատ ընտանիք - ները, բայց՝ ան չէր կրնար բացատրել ինչո՞ւ Սարեաններու ընտանիքէն. թէ - րեւս անոնց եկեղեցիին արեւելեան կող - մը ըլլալուն. բայց՝ թերե՛ւս:

- Ամերիկան ամէնէն հեռաւոր տեղն է աշխարհի եւ ամէնէն լաւը. հոն տասը արեւ կը ծագի, հարիւր արեւ, հազա՛ր արեւ:

- Ամերիկայի աստղերը խոշոր կ'ըլ - լան, նոր կ'ըլլան, փայլուն կ'ըլլան: Լուսինն ալ, ծաղիկներն ալ, ամէն ինչ:

- Հարկա՛ւ Ամերիկան աշխարհի ամէ - նէն լաւ տեղն է՝ դրախտէն ետք, Հա - յաստանէն ետք: Դրախտն ու Հայաստա - նը Աստուած ստեղծեց. իսկ Երկրին միւս մասերը ձգած է իրենց բախտին. կո՞յր են, թող նային, օրինակ առնէին Հա - յաստանէն, Դրախտէն: Լաւ ըլլան: Ամե - րիկան Դրախտին եւ Հայաստանին կը նայի. միւսները կո՞յր են: Բոլոր դեղե - ցիկ բաները, որ դեղեցիկ են եղած են ու դեղեցիկ են հիմա ու դեղեցիկ պիտի ըլլան վաղը՝ ես խենթ չեմ, ըսել է Հայաստա - նի՛ն են նայած:

- Գեղեցիկ տղաքը անո՛ր կը նային, ա - նո՛ր են նայած, գեղեցիկ աղջիկները՝ նոյնպէս: Նոյնպէս ծառերը, ծաղիկնե - րը, եկեղեցիները:

Դանին լսած էր, որ Հայաստան անու - նով տեղ մը կայ եւ հոն ապրած են Հա - յոց բոլոր թագաւորները:

(Շար. 4)

ՆՈՐՎԱՆԵՊՍ. ՋԱՔԱՐԵԱՆԻ
ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻԻ

Լիոն. – Փետրուար 14-ը յիշատակելի օր մը պիտի մնայ Լիոնի հայ պատմութեան համար: Ան թուականն է Նորվան վրդ. Զաքարեանի եպիսկոպոսական ձեռնադրութեան, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի մէջ, Ամենայն Հայոց Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի ձեռամբ:

Այդ օրը, մինչ կը կատարուէր օծման արարողութիւնը մեր մայր հայրենիքին մէջ, մենք եւս հաւաքուած Ս. Յակոբ եկեղեցին, կը լսէինք պատարագիչ Իսահակ քահանայի խօսքերը որ նոյն հանդիսաւոր պահուն, մեզ փոխադրեց մօտին հայկական առաւօտածաղկեալ սրբավայրը, Սիւնեաց մեր պանդխտած հոգիներուն հայաչունչ ձայնը միացնելու մեր եղբայրներուն փառաւոր պին, միասին լսելու եւ ոգեւորուելու հաղարամեակներու խորէն բխող այն խնկարոյր երաժշտութիւնը:

Այսօր, հաճելի պարտականութիւնը ունինք աղջնակներ Նորվան եպիսկոպոսի վերադարձը Լիոնի մէջ եւ չնորհաւորելու իր բարձրադոյն աստիճանը, որուն համար ամբողջ պաղութիւնը ցնծութեամբ կը ծափահարէ ու կը դիմաւորէ այս արժանի չնորհումը, որովհետեւ սրտագին փափաքն էր իր արժանաւոր հովիւը եպիսկոպոսական աստիճանին բարձրացած տեսնել:

Մեր ժողովուրդը, որ զաւեակ ընթացքին միշտ ակնածանք ու յարգանք ունցած է իր հոգեւորականներուն նկատմամբ, այսօր նոյն ազգի մնացորդացը պահելով իր նախնեաց սրբութիւններն ու ժառանգ մնացած աստուածահաճոյ զգացումները, նոյնքան սրտաբուխ սիրոյ արտայայտութիւններով կը յայտնէ անվերապահ յարգանքը իր հոգեւոր հովիւին:

Երկու տարուան ժամանակամիջոցին, Լիոնի մէջ ուր ծառ անգամ չէր բուսներ, Նորվան վրդ. Զաքարեան կրցաւ բարերար գեղիններ գտնել ու նոր բոյսեր սերմանել, ապագայ արդասաւորներ ծառեր, որոնց արմատները արդէն խոր կը խրկած են Լիոնի հայ իրականութեան մէջ: Կը սիրենք յուսալ, նաեւ մեծ հաւատքն ունինք, որ այս բեղնաւոր աշխատանքը որուն պատուղը կը քաղենք այսօր, ալ աւելի բարգաւաճ եւ յարատեւ ընթացք մը պիտի ունենայ Նորվան եպիսկոպոսի նորափայլ եւ կորովի հեղինակութեան ներքեւ: Ուրախ ենք կրկնապէս որ ան գարձեալ մեր մէջ կը գտնուի այսօր: Ուրախ ենք այն համոզումով որ դաղութը պիտի վերագտնէ իր ազգային դիմագիծը, չնորհիւ իր ճշմարիտ նուիրեալի բարեջան հոգատարութեան, որով կը ծառայէ մեր եկեղեցիին եւ ազգին, չինարար աշխատանք ծաւալելով բացառիկ հոգեւոր եռանդով:

Անշուշտ մեզի չի պատկանիր զաղափար յայտնել եպիսկոպոսութեան աստիճանի մասին, բայց կրնանք չատագովել հանդիսանալ եւ միահամուռ կերպով խնդրարկու դառնալ ազգանուէր եկեղեցականի մը մասին, որ սիրուած է իր հօտէն ու քանիցս ապացուցանած է իր բազմակողմանի արժէքները: Լիոնի դաղութը առաջին օրէն իսկ ըմբռնած ու գնահատած է իր հոգեւոր հովիւին ազգային վարիչի կարողութիւնները:

Այս համոզումներէն մղուած է որ Լիոնի Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ Ազգ. վարչութիւնը դիմած է Եւրոպայի Կաթողիկոսական Պատուիրակ Սերովբէ Արք. Մանուկեանի, որ բարեհաճ ըլլայ Վազգէն Հայրապետին մօտ Լիոնի հայ դաղութին խղճերը իրականացնելու համար: Բարեբաստիկ որոշումով մը եւ մանաւանդ հրամանով, Հայր Նորվան Զաքարեան չորս օծակից վարդապետներու հետ, Իրաքի Թեմի Աւագ վրդ. Ասատուրեանի, Աւստրալիոյ Թեմի Աղան վրդ. Պալիոզեանի, Նիւ – Եորքի Եղիշէ վրդ. Կիզիրեանի եւ Ոսկան վրդ. Գալֆականեանի, կը սկսանայ եպիսկոպոսական բարձրագոյն աստիճանը, եւ Շաբաթ, Փետրուար 27, պսպղուն չքեղանքով կը վերադառնայ իր ժողովուրդին եւ մուտք կը գործէ Ս. Յակոբ Եկեղեցին «Հրաչափառ»ի վերապանծ չարականով, զոր կ'երգէ սքանչելի եւ ներդաշնակ կերպով Կոմիտաս երգչախումբը:

Շատ կանուխէն արդէն եկեղեցին բերնէ բերան լեցուն, անհամբեր էր փառաւորելու իր եպիսկոպոսը: Դուրսը, կանոնաւոր կարգապահութեամբ, սկաուտները չարք կազմած, պատուոյ անցք մը կ'ապահովէին: Իսկ ներսը, դպրոցական աշակերտուհիները հայկական քնքոյշ տարազներով, փունջ մը ծաղիկ ձեռքերնին, կը չարունակէին անոնց կարգը մինչեւ Խորանին առջեւ:

Ձիշդ յայտարարուած ժամուն, Նորվան եպիսկոպոս որուն դիմաւորելու գացած էին եկեղեցական վարչութիւնը, ազգային զանազան միութիւնները եւ ազգայիններ, կ'իջնէ Ազգ. Միութեան պատուոյ նախագահ Պ. Ճէպրայէլ Պատուրեանի կառքէն:

Եկեղեցւոյ ծխատէր քահանան Իսահակ Հէքիմեան ափսէն ու Ս. Խաչը Նորվան եպիսկ.ի ներկայացնելով Անոր համբուրեց ու երգչախումբին ցնծալի չարականով, Նորվան եպիսկոպոս յառաջացաւ դէպի Խորան, բազմահարիւր հաւատացեալներու յուզուած նայուածքին տակ: Ժողովուրդը ցնծաց ու սարսուռ մը զգաց անտարակոյս «Թագաւոր երկնաւոր»ի վեհապոյն պահուն: Դասին մէջ իրենց յատուկ տեղերը զրաւած էին տեղական իշխանութեանց եւ եկեղեցական պաշտօնական անձնաւորութիւնները, որոնց կարգին, Լիոնի քաղաքապետը, երեսփոխանները, թաղապետական պաշտօնեաները, Լիոնի կարգինալի փոխանորդը, յունաց եպիսկոպոսը, Քրիստոնէական Միութեան մեծաւորը հայր Միշլոն, Լեւոնեան վարժարանի մեծաւորը Զապարեան վրդ.ը, պատուելի Լեւոնեան, Ֆրանսական Աւետարանական Եկեղեցւոյ ներկայացուցիչը, ընկերային միութիւններու ներկայացուցիչները, Կրընոպլէն, Սէն Թիթիէնէն, Փոն տը Շէրիէն, Վիէնէն, Տեւինէն բազմաթիւ հայրենակիցներ:

Իսահակ քհնյ. բարի գալստեան դեղեցիկ եւ սրտայոյզ ուղերձ մը կարդաց, որուն մէջ յիշելով Նորվան եպիսկ.ի հոգեւոր ճանապարհի վերելքը, եկեղեցականի չնորհները եւ արժէքները, չնորհաւորեց իր ձեռնադրութիւնը եւ որդեգրական ակնածանքով, արեւչատութիւն մաղթեց ի զարգացումն Հայց. Եկեղեցւոյ եւ Լիոնի հայ դաղութին:

Գոհարանական աղօթքէն յետոյ խօսք առաւ Նորվան եպիսկոպոս, խորապէս ազդուած եւ յուզուած: Ան իր յատուկ պերճախօսութեամբ նախ պատմականն ըրաւ մեր եկեղեցւոյ եւ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի: Վերյիշեց իր ապրումները, իր ներքին զգացումները ամբողջ ձեռնադրութեան արարողութեան ընթացքին, հաղորդեց կաթողիկոսին օրհնութիւնները, եւ մանաւանդ չեչտեց կատարած սրբազան ուխտը, ծառայել հայց. եկեղեցիին եւ ազգին, ինչ որ պատգամած էր Հայրապետը:

Ապա հայր Միշլոն որպէս հիւրը Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի եւ ականատես այս սրբազան օծումին, յայտնեց իր ըմբռնումը որպէս կաթողիկէ եկեղեցական մը, առաջին անգամ նման մեծաչուք ձեռնադրութեան մը ներկայ ըլլալուն: Շնորհակալութիւն յայտնեց Հայրապետին իրեն ընծայուած այս չնորհին եւ նուէր տուած մեսալին անոր դահլիճի քանոնհինգամեակի առթիւ զարդնուած, որուն մէկ երեսը Ս. Էջմիածնի տաճարը կը ներկայացնէ, իսկ միւս երեսը վեհապանծ Արարատը ուրկէ բոցավառ լոյս մը կը ճառագայթէ որպէս յոյսի խորհրդանիշ: Հայր Միշլոն չնորհաւորեց իր կարգին նորօծ եպիսկոպոսը եւ յոյս յայտնեց որ անոր հեղինակութեամբ, առաւել եւս պիտի ամրանան եւ զօրանան միջեկեղեցական յարաբերութիւնները ու վերջացուց կարդալով փառաբանական աղօթք մը զոր պատրաստած էր Նորվան եպիսկ.:

Տէրունական աղօթքէն ետք, Նորվան եպիսկ. ողջագուրուեցաւ կղերականութեան դասուն հետ, որմէ յետոյ ժողովուրդը յամրաքայլ յառաջացաւ եւ խոնարհեցաւ Ս. Աջը եւ ուղղուեցաւ կից ազգ. սրահը, ուր ի պատիւ եպիսկոպոսին, եկեղեցւոյ վարչութիւնը կազմակերպած էր ընդունելութիւն մը, առատ սեղաններու չուրջ որոնք յատուկ կանացի ճաշակով եւ նըրբութեամբ պատրաստուած էին Տիկնանց Օժանդակ Մարմնին, Կարմիր եւ Կապոյտ Խաչի անձնուէր տիկիններուն կողմէ: Ի չնորհակալութիւն ներկանգուն եւ մասնաւորաբար Ֆրանսացի հիւրերուն, Ազգ. Միութեան նախագահ Պ. Սեպուհ Սարեան խօսք առաւ եւ յայտնեց իր անհուն գոհունակութիւնը այս երջանիկ օրուան առթիւ որ պիտի արձանագրուի մեծ դէպքերով Լիոնի եւ հայկ. պատմութեան էջերուն մէջ: Գաղութին կողմէ չնորհաւորեց եպիսկոպոսը ու յաջողութիւն մաղթեց իր առաքելութեան մէջ, ու վերջացուց իր յորդանքի եւ երախտագիտութեան խօսքը ուղղելով Պ. քաղաքապետին որ ամէն առիթով բարեացակամութեամբ հետաքրքրուած է մեր ներքին հոգերով, ու միշտ չանասէր եղած է մեր ազգային խնդիրներու բարւոք լուծման:

Պ. քաղաքապետը իր կարգին, հակիրճ խօսքերով իր համակրութիւնը յայտնեց Նորվան եպիսկոպոսին եւ յիշեց իր հին ծանօթութիւնը Հայերուն հետ որոնց պարկեշտութիւնը եւ աշխատասիրութիւնը դնահատած է ի սկզբանէ անտի: Ցիշեց դրուագ մը Հայաստան իր այցելութեան առթիւ, քանի մը տարիներ առաջ, խումբ մը թաղապետաց կան պաշտօնեաներու հետ, Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի մասնաւոր հրաւէրով: Յայտնեց իր հիացումը, ցոյց տրուած մարդասիրութիւնը, կատարուած աշխատանքը եւ մանաւանդ դպրոցական տըպագործական ֆրանսերէն առագանութիւնը՝ Մօլիէրը արտասանած, կամ՝ Մարսէյեզը երգած պահուն: Ծափերու տարափ մը ողջունեց այս ջերմագին խօսքերը, որոնք հպարտութեամբ լեցուցին մեր Հայու հոգիները:

Ուրախութիւնը կը տիրէր ամբողջ սրբարհին մէջ, ուր բաժակներ պարպուեցան Վազգէն Հայրապետին, Նորվան եպիսկոպոսին, եւ հայ ժողովուրդին կենացը:

Երջանիկ օր մը, յաջող ձեռնարկ մը եւ համահայկական արտասպնդիչ երեւոյթ մը որ պէտք է խոստովանիլ կը պարտինք նորեկ Լիբանանի, Պարսկաստանի կամ Պոլսոյ մեր հայրենակիցներուն որ նոր աւիշ մը ներմուծեցին մեր հոգիներուն մէջ, ու մեզ արթընցուցին համատարած թմբիրէ:

Այս առթիւ յիշենք որ Ազգ. Միութիւնը օրերով եռանդուն աշխատանք թափած էր իր արժանաւոր հովիւը վայելչութեամբ ընդունելու համար: Ոչ մէկ ճիգ խնայած էր լաւագոյնս յաջողցնելու այս հանդիսաւոր արարողութիւնը: Միայն մէկ ակամայ վրիպում, անդրանիկ պատարագի ծանուցումը որ անմիջապէս արդէն ճշդուեցաւ «Յառաջ»ի մէջ, գոհարանական աղօթքէ :

Ի սրտէ կը ցանկանք ու կը մաղթենք Նորվան եպիսկ.ի երկար կեանք, յարատեւ ու բեղնաւոր պաշտօն մինչեւ լրումն իր առաքելութեան, յօդուտ Լիոնի Հայութեան եւ եկեղեցիին:

Պ. ԳԱՊԱՔՃԵԱՆ

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱԽՕՐԸ
= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ

ՀԱՃԻ ՄՈՒՍԱՆ

Իրեն այնպէս կը թուէր, որ ինք նաեւ մէկն էր այդ զգեակի բնակիչներէն, որոնք կը տանջուին նորէն մարմին առնելու համար:

Հաճին համակրանքով կը դիտէր Խաչիկը: Կ'ուզէր խնայել անոր կեանքին եւ չէր ուզեր, որ այդ ճահիճ տարիքին մէջ ան եւս զառնար զգեակի այն տանջուող ոգիներէն մէկը:

- Հա, ըսիր որ 15 հոգի ունիք ձիերու վրայ, - ըսաւ Հաճին, ուզելով աւելի վառահ ըլլալ:

- Չինդ հոգի ունէի երբ վարդաճորէն բաժնուեցայ: Այժմ 15 հոգի ենք եւ մի – այն մէկ թեթեւ բախտ ունեցած ենք ժանտարմներուն հետ, - խոսեցաւ Խաչիկ. մատանի մը յափշտակելու համար կրնայ ամբողջ թեւ մը կտրել սուրով եւ կամ նոր կօշիկի մը համար՝ ամբողջ ոտք մը: Կ'ըսեն, որ արջի հետ մէս կ'ուտէ, եւ կը սիրէ իր զոհերը արջէն առնել ու զուարճանալ:

- Այդ բոլորը ճիշդ ես, տղաս. ան վագրի մը պէս անգութ է ու զարհուրելի եւ սակայն ան ճեզ պիտի պաշտպանէ իր կեանքին պէս եթէ իմ անունով ներկայանաք: Ես ինքս ալ չատ բան չեմ հասկընար երբ կը տեսնեմ անոր անսահման հաւատարմութիւնն ու յարգանքը ինծի հանդէպ: Շատ կարճ ատեն մը միասին եղած ենք եւ միասին կռուած՝ երկու կարեւոր կռիւներու մէջ: Բուռթ ու անընդհատ ըլլալու աստիճան անհատատուկ քաջութիւններ ունի եւ դեռ կ'ապրի: Գիտեմ, որ հոն դուք ազատ կ'ըլլաք եւ կը մտածէք ձեր ընելիքներուն մասին: Այս ձեւով դուք չատ կարճ ճամբայ ունիք ու կրնաք ոեւէ ատեն Թրքաց զօրքերու եւ կամ ժանտարմներու թակարդին մէջ իյնալ: Նորէն կ'ըսեմ, տղաս, ձեզի համար միայն ապահով տեղը Սասոյի սահմաններուն մէջ է:

(Շար. 520)

ՅՈՍ. — Պ. Ժերար Մարգարեան, Պ. Ռոժէ Մարգարեան, Տօքթորներ Մարի եւ Էլիան (Յնեալ Մարգարեան) Տապաղ եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ժորժ Ցակոբ - եան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Մար - գարեան, Փոսթեան, Քէօնճեան, Պզտիկ - եան ընտանիքները եւ ընտանեկան պա - րագաները սրտի խոր ցաւով կը ծանու - ցանեն՝

ՏԻԿԻՆ ՌՈԶ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Փետր. 27-ին, 61 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Մարտ 2-ին, Մարսէյլի Սրբոց Թարգման-չաց Մայր Եկեղեցին (Փրատօ)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Նուարդ Գիւմիւշեան, Տէր եւ Տիկին Լըֆրան, Տէր եւ Տիկին Ժաք Գիւ - միւշեան, Տէր եւ Տիկին Փօլ Գիւմիւշ - եան, Տէր եւ Տիկին Ցակոբ Գիւմիւշեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի, Մարտ 14, ժամը 11-ին Իսիի Ս. Մարիամ Աստ - ուածածին եկեղեցին՝

ՏԻԿԻՆ ԱՂԱՒՆԻ ԳԻՒՄԻՇԵԱՆԻ
ԽԱՉԻԿ ԳԻՒՄԻՇԵԱՆԻ
ՆՇԱՆ ԳԻՒՄԻՇԵԱՆԻ
ՏԻԿԻՆ ՀՌԻՓՍԻՄԷ ԳԻՒՄԻՇԵԱՆԻ

յիշատակին:

Ի դիտութիւն ողբացեալներուն յիշա - տակը յարգողներուն:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Բացուած են 1982-ի արձանագրու - թիւնները դէպի Իտալիա մեր ճամբոր - դութեան:

Մասնակցութեան թիւը սահմանա - փակ ըլլալով, կը խնդրուի մեր յար - դելի հայրենակիցներէն օր առաջ ա - պահովել իրենց տեղերը:

Աւելի որոշ եւ մանրամասն գաղա - փար ունենալու համար, դիմել.-

Ց. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆԻ

128, Rue de Flandre - Métro: Crimée
Tél.: 607.01.57 ou 985.66.80 (après 19h.

U. G. A. B.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Journées du Centre Culturel
Alex Manoogian

Sous la Présidence éffective de Monsieur NOURHAN FRINGHIAN
Président d'Honneur du Comité Régional de France de l'U.G.A.B.

Organisées par
LE COMITE LOCAL, LE COMITE DES DAMES, LE COMITE DES JEUNES
AU PROFIT DE LEURS OEUVRES CULTURELLES ET SOCIALES

Samedi 20 et Dimanche 21 Mars
DE 11 H. A 23 H.

STANDS DIVERS
Livres et Disques Arméniens — Linge de Maison — Cadeaux Souveenirs
Jeux Educatifs — Alimentation
Maroquinerie — Bijouterie — Brocante — etc.
MUSIQUE ARMENIENNE — ANIMATION — BAR — BUFFET

○ DEJEUNER: Samedi et Dimanche, de 12h.30 à 15h.
○ DINER: Samedi, à partir de 19h.30

Spécialités arméniennes préparées par les Dames de l'U.G.A.B.

au Centre Culturel Alex Manoogian 118, *Rue de Courcelles* - 75017 *Paris*
Tél.: 763. 76. 71 et 227. 12. 26 — Autobus N^e 30 et 84 — Métro: Courcelles
Venez nombreux, amenez vos amis

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՌԱՏԻՕՖԱՄ
ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՀԱՄԱՐ
ՄՈՆԹԷ - ՔԱՐԼՕ
Միջակ Ալիք 205 մ.
Ամէն կիրակի իրիկուն
- ժամը 8·30-ին (ձմեռուան ժամ)
- ժամը 10·30-ին (ամառուան ժամ)

ECOUTEZ TOUS LES DIMANCHES
— à 20h.30 (horaire d'hiver)
— à 22h.30 (horaire d'été)
EMISSION ARMÉNIENNE
POUR L'EUROPE (Bilingue)
MONTE - CARLO
Ondes Moyennes 205m. — 1466Khz.
B. P. 141 Monte - Carlo, MONACO

Croix - Bleue
COLONIE DE VACANCES

ON DEMANDE

Médecin, étudiant en médecine, ou infirmière, coursier, cuisinier (re), éco nome, moniteurs, monitrices, directeur

Ecrire à la Croix Bleue
17, Rue Bleue — 75009 Paris

Date limite: 20 Mars

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ՁԱՅՆ

Կազմակերպուած եկեղեցասէրը բարե - կամներուն եւ Այնթապցիներուն կոդմէ Իսիի լէ Մուլինոյի հոգեւոր հովիւ՝ Մի - ռոն վարդապետ Գրվրդեանի վարդապե - տական աստիճանի տուչութեան առթիւ:

Շորեքշաբթի, Մարտ 17 ժամը 20-ին
Եաճ'ց ֆլէօպ
5, Ավրնիւ ռէյ Փարիզ 14-րդ:
Ճաշագին 150 Ֆ.:
Կը խնդրուի ճչդապահ ըլլալ:
Կը մասնակցի ծանօթ երգիչ՝
ԼԵՒՈՆ ԳԱԹՐՃԵԱՆ
Արձանագրուիլ հեռաձայնելով. - 770 - 07 - 25 կամ 607 - 92 - 46

CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS
SECTION MARSEILLE - VILLE

Nuitée - Dansante

Présidence d'Honneur: Mr. et Mme. PIERRE GHAZARIAN
AVEC L'ORCHESTRE
RAOUL DARMANTE
ET LE GROUPE ARMENIEN D'ANIMATION
HAIK'S
CHATEAU DES FLEURS 18, Boulevard Michelet - 13008 Marseille
SAMEDI, 13 MARS, de 22H. à l'Aube
RESERVATION: 90. 33. 88 — 50. 68. 71 — 90. 21. 60

DIMANCHE, 14 MARS, A 15 H.
L'Ensemble Folklorique Arménien
«HARTANAG»
PRESENTE SON NOUVEAU SPECTACLE DE
DANSES ET MUSIQUES D'ARMÉNIE
« MÉMOIRES D'ARMÉNIE »
THÉATRE AXEL TOURSKY
22, RUE EDOUARD VAILLANT - 13003 MARSEILLE

Recherche
UN STUDIO
Environ 1.000 F. c.c. — Tout confort
à Paris ou Banlieue - Sud
Tél.: 878. 02. 99 — soit 208. 44. 89

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Ֆաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչու - թիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է իր առաջին պատուոյ անդամուհի Տիկին Ժո - զէֆին Մուրատեանէ 1000 Ֆ., ընկ. Տի - կին Վարդուհի Մելքոնեան իր ապաքին - ման առթիւ 1000 Ֆ., Տիկին Եավէրեան 200 Ֆ. Տէր Եղիեանի յիշատակին:

ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆ
ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆԿԱՆՑ
ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ս. ԱՆԹՈՒԱՆԻ Ս. ԹԱԴԷՈՍ
ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՄԷՋ

Կիրակի Մարտ 21, ժամը 9·30-ին

Հանդիսաւոր տօնախմբութեամբ հոգե - հանգստեան արարողութիւն կը կա - տարուի՝

Քառասուն Մանկանց Յիշատակին եւ Սեբաստիոյ եւ զաւառի բոլոր նահա - տակներու հոգւոյն:

Այս արարողութեանց կը նախագա - թարիս հոգեւոր հովիւը՝
ՎԱՉԷ ՎՐԴ. ԻԳՆԱՏԻՈՍԵԱՆ

Կը քարոզէ Սրբոց Թարգմանչաց Մայր եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւը՝
ԳԱՐԵԳԻՆ ՎՐԴ. ՊԷՔՃԵԱՆ

Կը մասնակցի նաեւ Քահ. Ֆրէզի հո - գեւոր հովիւը՝
ԳՐԻԳՈՐԻՍ ՔՀՆՑ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Ցետ Ս. պատարագի, ժամը 13-ին ա - նախաճեռնութեամբ՝
Համասերաստահայ Վերաշինաց Հայրենակցական Միութեան
CHATEAU DES FABREGOULES
Les Payrets, Septèmes les Vallons 13

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, փա - փաքելի է տոմսերը ապահովել մին - Մարտ 15, հեռախօսելով հետեւեալ պա - գայիններուն. —

ADJEMIAN: 51. 08. 92; DELI-GHAZAR IAN Maurice: (16-42) 22. 03. 80; JAM GOTCHIAN: (16-42) 22. 61. 96; MINAS SIAN: 66.18. 45; HAGOPIAN: 60. 07. MISSIRLIAN: 44. 69. 72; BABOYAN 65. 62. 50; Photo YENO: 62. 44. Torréfaction NORD: 51. 40. 67 et 51. 36. 55

RENCONTRE AVEC
Jean-Jacques Varoujean
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, *Rue de Courcelles* - 75017 *Paris*
Tél.: 520. 03. 18 — 227. 12. 26
LE VENDREDI, 12 MARS
à 20h.30 précises
Autour de son livre
«THANK YOU SIR» (Ed. Astrid)
et de sa Pièce «BARON BARONNE»
dont l'Académicien français Eugène Ionesco a dit en parlant des œuvres d'aujourd'hui: «C'est ça qu'il faut aller voir».
L'auteur traite sur un ton sarcastique, parfois même comique de la Cause Arménnienne.
Entrée libre
(x) *La Pièce Baron Baronne, actuellement au Théâtre de Poche à Montparnasse.*

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

Երգիչ Պետիկ Ջեզի կը ապասէ
ԻՐ ՃԱՇԱՐԱՆԸ
ուր պիտի գտնէք յատագոյն ճաշերը, յատագոյն գինիներով եւ հայկ. ջերմ մթնոլորտի մը մէջ
Շորեքշաբթի՝ ՄԱՆԹԸ-ի օր:
BAR - RESTAURANT
SPÉCIALITÉS ARMENIENNES
ՍԵՒԱՆ SEVAN
Direction:
M & Mme Bédikian
ՊԵՏԻԿ
Կ'երգէ Ուրբաթ եւ Շաբաթ օրերը, ճաշի ընկերակցութեամբ:
1, bd. Carnot — 17, quai J.-B. Clément, 94140 ALFORTVILLE
tél. 376 32 19
Fermé le lundi

ՈՒՐԲԱԹ
ՄԱՐՏ
12
VENDREDI
12 MARS
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅՐԱՏԻՐ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 180 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 400 Ֆ. - Հատը՝ 2 50 Ֆ.

57րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.125 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.125

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՄԻԹԵՐԱՆ կ'ուզէ որ կա – ռավարութիւնը քիչ մը խնայողութեամբ ծախսէ եւ պիւտճէին բացը սահմանա – փակէ ներքին զուտ եկամուտին 3 առ հա – րիւրին: Ընդունուած է որ ընկերվարական վարչակարգերը չատ ծախսելով, միշտ խախտած են պիւտճէին հաւասարակշռ – ութիւնը եւ Միթերան չուզեր նոյն ծու – ղին իյնալ, ուրեմն համախորհուրդ պիւտճէի նախարար՝ Ֆապիուսի հետ, միացաւ ելմտական նախարար Տըլորի չափաւորութեան հրաւէրներուն: 1982–ի համար նախատեսուած բացը՝ 100 միլիառ էր: Բայց վախ կայ որ 140–ի հասնի մինչ 1983–ի համար 240 միլիառի մասին խօսք կայ: Մխրճող նախարարութիւններուն կը մնայ զղջալ ըլլալ:

ՆԱՆԹԻՒԻ ոճրային Ատեանը ցկեանս բանտարկութեան դատապարտեց Պախ – թիարի դէմ մահափորձին չորս հեղինակ – ները եւ 20 տարի արգելափակման ՏՐԴԸ, որ մեղակցութեամբ ամբաստանուած էր: Ծանօթ է որ երկու հոգի սպաննուած էին և 3 ուրիշներ ալ՝ վիրաւորուած: Վը – ճիռը հաղորդուած է ամբաստանեալնե – րուն, որոնք իրենց խցիկը կը մնային քանի անկարելի էր իրենց ներկայութիւ – նը դատարանէն ներս, այնքան կ'ազմը – կէին եւ կը հայհոյէին: Ատեանը աւելի խիստ եղաւ քան ամբաստանող փաստա – բանը, որ տարհամոզման վճիռ մը կ'ու – զէր:

ՖՐԱՆՍԱ. որոշեց ապաստան տալ Փա – թաէի, որ Հինգշաբթի օր դեռ Պանկիի ֆրանսական դեսպանատունն էր: Հաս – տատեցաւ արդէն թէ վերջնագիրը չէր արուած, այն ձեւով որ ըսուեցաւ սկիզ – բը: Հաւանական կը նկատուի որ Անժ Փաթաէ, բայց Ֆրանսայէն, այլ երկիր մը երթայ:

ՔԱՏԱՖԻ պաշտօնապէս ընդունուեցաւ Վիէննա Քրայքիի կողմէ: Առաջին ան – գամն է, որ Լիբիոյ ղեկավարը կ'ընդուն – ւի արեմտեան երկիր մը: Երկու երկիր – ները առեւտրական փոխադարձ մեծ չա – հեր ունին:

ԻՐԱՆի արտաքին նախարարութիւնը բուռն յարձակում մը ըրած է Ֆրանսայի դէմ, առանձին զեկոյցով մը, ուր կը դա – տապարտէ. – «Ֆրանսական քաղաքակա – նութիւնն ու նախաձեռնութիւնները Մի – ջին - Արեւելքի հարցերուն նկատմամբ»: Թեհրանի ճայնասփիւռին սփռած զեկոյցը դիտ կ'մբաստանէ Ֆրանսական կառա – վարութիւնը, որ կ'օժանդակէ ահաբեկ – չութեան տարածման եւ զլխաւոր պա – տասխանատուներէն մէկն է Իրանի, ըը – նաւած Պաղեստինի եւ իսլամական այլ երկիրներու մէջ գործուած ոճիրներուն»:

ԹՐՔԱԿԱՆ իշխանութիւնները մերժեցին անցագիր մը տալ Պիւլէնթ Էճեվիթի, որ կ'ուզէր Միացեալ – Նահանգներն երթալ, շարք մը դասախօսութիւններ տալու հա – մար:

ՖՐԱՆՍԱՑի ընկերվարականներուն եւ կառավարութեան միջեւ խոր տարակար – ծութիւններ կան եւ այս մասին լուրերը բաւական տարածուեցան, չաբաթական այն ճաշէն եառք, ուր Միթերան կ'ընդու – նի կուսակցական իր ընկերները: Կու – սակցութեան ղեկավարութիւնը անիրա – տես կը գտնէ կառավարութեան կարգ մը կարգադրութիւնները, ինչպէս օրինակ՝ 30 առ հարիւր կիներու թեկնածութիւն թաղապետական ընտրութեանց կամ հը – րամանագիրներու կիրարկումը:

ՆԻՔՈԼ ՔԻՍԹԻՕ զեկոյցով մը յայտ – նեց թէ ամբողջովին կը ստանձնէ իր պա – տասխանատուութիւնը Ռընէ Լիւսէի պաշ – տօնազրկման հարցին մէջ, որու հետե – ւանքով Պուշ – տիւ Ռոնի հիւանդութեան գրասենեակին պետը անձնասպան եղաւ: Ցուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ ե –

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵԹԱՏՈՊ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ՄԱՐՏ 1 – 4)

ԽԱՂՈՂԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ

Խաղողագործութիւնը Հայաստանի դիւ – ղատնտեսութեան ամէնէն զարգացած ճիւղերէն է: Հողագործները, որոնք անց – եալ տարի կոտրած են խաղողի բերքի մրցանիշը՝ 360 հազար թոն, մտադիր են մօտ ապագային աւելի քան կրկնապատա – կել զայն, ըստ է դիւղատնտեսութեան նախարար Հենրիկ Թարզումանեան: Խա – ղողագործութեան զարգացման համար ձեռնարկուած է զանազան միջոցներու: Նախատեսուած է ստեղծել 200 – 500 հեկ – տար տարածութիւններ, արմատաւորել ցուրտի դիմացող բերքատու տեսակներ եւ բարելաւել ու կատարելագործել երկ – րագործական ապաստարկութիւնը:

×

ՕԼԷԳ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ ԴԱՓՆԵԿԻՐ

Հայաստան տեղի ունեցած դիտու – թեան եւ թէքնիքի, ճարտարապետու – թեան եւ շինարարութեան մարզերու լա – ւագոյն դիտա – հետազօտական աշխա – տանքի ու մշակման մրցումի դափնեկիրը հանդիսացած է երիտասարդ գիտնական Օլէգ Վարդանեան, որուն ներկայացու – ցած նախագիծը մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծած է դատական կազմի մօտ: Հո – յակապ կառոյցի մանրակերտները կը յիշեցնեն եզակի նուրբ կերտուածքի ե – բեւակայական չքնաղ թաասեր: Անոնք գմբէթներ, կոներ յիշեցնող եւ առագաս – տաձեւ ծածկեր են, որոնք կը ձեւափոխ – ուին հարթ մակերեւոյթի վրայ: Այսպիսի շինութիւններ կրնան իրրեւ ծածկ ծա – ռայել տասնեակ եւ հարիւրաւոր քառա – կուսի մեթր տարածութիւններու հա – մար:

րեքշաբթի օր, բայց հարցը հեռու է փակ – ուած ըլլալէ:

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ կարգ մը որոշումներ տուաւ, իր հերթական նիս – տին, զանազան ճիւղերու մէջ բարելա – ւումներ բերելու համար: Արհեստաւոր – ներուն եւ առեւտրականներուն կիներուն համար, ասկէ ետք երեք կանոնագիրներ կ'առաջարկուին: Ցարդ կիները որեւէ ձեւով չէին պաշտպանուած ընկերային դեռնի վրայ, երբ կ'աշխատին իրենց ա – մուսինին հետ: Օրինագիծ մըն ալ պատ – րաստուած է արհեստաւորներու պատ – րաստութեան համար:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ 70 պատաս – խանատուներ կաշառակերութեան հա – մար դատապարտուած են 7–էն 14 տարի բանտարկութեան ըստ «Գրական կազէ – թին»:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ գաղտնի սպասարկու – թեանց (ՍԷ – Ի – Ա.) դրասենեակը յու – սախաբ է եղեր իրանցի ընդդիմադիրնե – րէն: Ըստ Իրան Փրէս Սեռվիսի Ֆրան – սայի ներկայացուցիչին, Միացեալ – Նա – հանգներէն յանձնախումբ մը է կ ա ծ է ուսումնասիրելու Խոմէյնիի ընդդիմա – դիրներուն ուժը եւ չատ հաւնած չըլլա – լով, ՍԷ – Ի - Ա. չի յատկացներ այն մի – լիոնաւոր տոլարները, որոնց կ'ակնարկէր Նիւ – Եորք Թայմզը:

ԻՐԱՆի Մուճահեատիններու հրապա – րակած մէկ զեկոյցին համաձայն 15 բը – ժիշկներ զնդակահարուած են, 15 ուրիշ – ներ անհետացած են, մինչ 45 բժիշկ ալ բանտ են, չարչարանքի ենթակայ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵՐՈՒՆԴՆԵՐՈՒԻ ՇՂԹԱՅ ՄԸ

Քանի՞ տարիէ ի վեր բանախօսութիւն մը չեմ ունկնդրած: Կ'արժէ որ պահ մը հաշուեմ, որովհետեւ ահաւասիկ չան – կարծ կ'անդրադառնամ որ չատ տարիներ անցեր են այն օրէն ասդին, երբ վերջին անգամ ըլլալով սրահի մը մէջ բազմած բանախօսութիւն մը մտիկ ըրած եմ կուչտ ու կուռ: Ի՞նչպէս կ'ըլլայ, այո՛, մարդ իսկապէս հարց կուտայ ինքն իրեն. Ի՞նչ – պէս կ'ըլլայ որ այսքան երկար տարիներ առիթը չեմ ունեցեր բանախօսութիւն մը լսելու:

×

Մեր շրջանին, (եւ անշուշտ հիմա ալ այդպէս պէտք է ըլլայ) համալսարանա – կան ուսանողներն ու մտաւորականները չատ կը սիրէին բանախօսութիւնը: Սրտի ճմլումով կը յիշեմ այն երջանիկ օրերը, երբ, իբր համալսարանի ուսանող, երա – ժշտական համերգներու ցանկի մը հե – տեւելու նման, կը հետեւէի համալսա – րանական բանախօսութիւններու ցանկե – րուն եւ կը փութայի ներկայ գտնուիլ այդ բանախօսութիւններուն: Ի՛նչ հա – ճոյք էր, Աստուած իմ, դիրք մը, նօթա – տետր մը թեւիդ տակ՝ մտնել սրահէն ներս, հանդիպիլ հարիւրաւոր նմաններ – ուդ, նստիլ, սպասել բանախօսին, յե – տոյ մտիկ ընել, նօթ առնել, եւ վերջա – պէս կարծիքի փոխանակութիւններ ունե – նալ տրուած բանախօսութեան մասին:

Շրջանի համբաւաւոր մարդիկն էին բեմ ելլողները. համալսարանի դասա – խօսներ, ականաւոր նկարիչներ ու դեր – ասաններ կամ բժիշկներ...: Հաճոյքը ու – բեմն կուգար ոչ միայն լսուած նիւթէն, այլ նաեւ խօսողներուն անհատականու – թենէն: Աստնցմէ ոմանք արդէն մեր ու – սուցիչներն էին, մօտէն կը ճանչնա – յինք զանոնք: Իրենց հետ հաղորդուելու առիթներ չէին պակսեր մեզի: Բայց կա – յին բազմաթիւ ուրիշներ ալ, չատ ծա – նօթ անուններ, զորս կը տեսնէինք առա – ջին անգամ ըլլալով: Հեղինակներ, լը – րագրողներ, մտքի մարդիկ, նոյնիսկ քա – ղաքական կեանքի մէջ համբաւի տիրա – ցած անձնաւորութիւններ, որոնք միասով ոսկորով բեմ կ'ելլէին ու խօսք կ'ուղղէին մեզի: Հմայուած՝ մտիկ կ'ընէինք: Բա – նախօսութենէն վերջ, յայտագիրներու վրայ իրենց աստղագրութիւնները կը խնդրէինք, իրենց նկատմամբ մեր զգա – ցած հիացումին մէջ անշուշտ կը սնու – ցանէինք նաեւ օր մը անոնց նմանելու միամիտ փափաքներ:

Քանի՞ տարիներ անցան երիտասարդա – կան այդ խանդավառ օրերուն վրայէն, մինչեւ որ օր մը անդրադարձայ թէ բա – նախօսութիւն լսուածը այլեւս կը յոգ – նեցնէր զիս: Այո՛, ալ նախկին խանդա – վառութիւնը չէր որ զիս կ'առաջնորդէր դէպի սրահ մը: Նօթատետր ալ չունէի թեւիս տակ: Կեանքիս մէջ երբեք չձանձ – րացայ սորվելէ, բայց ահա օր մըն ալ կը նշմարէի որ բանախօսութիւն ունկնդ – րելու ընթացքին ժամացոյցիս կը նայէի ու կը ձանձրանայի, կարծես կոպերս կը ծանրանային, արտակարգ ճիգ կը վատ – նէի չքնանալու համար: Բանախօսնե՞րը դադրած էին չահեկան խօսքեր ընելէ, թէ ոչ, ընդհակառակն մե՞նք փոխուած էինք, դադրա՞ծ էինք լաւ ունկնդիրներ ըլլալէ...

×

Երբեմն կը մտածեմ թէ հիմա ո՞ւր են եւ ի՞նչ եղած են այն անհամար երիտա – սարդները, որոնք աւելի քան երեսուն տարի առաջ ինծի հետ միասին բանախօ – սութեան սրահներ կը լեցնէին, նօթեր կ'առնէին իրենց ունկնդրութիւններէն, ստորագրութիւններ կը հաւաքէին իրենց հիացումին արժանացած մտքի ու գիտու – թեան մարդոցմէ: Անոնցմէ չատեր ան – շուշտ կէս ճամբուն վրայ ինկան, հեռա – ցան մտքի ու գիտութեան այն առաքե – լութենէն, որուն նուիրուիլ կը խոստա – նային այդ օրերուն: Հաւանաբար մոռ – ցած ալ են այն յուզումը, զոր այդ շըր – ջանին կը զգային հրապարակաւ արտա – սանուած գեղեցիկ խօսքի դիմաց: Ուրիշ – ներ չդաւաճանեցին իրենց առաջին օրե – րու ձգտումներուն, չարունակեցին քալել եւ այսօր իրենց որոշ տեղերը կը գրա – ւեն ընկերութեան մէջ: Այս վերջիններէն քանի՛ներ, ով գիտէ, այսօր իրենց կար – գին բեմ կ'ելլեն ու երիտասարդ սերունդ – ներ կը խանդավառեն այս կամ այն նիւ – թին չուրջ տրուած բանախօսութիւննե – րով: Անոնց ունկնդիրներուն մէջ, ով գի – տէ, մեր զաւակներն ալ կան թերեւս: Մեր զաւակներն ալ, հիմա իրենց կար – գին, թերեւս տետրակ մը, գիրք մը ի – րենց թեւին տակ, յուզումով կը հետա – պնդեն բանախօսութիւնը անոնց որոնք իրենց հօրը ժամանակակիցներն ու ըն – կերները եղան: Ի՛նչ խորհրդաւոր չըղ – թայ մըն է այս, որ սերունդները իրարու կը կապէ, առանց որ այդ սերունդներու օղակները ճանչնան զիրար...:

×

Այսօր, պողոտաները ողողուած են տիսֆօներով ու զբօսաբաններով: Վըս – տահ եմ սակայն որ քովընտի փողոցնե – րու մէջ կան սրահներ ալ, ուր մտքի մարդիկ բանախօսութիւններ կը սարքեն: Երիտասարդ սերունդը, չախչախիչ մե – ծամասնութեամբ, կը լեցնէ տիսֆօներն ու զբօսաբանները: Դարձեալ վստահ եմ սակայն որ կան երիտասարդներ ալ, ո – րոնք կը նախընտրեն հիւթեղ բանախօ – սութիւն մը լսել իրենց սիրած նիւթին չուրջ:

Հաւանաբար քան, երեսուն տիսֆոյի փոխարէն բանախօսութեան մէկ սրահ միայն կայ, բայց այդ ալ կը բաւէ: Միշտ այդպէս եղած է արդէն: Մտքի աշ – խատաւորները, մեծամասնութիւնները իրենց հետ քչելով հանդերձ, միշտ հա – ւած են փոքրամասնութիւններու մէջէն:

Ռ. Հ.

ՖՈՒԹՊՈԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԲԱԺԱԿ

«ԱՐԱՐԱՏ»
ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻ 1/8 ԱՒԱՐՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

Խորհրդային 41րդ բաժակի մրցաշարքի առաջին հանդրուանի վերջին հանդիպու – մին, «Արարատ» հաւասար արդիւնքով (0 – 0) աւարտած է իր խաղը Մոսկուայի բանակի խումբին հետ: Ծանօթ է, որ մրցաշարքի առաջին հանդրուանին հան – դէս կուգային 38 խումբեր: Խաղերը տե – ղի կ'ունենային եօթը քաղաքներու մէջ: Իւրաքանչիւր խմբակի առաջին եւ երկ – րորդ տեղերը գրաւող ակումբները իրա – ւունք պիտի ստանային մասնակցելու երկրորդ հանդրուանի մրցաշարքին, այ – սինքն 1/8 աւարտականներուն, որոնց կը մասնակցին նաեւ Մոսկուայի եւ Սոչիի յաղթականները, դումար՝ 12 խումբ: Իսկ յաջորդ՝ քառորդ աւարտականնե – րուն, կը մասնակցին նաեւ Կիեւի եւ Թիֆ – լիսի «Դինամօ»ները: Երեւանեան խմբա – կին 1/8 աւարտականներուն մասնակց – լու իրաւունք նուաճած է նաեւ Տաշքենդի «Պախտակոր»ը, որ վերջին հանդիպումին 0–ի դէմ 1 կէտով յաղթած է Նիկոպոլի «Կոլոս»ի:

«ԲԱՐՁՐԱՑԻ՛Ր, ԲԱՐՁՐԱՑՈ՛ՒՐ»

Զիթունի կը յատկնէր լի՛նք զուած ըլլալ Պոլսոյ ակումբներէն ծնունդ առած, ամբողջ իմաստութիւն մը խտացնող այդ երկու բառերը, եւ կռիւ ալ մղեց պաշտպանելու իր սեփականութիւնը:

Իր բացակայութեան, մենք չէ՛ որ պիտի խլենք իրմէ անոր սեփականութիւնը: Մեզ հետաքրքրողը զայն զոնողը չէ, այլ չափի վրայ կարուած հագուստի նման, հայկական սկաուտութեան յարմարող տարազն է:

Զարդերէ վերջ, սաղայէլի ձեռքերէն ճողոպրած, իրենց հայրերն ու մայրերը կորնցուցած, զառնուկներու նման անտէր մայող մանուկները, պէտք ունէին քով քովի գալու, իրարմով մխիթարուելու, վիհերէն վեր բարձրանալ ճգնելու եւ ընկերը բարձրացնել փորձելու:

Բարոյագիտական ի՛նչ խօսք կրնար աւելի՛ իրար մօտեցնել, եղբայրացնե՛լ պատանի որբերը քան բարձրացիր – բարձրացուր՛ի խէալային խօսքը, որքան ալ խէալները մնան չնուաճուած զագաթներ: Բայց վստահութեամբ կրնամ ըսել թէ՝ սկզբնական շրջանին, ան ամբողջութեամբ եւ լիուլի ծառայեց իր նպատակին՝ թեւ ու թռիչք տալով պատանիներ – րու երեւակայութեան ու խանդավառութեան:

Կը յիշեմ երբ մեր զաստիրքերուն եւ զուարճութիւններուն վրայ աւելցան ըսկաուտական ուսումն ու արշաւները: Յակոբ Ա.ճէմեան, կարծես էլեկտրական հոսանք կը ներարկէր մեր երակներուն մէջ ու ջիղերուն վրայ, երբ Քելէկեան որբանոցի սկաուտական կեանքը կազմակերպեց: Տարօրինակ եռանդ ու հպարտութիւն մը գրաւած էր ո՛չ միայն աշակերտութիւնը, այլեւ բովանդակ ուսուցչական եւ տնօրէնութեան կազմը, երբ մանուկներու նման, մարզուած բանակներու նման, կը տողանցէր վաշտը Պէյրութի թաղերն ու պողոտաները:

Բայց այսօր տակաւին չեմ կրնար բացատրել թէ ինչո՛ւ մեր պետը Յակոբ Ա.ճէմեան, բոլորին մէջէն միս ընտրած էր զինք երկրորդող դնդապետ, երբ անպատկառ էին ինձմէ չատ աւելի տարիքաւորներ եւ խելացիներ, երբ կար նաեւ իր եղբայրը Արամ Ա.ճէմեան: Ի՛նչ ալ եղած ըլլային իր պատճառները, դժգոհ չմնաց իր ընտրութենէն եւ մենք դարձանք լա՛ւ սկաուտները:

Զարմանալին այն է, որ այդ ընտրութիւնը ո՛չ մէկ բողոքի, ո՛չ իսկ նախանձի տեղի տուաւ:

Ինչո՞ւ այս յիշատակութիւնը, երբ անո՛չ մէկ թելադրանքի կը մղէ ընթերցողը: Յաւակնութի՞ւն: Ո՛չ: Արդէն ի՛նչ յաւակնութիւն կրնայ ունենալ 14 տարեկան պատանի մը, եթէ ոչ կորովի ու եռանդի մղող անմեղ փոքր զգացում մը:

Յիշատակեցի այս պատահարը ըսելու համար պարզապէս, որ մեր ըմբռնումը տարբեր էր այդ կազմակերպութեան մասին, քան այսօրուան վէճերու առարկայ դարձնող անհատները, եւ մենք ալ իրաւունք ունինք կարծիք յայտնելու հայ կեանքը յուզող խնդիրներու մասին:

«Բարձրացիր – բարձրացուր»ը իր ամբողջ զօրութեամբ տիրապետած էր մեր ուղեղներուն եւ մենք ամէն վայրկեան պատրաստ էինք դիմագրաւելու դժուարութիւններու եւ հոգեւին ծառայելու մեր ընկերներուն ու աւելի տկարներու:

Հակառակ որբանոցէ դուրս գալու պահուն իսկ, սկաուտական ասպարէզը ինձ համար վերջ դնելուն, անոր սկզբունքը հետեւած է ինձ ամբողջ կեանքի ընթացքին եւ առաջնորդած իմ քայլերը: Այդ պատճառով ալ խորունկ վիշտ մը, անհուն յաւ մը կը ճմլէ հոգիս, ամէն անգամ որ իմանամ այդ սկզբունքին մեղանչող սըխոտի վէճերու տեղի տուող անուններ:

Փարիզի մէջ ճանչցած եմ մէկ հոգի միայն, որ իրապէս մնացած է սկաուտական ոգիի մաքրութեամբ՝ մերժելով կազմակերպական որեւէ խորհրդանութիւն: Ա՛յդ է գուցէ պատճառը, որ տուայտանքի ու մղձաւանջի մը պարագային, մենք կը դիմենք իրարու, եթէ ոչ մխիթարութիւն փնտռելու, գոնէ տեսակէտներու լուսաբանութեան մը յանգելու չնայած – րութեամբ:

Քանի մը օրէ ի վեր մաքէս չհեռացող «Բարձրացիր – բարձրացուր»ը երեւի նախազգացում մըն էր տեղի ունենալիք վէճերու:

Արդարեւ, հեռաձայնի փողէն զառնութիւն կը ծորէր երբ բարեկամս բերանը բացաւ ինծի պատասխանելու: Դառնութիւն ու տառապանք, կսկիծ եւ ընդվզում զուգակային ձայնին մէջ: Խռովուած էր սկաուտական շրջանակը ու կը հրաւիրէին զինք միջամտել, եւք մը գտնելու Հ. Մ. Ը. Մ.ական խլրտումներու ու անախորժութիւններու:

Ի՞նչ պիտի ընէ ան. չեմ գիտեր. կը մտածէր յօդուած մը գրել եւ հանդարտեցնել մաքերը: Բայց տաք – գլուխ մարդը յօդուածի լեզուն կը հասկնա՞յ միթէ: «Մկրատս մկրատ է»ի յամառութիւնն է անոր տիրապետողը:

Նպատակս չէ «կրակին» մէջ նետուիլ ու խանձուիլ, ո՛չ ալ աւելի հրահրել՝ առանց տեղեակ ըլլալու անցուդարձի էութեան, բայց, թերեւս, աւելորդ չըլլայ փնտռել անախորժութիւններու դըրդապատճառները՝ առանց խորացումի:

Արդեօք անցեալի մեր անմեղունակ մաքուր զգացումները այսօր ալ գոյութիւն ունի՞ն ներկայ սկաուտներու մօտ եւ չե՞ն ենթարկուած տեղական պայմաններու ճնշումին, այժմու կեանքը բնորոշող բազմազոյն էնթրիկներու: Մեր տրամաբանութիւնը կը յանգի երկու զլխաւոր կամ անգլուխ, անիւելք եւ անարդարանալի պատճառներու:

Առաջինը՝ «իշխանութեան» զեկավարութիւնը ձեռք ձգելու եսասէր եւ ամբարտաւան ոգին է, եթէ նոյնիսկ անհրաժեշտ յաւակնութիւնն ու արժանիքները չներկայացնէ եւ «երկիրը» առաջնորդէ մէկ – երկու ամիսէն կնոջ վիժումին նմանող անխուսափելիութեան:

Երկրորդը՝ հաստուածի մը ազդեցութիւնը բազմապատկելու խելացնոր մտայնութիւն, եթէ նոյնիսկ այդ հատուածը մտած ըլլայ ժամանակավրէպ չըրջանի մէջ՝ իբր խաղալիկ այսօրուան անդոհանքի ելեւէջներուն:

Ուրեմն՝ ո՛չ մէկը եւ ո՛չ ալ միւսը կըրնան արդարացուիլ:

Ու կրկին աչքերուս կը ներկայանան սկաուտապետս՝ Յակոբ Ա.ճէմեան ու Փարիզի բարեկամս իրենց սրտի ու հոգիի պայծառութեամբ, իրենց ազնուագոյն զգացումներով, առողջ եւ մաքուր երիտասարդութիւն պատրաստելու յամառութեամբ՝ ուժեղօրէն կառչած բարձրացի՛ր – բարձրացո՛ւրի վսեմագոյն խոհէն:

Կը թուի թէ յեղաշրջուած է այդ խոհը եւ վերածուած «իջի՛ր եւ իջեցո՛ւր» նշանաբանի:

ԼԵՒՈՆ ՍՈՓՈԿԼԵԱՆ

«ՆԱՄՈՒՍ»Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փարիզի Ֆոնքէն թատրոնը, Կիրակի, Փետրուար 28ին լեցուած էր ծայրէ ծայր թատերասէր հասարակութեամբ մը, որ եկած էր իր պապակը յայտնելու: Ըրտուքը կուզար այս անգամ զաւառէն (հակառակ ընկալեալ սովորութեան, որ ընդհանրապէս Փարիզէն՝ մայրաքաղաքէն՝ խումբեր կը մեկնին զաւառներ հայկական արուեստի սիրով վարարելու համար հոգիները զաւառի Հայութեան): Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տան թատերախումբը կը ներկայացնէր Ա. Շիրվանզադէի «Նամուս» թատերախաղը:

Նիւթը կը ներկայացնէ հին աւանդութիւն մը, ներկայիս, անշուշտ, ժամանակավրէպ: Ծնողքներ որոշած են իրենց պատկիներուն ապագայ ամուսնութիւնը, երբ տակաւին տասը տարեկան են անոնք: Երախաները, ըստ սովորութեան, միայն պսակին օրը կրնան տեսնել զիրար: Սակայն Մանուկ – նշանածները աւանդութիւնը խախտել կը չնան ու զաղտնօրէն զիրար կը սիրեն: Աղջկան հայրը իմանալով կը խզէ ամուսնութեան խոստումը յանուն նամուսին եւ աղջիկը կ'ամուսնացընէ հարուստ առեւտրականի մը հետ: Նախկին նշանածը, ծայրէ առարկայ դարձած, իր պատիւը փրկելու համար կատածի սերմեր կը ցանէ իր սիրած աղջկան անբիծութեան մասին՝ անոր ամուսնոյն մտքին մէջ: Ամուսինը, միչտ յանուն նամուսին (պատիւին), կը լուծէ հարցը՝ սպաննելով իր կինը: Երեւան կ'ելլէ ճշմարտութիւնը, այն է՝ որ կինը անբիծ է ու անմեղ, իսկ սադրանքներ բարտաւան ոգին է, եթէ նոյնիսկ անհրաժեշտ յատկութիւնն ու արժանիքները չներկայացնէ եւ «երկիրը» առաջնորդէ մէկ – երկու ամիսէն կնոջ վիժումին նմանող անխուսափելիութեան:

Երկրորդը՝ հաստուածի մը ազդեցութիւնը բազմապատկելու խելացնոր մտայնութիւն, եթէ նոյնիսկ այդ հատուածը մտած ըլլայ ժամանակավրէպ չըրջանի մէջ՝ իբր խաղալիկ այսօրուան անդոհանքի ելեւէջներուն:

Ուրեմն՝ ո՛չ մէկը եւ ո՛չ ալ միւսը կըրնան արդարացուիլ:

Ու կրկին աչքերուս կը ներկայանան սկաուտապետս՝ Յակոբ Ա.ճէմեան ու Փարիզի բարեկամս իրենց սրտի ու հոգիի պայծառութեամբ, իրենց ազնուագոյն զգացումներով, առողջ եւ մաքուր երիտասարդութիւն պատրաստելու յամառութեամբ՝ ուժեղօրէն կառչած բարձրացի՛ր – բարձրացո՛ւրի վսեմագոյն խոհէն:

Կը թուի թէ յեղաշրջուած է այդ խոհը եւ վերածուած «իջի՛ր եւ իջեցո՛ւր» նշանաբանի:

ԼԵՒՈՆ ՍՈՓՈԿԼԵԱՆ

ԴԱՆԻ

ԵԴՈՒԱՐԴ ՊՕՑԱՃԵԱՆ

Դանին չէր կրնար զայն մօտ տեղ մը երեւակայել եւ ոչ ալ հեռու: Երբ խընդիրը Հայաստանին վերաբերէր, ամէն ինչ փոխուած կ'ըլլար յանկարծ: Հայաստանը իրեն համար Ուժին եւ Գեղեցիկին արուեստն էր. ու զայն կը չափէր ոչ թէ տարածական հեռաւորութիւնով, ոչ թէ ժամանակի, այլ արուեստի ոգեհաղորդութեան մը:

Եթէ ըսէր «Հայաստանի պէս գեղեցիկ աղջիկ մը», ըսել ուզած կ'ըլլար՝ անըմբռնելիօրէն գեղեցիկ աղջիկ մը: Ուժին եւ գեղեցկութեան գերագրական չափա – նիշն էր, որ ունէր անհման հօտաղը՝ Հայաստանով:

Դանինկը հաւատայ: Աստուած կայ: Դրախտը չինած է. չինած՝ Հայաստանը. մանուկցած է քիչ մը թերեւս մեր գիւղերուն չինութեան. բայց ... այնքան մե՛ծ, մե՛ծ, ահագի՛ն աշխարհ մը ... Դանին չուզեց չարունակել մտածումը: Գիտէր, եթէ չարունակէ՝ նորէն պիտի չկրնայ երկրին ծայրերը գտնել: Աստուած ի՛նչ տեսակ գաղտնի տեղ պահած է երկրին ծայրերը: Բախտին բանալին ու երկրին ծայրե՛րը: Դանին եւ ոչ ոք չեն կրնար գտնել ոչ մէկը եւ ոչ միւսը:

Դանին տխուր է. կրնայ ժպտիլ, բայց տխուր է. կրնայ՝ խնդալու համար հաւկիթ ածող նապաստակները միտքը բերել, բայց տխուր է: Տխուր է՝ քանի որ երկրին ծայրերը չի գիտեր ո՞ւր են պահուած, քանի որ չի կրնար երբեք ըմբռնել նաեւ թէ արեւմուտքի այդ բոլոր ծովերուն մէջ, ուր ոչ մէկ ցամաք կայ, կիպրոս կղզին ի՛նչ գործ ունի: Աստուած չի՞ մեղքնար ջուրը նետուած այդ ցամաքի կտորին: Չէ՛, կիպրոս կղզին դժբախտ է. չա՛տ դժբախտ: Անշուշտ, ծովին բոլոր ալիքները իր չուրջ հաւաքուած, գիշեր ցերեկ կը պոռան երեսին՝ «ի՞նչ գործ ունիս, ի՞նչ գործ ունիս մեր մէջ, չունցամաք, չո՛ւն, չո՛ւն, չո՛ւն»:

Ու անկասկած, աշխարհի ամենադըժբախտ տեղը կիպրոս կղզին է Դանիին համար: Բոլոր ցամաքները ծովերէն հեռու, իրար հետ հաչա, համերաշխ, դիրկ - դրկի իսկ այս մէկը, այս կտոր հողը, կարծես վռնտուած, որբացած, կարծես տեսակ մը քէնոցած եւ երբեմն ալ կարծես տեսակ մը կայէն, թեսակ մը Ցուդա»:

Եթէ Դանին գիտնար, թէ պակաւին շատ կղզիներ կան, եթէ գիտնար՝ թէ ցամաքները բոլորը կղզի են, տեսակ մը պիտի ըլլար, տեսակ մը պիտի մտածէր: Կամ լաւ, կամ գէշ: Տեսակ մը:

Մինչդեռ Դանին չէ փոխուած: Ծախած է ոչխարները. նորէն հաշտ չեն իր միտքն ու թուաբանական ամենատարրական ծանօթութիւնները. նորէն կռնակ են դարձուցած անոնք իրարու եւ կից կուտան իրարու, նորէն, զարնան էշերու կրքոտ եռանդով:

Դանին չէ փոխուած: Եկած է Այնճար: Չի սիրեր այս հողը, չի սիրեր այս երկինքը, չի սիրեր եգիպտացորենի այս ժժդոյն հացերը: Սրինդ կը փչէ. սրինդ փչեց երէկ, Պէյրութ, պանդոկի մը մէջ: Ես եւ ինք էինք ու քանի մը հոգի:

Պէյրութ եկած ու զարմացած էր Դանի. տխրած էր նոյնպէս: Ամէն տեղ լեցուն ինքնաշարժ: Ի՞նչ կար այդքան արագ երթալու. ի՞նչ պատճառ կար. չէր կրնար ըմբռնել: Արդեօք բա՞ն մըն է պատահած ինքնաշարժով զացողներուն տուներուն մէջ եւ օգնութեա՞ն կը փութեան:

(Շար. 5)

«ԱՐՇԱԼՈՒՅՍ»Ի ԱՌԱՋԻՆ ԵՐԵՒՈՒՅԹԸ

Առաջին երեւոյթը, զոր պէտք է մատնանշել Թատերախաղի ներկայացման առթիւ, այն է՝ որ բոլոր դերակատարները սիրողներ էին եւ իրենց անդրանիկ երեւումն էր այս՝ բեմի վրայ: Հոգիէ մեկնելով ոչ միայն անհրաժեշտ կը դառնայ ներողամիտ դտնուիլ կարդ մը թերութիւններու հանդէպ, այլեւ գնահատել իրենց յանդգնութիւնն ու հետաքրքրութիւնը դէպի թատերական արուեստը: Այս իրողութիւնը, սակայն, չի կանգնեցներ մեզ ականատես ըլլալու խոստմնալից գործառնութիւններու, որոնք, ժամանակ մը եռանդուն փորձառութիւն ձեռք ձգելով կրնան խոհեմութիւն մտցնել իրենց մասին: Այսպէս, դիմախաղերով, իրենց մարմնաւորած կերպարներուն յաջող արտայայտութեամբ ու անոնց նկարագրային դիծերու չեշտաւորմամբ յիշատակելի էին Բարխուդարը (Հարպեցու աղջկան հայրը), Սուսանը (Հարպեցու), Ռուստամը (ամուսինը), Սէյրանը (Սուսանը սիրող տղան), Սուսամբարը (Սուսանի ընկերուհին) եւ Շղանիկը (խնամախօս), որոնք սիրական դէմքերը հանդիսացան Թատերախաղին:

Ինչպէս նշեցինք, թերութիւններ կային ներկայացման մէջ, որոնք անխուսափելի են սիրողներով կազմուած խումբի մը պարագային: Անոնցմէ ամէնէն ակներեւը առոգանութիւնն էր, հետեւանք՝ երկրի իրողութիւններու: Նախ այն՝ որ դերակատարները Արեւմտահայեր էին՝ Ցրտաստան թէ Մէլքին Սրեւելք ծնած, հետեւաբար իրենց մայրենի լեզուն՝ արեւմտահայերէնը: Երկրորդ, Ցրտաստան ծնած զաւակաստաններուն լեզուին մէջ զգալի կը հնչիւններու թերութիւնը եւ յատկապէս զիրի արտասանութեան դժուարութիւնը: Հետեւաբար, արեւելահայերէնով գրուած թատերախաղի մը ընտրութիւնն սկիզբէն իսկ անյարմար եղած է, որովհետեւ անխուսափելի կերպով փորձութեան կը մղէ դերակատարը: Հոս յիշենք Սուսանի դերակատարը (Սուսանի ընկերուհին, որ մարմնաւորող դերասանուհին, որ ամէնէն մաքուր ու գեղեցիկ հարազատ առոգանութիւն ունցողն էր:

Երկրորդ կարեւոր թերութիւն մըն էր հարատեւ հանդիսութեան երաժշտական բաժինը: Դուրէն պատիերը արդիականացնելու դիտաւորութեան արդիւնք է նոր (սակայն եւ այնպէս անճաշակ) երդերու ընտրութիւնը, բայց անդրադարձը էր հարազատ մթնոլորտը տալ անցեալ դարու հարուստներու տօնախմբութիւններուն, ի հարկին չրջանի մը հարուստներու կամ զէմ ազգագրական երգի մը մեկնաբանութեամբ: Յիշեալ տեսարանները ցայտուն զարձաւ նախ հարուստներու յաջող խաղարկութեամբ, ապա, եւ մանաւանդ, հարսին ու փեսային մեկուսի մենախօսութիւններով, որոնք տեղի կուտային դերակատարները իրարմէ անջատելու եւ յարակից գործողութիւնները «սառեցնելու» սկզբունքով (չարժանիկ կռօ – փլանի եղանակով): Նման պահեր կային նաեւ այլ տեսարաններու մէջ:

15 դերասանները, առանց յուշարարի (այլապէս զնահատելի երեւոյթ մը) կրցան ցայտուն գործնել իրենց մարմնացուած տիպարները: Հանդիսականները լիարուն եւ երկար ծափահարութիւններով յայտնեցին իրենց գոհունակութիւնը:

Քանի մը խօսք՝ թատերախաղի բեմադրիչ Վահէ Զէքեանի մասին: Բանասիրական երեւակայութեամբ օժտուած բեմական արուեստի բոլոր գաղտնիքներուն: Արդի Թատրոնի թէքնիքները, լոյսի ու ձայնի խաղերու գործածութիւնը ոչ միայն յաճախ կը էզդացնէր կարդ մը ակներեւ թերութիւններ, այլեւ հանդիսականները կը դնէր շատ յաջող բեմադրութեան մը առջեւ: Բեմայարդարանքն ու զգեստի պատասխանատուն Կապրիէլը Սոռաս (Ֆրանսացի) պարզ յարդարանքներով, ընդհանուր առմամբ, յաջողած է ներկայացնել զանազան պատկերներ ու միջավայրեր: Այս մարզին մէջ կային անշուշտ կարդ մը թերիներ, սակայն զանոնք հարկ է անտես առնել, նկատի առնելով կազմակերպող անձերը՝ զոհ աւանդութեան, հնամենի բարքերու:

ՋՐՈՅՑ

ԵՐԱԺԻՇՏ – ՑՕՐԻՆՈՂ

Հայկ Պօյաճեանի հետ

Ցորեքշաբթի, Փետր. 24-ին խմբագրատունս այցելեց երաժիշտ – յօրինող Հայկ Պօյաճեան, որ Փարիզ կը գտնուէր երաժշտական շրջանակներու հետ կապեր հաստատելու եւ ի հարկին Ամերիկեան ճոլէժի եւ Ամերիկեան կեդրոնի մէջ նը – ւագահանդէսներ կազմակերպելու նպա – տակով:

Հայկ Պօյաճեան ծնած է Փարիզ եւ փոքր տարիքէն ընտանեօք փոխադրուած Պուէնոս – Այրէս, ուրկէ անցած է Միացեալ – Նահանգները եւ հաստատուած Պոս – թընի արուարձաններէն Լէքսինկթըն, ուր կը զբաղի դաշնակի լարումով:

Իրեն հետ ունեցած մեր զրոյցէն կը պարզուէր, որ Հայկ Պօյաճեան երաժըշ – տութեան նուիրուած է յառաջացած տարիքի մէջ: 1950 – 1958 տարիներուն երաժըշտութեան դասընթացքներու հետեւած է վալենթին Ալբինայի (Պուէնոս – Այրէս) Լիսթ երաժշտանոցին մէջ: 1958-ին ան – ցած է Միացեալ – Նահանգներ եւ Պոս – թընի մէջ հետեւած Ազատ Արուեստից եւ տնտեսագիտութեան դասընթացքներուն՝ Նորթիսթըրն համալսարանը, ապա երաժշտութեան մէջ մասնագիտացած՝ Նիւ Ինկլընտ երաժշտանոցը: Պրանտէյս Համալսարանին մէջ իբրեւ երաժշտութեան մասնաւոր ուսանող, աշակերտած է Սէյմար Շիֆրէի:

Հայկ Պօյաճեան տարիներ հետեւելէ ետք դաշնակի դասընթացքներու, առողջական պատճառներով, դադրեցուցած է զանոնք եւ ամբողջովին նուիրուած յօրի – նումի: «Իմ երաժշտութիւնս ընդհանրա – պէս վերացական նկարագիրը մը ունի» դիտել կուտայ երաժիշտը, որուն դործե – րը, յարաբերաբար կարճ ժամանակուան մէջ ուշադրութիւնը գրաւած են օտար շրջանակներու՝ նուագախումբի թէ ան – հատ մեկնաբաններու, որոնք իրենց նը – ւագացանկերուն մէջ առած են Հայկ Պօ – յաճեանի յօրինումները: Այսպէս, 1979-ի վերջերը Պոսթընի տեղի ունեցած նուա – դահանդէսի մը ընթացքին մեկնաբանուած են իր յօրինումները, որոնք զանազան նուագարաններու համար գրուած գործեր են: 1980 Ապրիլ 13-ին, Լէքսինկթընի Թանգարանի «Օտիթորիում»-ին մէջ կազ – մակերպուած նուագահանդէսին յայտա – գրի երկրորդ բաժինը ամբողջովին յատ – կացուած է Հայկ Պօյաճեանի յօրինում – ներուն: Ապրիլ 22-ին, Սկովտիոյ Սէյնթ Անտրիուզ համալսարանի սրահին մէջ տեղի ունեցած երեկոյթին մեկնաբան – ուած է իր «Զուրթակի սոնաթը», աշխար – հի անուանի երաժիշտներու գործերու կարդին: Այս տարի, Փետր. 14-ին, Հար – վարտ Համալսարանի Թանգարանին մէջ կազմակերպուած նուագահանդէսի մը ընթացքին մեկնաբանուած է իր «Ծովուն չընչիւնները» երբեակը, արժանանալով բարձր գնահատանքի:

×

Հայկ Պօյաճեան գրած է դաշնակի համար սոնաթներ, զանազան նուագարան – ներու համար գործեր: Ներկայիս կ'աշ – խատի «Սինֆոնիա Մինիմա թիւ 2» գոր – ծին վրայ, որուն մէջ օգտագործած է «Կուժն առայ» հայկական ժողովրդական մեղեդին, զոր օգտագործած է նաեւ ջու – թախի համար գրած ուրիշ գործի մը մէջ: Առաջին անգամն է, որ ան իր յօ – րինումներուն մէջ կ'օգտագործէ հայկա – կան մեղեդի մը: Վերագո՞րծ մը՝ պէպի իր ազբիւրները: Ցառաջիկայ իր ծրագիր – ներուն անդրադառնալով պէտք է նշել, որ Ապրիլ 17-ին Պոսթընի մէջ, երաժիշտ Ռուբէն Գրիգորեան կը ղեկավարէ Հայկ Պօյաճեանի լարաւոր նուագախումբի հա – մար գրած «Սինֆոնիա»ն: Արուեստագէտ – ը մտադրած է օփերայի վերածել Լե – ւոն Շանթի թատերախաղերէն մէկը:

Հայկ Պօյաճեան գրած է դաշնակի հա – մար սոնաթներ, զանազան նուագարան – ներու համար գործեր: Ներկայիս կ'աշ – խատի «Սինֆոնիա Մինիմա թիւ 2» գոր – ծին վրայ, որուն մէջ օգտագործած է «Կուժն առայ» հայկական ժողովրդական մեղեդին, զոր օգտագործած է նաեւ ջու – թախի համար գրած ուրիշ գործի մը մէջ: Առաջին անգամն է, որ ան իր յօ – րինումներուն մէջ կ'օգտագործէ հայկա – կան մեղեդի մը: Վերագո՞րծ մը՝ պէպի իր ազբիւրները: Ցառաջիկայ իր ծրագիր – ներուն անդրադառնալով պէտք է նշել, որ Ապրիլ 17-ին Պոսթընի մէջ, երաժիշտ Ռուբէն Գրիգորեան կը ղեկավարէ Հայկ Պօյաճեանի լարաւոր նուագախումբի հա – մար գրած «Սինֆոնիա»ն: Արուեստագէտ – ը մտադրած է օփերայի վերածել Լե – ւոն Շանթի թատերախաղերէն մէկը:

կատի ունենալով կարելիութեան սահ – մանները:

Գնահատելով Նամուսի թեմադրութիւ – նը եւ չնորհաւորելով Վահէ Զէքեանն ու իր խումբին բոլոր անդամները, կը յու – սանք ու կ'ակնկալենք, որ յառաջիկային թատերախումբը ներկայացնէ արեւմտա – հայ թատերական երկեր, այդպէսով կը վերնան չատ մը թերիներ եւ դերակա – տարներու յառաջիկայ փորձառութիւն – ներով կ'ունենանք թատերախումբ մը, որ, ինչո՞ւ չէ, կրնայ հայկական թատ – րոնի վերածնունդ մը ստեղծել մեր գա – ղութին մէջ:

Հոս, հարկ է երկու խօսք ալ ընել սը – րահին մէջ յանպատրաստից թեմադրուած «Թատերախաղ»-ին մասին: Արդարեւ, քիչ չէր թիւը անոնց, որոնք չաղակրատու – թեամբ, բեմէն արտասանուած խօսքե – րուն արձագանգելով, բարձրաձայն մեկ – նաբանութիւններով, աղմուկով եւ իրա – րու հետ անտեղի խօսակցութիւններով ոչ միայն կը ցրուէին հանդիսականի կեդրո – նացումը բեմին վրայ, այլեւ տհաճ մըթ – նոլորտ մը կը ստեղծէին սրահին մէջ: Աւելի առնուազն յարգանքի պակաս մըն է դէպի դերակատարները եւ անոնց ար – ուեստը վայելելու եկած թատերասէրնե – րը: Մարդ եթէ այս դիտակցութիւնը չու – նի, ստիպուած չէ թատրոն, համերգի կամ որեւէ ձեռնարկի երթալ:

ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ողորմութեամբն Աստուծոյ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Տ. Տ. Վազգէն Ա. Վեհափառ Հայրապետը միածնաչէմ Մայր Տաճարիս մէջ, համաձայն կարգաց եւ կանոնաց Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցւոյ, Փետրուար 14, 1982 թուի կիրակի օրը, արբազան միւռոնի օծմամբ եպիսկոպոս ձեռնադրեց Մայր Աթոռիս միաբան հինգ վարդապետները:

Ձեռնադրուողներն են՝

1. Տ. Եղիշէ եպիսկոպոս Կիզիրեան՝ Մեծն Բրիտանիոյ Հայոց վիճակի վը – րայ:

2. Տ. Ոսկան եպիսկոպոս Գալփագեան՝ Ցունաստանի Հայոց Թեմի վրայ:

3. Տ. Նորվան եպիսկոպոս Զաքարեան՝ Լիոնի եւ շրջակայքի եկեղեցեաց վը – րայ, իբրեւ փոխանորդ Հայրապետական պատուիրակի Արեւմտեան Եւրոպայի:

4. Տ. Աղան եպիսկոպոս Պալիոզեան՝ Ասորաստանի եւ Հեռաւոր Արեւելքի Թեմի վրայ:

5. Տ. Աւագ եպիսկոպոս Ասատուրեան՝ Իրաքի Հայոց Թեմի վրայ:

Ձեռնադրութիւնը կատարուեց խար – տաւիլակութեամբ Սրբատաեան Թեմի առաջնորդական փոխանորդ Գերաշնորհ Տ. Արսէն եպիսկոպոս Պէրպէրեանի, Վեհափառ Հայրապետի կողքին ընթերակայ եպիսկոպոսները լինելով Շիրակի Թեմի առաջնորդ Տ. Նարեկ եպիսկոպոս Շա – քարեան եւ Վիրահայոց Թեմի առաջնորդ Տ. Գէորգ եպիսկոպոս Սերայտարեան:

Սրբազան արարողութիւնները տեղի ունեցան պատշաճ հանդիսաւորութեամբ ի ներկայութեան համապատասխան Թե – մերից ուխտաւորաբար եկած թեմական իշխանութեանց ներկայացուցիչների, Գերազոյն Հոգեւոր Խորհրդի անդամ – ների, ներքին թեմերի պատգամաւորու – թիւնների եւ խումներամ հաւատացեալ ներից:

Հինգշաբթի օրը, Փետրուարի 18-ի վարդանանց հերոսամարտի տօնին, նո – րապսակ եպիսկոպոսները մատուցեցին իրենց ուխտի պատարագները Էջմիածնի Մայր Տաճարում եւ Երեւանի եկեղեցի – ներում եւ յաջորդող օրերին մեկնեցին ոչխարի իրենց թեմերը, տեղեկանալով իրենց վստահուած ժողովրդին վեհափառ հայ – րապետի հայրական սիրոյ ողջոյններն ու օրհնութիւնները:

Թող Տէրը ընդունելի անի նորապսակ սրբազան հայրերի ուխտն ու ընծայու – մը:

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ
(կնիք)

Ս. Էջմիածին
Փետրուար 20, 1982 թ.

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հաճելի պարտականութիւն մը կը նը – կատենք տեղեկացնել հայ հասարակու – թեան եւ կազմակերպութիւններուն թէ կարմիր Խաչի Կեդրոնը սիրոյ փոխադրուի Նորմանտիի Մանկանց Բոյնը Մարտ 24, 1982-ին:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ
– Մանկանց Բոյն –
CROIX ROUGE ARMENIENNE
Centre de Vacances
Sainte Honorine des Pertes
14520 Port - en - Bessin
Téléphone: Siège Social et
Centre des Vacances: (31) 21. 77. 63
Région Parisienne 985. 36.53

Նոյն թուականէն սկսեալ Մանկանց Բոյնը բաց պիտի ըլլայ ամէն օր, ամէն տարիքի աղջկաիցներու եւ առանց բացա – ռութեան բոլոր Միութիւններու առջեւ, Ուիք - Էնտներու, կարճ եւ երկար ար – ձակուրդներու համար, հայրենասիրական խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ, կարմիր Խաչի վայել հիւրասիրութեամբ եւ խիտ նպաստաւոր պայմաններով: Մանաւոր ուշադրութիւն պիտի ընենք հաճելի դար – ձընելու համար երրորդ տարիքի հայրե – նակիցներու երկարատեւ կամ անընդհատ արձակուրդները:

Ճաշացուցակ՝ պատրաստուած տեղա – կան թարմ մթերքներով եւ համեմ – ուած Մանչի մանիշով:

Զատկուան արձակուրդին պիտի ըն – դունուին մանուկներ եւ պատանիներ:

Այժմէն, ձեր բարեկամներով ապահո – վեցէք սենեակները հեռաձայնելով.

— Navassartian: 985. 36. 53
— Saghatelian: 854. 35. 74
Pour la jeunesse:
— Ohanian: 631. 81. 94
— Berberian: 736. 31. 88

Moyen de transport:
Paris St. Lazare — Bayeux
par Turbotrain en 2 heures
Itinéraire par route: Autoroute de l'Ouest, Evreux, Lisieux, Caen, Bayeux, Port - en - Bessin, Sainte Honorine des Pertes « Les Divettes »

Վարչութիւն
ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
«ԾԱՌԱՋ»Ը
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱԽՕՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԵՐԲՈՐԴ

ՀԱՃԻ ՄՈՒՍԱՆ

Ալի իր յուսալքումի վիճակէն հե – ռըվեակ դուրս կուգար երբ Հաճի Մու – սան կը խօսէր ապահովութեան եւ պաշտպանութեան մասին: Անտարակոյս, անհրաժեշտ էր այդ ապահովութիւնը, որովհետեւ ամէն օր վտանգը կ'սպառա – նար իր խումբին եւ ընելիքներուն մա – սին մտածելու առիթ չկար: Ալի մա – մը միայն ուրախ էր, որ այնքան մը – տերիմ զրոյց ունեցած էր Հաճի Մու – սային հետ:

- Ձգիտեմ, պատ, զուք պիտի կրնա՞ք դտնել Սատոյի սահմանները: Գարա – փունարէն ուղիղ երկու օրուան ճամբայ է: Ին լաւ ճամբան ձեզի համար, Երբ – նեկ ակբէսի ճամբան է: Ին կողմերը չատ բնակչութիւններու չէք հանդիպիր: Պի – տի հանդիպիք հին Պարսիկներու, որոնք տակաւին կրակապաշտ են: Շատ խա – դաղ եւ անվնաս ժողովուրդ են: Ձեր դժուարութիւնը բուն Գարատաղի լեռ – ներուն մէջ է: Հոն է որ պիտի հանդի – պիք Սատոյի մարդոց, որոնք օր ու գի – շեր կը հսկեն ու զայլերու պէս կը թա – փառին այդ լեռներուն մէջ: Ուեւէ ընդ – դիմութիւն չէք փորձեր. անոնց կը յանձ – նուիք ձեր խումբով ու ձիերով: Անոնք ձեզ Սատոյին առջեւ պիտի հանեն: Այդ պահուն միայն Սատոյի կը խօսիք իմ կողմէն եւ ցոյց կուտաք այս մատանին, - խօսեցաւ Հաճի Մուսան, նաչխուն քը – սակի մը մէջէն դուրս հանելով խոշոր մատանի մը մանր քարերով ու երկարեց Ալիին: - Այս մատանին մի քանի ան – դամ նման դերերու մէջ եղած է: Տես – դամ նման դերերու մէջ եղած է: Տես – նես մի քանի տարի Սատոյի հետ կը մնայ ու յետոյ առիթով մը կը վերա – դառնայ ինծի: Երբ այս մատանին կը յանձնէք Սատոյի, այլեւս այդ մասին մի մտածէք: Առեն մը վերջ, որպէս բարեւագիր, ան նորէն ինծի կը ղրկէ այդ մատանին:

Ալիի իր ափին մէջ բռնած էր այդ խորհրդաւոր մատանին երբ տեսաւ, որ Հաճի Մուսան նորէն ոտքի ելաւ ու այս անգամ մօտեցած պատուհանին: Դուրսի անեզր ու խոր մթութիւնը կը դիտէր: Ալի չատ բան չհասկցաւ Հաճի Մու – սայի այդ յանկարծ ու օտար շարժու – մէն: Անտարակոյս առագաստ բացած՝ ան արդէն հեռացած էր իրենց անմի – ջական խօսակցութենէն: Ալի չդիտէր ինչպէս պէտք էր մեկնիլ Հաճի Մուսա – յէն: Շատ կարճ լռութենէ մը յետոյ, ան ոտքի ելաւ ու յայտնեց իր շնորհա – կալութիւնը, որ Հաճի Մուսան իր խումբի պաշտպանութիւնով մտահոգ – ուած էր: Շատ չէ երկու օրէն պիտի մեկնէր Գարատաղի լեռները:

- Լաւ կ'ընես, պատ, - խօսեցաւ Հա – ճի Մուսան, դէմքին վրայ անտարբերու – թիւն մը բռնած: - Ըսէ Սատոյին որ Հա – ճի Մուսան եթէ ինքզինք գտնէ, կրնայ ըլլալ, որ Գարատաղի լեռները յուսազի որսորդութեան գայ:

Հաճին ճամբայ դրաւ Ալիէն մինչեւ սենեակին դուռը, իսկ Ալի զգաց, որ Հաճին արդէն շատ հեռացած էր եւ կարծես մինակ մնալու տենդ մը բռնած էր անոր աչքերը:

Հաճին նորէն ճօտեցած էր պատուհա – նին: Ան իսր մթութեան մէջ կորսուելու անծանօթ զգացումի հաճոյքը կար իր մէջ երբ Իսագ կը գոցէր ծանր դռները երկաթներու ձայնով: Շուներու հաչոց – ները նորէն սկսած էին հատ հատ ու հեռուէն կը լսուէին ձիերու դոփիւնները քառատրակ:

Ալին ու իր ընկերներն էին որ նը – պատակի մը կ'արշաւէին, մինչ աչխար – հը մութ ու երկաթ ձողերով բանտ մըն էր Հաճի Մուսային համար:

×

ՋԷՑՆԱՊ ԼԵՐԱՆ ՎՐԱՑ

Սպիտակ Զիաւորը, Մարտիկը, հզօր աւուրի մը պէս Վարդաճորի լեռը կար – ծես երկնքի բարձրութեան մէջ բռնած էր ու զարճուցած էր երկնքին չափ ան – մատչելի՝ վայրի զազաններուն ու մար – դոց համար: Լերան բարձրութիւնը ինքն իր մէջ մոլորակ մըն էր կարծես մօտ աստղերուն, մօտ Աստուծոյ ու արե – ւին:

(Շար. 521)

Տիկին Մօրուքեան, Օրիորդ Հասէլ – ճեան, Տիկին Սահատէթճեան եւ զաւակ– ները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց քրոջ, մօր, հարսին՝

Տիկին ՄԱՐԻ ՀԱՍԼԼՃԵԱՆԻ
(ծնեալ Մօրուքեան)

մահը, որ պատահեցաւ Մարտ 9-ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ, Մարտ 12, ժամը 14·15-ին Անկէն – լէ – Պէնի Սէն – ժոզէֆ եկեղե– ցին, հայկ· ծէսով:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Նուարդ Գիւթիպեան, Տէր եւ Տիկին Լըֆրան, Տէր եւ Տիկին Ժաք Գիւ– թիպեան, Տէր եւ Տիկին Փօլ Գիւթիպե – եան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Գիւթիպեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի, Մարտ 14, ժամը 11-ին Իսիի Ս· Մարիամ Աստ– ուածածին եկեղեցին՝

Տիկին ԱՂԱՒՆԻ ԳԻՒԹԻՊԵԱՆԻ
ԽԱՉԻԿ ԳԻՒԹԻՊԵԱՆԻ
ՆՇԱՆ ԳԻՒԹԻՊԵԱՆԻ
Տիկին ՀՌԻՓՍԻՄԷ ԳԻՒԹԻՊԵԱՆԻ

յիշատակին:

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշա – տակը յարգողներուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷԼ.– Սէն Թ'Անթուանի Ս· Թա– դէոս մատրան հոգաբարձութիւնը շնոր – հակալութեամբ ստացած է· – Թամամ Զէօրտիւեանի մահուան առթիւ Յակոբ Ղուկասեան, Դաւիթ Զէօթիւքեան 200ա– կան, Սարգիս Սարգիսեան 100, Պայծառ Տէրտէրեան 150, Սուրէն Ղուկասեան 50, Սիմոն Զէօրտիւքեան 30 Ֆ·, Մարտիրոս Տօնօեանի մահուան առթիւ.– Ալպէր Տօ– նօեան, Սանչէզ Ռոժէ 100–ական, Սվազ – լըեան, Պետրոս Աւագեան, Մինաս Պէ – քիրեան 50–ական Ֆ·:

×

Շահիլի կապոյտ Խաչը շնորհակալու– թեամբ ստացած է 100 Ֆ· Տէր եւ Տիկին Գալուստ Մինասեանէ, Ստեփան Ափար – եանի մահուան քառասունքին առթիւ:

×

Պօմոնի Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ եկե – ղեցւոյ թաղականութիւնը շնորհակալու– թեամբ ստացած է· -

Տիկին Ազատուհի Տէր–Վարդանեան 100, Պօմոնի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը 1500, Տիկին Անահիտ Սարաճեան 100 Ֆ· իւղա– պին, Տիկին Ռոզա Տօրումեան, Տիկին Մարի Թուիճեան, Այրի Տիկին Փանոսեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Ջամագճեան, Այ– րի Տիկին Թագուհի Մարդարեան, Այրի Տիկին Մարկոսեան, Պ· Ներսէս Արզուն– եան, Այրի Տիկին Գուլումեան 50–ական, Այրի Տիկին Հայկանոյշ Երամեան ամուս– նոյն Միհրապ հոգւոյն 50, Մոնթ ընտա – նիք Նշան Քէհէեանի հոգւոյն 100 Ֆ·, Քէշիշեան Անժ եւ Սերժ 50 Ֆ·, Թերապիանօ ընտանիք 25 Ֆ·, Պ· Եղիազար Մելքոնեան իր ընտանիքի ննջեցելոց 100 Ֆ·, Պ· Նուպար Ղալիկ – եանի թաղման առթիւ՝ Պ· Պետրոս Սա – րաճեան, Պ· Վահան Սարաճեան 50–ա– կան Ֆ·:

Աւագ սարկաւագ Յարութիւն Աբրա - համեանի թաղման առիթով Այրի Տիկին Ռոզա Տօրումեան եւ զաւակները 500 Ֆ·, Այրի Տիկին Փանոսեան 100, Տէր եւ Տի– կին Երուանդ Տօրումեան 100, Պօմոնի Եկեղեցւոյ երգչախումբ 100, Այրի Տի - կին Թօնկուբեան 50, Այրի Տիկին Ուն - ճեան 50, Տէր եւ Տիկին Մանուկ Քէշիշ– եան 30, Այրի Տիկին Արթիւր Կիրակոս– եան 20 Ֆ·, իրենց իւղագին՝ Այրի Տի - կին Գէորգեան 100, Այրի Տիկին Թօփ - սաղալեան 100, Այրի Տիկին Ճղնաւոր - եան 150, Տէր եւ Տիկին Տէմիրճեան 100, Տէր եւ Տիկին Փափազեան 60, Այրի Տի– կին Հռիփսիմէ Տօրումեան 50, Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Տէմիրճեան 50, Այրի Տիկին Բէլլէքեան իր ամուսնոյն կաթա– պետի հոգւոյն 50 եւ 30 իւղագին, Այրի Տիկին Արաքսի Գալուստեան իր ամուս - նոյն Գալուստի հոգւոյն 50, Այրի Տիկին Եօթնեղբայրեան իր ամուսնոյն Գէորգի յիշատակին 50, Այրի Տիկին Ազատուհի Տիրատուրեան 50, Այրի Տիկին Տէրտէր– եան եւ Ազաւլեան 20, Այրի Տիկին Ժո - զէֆին Տէյիրմէնճեան 20, Տէր եւ Տի - կին Կարապետեան 30 Ֆ·:

Recherche
UN STUDIO
Environ 1.000 F. c.c. — Tout confort à Paris ou Banlieue - Sud
Tél.: 878. 02. 99 — soit 208. 44. 89

ՏՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Օրուան մէջ քանի մը ժամ տնական գործերով (մաքրութիւն եւայլն) զբաղե– լու տրամադիր է պոլսահայ տիկին մը, Փարիզի, նախընտրաբար, 9-րդ, 10-րդ, 17–րդ, 18-րդ, 2-րդ թաղամասեր: Հեռա– ձայնել ժամը 18–էն ետք՝ 254 90 80 կամ Շաբաթ, Կիրակի ամբողջ օրը:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ
Նախաձեռնութեամբ
ՖՐԱՆՍԱՀԱՅՑ ԿԱՊՈՒՑՏ ԽԱՉԻ ՍԵՒՐԱՆԻ ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԻՆ
ՇԱԲԱԹ, ՄԱՐՏ 13, ժամը 20·30էն սկսեալ

GRANDE SOIRÉE DANSANTE

organisée par la section de Sevran de la Croix Bleue des Arméniens de France

Salle des Fêtes de Sevran
ARMENIAN'S SUNSHINE
avec ROBERT PAPAZIAN et le Chanteur MAXIMILIEN VICKEN
BUFFET ORIENTAL — AMBINCE ARMÉNIENNE
Tenue correcte exigée

CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS
SECTION MARSEILLE - VILLE

Nuitée - Dansante

Présidence d'Honneur: Mr. et Mme. PIERRE GHAZARIAN
AVEC L'ORCHESTRE
RAOUL DARMANTE
ET LE GROUPE ARMENIEN D'ANIMATION
HAIK'S
CHATEAU DES FLEURS 18, Boulevard Michelet - 13008 Marseille
SAMEDI, 13 MARS, de 22H. à l'Aube
RESERVATION: 90. 33. 88 — 50. 68. 71 — 90. 21. 60

GRAND MEETING
Libération Arménienne
MARDI, 16 MARS, A 20H.30
Palais de la Mutualité (Grande Salle)
24,Rue St. Victor, Me Maubert-Mutualité
Pour la libération des 4 héros du commando «Yeghia Kechichian» incarcérés à Fleury - Merogis depuis l'occupation du consulat de Turquie le 24 Septembre 19[illegible] et de Mardiros Jamgotchian condamné à 15 ans de réclusion à Genève.
Pour célébrer la mémoire du combattant Hagop Darakjian décédé le17 Mars 19[illegible] à Beyrouth, et des martyres *Yeghia Kechichian* et *Zaven Apetian* exécutés le 22 Septembre à Téhéran.
Documents vidéo inédits et exceptionnels sur l'ASALA
Avec la participation artistique de groupes musicaux arméniens.
LIBERATION ARMENIENNE
B. P. 39 — *Antony*

SÉJOUR A LA NEIGE
du Vendredi 26 au Dimanche 28 Mars
— *Départ:* Vendredi 26 Mars, à 18h. devant la M.C.A.D. Rue de 24 Avril 1915 — DECINES
— *Moyen de transport:* Voitures particulières.
— *Age:* Adultes, et enfants accompagnées.
— *Conditions d'hébergement:* Dortoirs et chambres.
— *Participation:* Pension complète. Enfants de 2 à 6 ans 100 F.; Grands enfants et adultes: 190 F.
Forfait Ski: 20 F. la journée
— *Retour:* Dimanche 28 Mars à 18 h.
INSCRIPTIONS AVANT LE 15 MARS
Tél.: 849. 42. 97
SKI A ALLEVARD
Le «Week - End» de neige de 1981 a connu un grand succès. Aussi, afin de répondre à la demande générale des participants du séjour précédent, la MCAD organise à nouveau un séjour à Allevard, au Centre Léo - Lagrange (aménagé depuis quelques mois).

ԼԻՈՆԻ
ՀԱՅԵՐԷՆ ԽՕՍՈՒՆ ԹԱՏՐՈՆԸ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ
«Տայր Կարապետ»
կամ
«Ամերիկանոյ Փեսացուն»
կատակերգութիւն 3 արարով:
Կիրակի, Մարտ 21, ժամը 15–ին:
Լիոնի Սիկալ սրահին մէջ 60 Ավե– նիւ տը Սաքս 69006 Լիոն
Թատերապետ· - Սիմոն Էքմէքճեան Բեմադիր· – Վարուժան Տէր – Սար– գիսեան:
Տոմսերը ապահովելու համար դի - մել Լիոնի Հայոց Եկեղեցին·
40 ռիւ տ'Ալամեն:

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ՁԱՆ

Կազմակերպուած եկեղեցական կամ– կամներուն եւ Այնթապցիներուն կող– Իսիի լէ Մուլինոյի հոգեւոր հովիւ՝ Պա– ռոն վարդապետ Գրիգորեանի վարդապե– տական աստիճանի տուչութեան առթիւ
Շորեքշաբթի, Մարտ 17 ժամը 20–
Եան'ց Քլէօպ
5, Ավենիւ ռէյ Փարիզ 14–րդ:
Ճաշագին 150 Ֆ·:
Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:
Կը մասնակցի ծանօթ երգիչ՝
ԼԵՒՈՆ ԳԱԲՐՃԵԱՆ
Արձանագրուիլ հեռաձայնելով· -
770 – 07 – 25 կամ 607 – 92 – 46

ԾԱԽՈՒՑ ՅՈՐԿԱՀՐՈՒԱԾԻՆ
ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ
Շորս յարկանի չէնքի մը առաջին յարկը:
Ննջասենեակ, երեք սենեակ, խոհանոց, առանձին բաղնիք լողարանով, արտաքնոց, տաք ջուր եւ կեդրոնական ջեռուցում: Նաեւ քար:
Այլ մանրամասնութիւններու եւ այ– ցելութեան համար հեռաձայնել ամէն օր, ժամը 17–էն սկսեալ·–
280. 02. 58

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Յոբելենական հանդիսութիւն՝ ի պա – տիւ վաստակաւոր երաժշտագէտ՝
ՆՇԱՆ ՍԵՐԳՈՑԵԱՆԻ
Կիրակի, Ապրիլ 25, կէսօրէ վերջ, Հ· Բ· Ը· Մ· Ալեք Մանուկեան Մշակոյթի սրահը:
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, Rue de Courcelles - 75017 Paris
Tél.: 520. 03. 18 — 227. 12. 26
Մանրամասնութիւնները յետագային:

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ԲԱՑԱՌԻԿ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ
Մասնակցութեամբ՝ ՆՈՐՎԱՆ ԵՊՍ· ՋԱՔԱՐԵԱՆԻ
Ընկերակցութեամբ՝ ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ
ՄԱՅԻՍ 5 - 12

Voyage spécial à JERUSALEM
circuit Galilée
du 5 au 12 mai
Départ de PARIS, LYON et MARSEILLE

Renseignements et Inscriptions:

A PARIS:
LEVON BAGHDASSARIAN
SABERATOURS
31, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
tél. 261 - 51 - 13
M° Pyramides

A LYON:
VAROUJAN SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48, Cours de la Liberté
69003 — LYON
Tél.: (7) 860. 13. 66

A MARSEILLE:
JACQUES CHELELEKIAN
WASTEELS
87, La Canebière
13001 — Marseille
Té.: (91) 95. 90. 12

ՇԱԲԱԹ – ԿԻՐԱԿԻ
ՄԱՐՏ
13-14
SAMEDI-DIMANCHE
13-14 MARS
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2 50 Ֆ.

57ԿԱ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.126

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

57e ANNÉE — No 15.126

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱԽՕՍ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ՄԱՐՏ 5 – 10)

ՖՐԱՆՍԱ ԻՐ ՀՈԳԵՒՈՎ

Ընդհանուր խորհրդաժողովներու ընթացքին նախօրեակին, երկրին ընդհ. մթնոլորտը բաւական լարուած է: Ասիկանութեան վերին մարմնին հարցերը, Լիւսէի անձնասպանութիւնը, զի – նեվրծներու բողոքները, պլուտճէին բացին ստեղծած մտահոգութիւնները Նա – խագահ Միթերանին ցոյց կուտան թէ մինչ աւելի դիւրին եղած է, որեւէ հո – սանքի պարագային, ընդդիմութեան մէջ ըլլալ:

Մարսէյլի մէջ է, որ նախարարապետ Փիէռ Մօռուա բուռն ճառ մը խօսեցաւ դովաբանելով տեղւոյն քաղաքապետին՝ ներքին նախարար Կասթոն Տէֆէռի վըճ – ռական գործունէութիւնը, Նիքոլ Քես – թիոյի կարգադրութիւնը Լիւսէի դէմ: Նոյն օրն էր, Հինգշաբթի, որ Տէֆէռ ալ ծ ա ն ր ամբաստանութիւններ կ'ընէր Հ. Հ. Հ.ի եւ ընդդիմութեան դէմ, Ֆը – րանչիսքի հարցին առթիւ, որպէս «պաշտ – պաններ» Սերքլ Հօմանի գործատիրոջ:

Նախարարապետին ժամանումէն քիչ ա – ռաջ, երեք հազար հոգի կը մասնակցէին ցոյցի մը, հոգեհանգստեան պաշտօնէ մը ետք, ի պաշտպանութիւն Լիւսէի յիշ – տակին: Տարբեր է, Մօռուայի կարծիքը, որ չվարանեցաւ ծանրանալէ հարցին վը – րայ, չեչտելով.– «Տիկին Քէսթիոյի վը – րայ յարձակումները անհանդուրժելի են, կ'անպատուեն անոնց հեղինակները: Կ'ու – զե՞ք որ կառավարութիւնը հանդուրժէ որ ընկերային ապահովութեան անտու – կի մը տնօրէնը ըսէ.– «Ես կ'ուզեմ մի – այն կապոյտներուն եւ կանանչներուն հետ աշխատիլ, միւսները՝ չեմ ուզեր»: Հա – մակամութեան նախարարը, ի տես այդ դիրքին, բոլորովին իրաւասու էր ձեռք առնելու այն միջոցը զոր առաւ: Ինչ որ անընդունելի է, այն ամէն ինչն է, որ հե – տեւեցաւ»: Կասթոն Տէֆէռ ալ չխնայեց ընդդիմութեան, ոգեկոչելով վերջին ան – ցուդարձերը, օրինակ Ֆրանչիսքիի խըն – դիրը.– «Սառոացման նման բան մը պատահեցաւ Ներքին նախարարութեան մէջ երբ որոշեցի փակել Հօմանի խա – ղարանը: 23 տարի է մտքէ չեմ – ցընելիք բան մըն էր: Միջամտութեան բազմաթիւ նամակներ ստացայ աջի այս պարոններէն: Օր մը, կարելի է, առիթը կ'ունենամ անուններ տալու»: Անմիջա – կանին համար, Ներքին նախարարը տը – ւաւ երեք անուն՝ Շերբաք, Փոնս, Փաս – քուա որպէս «բարեկամ, մեղսակից եւ պաշտպան»:

Այս հաչուեյարդարներէն զատ, որոնք ընթացիք պատկերներ են, անկախ վարչա – կարգերու ձախ կամ ոչ նկարագիրէն, կան աւելի հիմնական տարնապներ երկրին մէջ, դեռ չխօսելով աճող գործազրկու – թեան մասին:

Իտալական դինիին պատմութիւնը եթէ կը «կարգադրուի» սեղաններու շուրջ կամ առեաններու առջեւ, բնաւ չի կարգադր – ւիր Հարաւային Ֆրանսա, ուր դինեգործ – ները երբեք նկատի չեն առներ Լուքսան – պուրկի Արդարութեան Ատեանի Ֆրանսան դատապարտող վճիռը իտալական դինիի ներածման համար եւ Հինգշաբթի օր, կրկին դիմած են ծանրակշիռ միջոցնե – րու, Սէթի մէջ, փճացնելով 50 հազար հարիւրալիթր իտալական դինի: Փոման – սո մըն է որ յարձակած է (լուր տալէ ետք Նի – էմի 3-ի լրագրողին...) «Քոնի – եակ Ֆրանսէ Ակրիէոլ»ին վրայ, որ, ի դէպ, կը պատկանի «կարմիր մլլիառա – տէրը» անունին տակ ծանօթ՝ համայնա – վար Ժան – Պաթիսթ Տումէնկի...:

30 հազար հարիւրալիթր իտալական նկատուած դինիի երկու կարաս կը «պայ – թէին» դրուած ռումբերէն, նախապէս ալ դինեգործները Սէթի ջրանցքը թափած էին դինետար կառքի մը 250 հարիւրա – լիթր իտալական դինին: Կ'ըսուի սակայն թէ դինին ֆրանսական էր...:

×

Երեք տարին անգամ մըն է, որ Ֆրան – սայի կէսը կը վերանորոգէ իր ընդհանուր խորհրդաժողովները: Որքան ալ նման ըն – դունելութիւններուն համար կրկնուի թէ քա – ղաքական բնոյթ չունին (այդպէս կ'ըսեն դէմքաւորաբար պարտուող հոսանքները, արդիւնքներէն ետք...) միշտ ալ կ'օգտա – գործուին կուսակցութեանց կողմէ: Առա – ւելաբար կը վերաբերին սակայն մասա – կարարման հարցերու եւ առարկայօրէն պէտք է ընդունիլ թէ բոլոր հոսանքներն ալ ունին եւ ունեցած են ձեռնհաս անձեր:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԻԻԼԻՆԹ ԷՃԻՎԻՏԻ եւ իր Հալք կու – սակցութեան դէմ նոր հարցապնդում մը բացուեցաւ: Պաշարման վիճակի բարձր հրամանատարութիւնը կանչած է Էճէվի – տը, հարցաքննելու համար, արուած ըլ – լալով որ «հաւաքեր է վկայութիւններ, որոնք թոյլ կուտան փաստելու Հալքի մեղսակից գործունէութիւնը ձախի գաղտնի կազմակերպութեանց հետ»: Դժուարութիւնը դեռ պիտի փաստէ որ Մա – քինութիւնը դեռ պիտի փաստէ որ Մա – յիս մէկի կարգ մը ցոյցեր միանաբար կազմակերպուած էին Հալքի եւ ՏԻՍՔ սենտիքալի կողմէ: Ըստ Անգարա ՀրՂող կարգ մը լուրերու 24 բարձրաստիճան սպաներ ձերբակալուած են եւ 600 ուրիշ – ներ ալ՝ պաշտօնազրկուած:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՄԻԹԵՐԱՆ ութ ժամնոց եր – թալ – գալ մը ըրաւ, Ուրբաթ Ուաչինկ – թըն:

ՔԱՏԱՖԻ Վիէննա տուած մամուլի ա – ռաւիսին ընթացքին, յիմար, ահաբեկիչ, ոդէտ, որակեց Ռեկընը:

ՏԱՔՈՒՆԻ

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԳՐԱՃԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք թէ յետ կարճատեւ հիւանդութեան, Մարտ 10-ին, իր մահ – կանացուն կնքած է Մարտիրոս Գրաճ – եան:

×

Բնիկ Համբնցի, ողբացեալը մէկն էր Ապրիլեան Սերունդէն, որ դեռ մանուկ հաշակած է կեանքին լեզին: Ցաճախ կը վերյիշէր «Ցառաջ»ի սիւնակներուն մէջ Համբնի թէ ի'ր եւ իր բախտակից ընկեր – ներուն անցեալը: Ֆիկարօ–ի հրատարա – կած մէկ նկարը 1981 Յունուար 14–ին, որ կը ներկայացնէր Հալէպի Հայերուն ջարդը 1919 Փետր. 28–ին առիթ տուած էր որ մանրամասնօրէն վերյիշէ այդ դէպքը («Ցառաջ» 1981 Փետր. 24) երբ Անգլիացիներուն քթին տակ բիրտ յար – ձակում կը գործուէր Հայերուն վրայ, թալանի տալով որքանոցը, սիւնհար ընելով ով որ ձեռք կ'անցնէր: Ի վերջոյ 5000 Հայեր զոհ կ'երթային մահմեդա – կան խուժանի վայրագութեանց: Ցօդ – ուածը առիթ կուտար նոյնիսկ յուզիչ ա – նակնկալի մը, անոր ընթերցումով, ուրիշ «Ձափհաս Որբ» մը կը վերյիշեր այդ օրը ու կը փափաքէր վերադառնել իր հին ընկերը...:

Ֆրանսա հաստատուելէն ի վեր, Մար – տիրոս Գրաճեան միշտ իր գործօն մաս – նակցութիւնը բերած է Համնոյ Հայր. Միութեան, որու քարտուղար էր:

Վերջալոյսի հասած այս սերունդէն, օրէ օր, անհետացումը բնութեան տրա – մաբանական օրէնքն է, անշուշտ, բայց եւ այնպէս չի կրնար դառն կսկիծ մը չպատճառել, երբ կը դիտակցինք թէ Մարտիրոս Գրաճեաններու մա – հով, Սփիւռքի մեր պատմութեան մէկ հիմնական էջն է, որ կը դառնայ: Անհե – տացող այս սերունդն է, որ մեզի տուաւ «Հայու Հոգին», մէկ կողմէն ճակտին քրտինքով ապրուստ ճարելով, միւս կող – մէն՝ հայկ. կեանք ստեղծելով, դպրոց, ակումբ, թէ հայրենակցականներ հիմնե – լով:

×

× Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Գը – րաճեանի եւ զաւակներուն:

ՊԱՊՈՒՏԱՉԵԱՅ ՀԱՅՐԵՆԻՔ

IX

Օ, իմ հեռո՛ւ, կապուտաչեա՛յ սիրուհի,
երկիր իմ որբ, արնաթաթախ ու աւերակ...
Օրերում այս տառապանքի ու մահի
վառել է իմ սիրտը հեռու մի կրակ:
Օրը կը գայ: Ու հեռաւոր դաշտերից
Մեր հնձուորները, յոգնաբեկ, կը գան տուն:
Կը բոլորեն սեղանի շուրջը նորից
Ու կը լինի հազա՛ր ծիծաղ ու խնդում,
Ու խնջոյքում, աներեւոյթ դու կը գաս,
Սիրտս կը զգայ fո թովչութիւնը մօտիկ.
Եւ չես լինի դու արնավառ մի երազ,
Ու կը խնդան fո զաւակներն անօթի...
Կը տեսնեն fեզ յանկարծ լուսէ՛ ու պայծառ
Ու կը լինես դու հարազատ ու անոյշ:
Մուրթը կ'անցնի ու մառախուղը անծայր
Ցուշ կը դառնայ, հնամեայ մի զրոյց...

X

Կապուտաչեա՛յ սիրուհիս, ամուսնանանք պիտի մենք
Արեւի տակ՝ հայրենի հովիտներում կանաչուն:
Ու հնամեայ աշխարհում մենք բախտաւոր կը լինենք,
Կապուտաչեա՛յ սիրուհի՛ս. դրախտայի՛ն իմ թռչուն:
Հովիտներում հայրենի, հովիտներում սրբազան
Կը լինի մի հարսանիք հազար նուագ ու խնդուն,
Երգ ու ծիծաղ կը լինի ու աղջիկները կը գան
Ու կը պարեն հնամեայ պարերը խե՛նթ ու ճկուն:
Ու գինիներ կը լինեն արնափրփուր ու կարմիր,
Որպէս երազն արիւնիս, որպէս հոգուս գոհը հիր:
Ու ծաղիկներ կը լինեն բազմաբոյր ու բազմերանգ՝
Հարսանիքիս խնջոյքին փսփսալու են նրանք
Առասպելները ապրուած ու զրոյցներ հնամեայ
Նրանց մասին, որ չկան ու մոռացուել են հիմա:
Եկէ՛ք, եկէ՛ք հարսանիքիս օրն այնքան երգ կը լինի,
Այնքան խնդում ու ծիծաղ, այնքան ցնծանք արիւնի
Եկէ՛ք, եկէ՛ք, սրբազան հովիտներում հայրենի
Վաղը մի սուրբ խրախճանք, մի հարսանիք կը լինի: –

ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ

ԹՈՒՐՔԻ ՄԸ ՆԱՄԱԿԸ «IHT»Ի

«Ինքերնեշընըլ Հերըլտ Թրիպիւն» Մարտ 12–ի իր «Նամակատուփ»ի բաժնին մէջ նամակ մը հրատարակած է Անգարայէն (էրսան սոորագրուած) ուր նամակագիրը գայթակղած կը թուի ամերիկեան «երկու չափ, երկու կշիռէն»: Արդարեւ կը յիշէ որ Թերթը («Իշթ») Յունուար 23 – 24–ի իր թիւին մէջ կ'արձագանգէր ամերիկացի դիւանագէտի մը մէկ յայտարարութեան ըստ որուն ամերիկացի մէկ դիւանագէտի սպանութեան փոխարէն երեք լիբիացի դիւանագէտ պէտք է անհետանայ ու զառ – նութեամբ կը հաստատէ որ՝ «ժ ո ղ բախտա – բար միայն երբ իրենց կը դպչի մարդիկ կը վրդովին: Վերջին ինը տարիներուն, 20 Թուրք դիւանագէտ սպանուեցաւ, մէկն ըլլալով իրենց կիներն ու զաւակ – ները եւ բազմաթիւ ուրիշներ ալ վիրա – ւորուեցան հայ ահաբեկիչներու կողմէ: Ժամանակն է, որ իրենք դիրենք յարգող մարդիկ բոլոր ազգերու միանան վերջ մը դնելու համար միջազգային ահաբեկ – չութեան»:

Ահաբեկչութեան վերջ դնելու բազմա – թիւ ձեւեր կան, անկասկած, ըստ այդ ահաբեկչութեանց բնոյթին եւ պարագա – ներ չեն պակսիր, ուր կը բաւէ պարզա – պէս ուրիշներու իրաւունքը ճանչնալ...:

ՊԵՐ «ՓԱՐՎԱՆԴ»

Բացի տատրակներից եւ պատերազմական այլ գործիքներից, որոնք ներկայումս ամբողջ աշխարհում ունեն մեծ նշանակություն, «Փարվանդ»-ը ունի նաեւ մի ուրիշ գործիք, որ ոչ միայն ամենից հին է, այլեւ ամենից ազգային։ Այդ գործիքը ոչ ոք չի կարող ժխտել, որ հայկական չէ։ Նա ծնունդ է առել հենց հայ հողի վրա, հայ ոգու եւ հանճարի ստեղծագործության արդյունքն է։ Նա հայ ժողովրդի հոգու արտահայտությունն է, նրա ամենասիրելի զավակը։ Նա հայ ժողովրդի հետ ապրել է նրա բոլոր ուրախությունների եւ տառապանքների մեջ։ Նա հայ ժողովրդի հետ ծնվել է, հետ մեծացել եւ հետ էլ ապրում է մինչեւ այսօր

ՀՅՍՎԾՉ ՀՈՒՏՎԱԾ

= ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ =

ՊԱՐՈՅԱՆ ԳԱՐԵԳԻՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ

Ինչպես հայտնի է, Պարոյան Գարեգին Հայրապետին Ամերիկայում ճանաչում էին Ջոն Փոլ անունով։ Ինչո՞ւ, ոչ ոք չգիտի։ Ինքն էլ չգիտեր։ Ամերիկա գնալուց հետո նա ինքն իրեն Ջոն Փոլ էր կոչում

Ալբի Տիկին Ամմինէ Գրաճեան, Ալիս, Զապէլ, Դանիէլ եւ Միսաք Գրաճեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԳՐԱՃԵԱՆԻ

(Հաճընցի)

մահը, որ պատահեցաւ Մարտ 10-ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Երեքշաբթի, Մարտ 16, ժամը 14–ին Փա– րիզի Ս. Ծովհ. Մկրտիչ Եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Թիէի գերեզ - մանատունը:

Որեւէ մահագդ զրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ յաւետ հեռացած իր անդամներուն՝ Արզուխեան Սաթենիկ, Աբէլեան Թագուհի, Ազամեան Հրանդ, Ապաճեան Ե., Բաբսեղեան Եղիսաբէթ, Գալայճեան Եղիսաբէթ, Գօճակէօզեան Համասփիւռ, Տէր – Գալուստեան Սըր – բուհի, Տէր – Գալուստեան Մարի, Տէր – Դաւթեան Սաթենիկ, Հաճի Դաւիթեան Սրբուհի, Էմիրճեան Զայրմայր, Թօփալ– եան Սառա, Թօրանեան Լուիզ, Կաբա – պետեան Հռիփսիմէ, Կիւլեան Գրիգոր, Կիւլեան Լուսընթագ, Կարմիրեան Սիբ – վարդ, Համամճեան Մանուշակ, Հայ – թայեան Մարիճա, Ճանիկեան Ռամէլա, Մինասեան Աննիկ, Մինասեան Մարիամ, Մանուկեան Հռիփսիմէ, Մարտիրոսեան Բարուհի, Մեծատուրեան Տիրուհի, Մի– նէլեան Մէլինէ, Նալպանտեան Նազիկ, Նալպանտեան Զարմուհի, Շարապխան – եան Ովսաննա, Պէրպէրեան Փայլուն, Պետիկեան Նուարդ, Հաճի – Պօղոսեան Մարի, Պետեան – Նազիկեան Սիրարփի, Սրապեան Անոյշ, Սարգիսեան Լուսին, Սարգիսեան Միսաք, Սաղաթէլեան Թա– գուհի, Տէմիրճեան Հայրան, Տէմիրճեան Նուրանի, Տողրամաճեան Նուարդ, Տող– րամաճեան Լուսին, Տողրամաճեան Ալիս, Փափազեան Աննիկ, Փանոսեան Սրբուհի, Փանոսեան Նուարդ, Գարաօղլանեան Թա– գուհի, Տէր – Օհաննէսեան Հռիփսիմէ, Օհաննեան Զարուհի:

Կիրակի Մարտ 21, Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին՝ 4 ռիւ տէ Թրուա Շանթիէ:

Ի գիտութիւն ողբացեալներու յիշատա– կը յարգողներուն:

Ետ արարողութեանց հոգեճաշ կը տրուի եկեղեցւոյ կից սրահը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօսոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկե – ղեցւոյ թաղականութիւնը շնորհակալու – թեամբ ստացած է՝–

Ղազարոս Կիւլեանի թաղման առթիւ՝– Պէժեան ընտանիք, Այբի Տիկին Տէրտէր– եան եւ զաւակները, Տիկին Հալվաճեան, Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Ժան – Լուի Գասապալեան, Տէր եւ Տիկին Հայկանոյշ Մարտիրոսեան, Տէր եւ Տիկին Ազամեան եւ Թաւշանեան, Տէր եւ Տիկին Մարկոսեան, Պ. Փօլ Ա– ճէմեան, Պ. Սուրէն Սասեան, Պ. Զա – զալեան, Պ. Սէֆլիկեան, Զարդճեան ըն– տանիք, Տէլթա 100ական Ֆ., Տէր եւ Տի– կին Յովհաննէս Մարտիրոսեան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Մարտիրոս, Տէր եւ Տիկին Պարգեւ Բէլէքեան, Տէր եւ Տիկին Զօրիկեան, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Տօրո – եան 50–ական Ֆ., Տէր եւ Տիկին Զիփէ– պաշեան ննջեց. հոգւոյն, Պ. Գէորգ Տէմիրճեան ննջեցեալոց հոգւոյն, Պ. Տատ– եան ննջեցեալոց հոգւոյն, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Մարաշլեան 100–ական Ֆ., Պ. Լեւոն Արզումանեան 50 իւզպաշին, Այ– բի Տիկին Մարկոսեան ննջեցեալոց հոգւոյն 50 Ֆ:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅՈՑ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՍԵՒՐԱՆԻ ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԻՆ

ՇԱԲԱԹ, ՄԱՐՏ 13, ժամը 20·30էն սկսեալ

GRANDE SOIRÉE DANSANTE

organisée par la section de Sevran de la Croix Bleue des Arméniens de France

Salle des Fêtes de Sevran

ARMENIAN'S SUNSHINE

avec ROBERT PAPAZIAN et le Chanteur MAXIMILIEN VICKEN

BUFFET ORIENTAL — AMBINCE ARMÉNIENNE

Tenue correcte exigée

Croix - Bleue

COLONIE DE VACANCES
ON DEMANDE

Médecin, étudiant en médecine, ou infirmière, coursier, cuisinier (re), éco - nome, moniteurs, monitrices, directeur.

Ecrire à la Croix Bleue
17, Rue Bleue — 75009 Paris
Date limite: 20 Mars

Les inscriptions sont ouvertes. Elles se feront soit par courrier soit par l'intermédiare des sections.

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Վ. Պայրամեան իր ամուսնոյն՝ Հայկ Պայրամեանի մահուան 5-րդ տա – բելիցին առթիւ 100–ական Ֆ. կը նուիրէ Փարիզի Ս. Ծովհ. Մկրտիչ Եկեղեցւոյ, կարմիր Խաչին, Կապոյտ Խաչին (ատա – նալ «Ծառայ»էն) եւ 200 Ֆ. «Ծառայ»ին:

×

Տիկին Եղիկէլեան – Շամիլճնուա կը նը– ւիրէ 300 Ֆ. Աղքատախնամին (ստանալ «Ծառայ»էն) եւ 100 Ֆ. «Ծառայ»ին իր ծնողաց յիշատակին:

Fabrique de Patisserie Orientale

«CPPL LYS»

Gérant: J. BADEMIAN

17 bis, RUE RENÉ - ANJOLVY 94250 GENTILLY

Tél. (1) 589. 60. 61

SPECIALITES

Simites — Tcheurek — Baklava — Kadaïf — Samali — Bourma — Atina
Salonique — Khourabiés — Lokoums — Pâte à Fila et à Kadaïf
Toute la Patisserie Libanaise et le Pita (pain libanais).

EXPEDITIONS EN PROVINCE ET A L'ETRANGER

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

GRAND MEETING

Libération Arménienne

MARDI, 16 MARS, A 20H.30
Palais de la Mutualité (Grande Salle)
24, Rue St. Victor, Me Maubert-Mutualité

Pour la libération des 4 héros du com– mando «Yeghia Kechichian» incarcérés à Fleury - Merogis depuis l'occupation du consulat de Turquie le 24 Septembre 19[illegible] et de Mardiros Jamgotchian condamné à 15 ans de réclusion à Genève.

Pour célébrer la mémoire du combattant Hagop Darakjian décédé le 17 Mars 19[illegible] à Beyrouth, et des martyres *Yeghia Ke– chichian* et *Zaven Apetian* exécutés le 22 Septembre à Téhéran.

Documents vidéo inédits et exceptionnels sur l'ASALA

Avec la participation artistique de groupes musicaux arméniens.

LIBERATION ARMENIENNE
B. P. 39 — Antony

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ՁԱՆ

Կազմակերպուած եկեղեցական բար– կամներուն եւ Այնթափցիներուն կող– իսիի լէ Մուլինոյի հոգեւոր հովիւ՝ Տ– ռոն վարդապետ Գրվրգեանի վարդապ– տական աստիճանի տուչութեան առթի–

Ջորեքշաբթի, Մարտ 17 ժամը 20–[illegible]
եաճ'ց ֆլէօպ
5, Ավրճիւ ռէյ Փարիզ 14–րդ:
Ճաշագին 150 Ֆ.:
Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:
Կը մասնակցի ծանօթ երգիչ՝
ԼԵՒՈՆ ԳԱԹՐՃԵԱՆ

Արձանագրուիլ հեռաձայնելով. – 770 – 07 – 25 կամ 607 – 92 – 46

UGAB — JEUNES

A VOS PINCEAUX... PRETS? PARTEZ!..

SEMAINE DE LA RENAISSANCE ARMENIENNE

Grand concours de peinture ouvert à tou– sans limite d'âge, organisé par la secti– jeune de l'UGAB dans le cadre de la sema– pour le 24 Avril. Thème imposé:

« La Renaissance Arménienne »

Les tableaux seront exposés au Cen– Culturel Alex Manoogian, 118, rue de Cou– celles, Paris, à partir du Lundi 19 Avril.

Un jury composé de peintres renomm– arméniens décernera les prix aux gagnants, Dimanche 25 Avril.

Pour tous renseignements complémentaire– et pour s'inscrire téléphoner à :

Mlle. Annie Ganinian — 322. 41. 63

U. G. A. B.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Journées du Centre Culturel Alex Manoogian

Sous la Présidence éffective de Monsieur NOURHAN FRINGHIAN
Président d'Honneur du Comité Régional de France de lU.G.A.B.

Organisées par
LE COMITE LOCAL, LE COMITE DES DAMES, LE COMITE DES JEUNES
AU PROFIT DE LEURS OEUVRES CULTURELLES ET SOCIALES

Samedi 20 et Dimanche 21 Mars
DE 11 H. A 23 H.

STANDS DIVERS
Livres et Disques Arméniens — Linge de Maison — Cadeaux Souveenirs
Jeux Educatifs — Alimentation
Maroquinerie — Bijouterie — Brocante — etc.
MUSIQUE ARMENIENNE — ANIMATION — BAR — BUFFET

○ DEJEUNER: Samedi et Dimanche, de 12h.30 à 15h.
○ DINER: Samedi, à partir de 19h.30

Spécialités arméniennes préparées par les Dames de l'U.G.A.B.

au Centre Culturel Alex Manoogian 118, *Rue de Courcelles* - 75017 *Paris*
Tél.: 763. 76. 71 et 227. 12. 26 — Autobus N° 30 et 84 — Métro: Courcelles
Venez nombreux, amenez vos amis

OPTIMA Tours

Voyage en Arménie - du 21 Avril au 5 Mai
Cérémonie du 24 AVRIL 1982
UNION DES ANCIENS ELEVES SAMUEL - MOORAT

×

Départ pour le 24 AVRIL des Anciens Combattants
avec Banquet - Gala spécial offert le 25 Avril.
DU 21 AVRIL AU 5 MAI 1982

×

LA MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE DECINES ORGANISE

du 20 au 31 Mai - Un Voyage Lyon - Erévan - Tbilissi - Moscou - Lyon
Date limate d'Inscription: VENDREDI, 16 AVRIL

×

EGALEMENT 2 VOYAGES DIRECTS:

du 3 au 16 Août
a) Lyon - Erévan - Bakou - Tbilissi - Erévan - Lyon
b) Lyon - Erévan - Lyon
Date limite d'Inscription: VENDREDI, 16 AVRIL

Renseignements et Inscriptions:
LA MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE DECINES
15, *Rue du 24 Avril* 1915 — 69150 *DECINES*
TELEPHONE: (7) 849. 42. 97
Tous les jours, sauf Lundi, de 10 à 12h. et de 14 à 19h.

Renseignements et Inscriptions:

SONIA COUMRYANTZ
OPTIMA Tours

67-69 Rue Quincampoix (angle Rue Rambuteau) 75004 Paris — Tél.: 274 27 20
Métro: Rambuteau ou Etienne Marcel Telex: 211 324 F.
— *Pour les ANCIENS COMBATTANTS: Monsieur KEHAYAN*
124, *Avenue Henri Barbusse* — 92140 *CLAMART*; *Tél.* 642. 73. 10

Lic. A 946 (Agence Agréé INTOURIST)

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՄԱՐՏ
16
MARDI
16 MARS
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ : 180 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 400 Ֆ. - Հատը : 2 50 Ֆ.

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.127 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.127

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆ՝ 49.59 %

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ԱՄՐԱՊՆԴՈՒՄ — ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՆԱՀԱՆՋ

ԸՆԴԴԻՄՈՒԹԻՒՆ՝ 49.92%

ԹԵԹԵՒ ՅԱՌԱՋԽԱՂԱՑՈՒՄ — Հ.Հ.Հ.-Ի ԲԱՐԵԼԱՒՈՒՄ

Կիրակի իրիկուն ժամը 10-ի չուրջ տըրուած առաջին արդիւնքները, Ներքին նախարարութեան կողմէ, այն համոզումը տուած էին թէ մեծամասնութիւնը փոքրամասնութեան վերածուած է եւ ներկայ փոքրամասնութիւնը լայն մեծամասնութիւն մը արձանագրած է երկրին մէջ, քանի որ տրուած համեմատութիւնը 51,5 առ հարիւր կուտար նախկին մեծամասնութեան: Սակայն անշուշտ այնքան թիւրիմացութիւններու դուռ բացաւ, որ ոչ միայն ընդդիմութեան պարագլուխները քիչ մը իրենք զիրենք կորսնցուցած յաղթանակի երգը կ'երգէին, կանխահաս ըլլալու երկուշաբթի առտու բազմաթիւ օրաթերթեր, նոյն սխալ հիման վրայ, բոլորովին սխալ խորագիրներ կը դնէին, զոնէ իրենց առաջին հրատարակութեան վրայ: Այսպէս եթէ Ֆիկարօ հպճէպով՝ «Ձախի ձախողութիւն, ընդդիմութիւնը՝ մեծամասնութիւն» կը գրէր, Մաքէն իսկ չէր վարաներ «Ձախի Ձախողութիւն» խորագրելու եւ Լիպերասիոն՝ «Մեծամասնութիւնը՝ փոքրամասնութիւն», մինչ Քոթիտիէն տը Փարի բառախաղ մը կը փորձէր՝ «Ձախը ծաղկաքերթերը (փէթալ) կը կորնչնէ», Իւմանիթէ կը խուսափէր խորագրով կարծիք յայտնելէ եւ զօրակոչի հրաւէր կը կարդար յաջորդ շրջանին համար:

Ուրեմն, երկուշաբթի առտու կը պարզէր թէ երկու հոսանքներու տարբերութիւնը չատ սեղմ է, քանի որ Ձախը, ընդհուպ ընկերվարական յառաջխաղաց-ման կը հասնէր 49,59%-ի եւ ընդդիմութիւնը՝ 49,92: Եւ որովհետեւ հարկ է բաղդատել ինչ որ կը բաղդատուի, պէտք է բաղդատութիւններն ընել ընդհանուր խորհրդատուներու 1976-ի ընտրութեանց հետ եւ ոչ երբեք՝ 1981-ի նախագահական կամ երեսփոխանական: Այս առընչութեամբ կարելի է Ձախի պարտութիւն մը հաստատել, քանի որ նման ընտրութեանց ձախը միշտ կը յառաջդիմէ և 1976ին երբ նոյն շրջանները խնդրոյ առարկայ էին, ձայներու 56 առ հարիւրը ձեռք ձգած էր: Այսուհանդերձ յատկանշական է, որ ձախին ծոցը, ընկերվարականները կ'ամբարձնդեն իրենց դիրքը, հաստատելով թէ կը մնան երկրին առաջին կուսակցութիւնը, հաւնելով ձայներու 29%-ի, երբ միայն 26 էր 1976-ին, մինչ համամնաւար կուսակցութիւնը 22,8 առ հարիւրէն կ'իջնէ 15,8-ի, ինչ որ եօթը կէտի կորուստ կը նշանակէ թէեւ փորձ Մառէչ, յայտնի չէ թէ ինչ ձեւով հաշուելով, կը յայտարարէ թէ իր կուսակցութիւնը «կը բարելաւէ իր դիրքը»..., թէեւ Մառէչ բաղդատութիւնը կ'ընէ 1981-ի հետ ինչ որ իմաստ չունի: Պէտք է հաստատել նաեւ թէ յառաջդիմութիւն արձանագրելով հանդերձ, ընկերվարականները չեն վայելեր համամնաւար կորսուած ձայներու ամբողջութիւնը, քանի իրենք 3% կը յաղթողիմեն, երբ համամնաւարները 7% կորսնցուցած են, ինչ որ կը նշանակէ թէ 4% մը կայ, որ «ուրիշ տեղ» գացած է:

Ընդդիմութեան մէջ, Շիրաքի Հ.Հ.Հ.ն է, որ կ'ամրապնդէ իր դիրքը ի վնաս ԻԻ-ՏԷ-ԷՖ-ի:

Այս ընտրութեանց կարեւոր երեւոյթներէն մէկն ալ ձեռնպահներու փոքր համեմատութիւնն էր, նման ընտրութեանց համար, քանի հազիւ 30 առ հարիւր էր, ինչ որ երեսուն տարի է չէր պատահած:

Ընտրուած ծանօթ դէմքերուն մէջ, յիշենք՝ Ժիսքար տ'Էսթէն, Ժաք Շիրաք, Միշէլ տ'Օրնանօ, Ժ. Լըքանիւէ, Փէյրըֆիթ, Լուի լը Փէնսէք (ընկերվարական նախարար), Ֆ. Ապատի (արմատական ենթանախարար), Լը Մուան (ընկ. ենթանախարար), Ժ. Ֆ. Լըքա, Ժ. Ֆ. Փոնսէ, Մաքս Լըժէօն, Ք. Պոնէ, Ռ. Կալէ, Ի. Պուրժ, Լուի Մեհմազ (ընկ. Ազգ. Ժողովի նախագահ), Միշէլ Տըպրէ:

Համեմատականի մնացած են՝, ընկերվարական նախարար Էտիթ Քրէսոն, համայնավար նախարար՝ Մ. Ռիկու, Ա. Էմանիւէլի (ընկերվարական ենթանախարար), Ժորժ Ֆիլիու (նախարար): Ճի-չենք որ Անթոնիի մէջ, Հ.Հ.Հ.ի ցանկին թեկնածուն էր մէկը Փաթրիք Տէվէճեան, որ կը ստանար 5120 ձայն, մինչ համայնավար Օպրի գլուխն էր 6431 ձայնով, ուր ընկերվարական թեկնածուն ըստացած է 3331 ձայն, Պանէիօլի մէջ, նոյն կուսակցութեան ցանկին թեկնածուն էր՝ Տօնիկեան, որ կը ստանար 2997 ձայն: Համեմատականի մնացած այս շրջանին ալ գլուխը կը հաւնէր համայնավար թեկնածուն 5214 ձայնով, մինչ ընկերվարականները կը ստանային 3537 ձայն:

×

ՏԸՓԷՌ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱԻ

Նախարար Կասթոն Տըֆէռի բուռն ելոյթէն ետք, որու մէջ «պաշտպան եւ մեղսակից» կ'որակէր Շիրաքը, Ֆրանչիպիի, այս վերջնոյն խաղարանին փակման յարուցած պատմութեան առթիւ, Փարիզի քաղաքապետը անուանարկութեան դատ բացած էր, տրուած ըլլալով մանաւանդ, որ նման անուանարկութիւններ չատ ծանրակչիռ բնոյթ ունին ընտրական շրջանի: Դատը տեղի կ'ունենար Փարիզի պատժական 17-րդ Ատեանին առջեւ, Շաբաթ օր իսկ, քանի որ պարտադրաբար վճիռը պէտք է տրուէր նախքան քուէատուփերու բացումը: Կիրակի վաղ առաւօտեան, 2-ին է որ վճիռը կը տրուէր եւ Ներքին նախարարը կը դատապարտուէր 1500 Ֆ. տուգանքի եւ խորհրդանշական մէկ Ֆրանք վնասուց հատուցման: Նախարարին փաստաբանը՝ մէթր Քիէժման կ'ուզէր առարկել թէ դատարանը ձեռնհաս չէ, քանի որ Կասթոն Տըֆէռ նախարար է: Ատեանը, սակայն տարբեր կարծիք ունէր տրուած ըլլալով որ իրեւ նախարար չէ որ կը խօսէր, ընտրական ժողովի մը ընթացքին Մարսէյլ: Ժաք Շիրաքի փաստաբաններն էին՝ մէթր Կալօ, որու ելոյթը չատ բուռն էր Տըֆէռի դէմ եւ մէթր Փաթրիք Տէվէճեան:

×

Ինչպէս միշտ, բոլոր հոսանքները զոհ են: Որեւէ ընտրութիւն, ինչ արդիւնք ալ տայ, յաջողած է միշտ այնպիսի բառամթերքմը հայթայթել քաղաքական պարագլուխներուն եւ մանաւանդ թուաբանական այնպիսի իւրայատուկ հաշիւներ (այս կէտին մէջ, մրցանիշը կը կոտրէ՝ Մառէչ, յաջողելով յաւելում նկատել, ուր նուազում կայ...) որ ամէն մարդ յաղթած կ'ըլլայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈ

ԹՈՒՐՔԻՈՑ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ միջեւ մթնոլորտը կրկին լարուած է եւ վարչապետ Ուլուսու ազդարարութիւն մը ըրաւ Աթէնքի կառավարութեան, յայտարարելով թէ Անգարա կատարուած իրողութիւն չընդունիր Եգէականի շրջանը, թէեւ ըսել չուզէր որ պատերազմի կը դիմէ: Պատասխանին մէջ, Փափանդրէու ըսած է թէ իր երկիրը պահանջ չունի Եգէականի մէջ, բայց թիզ մը հող չի տար: Դէպերու կարծիքով, Անգարա կ'ուզէ Յունաստանը նուաստացուցիչ դիրքի մէջ դնել Ատլանտեան կազմակերպութեան մէջ եւ արեւմտեան Թրակիոյ թուրք փոքրամասնութեանց հարցը մէջտեղ դնել:

ԻԶՄԻՐի մէջ, թուրք համայնավար աշխատաւորներու գաղտնի կուսակցութեան երեք անդամներ պնդակահարուած են, Շաբաթ օր:

ՓԱՐԻԶի 2-րդ թաղամասի իր բնակարանին մէջ, սպաննուած է լիբանահայ - տակ բայց եգիպտական ծագում ունեցող նկարիչ - արձանագործ մը՝ Գաբրիէլ Շահին:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼի Ա. կայանը, Կիրակի ժամը 20-ի իր հաղորդումին ընթացքին ներկայացուց «միամիտ մը» նկարչութեան մէջ, Նիսաբնակ ութսունամեայ՝ Լեւոն Մարգարեան, որ 55 տարեկանին միայն սկսած է նկարել: Այս առթիւ ալ յիշուեցան Հայերու ջարդերը Թուրքերու կողմէ:

ՀԻՒՍԻՒի հետեւանքով Ալպիաններու մէջ, 44 դահուկ ընողներ ձիւնամոխ եղած են: Տասնեւմէկ մեռեալ կայ եւ 2 հոգի ալ անհետացած են:

ՉԻՆԱՍՏԱՆի զոյգերուն կրկին հրահանգուեցաւ՝ «զոյգ գլուխ մէկ գաւակ»: Համոզելու արշաւի մը ձեռնարկած են իշխանութիւնները, ժողովուրդին բոլոր խաւերուն մէջ, ներառեալ գիւղացիները:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԱՀ ՓՐՈՖԷՍԷՕՐ ԼԵՒՈՆ ԽԱՉԻԿԵԱՆԻ

ՏՆՕՐԷՆ ՄԱՇՏՈՑ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ

Երեւանէն հասած հեռագրէ մը, Շաբաթ օր, ցաւով իմացանք թէ Երեւանի մէջ իր մահկանացուն կնքած է Փրոֆ. Լեւոն Ստեփանի Խաչիկեան, տնօրէնը Հայաստանի Մաշտոց Մատենադարանին:

Ծնած էր Երեւան, 1918 Մայիս 1-ին, պատմաբան, բանասէր, աղբիւրագէտ, ողբագեալը խոր զարգացման տէր, հեղինակ է նաեւ բազմաթիւ կարեւոր ուսումնասիրութեանց:

Աւարտած է Երեւանի Պետական Համալսարանի պատմութեան ճիւղը 1940ին: 1949-էն 1954 աշխատած է Հայաստանի պետութեան ակադեմիայի Ինստիտուտը եւ Մաշտոց Մատենադարանը, որու տնօրէնն ալ նշանակուած է 1954-ին իսկ: Զբաղած է միջնադարեան Հայաստանի պատմութեամբ եւ աղբիւրագիտութեամբ, կարեւոր տեղ տալով հայ ժողովուրդի տնտեսական կեանքի եւ հանրային շարժումներու հարցերուն («Փոքր - Հայքի տիւալական շարժումների պատմութիւնից», 1951, «14 - 15-րդ դարերի հայկական գիւղական համայնքի մասին» 1958, «Երզնկա քաղաքի եղբարց Միթաթեան կանոնագրութիւնը 1962): Իր երկարամեայ ուսումնասիրութեան արդիւնքն է 14 - 15-րդ դարերու հայերէն ձեռագրերու յիշատակարաններու հրատարակութիւնը, որու հիման վրայ լուսաբանուած է տուեալ ժամանակաշրջանի հայ ժողովուրդի քաղաքական եւ տնտեսական կեանքի ինչպէս եւ Սիւնիքի, Արտազի, Համշէնի առատական տուներու պատմութիւնը շաղկապուած մշակութային կեանքի հետ: Շարք մը աշխատութիւններ նուիրուած են հայ հնագոյն մատենագրութեան հարցերուն («Նախամեծ - բոպեան դրի հարցը եւ համայգրերը» 1963, «Գրիգոր Պարթեւի վերագրուած Հարցումը 1964) ինչպէս նաեւ միջնադարեան հայ գաղթավայրերու եւ վաճառականութեան պատմութեան անյայտ էջերուն («Հայկ. գաղթավայրերը Ուկրայինայում 16 - 17-րդ դարերում» 1954, «Նոր նիւթեր Կիեւի հայկ. գաղութի մասին» 1961, «Մարգիս աբեղայի ուղեգրութիւնը» 1970):

Միջնադարու հայ կրթական կեդրոններու եւ գիտական մտքի պատմութեան հարցերուն նուիրուած են «Գլաձորեան համալսարանը եւ նրա սանները աւարտականատենախօսութիւններ» 1946, «Դիահերձումները հին Հայաստանում» 1947, «Մատթէոս Զուղայեցու կեանքը եւ մատենագրութիւնը» 1956, աղբիւրագիտական կարեւոր գործերն են.- «ԺԴ. դարի հայերէն ձեռագրերի յիշատակարանները» 1950, «ԺԵ. դարի հայերէն ձեռագրերի յիշատակարանները»: Ամբագրած է «Բանբեր Մատենադարանի» 3-էն 12-րդ հատորները, ինչպէս նաեւ հայ միջնադարեան գիտութեան եւ մշակոյթի պատմութեան նուիրուած չարք մը հետազօտութիւններ, քննական բնագիրներ եւ թարգմանութիւններ:

Պատմութեան գիտութեան doctor եղած է 1962ին, փրոֆէսէօր՝ 1966ին, գիտութեան վաստակաւոր գործիչ 1968-ին, Գիտութեան Ակադեմիայի անդամ՝ 1971-ին:

×

Լեւոն Խաչիկեանի յուղարկաւորութիւնը կը կատարուէր Երկուշաբթի Մարտ 15ին:

×

Հմուտ բանասէր, մտաւորական, բարին ամէնէն ազնիւ եւ բարձր իմաստով, փրոֆ. Լեւոն Խաչիկեանի մահը մեծ կորուստ մըն է, մանաւանդ հայ մատենագրութեան և պատմագիտութեան համար:

ԱԳՈՒԼԻՍԻ ԵՒ ՅՂՆԱՅԻ ՊԱՏԿԵՐԱՔԱՆԴԱԿՆԵՐԸ

ԽՄԲ. – «Գարուն» ամսագրի 1981 Օգոստոսի թիւին մէջ, զոր նոր ստացանք, Արգամ Այվազեան ընդարձակ յօդուածով մը ներկայացուցած է Ագուլիսի եւ Ցղնայի յուշարձաններու պատկերաբանդակները: Կուտանք յօդուածին հիմնական մասերը՝ արեւմտահայերէն:

———×———

Ա.

Հայ ժողովուրդի պատմութեան մէջ ԺԱ.–ԺԶ. դարերը կը յատկանշուին կարգ մը դէպքերով: Հանրային – քաղաքական բուռն խմորումներու հետ ազգային մշակոյթի աւանդներու հիման վրայ նոր զարգացում ապրեցան նաեւ կիրառական արուեստն ու որմնանկարչութիւնը, ճարտարապետութիւնն ու քանդակագործութիւնը, որոնք անկում ապրած էին ԺԴ.–ԺԶ. դարերուն եւ ժխտական ազդեցութիւն ունեցած հայ մշակոյթի բնականոն զարգացման վրայ:

Այդ ժամանակաշրջանին է, որ վերահաստատուած են նաեւ պատմական Հայաստանի գաւառներուն՝ Գողթնի, Նախճաւանի, Երնջակի, Ճահունիքի, Շահա – պունիքի ու Շարուրի բազմաթիւ բնակատեղիներն ու աւանները, գիւղաքաղաքները, վերանորոգուած են քանդուած ու աւերուած վանքերն ու եկեղեցիները, կամուրջները, բերդերը եւ կառուցուած նորերը:

Նախիջեւանի ճարտարապետներն ու քանդակագործ վարպետները նախապէս ստեղծուած ճարտարապետական հարուստ ժառանգութիւնը վերանորոգելու ժամանակ, զլխաւորաբար պահպանելով նախորդ դարերու ճարտարապետական ու քանդակագործական յօրինուածքները, կարեւոր տեղ յատկացուցած են նաեւ նոր ժամանակներու յարդարական զարդաքանդակներուն, պատկերաքանդակներուն: Օրինակ, ԺԷ. դարուն վերանորոգուած Ագուլիսի, Շոռոթի, Աստապատի, Ցղնայի, Փառակաւի, Աբրակունիսի, Գադի, Օծոփի եւ այլ վայրերու ճարտարապետական համալիրներու մուտքերու, բաբաուրներու, աղեղներու, պատուհաններու, չուրջ եւ անոնց պահակներու, քիւերու, չէնքերու ճակատի հարթութիւններու վրայ քանդակուած են բուսական, երկրաչափական հետաքրքրական մոթիֆներ:

Ճարտարանքներու կարգին աչքի կը զարնեն յատկապէս Նախիջեւանի գաւառներու դմբեթաւոր պաւիլիոնները մուտքերու եւ ճակատի հարթութիւններու ձեւաւորումները: Օրինակ, տասնեակ յուշարձաններու մուտքերը, զանազան զարդաքանդակներէ զատ, իրենց բարաւորներուն կամ անոնց վերի հատուածներուն ունին զանազան պատկերաքանդակներ, խաչեր կամ ալ դեղեցկատառ ընդարձակ արձանագրութիւններ: Իսկ կարգ մը յուշարձաններու ճակատի հարթութիւնները, պատուհաններու եւ մուտքերու չուրջ գիծերու հիւսուածքներով զանազան զարդերն ու խաչապատկերները կը հաղորդեն ուրախ վեհութիւն եւ հանդիսաւորութիւն՝ առանձին հատուածներուն տալով ինքնուրոյն ու չեշտուած նշանակութիւն:

Նախիջեւանի յուշարձաններու վրայ պահպանուած պատկերաքանդակները առաւելաբար պաշտամունքի նիւթեր են: Վիմագիրը եւ գրաւոր աղբիւրներու համաձայն Ագուլիսի եւ Ցղնայի պատկերաքանդակները, որոնք ուսումնասիրուած չեն, քանդակուած են ԺԷ. դարուն եւ իրենց արուեստով խարսխուած են Նախիջեւանի նկարչական դպրոցներու (Ագուլիս, Աստապատ, Հին Ջուղա, Շոռոթ) աւանդներու վրայ, մասամբ ալ կրեն Վասպուրականի քանդակագործական դպրոցի կնիքը:

Ագուլիս, որպէս Գողթն գաւառի հռչակաւոր բնակավայր եւ եպիսկոպոսանիստ կեդրոն, անքակտելի կերպով կապուած է ինչպէս ամբողջ Նախիջեւանի, այնպէս ալ միջնադարեան Հայաստանի պատմութեան ու մշակութային կեանքի հետ: «Գինեւէտ» Գողթն գաւառի այս քաղաքին մէջ արուեստի այլ ճիւղերու հետ սկսած եւ զարգացած են նաեւ քանդակագործութիւնն ու քարակոփութիւնը, դրչութիւնն ու մանրանկարչութիւնը, դորգագործութիւնն ու թանկագին քարերու մշակումը, խեցեգործութիւնը եւայլն: Ագուլիսի ներկայի աւերակներու մէջ պատահականօրէն յայտնաբերուող զեղարուեստական արժէքները անհերքելի կերպով կը հաստատեն գոյութիւնը այդ հին ու ինքնատիպ մշակոյթին: Ագուլիս, որ իր աշխարհագրական դիրքով կը գտնուէր հին աշխարհի բանուկ ու տարանցիկ ճամբաներէն մէկուն վրայ, լայն կապեր ունէր ինչպէս Հայաստանի ու Ռուսիոյ, այնպէս ալ եւրոպական կարգ մը երկիրներու հետ: Այդ կապերու շնորհիւ Ագուլիսի, Հին Ջուղայի, Աստապատի, Շոռոթի, Ցղնայի եւ այլ կեդրոններու վարպետներն ու արուեստագէտները կը ծանօթանային եւրոպական կերպարուեստի հոսանքներուն եւ կ'օգտուէին անոնցմէ:

Ագուլիսի մշակութային կեանքի պատմութեան մէջ յատուկ տեղ ունի քանդակագործութեան արուեստը: Անոր եկեղեցիներուն ու վանքերու համադրոյթին, զերեզմանատուներու տապանաքարերուն, խաչքարերուն, կամուրջներուն եւ աղբիւրներուն վրայ քանդակուած զարդերն ու պատկերաքանդակները, ընդհանուր մաս մը միայն պահպանուած է, հիւսուածքներու նուրբ արտայայտութեամբ եւ մոթիֆներու հարստութեամբ կը վկայեն քանդակագործութեան արուեստի ինքնատպութեան մասին:

Ագուլիսի ճարտարապետական լաւագոյն յուշարձաններէն է Ս. Թովմա վանքը, որ միջնադարեան Հայաստանի կարգ մը մեծ կառոյցներու նման (Խոր Վիրապ, Լիմ անապատ, Աստապատի Կարապետ, Տաթեւի Մեծ անապատ) ունի մէր վանք, Տաթեւի Մեծ անապատ) ունի ուղղանկիւն, կանոնաւոր յատակագիծ: Գողթն գաւառի կարեւոր մշակութային այս կեդրոնը, ըստ աւանդութեան եւ վանքի եկեղեցւոյ արեւմտեան մուտքի բարաւորի արձանագրութեան, հիմնած է Բարթուղիմէոս առաքեալը: Ա. դարու երկրորդ կէսերուն հիմնուած այս վանքը, հաւանաբար, փոքր մատուռի նման շինութիւն մը եղած է, որ քրիստոնէութենէն առաք վերաշինուած ու ընդարձակուած է: Հոս Գրիգոր Լուսաւորիչ, համաձայն արձանագրութեան, հաստատուած է «Յամի Տեառն Գձ եւ հինգ» (305) թուականին: Լուսաւոր եւ բարձր ներքնատան ունեցող այս տաճարը կառուցուած է սրբատաշ պազալթով եւ կարմրագոյն քարերով, քառամոյթ գմբէթակիր պաւիլիոնքներու յօրինուածքով: Միջնադարուն քանի մը անգամ նորոգուած Ս. Թովմա վանքի համադրոյթը վերանորոգուած է ԺԷ. դարուն:

Ս. Թովմա վանքի գմբէթակիր քառամոյթ պաւիլիոնը աչքի կը զարնէ զեղարուեստական կարգ մը յատկանիշներով եւ ճարտարապետական յարդարանքներով: Այս եկեղեցիին առանձին հմայք մը կուտան անոր արեւմտեան, հիւսիսային եւ հարաւային ճակատներուն բացուած մուտքերու զեղեցիկ քանդակազօտիներն ու արձանագրութիւնները, պատուհաններու երիզող զարդերը: Արեւմտեան մուտքի բարաւորէն վեր, քանդակներով խորացող կամարի տակ, քառանկիւն չերշանակի մէջ գրուած է «Թովմայի անհաւատութիւնը» բարձրաքանդակը, որուն չուրջ կատարուած որմնանկարները գործն են նկարիչ Նաղաշ Յովնաթանի:

«Թովմայի անհաւատութիւնը» բարձրաքանդակի առեղծման ստոյգ ժամանակը եւ քանդակագործը ծանօթ չէ: Կարելի է եզրակացնել, որ ան քանդակուած է մինչեւ ԺԷ. դարու կէսերը:

Ագուլիսի ճարտարապետական յուշարձաններէն ԺԷ. դարու պատկերաքանդակներ կը պահպանուին նաեւ Ս. Քրիստափոր կամ Մայր եկեղեցւոյ որմերուն: Եկեղեցին, ըստ աւանդութեան, հիմնուած է դարձեալ Ա. դարու երկրորդ կէսերուն՝ Թադէոս առաքեալի կողմէ եւ հիմնովին նորոգուած է 1671 – 1675 թուականներուն: Այս գմբէթակիր քառամոյթ պաւիլիոնի արեւմտեան մուտքի զարդերով երիզուած կամարի տակ, բարաւորէն վեր, քառանկիւն չրջանակի մէջ քանդակուած է Թադակիր Աստուածամօր պատկերը՝ Ցիսուսը գրկած:

Ս. Քրիստափոր եկեղեցւոյ հիւսիսային ու հարաւային մուտքերու կամարները զարդարուած են հետաքրքրական բուսական ու երկրաչափական մոթիֆներով:

Արեւմտեան, հիւսիսային եւ հարաւային ճակատներուն վրայ ունի ԺԷ. դարու արձանագրութիւններով աւելի քան տասնեակ դեղաքանդակ որմնանկար արձանագրեալ խաչքարեր, որոնց վրայ քանդակուած կարգ մը հետաքրքրական զարդեր:

Ճարտարապետական հռչակաւոր յուշարձան է նաեւ Ս. Աստեփանոս եկեղեցին, որ կառուցուած է Ագուլիսի վերջին թաղամասը: Արտաքին արտայայտութեամբ զրաւիչ այս եկեղեցին, որ կառուցուած է սրբատաշ պազալթէ եւ կարմրագոյն քարերէ, ունի երեք մուտք՝ արեւմտեան, հիւսիսային եւ հարաւային կամուրջներու մէջ: Հարաւային մուտքին դիմաց կառուցուած եռայարկ ու դեղեցիկ զանգակատունը կանգուն եղած է մինչեւ 1915 – 1920 թուականները:

Ագուլիսի պատկերաքանդակներու քննութիւնը կը յիշեցնէ Ախթամարի Ս. Խաչ վանքի եկեղեցւոյ բարձրաքանդակներու արուեստը:

ԱՐԳԱՄ ԱՅՎԱԶԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդիվ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ

ՆՈՐ ԹՂԹԱԿԻՑ ԱՆԴԱՄՆԵՐԸ

ԽՄԲ. – Մարտ 9-ի թիւով տուինք Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի նոր ընտրուած անդամներու ցանկը եւ անոնցմէ իւրաքանչիւրի մասին համառօտ տեղեկութիւններ: Ստորեւ, կը ներկայացնենք նոյն ակադեմիայի նորընտիր թղթակից անդամները:

———

Ռ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Աստղագիտութեան հիմնարկի բաժնի վարիչ եւ հեղինակ ամբողջական երկու հատորներ, որոնցմով աստղագիտութեան նոր ճիւղի մը հիմը դրած է: Իր նախաձեռնութեամբ եւ գործակցութեամբ Հայաստանի մէջ գումարուած է ամբողջական երկրաչափութեան նուիրուած միջազգային ժողովներ, որուն մասնակցած են միութենական ակադեմիան, Լոնտոնի Աստղագիտական Ընկերութիւնը եւ Ֆրանսայի Գիտութիւններու Ակադեմիան:

Բնագիտութեան եւ աստղաբնագիտութեան մասնագիտութեան գծով թղթակից անդամներու շարքը ամբողջացուցած են երեք գիտնականներ՝ Ս. Մատինեան, Վ. Զրբաշեան եւ Դ. Սեդրակեան:

Ս. ՄԱՏԻՆԵԱՆ

Տեսաբան բնագէտ Փրոֆ. Ս. Մատինեան կ'աշխատի տարրական մասնիկներու տեսութեան ասպարէզին մէջ: Հեղինակն է աւելի քան 145 աշխատութիւններու, որոնցմէ տասը՝ մենագրութիւն

(Շար. 3)

ԱՌՏՆԻՆ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ

ՅԱԿՈԲ ՊԱՐՈՆԵԱՆ

Տիկնա՛յք:

Կ'ուզէ՞ք քիչ մը կռուիլ ձեր ամուսիններու հետ:

Շատ կը սիրեմ հանդիսատես ըլլալ էրիկ կնկան կռիւներուն որք հաչոտութեամբ կը վերջանան:

Հաշտութիւնն ացառնի կռուոյ մը նախադուռն է:

Կռուեցէ՛ք քիչ մը, կը խնդրեմ, բայց ո՛չ հազուստի, ուտեստի, պտոյտի, ըզբօսանաց կամ սոնց նման չնչին խնդրոց համար, այլ առարկայի մը համար որոյ կէսը ձեզի պատկանի եւ կէսը ձեր ամուսիններուն: Կռուեցէ՛ք ձեր սիրոյ եւ ամուսնութեան պաղոյն վրայ:

Հայկանոյշը չորս տարեկան է: Ձեր – մակ եւ կլորիկ դէմքով: Պզտիկ բերնով, փոքրիկ քթով, կապոյտ աչքերով, խարտեաշ մազերով, զեղեցիկ եւ գրաւիչ աղջիկ մ'է: Շատ կրակոտ է սակայն, վայրկեան մը չկրնար հանդարտ մնալ: Տունի դպրոց կ'երթայ, ուր կը վազէ եւ կը խաղայ պարտէզին մէջ մինչեւ որ յոգնի եւ դէպի երեկոյ պառկի քնանալ քիչ մը: Ամէն առաւօտ մեծ ազմուկ կը յարուցանէ տան մէջ երբ մայրն ուզէ սանտրել անոր մազերը:

Առաւօտ է: Մայրը՝ նստած պատուհանին առջեւ, առջեւը գրած ճերմակ լաթ մը՝ զոր Հայկանոյշին ծոծրակն ի վար պիտի դնէ անոր մազերը սանտրած միջոցին՝ սանտր ի ձեռին կը սպասէ Հայկանոյշին որ պայ եւ առջեւը նստի: Հայկանոյշը, որ դեռ հագուստ ալ չէ, կը փախչի: Մայրը կը կանչէ աղջիկն, Հայկանոյշը խնդալով սենեակին անկիւնը կը փախչի:

– Եկուր, սիրուն աղջիկս, հրեշտակս, կ'ըսէ, մայրը խանդաղատանքով:

Հայկանոյշ միւս անկիւնը կը փախչի եւ ձեռքերով վեր կ'առնէ մազերն որ ճակտին վրայ լինկած էին:

– Մի՛ յոգնեցներ ինծի, Հայկանոյշ, եկուր կ'ըսեմ կոր:

- Չէ, մայրիկ, չէ, կը պատասխանէ խնդալով եւ աչքին վրայ լինկած մազի քանի մը թելերը ձեռքով դէպի վեր քշելով:

- Հիմա ելլեմ պիտի բռնեմ, հա՛:

Հայկանոյշ սենեակէն դուրս կը փախչի:

- Եկուր, հրեշտակս, եկուր, մի՛ յոգնեցներ ինծի:

Հայկանոյշ ուրիշ սենեակի մը մէջ կը պահուըտի:

– Եկուր կ'ըսեմ կոր, մի՛ ակսիր նորէն, զործէի պիտի ելլամ, սպասելու ժամանակ չունիմ:

Պատասխան չկայ:

- Սիրուս հատաւ նէ ... Եկուր կ'ըսեմ կոր, հիմա կ'ելլեմ կը ծեծեմ, հա՛:

Հայկանոյշ մօրը կ'երեւայ սենեակին սեմին վրայ եւ խնդալով նորէն կը փախչի:

– Ինծի հետ խաղի ելեր ես հէ՞ ... Կեցիր ես հիմա կը սորվեցնեմ քեզի ... սատանայ ... սըւոր նայէ մէյ մը... Ինձի հետ ճուրճինայի ելեր է:

Մայրը կ'ելլէ եւ Հայկանոյշին թեւէն բռնելով կը բերէ առջեւը կը նստեցնէ բազմոցին վրայ:

- Նստէ՛ նայիմ, հոս: Սա լաթը զգեստ:

Պզտիկը կը քաշէ լաթը:

- Հայկանո՛յշ, կը ծեծեմ հա՛:

Մայրը կը յաջողի լաթը դնել: Պիտի սկսի սանտրել: Սանտրը ո՞ւր է: Քովի սենեակը ձգած էր աղջիկը բերելու զբաղած ժամանակը:

– Առանկ նստէ՛, մի՛երերար, որ սանտրը գտնեմ:

Սիրուն սատանան լաթը նորէն կը քաշէ, մէկդի կը նետէ եւ կը սկսի սենեակին մէջ վազել:

– Դարձեա՞լ ելար ... հոս եկու նստէ՛յմ»...

Մայրը բանելու կ'աշխատի աղջիկն որ վազած ժամանակ ոտքը գրան սեմին զարնէ, կ'լլկնայ եւ ծունկը կը ցաւցնէ քիչ մը:

- Օ՛խ ըլլայ, օ՛խ ըլլայ ... եկուր կոր սեմ կոր քեզի երկու ժամէ ի վեր:

Հայկանոյշ բարձր ձայնով կը լալ:

- Ի՞նչ կայ, ի՞նչ եղաւ, աղջիկս ինչ չո՞ւ կուլայ կոր, կը պոռայ հայրն որ վրի յարկէն աղջկանը լալիւնը լսած վազելով իջած էր:

- Բան մ'չալ չկայ, մի՛ բրդկուիր ... եկուր կ'ըսեմ, չդար:

- Ի՞նչ եղաւ:

– Հատայ նէ ...

- Ինչո՞ւ կուլայ կոր ...

- Մաչեցայ նէ ... մեռայ նէ ...

– Ի՞նչ ըրիք խեղճին որ սոսկ կուլայ կոր:

- Ո՞վ ինչ պիտի ընէ, ճանըմ ... զրան որ սանտրեմ, ամէն առաւ է սա ... քաշուելու բան չէ ...

-Աստո՞ր համար կուլայ կոր:

- Զգար որ սանտրեմ, կը փախչի բռնիմ ըսի, ան ալ չբռնուելու համար վազեց ինկաւ ... աս է եղածը ... վախնար ... չզարկինք ... օխ ըլլայ ... սորվի...

(Շար. 3)

ԱՄՍՈՒ ԳՐՈՂԻ ԿՅԱՆՔԻՑ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆ ԿՅԱՆՔԻ ՀԱՄԱՐ

Ամսուա սկիզբը նոր ուժերով սկսեցին աշխատել Հայաստանի գրական կյանքի հետ կապված մարմինները: Ամսագրերի խմբագրությունները, հրատարակչությունները, գրողների միությունը ծրագրեր են կազմել, ինչպես պետք է ավելի լավ կազմակերպել գրական կյանքը, ինչպես ավելի լայն ասպարեզ տալ գրողների ստեղծագործական աշխատանքին: Ամսուա սկզբին Գրողների միության վարչությունը հրավիրել էր ընդլայնված նիստ, որին մասնակցում էին նաև գրական ամսագրերի խմբագրությունների ներկայացուցիչները: Նիստում քննարկվեցին գրական կյանքի հարցերը, ինչպես նաև գրողների միության կազմակերպական հարցերը:

Ամսուա սկզբին Գրողների միության վարչությունը հրավիրել էր նաև գրական ամսագրերի խմբագրությունների ներկայացուցիչների խորհրդակցություն: Խորհրդակցության ժամանակ քննարկվեցին ամսագրերի հրատարակության հարցերը, ինչպես նաև ամսագրերի խմբագրությունների ստեղծագործական աշխատանքի

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տիկին Նազելի Գարաթէփէի մահուան առթիւ փոխան ծաղիկի, Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ Կրթարանի Ընձեռնախումբը չը – նորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ի նպաստ՝ իր զպրոցին.– Պ. Ժիրայր Փէհլիվանեան, Պ. Նուպար Փէհ– լիվանեան, Պ. Արարատ Փէհլիվանեան 500–ական Ֆ., Այրի Տիկին Երիվանի եւ Տէր եւ Տիկին Քէօսէեան 300, Պ. Գարա– վարդեան Մէսիա եւ փեսան Ժաք 250 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Մուրատ Մուրատեան 200, Տէր եւ Տիկին Թաշճեան, Տէր եւ Տիկին Մխիճան Գամպէրինէ 100–ական Ֆ., ի յիշատակ Արամի Սիմոնեանի մահ – ուան տարելիցին Տիկին Վահանոյշ Պաս– մաճեանէ 50 Ֆ., Մաթէոս Մամասի մահ– ուան առթիւ Փ. Ծ.ի Պ. Գէորգ Շիրին - եանէ 200 Ֆ.:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի Շաւիղի մանաճիւղը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ յաւետ հեռացած իր անդամներուն:

Կիրակի Մարտ 21, Շաւիղի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին՝ 4 ռիւ տէ Թրուա Շանթիէ:

Ի գիտութիւն ողբացեալներու յիշատա– կը յարգողներուն:

Ետ արարողութեանց հոգեճաշ կը տրուի եկեղեցւոյ կից սրահը:

ԼԻՈՆԻ
ՀԱՅԵՐԷՆ ԽՕՍՈՒՆ ԹԱՏՐՈՆԸ
ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

« Տաղը Կարապետը »

կ ա մ

«Ամերիկահայ Փեսացուն»

Կատակերգութիւն 3 արարով:
Կիրակի, Մարտ 21, ժամը 15–ին:
Լիոնի Սիկալ սրահին մէջ 60 Ավե– նը տը Սաքս 69006 Լիոն
Թատերագիր. - Սիմոն Էքմէքճեան Բեմադիր. – Վարուժան Տէր – Սար– գիսեան:
Տոմսերը ապահովելու համար դի - մել Լիոնի Հայոց եկեղեցին.
40 ռիւ տ'Ամմենի:

PUBLICATIONS DE LA SORBONNE 14, Rue Cujas — 75231 Paris Cedex 05

Les Grandes Puissances, L'Empire Ottoman et les Arméniens dans les Archives Françaises (1914 - 1918)

Recueil de documents édités, avec une introduction historique.
par ARTHUR BEYLERIAN

un Volume 16 x 24 — 800 pages
Au Prix de Souscription de: 175 F. jusqu'au 30 Avril 1982
Parution prévue: Juin 1982

Bon de Souscription

Je vous adresse ci-joint la somme de.....F.
Veuillez m'envoyer ..... exemplaire(s) de l'ouvrage d'Arthur BEYLERIAN
LES GRANDES PUISSANCES, L'EMPIRE OTTOMAN ET LES ARMENIENS DANS LES ARCHIVES FRANCAISES (1914-1918)

Nom .....

Adresse *Ville*

Date *Signature*

- Par chèque de virement postal (3 volets) au nom de l'A.A.P.S. CCP 33 58330 Z La Source

- Par chèque bancaire établi au nom de l'A.A.P.S.

à Retourner:
Publications de la Sorbonne — 14, Rue Cujas - 75231 Paris Cedex 05

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ՁԱՅՆ

Կաղմակերպուած եկեղեցասէր բարե – կամներուն եւ Այնթապցիներուն կողմէ Իսիի լէ Մուլինոյի հոգեւոր հովիւ՝ Մխի– թառեան վարդապետ Գլվըգեանի վարդապե – տական աստիճանի տուչութեան առթիւ:

Ձորեքշաբթի, Մարտ 17 ժամը 20–ին
Եաճ'ց էլէօպ
5, Ավընիւ ռէյ Փարիզ 14–րդ:
Ճաշադին 150 Ֆ.:
կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

կը մասնակցի ծանօթ երգիչ՝
ԼԵՒՈՆ ԳԱԲՐՃԵԱՆ

Աբճանագրուիլ հեռաձայնելով. –
770 – 07 – 25 կամ 607 – 92 – 46

U. G. A. B.
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Journées du Centre Culturel Alex Manoogian

Sous la Présidence éffective de Monsieur NOURHAN FRINGHIAN
Président d'Honneur du Comité Régional de France de lU.G.A.B.

Organisées par
LE COMITE LOCAL, LE COMITE DES DAMES, LE COMITE DES JEUNES
AU PROFIT DE LEURS OEUVRES CULTURELLES ET SOCIALES

Samedi 20 et Dimanche 21 Mars
DE 11 H. A 23 H.

STANDS DIVERS
Livres et Disques Arméniens — Linge de Maison — Cadeaux Souveenirs
Jeux Educatifs — Alimentation
Maroquinerie — Bijouterie — Brocante — etc.
MUSIQUE ARMENIENNE — ANIMATION — BAR — BUFFET

○ DEJEUNER: Samedi et Dimanche, de 12h.30 à 15h.
○ DINER: Samedi, à partir de 19h.30

Spécialités arméniennes préparées par les Dames de l'U.G.A.B.

au Centre Culturel Alex Manoogian 118, *Rue de Courcelles* - 75017 *Paris*
Tél.: 763. 76. 71 et 227. 12. 26 — Autobus N° 30 et 84 — Métro: Courcelles
Venez nombreux, amenez vos amis

Croix - Bleue
COLONIE DE VACANCES

ON DEMANDE

Médecin, étudiant en médecine, ou infirmière, coursier, cuisinier (re), éco - nome, moniteurs, monitrices, directeur.
Ecrire à la Croix Bleue
17, Rue Bleue — 75009 Paris
Date limite: 20 Mars
Les inscriptions sont ouvertes. Elles se feront soit par courrier soit par l'intermédiare des sections.

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Ս. Սա– հակեան Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսա– կի.– Ողբացեալ Անիծա Զուլֆեան ծն. Մարկոսեանի մահուան քառասունքին առ– թիւ.– Պ. Ե. Զուլֆեան զորդ մը, Պ. Ճ. Ա. Զուլֆեան եւ պ. 100–ական, Տի– կին Աւետեան, Տէրտէրեան ընտանիք 50–ական, Պ. Օ. Զորոյեան 30, ողբաց– եալ Համբարձում Կիւլլիւտէրէի մահուան քառասունքի պատարագին առթիւ.– Կիւլ– լիւտէրէ ընտանիք Սահակ - Մեսրոպ երգ– չախումբին 200, Տէր եւ Տիկին Գալուստ– եան եւ. պ. 100, Տէր եւ Տիկին Ճ. Թաշ– ճեան Սահակ – Մեսրոպ երգչ.ին 100, Տէր եւ Տիկին Պ. Քաֆէճեան եւ. պ. 100, Տէր եւ Տիկին Մ. Զիլինկիրեան, Տէր եւ Տիկին Լ. Էքէր, Տէր եւ Տիկին Հ. Խոէն, Տէր եւ Տիկին Ն. Կիւզէլ, Սահակ – Մես– րոպ երգչ.ին 100–ական, Պ. Ս. Սարգիս– եան Գոլոյ գաղթականաց 100, Տէր եւ Տիկին Ա.ճառեան ե. պ. 50 Ֆ., ողբացեալ Զարեհ Մադաճեանի մահուան առթիւ.– Այրի Տիկին Գ. Սինանեան, Տիկին Ով – սաննա Գալուստեան, Թուլումճեան ըն – տանիք, Տիկին Բիւթ Մարի ե. պ. 100ա– կան, Պ. Գ. Թուլումճեան ե. պ. 50 Ֆ., ողբացեալ Ցակոբ Աճէմեանի մահուան առթիւ.– Տուրնայեան ընտանիք ե. պ. 200, Տէր և Տիկին Մինաս Աճէմեան, Տէր և Տիկին Հ. Մկրտիչեան, Տէր և Տիկին Ե. Տոր յումեան, Այրի Տիկին Կ. Մկրտիչեան, Տիկին Ա. Մարգարեան, Խանոյեան ըն – տանիք ե. պ. 100–ական, Տէր եւ Տիկին Օ. Աճէմեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս – եան, Պ. Գերճ ե. պ. 50–ական, Պ. Մ. Քէչիչեան, Տէր եւ Տիկին Աբսլանեան ե. պ. 30–ական Ֆ.: (Շար.)

ԵՐԿՈՒ
ԲԱՅԱՌԻԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ԱՊՐԻԼ 24-Ը՝ ԵՐԵՒԱՆ
ԱՊՐԻԼ 19-ԷՆ ՄԱՅԻՍ 4
ԿԱՄ
ԱՊՐԻԼ 22 - ԱՊՐԻԼ 29

Renseignements et Inscriptions:

A PARIS:
LEVON BAGHDASSARIAN
SABERATOURS
3, Rue de l'Arrivée
Imm. CIT - 7e étage
75749, Paris — Cedex 15
Tél.: (1) 538. 67. 47

A LYON:
VAROUJAN SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48, Cours de la Liberté
69003 — LYON
Tél.: (7) 860. 13. 66

A MARSEILLE:
JACQUES CHELELEKIAN
WASTEELS
87, La Canebière
13001 — Marseille
Té.: (91) 95. 90. 12

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԼՈՒՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Լիոն. – Պ. Զատիկ Համբարձումեան 100 Ֆ. կը նուիրէ Ե.ի մահուան 25–ր տարելիցին ի յիշատակ:

GALERIE DU DRAGON
19, Rue du Dragon — 75016
Tél.: 548. 24. 19
EXPOSITION
ŒUVRES RECENTES DE
ASSADOUR
DU 17 MARS AU 17 AVRIL

Soirée - Dansante
Organisée
par la Section Arnouville — Sarcelles de Croix - Bleue des Arméniens de France
LE SAMEDI, 20 MARS, à partir de 20H.30
SALLE DES FETES MARCEL PAGNOL
Rue Gounod — Villiers - le - Bel
ORCHESTRE ARMENIAN'S SUNSHINE ATTRACTIONS

Հայ Գիրքերու Վաճառ

Շաբաթ Մարտ 20–էն մինչեւ Կիրակի Մարտ 28:

Ամէն օր, ժամը 15–էն 21
ՀԱՑ ՄՇԱԿՈՑԹԻ
ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԿԵԴՐՈՆ
6, Cité Wauxhall — 75010 PARIS
(Métro: République)

ԷՍԱԵԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵՒՆ

Մշակութային եւ գեղարուեստական
ՅԵՐԵԿՈՑԹ – ԹԻՑԱՍԵՂԱՆԸ

նուիրուած է
Մեծանուն բանաստեղծուհի - վէ– պասան եւ ուսուցչուհի՝
ՄԻՊԱԼԻ
– ՋԱԳԻԼ ԱՍԱՏՈՒՐ –

Կիրակի, Մարտ 28, ժամը 15.30-ին
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, Rue de Courcelles - 75017 Paris
Ծրագիրը կը ներկայացնէ՝
ՕՐ. ՀԵՐՄԻՆԷ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ
Փէհլիվանեան – Գարագեայ երգեր
կ'ողեւորէ հանդիսութիւնը:
Սեղանները ապահովել, առաւօտ
մինչեւ ժամը 10:
Հեռաձայն.– 372.04.20

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԻՔԻ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԻՔԻ ՀԱՄԱՐ

ԱԳՈՒԼԻՍԻ ԵՒ ՅՂՆԱՅԻ ՊԱՏԿԵՐԱՔԱՆԴԱԿՆԵՐՔ

(Ե. Ա վերջ)

Յղնան Գողթնի ճարտարապետական յուշարձաններով հռչակաւոր հինաւուրց աւաններէն է: Յղնայի ամէնէն գեղեցիկ եւ կարեւոր յուշարձանը Ս. Աստուածածին վանքն է: Վանքի նախկին եկեղեցւոյ հինութիւնը կատարուած է մինչեւ ԺԲ.–ԺԳ. դարերը եւ քանի մը անգամ նորոգուած:

Ս. Աստուածածին Եկեղեցւոյ արտաքին արտայայտութեան մանաւանդ հանդիսաւորութիւն կուտան անոր արեւմտեան եւ հարաւային ճակատներուն վրայ գտնուող գեղազարդ մուտքերը: Յատկապէս գրաւիչ են բուսական եւ դիծային – երկրաչափական հարուստ հիւսուածքներով զօտիները, որոնք ուշ միջնադարու հայկական քանդակագործութեան եւ առհասարակ հայկական զարդարուեստի բացառիկ նմոյշներէն են: Եկեղեցւոյ արեւմտեան եւ հարաւային ճակատներուն յաղթականօրէն կը ծիածանուին փառահեղ զարդազօտիներով կամարները, որոնք իրենց հովանիին տակ առած են քառանկիւն բացուածքներով մուտքերը:

Հետաքրքրական է նաեւ չինութեան հոգիւորական առանցքի մէջտեղէն տարուած չղթայաձեւ քանդակազօտին, որուն միացուած են նաեւ բոլոր պատուհաններն ու մուտքերը երիզող զարդերը: Ժամանակին եկեղեցւոյ ծածկի չորս անկիւններէն կախուած են նաեւ քարէ օղակներէ քանդակուած չղթաներ, որոնք կ'օրօրուէին քամիէն եւ անոնց ծայրերէն կախուած էին խորհրդանշական զանազան առարկաներու քանդակներ: Ներկայիս այդ քարէ չղթաներէն կը մնայ միայն եկեղեցւոյ հարաւ – արեւմտեան անկիւնը, որ կը կրէ կղպանքի քանդակ - խորհրդանիշ:

Յղնայի Ս. Աստուածածին Եկեղեցւոյ գլխաւոր արեւմտեան մուտքը երիզուած է հնգաչար քանդակազօտիներով եւ ունի կամարին տակ՝ քառանկիւն չրջանակի մէջ, զետեղուած է Յիսուսը գրկին Աստուածամօր բարձրաքանդակը: Երանելիութեամբ լի դէմքով բազմած Աստուածամօր վերեւը, աջ եւ ձախ կողմերը քանդակուած թեւաւորած հրեշտակները դէպի վար սաւառնելով՝ թագը դրած են Աստուածամօր գլխին ու անմեղ հայեացքներով կը նային դիտողին: Գեղեցիկ եւ արտայայտիչ են գլուխներու յարդարանքները:

Դժբախտաբար այս պատկերաքանդակի հեղինակին անունը անծանօթ է: Պատկերաքանդակի հրեշտակներէն վար, Աստուածամօր աջ ու ձախ կողմերը քանդակուած է անոր թուականը՝ Թվ (ի)ն ՌՃԼԲ (1743):

Գեղեցիկ են նաեւ Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ հարաւային մուտքը եւ անոր չուրջ քանդակուած նուրբ զարդազօտիները: Հոս, մուտքի կամարի տակ, քառանկիւն չրջանակի մէջ կան Պօղոս - Պետրոս առաքեալներու պատկերաքանդակները, որոնք իրենց գլուխներու հաւասարութեամբ վեր բարձրացուցած են չղթայաձեւ եւ կանոնաւոր չրջագիծի մէջ քանդակուած քառաթեւ խաչը: Պօղոս առաքեալ ալ ձեռքին ունի կշռոք մը, իսկ Պետրոս առաքեալ ձախ ձեռքով բռնած է ուսին դրուած գաւազանը: Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ հարաւային եւ արեւմտեան մուտքերու եւ անոնց կամարներու քանդակազարդերու ոճն ու թէքնիքը կը նմանին իրարու, հետեւաբար առանց վարանելու կարելի է պնդել, որ անոնք նոյն քանդակագործի աշխատանքներն են: Ս. Աստուածածին Եկեղեցւոյ հարաւային մուտքի առջեւ կառուցուած է զեղեցիկ եւ եռայարկ զանգակատուն մը, որուն առաջին յարկի երկու մոյթերու հարաւային ճակատներուն վրայ, կամարներու ուղղութեամբ, ուղղանկիւն եւ դլանաձեւ որմնախորշերու մէջ քանդակուած են մէկական բարձրաքանդակներ, որոնցմէ մէկը կը ներկայացնէ Քրիստոսի խաչելութիւնը: Անոր մարմնին վրայ ցայտուն կերպով կը նկատուին նոյնիսկ զամերու եւ զեղարդի խոցուածքի հետքերը: Այս քանդակը հետաքրքրական է նաեւ պատկերագրութեան առումով: Օրինակ, հոս Քրիստոսի ոտքերը զրուած են իրարու վրայ եւ զամուած են մէկ զամով: Որմնախորշէն վեր քանդակուած է ճաճանչաւոր արեգակ մը, իսկ վարը՝ մոյթի անկիւնը, թեւաւորած աղաւնի մը:

Նոյնանման քանդակներ կան նաեւ զանգակատան արեւելեան մոյթի վրայ, որուն որմնախորշը կը կրէ Թադակիր Աստուածամօր կանգնած պատկերաքանդակը:

Յղնայի Աստուածամօր այս պատկերաքանդակին մէջ քանդակագործի անհատականութենէն զատ կը զգացուի եւ րոպական կերպարուեստի հոսանքի մը ազդեցութիւնը: Մանաւանդ հմտութեամբ վերարտադրուած են յատկապէս Աստուածամօր հանդերձանքը, թագին մանրամանութիւնները:

Պէտք է նշել որ խորշերու մէջ քանդակներու տեղաւորման եղանակը հայկական ճարտարապետական յուշարձաններու մէջ հին ու բնորոշ երեւոյթ է: Խորշերու մէջ զետեղուած քանդակներու կը հանդիպինք, օրինակ, Թալինի, Գառնահովիտի, Հաղպատի, Սանահինի, Գանձասարի եւ այլ ճարտարապետական համադրոյթնե-

Collectif des Femmes Arméniennes

ՄԱՐՍԻԼ, («Յառաջ»).–

«Որպէսզի դադրի անարդարութիւնը եւ դադրի բռնութիւնը

Որպէսզի վերջապէս դադրի յոռութեան դաւադրութիւնը որ կը ձգտի խեղդել հայ ժողովուրդի արդար պահանջները:

Մենք, ստորագրեալներս, կ'առնենք յանձնառութիւնը հաւաքելու մեր բարեկամներու, մեր հարեւաններու, աշխատանքի մեր ընկերներու, քաղաքական, եկեղեցական, արուեստագիտական, գիտական աշխարհի եւ այլ անձնաւորութիւններու մօտ հարիւր հազարներով ստորագրութիւններ որոնք անձամբ պիտի երթանք յանձնել Հանրապետութեան Նախագահին խնդրելով իրմէ որ Ֆրանսան յանձնառու ըլլի՝

Հայ ժողովուրդի ցեղասպանութեան իրաւաբանական ճանաչման համար 1915-ի թուրք կառավարութեան կողմէ»:

Ահաւասիկ հայ կիներու մանիֆեստը զոր ստորագրած են տասնեւհինգ կիներ « Collectif des Femmes Arméniennes » անունը առնելով:

Այս նոյն մանիֆեստը կը չարունակուի հետեւեալ բովանդակութեամբ:

Ի՞նչ է այս խմբակցութիւնը.-

Ամէն տարիքի կիներէ բաղկացած, որոնք կուգան ընկերական, քաղաքական, արուեստագիտական, գաւառական տարբեր հորիզոններէ: Հիմնուած է, Մարտ 1981, Հոկտեմբերին: Այլ խմբակցութիւններ առեղծելու աշխատանքներ կը կատարուին Փարիզ, Լիոն, Կրընոպլ և այլ քաղաքներու մէջ:

Ինչո՞ւ կիներ.–

Ինչպէս բոլոր կիները, հայ կինը եւ կ'ապրի այսօրուան աշխարհի կշռոյթով: Իրենց վիճակուած փոփոխութիւնը կ'արձանագրուի ամբողջականութեան մը մէջ: Եւ այսօր, ընկերային ու մասնաւոր յանձնառութեան կը յաջորդէ քաղաքական յանձնառութիւնը: Այդ մարդկային իրաւանց պայքարին, կը յաջորդէ Մարդկային Իրաւանց պայքարը: Այս մակարդակին է որ կը դրսեւորուի Հայ կիներու խմբակցութեան գործունէութիւնը եւ գործօնութիւնը եւ հետաքրքրական է որ կիներ տանին այս պայքարը:

Ինչո՞ւ այս խմբակցութիւնը.–

Վաթսունըվեց տարուան հին հարց մը, սակայն միշտ այժմէական, կը միացնէ մեզ. «Հայկական հարց»ը, Հայերու ցեղասպանութիւնը զոր կ'ուրանար Թուրքիան, խոյս կուտան մեծ Պետութիւնները, խմաստը կը փոխեն լրագրողները, կը շահագործեն դիւանագէտները ու միջազգային Ատեանները կը թաղեն:

66 տարի յետոյ ինչո՞ւ կրկին պահանջել.–

– *Որովհետեւ ցեղասպանութիւնը մարդկութեան դէմ գործուած ոճիր մըն է, եւ այդ իսկ պատճառաւ անկապտելի:*

– *Որովհետեւ բոլոր Հայերու կողմէ մինչեւ այսօր ճեռնարկուած գործողութիւնները ցեղասպանութեան ճանաչման համար մնացին առանց արդիւնքի:*

– *Որովհետեւ տեղական պայմանները յարմարած Հայերը կը դիտակցին որ մէկ արտաքին իշխանութիւն կրնայ լուծել իրենց հարցը:*

– *Որովհետեւ սերունդէ սերունդ, տեսնելով ոճիրին անպատիժ մնալը անպատրաստութեան զգացումը կը մեծնայ:*

– *Որովհետեւ կարելի չէ պահանջել ներ-*

րու մէջ: Խորշերու մէջ դրուած քանդակները, որոնց բարձրութիւնը սովորաբար պատի հարթութիւններէն դուրս չելլեր, լոյսի ու ստուերի ներգործող խաղի միջոցով արտայայտիչ ու գրաւիչ կը դառնան եւ աւելի ցայտուն կ'արտայայտեն իրենց զեղագիտական ու գեղարուեստական արժանիքները:

Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ զանգակատան արեւմտեան ճակատի հարաւային մոյթի բարձունքին, փոքր քարէ մը վրայ, քանդակուած է նաեւ կենաց ծառի մօտ կանգնած Ադամի ու Եւայի մերկ բարձրաքանդակը, որ ներկայիս քայքայուած է: Եւայի ոտքերուն մօտ, աջ կողմը՝ սողացող օձի պատկերը կայ: Պէտք է ենթադրել որ այս քանդակը հին է եւ զանգակատան մոյթի վրայ ապուցուած է ԺԷ. դարուն: Եկեղեցւոյ հորիզոնական առանցքի մէջտեղէն անցնող քանդակազօտին վրայ, արեւմտեան եւ արեւելեան ճակատներու հիւսհատային ու հարաւային հարթութիւններու անկիւնները քանդակուած են կենդանակերպ պատկերներ: Կենդանիներու նոյնանման չարադրանքներով քանդակներու կը հանդիպինք ոչ միայն Ցղնայէն ոչ այնքան հեռու Արագածի միւս ափին, Շամբի կամ Մաղարդայի ձորը զտնուող հայկական ճարտարապետութեան հռչակաւոր յուշարձաններէն մէկուն՝ Ս. Ստեփանոս Նախավկայի կամարներու քանդակներուն մէջ:

Ցղնայի, ինչպէս նաեւ Ագուլիսի պատկերաքանդակները իրենց ժամանակով եւ քանդակագործական արուեստով կը նմանին նաեւ Ատրպատականի նահանգի Ալտամղ գաւառի հռչակաւոր Ս. Թադէոս վանքի տաճարի արտաքին ճակատներու զանգակատան մոյթերու պատկերաքանդակներու արուեստին:

ԱՐԳԱՄ ԱՅՎԱԶԵԱՆ

ԱՌՏՆԻՆ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ

ՅԱԿՈԲ ՊԱՐՈՆԵԱՆ

– *Հիմա աս օրը վայլե՞ց:*

– *Վայլեց, դուն երես կուտաս կոր, ան ալ ասանկ չփացած կ'ըլլայ կոր:*

– *Քանի մ'անգամներ ըսինք ձեզի որ տղայոց չուրին երթալու է քիչ մ'ալ:*

– *Քանի մը անգամներ մենք ալ ըսինք ձեզի որ տղայոց չուրին երթալու չէ, որովհետեւ տղայք չփացած կ'ըլլան երբ տեսնեն որ իրենց չուրին կ'երթաս:*

Հայկանոյշ, երեսի վրայ դեմինը պատկած, կուլայ մեծ լալիւնով:

– *Ասանկ մայրութիւն չըլլար:*

– *Ասանկ հայրութիւն չըլլար:*

– *Վա՛խ, աղջիկս, վա՛խ...*

– *Քիչ մը լաց կ'ուզես նէ:*

– *Վա՛խ, եավրուս, վախ ...*

– *Ըշտի ալ վախուկ սիրտ ունիս:*

– *Եկո՛ւր, աղջիկս, եկուր, քեզի չաքար առնեմ:*

– *Ասոր համար է որ մեզի չես սիրեր ա՛...*

– *Խեղճ աղջիկ: Կեռաս առնե՞մ քեզի, աղջիկս ...*

– *Առ, կը հեկեկայ Հայկանոյշ, գլուխը քիչ մը վերցնելով:*

– *Մարդ Աստուծոյ, քիչ մը ցուցուր ինքզինքդ, քանի մը հատ զարկ ... որ վախնայ: Երես կուտաս կոր, վերջը մեզի կը բարկանաս կոր:*

– *Անիկա պզտիկ է տակաւին:*

– *Ասանկ չպռոա՞ս քիչ մը:*

– *Ի՞նչ պռոամ ...*

– *Բարկացի՛ր քիչ մը:*

Այրը չպատասխաներ: Վեր կ'ելնէ, բայց քանի մը վայրկեան յետոյ նորէն վար կ'իջնայ լռեցնելու համար Հայկանոյշն որ կուլար դեռ: Դռան սեմին վրայ կը կայնի եւ բարձր ձայնով.

– *Հա՛կանոյշ ... Հայկա՛նոյշ ... Հայկանո՛յշ ... Հը՛ը՛ը՛ ... անպզամ քեզի ... Հա՛ա՛ա՛ ... հա էկուր ... քեզի կ'ըսեմ կոր ... մօրդ ձեռքը պա՛պ նայիմ ... երեսս կը նայի՞ս կոր ... հիմա կը ծեծեմ հա՛ ... գետնէ գեամին կը զարնեմ հա՛...:*

Հայկանոյշ դանդաղաշարժ կը փորձէ նստիլ, կարմրած աչերը կը չիլէ ձեռնեփով որ քիչ մը թրջած էին արտասուքով:

– *Մօրդ ձեռքը պա՛պ, մեղայ ըսէ, մէյ մ'ալ չսիտի ընեմ ըսէ՛:*

Հայկանոյշ ծուռ ծուռ մօրն երեսը կը նայի ու տեղէն չերերար:

– *Անանկ է նէ՝ ես ալ Մարգար աղայի Մաննիկը կը սիրեմ, կ'ըսէ մայրը:*

Դարձեալ զոռում զոչում: Հայկանոյշ այս յայտարարութեան վրայ ոտքերով գետինը կը ծեծէ եւ բարձր ձայնով կը սկսի լալ:

– *Ինչո՞ւ պռոալ կուտաս...:*

– *Դուն ալ թօհաֆ մարդ մ'էս աղջկանդ բան մը չես ըսեր, միշտ ինձի հետ ես:*

– *(Պռոալով) Լռեցուցէք ասիկա ... Ո՞վ պիտի մտիկ ընէ ասոր ձայնը:*

– *Մաննիկը չեմ սիրեր, եկուր նայիմ:*

Հայկանոյշը միշտ կուլայ:

– *Ասոր վե՞րջը:*

– *Հայկանոյշ, կը լսե՞ս, չէ նէ քովդ դամ մի ... մի՛ կարծեր որ հօրմէդ կը վախնամ:*

Հայկանոյշ գլուխը վեր կ'առնէ եւ հօրը կը դառնայ կը նայի խեղճուկ նայուածքով մը, չարունակելով միշտ բարձրաձայն լալը:

– *Սա եղա՞ւ մի հիմա, կը պռոայ այրն:*

– *Շատ աղէկ ալ եղաւ:*

Այրը կը սրդողի, ոտքի կ'ելնէ եւ աղջկանը թեւէն բռնելէ ու քաշքշելով բազմոցին վրայ նետելէն մէկ կ'ընէ:

– *Ի՞նչ կ'ուզես կոր հիմա, աղջիկս, կը պռոայ կինը յուզուած, թեւը փրցուցէ՞ նէ ... վախ, ճիչերս ... վա՛խ, աղջիկս:*

Եւ կ'երթայ աղջիկը գրկելու:

– *Ցետոյ կը չարունակէ.*

– *Ի՞նչ խըչանէթ մարդ ես եղեր ... թեւը ցուցուցիր նէ ... ասանկ անգղ թարաք քաշել կ'ըլլայ մը ... եւ ի՞նչ յանցանք ըրաւ որ անանկ քաշեցիր, քաշքշեցիր աղջիկս... մի՛ լար, աղջիկս... մի՛ լար, Հայկանոյշս ...*

Մայրը կը յուզուի ... կը չանայ արտասուքը զսպել, բայց չյաջողիր, ան քեզը կը թրջուէն արտասուքով: Կուրծքին վրայ կը սեղմէ աղջկան, կը համբուրէ անոր թաց աչքերը եւ ձեռքով կը չտկէ մազերն:

– *Կնիկ չեն մի, ամէնքն ալ անմիտ են կ'ըսէ այրը, եթէ չբարկանաս՝ կը բարկանան թէ ինչո՞ւ չես բարկանար. եթէ բարկանաս՝ կը բարկանան թէ ինչո՞ւ կը բարկանաս:*

– *Էրկի մարդիկ են անմիտները, էրկի մարդիկ ... Տղան յանցանք մը ընէ նէ պատժելու է, կայնած տեղը անանկ ... ժով թեւէն կը քաշե՞ն մի ... վա՛խ, խուչիկս, վախ...*

– *Քանի մը հատ զարկ ըսիր նէ:*

(Շար. 9)

ԱՅՍՕՐՎԱ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

= ՀԱՏՈՒԱԾ =

ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ ՎԱՀԱՆ ՍՈՒՔԻԱՍՅԱՆԻ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՄԱՍՆԱԿՑԻ

ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

Այրի Տիկին Փիլիպպոս Եսայեան, Տէր եւ Տիկին Փառքալ Եսայեան եւ զաւակ – ները, Տէր եւ Տիկին Ժաք Սեմէրճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Փիէր Սեմէր – ճեան, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Սեմէրճեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Բիւզանդ Սէ– մէրճեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Յակոբ Գիւմիճեան, Տէր եւ Տիկին Ստե – փան Գիւմիճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տի– կին Գուրգէն Մնացականեան, Տէր եւ Տի– կին Ժաք Գիւմիճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ալպէր Օհաննէսեան եւ զաւակնե – րը, Այրի Տիկին Թօփասպալեան եւ զա – ւակները, ինչպէս նաեւ Փլեան, Քելէս– եան, Սերոբեան, Պալեան, Մխիթար – եան, Էլմայեան, Եսայեան, Բալոյեան, Գասպարեան, Յովսէփեան եւ Սեռի ըն – տանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ – հօր, եղբօր, տապրոջ, մօրեղբօր, հօրեղբօր եւ ազգա– կանին՝

ՓԻԼԻՊՊՈՍ ԵՍԱՅԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Մարտ 12-ին, 83 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի, Մարտ 18, ժամը 10·30-ին Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկե – ղեցին, 6 Ավընիւ Պուտկէն, ուրկէ մար – մինը կը փոխադրուի տեղւոյն պերեզմա– նատունը եւ կ'ամփոփուի ընտանեկան դամբարանը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ֆրանսահայ կապոյտ Ասէի Շաւիլի մասնաճիւղը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ յաւետ հեռացած իր անդամներուն:

Կիրակի Մարտ 21, Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին՝ 4 ն.հ. տէ Թրուա Շանթիէ:

Ի գիտութիւն ողբացեալներու յիշատա– կը յարգողներուն:

Ցետ արարողութեանց հոգեճաշ կը տրուի եկեղեցւոյ կից սրահը:

Collectif des Femmes Arméniennes

Le Comité rappelle à toutes les femmes **que la prochaine réunion aura lieu le 18 Mars, à 20h. précises au YAN'S CLUB 5, Avenue Reille — 75014 Paris SOYEZ NOMBREUSES**

U. G. A. B.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Journées du Centre Culturel Alex Manoogian

Sous la Présidence éffective de Monsieur NOURHAN FRINGHIAN
Président d'Honneur du Comité Régional de France de lU.G.A.B.

Organisées par
LE COMITE LOCAL, LE COMITE DES DAMES, LE COMITE DES JEUNES
AU PROFIT DE LEURS OEUVRES CULTURELLES ET SOCIALES

Samedi 20 et Dimanche 21 Mars
DE 11 H. A 23 H.

STANDS DIVERS
Livres et Disques Arméniens — Linge de Maison — Cadeaux Souveenirs
Jeux Educatifs — Alimentation
Maroquinerie — Bijouterie — Brocante — etc.
MUSIQUE ARMENIENNE — ANIMATION — BAR — BUFFET

○ DEJEUNER: Samedi et Dimanche, de 12h.30 à 15h.
○ DINER: Samedi, à partir de 19h.30

Spécialités arméniennes préparées par les Dames de l'U.G.A.B.

au Centre Culturel Alex Manoogian 118, *Rue de Courcelles* - 75017 *Paris*
Tél.: 763. 76. 71 et 227. 12. 26 — Autobus N° 30 et 84 — Métro: Courcelles
Venez nombreux, amenez vos amis

GALERIE DU DRAGON
19, Rue du Dragon — 75016
Tél.: 548. 24. 19
EXPOSITION
ŒUVRES RECENTES DE
ASSADOUR
DU 17 MARS AU 17 AVRIL

Soirée - Dansante

Organisée
par la Section Arnouville — Sarcelles de la Croix - Bleue des Arméniens de France
LE SAMEDI, 20 MARS, à partir de 20H.30
SALLE DES FETES MARCEL PAGNOL
Rue Gounod — Villiers - le - Bel
ORCHESTRE ARMENIAN'S SUNSHINE ATTRACTIONS

Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԻՍԻ

Հակումի արարողութիւն Իսիի Ս. Մա– րիամ Աստուածածին եկեղեցիին մէջ մասնակցութեամբ փարիզի եւ շրջակայքի եկեղեցականներու:

Կը հրաւիրուի շրջանի Հայութիւնը միասին աղօթելու: Սկիզբը ժամը ճիշդ 19-ին, Ուրբաթ Մարտ 19:

U. M. A. F.

ՀԱՅ ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ETUDIANTS EN MEDECINE PHARMACIE DENTAIRE
UNE REUNION D'INFORMATION ET DE CONTACT
avec des Enseignanats
Organisée par l'UMAF, aura lieu au YAN'S CLUB
5, Avenue Reille — 75014 Paris
Le Jeudi, 25 Mars, à partir de 20h.30
Venez nombreux!
Buffet campagnard offert par l'UMAF

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Իր կնոջ մահուան 12-րդ տարելիցին առթիւ Պ. Մկրտիչ Աւետիսեան 300 Ֆ. կը նուիրէ «Ծառաջ»ի բարգաւաճման:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՄԱՐՍԻԳԼ.– պ. Հայկազ Մարտիրոս. եան 60 Ֆ.:

ՎԱԼԱՆՍ.– պ. Լեւոն Տէր – Սարգիս. եան 60 Ֆ.:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.– պ. Կարապետ Պալեան 60 Ֆ.:

MENSUEL ARMENIEN CHERCHE

Secrétaire de Rédaction

PLEIN TEMPS
Pour Lyon
HOMME ou FEMME
Arménien Lu. Parle, Ecrit
DÉBUT AVRIL 1982
Ecrire Lettre Manuscrite
avec C.V. Photo et Réferences
à FRANCE — ARMÉNIE
5, Place Michel Servet — 69001 LYON

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՀՍԿՈՒՄ ԵՒ ՔԱՐՈԶ

Չորեքշաբթի, Մարտ 17.–
Քարոզիչ՝ Ղեւոնդ Քհնյ. Սօմունճեան

Հայ Գիրերու Վաճառ

Շաբաթ Մարտ 20–էն մինչեւ կիրակի Մարտ 28:

Ամէն օր, ժամը 15–էն 21
ՀԱՑ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ
ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԿԵՆԴՐՈՆ
6, Cité Wauxhall — 75010 PARIS
(Métro: République)

Croix - Bleue

COLONIE DE VACANCES

ON DEMANDE

Médecin, étudiant en médecine, ou infirmière, coursier, cuisinier (re), économe, moniteurs, monitrices, directeur
Ecrire à la Croix Bleue
17, Rue Bleue — 75009 Paris
Date limite: 20 Mars

Les inscriptions sont ouvertes. Elles se feront soit par courrier soit par l'intermédiaire des sections.

ԲԱՑԱՌԻԿ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

Մասնակցութեամբ՝ ՆՈՐՎԱՆ ԵՊՍ. ՋԱՔԱՐԵԱՆԻ
Ընկերակցութեամբ՝ ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ

ՄԱՅԻՍ 5 - 12

Voyage spécial à JERUSALEM

circuit Galilée
du 5 au 12 mai
Départ de PARIS, LYON et MARSEILLE

Renseignements et Inscriptions:

A PARIS:
LEVON BAGHDASSARIAN
SABERATOURS
31, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
tél. 261 - 51 - 13
M° Pyramides

A LYON:
VAROUJAN SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48, Cours de la Liberté
69003 — LYON
Tél.: (7) 860. 13. 66

A MARSEILLE:
JACQUES CHELELEKIAN
WASTEELS
87, La Canebière
13001 — Marseille
Té.: (91) 95. 90. 12

TRANSTOURS

ORGANISE PLUSIEURS VOYAGES POUR L'ANNEE 1982

Spécial ARMENIE

Une semaine en avion à Erevan
et une semaine en CROISIÈRE à bord du TARASS CHEVTCHENCO

4 possibilités :
1) du 24 Avril au 9 Mai, séjour à EREVAN du 25 Avril au 3 Mai et escale à ODESSA, ISTANBUL, NAPLES, et TOULON.
2) du 24 Avril au 8 Mai, escale à TOULON, CYTHERE, MUDANYA, SOTCHI et séjour à EREVAN du 30 Avril au 7 Mai.
Prix, tous compris : Cabine à 4 personnes : 4690 F., à 2 personnes : 5530 F.
3) du 29 Juillet au 14 Août (*aller avion, retour bateau*).
4) du 14 au 31 Août (*bateau-avion*)
Prix, tous compris : Cabine 4 personnes : 4770 F., 2 personnes : 5600 F.

ԵՒ ԱՊԱՀՈՎԵՑԷՔ ՁԵՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՐ ԱՑԼ 6 ԽՈՒՄԲԵՐՈՒՆ:
ԵՐԹ ՈՒ ԴԱՐՁ ՕԴԱՆԱՒՈՎ
ԱՐՄԵՆԻԱ Հիւրանոց, Ա. կարգի սպասարկութիւն:

Ապրիլ 20 – Մայիս 5 – ՄՈՍԿՈՒԱ – ԵՐԵՒԱՆ:

ԾԻԾԵՌՆԱԿԱԲԵՐԴ
ԱՊՐԻԼ 24–ԻՆ

Յուլիս 10 – 28 Լենինկրատ (4 օր), Մոսկուա եւ երեւան (9 օր):
Օգոստոս 7 – 21 Քիեվ – երեւան:
Սեպտեմբեր 4 – 18 Քիեվ – երեւան:
Հոկտեմբեր 4 – 19 Մոսկուա – երեւան:
Դեկտեմբեր 20-էն Յունուար 4՝ Մոսկուա – երեւան:

Արձանագրութեանց համար՝ Կ. ՈՒՆՃԵԱՆ
TRANSTOURS 25, rue d'Argenteuil, 75001 Paris tél. 261. 58. 28
ուր կարելի է ներկայանալ ամէն օր, կէսօրէ ետք ժամը 15–էն 18:
ՄԱՐՍԷԼ՝ Դիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ՝
11, rue du Bassin, SAINT-JULIEN tél. 93. 04. 90 - (42) 83. 31. 55
ՎԱԼԱՆՍ՝ Ն. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ՝
9, rue Sully
ԼԻՈՆ՝ ՇԷՄԻՏԻԴԵԱՆԻ՝
16, Rue Chardonnet, 69120 VAULX en VELIN, tél. 868. 53. 05

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՄԱՐՏ
18
JEUDI
18 MARS
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատ: 2 50 Ֆ.

57ՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.129 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.129

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՑ զինուորական կառավարութիւնը պաշտօնապէս ընդունեցաւ, որ չարչարանքէ մեռած 15 բանտարկեալ կայ, բայց ճաղկեց էմնըսթի ինքէրնէշընըլի տեղեկագիրը ըսած որուն 70 էր անոնց թիւը: Կառավարութեան բանբերը՝ Իլհան Օղլթրաք ըսած է թէ իշխանու-թեանց ներկայացուած 62 հոգինոց ցան-կին վրայ, միայն 15-ը չարչարանքէ մեռած են, ուրիշ 15 հոգի մեռած են «չճըշ-դըւած» պատճառներէ, մինչ չորս հոգի դեռ բանտն են, երեք սպաննուած են ու-րիշ խմբակներու կողմէ, 3՝ մեռած են ապահովութեան ուժերու հետ բախում-ներու ընթացքին եւ մէկն ալ ողջ է ու ա-զատ: Այս խոստովանութիւնը կատար-ուած է Թինտրմանի այցելութեան նա-խօրեակին: Յանօթ է, որ եւրոպական խորհուրդին նախագահը Անդարա պիտի այցելէր, քննելու համար մարդկային ի-րաւանց կիրարկման պայմանները, որու հետեւանքներէն մէկն ալ կրնայ ըլլալ եւ-րոպական կարգ մը երկիրներու օժանդա-կութեան դադրեցումը Թուրքիոյ:

ՇԻՐԱԶ ետ առաւ Ներքին նախարար Տըֆէոի դէմ անուանարկութեան բողոքը, դոհանալով առաջին վճիռէն: Կասթոն Տըֆէո վերաքննութեան դիմած էր, բայց այլեւս դատական հետապնդումը ինքնին կը մարի:

ՏՈԼԱՐը վերսկսաւ «գլուխն առնել եր-թալ» եւ երկուշաբթի օր, Փարիզի սա-կարանը 6Փ, 123-ի հասած էր: Նոյն ձե-ւով կը բարձրանայ գերմանական մառքը, որ 2,574 կ'արժէր նոյն օրը, մինչ Ֆրան-քը կ'իյնար:

ՊՐԻՍՔԻի մէջ չատ ծանր բախումներ պատահած են, առջի օր, եւ 200 վիրա-ւոր կայ: Լիէժէ եւ Շառլըռուայէն եկած երկաթագործները դէմ յանդիման գըտ-նուած են ապահովութեան ուժերուն հետ: Ցուցարարները կը պահանջէին ուալոն երկաթագործութեան վերակազմութեան ծրագրին անմիջական գործադրութիւնը, մինչ եւրոպական յանձնախումբը զայն խնդրոյ առարկայ կ'ընէ: Տողանցքին ցըր-ւումին առենն է, որ բախումները սկսած են եւ այնքան բուռն բնոյթ առած, որ անցորդները ապստամբական չարժում կարծած են:

ՄԱՐՍԷյԼի ընկերային ապահովութեան հիւանդութեան սնուցիչին տնօրէնին անճ-նասպանութիւնը խնդրոյ առարկայ դար-ձաւ, թաղումէն չարաթ մը ետք, առնր-ւազն տարօրինակ պայմաններու մէջ: «Ցանկարծ» նկատի առնուեցաւ թէ երկու գնդակ պարպուած է մինչ առաջինը ար-ձակուելու էր, ուրեմն ի՞նչպէս կ'ըն-լայ: Ակէ մեկնելով մնացեալ «տարօրի-նակութիւնները» աւելի դիւրու-թեամբ կը շղթայուին եւ մաս-մաս-նիներուն ալ նիւթ պէտք է արդէն: Առ-ջի օր, նախքան այս չշուկները, այրին քաց նամակով մը, կ'ըսէր ի մէջ այլոց-նրած են ապահովութեան ուժերուն հետ: ցիկը խորհէի բացառիկ մարդու մը կող-քին ապրիլ, հիմա դիտեմ որ բացառու-թեան մարդ մըն էր: Գալով անոնց, ո-րոնք կ'ուզեն հեծկլտուքներու, ճիչերու, նուաղումներու դասեր տալ ինծի, կը յիշեցնեմ իրենց թէ ներկայիս երկու փոքր զաւակ ունիմ մեծցնելիք, խորտակուած մեծ – ծնողքներ որոնց պէտք է զօրավիդ ըլլամ, եւ թէ աւելի ուշ կուլամ, թերեւս չատ ուշ ... հիմա որոշում տուողին ա-նանձնութիւնն ունիմ...»: Ընդդիմու-թեան համար անձնասպանութեան խնդ-րոյ առարկայ ըլլալը, ընտրութիւններու Բ. ՀՐՀանին նախօրեակին, գործին կուգայ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Մ ա հ
Ակադեմական
Գրիգոր Բաբայեանեանի

«Սովետական Հայաստան» օրաթերթի Մարտ 7-ի թիւէն կ'իմանանք մահը ա-կած. Գուրգէն Հմայեակի Բաբայեանեա-նի, պատահած Մարտ 5-ին: Ծնած էր 1907-ին՝ Պաքու: Աւարտած է Տաշքենդի Բազմարուեստից Հիմնարկի դիւղատըն-տեսութեան ճիւղը: 1938-ին վարած է Խորհ. Միութեան Ակադեմիայի հայկա-կան մասնաճիւղի կենսաբանութեան հիմ-նարկի ժառանգաբանական բաժինը: Բ. Աչխարհամարտէն ետք վարած է Հայաս-տանի Ակադեմիայի ժառանգաբանական հիմնարկի տնօրէնի պաշտօնը (1946-1953): 1948 – 1953 թուականներուն եղած է Հա-յաստանի Ակադեմիայի գիւղատնտեսա-կան գիտութիւններու բաժանմունքի ա-կադեմական – քարտուղար եւ Ակադե-միայի պրեզիտիումի անդամ: Հեղինակ աւելի քան 150 գիտական յօդուածներու, դիրքերու եւ մենագրութիւններու, որոնց մէջ յատուկ արժէք կը ներկայացնեն «Հոյսերի բեղնաւորման ընտրական ըն-դունակութիւնը», «Ցորենի ծաղկումը, փոշոտումը եւ բեղնաւորութիւնը» եւ «Հոյսերի օտարածին փոշոտումը» աչխա-տութիւնները: Մեծ աչխատանք տարած է գիտական վարիչներ պատրաստելու գոր-ծին մէջ. իր ղեկավարութեամբ պաշտ-պանուած են 36 գիտական աւարտաճա-ռներ: Պարգեւատրուած է բազմաթիւ չքա-նչաններով եւ մեդալներով: Թաղումը կատարուած է Մարտ 10-ին:

մեծամասնութեան: Ամէն պարագայի մէջ դատախազը լիազօր բժիչկներու եւ զի-նարձակման մասնագէտներու յանձնա-խումբ մը նչանակած է նոր քննութիւն մը կատարելու համար:

ՊԻՑՐՈՒԹի մէջ կրկին կառք մը պայ-թած է, այս անգամ եգիպտական չահե-րը պատսպարող բաժանմունքին մօտ (դի-ւանագիտական յարաբերութիւններու խզումէն ի վեր, Ֆրանսա տէր է եգիպ-տական գործերուն): Պայթումին հետե-ւանքով երեք մեռեալ եւ 15 վիրաւոր կայ: Միւս կողմէ Ֆրանսական մչակու-թային կեդրոնին դէմ կատարուած եղեռ-նափորձին տէր եղած է, իրանեան կազ-մակերպութիւն մը: Ընդհ. կերպով վա-խազդեցութեան արչաւը կայ օտար դի-ւանագէտներուն դէմ, երկրի մը մէջ ուր անտիրութիւնը ամէն մարդ տանտէր դար-ձուցած է:

ԲՐԵԺՆԵԻ յայտարարեց թէ միակող-մանի կերպով կը կեցնէ միջին հասողու-թիւն ունեցող հրթիռներու տարածու-մը: Տրուած ըլլալով, որ արդէն 300 հատ կայ տեղաւորուած Եւրոպայի սիրտը, այս «բարիկամեցողութիւնը» չատ մեծ զիջում մը չէ...:

ՆԱԽԱՐԱՐԱՊԵՏ ՄՕՌՈՒԱ հանդիսաւոր յայտարարութիւն մը ըրաւ, նախքան ընտրութեանց Բ. ՀրՀանը, որ խորքին մէջ ձախի ընդհանուր զօրաչարժի մը կոչն էր: Մոստովանելով հանդերձ թէ «Զպատասխանեցինք ձեր բոլոր սպառում-ներուն», Մօռուա կը ճչդէ որ փոփոխու-թեան կչռոյթը եղանակներու կչռոյթը չէ: Դեռ ուրիչ ճակատամարտներ պէտք են, ուրիչ յաղթանակներ, քանի մը Մա-յիս ամիսներ...:

ՆԻԿԱՌԱԿՈՒԱՑի մէջ պաչարման վի-ճակ հռչակուած է: Զայնասփիւռէն այլ-եւս լուր չի տրուիր, զրաւոր մամուլն ալ դրաքննութեան ենթակայ է:

ՓԱՐԻԶի մէջ հետաձգնային սակերը համեմատական պիտի ըլլան խօսակցու-թեան տեւողութեան, այսինքն 0,55ը մի-այն 3 վայրկեանի համար է այլեւս:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄՏԻԿ ԸՆԵԼԸ, ՈՍԿԻ...

Ցճախ կը զարմանամ (թէեւ զարմա-նալու չատ բան չկայ), թէ ինչո՞ւ մար-դիկ մտիկ ընելը այնքան չեն սիրեր, որ-քան կը սիրեն խօսիլը: Իրողութիւն է. քիչ մարդիկ արդարեւ այնքան խանդա-վառութեամբ մտիկ կ'ընեն իրենց խոսա-կիցը, որքան խանդավառութեամբ կը խօ-սին իրենց դիմացինին:

Բանախօսութեան մը ընթացքին ալ նոյնը կը պատահի հաւանաբար: Բանա-խօսը անվերջ ժամացոյցին կը նայի, որ-պէսզի չըլլայ որ ժամանակը քիչ դայ իր ըսելիքներուն, չըլլայ որ բանախօսու-թիւնը վերջացնելու ժամը հնչէ իր ակըն-կալածէն ալ կանուխ: Իսկ ունկնդիրը ժա-մացոյցին կը նայի, մաղթելով որ վայր-կեանները չուտ անցնին, բանախօսութիւ-նը վերջնայ իր ակնկալածէն ալ աւելի չուտ:

Բոլորս ալ դիտենք, թէ երբ մէկը բա-նախօսելու կը հրաւիրուի, սա խնդրան-քին, աւելի ճիշդ սա հրամայականին հետ դէմ յանդիման կը մնայ ընդհանրապէս.

– Միայն թէ քսան վայրկեան, երե-սուն, քառասուն վայրկեան ժամանակ ու-նիք, աւելի երկար պիտի չխօսիք:

Այս հրամայականը թէեւ անհրաժեշ-տութիւն մըն է յայտագրի մը պատրաս-տութեան համար, բայց միեւնոյն ատեն ան աքանչելի թարգմանը կը հանդիսանայ խօսիլ սիրելու եւ ունկնդրել չուզելու մեր անհերքելի տրամադրութեան: Երբ կը սահմանափակենք բանախօսին ժամանա-կը, մէկ կողմէ սանձած կ'ըլլանք մէկուն կը, մէկ կողմէ սանձած կ'ըլլանք մէկուն խօսելու անպատճառ փափաքը, միւս կողմէ ալ պաշտպանած կ'ըլլանք միւսին ունկնդ-րելու չուզելու իրաւունքը:

Միշտ խնդացած եմ այս հրամայակա-նին վրայ, թէեւ յաճախ ես ալ զայն պար-տադրած եմ կարգ մը առենախօսներու: Հակառակն չէ՞ արդարեւ մէկը բանա-խօսելու, առենախօսելու կամ ճառախօ-սելու հրաւիրել հազար խնդրանքով, վերջն ալ պարտադրել որ կարճառեւ ըլ-լայ այդ բանախօսութիւնը: Հակառական չէ՞ բանախօսութիւն լսելու եկողները վստահեցնել, թէ երկարատեւ պիտի չըլ-լայ այդ բանախօսութիւնը: Բանախօսու-թեան մը երթալը հիւանդի մը այցելու-թեան երթալու, կամ ցաւակցական այ-ցելութիւն մը տալու չի նմանիր, որպէս-զի ժամ առաջ այդ այցելութենէն փրկը-ւելու մասին մտածենք: Ի՞նչ մեղք սա-կայն, որ չատերուն համար բանախօսու-թեան մը ներկայ գտնուիլը վերջին հաչ-ւով տարբերութիւն չունի վերոյիչեալ անհաճոյ այդ տպաւորիչ պարտականու-թիւններէն:

×

Զուրանանք որ ճառախօսելու բացառիկ ընդունակութեան տէր մարդիկ երբեմն դիւրութեամբ իրենց հետ կը քաչեն ու կը տանին ունկնդիրը հաստարակութիւնը: Ա-տոր փոխարէն կան նաեւ խօսելու հիւան-դութենէ վարակուածներ, որոնք լաւ խօսին կամ ոչ, վերջացնել չեն դիտեր, չարաչար կը գործածեն ունկնդիրներուն համբերութիւնը: Մարդկային այս եր-կու տեսակներուն կը հանդիպինք, ո՛չ միայն բանախօսութեան սրահներու, այլեւ տնական հաւաքոյթներու ընթաց-քին: Այցելութեան մը կ'երթաք եւ հոն կը տեսնէք մէկը որ խօսակցութեան հե-րոսն ու կեդրոնն է. ամէն մարդ անոր շրթներէն կախուած՝ մտիկ կ'ընէ: Կըր-նաք նաեւ հանդիպիլ մարդոց, որոնք նե-ղացուցիչ ըլլալու աստիճան իրենց ձեռ-քին մէջ բռնել կ'ուզեն խօսակցութեան ղեկը: Անոնք ոչ մէկուն առիթ կը թո-ղուն բերան բանալու, ոչ մէկուն կը ճանչնան խօսելու իրաւունք:

Մտքիս մէջ է ահաւասիկ մեր չատ ար-ժէքաւոր մտաւորականներէն մէկը, որ մեզ իր շրթներէն կը կախէր երբ խօսիլ սկսէր: Ժամերով մտիկ կրնային ընել զինքը, առանց ձանձրանալու, առանց յա-ղենալու: Բայց մեծ թերութիւն մը ու-նէր. ժամերով խօսելով հանդերձ, երկու վայրկեան իսկ համբերութիւն չունէր մեզ մտիկ ընելու: Եթէ մեր բերանը բա-նալինք բան մը ըսելու համար, կը զգա-յինք որ մտիկ չէր ըներ: Մտքէն իր ըսե-լիքները կը պատրաստէր այդ պահուն, եւ երբ մենք արդէն մեր ըսելիքը կարճ կապելով խօսքը կրկին իրեն կը թո-ղէինք, ան ձգած տեղէն կը չարունակէր, կարծես ոչինչ լսած ըլլար մեր ըսածնե-րէն:

×

Եկէ՛ք եւ հաւատացէք որ խօսիլը ար-ծաթ է, մտիկ ընելը՝ ոսկի...:

Ռ. Հ.

ՊՈԼՍՈՑ ԳԵՐՄԱՆ ՀԻՒՊԱՏՈՍԱՐԱՆԻ
ՎԻԶԱՅԻ ԲԱԺԻՆԸ՝ ՓԱԿՈՒԱԾ

«ԲՈԼՈՐ ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԽՈԶ ԵՆ»

ԸՍԵՐ Է ԳԵՐՄԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱՏԱՐ ՄԸ

Մարտ 6 թուակիր Պոլսոյ թերթերէն կ'արտատպենք հետեւեալ լուրը, որ բա-ւական հետաքրքրական է...

Պոլսոյ Գերման Հիւպատոսարանի Շէչ-լիի վիզայի յատուկ բաժնին մէջ պատա-հած դէպքի մը արձագանգները կը չա-րունակուէին քանի մը օրէ ի վեր: Տըր-ւած տեղեկութեան մը համաձայն վիզա-յի բաժնի պատասխանատու գերման պաշ-տօնեաներէն Լուտվիկ Լանկէնպախէր գործողութեան մը ընթացքին ջղայնացած էր և դիմում կատարողներէն թուրք հայ-րենակցի մը ուղղելով իր խօսքերը, ըսած էր որ «քոլոր Թուրքերը խոզեր են»:

Այս մասին պատկան իշխանութիւննե-րու կատարուած բողոքի մը վրայ, Շէչ-լիի դատախազութիւնը քննութիւն բացած եւ հարցաքննդումներու սկսած էր, մտիկ ընելով նաեւ քանի մը վկաներ:

Մինչ այդ սակայն, հակառակ կարգ մը դիմումներու հիւպատոսարանի կարգադ-րութեամբ իր պաշտօնը կը շարունակէր նոյն պաշտօնեան, որուն մասին կը յայտ-նուէր թէ նախապէս ալ գտնուած է նման արարքներու մէջ, բայց ոչ մէկ միջամըտ-ութիւն կատարուած:

Վերջին երկու օրուան մէջ թուրք մա-մուլը չատ խիստ յօդուածներով հանդես-կին կարծիքին ներկայացուց դէպքը, պա-հանջելով որ այդ պաշտօնեան որ մեր երկրին մէջ կը յանդգնէր անարգել թուրք ժողովուրդը պէտք էր անմիջապէս հեռա-ցընել երկրէն:

Միւս կողմէ, գերման դիւանագիտա-կան շրջանակներն ալ այս պարագան մի-ջամտութիւն նկատելով իրենց աչխա-տանքներուն, դիմած են փոխադարձու-թեան ու Մարտ 5-ին Պոլսոյ աւագ հիւ-պատոս Ֆէլիքս Կոարթէ այցելած է կու-սակալ Նէվզատ Ասլազի, անոր յայտնելու համար, որ այս դէպքերուն հետեւանքով ստիպուած են անորոշ ժամանակով փա-կել Պոլսոյ հիւպատոսարանի վիզայի բաժինը:

Պոլսոյ կուսակալը այս առթիւ յայտ-նած էր որ մտահոգուելու պարագայ մը դոյութիւն չունի, ուստի անտեղի է նման կարգադրութիւն մը:

Բայց գերման հիւպատոսը պնդած է իր տեսակէտին վրայ, աւելցնելով նաեւ թէ այս պայմաններու մէջ, վիզայի բաժնին մէջ աչխատող իրենց ընկերներուն ապա-հովութեան մասին մտահոգութիւններ ու-նին եւ ատեն մը պիտի չկարենան պա-տասխանել վիզայի համար եղած դիմում-ներուն:

ՆՈՒՐԱՏՈՒՐ Ս. ՎԱՐԴԱՆՅԱՆԻ

ԿՈՏՏԱՆԴ

ՀՈՒՇԱՊԱՏՄՎԱԾՔ

Ս.

Հայ ժողովրդի ազգային ինքնագիտակցության զարթոնքի շրջանում, երբ ազգային ոգին սկսեց ինքնաճանաչման ուղիներ փնտրել, ազգային գրականությունը ստիպված էր ոչ միայն ներկան, այլև անցյալը վերակենդանացնել, որպեսզի ժողովրդի մեջ ազգային հպարտության զգացում արթնացնի։ Ազգային անցյալի վերակենդանացման գործում մեծ դեր ունեցան պատմական վեպերը։ Ազգային գրականության մեջ պատմական վեպի ստեղծման գործում մեծ ավանդ ունի Նուրատուր Վարդանյանը։ Նրա «Կոտտանդ» վեպը հայ պատմական վեպի լավագույն նմուշներից է։

Վեպի գործողությունները տեղի են ունենում 1901–ի վերջերից մինչև 1903–ի գարունը։ Այդ ժամանակ Հայաստանի տարբեր վայրերում ազգային ազատագրական շարժումը ուժգնացել էր։ Ամենուր ծավալվում էին հեղափոխական կազմակերպությունների գործունեությունը, ցույցերը, գործադուլները, ռազմական ընդհարումները։ Ազգային ազատագրական շարժումը ընդգրկել էր նաև Կարսի մարզը։ Ռուսական ցարիզմը, ուժեղացնելով հայ ժողովրդի ազգային ճնշումները, ստիպում էր նրան ոտքի կանգնել ինքնապաշտպանության։ Ռուսական զորքերի հրամանատարությունը, ելնելով իր ռազմական նկրտումներից, ամեն կերպ նպաստում էր քրդերի ավազակային հարձակումներին։ Ռուսական զորքերի հրամանատարությունը քրդերին զենքով էր ապահովում, որպեսզի նրանք հայերի դեմ կռվեն։ Ռուսական զորքերի հրամանատարությունը քրդերին զենքով էր ապահովում, որպեսզի նրանք հայերի դեմ կռվեն։

Վեպի գործողությունները տեղի են ունենում Կարսի մարզի Ղարաքիլիսա գավառի Ղարաքիլիսա գյուղում։ Գյուղի բնակչությունը հայ է։ Գյուղի ղեկավարությունը գտնվում է հեղափոխական կազմակերպության ձեռքում։ Գյուղի ղեկավարությունը գտնվում է հեղափոխական կազմակերպության ձեռքում։ Գյուղի ղեկավարությունը գտնվում է հեղափոխական կազմակերպության ձեռքում։

Վեպի գլխավոր հերոսներից մեկը Կոտտանդն է։ Նա հեղափոխական կազմակերպության անդամ է։ Նա հեղափոխական կազմակերպության անդամ է։ Նա հեղափոխական կազմակերպության անդամ է։

Կոտտանդը

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿԱՆ

Ա. Ա. Ա.

Ա.յրի Տիկին Ա.րամ Յակոբեան, Օր. Ա.յտա Յակոբեան, Տէր եւ Տիկին Մ.իշէլ Լառալէթիէր եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Պամաճիօղլուլարի եւ զաւակնե – րը, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Յակոբեան եւ զաւակները, Ա.յրի Տիկին Նուարդ Քեհ – եայեան եւ զաւակները եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցա– նեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ – հօր, եղբօր, հօրեղբօր եւ մօրեղբօր՝

ԱՐԱՄ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Մարտ 16-ին, 78 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ, Մարտ 19, ժամը 8·30–ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Ռէնսիի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

2, Allée Victor Hugo — 93340 Le Raincy

Մահուդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Արմենակ Մխայէլեան, Տէր եւ Տիկին Նչան եւ Շուշանիկ Մխայէլեան, Տէր եւ Տիկին Մխայէլ եւ Աստղիկ Ճանիկեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատար – ուի, Կիրակի, Մարտ 21, Իսի լէ Մուլի – նոյի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղե– ցին իրենց կնոջ, մօր, մեծ – մօր՝

ՋԱՆԱՋԱՆ ՄԻՒԱՅԷԼԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Ա.յս տխուր առթիւ, Աստղիկ Ճանիկ – եան իր մօր յիշատակին 100 Ֆ. կը նը – ւիրէ «Ա.շխարհ»ի եւ 100 Ֆ. հայ քա – ղաքական բանտարկեալներու պաշտպան յանձնախումբին (ստանալ «Յառաջ»էն):

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ յաւետ հեռացած իր անդամներուն:

Կիրակի Մարտ 21, Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին՝ 4 ռիւ տէ Թրուա Շանթիէ:

Ի գիտութիւն ողբացեալներու յիշատա– կը յարգողներուն:

Ցետ արարողութեանց հոգեճաշ կը տրուի եկեղեցւոյ կից սրահը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկե – ղեցւոյ հոգաբարձութիւնը չնորհակալու– թեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.– Տէր եւ Տիկին Ժաք Սարօեան, Օրդ. Է– սէհեան, Ա.յրի Տիկին Գեղեցկուհի Մար– գարեան, Տիկին Մարի Ֆնտըքեան, Ա.յրի Տիկին Գառնիկեան 100–ական Ֆ., Ա.յրի Տիկին Սրբուհի Զաքարեան 50: Տէր եւ Տիկին Սարգիս Սարգիսեան, Տէր եւ Տի– կին Ներսէս Շահինեան Պետրոս Պաբալ – եանի մահուան առթիւ 100 Ֆ. փոխան ծաղկեպսակի:

U. G. A. B.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Journées du Centre Culturel Alex Manoogian

Sous la Présidence éffective de Monsieur NOURHAN FRINGHIAN
Président d'Honneur du Comité Régional de France de l'U.G.A.B.

Organisées par
LE COMITE LOCAL, LE COMITE DES DAMES, LE COMITE DES JEUNES
AU PROFIT DE LEURS OEUVRES CULTURELLES ET SOCIALES

Samedi 20 et Dimanche 21 Mars
DE 11 H. A 23 H.

STANDS DIVERS
Livres et Disques Arméniens — Linge de Maison — Cadeaux Souveenirs
Jeux Educatifs — Alimentation
Maroquinerie — Bijouterie — Brocante — etc.
MUSIQUE ARMENIENNE — ANIMATION — BAR — BUFFET

○ DEJEUNER: Samedi et Dimanche, de 12h.30 à 15h.
○ DINER: Samedi, à partir de 19h.30

Spécialités arméniennes préparées par les Dames de l'U.G.A.B.

au Centre Culturel Alex Manoogian 118, *Rue de Courcelles* - 75017 *Paris*
Tél.: 763. 76. 71 et 227. 12. 26 — Autobus Ne 30 et 84 — Métro: Courcelles
Venez nombreux, amenez vos amis

Soirée - Dansante

Organisée
par la Section Arnouville — Sarcelles de la Croix - Bleue des Arméniens de France
LE SAMEDI, 20 MARS, à partir de 20H.30
SALLE DES FETES MARCEL PAGNOL
Rue Gounod — Villiers - le - Bel
ORCHESTRE ARMENIAN'S SUNSHINE
ATTRACTIONS

Collectif des Femmes Arméniennes

Le Comité rappelle à toutes les femmes que la prochaine réunion aura lieu le 18 Mars, à 20h. précises au YAN'S CLUB
5, Avenue Reille — 75014 Paris
SOYEZ NOMBREUSES

Croix - Bleue
COLONIE DE VACANCES

ON DEMANDE

Médecin, étudiant en médecine, ou infirmière, coursier, cuisinier (re), éco - nome, moniteurs, monitrices, directeur.
Ecrire à la Croix Bleue
17, Rue Bleue — 75009 Paris
Date limite: 20 Mars
Les inscriptions sont ouvertes. Elles se feront soit par courrier soit par l'intermédiare des sections.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ս. Մեսրոպ կրթարանի Ցանձնախում – բը չնորհակալութեամբ ստացած է իր՝ դպրոցին բարգաւաճման համար հետեւ– եալ գումարները.– Տէր եւ Տիկին Հա – գիմեան 3000 Ֆ. Պ. Խուպէսէրեանէ, Վ. Գոստանթինովիչէ եւ Տիկին Զիլբերեանէ 500-ական Ֆ.:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Տիրուհի Վիլոզեանի յիշատակին Տէր եւ Տիկին Կարօ Ժամկոչեան կը նուի– րեն 250–ական Ֆ. Կապոյտ Խաչին, կար– միր Խաչին, 100 Ֆ. «Ա.շխարհ»ին (առա– նալ «Ցառաջ»էն) եւ 100 Ֆ. «Ցառաջ»ին:

ԼԻՈՆԻ
ՀԱՑԵՐԷՆ ԽՕՍՈՒՆ ԹԱՏՐՈՆԸ
ԿԸ ՆԵՐԿԱՑԱՑՆԷ

« Տալը Կարապետը »
կ ա մ
«Ամերիկահայ Փեսացուն»

կատակերգութիւն 3 արարով:
Կիրակի, Մարտ 21, ժամը 15–ին:
Լիոնի Սիկալ սրահին մէջ 60 Ավե– նը տը Մաքս 69006 Լիոն
Թատերագիր. – Սիմոն Էքմէքճեան
Բեմադիր. – Վարուժան Տէր – Սար– գիսեան:
Տոմսերը ապահովելու համար դի– մել Լիոնի Հայոց Եկեղեցին.
40 ռիւ տ'Ա.ռմենի:

CENTRE CULTUREL
ST. MESROB
10 bis, Rue Thouin - 75005 PARIS
CONFÉRENCE
MARDI, 23 MARS, A 20h.45
Prof. CHARLES DEDEYAN
« Un Nouvel Humanisme: La Littérature Comparée »

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն - Թ'էթիէնի Հայ Ազգային Մի– թիւնը չնորհակալութեամբ ստացած Ա.մերիկայի Տիթրոյթ քաղաքէն՝ Տէր եւ Տիկին Մինաս Ստեփանեանէ 1000 ռո– լար:

BAL - MASQUÉ

LES JEUNES DE L'U.G.A.B. vous invitent à leur GRAND BAL-MASQUÉ du Samedi 27 Mars, à partir de 22h.

Centre Culturel Alex Manoogian (118, rue de Courcelles — Paris 17)
Tél.: 520. 03. 18 — 227. 12. 26

Participartion au frais:
— MEMBRES OU ETUDIANTS: 35 F.
— MEMBRES ETUDIANTS: 25 F.
— NON - MEMBRES: 50 F.

Vous pouvez retirer vos cartes de membre sur place.

— MINIMUM DE DEGUISEMENT EXIGÉ —

ԵՐԿՈՒ
ԲԱՅԱՌԻԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ԱՊՐԻԼ 24-Ը ԵՐԵՒԱՆ
ԱՊՐԻԼ 19-ԷՆ ՄԱՅԻՍ 4
ԿԱՄ
ԱՊՐԻԼ 22 - ԱՊՐԻԼ 29

Renseignements et Inscriptions:

A PARIS:
LEVON BAGHDASSARIAN
SABERATOURS
31, Rue d'Argenteuil
75001 — PARIS
Tél.: 261. 51. 13
Métro: Pyramides

A LYON:
VAROUJAN SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48, Cours de la Liberté
69003 — LYON
Tél.: (7) 860. 13. 66

A MARSEILLE:
JACQUES CHELELEKIAN
WASTEELS
87, La Canebière
13001 — Marseille
Té.: (91) 95. 90. 12

երգիչ Պետիկ Զեզի կը սպասէ
ԻՐ ՃԱՇԱՐԱՆԸ
ուր պիտի գտնէք յատագոյն ճաշերը, յատագոյն գինիներով եւ հայկ. ջերմ մթնոլորտի մը մէջ
Զորեքշաբթի՝ ՄԱՆԹԸ–ի օր:
BAR - RESTAURANT
SPÉCIALITÉS ARMENIENNES
SEVAN
Direction: M & Mme Bédikian
ՊԵՏԻԿ
Կ'երգէ Ուրբաթ եւ Շաբաթ օրերը, ճաշի ընկերակցութեամբ:
1, bd. Carnot — 17, quai J.-B. Clément, 94140 ALFORTVILLE
tél. 376 32 19 *Fermé le lundi*

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՈՒՐԲԱԹ
ՄԱՐՏ
19
VENDREDI
19 MARS
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2 50 Ֆ.

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.130 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.130

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՉԱՐՉԱՐԱՆՔՆԵՐՈՒ ՀԱՐՑԸ

Փարիզեան օրաթերթերու մէջ, Մանտն էր, որ Զորեքշաբթի իրիկուն ամէնէն լայն տեղը կուտար այս հարցին, իշխա – նութեանց այն խոստովանութեան առ – թիւ, ըստ որուն 15 բանտարկեալ կայ միայն, չարչարանքէ մեռած: Թերթին յա– ռաջիկ թղթակիցը՝ Քլէտ Թրէան կ'արձա – գանգէ, ի մէջ այլոց, մտաւորականի մը յայտարարութեան.– «Ես, առանձնաշնորհեալ վարչակարգ մը վայելեցի: Երեք չաթէ անցուցի սրահի մը մէջ, որու միակ կարասին աթոռ մըն էր, որու վը– րայ ոտիպուեցայ նստած մնալ, առանց չարժելու քանի օր եւ քանի գիշեր: Ան – չուշտ չարչարանք չէ: Զիս համոզելու համար, ամէն օր առջեւս տողանցել կու – տային անոնք որ չարչարանքի կը տար – ուէին եւ ետ կը բերուէին: Ահռելի տե – սարան էր: Ոտիկաններ տեսայ, որ կը պարէին ծեծէն զգեստուած մարմինի մը չուրջ: Եւ աւելի դէշը կայ»: Յօդուածա– գիրը, կը չարունակէ, հաստատելով թէ իսկապէս աւելի դէշը կայ: Փաստարան մը կը պատմէ երիտասարդ համալսարա– րի մը պարագան, ամիս մը չարչարուած եւ ոստիկանատան 4–րդ յարկէն վար նետուած: Ու դեռ չարչարանքի ինչ «նրբացած» եւ «արդիականացած» մե – թոտներ...:

Մանրամասնօրէն գծելէ ետք Թուրքիոյ բանտերուն պատկերը եւ կիրարկուած չարչարանքները կը հասնի տրուած, «տը– րամաբանական» բացատրութեան մը որ պլուխ գործոց է: Ահա թէ ի՞նչ կը գրէ.–

«Հարկ է նաեւ նշել – չատ տարածուած եւ ճնշիչ փորձերը – չարչարանքին բա – ցատրութեան՝ որպէս թրքական «աւան – դութիւն»: «Ամէն մէկ թուրք կը չարչարէ իր կինը եւ զաւակները: Պէտք է ընդու – նել որ պետութիւն – պապան նոյնն ընէ» կ'ըսէ Հալքի նախկին նախարար մը: Կամ Պոլսոյ սա լրագրողը որ կը հաստատէ.– «Այս երկրին մէջ քանի միլիոն հոգի կայ, որ ոչ մէկ բան ունին, ոչ իսկ աթոռ մը նստելու համար: Ամէն օր, աղքատ գիւ– ղերէն հազարաւորներ կը հասնին մեծ – ցընելու համար թիւը գործազուրկերու, որոնք կը դիզուին Պոլսոյ կամ ուրիշ մեծ քաղաքներու պիտռնվիլներուն մէջ: Ասոնք միշտ դէշ վերաբերումի արժանա– ցած են ոստիկաններուն կողմէ, այնպէս որ, քիչ մը աւելի չարչարուին ոստիկա – նատուներուն կամ զինուորական բանտե– րուն մէջ, իրենց համար հարց մը չէ»:

Ընդհ. ձեւով, կը գրէ Քլէր Թրէան, ժողովրդական դժգոհութիւն չկայ այս չարչարանքներուն դէմ: Մանաւանդ Թուրքը «դաս» չուզեր Եւրոպայէն...:

×

Անգարայի վերագոյն Ատեանը 36 տա– րի բանտարկութեան եւ 5–ուկէս միլիոն տոլար տուգանքի դատապարտած է էճէ– վիտ վերջին կառավարութեան՝ Մաք – սային նախարար՝ Թունճայ Մաթարաճը: Ամբաստանուած էր ազդեցութիւն բանե– ցուցած ըլլալու, կաշառակերութեան եւ զինքի մաքառնդութեան համար: Ախ – կա կը հաստատէ նաեւ թէ զինուորական իշխանութիւնը չի դադրեցներ իր հալա – ծանքը «անպատասխանատու նախկին քա– ղաքագէտներուն» դէմ:

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ԹՐԿԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ՝

«ՄԵՐ ՀՈԳԵՐԸ» ՄԵԶԻ ԿՈՒՏԱՅ...

«Թէրճիման»ի Թուրքիա լոյս տեսնող հրատարակութեան Մարտ 13–ի թիւը, ա– ռաջին էջին վրայ արձագանգ կը հանդի – սանայ թրքական «գայթակղեցուցիչ» նա– խաձեռնութեան մը: Արդարեւ Թուրքիան արտասահմանի ծանօթացնելու համար, ուղեցոյց մը լոյս տեսեր է, ուր կեսարիան տրուեր է ինչ որ կեսարիան է, այլ խօսքով Թուրքիոյ բարէկիսի վրայ «Հայաստան» գրուեր է հայկ. ճահճացներուն վրայ...»: Թերթը բարէկիսի եւ գիրքին կողքին նկարն ալ հրատարակած է ու վրդոված խորագրեր շարած, ինչպէս՝ «Այսքան ալ կաֆ չի կրնար ըլլալ», «մեր թշնամիները եթէ ընէին՝ «այս ինչ ամբարտաւանու – թիւն է» ըսելով ոտքի կ'ելլէինք», «մեր ծանօթացուցած Թուրքիոյ բարէկիսի վը– րայ Հայերուն եւ Քիւրտերուն հող տը – փիք» եւլն. եւլն.: Ահա թէ ուրիշ ինչեր կ'ըսէ յօդուածագիրը՝ Նազմի Պիլկին:

Մինչ Աչխարհի զանազան կողմերը Հա– յերու Թուրքիոյ դէմ քարոզչութիւնները կը չարունակուին, տեզական հաստատու– թեան մը կողմէ պատրաստուած եւ երեք տարբեր լեզուներով հրատարակուած գիրքի մը մէջ տեղ գտած քարէկիսին վը– րայ Թուրքիոյ մէկ մասը «Հայաստան» մէկ մասն ալ «Քիւրտիստան» ցոյց տըր – ւած է:

«Պիւրօ Թէքնիք» կոչուած ձեռնարկու – թեան կողմէ պատրաստուած եւ Թուր – քիոյ Առեւտրական եւ Ճարտարարուեստ – տական Սենեակներու Միութեան նախկին ընդհ. քարտուղար Սապահաթթին Ալ – փաթի խմբագրութեամբ հրատարակուած գիրքը կը կոչուի «Թուրքիոյ չինարա – րական ուղեցոյց», որուն մէջ բազմաթիւ ձեռնարկութիւններու ծանօթացումները կան:

«Այս օրերուն, երբ միլիոններ կը ծախ– սուին Թուրքիան օտար երկիրներուն ծա – նօթացնելու համար, 1500 լիրայի ծախ – ւող խնդրոյ առարկայ գիրքին պարունա– կած քարտէսը կատարեալ գայթակղու – թիւն մըն է:

«Սապահաթթին Ալփաթի ստորագրած գիրքի յառաջաբանին մէջ կ'ըսուի թէ «Ծայր աստիճան օգտակար եւ մեծ պա – հանջի մը գոհացում տալու հաւատով սկսած եւ մեծ ճիգ ու ջանք վատնելով գլուխ հանուած այս գործին նպատակն է թրքական ճարտարարուեստի եւ առեւ – տուրի հիմնական աղբիւրը եւ մղիչ ուժը հանդիսացող շինարարական մարզը ծա – նօթացնել»:

Յառաջաբանին մէջ կը չեշտուի նաեւ, թէ այս գիրքը միջազգային մեծ կարե – ւորութիւն կը ներկայացնէ:

«Գիրքին մէջ տեղ գտած քարտէսին վը– րայ Թուրքիոյ Արեւելեան նահանգներէն՝

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԽԱ՛Ղ, ՄԵԿՆԵՑԱՆ...

Բանախօսութիւնները չեն կազմակերպը– ւիր այլեւս առաջուան պէս, բայց մեր չուրջ չեն պակսիր մարդիկ, որոնք ու– ղերձներ, պատգամները, կարճ ճառեր կ'արտասանեն սա կամ նա առիթով: Ու– շադրութիւն կ'ընեմ, անոնցմէ չատեր ա– նակնկալի կուգան երբ բեմ կը հրաւիր – ուին, «ես պատրաստուած չէի խօսելու» կ'ըսեն խօսքի սկսելուատեն: Սիրուն սուտ մը ահաւասիկ. իրականութեան մէջ դիտեն, կ'ակնկալէին որ պիտի հրաւիր– ուէին, նոյնիսկ կոկիկ ուղերձ մը անգիր ըրած են բառ առ բառ, զայն արտասա – նելու համար հրաւիրուելու պարագային: Բայց չես պիտեր ինչո՞ւ կը դիմեն այդ սիրուն սուտին, այն տպաւորութիւնը ձգելու համար թերեւս որ յանպատրաս – տից կերպով ալ լաւ կը խօսին, կամ գոնէ խօսելու բացառիկ փափաք մը չունենա – լով հանդերձ կը խօսին տեղի տալով յա– մառ պնդումներու:

×

Մօտաւորապէս երկու քսանամեակ ա– ռաջ Թատերական ներկայացում մը կազ– մակերպած էինք մեր ակումբներէն մէ – կուն մէջ: Ներկայ էր նաեւ խաղին թարգ– մանիչը, որ լաւ հռետոր էր միաժամա – նակ:

Նախ քան ներկայացումին սկսիլը, ա– կումբին նախագահը իրմէ խնդրեց, որ– պէս թարգմանիչ, քանի մը խօսք ընել հասարակութեան:

– Պէտք չկայ, պատասխանեց ան պո – հունակ ժպիտով:

Ակումբին նախագահը պնդեց իր առա– ջարկին վրայ, դրատեղով մեր թարգ– մանիչ բարեկամին հռետորական ու թարգմանչական կարողութիւնները: Կրկ– նեց որ հասարակութիւնը գոհ պիտի մը– նար ներկայացումէն առաջ զինքը լսե – լով:

– Պէտք չկայ, մեր խօսքը կարեւոր չէ, համեստօրէն կրկնեց մեր թարգմանիչը:

Ակումբին նախագահը պատրաստուե – ցաւ դարձեալ պնդելու իր առաջարկին վրայ: Այդ միջոցին անակնկալ լուր մը հասաւ վերէն, ներկայացման սրահէն: Լոյսերը մարած էին, վարագոյրը բաց – ուած էր եւ խաղը՝ արդէն իսկ սկսած: Մեր թարգմանիչը այլայլեցաւ, զարման– քով տեղէն ցատքեց, ակնարեւ դժգոհու – թեամբ մը բացագանչեց.

– Բայց հապա քանի մը խօսք պիտի ը– նէի...

Երբեք պիտի չմոռնամ թէ ինչպէս վազն ի վազ դէպի ներկայացման սրահը վու – թաց ու իր աչքերով հաստատեց որ իս – կապէս ներկայացումը սկսած էր: Շատ նեղացաւ ու ատկէ վերջ մեծ անհամբե– րութեամբ սպասեց առաջին արարքին վերջանալուն: Երկրորդ արարքին սկիզբը, այս անգամ առանց հրաւէրի սպասելու, բեմ ելաւ ու արտասանեց իր քանի մը խօսքը ... որպէս թարգմանիչ:

×

Այս իրաւ դրուագը ինծի կը յիշեցնէ ուրիշ մը, որ յատկանշական է իր տեսա– կին մէջ: Մեր ակումբներէն մէկուն հա– մար նոր նախագահ մը պիտի ընտրուէր: Օրուան գլխաւոր թեկնածուն, որ տարի– ներէ ի վեր փորձուած, անճնազոհ ու իս– կապէս կարող վարիչ մըն էր, այս ան – գամ մերժեց թեկնածութիւն դնել:

– Ալ յոգնած եմ, առողջութիւնս խան– գարուած է, ժամանակ ալ չունիմ, կ'ը – սէր անդադար ու ժայռի մը նման ան – դրդրուելի կը մնար թեկնածութեան ա– ռաջարկներուն դիմաց: Ի վերջոյ ցաւ ի սիրտ զանց առինք իր անունը: Բայց ընտ– րութենէն երկու վայրկեան առաջ մեր ընկերներէն մէկը ցատքեց ու թեկնա – ծուներու ցանկին մէջ անոր անունը ա– ւելցուց: Այս կերպով կը մտածէր որ մեծամասնութեան կամքը պիտի պար – տադրէր իրեն:

Ընտրութիւնը կատարուեցաւ եւ զար – մանքով տեսանք որ մեր բարեկամը չախ– ջախիչ մեծամասնութեամբ չհաճեցաւ նա– խագահութիւնը: Այն ատեն ան բեմ եկաւ դանդաղ քայլերով: «Հիմա իր հրաժա – րականը պիտի տայ, ըսինք մենք մեզի, պիտի չընդունի, պիտի ստիպուինք նոր նախագահ մը ընտրել»:

Բայց այդպէս չպատահեցաւ: Ան երկու էջ թուղթ հանեց իր գրպանէն եւ սկսաւ կարդալ իր չնորհակալութեան ճառը: Շնորհակալութիւն կը յայտներ ցոյց տըր– ւած վստահութեան համար եւ կը խոս – տանար իր ամբողջ կարելիութիւնը ի գործ դնել, արժանի մնալու համար այդ վստահութեան:

Նախապէս գրուած իր այդ ճառը երբ աւարտեց, ծափահարութիւններու մէջ իյնաւ բեմէն եւ գործի լծուեցաւ:

×

Զեմ քննադատեր այս սիրելի դէմքերը, որոնք արդէն հող դարձած են հիմա: Ընդհակառակն սիրով կը յիշեմ պիրենք: Հիմա մենք կարօտը ունինք իրենց նման– ներուն: Անոնք, իրենց մարդկային թե – րութիւններուն քով, աքանչելի կողմեր ալ ունէին: Աւա՛ղ, մեկնեցան:

Ռ. Հ.

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔԱՏԱՖի ներքին չնորհեց այն երեք Ֆրանսացիներուն, մայր մը եւ երկու տը– ղաքը, որոնք ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուեցան վերջերս, այն ամ – բաստանութեամբ թէ Սի – Ի. – Ա.Ի հաշ– ւոյն լրտեսութիւն կ'ընէին Լիբիոյ մէջ: Ֆրանսայի հիւսիսը ապրող այս ընտանիքը աւելի ծանօթ էր, որպէս մտային տկա – րութեան տէր, ինչ որ ծիծաղելի կը դար– ձընէր ամբաստանութիւնը: Ֆրանսա կը վերադառնան կիրակի:

ՓԵՏՐՈՒԱՐԻՆ գիներու յաւելումը մէկ առ հարիւր եղած է, ինչ որ այնքան դէշ չէ բայց եւ այնպէս Ֆրանքին վիճակը լաւ չէ միջազգային չուկային վրայ: Գերմա– նական մառքը կը չարունակէ բարձրանալ եւ Զորեքշաբթի օր 2,582–ի հասած էր փարիզի սակարանը:

էրզինճան (Երզնկա), էրզրում, Աբա – րատ եւ Վան եւ մինչեւ Խորհ. Միութեան հողամասին վրայ «Արմենիա», իսկ հա – րաւ – արեւելքը գտնուող Մալաթիա, Մուշ, Պիթլիս, Տիգրանակերտ, Մարտին, Կաղիանթափ, Հաքքարի, Սիիրթ (Սը – ղերդ) եւ այլ նահանգներու վրայ «Քիւր– տիստան» պրուած է:

Ակէ գատ, քարտէսին վրայ Թուրքիոյ արեւելեան սահմաններու անորոշ մնացած ըլլալը աչքի կը զարնէ:

Գիրքին մէջ տեղ գտած քարտէսին ու– շադրաւ ուրիչ մէկ կողմն ալ այն է՝ որ Իսթանպուլը ցոյց տրուած է կոնցդան – դիմնոպլ անունով:

«Նոյնիսկ եթէ անհոգութեան մը հե – տեւանք է, հաստուցումը անկարելի եղող վնասներու տուն տուող այս քարտէսին ուրկէ ձեռք ձգուիլը կարելի չեղաւ ըս – տուգել:

«Ինչպէս ծանօթ է, ժամանակ մը առաջ «Թայմ» աւտլասին մէջ տեղ գտած նոյն բնոյթի քարտէս մը բուռն վիճաբանու – թիւններու եւ դիւանագիտական գրու – թիւններու պատճառ եղած է: Ցունաս – տանի վարչապետ Փափանդրէու, Կիպրոս իր այցելութեան ընթացքին Իսթանպուլը Կոնստանդինոպոլ կոչած ըլլալուն համար Թուրքիան ընդվզեցուցած էր»:

×

ԹՈՒՐՔԻԱ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ

«ՀԱՅԵՐՈՒՆ ԳՈՐԾԻՔ ՄԻ ԸԼԼԱՔ»

Արտաքին նախարարութեան բանբերը՝ Նազմի Աքքման յայտնած է թէ Թուրքիա հարկ եղած դիմումները ըրած է Եւրո – պայի Հաւաքականութեան հակազդելու համար Ֆրանսայի երեսփոխան՝ Տիկին Քրիսթիան Սորվէնէրի առաջարկին: Ար– դարեւ երեսփոխանը առաջարկած էր Ցանձնախումբին որ Հայկ. հարցին կողմ– նակից բոլոր պետութիւնները համագու– մար մը կազմակերպեն: Անգարա գրաւոր «զգուշացուցած է» Եւրոպացիները, որ «գործիք չըլլան Հայերուն»:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ԿՈՄԻՏԱՍԸ
ՖՐԱՆՍԻԱՅՈՒՄ

(Ի. և Վերջ)

Այդ տարիներին Ռոմէն Ռոլանի Սոցիալական գիտութիւնների բարձրագոյն դպրոցի երաժշտական բաժինը բուռն գործունէութիւն էր ծաւալել: Ռոլանը զբաղում էր, որ եւրոպական երաժշտութեան մէջ տեղ ունեցող «փոլիֆոնային» չարժումը, որն արուեստը թարմացնում է ժողովրդական մեղեդիների աղբիւրից եւ երաժշտութեան մէջ ներդնում ժողովրդին դիմամատչելի զգացմունքները, գնալով պէտք է աճի, ուստի նա չէր կարող նկատած չմնել Փարիզում հնչած հայ ժողովրդական երաժշտութեան նոր նիւթը: Եւ ահա նա Կոմիտասին հրաւիրում է իր բաժնում եւս համերգի, որը մի այլ ծրագրով, բայց նոյն յաջողութեամբ տեղի է ունենում յաջորդ Յունուարի 13-ին: Այս անգամ Կոմիտասն ինքն է դասախօսում, նաեւ բլուղով նուագում է հովուական եղանակ եւ մեծ հետաքրքրութիւն առաջ բերում հայ ժողովրդական գործի – քային երաժշտութեան նկատմամբ եւս: Այդ համերգի տպաւորութեան տակ է, որ Ռոլանը յետագայում պէտք է զրէր հայկական երգերի մասին իր նշանաւոր գովաբանական տողերը եւ երաժշտութեան առումով Հայաստանը համեմատէր Իտալիայի հետ:

Փարիզում Կոմիտասը յաջողում է նաեւ տպագրել հայ գիւղական երգերի հիման վրայ ստեղծած իր մեներգների ու խմբերգների առաջին ժողովածուն՝ «Հայ Գնար»ը եւ նոյն «Մէրքիւր Միւզիքալ» ու հայկական «Անահիտ» հանդէսներում՝ գեղջուկ երաժշտութեան մասին վերլուծական մի աշխատանք: Այս բոլորը մեծ ոգեւորութեան աղբիւր են դառնում եւրաժշտագէտների համար, նպաստում ազգային երաժշտութիւնը նոր թափով երեւան բերելու եւ ուսումնասիրելու նրա աշխատանքներին: Ֆրանսիա կատարած ուղեւորութիւնը նաեւ իւրովի ազդեց Կոմիտասի երաժշտական ստեղծագործութեան վրայ:

Գրեթէ մի ամբողջ տարի այստեղ մնալով, Կոմիտասը առիթ ունեցաւ խորապէս ուսումնասիրելու Ֆրանսիական երաժիշտների ստեղծագործութիւնները: Առանձնապէս ոգեւորուած էր Տըպիւսիով: Ունկնդրեց նրա «Փէլէաս եւ Մելիզանդ»ը եւ այն կատակով անուանեց «Գոհար ու Մարգարիտ»:

Կոմիտասի ժողովրդական թեմաներով գրուած մեներգներն ու խմբերգները Ի. դարի համաչխարհային երաժշտութեան այդ տեսակէտի մէջ արդէն այդ ժամանակ աչքի ընկնող երեւոյթ էին եւ նրա համերգների ընորհիւ մեծ համարում էին ձեռք բերել: «Ոստան» հեղինակաւոր հանդէսի լաւատեղեակ թղթակիցը դեռեւս իր ժամանակ գրել է՝ «Կոմիտասի «Անուշ – նին»... հիացուցած է Քլօտ Տըպիւսին, ինքնատիպ երաժշտութիւնը ներկայ հոյակապ վարպետը»: Ֆրանսիական ժամանակակից երաժշտութիւնը թարմ – րէն ընկալելով, Կոմիտասի ստեղծագործական – ոճական նախասիրութիւններ – րում եւս տեղ ունեցաւ մի չրջադարձ: 1912–ին տպագրուած նրա երգերում ներդաշնակութիւնն աւելի եւս դունեղ է, աւելի սերտ է կապւում ժողովրդական – ազգային մեղեդիական ոճին, երեւան են եկել չրանների նուրբ երանգները, բը – նութեան կերպարի աւելի անմիջական զգացում ... Ընդհանուր առմամբ սա ազգային ոճի ու երաժշտագիտական անհատականութեան դրսեւորման աւելի ցայտուն մակարդակ է, եւ դրա երեւան գալը ինչ – որ չափով կապուած էր նաեւ Ֆրանսիական երաժշտութիւնից Կոմիտասի ստացած ընդհանուր գեղագիտական ազդեցութեան հետ:

Կոմիտասի յաջորդ «ստեղծագործական» ուղեւորութիւնը Փարիզ տեղի ունեցաւ 1914–ին: Մի քանի ազգային երաժշտական ընկերութեան հերթական համագումարի տարբեր բաժանմունքներում նա կարդաց երեք դասախօսութիւն՝ «Հայ հին ու նոր նոտագրութիւնը», «Հայ գեղջուկ երաժշտութիւնը», «Հայ երաժշտութեան չափն ու կշռոյթը», որոնք զարգացել խոր հետաքրքրութիւն արթնացրին երաժշտագիտական աշխարհում: Դրա հետ մէկտեղ Փարիզի հայկական եկեղեցում կայացաւ հայ հոգեւոր երաժշտութեան ունկնդրութիւն, որը մասնաւոր վերկայութեամբ եղաւ համագումարի երաժշտական գուցաղրութիւններից առաւել ցայտունը:

Փարիզից վերադառնալիս Կ. Պոլսի «Ազատամարտ» լրագրին տրուած տեսակցութիւնը (որի բովանդակութիւնը լայնօրէն յայտնի է) պարզ ցոյց է տալիս այն բարձր ոգեւորութիւնը, որով համակուել էր Կոմիտասը՝ հայկական երաժշտական արժէքների միջազգային ճանաչումը տեսնելով: Տեսակցութիւնը Կոմիտասն աւարտել է իր գործի նշանակալիութեան նը – կատմամբ իր խոր հաւատը եւ նոյն ուղղութեամբ իր յետագայ անելիքները հաստատելով: Ահա այսպէս, ակնարկուած «չրջադարձը» դէպի Ֆրանսիա եւ Ֆրանսիական մեծ երաժշտութիւնը բազմակողմանի արգասաւոր եղաւ թէ՛ իր՝ Կոմիտասի, թէ՛ հայ երաժշտութեան համար: Ճանաչողական չատ բան տուեց դա նաեւ այլազգի երաժշտագէտներին, մի – ջազգային երաժշտագիտութեանը:

Կոմիտասի վերջին, արդէն երկարատեւ լինելութիւնը Փարիզում, աւա՛ղ, կապուած էր ողբերգական հանգամանքների հետ: 1935–ին, Փարիզի հոգեբուժարան – ներում 16 տարի տառապելուց յետոյ, իր կեանքն աւանդեց հայ գաղափարական ար – ուեստի անզուգական վարպետը: 1936–ի գարնանը, երբ նրա աճիւնը փոխադրուում էր Հայաստան, յուղարկաւորութեանը խօսք առաւ նաեւ նշանաւոր երաժշտագէտ, Սորպոնի դասախօս Քուրտ Սաքսը, (*) որը 1914–ի համագումարի մասնակիցներից էր եւ մանրամասնօրէն յիշեցրեց այն բոլոր յաջողութիւնները, որ Կոմիտասի արուեստն ու գիտութիւնը եւ դրանց արժանացան հայ ժողովրդական երա – միջոցով հայ ժողովրդական երա – ժըշտութիւնը ունեցել են Ֆրանսիական հողի վրայ: Կոմիտասը Հայերի համար սրբացրե՛ց այդ հողը...

«Կոմիտաս եւ Ֆրանսիա» կապակցութիւնը դրանից յետոյ էլ դեռ երկար ժամանակ լի զօրու եղաւ. երաժշտի բարեկամների Փարիզեան յանձնախումբը հաւաքեց նրա ցրիւ եկած ձեռագրերի մի զգալի մասը եւ հրապարակեց նրա երգերի մի քանի տետր, դաշնամուրային պարերն ու Պատարագը: Ցետոյ Ամէնէ Կասթը – էն, նշանաւոր երաժիշտ եւ հասարակական գործիչ Շարլ Քոկըլէն (հիմնադիրը – ներից մէկը ՍՍՀՄ – Ֆրանսիա ընկերութեան) եւ ուրիշներ Կոմիտասի մասին ռատիոյով հանդէս եկան ջերմ ելոյթներով, գրեցին նրա գործը գնահատող յօդուածներ: Կոմիտասի ծննդեան 100–ամեակի առթիւ Փարիզի հայարնակ ար – ուարձաններից մէկում՝ Ալֆորվիլում, հանդիսաւոր պայմաններում նրա անուանով անուանեցին մի փողոց:

1950–ական թուականներին Կոմիտասի Փարիզում հաւաքուած ձեռագրերն ու – գարկուեցին Երեւան, ուր գրանք ուսումնասիրւում եւ հրապարակւում են Երկերի հնարաւորին չափ լիակատար ժողովածուով:

Կոմիտասի կապերը Ֆրանսիական երաժշտութեան եւ երաժշտական գործիչների հետ՝ հայ – Ֆրանսիական վաղեմի բարեկամութեան առաւել թանկագին էջե – րից են:

ՌՈՒԲԵՐ ԱԹԱՅԵԱՆ

(*) «ԾԱՒԱՋ»ի դէպ, գերմանացի Քուրթ Սաֆս այս դամբանականը արտասանած է, 1935 Հոկտ. 27–ին, երբ կը կատարուէր Կոմիտասի յուղարկաւորութիւնը, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
«ԾԱՒԱՋ»Ը
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ՄԵՈՑ ԱՇԽԱՐՀ
Ա ր ա մ ի կ

Երազի պէս կը յիշեմ Մուխի Ցարատ... մեր տան մէջ անսովոր իրարանցում մը. Դժբախտ եղբօրս Արամիկի ահռելի արկածը եւ անոր հետեւանքով սրտնքին անդամահատութիւնը: Իսկ աւելի ուշ որ չապէս կը յիշեմ անոր ճամբորդութիւնը դէպի Պոլիս:

Միտքս է, թխադէմ, արտակարգ սեւ ու խոշոր աչքերով, որոնցմէ հոգ կը ժայթքէր, անվախ ու քաջ, զուսպ ու կրակուրոց մանուկ մը, որ հօրեղբայրն Ս. Մարինէի թաղին զառիթեւ կծկուած պատուհաններուն, հալոցներուն ու փողոցին անցնող կառունե – րուն սարսափին ու սիրականն էր միանգամայն: Սանասոյ ծրտերէն, անպայման կաթիլ մը արիւն ունէր ան իր երակներուն մէջ:

Մկրտութեան անունը Արամ - Վահրամ էր, բայց անեցիները զայն կը կոչէին Արամիկ – Վարիկ: Իսկ դրկիցները կը գիտեր իր յանգո՞ւցն բնաւորութեան համար – հրեղէն աչքերուն համար՝ որ կ'անուանէին «Արաքս»: Քանի քանի պատմներ տանիքներէն քար նետած ու կոտրած էր դրացիներուն կուժերն ու բաղրիկները, եւ օգրած Մուխի Ցարատի հեզ ու խոնարհ էշերուն պոչերն ականջները: Հակառակ այս բոլորին թաղեցիներուն սիրական ու փնտռուած Վարիկն էր անիկա: Երբ յոգնէր մանկական անառակութիւններէն, երգելով քաւէր իր մեղքերը: Զայնը կը ձգէր տնիքներէն ու փողոցներէն, կ'երգէր նմարճակ ու քաղցր ձայնով, կ'երգէր ծրօնական ոգիով ու չեշտով, ու, դրաառջեւ կծկուած, կտրած կ'երգու պատուհաններուն սիրտերը կը կակուղնային, հոգիները կը զուարճանային, անէծքներ կը փոխուէին օրհնէնքներու եւ չորս կողմէ կը լսուէին առանց ուրախ կանչերն զովասանքները. – «Վո՛ւյ, ապրիս դ Վարիկ, թըմփա՛ ու կանչնա դու Աբրօ, ձէնդ անասա՛»...: Երբեմն այնքան կ'ոգեւորուէր, որ այլեւս անկարելի կ լսեր լռեցնել զայն: Այս անգամ, պատներուն դլուխը կ'ուռէր, եւ նեզսրտած կոչէին.

– «Հերիք է զուրպան, հերիք է, դլուխ պիժաւ, մըր անկնչներ կուան, հերիք է Վարիկ, հերիք է...»:

Կարօտով եւ յուզումով կը յիշեմ դարեալ, երբ մխաին դուրս կ'ելլէինք խաղալու...: Ես, իր փոքրիկ քուրիկը, Մուխի Ցարատի էշերէն սարսափած, անհամարձակ եւ երկչոտ քայլերով կը յառաջանայի, ան՝ անվախ ու քաջ «Աբրօ», վզէն կախած փամփուշտի տեղ չորան մը ոչխարի ճաներ, փայտ մը ուսին իբրեւ հրացան, մեծ ադրաբիկի հերոսի հովեր առած, ձեռքս ամուր

Մարտ

ՅԱԿՈԲ ՊԱՐՈՆԵԱՆ

Վերջ ցրտոյն պառաւանց: Ծառնակ եղանակք: Վերջ – յիսուն աւուրց երկրորդի մասին ձմրան: Հոգմունք եւ անձրեւք: Անձրեւաբեր հոգմունք: Ծառնակ որոշումներ: Անձրեւաբեր ժողովներ: Փքարեր խօսքեր: Փոփոխական կարծիքներ: Պարզ եւ ցուրտ:

Հաւերը կը չարունակեն իրենց նիստերը. Թուխս չնստող սագերուն մանր փետուրները կը վեթին: Այն հաւերն որոնց վարսակ կուտան, կը չարունակեն հակիւթ ածել: Հաւնոցները մաքուր պահելու եւ հաւուց ջուրն փոխելու խնամք կը տարուի: Վարժարանաց ոմանց դրասեզանները կէս կանդուն մէքրօ հաստութեամբ փուչային օթոցով կը ծածկուին եւ աշակերտք կը չարունակեն տարիէ մը հետէչմաքրուած թակոյկէն ջուր խմել:

Գարնան ցանը կը սկսի, կը ցանեն վարսակ, ցորեն, գարի, ճակընդեղ, ըստեպղին, վայրենի ստեպղին, քաղաքակրթեալ ստեպղին, խոտ ինչ երեքտերեւեան, ծոյս ինչ երկթերթեան, առւտոյտ, մարական առուտոյտ, զուպուզի - նոս, վայրենի եղերդ, սահմանագրական եղերդ, երկարակեաց որոմն - ա՛լ ասոր մշակութիւնն օտարէն սորվելու պէտք չունինք – տունկ ինչ է, ծոյս ինչ, խոտ ինչ, ոսպն, մեկոն, կտաւ, է հունտ ինչ, տորոն, ծխախոտ, լըջաբոյս, զաւեշտատուկ, չողգամ վայրի է, է բանջարեղէն ինչ, է ծոյս ինչ, է ունդ ինչ, տունկ է, է խոտ ինչ նման լեզուի, ազգէ ... հնդեւրոպական:

Ատամնաբոյժներն աջքան ի ձեռին վաղելով կ'անցնին կ'երթան ցաւող ակռաները քաշելու եւ չցաւող ակռաներուն ցաւ տալու:

Որթերու հատումն, տնկարկութիւնն եւ տաշտաթաղն կ'աւարտին: Կը չարունակեն առաջին հերկը եւ որթատունկ - րուն չուրջը բրելու գործողութիւնը: Ճեղքի պատուաստով կը պատուաստեն ծեր եւ նուազ պտղաբեր որթատունկերն կամ այն որթատունկերն զորս կը փափաքին ուրիշ տեսակ կամ լաւագոյն գինի բերող որթի փոխել: Ճեղքի պատուաստով կը պատուաստեն կրակատ եւ բեսիփոխաններն գանոնք նուազ խօսող եւ չատ մտիկ ընդող երեսփոխաններու փոխելու համար: Երկար առենաբանութիւնները կը կտրուին, օրակարգին բոլորաթիքը կը բրեն եւ տապտրմա կ'ընեն:

Ցօղը վերնալուն պէս ոչխարներն եւ գառնուկներն դուրս կ'ելլեն: Կը սկսին գառները վաճառել: Ժողովուրդը գառն չուտեր, սուղ ըլլալուն պատճառաւ: Ցօղացաւերն կը սկսին ճարակիլ, բժիշկ - ները մեծ հոգ եւ խնամք կը տանին գառնոնք ... մեծցնելու: Կը չարունակեն ոչխարներու յարդ կերցնել դամքերու մէջ: Հեղինակները կը չարունակեն անասնիլ ... անօթութեամբ: Ապուխտով սը - նանող հեղինակներն մուկի խափանէն անդին չեն կրնար երթալ:

Եղբայրութիւն եւ հաւասարութիւն տուընչեան եւ գիշերոյ մէջտեղ:

Կը չարունակեն պարարել եզներն փարախի մէջ: Կը սկսին գանոնք գալար վայրեր տանելու: Մարդիկ ալ կը սկսին չրջապատիլ գալարեաց վրայ: Կը չարունակեն գինետուն երթալ եւ գարեջուր խմել:

Պարահանդէսները կը վերջանան: Կնաթողութիւնները կը սկսին:

Է կենդանի ինչն ախորէն դուրս չեն հաներ: Է կենդանի ինչին պահած տեղը մաքուր պահելու փոյթ կը տարուի. այս է կենդանի ինչն թէեւ է կենդանի ինչի մը պէս կը խնամուի, սակայն այս է կենդանի ինչն աւելի տրամադիր է խոնաւութենէ հիւանդանալու քան միւս է կենդանի ինչը:

Սպասուհիները կը չարունակեն իրենց սիրահարութիւնն դրան առջեւ հացագործներու հետ:

Հագուստի եւ կապուտի համար վիճաբանութիւնք կը բացուին ընտանեաց մէջ:

Անանկութեան յարմարագոյն ամիսն է: Անոնք որ կը հաճին չատ եւ չատ հարստանալ, անանկութիւն կը հրատրակեն ցաւօք սրտի:

Այս ամսու մէջ լրագրաց բաժանորդին չվճարուիր: Արեւմտեան երկիրներու մէջ կը սկսին չոր խոտով կամ ծոյս ինչով անուշանել կովերը: Հիւսիսային կողմերը կը չարունակեն տալ է ինչ անուշահամ կամ միս պղպղ եւ ապ մըտեաց: Նորատի արջառք կը պահան ջեն ջրի եւ միանգամայն չատ զբաղանունդ մը, թէեւ նորատի արջառին ոչ խմբագրութիւն կ'ընեն, ո՛չ ալ պատուութիւն: Կը պարարեն այն որթերն զոր չեն ուզեր բուծանել:

Ձամբիկներն որ Յունուարի կամ փետրուարի մէջ դաւակ բերած են, կը սկսին աշխատիլ: Երբ օդն պղպեղիկ է, թողուն մարուկներն թափառիլ ցաւ մը մէջ:

Այն կիներն որ Յունուարի մէջ ծնընդաբերած են, կը չարունակեն նուանկողնոյ մէջ: Պզտիկ տղայոց համար ծաղկոց մը չունենալով չատ մայրեր իրենց տղաները մարուկներու ծաղկոցը կը ղրկեն որ խաղան թայերու հետ:

Կը չարունակեն կաթի մէջ բրնձով դնել եւ բուտրայի մէջ բաթաթէի տալ:

Մարտ, 1887

ՀԱՅՈՑ ՀԱՐՑԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Ա. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ԱՌԱՋԱՑՈՒՄԸ

Ա. Հայկական հարցի առաջացման պատմական պայմանները

Հայկական հարցի առաջացման պատմական պայմանները պէտք է փնտրել Հայաստանի ներքին կեանքի մէջ, որ ամբողջ 19-րդ դարու ընթացքին ենթարկուեցաւ մեծ փոփոխութիւնների։ Հայաստանի ներքին կեանքի այդ փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երկու մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի ներքին կեանքի մէջ, իսկ երկրորդ խումբը՝ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի արտաքին կեանքի մէջ։

Հայաստանի ներքին կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի տնտեսական կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի ազգային կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի քաղաքական կեանքի մէջ։

Հայաստանի տնտեսական կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի գիւղատնտեսական կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի արդիւնաբերական կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի առեւտրական կեանքի մէջ։

Հայաստանի գիւղատնտեսական կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի հողային սեփականութեան կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի հողագործական կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի անասնապահական կեանքի մէջ։

Հայաստանի հողային սեփականութեան կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի հողային սեփականութեան ձեւերի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի հողային սեփականութեան չափերի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի հողային սեփականութեան տիրապետութեան մէջ։

Հայաստանի հողային սեփականութեան ձեւերի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի հողային սեփականութեան պետական ձեւի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի հողային սեփականութեան մասնաւոր ձեւի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի հողային սեփականութեան համայնական ձեւի մէջ։

Հայաստանի հողային սեփականութեան չափերի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի հողային սեփականութեան մեծ չափերի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի հողային սեփականութեան միջին չափերի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի հողային սեփականութեան փոքր չափերի մէջ։

Հայաստանի հողային սեփականութեան տիրապետութեան մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի հողային սեփականութեան տիրապետութեան մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի հողային սեփականութեան տիրապետութեան մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի հողային սեփականութեան տիրապետութեան մէջ։

Հայաստանի գիւղատնտեսական կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի հողագործական կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի անասնապահական կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի մեղուաբուծական կեանքի մէջ։

Հայաստանի հողագործական կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի հողագործական կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի հողագործական կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի հողագործական կեանքի մէջ։

Հայաստանի անասնապահական կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի անասնապահական կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի անասնապահական կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի անասնապահական կեանքի մէջ։

Հայաստանի մեղուաբուծական կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի մեղուաբուծական կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի մեղուաբուծական կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի մեղուաբուծական կեանքի մէջ։

Հայաստանի առեւտրական կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի առեւտրական կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի առեւտրական կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի առեւտրական կեանքի մէջ։

Հայաստանի ներքին առեւտրական կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի ներքին առեւտրական կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի ներքին առեւտրական կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի ներքին առեւտրական կեանքի մէջ։

Հայաստանի արտաքին առեւտրական կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի արտաքին առեւտրական կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի արտաքին առեւտրական կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի արտաքին առեւտրական կեանքի մէջ։

Հայաստանի արդիւնաբերական կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի արդիւնաբերական կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի արդիւնաբերական կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի արդիւնաբերական կեանքի մէջ։

Հայաստանի մանր արդիւնաբերական կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի մանր արդիւնաբերական կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի մանր արդիւնաբերական կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի մանր արդիւնաբերական կեանքի մէջ։

Հայաստանի խոշոր արդիւնաբերական կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի խոշոր արդիւնաբերական կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի խոշոր արդիւնաբերական կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի խոշոր արդիւնաբերական կեանքի մէջ։

Հայաստանի ներքին կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի ներքին կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի ներքին կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի ներքին կեանքի մէջ։

Հայաստանի արտաքին կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի արտաքին կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի արտաքին կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի արտաքին կեանքի մէջ։

Հայաստանի քաղաքական կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի քաղաքական կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի քաղաքական կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի քաղաքական կեանքի մէջ։

Հայաստանի ազգային կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի ազգային կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի ազգային կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի ազգային կեանքի մէջ։

Հայաստանի կրօնական կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի կրօնական կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի կրօնական կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի կրօնական կեանքի մէջ։

Հայաստանի կրթական կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի կրթական կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի կրթական կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի կրթական կեանքի մէջ։

Հայաստանի գրական կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի գրական կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի գրական կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի գրական կեանքի մէջ։

Հայաստանի գեղարուեստական կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի գեղարուեստական կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի գեղարուեստական կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի գեղարուեստական կեանքի մէջ։

Հայաստանի գիտական կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի գիտական կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի գիտական կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի գիտական կեանքի մէջ։

Հայաստանի ընտանեկան կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի ընտանեկան կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի ընտանեկան կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի ընտանեկան կեանքի մէջ։

Հայաստանի կենցաղային կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի կենցաղային կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի կենցաղային կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի կենցաղային կեանքի մէջ։

Հայաստանի հոգեբանական կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի հոգեբանական կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի հոգեբանական կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի հոգեբանական կեանքի մէջ։

Հայաստանի բարոյական կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի բարոյական կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի բարոյական կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի բարոյական կեանքի մէջ։

Հայաստանի ֆիզիքական կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի ֆիզիքական կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի ֆիզիքական կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի ֆիզիքական կեանքի մէջ։

Հայաստանի ներքին կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի ներքին կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի ներքին կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի ներքին կեանքի մէջ։

Հայաստանի արտաքին կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի արտաքին կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի արտաքին կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի արտաքին կեանքի մէջ։

Հայաստանի քաղաքական կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի քաղաքական կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի քաղաքական կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի քաղաքական կեանքի մէջ։

Հայաստանի ազգային կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի ազգային կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի ազգային կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի ազգային կեանքի մէջ։

Հայաստանի կրօնական կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի կրօնական կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի կրօնական կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի կրօնական կեանքի մէջ։

Հայաստանի կրթական կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի կրթական կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի կրթական կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի կրթական կեանքի մէջ։

Հայաստանի գրական կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի գրական կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի գրական կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի գրական կեանքի մէջ։

Հայաստանի գեղարուեստական կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի գեղարուեստական կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի գեղարուեստական կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի գեղարուեստական կեանքի մէջ։

Հայաստանի գիտական կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի գիտական կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի գիտական կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի գիտական կեանքի մէջ։

Հայաստանի ընտանեկան կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի ընտանեկան կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի ընտանեկան կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի ընտանեկան կեանքի մէջ։

Հայաստանի կենցաղային կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի կենցաղային կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի կենցաղային կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի կենցաղային կեանքի մէջ։

Հայաստանի հոգեբանական կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի հոգեբանական կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի հոգեբանական կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի հոգեբանական կեանքի մէջ։

Հայաստանի բարոյական կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի բարոյական կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի բարոյական կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի բարոյական կեանքի մէջ։

Հայաստանի ֆիզիքական կեանքի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կարելի է բաժանել երեք մեծ խմբերի։ Առաջին խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի ֆիզիքական կեանքի մէջ։ Երկրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի ֆիզիքական կեանքի մէջ։ Երրորդ խումբը կը պարունակէ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստանի ֆիզիքական կեանքի մէջ։

ԾԱԽՕՏ ՅԱՐԿԱՏՐԱԾԻՆ

ՍԱՐՍԵԼԻ ՄԷՋ

Զորս յարկանի չէնքի մը առաջին յարկը։
Ննջասենեակ, երեք սենեակ, խոհանոց, առանձին բաղնիք լոզարանով, արտաքնոց, տաք ջուր եւ կեդրոնական ջեռուցում։ Նաեւ քար։
Այլ մանրամասնութիւններու եւ այցելութեան համար հեռաձայնել ամէն օր, ժամը 17-էն սկսեալ։—

280. 02. 58

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Աչքի Մարսէյլ - Սէն Ժէ - ռոմի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Սիրարփի Մարգարեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ - հօր՝ Յակոբ Մարգարեանի մահուան առթիւ։

Խորին ցաւակցութիւններ նաեւ ընկերուհիներ՝ Ազատուհի Աստուրեանի, Լիա - տիա Փափազեանի եւ Ազատուհի Սա - մուէլեանի, զաւակներուն եւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց սիրելի մօր, մեծ - մօր Թուրփանտա Սամուէլեանի մահուան առթիւ։ Նոյն առթիւ ստացած է Տէր և Տիկին Սամուէլ Միլոյեանէ 50 Ֆ., ինչպէս նաեւ եղիա Զիչէֆեանի մահուան առթիւ Յակոբեան եղբարք 50, Խօրէնեան ընտանիք 50, Զիչէքեան Հանրի 20, ստացած է նաեւ Վարդուհի Յակոբեանի Հոգեհանգստեան առթիւ իր զաւակներէն 200, եւ Տէր եւ Տիկին Տէր - Գալուստեանէ 50 Ֆ.։

ՏՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Օրուան մէջ քանի մը ժամ տնական դործերով (մաքրութիւն եւայլն) զբաղելու տրամադիր է պոլսահայ տիկին մը, Փարիզի, նախընտրաբար, 9-րդ, 10-րդ, 17-րդ, 18-րդ, 2-րդ թաղամասեր։ Հեռաձայնել ժամը 18-էն ետք՝ 254 90 80 կամ Շաբաթ, կիրակի ամբողջ օրը։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները։— Տիկին Ֆիմէ Պարթեւեանէ 300 Ֆ. իր ամուսնոյն յիշատակին, Պ. Եդուարդ Մուրատեանէ 250 Ֆ. իր ծնողաց Արտաշէսի եւ Ֆոռթիւնէ Մուրատեանի եւ մեծ - մօր Վիքթորիա Ստեփանեանի յիշատակին։

×

Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Ս. Սահակեան Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի։—

Թանէք Զօպանեանի ծն. Լուսարարեանի Թաղման առթիւ։— Տէր եւ Տիկին Հ. Տէր - Բարսեղեան Հ. Բ. Ը. Միութեան 200, Տէր եւ Տիկին Պալեան (Վալանսէն) Հ. Բ. Ը. Մ.եան 100, Տէր եւ Տիկին Ց. Մըկըրտիչեան, Տէր եւ Տիկին Ե. Տօրումեան ե. պ. 100-ական, պ. Ա. Տէր - Բարսեղեան Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին 100 Ֆ., Սիմոն Տէր - Մարտիրոսեանի Թաղման առթիւ։— Այբի Տիկին Տէր Մարտիրոսեան եւ զաւակները ե. պ. 600, Տէր եւ Տիկին Զ. Սիրիճեան ե. պ. 300, պ. Ա. Հոլոբիկեան ե. պ. 200, Համա - խարբարդի Հայրենակցական Միութեան Սէնթ Ամթուանի մասնաճիւղ ե. պ. 200, քաղաքի մասնաճիւղ ե. պ. 100, Տէր - Մովսէսեան 100, պ. Կ. Կիւմիւշեան 50, Զէօրէքճեան 50 Ֆ., Հռիփսիմէ Փափազեանի մահուան 4-րդ տարելիցին հոգեհանգստեան պաշտօնի առթիւ։— պ. Սարգիս Փափազեան եւ զաւակները ե. պ. 200, Վռամ Կրիկորեանի մահուան քառասունքի հոգ.ի Տիկին Շաքէ Կրիկորեան եւ զաւակները Սահակ - Մեսրոպ երգչ.ին 1000, Հ. Բ. Ը. Մ.եան 1000, ե. պ. 500, դպրոցին 500, «Յառաջ»ին 500, Այբի Տիկին Վ. Մկրեան Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին 200, «Յառաջ» թերթին 200, Տիկին Ճինպաշեան (Վալանսէն) ե. պ. 300, պ. Ա. Տէր - Զաքարեան, պ. Ե. Զուլֆեան, պ. Ա. Զուլֆեան 100-ական, Տիկին Փոլէթ Կրիկորեան եւ զաւակները 500, Տէր եւ Տիկին Թիւթի դպրոցին, Տէր եւ Տիկին Խաչիկեան 100-ական, Տիկին Էլիզ Զէր - բաշեան ե. պ. 200, Տէր եւ Տիկին Ֆրանկիւլեան ե. պ. 50, Կապոյտ Աչքին 50 Ֆ.,

(Շար.)

PUBLICATIONS DE LA SORBONNE 14, Rue Cujas — 75231 Paris Cedex 05

Les Grandes Puissances, L'Empire Ottoman et les Arméniens dans les Archives Françaises (1914 - 1918)

Recueil de documents édités, avec une introduction historique.
par ARTHUR BEYLERIAN

un Volume 16 x 24 — 800 pages
Au Prix de Souscription de: 175 F. jusqu'au 30 Avril 1982
Parution prévue: Juin 1982

Bon de Souscription

Je vous adresse ci-joint la somme de.....F.
Veuillez m'envoyer ..... exemplaire(s) de l'ouvrage d'Arthur BEYLERIAN
LES GRANDES PUISSANCES, L'EMPIRE OTTOMAN ET LES ARMENIENS DANS LES ARCHIVES FRANCAISES (1914-1918)

Nom .....

Adresse *Ville*

Date *Signature*

- Par chèque de virement postal (3 volets) au nom de l'A.A.P.S. CCP 33 58330 Z La Source

- Par chèque bancaire établi au nom de l'A.A.P.S.

à Retourner:
Publications de la Sorbonne — 14, Rue Cujas - 75231 Paris Cedex 05

OFFRE D'EMPLOI

DEMANDE
MONTEURS PULLS et POLOS
Travail toute l'année

VEXTEN
23, Rue du Caire — 75002 Paris
Tél.: 236. 85. 04 — 233. 47. 60

CENTRE CULTUREL
ST. MESROB
10 bis, Rue Thouin - 75005 PARIS
CONFÉRENCE
MARDI, 23 MARS, A 20h.45
Prof. CHARLES DEDEYAN
« Un Nouvel Humanisme:
La Littérature Comparée »

Communiqué

« Par erreur de notre imprimeur, l'encart publicitaire annonçant pour le 31 Octobre 19[illegible] le Gala - Banquet de l'A.A.C.O.A., a mentionné le numéro de téléphone de Mr. GUIRAGOSSIAN Joseph, lequel n'est pas membre de notre Asssociation.

« Un tel fait ne se reproduira plus ».

MIHRAN KEHYAYAN
Président de l'Association des Anciens Combattants d'Origine Arménienne
Section Issy - les - Moulineaux, Clamart et environs.

« La Cilicie »
Terre Arménienne
SAMEDI, 20 MARS, à 20h. précises
Film de 50 minutes.
Montage audio-visuel de 40 minutes.
de M. et Mme. KASBARIAN-BRICOUT
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE DECINES
15, Rue du 24 Avril 1915 — Décines

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83. Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

Samedi, 20 Mars
TAKVOR TAKVORIAN
Présentera son livre:
« ARMENOUCH »
○ 16h.: Présentation du livre par l'auteur
○ 16h.30: Signature, discussion
○ 18h.: Cocktail.

RESTAURANT EREVAN
ՀԱՑԱՏՈՒՆ ԵՐԵՒԱՆ

Իր աւանդական ճաշացուցակով եւ սովորական հաճելի մթնոլորտով՝ կը սպասարկէ Ձեզի։

RESTAURANT EREVAN
26, RUE BERGÈRE - 75009, PARIS
TÉL. 770. 85. 81

ՄԻԱՑՆ ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆՆԵՐԸ
Վ Ի Գ Է Ն
Ընկերակցութեամբ՝ ՍԻՄՈՆԻ
ժամը 21·30-էն սկսեալ կը ներկայանայ իր հայկ. ժողովրդական երգերով, զուարթացնելով ձեր երեկոյթը։
Fermé le Mardi — փակ է երեքշաբթի

TRAITEUR EREVAN
29, RUE BERGÈRE — 75009 PARIS
TÉL.: 523. 44. 75

Soirée Dansante

Organisée
par la Section Arnouville — Sarcelles de la
Croix Bleue des Arméniens de France
LE SAMEDI, 20 MARS, à partir de 20H.30
SALLE DES FETES MARCEL PAGNOL
Rue Gounod — Villiers - le - Bel
ORCHESTRE ARMENIAN'S SUNSHINE ATTRACTIONS

U. G. A. B.
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Journées du Centre Culturel Alex Manoogian

Sous la Présidence éffective de Monsieur NOURHAN FRINGHIAN
Président d'Honneur du Comité Régional de France de lU.G.A.B.

Organisées par
LE COMITE LOCAL, LE COMITE DES DAMES, LE COMITE DES JEUNES
AU PROFIT DE LEURS OEUVRES CULTURELLES ET SOCIALES

Samedi 20 et Dimanche 21 Mars
DE 11 H. A 23 H.

STANDS DIVERS
Livres et Disques Arméniens — Linge de Maison — Cadeaux Souveenirs
Jeux Educatifs — Alimentation
Maroquinerie — Bijouterie — Brocante — etc.
MUSIQUE ARMENIENNE — ANIMATION — BAR — BUFFET
○ DEJEUNER: Samedi et Dimanche, de 12h.30 à 15h.
○ DINER: Samedi, à partir de 19h.30
Spécialités arméniennes préparées par les Dames de l'U.G.A.B.

au Centre Culturel Alex Manoogian 118, *Rue de Courcelles* - 75017 *Paris*
Tél.: 763. 76. 71 et 227. 12. 26 — Autobus N[e] 30 et 84 — Métro: Courcelles
Venez nombreux, amenez vos amis

MENSUEL ARMENIEN CHERCHE
Secrétaire de Rédaction
PLEIN TEMPS
Pour Lyon
HOMME ou FEMME
Arménien Lu. Parle, Ecrit
DÉBUT AVRIL 1982
Ecrire Lettre Manuscrite
avec C.V. Photo et Réferences
à FRANCE — ARMÉNIE
5, Place Michel Servet — 69001 LYON

UGAB — JEUNES

A VOS PINCEAUX... PRETS? PARTEZ!..

SEMAINE DE LA RENAISSANCE ARMENIENNE

Grand concours de peinture ouvert à tou[illegible] sans limite d'âge, organisé par la secti[illegible] jeune de l'UGAB dans le cadre de la semai[illegible] pour le 24 Avril. Thème imposé:

« La Renaissance Arménienne »

Les tableaux seront exposés au Cent[illegible] Culturel Alex Manoogian, 118, rue de Cou[illegible] celles, Paris, à partir du Lundi 19 Avril.

Un jury composé de peintres renomm[illegible] arméniens décernera les prix aux gagnants [illegible] Dimanche 25 Avril.

Pour tous renseignements complémentaires et pour s'inscrire téléphoner à :

Mlle. Annie Ganinian — 322. 41. 63

ՇԱԲԱԹ – ԿԻՐԱԿԻ
ՄԱՐՏ
20 - 21
SAMEDI-DIMANCHE
20 - 21 MARS
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅՐԱՒԱՌ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ : 180 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 400 Ֆ. - Հատ : 2 50 Ֆ.

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.131

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

57e ANNÉE — No 15.131

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱԽՕՍ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ՄԱՐՏ 5 – 10)

ՀՄԱՅԵԱԿ ՍԻՐԱՍ ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ «ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԵԱՆ» ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՇՐՋԱՆՇԱՆՈՎ

Խորհրդային գրականութեան գարգացման բնագաւառին մէջ ունեցած իր վաստակին ի գնահատութիւն, արձակագիր Համայեակ Սիրաս (Ոսկանեան) պարգեւատրուած է «Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան շքանշան»ով: Ութսունամեայ գրագէտը ծնած է պատմական Բագրեւանդ: Թրքական Եփթաղանէն մազապուրծ ազատած ծնողք - ներուն հետ բնած է գաղթի ճամբան եւ վերջնապէս հաստատուած Հայաստան: Իր առաջին գիրքը՝ «Եռացող կաթսան», լոյս տեսած է 1922-ին: Անոր յաջորդած են «Թալիսման», «Նուէրը» եւ այլ պատմուածքներ: Հրատարակած է «Կեանքի կարօտ», «Անահիտ», «Արարատ», «Նոյեմբերականին», «Հայրենի աշխարհ», «Հայր եւ որդի» եւ այլ գիրքեր, որոնց մեծ մասը լոյս տեսած է նաեւ ռուսերէն եւ կարգ մը այլ լեզուներով: Եղած է Հայաստանի Գրողներու Միութեան քար - տուղար, «Սովետական Գրականութիւն» ամսաթերթի գլխաւոր խմբագիրը:

×

ՏՐՈՒՍԿԱՎԵԾԻ ԱՌՈՂՋԱՐԱՆԻՆ ՀԻՄՆԱԴԻՐԸ

Անդրկարպատներու մէջ (Ուկրանիա) գտնուող Տրուսկաւեցի ծանօթ առողջարանը համաշխարհային համբաւ ստացած է իր բուժիչ աղբիւրներով: Անոր հան - քային ջուրերը հրաշագործ յատկութիւն - ներ ունին ներքին օրգաններու գանազան հիւանդութիւններ բուժելու համար: Այդ ջուրերու բուժիչ յատկութիւնները ծա - նօթ էին տեղւոյն ժողովրդական բժըշ - կութեան մէջ, տակաւին ԺԶ. դարու երկրորդ կէսին: Սակայն անոնց համբա - ւը տարածուեցաւ, երբ առեղծուեցաւ ա - ռաջին ջրաբուժարանը Թէոդոր Տորոսեւիչ (Թորոսեանց) հետազօտութիւննե - րու հիման վրայ: Իր անունը դրուած է առողջարանի գլխաւոր շէնքին վրայ տե - ղադրուած յուշատախտակին վրայ: Տրուսկա - վեցի ջուրի աղբիւրներու շրջապատյա - ներու ընթացքին առաջնորդողը այսպէս կը սկսի իր բացատրութիւնները. «Տէ - րական հանքային ջուրերու առաջին հե - տազօտողը եղած է ազգութեամբ հայ Թէոդոր Տորոսեւիչ, որ յետագային կա - թողիկէ դաւանքը ընդունելով փոխած է իր մականունը...»: Թէոդոր (1789 - 1876) դիմնադիրն աւարտելէ ետք զբաղած է Վիէննայի Համալսարանը եւ հետեւած դեղագործութեան ճիւղին: 1812-ին վր - կայուելով սկսած է աշխատիլ Լվովի դե - ղարաններու մէջ եւ եօթը տարի ետք բացած է իր սեփական դեղարանը, ուր հիմնած է նաեւ քիմիական տարբրելու - ծարան մը: Հետազօտած է արեւմտեան Ուկրանիոյ գանազան վայրերու հանքա - յին ջուրերու բաղադրութիւնները, եւ հրատարակած գիրք մը: Լվովցիները պահպանած են Տորոսեւիչի դեղարանը, որ գրաճած է քաղաքի տեսարժան վայ - րերէն մէկը:

×

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԹԵՐԹԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Խորհ. Միութեան Համայնավար Կու - սակցութեան կեդր. կոմիտէի պաշտօնա - թերթ «Սոցիալիստէական Ինդուստրիա» թերթը Մարտ 4–ի իր թիւին մէկ էջը նը - ուիրած է Հայաստանի գիտնականներուն եւ պետարարներուն, որոնք անդրադար - ձած են արձանագրուած նուաճումնե - րուն: Լոյս տեսած յօդուածները կը խօ - սին էլեկտրոնիք հոշուիչ մեքենաներու, քիմիական, մանրէակենսաբանական եւ - այլ գիտական ճիւղերու յաջողութիւննե - րու մասին: Ներկայացուած է նաեւ Բիւ - րականի աստղադիտարանը իր իրագոր - ծումներով:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՔԸ ՓՐԿԵԼՈՒ ՓՈՐՁԵՐ

Ֆրանքին անկումը կը շարունակուեցաւ չաբաթավերջին, հակառակ Պանք Ոը Ֆրանսի բազմիցս միջամտութեանց: Հինգշաբթի օր, Նիւ – Եորքի սակարանը տոլարը «պատմական» մրցանիշ կոտրած էր հասնելով 6 Ֆ. 20–ի մինչ գերմանա - կան մարքը՝ 2,62 էր: Ֆրանսական կա - ռավարութիւնը կը մերժէ «խուճապը» եւ անցուդարձը միջադէպ մը կը նկատէ մի - այն, զայն վերագրելով նաեւ ընտրական շրջանին: Փրկելու համար կացութիւնը եւ խուսափելու համար արժեզրկումէ, ինչպէս կ'ապահովէ Ելմտական նախա - րարը՝ Տըլոռ, օգնութեան կանչուեցաւ Գերմանիան, միաժամանակ բարձրացնե - լով վարձու դրամին սակը 15–էն 17 առ հարիւրի: Հինգշաբթի օր, Պանք ոը Ֆը - րանսը 3 միլիառ Ֆրանք ծախսեց բայց չյաջուեց կացութիւնը վերահաստատելու համար: Օգնութեան կը հասնէին նաեւ Գերմանիոյ, Հոլանտայի եւ Զուիցերիոյ կեդրոնական դրամատուները, իջեցնե - լով տոկոսի իրենց սակերը, բայց այդ ալ մեծ դեր չեն խաղար: Նախագահ Միթե - րան հեռաճայնով կը խօսէր Շմիտի հետ, երկարօրէն, բայց խօսակցութեան րո - վանդակութիւնը չ էր հրատարակ - ուեր: Այդ խօսակցութենէն ետք է, որ Գերմանիա միջամտած է զօրավիգ կենա - լու համար Ֆրանքին: Ուրբաթ առտու կացութիւնը աւելի կը վատթարանար, տո - լարը կը հասնէր 6,24ի Փարիզ եւ մարքը՝ 2,61–ի...:

Կառավարական շրջանակներուն հա - մար, իրար անցնելիք բան չկայ ժամա - նակաւոր տագնապ մըն է, որ Երկուշաբ - թի իսկ, ընդհ. խորհրդականներու ըն - րութեան Բ. շրջանի վաղորդայնին, վերջ կը գտնէ: Ծայրայեղներ նոյնիսկ ընդդի - մութեան մասը կը տեսնեն, Ֆրանքի դէմ տարուած այս պայքարին մէջ, անվստա - հութեան մթնոլորտը չեշտելու համար:

Ամէն պարագայի մէջ, ինչ չհաշուր - ծում ալ ըլլայ, արտաքին առեւտուրի բացը, դրամագլուխներու գաղթը իրենց դերը խաղացած են այս առընչութեամբ եւ որքան ալ Մօռուա բացատրէ թէ «մեծ փինանսը մեզ չի սիրեր», տագնապը բո - լորովին չինծու չէ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

Թալաթի յիշատակը ոգեկոչուած է Պո - լիս բարձրացած իր յուշարձանին առջեւ, Մարտ 15ին: Մամուլի «Անատոլու» գոր - ծակալութիւնը, այս առթիւ հետեւեալ հեռագիրը տուած է.– «Սատրազամ Թա - լաթ փաշա (օսմանեան կայսրութեան նախարարաց խորհուրդի նախագահը) սպաննուած հայ գործիչներու կողմէ Պեռլին, ոգեկոչուեցաւ այսօր, Պոլիս: Արարողութեան մը ընթացքին, որ տեղի ունեցաւ իր յիրիմին առջեւ, էրօլ Պաֆ - րալի, «Մեծ Թուրքերու միութեան նա - խագահ» ոգեկոչեց Թալաթի անձնուա - րութիւնը եւ մատուցած ծառայութիւն - ները: Ոգեկոչեց նաեւ Թշնամիին դէմ պայքարող Թուրք բանակին կռնակէն զարնուիլը Հայերու կողմէ, որոնք մէկ գիշերուան մէջ քան հազար Թուրք ըս - պաննած էին»: Մասնաւոր մեկնաբանու - թեան չի կարօտիր անշուշտ այս «ոգե - կոչումը» ոչ ալ այդ առթիւ յիշուած Թը - ւաբանական բաւական «հետաքրքրական» հաշիւը, ինչ կը վերաբերի մէկ գիշեր - ուան մէջ 20 հազար հոգի սպաննելու...:

ՋԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒՄՆԵՐՈՒ առողջապահական մարզին մէջ՝ բանակ - ներու առողջապահական սպասարկու - թեան Լիոն – Պրոնի վարժարանին հրա - մանատար կարգուած է ժաք Սեփէթ – ճեան, բժշկապետ ճորմալ դասու սպա - սարկութեանց:

ՊԵԼԺԻՈՑ Արտաքին նախարարը՝ Թին - տըմանս Անգարա հասաւ: Իր պաշտօնն էր, յանուն Եւրոպական Հասարակապե - տութեան, որու հերթապահն է, այս մի - ջոցին, պարզել Թուրք ղեկավարներուն.– Հասարակապետութեան մտահոգութիւն - ները մարդկային իրաւանց բռնաբարման ի տես»:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԵՒ ՅԻՇԱՏԱԿՍ Ա.Լ ԹԱՌԱՄԻ...

Երբ կը խորհէի իր իսկ մահուան հետ մարդուն յարաբերութիւններուն մասին, յանկարծ մտքիս մէջ արձագանգ տուաւ մեր անմահ Դուրեանը.

Իսկ անիշաւ եթէ մնայ
Երկրի մէկ խորշն հողակոյտն իմ,
Եւ յիշատակս ալ թառամի,
Ո՛հ այն ատեն ես կը մեռնիմ:

Սկիւտարի սոխակը, մխիթնաւոր մար - դոց նման, իր մահը միայն ու միայն մո - ռացումի մէջ կը տեսնէր: Իրական մահը սրտի զարկերուն դադարը չէ, ըսել կ'ու - զէր, ո՛չ ալ անարին վրայ վառուած մոմը «վախտ ու մհադէմ», կամ դագաղը՝ որ կը սկսի առնել «յամր քայլ»: Իրական մահը մոռցուիլն է, յիշատակին թառա - միլը: Այն ատեն է որ մարդ առ յաւէտ կը սրբուի հողին վրայէն ու պատմութեան մէջէն:

Անտարակոյս Դուրեան անմահութիւնը կը փնտռէր ո՛չ թէ իբրեւ բանաստեղծ: Ի՞նչ վաստակ տուած էր, գրական ո՞ր բարձունքին հասած ըլլալ կը նկատէր ինքզինք, այդ հիւանդ ու դալկահար ե - րիտասարդը, որպէսզի, իբրեւ բանաս - տեղծ, իբրեւ գրականութեան մարդ, ար - նուցանէր անմահութեան պատրանքներ: Գեորգ Դուրեան հաւանաբար իր երազին մէջ իսկ չէր կրցած երեւակայել այն տեղն ու համբաւը, որուն պիտի տիրա - նար մեր գրականութեան մէջ, հազիւ քա - ռասունի մօտ բանաստեղծութիւններով:

Դուրեանի փնտռած անմահութիւնը սոս - կական անհատի փնտռածն էր անտարա - կոյս: Անմահութեան այսպիսի երազ մը, կամ ըսենք՝ մխիթարութիւն մը, կը նիրհէ բոլոր մահկանացուներուն սրտին մէջ:

×

Մեռնի՛լ ... մեռնի՛լ ... անմահանալ
մահուան մէջ:

Այս ճիշն ալ կը բարձրանայ տարա - բախտ Ռուբէն Սեւակի կուրծքէն, տեսակ մը մահուան նախազգացումով: Արդէն «Մահազգացում» կը խորագրէ ան իր այս բանաստեղծութիւնը: Բայց ո՞ր անմա - հացումն է որ կը մխիթրէ բանաստեղծը, ի տես մահուան մօտալուտ ու դաժան նայուածքին: Անչէջ աչքն է այդ, աչք մը որ անմահ է: Անհունին մէջ «ծառացնել», ծառ դարձնել այդ աչքը...: Եւ կա՞յ ան - մահութիւնը յիշեցնող աւելի առինքնող պատկեր մը, քան պատկերը՝ այն ծառին, որ կը ծաղկի ամէն գարնան:

×

Եւ Վահան Տէրեան, ո՛վ գիտէ որ տը - խուր մտածումներէն առաջնորդուած, կը մրմնջէ անօրինակ երաժշտականութեամբ օժտուած սա տողերը.

Իմ շիրիմին դալկացող ծաղիկներ
ցաւեցէք,
Որ խաղաղ ու հանդարտ մահանամ.
Ինծ անլաց թաղեցէք, ինծ անխօս
թաղեցէք.
Լռութի՛ւն, լռութի՛ւն, լռութիւն
անսահման...:

Անօգուտ է յանձնուիլ ցնորքներու: Գի - տենք որ մենք ալ, մեր չիրիմներուն վը - րայ ցանուած ծաղիկներուն նման, պիտի մահանանք: Ո՛չ արցունք ուրեմն, ոչ ալ խօսք: Միայն լռութիւն: Լռութեան մէջ է որ պիտի լսուին յաւերժէն եկող մըր - մունջները, ինչպէս հիմա կը լսենք մըր - մունջը հէք Տէրեանին...:

×

Օ՛ տխուր ճակատագիրը բոլոր անոնց, որոնց յիշատակը պիտի թառամի մոռա - ցումի Դուրեանական սոսկումի մը մէջ, որոնց աչքերը պիտի կործանին ու այս աշխարհէն պիտի անհետանան առանց կարենալ ծաղիկի, թուփի կամ ծառի մը վերածուելու, որոնց անունները պիտի խեղդուին աղմուկներուն մէջ, առանց արձագանգ մը կարենալ թողելու անմահ - ներու այն մրմունջին մէջ որ հոսկէ կ'եր - կարի մինչեւ անհուն:

Մարդ, բանաստեղծ կամ ոչ, ի՞նչպէս կրնայ մտածել իր սեփական մահուան մասին, եթէ ամենատիրոջ յոյսն անգամ չունի թողելու անմահութեան թեթեւ նշոյլ մը դէթ, ամէնէն ճաճանչազեղ կեանքէ մը վերջ իսկ:

Ռ. Հ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հ. Մ. Ը. Մ. ՖՐԱՆՍ
ՄԻՇՏ ՅԱՂԹԱԿԱՆ

Պասքէթ պոլի իր մրցումներուն շարքը շարունակելով, Հ. Մ. Ը. Մ. – Ֆրանս Մարտ 6–ին յաղթեց Անթանթ Սփորթիւ Մոն – Վալէռիէնի 59–ի դէմ 90 կէտով եւ յաջորդ շաբաթ օրն ալ Լիվրի – Կառկանի 50–ի դէմ 92 կէտով:

Դասաւորման իր վերջին մրցումը կ'ու - նենայ այս շաբաթ, Մարտ 20–ին, Լ'Այ - լէ – Ռոզի դէմ: (Ժիմնազ Ժան – Ժօրէս, 87 Պուլվ. Ժ. Ժօրէս)

ՎՆՏԱՆԳ

ՅԱՂԹԱՀԱՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ ՀԱՆԴԻՊՈՒԹԵԱՆ ՎԱՂՈՒՑԻ ՀԱՄԱՐ

Ա.

Հանգ Տաքին, սպասուհիները մեզ – Նորէն, ասուլիսէն վերջ ալ մեզի հետապնդել դէպ Հեռաստանի մեր յարձակողական շարժումը – Նշանակ Ֆիշեկ հետ – Ֆիշեկ մեզի հասաւ Ղարաքիլիսէ – Ան, Ֆիշեկ մեզի հետ ներկայ եղաւ մեր ճակատագրական ժամուն:

Հանգ, սպասուհիներ, լուացարար, խոհարար – Ամէն մէկը իր գործն էր ընտրած, ամէն մէկը իր գործին մէջ վարպետ – Ծառայութիւնը կը սկսէր առաւօտեան կանուխ, ամէն մէկ ոտանաւորի պէս, որ ունէր իր ներդաշնակ չափը, իր ներքին ռիթմը, իր ներքին երաժշտութիւնը:

Մեր ճամբորդութեան առաջին օրերուն, երբ Ղարսէն հեռացած էինք, ես ինծի համար կը կարդայի Ռուսաստանի պատմութեան վերջին դարերուն վերաբերող գիրքեր, որոնք ինծի հետ էին առած: Ռուսաստանի պատմութիւնը ինծի համար նոր էր, ինչպէս նոր էր ինծի համար Ռուսաստանի աշխարհագրութիւնը: Ես գիտէի, որ Ռուսաստանը ունի 160 միլիոն բնակիչ, որ անոնց մեծ մասը կը բնակի Եւրոպական Ռուսիոյ մէջ, որ Ռուսաստանի մայրաքաղաքը Պետերբուրգն է, որ Ռուսաստանի մէջ կան նաեւ ուրիշ մեծ քաղաքներ, ինչպէս Մոսկուա, Կիեւ, Օտեսա, Վարշաւա, Հելսինկի, Տաշքենդ, Պաքու, Թիֆլիս, Կազան, Նիժնի Նովկորոտ, Սարատով, Վորոնէժ, Ռոստով, Ռիգա, Վիլնա, Կովնօ, Մինսկ, Կրասնոյարսկ, Իրքութսկ, Վլատիվոստոք, Խարքով, Եկատերինոսլաւ, Տաղանրոգ, Ռեվել, Ռեվալ, Ռեւել, Ռեվել, Ռեվել, Ռեվ

ԱՆԴԻՄԱՑ ԼԵՌՆԱԿԱՆ

ՅԱՍՊԱՌԱԶ ԿՈՒՏՎԱԾ

= ՀԱՏՈՒԱԾ =

Նկատեք թոռը ալ այդ ոչխարն էս – Հա դիմացի ոչխարն ալ, որ գնում է, ասում էր Գիւրգին ու նորից ասում էր Գիւրգին, որ ինքն էլ էդ ոչխարն է ուզում: Ես էլ էի ուզում, որ Գիւրգին էդ ոչխարը տայ ինձ, որ ես էլ ասեմ, թե էդ ոչխարն իմն է: Գիւրգին էդ ոչխարը տալիս էր ինձ, որ ես էլ ասեմ, թե էդ ոչխարն իմն է: Ես էլ ասում էի

Communiqué

« Par erreur de notre imprimeur, l'encart publicitaire annonçant pour le 31 Octobre 1981, le Gala - Banquet de l'A.A.C.O.A., a mentionné le numéro de téléphone de Mr. GUIRAGOSSIAN Joseph, lequel n'est pas membre de notre Asssociation.

« Un tel fait ne se reproduira plus ».

MIHRAN KEHYAYAN
Président de l'Association des Anciens Combattants d'Origine Arménienne
Section Issy - les - Moulineaux, Clamart et environs.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Իսիկ Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին չնորհակալութեամբ ստացած է Փօլտեան ընտանիքէն Զաճագան Միքայէլեանին մահուան քառասունքին առիթով 300 Ֆ.:

×

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս Եկե – ղեցւոյ հոգաբարձութիւնը ստացած է.- Տիկին Նազելի Քարաքէհէի մահուան առիթ. հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի.- Այրի Տիկին Երկանեանէ և Տէր եւ Տիկին Քէօսէեան 300: Տէր եւ Տիկին Մուրատեան 200, Տէր եւ Տիկին Արտաչ Գարագաշ, Տէր եւ Տիկին Ճոճ – հաննէս Այտըն 100-ական, Գարավար - դանեան Մեսիա եւ փեսան Ժաք 250, Պ. Փափազեան Մարսէլ 200, Տէր եւ Տիկին Գամպէրեան, Տէր եւ Տիկին Սենեքերիմ Մուրատեան 300-ական, Տէր եւ Տիկին Մուրատեան Արտաչ 100, բարեպաշտ անձ մը 200, Տէր եւ Տիկին Ճոճհաննէս Մխ - բանեան 50, Տէր եւ Տիկին Գասպարօղլու 100 Ֆ.:

×

Պուլվար Օդոյի Ս. Ցակոբ Եկեղեց - ւոյ Թաղական Խորհուրդը ստացած է հետեւեալ նուէրները՝ Ատրիճէ Ծառուկեանի մահուան քառասունքին առիթով.- Ճորտյեան ընտանիք 100, Այրի Տիկին Վ. Ալանեան 50 Ֆ.: Ղազարոս Կիւլեանի մահուան քառասունքին առիթով.- Այրի Տիկին Վարդանոյշ Լէֆեան 600, Տէր եւ Տիկին Պէկեան 200, Տէր եւ Տիկին Հա - մազասպ Կիւլեան 150, Այրի Տիկին Զարդար Կիւլեան, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Կիւլեան, Թէճիրեան ընտանիքներ, Այրի Տիկին Սպնիւռ Տէրտէրեան, Տէր եւ Տիկին Թարճեան, Տէր եւ Տիկին Լէֆլէֆեան, Տէր եւ Տիկին Աճէմեան, Տէր եւ Տիկին Էլմասեան, Տէր եւ Տիկին Գասապալեան, Տէր եւ Տիկին Մոռալի 100-ական Ֆ., Պ. Գրիգոր Քէնամէրեան, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Տօնիկեան, Տէր եւ Տիկին Զամանդեան 50-ական Ֆ., Այրի Տիկին Խնոյեան 20 Ֆ., նոյն առիթով Այրի Տիկին Զարդար Կիւլեան նուիրած է 100 Ֆ. «Ծառայ»ի բարգաւաճման:

Fabrique de Patisserie Orientale

«CPPL LYS»

Gérant: J. BADEMIAN

17 bis, RUE RENÉ - ANJOLVY 94250 GENTILLY

Tél. (1) 589. 60. 61

SPECIALITES

Simites — Tcheurek — Baklava — Kadaïf — Samali — Bourma — Atina
Salonique — Khourabiés — Lokoums — Pâte à Fila et à Kadaïf
Toute la Patisserie Libanaise et le Pita (pain libanais).

EXPEDITIONS EN Pprovince ET A L'ETRANGER

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Արամ Ցակոբեանի *մահուան առթիւ փոխան ծաղկի Տիկին Նուարդ Պասմա – ճեան 100 Ֆ. կը նուիրէ «Ծառայ»ին:*

PROJECTION DE FILM

LA COMMISSION CULTURELLE
de l'Eglise Arménienne de Chaville

Organise
La Projection du Film:
« VAN et ANI » 1973
de M. et Mme. BRICOUT
le 27 Mars. à 20h.45
cette Projection sera suivie d'un Débat
Mme. KASBARIAN-BRICOUT signera son livre:
«LA SOCIETE ARMENIENNE AU 19e SIECLE»

« La Cilicie »
Terre Arménienne

SAMEDI, 20 MARS, à 20h. précises
Film de 50 minutes.
Montage audio-visuel de 40 minutes.
de M. et Mme. KASBARIAN-BRICOUT
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE DECINES
15, Rue du 24 Avril 1915 — Décines

Samedi, 20 Mars
TAKVOR TAKVORIAN
Présentera son livre:
« ARMENOUCH »
○ 16h.: Présentation du livre par l'auteur
○ 16h.30: Signature, discussion
○ 18h.: Cocktail.

BAL - MASQUÉ

LES JEUNES DE L'U.G.A.B. vous invitent à leur GRAND BAL-MASQUÉ du Samedi 27 Mars, à partir de 22h.

Centre Culturel Alex Manoogian (118, rue de Courcelles — Paris 17)
Tél.: 520. 03. 18 — 227. 12. 26

Participartion au frais:
— MEMBRES OU ETUDIANTS: 35 F.
— MEMBRES ETUDIANTS: 25 F.
— NON - MEMBRES: 50 F.

Vous pouvez retirer vos cartes de membre sur place.

— MINIMUM DE DEGUISEMENT EXIGÉ —

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

Soirée Dansante

Organisée
par la Section Arnouville — Sarcelles de
Croix Bleue des Arméniens de France
LE SAMEDI, 20 MARS, à partir de 20H.3
SALLE DES FETES MARCEL PAGNOL
Rue Gounod — Villiers - le - Bel
ORCHESTRE ARMENIAN'S SUNSHINE ATTRACTIONS

CENTRE CULTUREL
ST. MESROB
10 bis, Rue Thouin - 75005 PARIS
CONFÉRENCE
MARDI, 23 MARS, A 20h.45
Prof. CHARLES DEDEYAN
« Un Nouvel Humanisme:
La Littérature Comparée »

Voyage à VENISE

Organisé par
LA CROIX BLEUE
DES ARMENIENS DE FRANCE
Section de Lyon
DU 8 AU 12 AVRIL
Transport en autocar long-courrier
Séjour en Pension-complète, dans
Hôtels et restaurants de Ière catégorie
PRIX: 1500 F.
Pour tous renseignements et inscription
— Mme. TOUTLIAN; 888. 92.
— Sec. Eglise Arménienne; 860. 47.

ՋԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊ
ՎԵՆԵՏԻԿ

կազմակերպուած՝
ՅՐԱՆՍԱՀԱՑ ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ
Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ
8 - 12 ԱՊՐԻԼ (օթոփառով)
Գինն՝ 1500 Ֆ.
Տեղերը ապահովելու համար դիմել -
– Տիկին ԹՈՒԹԼԵԱՆ.– 888. 92.
– Ազգ. Տան գրասենեակ.– 860. 47.

ԲԱՑԱՌԻԿ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

Մասնակցութեամբ՝ ՆՈՐՎԱՆ ԵՊՍ. ՋԱՔԱՐԵԱՆԻ
Ընկերակցութեամբ՝ ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ

ՄԱՅԻՍ 5 - 12

Voyage spécial à JERUSALEM

circuit Galilée
du 5 au 12 mai
Départ de PARIS, LYON et MARSEILLE

Renseignements et Inscriptions:

A PARIS:
LEVON BAGHDASSARIAN
SABERATOURS
31, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
tél. 261 - 51 - 13
Mo Pyramides

A LYON:
VAROUJAN SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48, Cours de la Liberté
69003 — LYON
Tél.: (7) 860. 13. 66

A MARSEILLE:
JACQUES CHELELEKIAN
WASTEELS
87, La Canebière
13001 — Marseille
Té.: (91) 95. 90. 12

OPTIMA Tours

Voyage en Arménie - du 21 Avril au 5 Mai
Cérémonie du 24 AVRIL 1982
UNION DES ANCIENS ELEVES SAMUEL - MOORAT

Départ pour le 24 AVRIL des Anciens Combattants
avec Banquet - Gala spécial offert le 25 Avril.
DU 21 AVRIL AU 5 MAI 1982

LA MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE DECINES ORGANISE

du 20 au 31 Mai - Un Voyage Lyon - Erévan - Tbilissi - Moscou - Lyon
Date limate d'Inscription: VENDREDI, 16 AVRIL

EGALEMENT 2 VOYAGES DIRECTS:

du 3 au 16 Août
a) Lyon - Erévan - Bakou - Tbilissi - Erévan - Lyon
b) Lyon - Erévan - Lyon
Date limite d'Inscription: VENDREDI, 16 AVRIL
Renseignements et Inscriptions:
LA MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE DECINES
15, *Rue du 24 Avril* 1915 — 69150 *DECINES*
TELEPHONE: (7) 849. 42. 97
Tous les jours, sauf Lundi, de 10 à 12h. et de 14 à 19h.

Renseignements et Inscriptions:

SONIA COUMRYANTZ
OPTIMA Tours
67-69 Rue Quincampoix (angle Rue Rambuteau) 75004 Paris — Tél.: 274 27 9
Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel Telex : 211 324 F.
— *Pour les ANCIENS COMBATTANTS: Monsieur KEHAYAN*
124, *Avenue Henri Barbusse* — 92140 *CLAMART; Tél.* 642. 73. 10

Lic. A 946 (Agence Agréé INTOURIST)

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՄԱՐՏ
23
MARDI
23 MARS
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 180 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 400 Ֆ. - Հատը՝ 2 50 Ֆ.

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.132 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.132

ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԸՆԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԸՆԴԴԻՄՈՒԹԻՒՆԸ Կ'ԱՄՐԱՊՆԴԷ ԻՐ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

ԶԱԽԻ ԶԱԽՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ԱՋԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԿԸ ՆԿԱՏՈՒԻ

Բ. ՀՐՋԱՆԸ աւելի ամբապնդեց ընդդիմութեան յաղթանակը, որ հակառակ թըւաբանական զանազան հաշիւներու եւ պատճառներու հոս – հոն քաշկռտուելուն, զգալի էր արդէն Ա. ՀՐՋԱՆԻՆ: Սովորականէն տարբեր եւ աւելի ծանր հետեւանքներ ունի այս իրողութիւնը, երբ ած ըլլալով որ կառթըն Տրֆէօի ապակեդրոնացման կանոնադրով, և նահանգապետներու ընկերմով, այլեւս նահանգներու բուն կառավարիչը կը դառնայ ընդհանուր Խորհուրդին նախագահը ու նաեւ քաղաքական ուժ:

Յատկանշական է որ ձեռնպահներու համեմատութիւնը չատ պակաս էր այս անգամ, մինչ նման ընտրութիւններու աւելի անտարբերութիւն կայ ժողովուրդին մօտ: Այս երկրորդ ՀՐՋԱՆԻՆ 29 առ հարիւրի չուրջ էր միայն: Յատկանշական այլ կէտերն են նաեւ որ ձախը կը կորցնէ «բերդ» նկատուած քանի մը ՀԸՐՋԱՆներ, ինչպէս՝ Քոթ տ'Օռ, Լոռնն, Թիւռա եւ Լօռ: Երկուշաբթի առաւօտ արըրած թիւերը, որոնք դեռ վերջնական չէին, հետեւեալ պատկերը կը պարզէին (2029-ի վրայ՝ 1993 աթոռի):

Համայնավար՝ 197 ընտրեալ,
կորուստ՝ 44:
Ընկերվարական՝ 508,
կորուստ 5:
Ձախ – արմատական՝ 61,
կորուստ՝ 27:
Ձախ ազատական՝ 48,
կորուստ՝ 24:
ՀՀՀ (Շիրաք) 332, կը հահի 145 աթոռ:
ԻԻ - ՏԷ - ԷՖ՝ 466, հահ 70:
Ձախ ազատական՝ 379, հահ 51:
Ծայրայեղ – ազ՝ մէկ, անփոփոխ:

Ընտրուած անձնաւորութիւններու մէջ են՝ Ժ. Մ. Պոքէլ (ընկ.), Անտրէ Մարու (Իւ - ՏԷ - էֆ), Ժ. Ք. Քաստէն (ընկ.), Լէոն Ֆաթու (ընկ.), Փ. Պաթի (ընկ.), Ֆ. Մաշան (ընկ.), Ֆ. Մասօ (ընկ.), Խրիթ Քրէսոն (նախարար), Մ. Ռիկու (համայնավար նախարար) եւլն. եւլն.:

Պարտուած անձնաւորութեանց կարգին, ամէնէն առաջ կը յիշուի՝ Հաղորդակցութեանց նախարարը Ժորժ Ֆիլիու, նաեւ նախկին մեծամասնութեան նախարարներէն՝ Սթոլէռիւ, որ երկու ձայնով կորնցուցած է, պարտուած են նաեւ ընկերվարականներ՝ Ռ. Օմոն, Ժ. Փ. Տէսթրատ, Պ. Ֆլեվէ, Քլօտ Միչել, ՀՀՀ-ներէն՝ Ժ. Տեպա, կի Կէրմէօր:

Երկուշաբթի առաւօտեան ժամը 9-ին ձանօթ թիւերուն վրայ, 101 աթոռի կո – րուստ կար ներկայ ձախ մեծամասնութեան համար եւ 267 աթոռ չահ, նախկին մեծամասնութեան:

Պարզ է, որ որեւէ ընտրութեան, նոյնիսկ երբ անոնք առաւելաբար տեղական եւ վարչական բնոյթ ունին, յաղթողը անոր քաղաքական մեծ նշանակութիւն մը կուտայ: Մանաւանդ այս անգամ ընդդիմութիւնը կը չեչտէ՝ ժողովուրդին ողջմտութիւնը, որ իր այս քուէարկութեամբ դատապարտեց տարուան քաղաքականութիւնը: Բայց հարկ է, հաւանաբար քիչ մը աւելի իրատես ըլլալ եւ հատատել թէ Ֆրանսացին յաճախ է որ ըստ իր տրամադրութեան կը քուէարկէ եւ աւելի հոսանքի մը՝ դէմ քան ուրիչի մը՝ թեր: Այսպէս, անցեալ Մայիսին եւ Յունիսին աւելի ժիսքարի դէմ քուէարկեց քան Միթերանի թեր եւ մեծամասնութեան դէմ քան ձախի ի նպաստ: Նոյնպէս այսօր, ներկայ քաղաքականութենէն իր դժգոհութիւնը կը յայտնէ, ինչ որ բնաւ ըսել չէ թէ հիները «կարօտցած է»...: Այնպէս որ նախկին մեծամասնութիւնը «Օսթերլից» մը չէ տարած, ոչ ալ Ձախը՝ Ուաթերլօ հասած է: Մանաւանդ որ ընկերվարականները կը մնան երկրին առաջին կուսակցութիւնը եւ ձախին մէջ եթէ մտահոգուողներ պէտք է ըլլան, անոնք Համայնավարներն են: Բայց պէտք է ըսել, որ Ժ. Մառչէ միշտ իր յատուկ «ճապարարութիւններով» կը ջանայ մեղմացընել մօտ տարի մըն է իր կուսակցութեան արձանագրած նահանջը: Մտիպօւեցաւ, սակայն խոստովանիլ այս անգամ՝ «յաջողութիւն մը չէ»...:

Ձախը համամիտ է՝ ազդարարութիւն նկատել եղածը: Պատճառը ոմանց համար փոփոխութեան դանդաղութիւնն է, թէեւ այլեւս ընկերվարականները կը դիտակցին թէ հապճեպի բնաւ հարկ չկայ եւ թէ երկրին առաջնահերթ հոգերը՝ ոչ ազդայնացումներն էին, ոչ ալ ապակեդրոնացումը (որոնց կիրարկումը չատ դըժուար չէր) այլ՝ գործազրկութիւնը եւ գիներու յաւելումը, որոնք որևէ փոփոխութիւն չեն արձանագրած: Դեռ կայ ֆրանքի հանդէպ անվստահութիւնը, որ չի կրնար զարկ տալ տնտեսութեան:

Զօրացած այս արդիւնքով, նախկին մեծամասնութիւնը պիտի սկսի պատրաստել յաջորդ – թաղապետական - ընտրութիւնները, որոնք կը կատարուին 1983ին: Ֆրանսա, արդէն երկիր մըն է, որ տեսական ընտրական չրջան կ'ապրի...:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՕՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՑԻ պասք դաւառը մահափորձ մը կատարուեցաւ առջի օր երկու ՍԷ – էռ – էս-ի (ապահովութեան հանրապետական զօրագունդ) դէմ, որոնցմէ մէկը մեռաւ տեղն ու տեղը, մինչ միւսը ծանրօրէն վիրաւորուած է: Ահաբեկչական արարքին տէր եղան երկու կազմակերպութիւններ՝ մէկը սպանական ծայրայեղ – ազ, միւսը՝ ֆրանսական պասք էքթ-ի ճիւղ մը: Ֆրանսական ոստիկանութեան համար, չատ յստակ չէ եւ աւելի հաւանական կը նկատուէր, որ լարուած թակարդը ասոնց դէմ չէր եւ թիւրիմացութեան մը զոհ գացած են այս ոստիկանները:

ԱՆԴԱՄ. կատարած իր կարճատեւ այցելութեան ընթացքին, Թինթըմանս, որ չատ «արդիւնաբեր» որակած է այդ այցելութիւնը, տեսնուած է Թիւրքմէնի, Ուլուսուի, Փրոֆ. Ըրմաքի, հուսկ՝ զօր. Էվրէնի հետ: Երկուշաբթի օր, տեղեկագիր մը կը ներկայացնէր Պրիւսէլ, Եւրոպայի Խորհուրդին: Կը կարծուի որ Թուրքերը ապահովութիւն տուած են, քաղաքային վարչակարգին վերահաստատման առընչութեամբ, ամէնէն ուշը՝ 1984–ին, առարկած են որ արտաքին ճըշդումները միջամտութիւն են թրքական ներքին գործերուն եւ թէ իրենք կը զրաղին չարչարանքով: Ցուշագիր մըն ալ յանձնած են, ուր կը բողոքեն Հասարակաց Շուկայի պարտադրած առաւելագոյն 14 առ հարիւր մարտի սահմանէն, որ կը վնասէ Թուրքիոյ արտահանութիւնը:

Մարտ 14-ին սկսած է լոյս տեսնել Թօկայ կէօզիւթօֆի այս յօդուածաշարքը, զոր կուտանք յաջորդաբար: Կէօզիւթօֆ հիմնուեր է հայր Մանուէլի կարգ մը «խոստովանութիւններուն» վրայ եւ շունչն առեր է Ս. Ցակոբայ փառանգաւորաց վարժարանը ու անոր դիմաց՝ Ս. Ցակոբայ վանքը...: Հոն կը գործեն եղեր Դաշնակ եւ Հնչակ կուսակցութիւնները մարզական միութիւններու պիտակին տակ:

Հայգօ Էլտէմիր (Մանուէլ վարդապետ) իր յայտարարութիւններուն մէջ որպէս Թուրքիոյ Թշնամի ցոյց տուած է սուրիահպատակ Շահէ Աճէմեան Սրբազանը, որ Տեսուչն է Դպրեվանքին, ինչպէս նաեւ անդլերէնի ուսուցիչ Գէորգ Հինդլեանը: Այս երկուքը Թուրք լրագրողին ըսած են որ «այստեղ քաղաքական տեսակէտ չի պարտադրուիր, մենք քաղաքական կապեր չունինք», հակառակատոր, երկու կուսակցութիւններն ալ բացայայտ աղդեցութիւն ունին Երուսաղէմի Հայոց վրայ: Մանուէլ Վարդապետ պատմած է որ 24 Ապրիլի առթիւ կազմակերպուած հաւաքոյթներուն, Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքին քով մասնակցութիւն բերած են Դաշնակ ու Հնչակ կուսակցութիւններէն մէկմէկ ներկայացուցիչ:

Ինչպէս ըսած էր Մանուէլ Վարդապետեան ալ, այս Դպրեվանքէն ելլողները Թուրքիոյ Թշնամի կղերականներ են եւ անոնց մէկ մասը Թուրքիա կը վերադառնայ, մէկ մասն ալ ուրիչ վայրեր կ'ուղարկուի:

Թղթակիցը կը գրէ որ Վանքին ու Դպրեվանքին մէջ կատարուած աշխատանքին հետքերը մէջտեղէն վերցուած էին, որովհետեւ պիտէին թէ Թուրք լրագրող մը պիտի գայ: Բայց մոռցած էին արբել դերեզմանատան պատին վրայի արձանագրութիւնները, ուր կը կարդացուին. «Ոճրագործ Թուրքեր, Ատուած ձեր պատիժը պիտի տայ» կամ «Հայերը երբեք պիտի չմոռնան ցեղասպանութիւնը»:

Լրագրողը կ'աւելցնէ, թէ իր դիմաց գառնուկի մորթի տակ ծպտուած Հայերը իրենց գլուխը տղու նման հակեցին, երբ երեւան ելան պատին վրայի այս արձանագրութիւնները:

«Փոբրիկ տղոց կը սորվեցնէին որ Թուրքերը 1915-ին սպանած են Հայերը: Աւելի բարձր դասարաններու մէջ ալ աւելի գէշ բաներ կը սորվեցնէին: Կ'ըսէին որ անոնք հայ ազգին օգտակար ըլլալու ձեւով հասնելու էին, Սվազը, Գայսէրիին, Գոնիան ու Ատանան Հայերուն կը պատկանէին եւ օր մը անպայման վրէժ պիտի առնուէր Թուրքերէն»:

Այս կերպով կը ծանօթացնէր Հայգօ Էլտէմիր (Մանուէլ Վարդապետ) Ապա –

(Շար. 1)

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ՎԱՆՔԷ ՎԱՆՔ...

ԽՄԲ. – Մեր ընթերցողները կը յիշեն անշուշտ «Հիւրրիյէթ»ի թրքական նշանաւոր մասալը, որ լոյս տեսաւ Փետր. ի սկիզբը եւ զոր թարգմանաբար հրատարակեցինք «Ցառաջ»ի Փետր. 9–11, 13/14 եւ 24-ի թիւերուն մէջ: Լիոնի Նարեկեան վարժարանէն ետք, Տողանալի հայկ. ահաբեկչութեան կեդրոնը կը փոխադրէր Վենետիկ, Ս. Ղազարի վանքը եւ ինչե՛ր, ինչե՛ր կը պատմէր: Հայկ. վանքերու այս մղձաւանջը, ուղղակի հալածախտի վերածուած է թուրք լրագրողներուն համար, բանի, այս անգամ ալ «Թէրճիւման»ն է որ մեզ կը տանի յերուսաղէմ, Ս. Ցակոբայ վանքը...: Յաջորդ հանգրուանը, կրնայ Վիէննաեն ըլլալ, ուր այլեւս Ֆրօյտի աշակերտներուն կը թողուինք, հոգեվերլուծական ախտաճանաչում թուրք լրագրողներու այս «մտահոգիչ» մտասեւերումներուն:

Մարտ 14-ին սկսած է լոյս տեսնել Թօկայ կէօզիւթօֆի այս յօդուածաշարքը, զոր կուտանք յաջորդաբար: կէօզիւթօֆ հիմնուեր է հայր Մանուէլի կարգ մը «խոստովանութիւններուն» վրայ եւ շունչն առեր է Ս. Ցակոբայ փառանգաւորաց վարժարանը ու անոր դիմաց՝ Ս. Ցակոբայ վանքը...: Հոն կը գործեն եղեր Դաշնակ եւ Հնչակ կուսակցութիւնները մարզական միութիւններու պիտակին տակ:

Հայգօ Էլտէմիր (Մանուէլ վարդապետ) իր յայտարարութիւններուն մէջ որպէս Թուրքիոյ Թշնամի ցոյց տուած է սուրիահպատակ Շահէ Աճէմեան Սրբազանը, որ Տեսուչն է Դպրեվանքին, ինչպէս նաեւ անդլերէնի ուսուցիչ Գէորգ Հինդլեանը: Այս երկուքը Թուրք լրագրողին ըսած են որ «այստեղ քաղաքական տեսակէտ չի պարտադրուիր, մենք քաղաքական կապեր չունինք», հակառակ ատոր, երկու կուսակցութիւնները ալ բացայայտ աղդեցութիւն ունին Երուսաղէմի Հայոց վրայ: Մանուէլ Վարդապետ պատմած է որ 24 Ապրիլի առթիւ կազմակերպուած հաւաքոյթներուն, Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքին քով մասնակցութիւն բերած են Դաշնակ ու Հնչակ կուսակցութիւններէն մէկմէկ ներկայացուցիչ:

Ինչպէս ըսած էր Մանուէլ Վարդապետեան ալ, այս Դպրեվանքէն ելլողները Թուրքիոյ Թշնամի կղերականներ են եւ անոնց մէկ մասը Թուրքիա կը վերադառնայ, մէկ մասն ալ ուրիչ վայրեր կ'ուղարկուի:

Թղթակիցը կը գրէ որ Վանքին ու Դպրեվանքին մէջ կատարուած աշխատանքին հետքերը մէջտեղէն վերցուած էին, որովհետեւ պիտէին թէ Թուրք լրագրող մը պիտի գայ: Բայց մոռցած էին արբել դերեզմանատան պատին վրայի արձանագրութիւնները, ուր կը կարդացուին. «Ոճրագործ Թուրքեր, Ատուած ձեր պատիժը պիտի տայ» կամ «Հայերը երբեք պիտի չմոռնան ցեղասպանութիւնը»:

Լրագրողը կ'աւելցնէ, թէ իր դիմաց գառնուկի մորթի տակ ծպտուած Հայերը իրենց գլուխը տղու նման հակեցին, երբ երեւան ելան պատին վրայի այս արձանագրութիւնները:

«Փոբրիկ տղոց կը սորվեցնէին որ Թուրքերը 1915-ին սպանած են Հայերը: Աւելի բարձր դասարաններու մէջ ալ աւելի գէշ բաներ կը սորվեցնէին: Կ'ըսէին որ անոնք հայ ազգին օգտակար ըլլալու ձեւով հասնելու էին, Սվազը, Գայսէրիին, Գոնիան ու Ատանան Հայերուն կը պատկանէին եւ օր մը անպայման վրէժ պիտի առնուէր Թուրքերէն»:

Այս կերպով կը ծանօթացնէր Հայգօ Էլտէմիր (Մանուէլ Վարդապետ) Ապա –

(Շար. 1)

ԿՈՉ ԻՆՊԱՍ Ս. ՊԱՐԱՃԱՆՈՎԻ

Ս. Պարաճանովը Ֆրանսա ընդունելու համար, 1980–ին կազմուած էր կոմիտէ մը, որ տեղեկանալով թէ խորհրդահայ բէմադիրը կրկին ձերբակալուած է, կոչ կ'ընէ բոլոր անոնց, որոնք անցեալին ալ զօրավիգ եղած էին, որ կրկին դիմումներ ընեն անոր ազատ արձակման համար:

Կոմիտէն կը յիշեցնէ այս առթիւ թէ Պարաճանովի Սայաթ – Նովան, երկար տարիներ արգիլուած Խորհ. Միութիւն, պաշտօնապէս հրապարակ դրուեցաւ վերջերս «Սովէքֆիլմ»ի կողմէ, ու կը բողոքէ այս նոր ձերբակալութեան դէմ: Նախորդը հիմնուած էր պարզ զրպուռթեանց վրայ: Կոմիտէն, որու կը նախագահեն՝ Պերթրան Թավերնիէ եւ Ալէն Ֆորնօ, 1976–ին հաւաքած էր աւելի քան 2500 ստորագրութիւն եւ այդ ստորագրողներուն անունով ալ է, որ այսօր ձայն կը բարձրացնէ եւ կը հրաւիրէ բոլոր ստորագրողները, որ սկսելու համար, նամակ եւ հեռագիր ղրկեն խորհրդային դեսպանատունը՝ 40 Պուլվառ Լանն 75016 Փարիզ նաեւ կրեմլին՝ Լ. Բրեժնեւի, պահանջելով որ Պարաճանով ազատ արձակուի եւ կարենայ կրկին բեմադրի իր արհեստը կատարել հոն՝ ուր կը փափաքի:

Հովութեան պաշտօնեաներուն տուած իր տեղեկութիւններուն մէջ՝ Երուսաղէմի Միաբանութեան վարժարանը: Հոն ներկայիս Թուրքիայէ տարուած ինը տղաք կան: Իսկ մինչեւ այսօր հոն ուսում տեսած Թուրքիացի տղոց թիւը 200-ի կը հասնի:

Մանուէլ Վարդապետ ըսած է որ այս տղաքը տասը տարուան ուսումէ մը վերջ կը հասցուին որպէս Թուրքիոյ Թշնամի – ներ, եւ կրօնքի դիմակին տակ մասնակցութիւն կը բերեն կարգ մը կազմակերպութիւններու գործունէութեան: Դպրեվանքին վանքին տեսուչը Շահէ Աճէմեան, որ Մանուէլ վարդապետի կողմէ ներկայացուած է որպէս Թուրքիոյ Թշնամի մը, ինչպէս նաեւ անդլերէնի դասախօս Գէորգ Հինդլեան, մեր տեսակցութեան ընթացքին որուն ներկայ գտնուեցան նաեւ Իսրայէլի պետութեան ներկայացուցիչները, մերժեցին այդ ամբաստանութիւնները: Գէորգ Հինդլեան պնդեց որ աշակերտները քաղաքական որեւէ գործունէութեան չեն մասնակցիր, բայց երբ խօսք բացուեցաւ 24 Ապրիլի արարողութենէն, «ի՞նչ ընէինք այսինքն, երկու միլիոն հայ մեռաւ, մոռնա՞նք զանոնք» ըսաւ:

Դպրեվանքին մէջ զանազան երկիրներէ եկած աւելի քան 100 աշակերտներ կան: 1967–ի պատերազմէն վերջ, երբ Միջին Արեւելքէն աշակերտներ պակսիլ սկսեր են, գպրոցի վարչութիւնը օժանդակութիւն ուզեր է Պոլսոյ Պատրիարքարանէն: 1967ին Թուրքիոյ զանազան վայրերէն հաւաքուած 23 հայ եւ սուրիանի տըղաք, առաջին անգամ ըլլալով Երուսաղէմ ղրկուեր են: Ցաջորդեր են երկրորդ, երրորդ ու ուրիչ խումբեր:

Մենք խօսեցանք, կը շարունակէ յօդուածագիրը, Թուրքիայէ տարուած տղոց հետ: Անոնք Թրքերէնը մոռցած էին եւ կիսկատար հայերէն կը խօսէին: Բայց նոյն տղաքը յաջորդ օր Թուխակի նման նոյն բաները կրկնեցին.

– Մենք հոգեւորական ըլլալու համար եկած ենք: Մենք առանձին եկանք: Ոչ ոք բերաւ մեզ: Հոս ոչ ոք մեզի Թուրքիոյ դէմ Թշնամութիւն կը սորվեցնէ:

(Շար. 1)

«ՉԼԻՆԱՅ ՈՐ ԵՐԹԱՍՔ»

(ՊԱՏՄՎԱԾՔ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐՈՒ 20-ԱՄՅԱԿԻՑ)

ՑԱՆԿԱՑ ՀԱՐԱՑՈՒՑԱՆՔ

1962-ի Յունուար 4-ը. մեզի հասար ...

Ես ասոր համար չէի ուզեր ձեզի ըսել, որ ինծի ալ ամէն ինչ ծանր կ՚անցնի ... Ես ալ մարդ եմ, ինծի ալ կրնայ ցաւ պատահիլ ... Ես ալ կրնամ ուրախանալ ... Ես ալ կրնամ ինծի համար ապրիլ ... Ես ալ կրնամ ինծի համար ապրիլ ... Ես ալ կրնամ ինծի համար ապրիլ ... Ես ալ կրնամ ինծի համար ապրիլ ...

Ես ալ կրնամ ինծի համար ապրիլ ...

Ես ալ կրնամ ինծի համար ապրիլ ...

րան մասին տեղեկութիւններ տուած է տիկին Մարիէթթա Պոտմէր:

Կէսօրին Խորհուրդը ճաշով մը պատուած է Հայրապետը: Խօսք առած են Խորհուրդին նախագահը եւ Գարեգին Բ., անդրադառնալով մին – եկեղեցական գործեր:

Ապա, Գարեգին Բ. իր ընկերակիցնե – րով գացած է Պեռն, ուր Լիբանանի հիւպատոսը ճաշ մը տուած է ի պատիւ Հայրապետին: Ներկայ եղած են Սառւտի Ա – րաբիոյ, Ցորդանանի, Իրաքի եւ Ալժե – րիոյ հիւպատոսները, եկեղեցական ներ – կայացուցիչներ եւ խումբ մը հայ հրա – ւիրեալներ: Խօսք առնելով Լիբանանի հիւպատոսը հիացմամբ արտայայտուած է Հայրապետին տարած աշխատանքնե – րուն մասին: Գարեգին Բ., իր կարգին, յայտնած է թէ իր ըրջապտոյտի ընթացքին Լիբանանը միշտ ներկայ է իր խօսակցութեանց մէջ:

Փետր. 11-ի առաւօտեան, Պեռնի հա – մալսարանի Աստուածաբանական Բա – ժանմունքի տնօրէնութեան հրաւէրով, դասախօսութիւն մը տուած է Գարեգին Բ.՝ «Քրիստոնէական վկայութիւնը Արեւելքի մէջ» նիւթին չուրջ: Կէսօրին Հայրապետը ճաշի հիւրը եղած է Համալսարանի Աստուածաբանական Բաժանմունքի տնօրէնութեան, իսկ կէսօրէ ետք այցելութիւն մը տուած է Պեռնի Լիբանանի հիւպատոսին:

Փետր. 12-ին, Զուիցերիոյ Բողոքական եկեղեցիներու Ընկերակցութիւնը ընդունելութիւն մը սարքած ի պատիւ Հայրապետին: Ներկայ եղած են Զուիցերիոյ Արտաքին Նախարարի օգնական Սէրժ Սալվի, Կաթողիկէ եկեղեցւոյ պետ Քա – ռոչ Եպիսկ., բարձրաստիճան եկեղեցականներ, Զուիցերիոյ գերմանական եւ ֆրանսական ճայն – հեռատեսիլի եւ մամուլի թղթակիցներ, որոնք ընդունելութեան ուարտին հարցազրոյց ունեցած են Գարեգին Բ.ի հետ: Ապա, Պէլվիւ պանդոկին մէջ տեղի ունեցած է ճաշ մը, որու ընթացքին խօսք առած են Ընկերակցութեան նախագահ Վեր. Ժոռնօ եւ Գարեգին Բ.: Ճաշի ուարտին յիշատակի նուէրներ փոխանակուած են: Կէսօրէ ետք տեղի ունեցած է հանդիպում մը Գարեգին Բ.ի եւ Զուիցերիոյ Բողոքական Եկեղեցիներու միջ – եկեղեցական եւ մարդկային իրաւանց յատուկ յանձնախումբերու անդամներուն միջեւ: Ներկայ եղած է նաեւ Ազգ. Կեդրոնական Վարչութեան ատենապետ Վահէ Սէթեան: Արծարծուած են Մէջին Արեւելքի եկեղեցիներու ներկայ կացութեան, Մէջին Արեւելքէն դէպի Արեւմուտք արտագաղթին եւ հայ եկեղեցւոյ վերաբերեալ հարցեր: Կէսօրէ ետք Գարեգին Բ. Աթոռակից Կաթողիկոս մեկնած է Նէօշաթէլ, ուր հիւրը եղած է Կրանշանի կրօնաւորուհիներու Միաբանական Ուխտին: Մասնակցած է երեկոյեան ժամերգութեան: Ընթրիքէն ետք հանդիպում մը ունեցած է Նէօշաթէլի եկեղեցական Խորհուրդի անդամներուն հետ, որոնց՝ դասախօսութեամբ մը՝ Գարեգին Բ. ներկայացուցած է հայ եկեղեցին եւ անոր կեանքին մէջ նկատուղ վերազարթնումը:

Փետր. 13–ի առաւօտեան, Հայրապետը տեսակցութիւն մը ունեցած է Հայասէր Զուիցերիացիներու Ընկերակցութեան նախագահ Վեր. Հանս Մունտհէնքէի եւ վարչութեան անդամներուն հետ: Խօսակցութեան նիւթ եղած են Պէյրութի եւ Թոքինիոյ (Ամէնք) ծերանոցները եւ առհասարակ ապագայ գործակցութեան վերաբերող կէտեր: Կէսօրուան ճաշէն ետք Կրանշան վանքի կրօնաւորուհիները հաւաքուած են Հայրապետին չուրջ եւ տեղեկութիւններ քաղած հայ եկեղեցւոյ եւ հայ ժողովուրդի մասին: Զարեհ Եպիսկ. խօսած է կիպրահայ գաղութի մասին, իսկ Սեպուհ Վրդ. տեղեկութիւններ տըւած է կրօնական դաստիարակութեան ըրջագիծին մէջ տարուած աշխատանքներուն, մանաւանդ Կիրակնօրեայ վարժարաններու գործունէութեան մասին: Կէսօրէ ետք Հայրապետը գացած է Լօզան, անկէ Բրէ – Պեռար միջ – եկեղեցական յարաբերութեանց կեդրոնը, ուր ընդունուած է Վեր. Շափուրի եւ նահանգի եկեղեցական ու պետական պատասխանատու մարմիններու կողմէ: Նահանգի Եկեղեցիներու Խորհուրդը հանդիպում – ընթրիք մը կազմակերպած է ի պատիւ Հայրապետին: Ներկայ եղած են ըրջանի պետական ներկայացուցիչ եւ Խորհրդարանի անդամ Ռ. Ժիւլիօ, Եկեղեցիներու Խորհուրդի նախագահ Էրպէսթ Կիրէյ եւ այլ հրաւիրեալներ: Գարեգին Բ. լայն տեղեկութիւններ տալէ ետք Միջին Արեւելքի Եկեղեցիներու եւ մասնաւորաբար հայ եկեղեցւոյ մասին, խօսած է նաեւ Լիբանանի կացութեան եւ քրիստոնեայ համայնքներուն լիբանանեան տագնապի լուծման գծով բերած ու բերելիք նպաստին մասին:

Փետր. 14–ի առաւօտեան, Գարեգին Բ. ներկայ եղած է Լօզանի Մայր Տաճարին մէջ մատուցուող պատարագին, որու ընթացքին Ֆրանսերէն քարոզով մը բացատրած է օրուան աւետարանի հատուածը, մասնաւորաբար չեչտելով Նիւթեղէն եւ հոգեւոր հացի իմաստը եւ անոր ունեցած ուժականութիւնը եկեղեցւոյ կեանքին մէջ: Արարողութենէն եւ Հայրապետի քարոզէն հատուածներ տըրուած են հեռատեսիլի Ֆրանսական եւ գերմանական կայաններէն:

Գարեգին Բ. իր հետեւորդներով Ան – թիլիաս վերադարձած է Փետր. 20–ին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ
ՔՈՒԷՅԹԻ ՄԷՋ

Քուէյթի հայկական գաղութը յիշատակելի օրեր ապրած է Փետրուարի երկրորդ կէսին, շնորհիւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Դպրեվանքի տեսուչ Տաթեւ Արք. Սարգիսեանի ներկայութեան՝ գաղութին մէջ: Թեմի կաթողիկոսական փոխանորդ Օշական Վրդ. Զոլոյեանի նախագահութեամբ, Ազգ. Վարչութեան կազմակերպութեամբ եւ Ազգ. Վարժարանի մասնակցութեամբ տեղի ունեցած են հանդիսութիւնները, նուիրուած՝ Վարդանանց յիշատակին եւ Դպրեվանքի յիսնամեակին:

Փետր. 18-ին, Քուէյթի Ս. Վարդանանց Եկեղեցւոյ սրահին մէջ է, որ ողջոյնած է Վարդանանց յիշատակը, հոծ բազմութեան ներկայութեամբ: Բացումը կատարած Ազգ. Վարժարանի տնօրէն Սաատուր Պողոսեան: Բանախօսած է Տաթեւ Արք., որ ամփոփ պատմականը ընելէ ետք Վարդանանց հերոսամարտին, պատկերացուցած է այդ սերունդին հաւատքին ու հայրենասիրութեան ներշնչող օրինակը: Գեղարուեստական յայտագրի պործադրութենէն ետք հանդիսութիւնը վերջ գտած է Օշական Վրդ.ի փակման խօսքով:

Փետր. 19-ին, Ս. Վարդանանց Եկեղեցւոյ ուխտի օրուան առթիւ, պատարագած է Օշական Վրդ.: Քարոզած է Տաթեւ Արք., որ խօսելէ ետք նահատակութեամբ չահուած կեանքի ու արբուն թիւններու արժէքին մասին, չեչտած է որ մեր պատմութիւնը, մշակոյթն ու հայրենիքը այդպէս չահուած կեանք ու արրութիւններ են:

Նոյն օրը երեկոյեան, Տաթեւ Արք. ղպիր ձեռնադրած է 20 պատանիներ ու երիտասարդներ, իսկ 5 երիտասարդներ՝ րուլ չնորհած է ուրար կրելու իշխանութիւն: Ցուղիչ եղած է արարողութիւնը ի տես Արարիոյ անապատներուն մէջ ծնած ու հասակ առած հայ պատանիներու եւ երիտասարդներու ծնրադրութեան, իրենց եկեղեցւոյ ծառայելու ուխտով:

Փետր. 22-ի առաւօտեան, Տաթեւ Արք. այցելած է տեղւոյն Ազգ. Վարժարանը, մօտէն հետաքրքրուելով կրթական հաստատութեան կեանքով եւ իրագործումներով: Հանդիպում ունեցած է աշակերտութեան եւ ուսուցչական կազմին հետ եւ անոնց խօսած Դպրեվանքի մասին:

Փետր. 24-ին, եկեղեցւոյ մէջ կատարուած է հոգեմի արարողութիւն, որու ատարին Տաթեւ Արք. քարոզած է ըրնարան ունենալով՝ «Անձն իմ ի ձեռս քո է յամենայն ժամ»:

Փետր. 26-ի առաւօտեան Դպրեվանքի յիսնամեակին առթիւ դռհարանական պատարագ մատուցանած է տեսուչը՝ Տաթեւ Արք. Սարգիսեան: Պատարագի ընթացքին Օշական Վրդ. կարդացած է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ ղրկուած Հայրապետներուն Կոնդակը Դպրեվանքի յիսնամեակին առթիւ: Պատարագիչը քարոզով մը յարդանք մատուցանած է Դպրեվանքի հիմնադիրներու յիշատակին եւ կոչ ըրած զօրավիզ կենալու Հայրապետներուն, որպէսզի Դպրեվանքը մնայ այն կենսատիզ օճախը, ուր կը պատրաստուին ապագայ մեր առաջնորդներն ու հոգեւոր ու կրթական մշակները:

Նոյն օրը երեկոյեան, Շերաթոն պանդոկի սրահին մէջ տեղի ունեցած է Դպրեվանքի հիմնադրութեան յիսնամեակին նուիրուած հանդիսութիւնը, հովանաւորութեամբ կաթողիկոսական փոխանորդ Օշական Վրդ. Զոլոյեանի եւ նախագահութեամբ Պ. Վիքէն Շապղոյեանի:

Բացումը կատարած է Մանուէլ Զարչաֆեան: Պարոյր Ա. քհնյ. Սարգիսեան, իբրեւ Դպրեվանքի նախկին սան, անձնական վկայութիւն մը տուած է Դպրեվանքի մասին: Բանախօսած է Տաթեւ Արք., պատմականը ընելով Դպրեվանքին եւ յոյժ տալով թէ նախկին Անթիլիասի Որբանոցը ինչպէս վերածուած է ներկայ Դպրեվանքին: «Յիսնամեակը, – ըսած է Տաթեւ Արք., – մեզի համար կարեւոր հանդրուան մըն է, որովհետեւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը վըճռած է չարունակել իր այս օրհնաբեր ծառայութիւնը եկեղեցւոյ եւ ազգին, հակառակ տիրող անապատ պայմաններուն եւ հակառակ պահանջուած բոլոր զոհողութիւններուն, որովհետեւ չի կըրնար կանգ առնել եւ պէտք չէ որ կասի մարզակերտումի այս նուիրական դործը: Առանց մարզ հարստութեան՝ չունայ կ'աղքատանանք իրրեւ ազգ. եւ եկեղեցի»: Ապա բացուած է Դպրեվանքի նոր չէնքի կառուցման եւ Հիմնադրամի մը ի նպաստ հանգանակութիւն մը: Սր. չաւիը եւ Վիքէն Շապղոյեան եղբայրներ 150 հազար լ. ոսկի նուիրած են նոր չէնքին գրադարանի կառուցման համար, Պուլղուրճեան եղբայրներ 50 հազար լ. ոսկի նուիրելով յանձն առած են դասարանի մը չինութեան ծախքերը, իսկ Մելիք Մելիքսէթեան յանձն առած է Տեսչարանին չինութիւնը նուիրելով 85 հազար լ. ոսկի: Կատարուած սրտարուխ նուէրները դումարը հասցուցած են 400 հազար լ. ոսկիի: Փակման խօսքը արտասանած է Օշական Վրդ.: Հանդիսութիւնը վերջ գտած է քոքթէյլով:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
«ԱՌԱՋ»Ը
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ՍՊԻՏԱԿ ՉԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ

ԶԷՅՆԱՊ ԼԵՐԱՆ ՎՐԱՑ

Զրադացպան Նաւօն կը թեւթէր Ս. Գիրքը, գտնելու համար էն համարը ուր Քրիստոս Ջհնոյի մը կը մօտենայ, մինչ Աթթին՝ ականները իրարու սեղմած կը տաչէր հսկայ խաչափայտը ձեռքի ուռպադով՝ որու կոթին վրայ չորցած, հնդապակի գղիրին արիւնը կար:

Զրադացպան Նաւօն կը չրջէր Ս. Գրքի էջերը, Նաճար Աթթին կը չարունակէր տաչել երբ լերան բնակիչներուն մէկը, կարծես մեղուներու պարսին պէս ինկու իրարանցում մը:

Նաճար Աթթին զադրեցաւ յանկարծ խօսը տալէ: Զրադացպան Նաւօն նոյնպէս յանկարծակիի եկած տեսաւ ժողովուրդը, որ կ'անցնէր արագ իրարու ձայն տալով.

– Զէյնապը, Զէյնապը, ... Զէյնապը լեռ կը բարձրանայ:

– Կ ըսեն, կ'ըսեն, որ Սպիտակ Չիաւորին հետ է:

– Իրա՞ւ, ի՞նչ, Մարտիկը ...

Ցուզում, իրարանցում, ինչպէս տարիը անջրդի արտերուն:

Զրադացպան Նաւօյի դէմքը մանկական բարեմտութիւն մը առաւ: Նաճար Աթթին դուրս եկած էր իր աչխատանոցէն:

– Սպասէ, Աթթին, միասին երթանք: Երկու բարեկամներ մոռցած հնագրակցի գղիրը փոսին մէջ ու Ս. Գիրքը անութին տակ, Նաւօն խառնուեցաւ ժողովուրդին: Ու բոլորը, բոլորը կ'երթային ձորին բերանը համար կապելու ու դիտելու մի քաղնի ձիաւորները, որ Ջիաթնուկի կողէն կ'իջնէին: Ձիաւորները պահ մը կորսուեցան, յետոյ երեւցան աւելի մօտ՝ բլուրի մը գագաթին՝ երբ վերջապէս հասաւ Արջ Սաքօն:

– Հէ՛յ, եավաչ, ո՞ւր էղպէս ափալ – թափալ:

– Մարտիկը, Սաքօ՛, Մարտիկը Զէյնապի հետ, – ձայն կուտային կին, տը – գամարդ եւ կարծես առաջին անգամն էր, որ լուրը կը հասցնէին Արջ Սաքօյին:

Սաքօն խիստ էր և ունէ մէկուն թոյլ չէր տար, որ մօտենար ձորին, Էհ, ի՞նչ ըսէր, ըսէ՞ր որ Մարտիկը եկող ձիաւորներուն հետ չէ: Սաքօն զգուշացաւ ժողովուրդի խանդավառութեան վրայ յանկարծ անձրեւ թափելու: Ըսէ՞ր, որ եկողը միայն Զէյնապն է:

Արջ Սաքոյէն յետոյ ժողովուրդի այդ խանդավառ ցոյցերուն մէջ երեւցաւ Զէյնի Կիրոսը, իր նոր մօրուսով: Երկար ատեն էր որ ժողովուրդը տեսած չէր Զէյնի Կիրոսը: Ան մօրուս ունէր եւ կարծես վառուած բարտիի երեւոյթ առած էր: Նոյն հին կարկանուած չալվարը: Անոր գլխին մէջը կարծես չարչարուած, խառնուած, ու հսկայ խաչ մը ուսին՝ Քրիստոս մըն էր որ լեռ կը բարձրանար:

Զէյնի Կիրոս երբ տեսաւ ժողովուրդի անհամբեր խանդավառութիւնը, ինքն ալ խառնուեցաւ անոնց հետ, որպէս թէ, իրաւ, Զէյնապին հետ լեռ կը բարձրանայ Սպիտակ Ձիաւորը:

×

Այդ առաւօտ դիրքերը հասած էր վարդաձորցի էրկէն Մինասին տղան, զոր Թաթոս իր հետ առած էր, որովհետեւ անիկա ծանօթ էր Ջրաւանի, մանաւանդ Ուստա Ուէֆիի տան, հանդիպելու համար Զէյնապին: Գաբիկ այդ առաւօտ լուր բերած էր, որ Զէյնապ լեռ կը բարձրանայ Մաթոսի առաջնորդութեամբ:

– Մաթո՞սի, ... – Զէրյի Կիրոս յանկարծ հարցուցած էր:

– Այո, այո, մենք զատուեցանք Ջորեպան Թաթոսէն: Ան կուզի մտաւ Թրքաց զօրքերուն հետ, որ մենք առիթ ունենայինք ճամբայ կտրելու եւ ազատելու Զէյնապը վտանգաւոր գծէն: Մենք այլեւս լուր չունեցանք Թաթոսէն, – խօսած էր էրկէն Մինասին տղան:

(Շար. 528)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԻԼԻԱ.– Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Սամուէլեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Սիւզան Աստուբեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Փափազեան, Այրի Տիկին Ժանէթ Սամուէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժաք Սամուէլեան եւ զաւակները եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք մասնակից եղան իրենց սուգին՝

Այրի Տիկին ԹՐՎԱՆՏ. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆԻ
(ծնեալ Գատեան)

մահուան առթիւ, պատահած Փետրուար 20-ին:

Եւ կը ծանուցանեն որ քառասունքի հոգեհանգիստը կը կատարուի Կիրակի, Մարտ 28, ժամը 11-ին Սէն – Ժեռմի Հայոց Եկեղեցին:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Ծաչի Իսի լէ Մուլինոյի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ՝ ընկերուհի Նիքոլ Եսայեանի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, իրենց հօր եւ մեծ – հօր՝ Փիլիպպոս Եսայեանի մահուան առթիւ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԾԱՁի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները Շաբաթ, Մարտ 27, ժամը 3-ին, սովորական հաւաքատեղին: Օրակարգ. – Շրջաբերականի ընթերցում, ձեռնարկ, զանազան հարցեր:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ Ի ՆՊԱՍՏ

ՄԱՐՍԻԼԻԱ ՀԱՑ ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՏԱՆ

Տիրուհի Զօսլոյեանի յիշատակին Պ. ժան Կարիպեան 50 Ֆ., Ապրահամեան Յարութիւնի յիշատակին՝ Այրի Տիկին Տօրումեան եւ զաւակները 50, Ղազարոս Կիւլեանի յիշատակին՝ Թէճիրեան ընտանիք 500 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Պարգեւ Սանեան, Տէրտէրեան եւ Խանթամուրեան ընտանիք, Հ. Մ. Ը. Մ. Արծիւ, եւ Տէր եւ Տիկին Աւետեան 100-ական Ֆ.:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս Եկեղեցին չնորհակալութեամբ ստացած է.– Այրի Տիկին Պերճուհի Անմահեան, Խաչիկ Փափազեան 100-ական, Տէր եւ Տիկին Գ. Ֆաքիրեան 200, Տիկին Սողոմեան 50, Տէր Խաչատուրեան, Տիկին Սալմասեան 100-ական, Տ. Սիմոնեանի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ, Տիկին Արէգնազ Քէպէնեան 50 Տ. Ճուճկուրտայեանի մահուան առթիւ, Պ. Պաղտասարեան Գըրիգոր 200, Տէր Յակոբեան 50 Ֆ.:

×

Մարսէյլի Ս. Թարգմանչաց Վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի.– Մինաս Պօղոսեանի մահուան քառասունքին Հոգեհանգստեան առթիւ.– Օրիորդ Է. Պօղոսեան Սահակ – Մեսրոպ երգչախումբին 150 Ֆ., Ազնիւ Պիսքիճեան Ծն. Յովհաննէսեանի մահուան Գ. տարելիցին հոգ.ին առթիւ.– Տէր եւ Տիկին Բ. Պիսքիճեան 200 ե. պ. 100 դպրոցին, ողբացեալ Անի Աշըգեանի քառասունքի հոգ.ին առթիւ.– պ. Բագրատ Աշըդեան Սահակ – Մեսրոպ երգչախումբին 300, պ. Տիգրան Պեքճեան Սահակ – Մեսրոպ երգչախումբին 100, ողբացեալ Պայծառ Բաղրատեանի մահուան տարելիցին հոգ.ին առթիւ.– Տէր եւ Տիկին Ա. Բարսեղեան ե. պ. 1000, Տէր եւ Տիկին Թ. Աճոյեան 300, Մօրոյեան ընտանիք ե. պ. 200, Տէր եւ Տիկին Թ. Համամճեան, Սուճեան, Պելտոյեան ընտանիքները 100-ական, Տէր եւ Տիկին Հ. Կոպալ 50, պ. Սուճուեան 30 Ֆ., խաղպինի նուէրներ.– պ. Ա. Հոլոբիկեան 400, Տիկին Արապաճեան 500, Տիկին Ն. Մելքոնեան 200, Տիկին Զ. Վարպետեան, Տէր եւ Տիկին Ժ. Աբիկեան, Տիկին Թամաքեան, Տիկին Ալիս Շահում, Օր. Ա. Հայգազեանեան, Տիկին Զ. Մանուէլեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Խաչիկեան, պ. Սարգիսեան 100-ական, պ. Ճ. Պաղըճեան 200, Տիկին Վ. Թադէոսեան, Տիկին Բ. Տէր – Մարգարեան, Տիկին Թիւթէլեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Ասրուեան, Տէր եւ Տիկին Ճ. Աւետիքեան, Ազնաւուրեան 50-ական Ֆ.:

RENCONTRE AVEC

Jean - Jacques VAROUJEAN

« ALFORTVILLE 1935... THEATRE AUJOURD'HUI »

Le Vendredi, 26 Mars. à 21h.

EXPOSITION DE DOCUMENTS D'EPOQUE

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
9, Rue de Madrid — 94140 Alfortville
Tél.: 376. 55. 89

Communiqué

« Par erreur de notre imprimeur, l'encart publicitaire annonçant pour le 31 Octobre 1981, le Gala - Banquet de l'A.A.C.O.A., a mentionné le numéro de téléphone de Mr. GUIRAGOSSIAN Joseph, lequel n'est pas membre de notre Asssociation.

« Un tel fait ne se reproduira plus ».

MIHRAN KEHYAYAN
Président de l'Association des Anciens Combattants d'Origine Arménienne
Section Issy - les - Moulineaux, Clamart et environs.

BAL - MASQUÉ

LES JEUNES DE L'U.G.A.B. vous invitent à leur GRAND BAL-MASQUÉ du Samedi 27 Mars, à partir de 22h.

Centre Culturel Alex Manoogian (118, rue de Courcelles — Paris 17)
Tél.: 520. 03. 18 — 227. 12. 26

Participation au frais:
— MEMBRES OU ETUDIANTS: 35 F.
— MEMBRES ETUDIANTS: 25 F.
— NON - MEMBRES: 50 F.

Vous pouvez retirer vos cartes de membre sur place.

— MINIMUM DE DEGUISEMENT EXIGÉ —

PROJECTION DE FILM

LA COMMISSION CULTURELLE
de l'Eglise Arménienne de Chaville
Organise
La Projection du Film:
« VAN et ANI » 1973
de M. et Mme. BRICOUT
le 27 Mars. à 20h.45
cette Projection sera suivie d'un Débat
Mme. KASBARIAN-BRICOUT signera son livre:
«LA SOCIETE ARMENIENNE AU 19e SIECLE»

UGAB — JEUNES

A VOS PINCEAUX... PRETS? PARTEZ!..

SEMAINE DE LA RENAISSANCE ARMENIENNE

Grand concours de peinture ouvert à tous sans limite d'âge, organisé par la section jeune de l'UGAB dans le cadre de la semaine pour le 24 Avril. Thème imposé:

« La Renaissance Arménienne »

Les tableaux seront exposés au Centre Culturel Alex Manoogian, 118, rue de Courcelles, Paris, à partir du Lundi 19 Avril.

Un jury composé de peintres renommés arméniens décernera les prix aux gagnants, le Dimanche 25 Avril.

Pour tous renseignements complémentaires et pour s'inscrire téléphoner à :

Mlle. Annie Ganinian — 322. 41. 63

PUBLICATIONS DE LA SORBONNE 14, Rue Cujas — 75231 Paris Cedex 05

Les Grandes Puissances, L'Empire Ottoman et les Arméniens dans les Archives Françaises (1914 - 1918)

Recueil de documents édités, avec une introduction historique.
par ARTHUR BEYLERIAN

un Volume 16 x 24 — 800 pages
Au Prix de Souscription de: 175 F. jusqu'au 30 Avril 1982
Parution prévue: Juin 1982

Bon de Souscription

Je vous adresse ci-joint la somme de.....F.
Veuillez m'envoyer ..... exemplaire(s) de l'ouvrage d'Arthur BEYLERIAN
LES GRANDES PUISSANCES, L'EMPIRE OTTOMAN ET LES ARMENIENS DANS LES ARCHIVES FRANCAISES (1914-1918)

Nom .....

Adresse *Ville*

Date *Signature*

- Par chèque de virement postal (3 volets) au nom de l'A.A.P.S. CCP 33 58330 Z La Source

- Par chèque bancaire établi au nom de l'A.A.P.S.

à Retourner:
Publications de la Sorbonne — 14, Rue Cujas - 75231 Paris Cedex 05

ԷՍԱՅԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Մշակութային եւ գեղարուեստական
ՅԵՐԵԿՈՑԹ – ԹԷՅԱՏԵՂԱՆԸ

Նուիրուած է

Մեծանուն բանաստեղծուհի – վիպասան եւ ուսուցչուհի՝

ՍԱՊՓՈ
– ՋԱՊԵԼ ԱՍԱՏՈՒՐ –

Կիրակի, Մարտ 28, ժամը 15·30-ին

au Centre Culturel Alex Manoogian
118, Rue de Courcelles - 75017 Paris

Ծրագիրը կը ներկայացնէ՝
ՕՐ. ՀԵՐՄԻՆԷ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Փէհլիվանեան – Գարագաշ երգիծերգ կ'ողեւորէ հանդիսութիւնը:

Սեղանները ապահովել, առաւօտեան մինչեւ ժամը 10:

Հեռաձայն.– 372·04·20

MENSUEL ARMENIEN CHERCHE

Secrétaire de Rédaction

PLEIN TEMPS
Pour Lyon
HOMME ou FEMME
Arménien Lu. Parle, Ecrit
DÉBUT AVRIL 1982
Ecrire Lettre Manuscrite
avec C.V. Photo et Références
à FRANCE — ARMÉNIE
5, Place Michel Servet — 69001 LYON

U. M. A. F.
ՀԱՅ ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ETUDIANTS EN MEDECINE PHARMACIE DENTAIRE
UNE REUNION D'INFORMATION ET DE CONTACT
avec des Enseignanats
Organisée par l'UMAF, aura lieu
au YAN'S CLUB
5, Avenue Reille — 75014 Paris
Le Jeudi, 25 Mars, à partir de 20h.30
Venez nombreux!
Buffet campagnard offert par l'UMAF

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՅՈՒՆԻՍ 13-ԻՆ

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ԵՐԿՈՒ ԲԱՑԱՌԻԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՊՐԻԼ 24-Ը՝ ԵՐԵՒԱՆ

ԱՊՐԻԼ 19-ԷՆ ՄԱՅԻՍ 4
ԿԱՄ
ԱՊՐԻԼ 22 - ԱՊՐԻԼ 29

Renseignements et Inscriptions:

A PARIS:
LEVON BAGHDASSARIAN
SABERATOURS
31, Rue d'Argenteuil
75001 — PARIS
Tél.: 261. 51. 13
Métro: Pyramides

A LYON:
VAROUJAN SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48, Cours de la Liberté
69003 — LYON
Tél.: (7) 860. 13. 66

A MARSEILLE:
JACQUES CHELELEKIAN
WASTEELS
87, La Canebière
13001 — Marseille
Té.: (91) 95. 90. 12

ՀԱՐԵՒԱՆԱԹԵՐԹ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ՀԱՐԱՒԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2 50 Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՄԱՐՏ
24
MERCREDI
24 MARS
1982

LE NUMERO 2 F. 50

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.133

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

57e ANNÉE — No 15.133

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԱՅՍՐՅՈՐԴԱՆԱՆ

ԼԱՐՈՒԱԾ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

ՊԱՂԵՍՏԻՆՑԻ ՄԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Պաղեստինցի երիտասարդ (17 տարեկան) ցուցարարի մը մահը չատ բուռն ըողոքներու եւ ցոյցերու առիթ կուտայ, քանի մը օրէ զրաւեալ հողամասերուն վրայ: Եւ Պէյրհի մէջ է, որ Պաղեստինցին իսրայէլեան բանակի կին-տրի մը զնդակին զոհ գացած է, ցոյցի ընթացքին եւ անկէ ի վեր մթնոլորտը քիչ մը աւելի լարուած է: Այսրյորդա-նանի այս քաղաքը, արդէն ամէն օր ցոյցերու թատերաբեմ է զանազան խոպանչեան ուժերուն: Երիտասարդին յուղարկաւորութիւնն ալ, հակառակ վտանգներուն, առիթ տուած է հսկայ ողանցքի մը, ուր նոյնիսկ պաղեստինեան դրօշակ մը կը ծածանէր մինչ իսրայէլացիները օդին մէջ զնդակ պարպած են ցրուելու համար բազմութիւնը, արտասուաբեր ռումբեր նետելէ ետք: Հոս ալ, սակայն, վիրաւորներ եղած են, ձեռնառամբերը այնպիսի ձեւով մը արձակած են, որ ոմանք իրենց քիթին-բերնին կերած են: Ընդհանուր մտահոգութիւն կը տիրէ արաբ քաղաքագետներուն մօտ, մանաւանդ հաստատուած լուսարձակէն ի վեր, երեք քաղաքներու մէջ, էլ-Պիրէհ, Ռամալլահ եւ Նապլուս: Բնակիչներն ալ այլեւս արտօնութիւն չունին հեռանալու Յորդանանի կամուրջները օգտագործելով, ինչ որ վախ կուտայ թէ Իսրայէլացիք կրնան Այսրյորդանանի բոլոր անցքերը, որոնք բաց կը մնան 1967-էն ի վեր, փակել:

Երեք քաղաքներուն մէջ ալ, ընդհանուր գործադուլը ամբողջական է եւ բանակը չի յաջողիր վերջ տալ:

Միւս կողմէ, Քնէսէթի (Խորհրդարան) մէջ, ընդդիմութիւնը երեք բանաձեւ ներկայացուցած է Պեկինի դէմ: Երկուքը ներկայացուած են համաձայնավար կուսակցութեան կողմէ, մէկն ալ աշխատաւորական կուսակցութեան: Երեքն ալ կը դատապարտեն իսրայէլեան իշխանութիւններուն վերաբերումը բնակչութեան հետ նաեւ ամբողջ կառավարութեան: Միայն-եալ - Նահանգներն իսկ «մտահոգ» են եւ կ'ուզեն ժամ առաջ կիրարկուած տեսնել ինքնավարութիւնը այդ շրջանը: Սակայն Տան բանբերին կցորդը յայտարարած է.- Բերթ ուժը մեզ կը մտահոգէ եւ խորապէս կը ցաւինք մարդկային կորուստներուն համար: Անհրաժեշտ է առաջ երթալ քիմքի Տէյվիտի համաձայնագրերու ճամբով եւ ձեռնարկել ինքնավարութեան»:

Մինչ որ, Սինայի վերջնական պարպումին (Ապրիլ 26) հինգ շաբաթ առաջ, իսրայէլեան կառավարութիւնը աւելի կարծրացուցած է իր դիրքը եւ նոյնիսկ կը սպառնայ: Պաշտպանութեան նախարարը՝ Շարոն չորս սպառնալիք կ'ընէ.- Ա) Իսրայէլ կրնայ Սինայը չպարպել եթէ սահմանային առկախ հարցերը չլուծուին: Բ) Իսրայէլ քանեւէորս ժամէն կրնայ նոյնիսկ թերակղզին եթէ չյարգուին քիմքի Տէյվիտի համաձայնագրերը: Գ) Բանակցութիւնները կը կատարուին երեսուղէմ կամ՝ չեն կատարուիր: Դ) Վերջապէս, ձախողութեան պարագային Իսրայէլ կը կցէ Այսրյորդանանը: Ըստ նախարարին, Իսրայէլ «եգիպտոսի ըրած զիջումներուն վերջին սահմանին հասած է»:

Գերպ. Քահուչի երուսաղէմի յոյն կաթոլիկ պատրիարքական փոխանորդը, որ Հռոմ է այլեւս (12 տարի բանտարկութեան դատապարտուած էր, Պաղես-տինցիներուն զէնք հայթայթած ըլլալու ամբաստանութեամբ 1974-ին եւ վատի-կանի միջամտութեամբ ազատ արձակուած 77-ին) հարցազրոյցի մը տուած է Մաքէնի, ուր կը ձաղկէ Իսրայէլը որ կ'ուզէ օրինաւոր դարձնել ինչ որ ապօրինի է: Զուգեր քաղաքականութեամբ ըզբաղիլ, բայց նուազագոյն մը կը պահանջէ Պաղեստինցիներուն համար՝ ազատութիւն եւ արժանաւորութիւն, բայց կ'ըսէ.- «Ազատութիւն չկայ զինուորական գրաւման տակ եւ արժանաւորութիւն չկայ առանց հայրենիքի»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԼԻՑՐՈՒԹԻ մէջ, դիւանագէտ մը եւս սպաննուեցաւ: Այս անգամ Իրաքի դեմ-պանաատն երրորդ քարտուղարն է: Մէկ-կուկէս ամիս է որ Պէյրութ էք: Նախա-պէս դեսպանատունը արեւմտեան - Պէյ-րութ էր բայց քանդումէն ետք (100 մեռեալ, մէկըն ըլլալով՝ դեսպանը) Հազմիէ (արեւելեան - Պէյրութ) փոխադրուած էր, որ բանակին հակակշռին տակ է:

ԻՐԱՔի ընկերվարական քիւրտիսթանի կուսակցութիւնը որ Յունուար 25-էն ի վեր երկու Ֆրանսացիներ պատանդ կը պահէ, իբրև գլխաւոր պայման դրած է՝ Ֆրանսայի զինուորական օժանդակութեան դադրեցումը Իրաքի, զանոնք ազատ արձակելու համար:

ՍԱԼՎԱՏՈՐ մեռած չորս հոլանտացի լրագրողներու հարցը կը շարունակէ յուզել միջազգային շրջանակները: Նախագահին բացատրութիւնները, ըստ որոնց լրագրողները զոհ գացած են երբ բանակը բախումներ ունէր կեռիլլաներուն հետ ոչ ոք կը զոհացնէ եւ աւելի այն վարկածը հիմնուած կը թուի, ըստ որուն բանակն է, որ սպաննած է լրագրողները: Նախագահը սկսած է սակայն ծայրայեղ-ալը ամբաստանել, քանի ընտրութիւն-ներէն վեց օր առաջ, հարկ է դէշ տպաւորութիւնը փոխել...:

ՎԱԼԵՉԱՑԻ նորածին աղջնակին մկրտութիւնը աւելի քան 15 հազար հանդիսականի ներկայութիւնը վայելեց բացի՝ հօրմէն, որուն արտօնութիւն չտրուեցաւ մասնակցելու արարողութեան: Այս արգելքն իսկ է, որ ցոյցի առիթ տուաւ կառնոքի մէջ, ուր ցուցատախտակներու վրայ ալ կարելի էր կարդալ՝ «ետ տը-էք Վալեզան»: Ապա, բազմութիւնը միաբերան երգած է լեհական հայրենասիրական հին օրհներգը՝ «Աստուած փրկէ Լեհաստանը»:

ՖՐԱՆՔԸ կը շարունակէ չտոկալ եւ երկուշաբթի օր, հակառակ նախորդ շաբթուան լաւատեսութեանց (նախարարներ՝ Տըլորի եւ Ֆապիուսի) երկուշաբթի օր, Պանք տը Ֆրանսը պարտաւորուեցաւ կրկին միջամտել: Սակարանը տոլարը 6,24-ի հասած էր:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ գիւղացիները վճռած էին փարիզ իջնել երեքշաբթի օր եւ ցոյցերով արտայայտել իրենց բողոքը: Կը սպասուէր 50-էն 100 հազար հողագործներու, ի հարկին նոյնիսկ բրաֆբէօրներու եւ կովերու: Հաւաքոյթը Նասիոն որոշուած էր եւ մինչեւ փանթէն բայց նաեւ կառ տը լ'Էթթ, խանգարելու համար քաղաքին երթեւեկը:

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ՎԱՆՔԷ ՎԱՆՔ...

«Թէրմիւման»ի յօդուածը

(Բ. և վերջ)

15 ժամուան մէջ հրաշք մը պատահած էր: Տղաքը, որ երէկ թրքերէն չէին կրնար խօսիլ, հիմա սոխակի պէս կը խօսէին թրքերէնով: Եւ մի առ մի պատմեցին թէ ով էին, ուրկէ եկած էին, եւ թէ ոչ ոք հոս իրենց Թուրքիոյ դէմ թշնամութիւն կը սորվեցնէր: Միայն հոս ալ կէտ մը մեր ուշադրութիւնը գրաւեց: Տղաքը միշտ նոյն բառերն ու նախադասութիւնները կը գործածէին: Կարծես անտեսանելի մէկը զանոնք կը գործածէր մարդամէքենայի նման:

Ապրիլ 24-ին ամբողջ մերկութեամբ աչքերու առջեւ կը փռուին բոլոր այն գործունէութիւնները որոնք Դպրեվանքին մէջ կը չարունակուին կրօնքի դիմակի տակ երիտասարդ ուղեղներու ներարկելու համար Թուրքի թշնամութիւն մը:

Հայերը, որոնք կը պնդեն թէ 1915-ին ցեղասպանութիւն մը կատարուած է, Ապրիլ 24-ին արարողութիւններ կը կազմակերպեն կղերականներու առաջնորդութեամբ: Այս արարողութիւնները աւելի վերջ փողոցային ցոյցերու ձեւ կ'առնեն, նոյնիսկ Երուսաղէմի Արաբներու վկայութեամբ, չատ անգամ թրքական դրօշակներ ալ կրակի կը տրուին:

Դպրեվանքին մէջ սկսելէ վերջ զերեզմանատունը եւ Երուսաղէմի նեղ փողոցներուն մէջ չարունակուող Ապրիլ 24-ի հանդիսութիւնները հաստատուեցան նաեւ Շահէ Աճէմեանի եւ Գէորգ Հինդլեանի կողմէ: Միայն թէ Գէորգ Հինդլեան ըսաւ որ «այս արարողութիւնները աշխարհին ամէն կողմը կը կատարուին, մենք չենք կրնար մոռնալ սպաննուած երկու միլիոն Հայերը: Հարիւր տարի ալ եթէ անցնի, մոռնք պիտի չարունակուին»: Իսկ Շահէ Աճէմեան աւելցուց որ այս նիւթին մէջ համաձայնած են թրքական հիւպատոսարանին հետ, թէեւ այս վերջինները մերժեցին այդպիսի համաձայնութիւն կնքած ըլլալ եւ ըսին որ յաճախ Արաբներն են որ արգելք կ'ըլլան Հայերուն փողոց թափելուն եւ դէպքեր յարուցանելուն: Հայերը այս տարի ալ մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնեն:

Դպրեվանքի տեսուչ Շահէ Աճէմեանն ու ուսուցիչ Գէորգ Հինդլեանը, ընդունելով հանդերձ Ապրիլ 24-ի արարողութիւնը, մանրամասնութիւն չտուին, բայց տեսուչի օգնական Հայգօ Էլոճեմը վարդապետ հետեւեալը կ'ըսէ այս մասին.-

«Սրահին մէջ կը տեղաւորուի Հնչակեան Դաշնակիներու պատրաստած մէկ քարտէսը, ուր կը տեսնուին Անատոլուի բեւեռեան նահանգները, իսկ այն վայրերը, ուր ցեղասպանութիւն կատարուած է, ցոյց կը տրուին զանկի պատկերներով: Ջատէն արեան նշաններ ալ կը դրուին քարտէսին վրայ: 1980-ին Շահէ Աճէմեան, Տէրտէրեան Պատրիարքի պըլտումներով լինձի 24 հատ զանկ պատրաստել տուաւ: Նոյնիսկ ստիպեցին որ սրահը զարդարեմ: Հնչակ կուսակցութենէն Գէորգ Ադամեան եւ Դաշնակ կուսակցութենէն Թիրայր անուն տէֆորթէօր մը լինձի օգնեցին: 24 զանկերը, զորս չինած էի, Թիրայրին կողմէ կուտակուեցան սրահին մէկ անկիւնը: Վրան խաչ մը դրին, եղերքն ալ մոմեր վառեցին: Քարտէսը կախեցին, վրան ալ սպիտակ դրեցին. «Հայկական հողերը Թուրքերու կողմէ առնուեցան»:

«Հանդէսին բացումը ըրաւ Շահէ Աճէմեան: Ինչպէս միշտ, ան Թուրքերուն դէմ խօսեցաւ այս անգամ ալ: Օրուան կարեւորութիւնը բացատրեց, յետոյ խօսեցաւ Տէրտէրեան Պատրիարք, որ ուրախութիւն յայտնեց Դաշնակ ու Հնչակ կուսակիրներու ներկայութենէն: «Այսօրուան նշանակութիւնը լաւ գիտեմ, քանի ան, ես ալ ապրեցայ այդ օրերը, իմ ալ հայրս մայրս մեռան: Հիմա մեզի համար մէկ մտածում միայն պէտք է ըլլայ. միանալ ու չկորսնցնել այն հողերը զոր ունինք»:

«Երբ արարողութիւնը վերջացաւ, ուսանողները, զանկերու պատկերներով, քալեցին մինչեւ գերեզման եւ հոն, յուշարձանին առջեւ ալոկաններ պտռալէ ետք, վերջ տուին հանդէսին: Ռամկավարներէն կարապետ կարապետեան խօսք առաւ: Հանդէսէն վերջ ես թելեփիւ զացի: Վերադարձիս լսեցի որ Դաշնակ ու Հնչակ ներկայացուցիչները փողոցը ցոյցեր ըրեր են եւ Թրքական դրօշակն ալ այրեր են»:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԱՀ
ԹԱՏԵՐԱԳԻՐ
ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԱՐԱՔՄԱՆԵԱՆԻ

«Սովետական Հայաստան» օրաթերթի Մարտ 16-ի թիւէն կ'իմանանք մահը թատերագիր եւ հրապարակագիր Ալեք-սանդր Արմէնի Արաքսմանեանի: Ծնած էր 1911-ին՝ Ալեքսանդրապոլ (Լենինական): Ուսումը առած է Թիֆլիսի Ստ. Լիսից-եան վարժարանը եւ 1928-էն սկսեալ ուսուցչական պաշտօն վարած է Լենինա-կանի եւ շրջակայ գիւղերու մէջ: 1943-ին փոխադրուած է Երեւան եւ աշխատած Դ. Սունդուկեան թատրոնը եւ «Սովետական Հայաստան» օրաթերթի խմբագրութեան մէջ: Եղած է «Հայֆիլմ» արուեստանոցի սենարիոներու խմբագրական կազմի ղե-կավարը: 1968 – 1973 թուականներուն խմբագրած է «Էկրան» հանդէսը: 1937-ին Լենինականի մէջ բեմադրուած է Արաքս-մանեանի անդրանիկ թատերախաղը՝ «Էմմանուէլ» ողբերգութիւնը, որ նուիր-ուած էր Միքայէլ Նալբանդեանի կեան-քին ու գործին: Ցետագային նոյն թեմա-յին անդրադարձած է իր «Միքայէլ Նալ-բանդեան», «Հիւսիսային ռապսոդիա» թատերախաղերուն եւ «Ճանապարհ դէպի կամիչլին», «Ազատութիւնն աքսորական» ընդարձակ վէպերուն մէջ: Ալեքսանդր Ա-րաքսմանեան հարուստ վաստակ մը ունի թատերական մարզին մէջ: Իր թատերա-խաղերը մնայուն ներկայութիւն մը եղած են Երեւանի, Լենինականի, Մոսկուայի, Վլադիմիրի եւ այլ քաղաքներու բեմե-րուն վրայ: Ցիշենք ամէնէն ծանօթներէն «Արծուիկը», «Անտառները չարժուում են», «Հրաբխի վրայ», «Երբ տանն աչքեր չկան», «Վարդեր եւ արիւն», «Ֆո սրտի կրակը», «Փիղը պարում է», «Վաթսուն տարի եւ երեք ժամ», «Պատեր անդունդի վրայ», «Զէնիթում», «Ժառանգորդներ» եւայլն: Ունի նաեւ բազմաթիւ վիպակ-ներ ու պատմուածքներ, ինչպէս՝ «Ճամ-բաներ, ճամբաներ», «Հրդեհ» եւայլն, որոնք լոյս տեսած են նաեւ Մոսկուա եւ Մոր. Միութեան կարգ մը հանրապե-տութիւններու մէջ:

———×———

ԶԱՐՈՒՀԻ ԴՈԼՈՒԽԱՆԵԱՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԹԱՊԱՒԻՆ ՄԸ

Համամիութենական «Էկրան» ձեռնար-կութեան հեռատեսիլի երաժշտական ժա-պաւէններու արուեստանոցը չարժանկար մը պատրաստած է, նուիրուած երգչուհի Զարուհի Դոլուխանեանի կեանքին ու վաստակին: Շարժանկարը ցուցադրուած է Մոսկուայի հեռատեսիլէն: Դոլուխան-եանի ստեղծագործական ուղին սկսած է 1939-ին, Երեւանի Օփերայէն: 1949-ին Պուտափեշտ տեղի ունեցած երիտասարդ-ներու եւ ուսանողներու համամիութենա-կան փառատօնին առաջին մրցանակը չա-հած է, որմէ ետք շրջագայութի ելած է Մոր. Միութեան զանազան շրջանները եւ արտասահման: Թապաւէնին մէջ Զարուհի Դոլուխանեան կը մեկնաբանէ հայկական դասական եւ արդի երաժշտութեան նը-մոյշներ, ինչպէս նաեւ երգեր Չենտըլէ, Շուպէրթէ, Ռախմանինովէ, Կոմիտասէ:

Գրող Մովսիսյանի անխոնջ գործունեությունը

Գրող Մովսիսյանի անխոնջ գործունեությունը

Գրող Մովսիսյանի անխոնջ գործունեությունը

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԱԽԱԳԱՀ ԼԵՎՈՆ ՏԵՐ-ՊԵՏՐՈՍՅԱՆԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐԻ ՆԱԽԱԳԱՀՆԵՐԻ ՀԵՏ

Հայկական ԽՍՀ Նախագահ Լևոն Տեր-Պետրոսյանը հանդիպում է ունեցել Հայկական հանրային համայնքների նախագահների հետ:

Հանդիպմանը մասնակցել են Հայկական հանրային համայնքների նախագահներ Ա. Ա. Ալեքսանյանը, Ա. Ա. Ավետիսյանը, Ա. Ա. Ասատրյանը, Ա. Ա. Գրիգորյանը, Ա. Ա. Գրիգորյանը, Ա. Ա. Գրիգոր

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Արշալոյս Քըխեան, Տէր եւ Տիկին Սիմոն Քըխեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արտաւազդ Քըխեան եւ զաւակները, Գ. Ռ ը ն է Թ ո ր ո ս ե ա ն եւ Տիկինը (ծնեալ Քըխեան) *եւ զաւակները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք մասնակից եղան իրենց սուգին՝*

ԼԵՒՈՆ ՔԸԽԵԱՆԻ

մահուան առթիւ :

Իր ողբացեալ ամուսնոյն յիշատակին՝ Տիկին Արշալոյս Քըխեան 4000 Ֆ. կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի կայանին (առանձնալ «Ճառաչ»էն) եւ 1000 Ֆ. «Ճառաչ»ին :

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՅՈՒՆԻՍ 13-ԻՆ

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԱՐՆՈՒՎԻԼ

Ի գիտութիւն Առնուվիլի եւ շրջանի հայ հասարակութեան, Ուրբաթ, Ապրիլ 2–ին երեկոյեան ժամը 7–ին, Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ մէջ կը կատարուի Հոգեմատ արարողութիւն նահատակութեամբ հայրապետական պատուիրակ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

եւ մասնակցութեամբ փարիզեան շրջանի բոլոր եկեղեցականներու :

Կը հրաւիրուի ժողովուրդը ներկայ գտնուելու այս արարողութեան :

Ս. ԹԱԴԷՈՍ ՄԱՐՄԷՏ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

Ընտրողական յանձնախումբս խորհրդակցելէ ետք, Յակոբ Եպիսկ. Վարդանեանի հետ, փակուած նկատեց Ս. Թադէոս-Բարթողիմէոս Եկեղեցւոյ Թաղականութեան թեկնածուներու արձանագրութիւնը, եւ որոշեց կատարել Թաղական Մարմնի ընտրութիւնը Կիրակի, Մարտ 28–ին, առաւօտեան ժամը 10–էն մինչեւ ժամը 18, եկեղեցւոյ խորհրդարանին մէջ, արձանագրուած թեկնածուներու մէջէն :

Քուէարկողները պէտք է լրացուցած ըլլան 21 տարիքը : Տեղւոյն վրայ պիտի ստանան թեկնածուներուն անուանացանկը, որուն մէջէն պիտի ընտրեն 11 հոգի, տասնմէկէն պակասը ընդունելի է, իսկ տասնմէկէն աւելին քուէացանկը չեղեալ կը համարուի :

ԸՆՏՐՈՂԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՋ ՓԱՐԻԶ

Այս Շաբաթ օր, ոտն է Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին՝ սոսկալի չարչարանացն եւ մահն ի Վիրապն :

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10–ին Ս. Պատարագ կը մատուցուի՝ Խորանին վարագոյրը բաց :

ՊԱՏԱՐԱԳ
ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՄԱՏՈՒՌԻՆ ՄԷՋ

Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան մատուռին մէջ, պատարագ կը մատուցուի, Շաբաթ, Մարտ 27, ժամը 10·30–ին :

կը պատարագէ՝
ՄԵՍՐՈՊ ՔՀՆԾ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հայկական Ուսումնասիրութեան, Վաւերագրութեան եւ Տեղեկութեան Կեդրոնը (ՀՈՎԱՏԵԿ) ձեռնարկած է հիմնել երաժշտական մասնաճիւղ մը, որու նպատակներն են.-

1.- *Սփիւռքահայ երաժշտութեան զարգացման սատարել :*

2.- *Հայկական երաժշտութեան տարածման գործ տալ, յատկապէս երաժշտական փաստաթուղթերու, նօթերու, գրքերու եւ երաժշտական գործերու տարածումով :*

3.- *Սփիւռքի զանազան երկիրներու եւ Սովետական Հայաստանի հայ կամ օտար երաժիշտներու եւ երաժշտասէրներու միջեւ հաղորդակցութեան եւ կապակերպման միջոց հանդիսանալ, յատկապէս հայ երաժիշտներու կեդրոնական ցանկի մը պատրաստութեամբ :*

«ՀՈՎԱՏԵԿ»ը արդէն սկսած է ստանալ երաժշտական փաստաթուղթեր Սովետահայաստանէն եւ Սփիւռքի երկիրներէն :

ՀՈՎԱՏԵԿ-ը կոչ կ'ուղղէ.-

1.- *Սփիւռքի բոլոր հայրենակիցներուն, որ իրենց օժանդակութիւնը բերեն ուղարկելով՝ իրենց տրամադրութեան տակ եղող որեւէ հին կամ նոր փաստաթուղթ (նօթեր, գրքեր, անտիպ գործեր : եւայլն...) հայ երաժշտութեան եւ հայ յօրինողներու մասին :*

2.- *Սփիւռքի բոլոր հայ երաժիշտներուն, երաժշտագէտներուն եւ երաժշտասէրներուն որ իրենց մասին մանրամասն տեղեկութիւններ ուղարկեն՝ կեդրոնական տեղեկութեան ցանկի մը պատրաստութեան համար :*

C. E. D. I. A.
15, Rue de 24 Avril 1915 — Décines
Tél.: (7) 849. 42. 97

PROJECTION DE FILM

LA COMMISSION CULTURELLE
de l'Eglise Arménienne de Chaville
Organise
La Projection du Film:
« VAN et ANI » 1973
de M. et Mme. BRICOUT
Le 27 Mars, à 20h.45 très précises
SALLE DE L'EGLISE
4, Rue des Trois Champtiers — Chaville
cette Projection sera suivie d'un Débat
Mme. KASBARIAN-BRICOUT signera son livre:
«LA SOCIETE ARMENIENNE AU 19e SIECLE»

RENCONTRE AVEC
Jean - Jacques VAROUJEAN
« ALFORTVILLE 1935...
THEATRE AUJOURD'HUI »
Le Vendredi, 26 Mars. à 21h.
EXPOSITION DE DOCUMENTS D'EPOQUE
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
9, Rue de Madrid — 94140 Alfortville
Tél.: 376. 55. 89

ԽՆԶՈՅԿ
ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Տարօն - Տուրուբերանի Հայր. - Միութեան կողմէ, Կիրակի, Մարտ 28 ժամը 11-էն 24 Սալ տէ Ֆէր : Նուագախումբ՝ Ազի ձոխ պիւֆէ, խորոված :

Ջերմ մթնոլորտ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏԻՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները Շաբաթ, Մարտ 27, ժամը 3–ին, սովորական հաւաքատեղին : Օրակարգ. – Շրջաբերականի ընթերցում, ձեռնարկ, զանազան հարցեր :

Sortie de Ski â ALLEVARD

Կազմակերպութեամբ Տէսինի Հայ Մըչակոյթի Տան, մեկնում Ուրբաթ, Մարտ 25, ժամը 18–ին, Մշակոյթի Տան առջեւ : Վերադարձ Կիրակի կէսօրէն ետք :

U. M. A. F.
ՀԱՅ ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ETUDIANTS EN
MEDECINE PHARMACIE DENTAIRE
UNE REUNION D'INFORMATION
ET DE CONTACT
avec des Enseignanats
Organisée par l'UMAF, aura lieu
au YAN'S CLUB
5, Avenue Reille — 75014 Paris
Le Jeudi, 25 Mars, à partir de 20h.30
Venez nombreux!
Buffet campagnard offert par l'UMAF

ԷՍԱՆԵԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Մշակութային եւ գեղարուեստական
ՅԵՐԵԿՈՑԹ – ԹԻՑԱՍԵՂԱՆԸ

նուիրուած է

Մեծանուն բանաստեղծուհի - վիպասան եւ ուսուցչուհի՝

Ս Ի Պ Ի Լ Ի Ա
– ՋԱԳԻԼ ԱՍԱՏՈՒՐ –

Կիրակի, Մարտ 28, ժամը 15·30-ին

au Centre Culturel Alex Manoogian
118, Rue de Courcelles - 75017 Paris

Յօրելեարը կը ներկայացնէ՝
ՕՐ. ՀԵՐՄԻՆԷ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Փչհվիանեան – Գարագեայ երբեմն կ'ողեւորէ հանդիսութիւնը :

Սեղանները ապահովել, առաւելագոյն մինչեւ ժամը 10 :

Հեռաձայն.– 372· 04· 20

Communiqué

« Par erreur de notre imprimeur, l'encart publicitaire annonçant pour le 31 Octobre 198 le Gala - Banquet de l'A.A.C.O.A., a mentionné le numéro de téléphone de Mr. GUIRAGOSSIAN Joseph, lequel n'est pas membre de notre Asssociation.

« Un tel fait ne se reproduira plus ».

MIHRAN KEHYAYAN
Président de l'Association des Anciens Combattants d'Origine Arménienne
Section Issy - les - Moulineaux, Clamart et environs.

ԲԱՑԱՌԻԿ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

Մասնակցութեամբ՝ ՆՈՐՎԱՆ ԵՊՍ. ՋԱՔԱՐԵԱՆԻ
Ընկերակցութեամբ՝ ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ

ՄԱՅԻՍ 5 - 12

Voyage spécial à JERUSALEM

circuit Galilée
du 5 au 12 mai

Départ de PARIS, LYON et MARSEILLE

Renseignements et Inscriptions:

A PARIS:
LEVON BAGHDASSARIAN
SABERATOURS
31, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
tél. 261 - 51 - 13
M° Pyramides

A LYON:
VAROUJAN SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48, Cours de la Liberté
69003 — LYON
Tél.: (7) 860. 13. 66

A MARSEILLE:
JACQUES CHELELEKIAN
WASTEELS
87, La Canebière
13001 — Marseille
Té.: (91) 95. 90. 12

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

TRANSTOURS

ORGANISE PLUSIEURS VOYAGES POUR L'ANNEE 1982

Spécial ARMENIE

Une semaine en avion à Erevan
et une semaine en CROISIÈRE à bord du TARASS CHEVTCHENCO

4 possibilités :
1) du 24 Avril au 9 Mai, séjour à EREVAN du 25 Avril au 3 Mai et escale à ODESSA, ISTANBUL, NAPLES, et TOULON.
2) du 24 Avril au 8 Mai, escale à TOULON, CYTHERE, MUDANYA, SOTCHI et séjour à EREVAN du 30 Avril au 7 Mai.
Prix, tous compris : Cabine à 4 personnes : 4690 F., à 2 personnes : 5530 F.
3) du 29 Juillet au 14 Août (*aller avion, retour bateau*).
4) du 14 au 31 Août (*bateau-avion*)
Prix, tous compris : Cabine 4 personnes : 4770 F., 2 personnes : 5600 F.

ԵՒ ԱՊԱՀՈՎԵՑԷՔ ՁԵՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՐ ԱՅԼ 6 ԽՈՒՄԲԵՐՈՒՆ:
ԵՐԹ ՈՒ ԴԱՐՁ ՕԴԱՆԱՒՈՎ
ԱՐՄԵՆԻԱ Հիւրանոց, Ա. կարգի սպասարկութիւն :

Ապրիլ 20 – Մայիս 5 – ՄՈՍԿՈՒԱ – ԵՐԵՒԱՆ :

ԾԻԾԵՌՆԱԿԱԲԵՐԴ
ԱՊՐԻԼ 24–ԻՆ

Յուլիս 10 - 28 Լենինկրատ (4 օր), Մոսկուա եւ Երեւան (9 օր):
Օգոստոս 7 - 21 Քիեվ – Երեւան:
Սեպտեմբեր 4 - 18 Քիեվ – Երեւան:
Հոկտեմբեր 4 - 19 Մոսկուա – Երեւան:
Դեկտեմբեր 20–էն Յունուար 4՝ Մոսկուա – Երեւան :

Արձանագրութեանց համար՝ Կ. ՈՒՆՃԵԱՆ
TRANSTOURS 25, rue d'Argenteuil, 75001 Paris tél. 261. 58. 28
ուր կարելի է ներկայանալ ամէն օր, կէսօրէ ետք ժամը 15–էն 18 :
ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Դիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ՝
11, rue du Bassin, SAINT-JULIEN tél. 93. 04. 90 - (42) 83. 31. 55
ՎԱԼԱՆՍ՝ Ն. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ՝
9, rue Sully
ԼԻՈՆ՝ ՇԷՄԻՏԻԴԵԱՆԻ՝
16, Rue Chardonnet, 69120 VAULX en VELIN, tél. 868. 53. 05

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՄԱՐՏ
25
JEUDI
25 MARS
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Տրաւցսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատ: 2 50 Ֆ.

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.134

Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN

57e ANNÉE — No 15.134

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱԽԵՐԱՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՀԱՆՐԱՔՈՒԷ՝ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻՆ

ՆՈՐ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆ ԷՃԷՎԻՏԻ ԴԷՄ

—o—

Սահմանադրական Ցանճնախուռմբին նախագահն է՝ Օրհան Ալտըքաչքը որ յայտարարած է լրագրողներուն թէ Թուրքիոյ նոր սահմանադրութիւնը, որու գլխաւոր գիծերը պիտի ճշդուին Մայիսին, ժողովուրդին վաւերացման պիտի ենթարկուի Նոյեմբերին: Ըստ դէտերու, այս կարգադրութիւնը կը ձգտի համոզելու օտար երկիրները եւ մանաւանդ՝ Եւրոպան, որ զինուորականները վճռած են ժողովրդական վարչակարգը վերահաստատել:

Միւս կողմէ եւ հակառակ անոր որ Թինտըմանի տեղեկագրին մանրամասնութիւնները դեռ ծանօթ չէին, կ'ըսուէր որ Եւրոպայի յանձնախումբին հերթապահը որեւէ կերպ չօչափելէ չէ խուսափած: Պարզած է Եւրոպայի Տաններու մտահոգութիւնները ինչ կը վերաբերի մարդկային իրաւանց, կառավարուող դասակարգերուն եւ այն սպառնալիքներուն որոնց ենթակայ է Էճէվիտ: Խօսած է նաեւ չարչարանքի կիրարկման մասին: Ի դէպ, Ուրբաթ առաւօտ, երբ Ֆրանս – Ինթէռէն հարցազրոյց մը կը հաղորդուէր Ամերիկացիի մը հետ եւ իր ուշադրութեան կը յանձնէր չարչարանքի հարցը Թուրքիոյ մէջ, մարդը սա հրաշա՛լի պատասխանը տուաւ.– «Զարչարանք մի՛ըն եղած է Թուրքիոյ մէջ, նոր բան չէ քաղաքային իշխանութեան ատեն ալ կար բայց ասոնք, զինուորականները, դոնէ կը խոստովանին»...:

Պէտք, սակայն, առաւելաբար պնդած է այն անհրաժեշտութեան վրայ, որ կայ ժողովրդավար վարչակարգը վերահաստատելու եւ թուականն իսկ ճշդելու: Այդ ազդեցիկ է, որ զօր. Էվրէն ըսած կ'ըլլայ թէ որեւէ պատճառ չկայ, որ Սահմանադրութեան հանրաքուէն Նոյեմբերին չկատարուի:

Նոր հասած տեղեկութեանց համաձայն երրորդ քննութիւն մը բացուած է նախկին նախարարապետ՝ Պիւլէնթ Էճէվիտի դէմ, այս անգամ ալ հարցը կը վերաբերի Հալքի պարագլուխին տուած մէկ հարցազրոյցին հոլանտական թերթի մը, անցեալ Օգոստոսին:

× Մոնո-ի մէջ, թերթին յատուկ թղթակիցը, որ անցեալ շաբթու արդէն (տես «Յառաջ» Մարտ 19) երկար կ'անդրադառնար չարչարանքի վերաբերեալ հարցերուն, նոր յօդուած մը ստորագրած է (Լը Մոնո, Մարտ 24), ուր մանրամասն կը պարզէ ներկայ կացութիւնը: Թէ կ'ըսէ, մէկ կողմէ, պաշարման վիճակի որոշ մեղմացումներ կ'ըլլան (լուսարձակի կրճատում, առժամեայ ձերբակալութեան շրջանը 90–էն 45 օրի իջեցնել եւլն.), միւս կողմէ հալածանքը, զանգուածային գետնի վրայ մանաւանդ, չի դադրիր: Անգարայի դրախանութները կը խուզարկուին, ու կը վերցուին՝ Տուրկեշ, Տոլսթոյ, Գոգոլ, պարզապէս՝ «որովհետեւ, Ռուս են...»:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՑ ԾԱՆՐԱԲԱՐՁՆԵՐՈՒ ՑԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԱԹԷՆՔԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄՐՑԱՇԱՐՔԻՆ

Աթէնքի մէջ, Մարտ 12 - 14, տեղի ունեցան ծանրաբարձութեան միջազգային մրցումները, մասնակցութեամբ 16 երկիրներէ եկած 53 մարզիկներու: Մրցումները տեղի ունեցած են Նէա Զմիռնի Միլոնայի մարզադաշտին մէջ: Խորհ. Միութեան կազմէն հանդէս եկած են չորս հայ մարզիկներ, որոնցմէ Սամուէլ Մուրատեան եւ Եուրիկ Սարգսեան ոսկէ մետալներ, իսկ Օգսէն Միրզոյեան եւ Սանտրոս Մանուկեան արծաթէ մետալներ չհաած են, իրենց ծանրութեան դասակարգերուն մէջ: Խումբին հետ Աթէնք գացած է նաեւ աշխարհի ախոյեան Եուրիկ Վարդանեան, մարզիչի հանգամանքով:

Մարտ 13-ի մրցումներէն ետք, երեկոյեան, հայ մարզիկները իրենց պատասխանատուներով այցելած են Հայ Կապոյտ Խաչի «Լեւոն եւ Սոֆիա Ջակոբեան» վարժարանը, ուր հանդիպում մը տեղի ունեցած է, նախաձեռնութեամբ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ճունաստանի Շրջ. Վարչութեան: Խօսք առած են խումբին ղեկավարը՝ Մելիք Տէր - Օհանջանեան եւ մարզիչ Եուրիկ Վարդանեան, որ ներկայացուցած է հայ մարզիկները: Ցիշատակի նուէրներ փոխանակուած են Հ. Մ. Ը. Մ.ի Շրջ. Վարչութեան եւ հայ մարզիկներու միջեւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

Պեկին չհրաժարեցաւ, հակառակ անոր որ նախապէս ըսած էր թէ կը հրաժարի եթէ քուէարկութեան դրուած բանաձեւերը, հատկապէս ձայներ ստանան, թերեւս կամ դէմ: Արդարեւ երկու կողմն ալ՝ 58 ձայն էր բայց կառավարութեան մէկ բացառիկ նիստին, նախարարներու վեցը մխայն, կողմնակից էր հրաժարման, 12ը՝ դէմ: Մեծամասնութեան առարկութիւնն այն էր, թէ այս միջոցին նման հրաժարում մը, կը նպաստէ Այետրյորդանանի դէպքերը դատապարտողներուն:

ԿՈՒԱԹԵՄԱԼԱՑԻ մէջ պետական հարուած մը տեղի ունեցած է եւ զինուորականները իշխանութիւնը ձեռք առած են, վերահաստատելու համար ժողովրդավարութիւնը: Պետական նոր (4–րդ) հարուած մըն ալ տեղի ունեցած է Պենկլա – Տէշ:

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ՓԵԼԻԶԻ, Վատիկանի ամէնէն հմուտ եւ վաստակաւոր դէմքերէն մէկը, մեռաւ առջի օր, 70 տարեկանին: Մեծ մասնագէտ կանոնական Օրէնքի, որ եկեղեցւոյ Սահմանադրութիւնն է եւ 1917–էն կը մնայ, կարդինալ Փելիչի ձեռնարկած բարեփոխման 18 տարիէ ի վեր:

ՀԱՐԻՒՐ ՀԱՋԱՐի մօտ կը նկատուի փարիզ ժամանած գիւղացիներու թիւը: Եռեքշաբթի օրուան ցոյցը, ցարդ կազմակերպուածներուն կարեւորագոյնը, չատ տպաւորիչ եղած է եւ որեւէ միջադէպի առիթ չէ տուած:

ՖՐԱՆԿԸ միշտ «յարձակման» ենթակայ է եւ Երեքշաբթի օր, տոլարը 6,27–ի բարձրացած էր: Ելմտական նախարարը հանդիսաւոր յայտարարութիւն մը ըրաւ վստահեցնելով որ Ֆրանքին տակը պիտի պահպանուի: Չորեքշաբթի առտու կացութիւնը կը բարելաւուէր:

ԷՖ – ՖՐԱՆՍԻ մեքենավարները որոշած են կրկին գործադուլի դիմել բողոքելու համար տնօրէնութեան այն որոշումին դէմ, որ կը ննջէ մեքենավարը Պօյինկ 737–երու մէջ, գոհանանալով մէկ օդուհուով եւ մէկ օդնական օդաչուով: Այս գործադուլը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 27, 28, 29, 30–ին, այսինքն Զատկեան մեկնումներու առեն:

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ԿԷՕՔՄԷՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ ԵՒ ԴՐՈՇՄԱԹՈՒԼԹԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Միլիյէթ մէջ է, որ «Թուրքիոյ գործուար օրերուն ուագ – դեսպաններ» խորագրուած յօդուածաշարքին մէջ, ուագ դեսպան Օզուզ Կէօքմէն, իր զանազան յուշերուն կարգին, կը պատմէ արժանաքիննեան պատմութիւն մը, որու ամէնէն «շահեկան» տողերը, կը կազմեն վերջին պարբերութիւնը...

×

«Կէօքմէն Անգարայէն հրահանգ ստացաւ որ, Աթաթիւրքի մահուան 25–ամեակին առթիւ Արժանթինի կառավարութիւնը համոզէ, Աթաթիւրքի մասին դրոշմաթուղթեր հրատարակելու ուղղութեամբ: Իսկոյն դիմեց Տոքթ. Իլիայի եւ դրական պատասխան ստացաւ: Բայց երբ լուրը լսուեցաւ, Արժանթինի 50 – 60 հազար Հայերը ոտքի ելան եւ պոռալ սկսան:

– «Արժանթինի մէջ ի՞նչպէս կը հրատարակուի դրոշմաթուղթը այն մարդուն, որ հայկական ցեղասպանութեան հրահանգը տուած է:

«Մամուլի մէջ օրեր տեւող արշաւ մը բացուեցաւ այս ձեռնարկին դէմ: Թերթերը, ձայնասփիւռը եւ հեռատեսիլը, վախնալով Հայոց յարձակումներէն, անլսելի դարձուցին Կէօքմէնի ձայնը: Կէօքմէն, երբ հասկցաւ որ հայկական լոպին յաջողած էր համոզել Հաղորդակցութեանց նախարարը եւ ծրագիրը ջուրը պիտի իյնար, դարձեալ դիմեց Տոքթ. Իլիայի: Հետն ալ առաւ Աթաթիւրքի այն դիմանկարը, որուն հրատարակութիւնը ուզած էր: Տոքթ. Իլիա վճռական էր: Կէօքմէնի հրաւէրին վրայ, Աթաթիւրքին դիմանկարին եռին ստորագրեց հետեւեալ տողը. «Թուրքիոյ՝ խորին յարգանքներով»: Այս ստորագրութիւնը ծառայեց որպէս արտօնաթուղթ եւ դրոշմաթուղթը տպուեցաւ:

«Կէօքմէն սապէս կը չարունակէ.

«Երբ տեսան որ չէին յաջողած կացնահարել մեր ձեռնարկը, Հայերը սկսան սպառնալ, թէ օդը պիտի հանեն Պուէնոս – Այրէսի նամակատունը: Ես ալ, փաստելու համար որ չէինք վախնար ու վհատեր, այնպէս կարգադրեցի, որ 16 տարեկան աղջիկս Կիւլիւէրի կնքէ առաջին օրուան կնիքները, նամակատան մէջ.

«Մենք 6 – 7 հազար հոգինոց գաղութ մը ունինք Պուէնոս – Այրէսի մէջ: Հայ, հրեայ, չատը՝ Էլազըղ, Սվազ եւ Մարտինի կողմերէն եկած հուժկու մարդիկ, վստահելի ու լաւ նկարագրով: Հակառակ որ իրենց ոչ մէկ հրաւէր ուղղուած էր, տեսայ որ այդ օրը անոնք հինգ մեթր միջոցով կանգնած էին նամակատան մէջ եւ կը պաշտպանէին նամակատունը: Ահ – քերէս արցունք եկաւ: Անշուշտ որեւէ դէպք չպատահեցաւ:

Զեւը զտայ եւ հեռատեսիլ ելայ, պատմեցի «Հայկական Ցեղասպանութեան» ներքին ծալքերը: Արժանթինի ամէնէն նշանաւոր խօսնակը, յայտագիրը փակելէ առաջ, հարցուցեր է.

– Աթաթիւրք ո՞ւր էր Ապրիլ 25 1915ին:

– Գնդապետի աստիճանով Սոֆիայի մէջ պինուորական կցորդ էր:

Գնդապետի աստիճանով կցորդ մը Սոֆիայի մէջ ի՞նչպէս կրնայ հրահանգել «Հայկական Ցեղասպանութիւն» մը: Ճետոյ աւելցուցեր է.

– Թող հրամմեն, անոնք որ հակառակը կրնան պնդել:

Երբ դրոշմաթուղթի հարցը փակուեցաւ, Արժանթինի լրագրութեան պետը քոքթէյլի մը ընթացքին սապէս ըսաւ.

– Այս բոլորը կը կատարուին նշանաւոր ու ծանօթ մեր բարեկամին կողմէ:

Այս խօսքին վրայ Կէօքմէն անմիջապէս յիշեր է Խորհ. Միութիւնը: Փակեր է Սովետ դեսպանին օճախքին.

– Չէ՞ք ամչնար, ըսեր է անոր:

Ան ալ հազար երդում ընելով պնդեր է որ «այս անգամ մենք չէինք այս գործը խառնչտկողը»:

Մինչդեռ մարդը ակնարկեր է Ճունաստանի:

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՑՈՂ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ, ՄԱՐՏ 10 – 15)

ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԵՐԷՆ ՆՈՐ ՀԱՒԱՔԱԾՈՅ ՄԸ ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԾ

«Սովետական Գրող» հրատարակչութեան «Հայ դասականների գրադարան» մատենաշարէն լոյս տեսած է նոր հատորիկ մը, որուն մէջ տեղ գտած են արեւմտահայ բնաստեղծներ Ռուբէն Որբերեանէն, Ռուբէն Սեւակէն, Վահան Թէքէեանէն եւ Մատթէոս Զարիֆեանէն քերթուածներ: Ցառաջաբանին մէջ Վազգէն Գաբրիէլեան, որ նաեւ դիրքը կազմողն է, կը գրէ. «Ի. դարի սկզբին անհնախընթաց բարձրութեան հասաւ հայ պոէզիան: Մեր գրականութեան անգամանում արմատ արձակեցին ու կաղնիացան Թումանեանն ու Վարուժանը, Տէրեանն ու Մեծարենցը, Զարենցն ու Թէքէեանը: Այդ մեծերի կողքին ստեղծագործում էին ուրիշ չատ տաղանդաւոր բանաստեղծներ, որոնք իրենց թարմ ու ինքնատիպ խօսքով հարստացրին մեր դասական պոէզիան: Արեւմտահայ բանաստեղծութիւնը Պետրոս Դուրեանից յետոյ աշխուժացաւ 90–ական թուական–ներին եւ ամբողջացաւ Ի. դարի սկզբում»: «Հայ դասականների գրադարան» մատենաշարով լոյս տեսած են նաեւ Դանիէլ Վարուժանի, Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանի, Սիամանթոյի, Ցակոբ Պարոնեանի, Երուանդ Օտեանի, Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի, Պետրոս Դուրեանի եւ այլոց գերքերը: «Սովետական Գրող» հրատարակչականը, ամբողջացնելէ եռք մատենաշարի երեսուն հատորները, ընթերցողին կը ներկայացնէ հայ նոր գրականութեան լաւագոյն նմոյշները:

×

ԴԵՐԱՍԱՆՈՒՀԻ ԱՆԱՀԻՏ ԹՈՓՉԵԱՆԻ ՆՈՐ ԿԵՐՊԱՐԸ

Վերջին տարիներուն չարժանկարի մէջ ստեղծած բազմաթիւ կերպարներուն վրայ հատ մը եւս աւելցուցած է Երեւանի Դրամատիկ Թատրոնի դերասանուհի Անահիտ Թոփչեան: Հայ չարժարուեստա–դէտներու պատրաստած «Քնարական երթ» ժապաւէնին մէջ, որ մօտ ատենէն կը ցուցադրուի, դերասանուհին կը մարմնաւորէ բարձր հասարակութեան պատկանող կնոջ դերը, որ 1918–ին կովկաս եկած է, նպատակ ունենալով ամէն գնով հարստանալ: Մանադէտները կը գտնեն, որ այդ չարժանկարին մէջ Անահիտ Թոփչեան յաջողած է ստեղծել արկածախնդիր կնոջ տիպարը, որ ինքզինք հակադրէ հասարակութեան բարոյական սկզբունքներուն: Ցայժմ մարմնաւորած է մօտ չիսուն դերեր՝ Շէյքսփիրի, Անույի, Զեխովի, Օստրովսքիի, Սիմընովի, Միլլէրի, դասականներու եւ արդի հեղինակներու թատերախաղերուն մէջ:

ԶԵՒԱԳՐԱԿԱՆ

ԹՈՐՈՍ ՌՕՍԼԻՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Թորոս Ռօսլինէ առաջ, Կոստանդին Ա.ի համար աշխատած էին Կիրակոս եւ Յովհաննէս զրիչները, ժԳ. դարու կէսերուն, բայց 1256–էն սկսեալ Թորոս Ռօսլին կ'արժանանայ կաթողիկոսին եւ արքունիքին հովանաւորութեան: Ռօսլին 1260–ին կաթողիկոսին համար կը ծաղկէ Երուսաղէմի թիւ 251 Աւետարանը, որ իր գրչութեան եւ նկարչութեան արուեստին լաւագոյն նմոյշներէն մին է: Գրքի – ուած ընտիր մագաղաթի վրայ, չատ ճոխ կերպով զարդարուած են խորանները, սկզբնագլուխները, Աւետարանիչները եւ տնօրինական նկարները:

Ան 1262–ին, կաթողիկոսին եղբօրորդ-ւոյն՝ Թորոս քահանային համար ուրիշ Աւետարան մը կը ծաղկէ, ճոխ կերպով զարդարուած խորաններով, Աւետարա – նիչներու նկարներով եւ բազմաթիւ տնօրինականներով: Այս Աւետարանը կը գտնուի Պալթիմօրի (Մէրիլենտ – Նա – հանգներ) Ուալթըրզ Արուեստի Թանգարանին մէջ, թիւ 539: Նախապէս կը գտնուէր Սեբաստիոյ Ս. Նշան Վանքին մէջ:

Աւիկա ամէնէն հարուստն է իր մանրանկարներով: Զեռագիրը կը բացուի Եւսեբիոսի եւ Կարպիանոսի դիմանկար – ներով: Նոյնքան ճոխ եւ զեղեցիկ զարդանկարուած են համաբարբառներուն խորանները, որոնցմէ քանի մը հատին գըլխազարդերուն մէջ պատկերացուցուած են մարգարէները: Ռօսլինի ստեղծագործ հնարամտութիւնները աւելի ցայտուն են նկարչերու յօրինումներուն մէջ: Կիլիկեան մանրանկարչութեան մէջ, Ռօսլին առաջինը եղած է որ նկարի մանրանկարները ներմուծած է բնագրին մէջ, մանրամասն պատկերացնելով ոչ միայն Աւետարանական շարքը, զետեղուած 15 էջեր գրաւող մանրանկարներու մէջ, այլեւ առանձին առակները, նոյնիսկ առակներու գրուագները. որոնք պատկերացուած են թէ' լուսանցքներու վրայ, թէ' բնագրի տարբեր մասերուն մէջ, եւ անոնց ընդհանուր քանակը կը հասնի 67–ի:

Այս ձեռագրին նկարները ուսումնասիրելով, Փրոֆ. Ս. Տէր Ներսէսեան կը հասնի այն եզրակացութեան, թէ նկարազարդումին մասնակցած են Թորոս Ռօսլինի անմիջական աշակերտները:

Զեռագիրը առաջին տպիտ դիտողին վրայ մեծ տպաւորութիւն պիտի ձգէ իր մեղմ, հարուստ ձայնային անցումներով, ուր առաւել կը հնչեն կարմիրն ու կապոյտը: Ռօսլին օգտագործած է գիծի եւ գոյնի լուծումի միջոցները, սակայն առաջինը ենթարկուած է երկրորդին: Թեթեւ տուներու օհնութեամբ ան հասած է ծաւալի ըմբռնումին: Տիպարները ներկայացուած են առանձին չարժուձեւով, բնականին հասնող կենդանութեամբ: Այս առընչութեամբ Ս. Տէր Ներսէսեան կ'աւելցնէ. «...Մենք հոս գործ ունինք խտէալականացուած բնականութեան մը հետ, ուր չեշտուած են աւելի նուրբ զգացումները, քան թէ կրքոտ զգացումները» (*):

Նոյն տարին, 1262, Թորոս Ռօսլին կը ծաղկէ գահաժառանգ Լեւոն Գ.ի եւ իր տիկնոջ՝ կեռանի համար Աւետարան մը, որ կը գտնուի Երուսաղէմի վանքին մէջ, թիւ 2660: Այս Աւետարանին մէջ կեդրոնական տեղը կը գրաւէ Թանկապին մանրանկար մը, որ պատմական տեսակէտէն մեծ արժէք կը ներկայացնէ: Անիկա գահաժառանգ Լեւոն Գ.ի եւ կեռան թագուհիին ամուսնութեան նկարն է: Դժբախտաբար Լեւոնին դէմքը մասամբ մը աւերուած է: Մանրանկարը արժէք ունի ոչ միայն զեղարուեստական ու պատմական տեսակէտով, այլեւ ազգագրական: Ցայտուն գաղափար մըն ալ կուտայ արքայական զգեստի մասին, որ Բիւզանդական կանոնին իր նմանութեամբ չատ ուշագրաւ է:

1265–ին, Ռօսլին կը ծաղկէ ուրիշ Աւետարան մը, այս անգամ ճգնաւորուհի, կեռանի համար: Այս ձեռագիրը նորէն տնօրինականներով զարդարուած է: Աւ-որ ալ նրբանկարները՝ խորանները, խաչելութիւնը. խաչէն իջեցումը, յարութիւնը, այլակերպութիւնը եւայլն, առանձին գրաւչութիւն մը կուտան ձեռագրին եւ անգամ մը եւս ի յայտ կը բերեն Ռօսլինի վրձինին հմտութիւնն ու վարպետութիւնը: Անոր զեղարուեստական դրօծերը մէկը միւսէն գրաւիչ ու հետաքրքրական են: Այս Աւետարանը կը գտնուի Երուսաղէմ, թիւ 1956:

Հետեւեալ տարին, 1266, Ռօսլին կը ծաղկէ Մաշտոց մը, Վարդան Եպիսկոպոս Նեսպնայի համար, նկարելով Հին եւ Նոր Կտակարաններէն տեսարաններ, ինչպէս Յովնան մարգարէն պատկերող երկու նկարներ (Յովնան կէտ ձուկին բերանը, Յովնան Նինուէ քաղաքի բլուրին վրայ նստած՝ դդմենիի չուքին. խոհուն նայուածքով կը սպասէ հրկիզումը քաղաքին): «Կարմիր Ծովէն անցքը Մովսէսի առաջնորդութեամբ», որ չատ հազուագիւտ նկար մըն է: Զեռագիրը կը գտնուի Երուսաղէմ, թիւ 2027:

Եւ վերջապէս, 1268–ին, նորէն Աւետարան մը կը ծաղկէ Լեւոն Գ.ի որդւոյն՝ Հեթում իշխանին համար: Այս Աւետարանը ճանչցուած է իբր «Մալթիայի Աւետարան, որ Երուսաղէմի Զեռագրաց Մատենադարանի թիւ 3627 թիւը կը կրէր: Ամէն. Տ. Եղիշէ Պատրիարքը նուիրեց Տ. Տ. Վազգէն Կաթողիկոսին, եւ ան ալ իր կարգին նուիրեց զայն Երեւանի Մաշտոցեան Մատենադարանին, այժմ՝ թիւ 10675:

Կրնանք ըսել թէ այս ձեռագիրը, իր բազմաթիւ տնօրինականներով: Թորոս Ռօսլինի ամենաճոխ եւ ամենաընտիր գործն է: Աւոր մանրանկարչական արուեստի գեղեցկութիւնները կը գրաւեն մեզ իրենց արտայայտիչ եւ խօսուն դէմքերով եւ սկզբնազարդերով: Նմանապէս առանձին ուշադրութեան արժանի է վերջին գաւառատանի նկարը, որ իր ամրողջութեան մէջ ցայտուն գաղափար մը կուտայ մեզի Թորոս Ռօսլինի հարուստ երեւակայութեան մասին: Լաւագոյն վրձինի արտադրութիւն մըն է այս մէկն ալ, ուր բազմաթիւ խմբական պատկերները, տիպարներու խօսուն արտայայտութիւններն ու չարժումները կը բարձրացնեն նկարին դեղարուեստական արժէքը:

Ռօսլինի մանրանկարչութեան ոճէն հետեւցնելով, երկու ուրիշ ձեռագիրներ կը վերագրուին իրեն, ինչպէս կը հաւաստէ Փրոֆ. Ս. Տէր Ներսէսեան: Աւոնք են՝ Երեւանի Մատենադարանին թիւ 5458 Աւետարանը, ծաղկուած 1266–ին Հոռոմկլայի մէջ Հեթում Ա.ի համար, եւ Ուաչինկթընի «Ֆոիո Կալըռի օֆ Արթ»ի թիւ 32.18–ը որ գրուած եւ ծաղկուած է Հեթում Ա.ի եղբօր՝ Վասակ իշխանի համար:

Իսկ Երեւանի Մատենադարանին մէջ գտնուող թիւ 8321 Աւետարանը, որուն մէջ կը գտնուի երիտասարդ Լեւոն Իշխանի դիմանկարը, կարելի է համարել Թ. Ռօսլինի ամենականուխ ծաղկած Աւետարանը, 1254 թուականին: Ուրեմն, այսպէս, ութ ծաղկուած Աւետարաններ հասած կ'ըլլան մեզի մեծահնչակ արուեստագէտի բեղուն վրձինէն (*):

Կը տեղեկանանք նաեւ Թորոս Ռօսլինի ծաղկած 1262–ի Աւետարանի յիշատակարանէն (որուն մասին խօսեցանք վերը), թէ Կոստանդին Ա. Կաթողիկոսի ժամանակ գրուած են չատ աւելի ձեռագիրներ, քան մեզի յայտնի եղածները: Այդ չըքնաղին գրուած է Հին Կտակարան մը եւս, որ մինչեւ հիմա յայտնի չէ եղած բանասիրութեան:

ՎԱՉԷ Ծ. Վ. ԻԳՆԱՏԻՈՍԵԱՆ

Մարսէյլ

(*) S. Der - Nercessian — «*Armenian Manuscripts in the Walters Art Gallery*», Baltimore, Maryland, 1973, p. 16.

(*) Նոյն, էջ 15:

LIVRES RECUS:

«*THE ENGLISH INFLUENCE ON WEST-ARMENIAN LITERATURE IN THE NINETEENTH CENTURY*»

By VAHE OSHAGAN

Cleveland State University. Ohio — 1982

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՆԻՒԹԵՐ ՌՈՒՄԷՆ ՄԱՄՈՒԼԻՒՆ ՄԷՋ

«Վեց Դարերու Պատմութիւն

ԽՄԲ.– Պուէնոս Այրես լոյս տեսնող «Աբգալիք ռումէն» շաբաթաթերթին մէջ յուշագրած մը ստորագրած է Էմիլիէն Փանիեանց: «Վեց դարերու պատմութիւն» խորագրին տակ յօդուածագիրը շահեկան տեղեկութիւններ կուտայ Ռումանահայութեան մասին:

———×———

Վերջերս ոսնուեցաւ Սուչաւայի էպիսկոպոսական պալատը մաղազաթի մը արձակման 580-ամեակը. առաջին վաւերագիրը, որ կը վկայէ Հայերու ներկայութիւնը Ռումանիոյ հողին վրայ: Այս վաւերագիրը կրնայ հանդիսանալ Ռումանիոյ մէջ հայ բնակչութեան պատմութեան մեկնակէտը:

Իշխան Ալեքսանտր Բարլին, տոորագրելով այդ վաւերագիրը, դաղթական Հայերը կը հրաւիրէ Մոլտաւիա, մշակութեան համար առեւտուրին եւ, այսպէս, նպաստելու Մոլտաւիոյ քաղաքներու վայրերու բարգաւաճման: Ալեքսանտր Բարլին չէ եղած Մոլտաւիոյ միակ իշխանը, ընծայելու իր հիւրընկալութիւնը ժողովուրդին, որ ստիպուած էր լքել հայրենիքը բնական աղէտներու եւ պատերազմութեան յեղաշրջումներու բերումով: Ուրիշ վաւերագիր մը մեզի կը տեղեկացնէ, թէ զօրաւոր երկրաշարժ մը եղած է որ 1388–ին աւերած էր Հայաստանի Անի քաղաքը եւ շրջանը, այս վայրերու հին կիւղներէն մեծ թիւ մը նախ հաստատուած էր Մրքիմ. յետոյ Ռումանիոյ հարաւը: Այս հրաւիրատեցան հաստատուիլ Մոլտաւիոյ ուրիշ մեծ իշխանի մը՝ Մեծն Ստեփանոսի (Շտեֆան չէլ Մարէ 1457 - 1504) կողմէ: Մանօթ է որ երեք հազար հայ ընտանիքներ հաստատուած են Մոլտաւիոյ քաղաքներու մէջ: Նոյնպէս տեղեակ ենք Հայերու ներկայութենէն ռումէն ուրիշ պատմական գաւառներու մէջ: Այսպէս, օրինակ, Թրանսիլվանիոյ մէջ հիմնուած են ծաղկուն քաղաքներ, ինչպէս՝ Կերլա, Տումպրըվէն հայկական Հայերը այստեղ հռչակաւոր եղած իրենց ազանչելի դորգահիւսներ, առեւտրական դիրքի մը, որ տեւած է մինչեւ մեր օրերը: Հայերու ներկայութիւնը ապացուցուած է նաեւ Պանաթի, Տոպրոճայի եւ Վալաքիոյ մէջ, բայց մանաւանդ Պուքրէշ, ուր անոնք գրաւած են չատ մը կարեւոր դիրքեր. հին քարտէսները կը տեղեկացնեն Հայերու փողոց մը, զոր կը յիշէր նաեւ Ֆերէ մը եւ որ մինչեւ այսօր կը պահէ իր անունը՝ Հայկական փողոց:

Հայերը մասնակցած են ընկերական կեանքին. անոնց ներկայութիւնը երեւելի եղած է իշխանական արքունիքներու մէջ, անոնցմէ ոմանք կարեւոր պաշտօններ գրաւած են պատմութեան մէջ: Մոլտաւական իշխան քալն Յովհաննէսի (1572 – 1574) մայրը Հայուհի էր:

Անցնելով արդի ժամանակաշրջանին, չենք որ Պոկտան Փեթրիչէյքու Հայ-

ԶՕՀՐԱՊ

Բ.

Թեւին տակի պզտիկ «պողչան» ուժով մը կը սեղմէր, իր չփոթութեանը մէջ մոռնալու վախով: Հաճի Տիւրիկը քալն էր տակայն, ճարպիկ ու վարպետ առաջնորդ՝ որ ամէն դժուարութեանց մէջէն կը քաշէր ու կը հանէր դինք, մինչեւ որ հոս, այս հարուստ տանը մէջ բերաւ ու յանձնեց դինք: Հաճի Տիւրիկը պահապան ու զօրաւոր հրեշտակի մը մարմնացումն էր իր աչքին, ու Տիգրանուհին սրտին խորէն շնորհակալ կ'ըլլար անոր այս վայրկեանին:

Եւ այս տունը՝ իր հարուստ բարբառող կահաւորումին մէջ. երեք ծառայ՝ որոնք իրենց աշխատութեան մեքենական ճշդութեամբը զարմացուցեր էին դինք. ծեր Մարիամը, որ ինչ ընելիքը պիտի սորվեցնէր հոս տեղ. եւ մանաւանդ անոյշ լեզու հանդիմ մը: Միայն, իրիկունը, ադային լուրջ ու խոժոռ դէմքէն վախցաւ քիչ մը. յետոյ անոր ազան, երիտասարդ մը, մարմնեղ, արիւնոտ անձ մը, հօրը ձեւը, հօրը լրջութիւնը:

Այս ամէնը կարգով ամփոփեց չարեց մտքին մէջ ու խորունկ գոհունակութիւն մը զգաց. յետոյ, ցաւքեց տեղէն չուտով, հագուեցաւ, մազերը սանտրեց, պատէն կախուած հայելիի մեծակակ կտորի մը մէջ նայեցաւ. այն առեն, առջի անգամ ըլլալով, ուշադրութեամբ դիտեց իր դէմքը, ազուոր ըլլալուն հաճոյքը զգաց ու վար իջաւ:

Գ.

Սուրբիկ հանդիսին ազուոր պեպէմէն ամէնուն բերանն էր գեղին մէջ: Ազաներն ալ, հանըմներն ալ Սուրբիկ հանըմը կը չնորհաւորէին:

Պտիկ ու անպիտակիկ պչրանքով կը հագուէր անիկա, իր հանըմին պատուէրին համեմատ, ճերմակ մաքուր դոլնոց կապած առջին: Իրիկունները, աշխատութիւնները լմնալէն ետքը, ամէնէն վերի յարկը իր փոքրիկ սենեակը կ'երթար, պատուհանին առջեւ կը նստէր, չռգենաւէն ելլողները դիտելու համար, մինչեւ որ վարէն կանչէին դինք:

Տանը մէջ կը սկսէր վարժուիլ. իր առած ամաականը ամբողջութեամբ գեղ կը ղրկէր, էրկանը ձեռքը, ու գոհ էր այս կեանքէն: Միայն, երբեմն կ'ունենար խուլ անհանգստութիւնը վանդակի մը դուռ չէր տեսներ, ճիշդ ինչպէս սեն-

եակի մը մէջ ինքնիրենը նստած մէկը, նոյնիսկ աչքը դուռ պահուն, կը զգայ ուրիշի մը ներկայութիւնը, աչքը դեռ չբացած:

Այս վտանգը աւելի օդին մէջն էր քան թէ չօշափելի բան մը: Չէր գիտեր հասատատ կերպով թէ ի՛նչ էր իրեն սպառնացող բանը, բայց զգոյշ կենալու պէտքը կը զգար:

Այս Պալթոյ մարդիկը, իրենց բոլոր քաղաքավար վարմունքին հակառակ, վնասներ ձեռներ մը ունէին, որ համբուրելու պէս կը զգէին իր երեսին եւ իր նոր հարսի, զրեթէ կոյսի ամչկոտութիւնը կը վիրաւորէր ամէն վայրկեան: Մի միայն իր կնոջական բնազդովը կը զգար լուռ իզձերու հովը որ իր չուրջ կ'եղէր, կը բարձրանար, երբ որ էրիկ մարդոց առջեւ պտուտէր, անոյշ րեցած կամ ջուր տուած միջոցին: Եւ, գէպի դուռ դարձած՝ սենեակէն դուրս ելլելուն, բոլոր աչքերը իր վրայ էին, իր յագթ ու գեղեցկաչէն մարմնին վրայ, որուն լեցուն գիծերը, իր քալուածքին համեմատ՝ հարիւր թէ նշմարելի չարժուձեւով մը կը խաղային: Մինչեւ անգամ իր հագուստն ու կապուտաը, չինականի եւ սպասուհիի պարզութեամբ, ու թերեւս ստոր համար, հրապուրիչ բան մը ունէր:

Այս գգողութեան՝ գազար ադային աղ-

ՅԱՍՎԱԾ ԿՈՏՎԱԾՈ

= ՀԱՏՈՒԱԾՈՒ =

ԱՆՈՆ ՊԱՅՈՒՆ

ՁԱՅՆԱՍՈՒՆ ԼԵՌՆԱՅԻՆ

Ծիրանե ծաղիկներ դուրս էին ժայթքում ամեն կողմից, ամեն տեղ, ուր ոտք էր դնում նա, ով կոչվում էր Ամենակարող Աստված, ով ստեղծել էր երկիրը, ջրերը, ամպերը, ծովերը, ամբողջ տիեզերքը, ինչպես նաև մարդկանց, որոնք պետք է ապրեին այդ երկրի վրա, ինչպես նաև ամբողջ կենդանական աշխարհը, որ ապրում էր ցամաքի վրա, ինչպես նաև ամբողջ կենդանական աշխարհը, որ ապրում էր ջրերում, ինչպես նաև ամբողջ կենդանական աշխարհը, որ ապրում էր օդում։ Եվ ամեն ինչ, որ ապրում էր, ապրում էր Նրա շնորհիվ։ Եվ ամեն ինչ, որ ապրում էր, ապրում էր Նրա կամքով։ Եվ ամեն ինչ, որ ապրում էր, ապրում էր Նրա ողորմածության շնորհիվ

Այրի Տիկին Օհաննէս Պատէշեան, Տէր և Տիկին Փիէռ Ռըքուա, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Գեւորեան, Տէր եւ Տիկին Տոմինիք Սոնըվիլ, Պ. Քլօտ Պատէշեան և ազգականները, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Պատէշեան եւ ընտանիքը կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ – հօր, եղբօր եւ տագրոջ՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՊԱՏԷՇԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Կիրակի, Մարտ 21, Սիւրէնի Ֆոշ հիւանդանոցը, 74 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի, Մարտ 25, ժամը 10·45–ին Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, 4 ռիւ տէ Թռուա – Շանթիէ եւ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը:

Ոչ ծաղիկ, ոչ ծաղկեպսակ:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Արմինէ Սինանեան, Տէր եւ Տիկին Արման Սինանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժերար Սինանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ալէն Լըքոք եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ Հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Մարտ 28, Փարիզի Ս. Յովհ. – Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ – հօր՝

ՀԱՅԿԱԶ ՍԻՆԱՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

×

Իր ողբացեալ ամուսնոյն յիշատակին, Տիկին Արմինէ Սինանեան 500 Ֆ. կը նուիրէ «Ցառաջ»ին, եւ 500 Ֆ. կապոյտ Խաչի Անիէռ – Պուա – Քոլոմպի մասնաճիւղին (ստանալ «Ցառաջ»էն):

×

Նոյն ախուր առթիւ իրենց խնամիին յիշատակին Տէր եւ Տիկին Զօհրապ եւ Արաքսի Մուրատեան 200 Ֆ. կը նուիրէ «Ցառաջ»ին:

Azad - Tsain

A partir du Dimanche, 28 Mars
Tous les Dimanches de midi à 14 h.
sur «RADIO - TOMATE»
Modulation de Fréquence 94.20 Mhz.

———×———

Le MARDI, 30 MARS, de 18h à 19h.
Azad - Tsaïn et Radio - Soleil
s'entretiennent avec l'auteur dramatique
JEAN - JACQUES VAROUJEAN
Radio - Soleil, M. F. 98.25 Mhz.

ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ
ԵՒ ԿՈՉ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԵԱՆ

Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ Ապրիլ 22, Հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 20·30-ին, Ընկերակցութեան կեդրոնը՝ 77 ռիւ Լաֆայէթ, 75009 Փարիզ:

Բարեփոխեալ կանոնագրին թիւ 6 յօդուածին համաձայն, վարչութեան կէսը (8 անդամ) նորոգելի ըլլալով, Ընկերակցութիւնը կոչ կ'ընէ անոնց որոնք կը փափաքին մասնակցիլ վարչութեան:

Թեկնածուութեան պայման է Ընկերակցութեան անդամ ըլլալ:

Թեկնածուները պարտին Ընկերակցութեան գրասենեակը դիմել գրաւոր, ամէնէն ուշը մինչեւ Ապրիլ 7: Դիմումնադիրը պէտք է ձեռագիր ըլլայ եւ առոգրագրուած թեկնածուին կողմէ որ չատ յատակօրէն պէտք է գրէ իր անունը, մականունը եւ հասցէն:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ
ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

———×———

ASSEMBLEE GENERALE
DE L'A.A.A.S.

L'Assemblée Générale de l'A.A.A.S. aura lieu Jeudi le 22 Avril à 20 h. 30 au siège de l'Association,
77, Rue La Fayette - Paris 9e
Renouvellement par moitié du Conceil d'Administration (8 postes à pourvoir).
Les candidatures doivent parvenir à l'Association au plus tard le 7 Avril 1982. Elles doivent être écrites et signées de la main du candidat, qui doit indiquer, très lisiblement, ses noms, prénoms et adresse.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Արմինէ Գրաճեան, Ալիս, Զապէլ, Դանիէլ եւ Միսաք Գրաճեան իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղիկով, փոխան ծաղիկի նուէրներով, անձամբ, թէ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԳՐԱՃԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

Եւ ողբացեալին յիշատակին 500 Ֆ. կը նուիրեն անոր սիրելի «Ցառաջ»ին:

ՊԱՏԱՐԱԳ

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻ ՀԱՆԳԱՏԵԱՆ ՏԱՆ ՄԱՏՈՒՌԻՆ ՄԷՋ

Մոնմորանսիի Հանգատեան Տան մատուռին մէջ, պատարագ կը մատուցուի, Շաբաթ, Մարտ 27, ժամը 10·30–ին:

կը պատարագէ՝
ՄԵՍՐՈՊ ՔՀՆՑ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

ԷՍԱԵԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Մշակութային եւ զեզարուեստական

ՅԵՐԵԿՈՑԹ – ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԸ

նուիրուած է

Մեծանուն բանաստեղծուհի – վիպասան եւ ուսուցչուհի՝

ՄԻՊԻԼԻ
– ՋԱՊԷԼ ԱՍԱՏՈՒՐ –

Կիրակի, Մարտ 28, ժամը 15·30-ին

au Centre Culturel Alex Manoogian
118, Rue de Courcelles - 75017 Paris

Ցօթելեարը կը ներկայացնէ՝
ՕՐ. ՀԵՐՄԻՆԷ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Փէհլիվանեան – Գարագաշ երբեակը կ'ողեւորէ հանդիսութիւնը:

Սեղանները ապահովել, առաւօտ մինչեւ ժամը 10:

Հեռաձայն.– 372·04·20

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Այս Շաբաթ օր, տօն է Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին՝ սոսկալի չարչարանացն եւ մահին ի Վիրապն:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10–ին Ս. Պատարագ կը մատուցուի՝ Խորանին վարագոյրը բաց:

ՎԱՐԱԳԱՑ Ս. ԽԱՉ ԱՐՆՈՒՎԻԼ

Ի գիտութիւն Առնուվիլի եւ շրջանի հայ հաստատակութեան, Ուրբաթ, Ապրիլ 2–ին երեկոյեան ժամը 7–ին, Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ կը կատարուի Հոգեհանգստեան արարողութիւն նահապետական հայրապետական պատուիրակ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

եւ մասնակցութեամբ փարիզեան շրջանի բոլոր եկեղեցականներու:

Կը հրաւիրուի ժողովուրդը ներկայ գտնուելու այս արարողութեան:

Ս. ԹԱԴԷՈՍ ՄԱՐՏԷՅԼ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

Ընտրողական յանձնախումբս խորհրդակցելէ ետք, Յակոբ Եպիսկ. Վարդանեանի հետ, փակուած նկատեց Ս. Թադէոս-Բարթողիմէոս Եկեղեցւոյ Թաղականութեան թեկնածուներու արձանագրութիւնը, եւ որոշեց կատարել Թաղական Մարմնի ընտրութիւնը Կիրակի, Մարտ 28–ին, առաւօտեան ժամը 10–էն մինչեւ ժամը 18, եկեղեցւոյ խորհրդարանին մէջ, արձանագրուած թեկնածուներու մէջէն:

Քուէարկողները պէտք է լրացուցած ըլլան 21 տարիքը: Տեղւոյն վրայ պիտի ստանան թեկնածուներուն անուանացանկը, որուն մէջէն պիտի ընտրեն 11 հոգի, տասնըմէկէն պակասը ընդունելի է, իսկ տասնըմէկէն աւելին քուէացանկը չեղեալ կը համարուի:

ԸՆՏՐՈՂԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

Sortie de Ski
â ALLEVARD

Կազմակերպութեամբ Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տան, մեկնում Ուրբաթ, Մարտ 25, ժամը 18–ին, Մշակոյթի Տան առջեւ:

Վերադարձ Կիրակի կէսօրէն ետք:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Արամ Յակոբեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Հրանդ Մինասեան եւ Տէր եւ Տիկին Ժաք Մեսուճեան կը նուիրեն 100 Ֆ. Դպրոցասէր վարժարանին, 100 Ֆ. Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանին (ստանալ «Ցառաջ»էն) եւ 100 Ֆ. «Ցառաջ»ին:

×

Արտաշէս Գալայճեանի մահուան քառասունքին առթիւ Տէր եւ Տիկին Հրանդ Մինասեան 100 Ֆ. «Ցառաջ»ին:

U. M. A. F.
ՀԱՅ ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ETUDIANTS EN
MEDECINE PHARMACIE DENTAIRE
UNE REUNION D'INFORMATION
ET DE CONTACT
avec des Enseignanats
Organisée par l'UMAF, aura lieu
au YAN'S CLUB
5, Avenue Reille — 75014 Paris
Le Jeudi, 25 Mars, à partir de 20h.30
Venez nombreux!
Buffet campagnard offert par l'UMAF

RENCONTRE AVEC
Jean - Jacques
VAROUJEAN
« ALFORTVILLE 1935...
THEATRE AUJOURD'HUI »
Le Vendredi, 26 Mars. à 21h.
EXPOSITION DE DOCUMENTS D'EPOQUE
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
9, Rue de Madrid — 94140 Alfortville
Tél.: 376. 55. 89

ԽՆԶՈՅԿ
ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Տարօն - Տուրուբերանի Հայր. - Միութեան կողմէ, կիրակի, Մարտ 28 ժամը 11-էն 24 Սալ տէ Ֆէք: Նուագախումբ՝ Անի ձոխ պիւֆէ, խորոված:

Ջեմ մթնոլորտ:

PROJECTION DE FILM

LA COMMISSION CULTURELLE
de l'Eglise Arménienne de Chaville
Organise
La Projection du Film:
« VAN et ANI » 1973
de M. et Mme. BRICOUT
Le 27 Mars, à 20h.45 très précises
SALLE DE L'EGLISE
4, Rue des Trois Champtiers — Chaville
cette Projection sera suivie d'un Débat
Mme. KASBARIAN-BRICOUT signera son livre
«LA SOCIETE ARMENIENNE AU 19e SIECLE»

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՌԱՏԻՕՁԱՍ
ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՀԱՄԱՐ
ՄՈՆԹԷ - ԿԱՐԼՕ
Միջակ Ալիք 205 մ.

Այս կիրակի, Մարտ 28, ժամը 20·30–ին

ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ԶԱՔԱՐԵԱՆԻ Ջեռնադրութիւնը Էջմիածնի մէջ

ՎԱՋԳԷՆ Ա.–ի

Քարոզը այս առթիւ.

———×———

EMISSION ARMÉNIENNE
POUR L'EUROPE (Bilingue)
MONTE - CARLO
Ondes Moyennes 205m. — 1466Khz.
B. P. 141 Monte - Carlo, MONACO

Ce Dimanche, 28 Mars, à 20h.30
l'Emission sera consacrée
à l'Ordination Episcopale
de Mgr. NORVAN ZAKARIAN
de Lyon

Message du Catholicos
VASKENE Ier

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները Շաբաթ, Մարտ 27 ժամը 3–ին, սովորական հաւաքատեղիի Օրակարգ. – Շրջաբերականի ընթերցում, ձեռնարկ, զանազան հարցեր:

BAL - MASQUÉ

LES JEUNES DE L'U.G.A.B. vous invitent à leur GRAND BAL-MASQUÉ du Samedi 27 Mars, à partir de 22h.

Centre Culturel Alex Manoogian (118, rue de Courcelles — Paris 17)
Tél.: 520. 03. 18 — 227. 12. 26

Participartion au frais:
— MEMBRES OU ETUDIANTS: 35 F.
— MEMBRES ETUDIANTS: 25 F.
— NON - MEMBRES: 50 F.

Vous pouvez retirer vos cartes de membre sur place.

— MINIMUM DE DEGUISEMENT EXIGÉ —

Երգիչ Պետիկ Ջեզի կը ապասէ
ԻՐ ՃԱՇԱՐԱՆԸ
ուր պիտի գտնէք յատագոյն ճաշերը, յատագոյն գինեւոով եւ հայկ. ջերմ մթնոլորտի մը մէջ
Ցորեքշաբթի՝ ՄԱՆԹԸ–ի օր:

BAR - RESTAURANT

SPÉCIALITÉS ARMENIENNES

SEVAN

Direction: M & Mme Bédikian

ՊԵՏԻԿ
Կ'երգէ Ուրբաթ եւ Շաբաթ օրերը, ճաշի ընկերակցութեամբ:

1, bd. Carnot — 17, quai J.-B. Clément, 94140 ALFORTVILLE
tél. 376 32 19
Fermé le lundi

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՈՒՐԲԱԹ
ՄԱՐՏ
26
VENDREDI
26 MARS
1982

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ : 180 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 400 Ֆ. - Հատ : 2 50 Ֆ.

LE NUMERO 2 F. 50

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.135

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

57e ANNÉE — No 15.135

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՅՍՐՅՈՐԴԱՆԱՆ

3 ՊԱՂԵՍՏԻՆՑԻ ԵԻՍ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Կացութիւնը չատ ծանր է գրաւեալ հողամասերուն մէջ եւ Հինգշաբթի առտու իսրայէլեան իշխանութիւնները պաշտօ – նանկ ըրած ու բռնի առած տարած են Նապլուսի եւ Ռամալլահի պաղեստինցի քաղաքապետները: Նախորդ օրը երեք Պաղեստինցի եւս սպաննուած էին: Մինչ ընդհ. գործադուլը եւ ցոյցերը կը չա – րունակուէին Այսրյորդանան եւ Կազա: Առաջին զոհը, 17 տարեկան երիտասարդ մըն է, որ կուրծքին զնդակներ կերած է ժիպով անցնող իսրայէլացի գաղթարը – նակներու կողմէ եւ տեղնուտեղ մեռած է, մեծ յուզում պատճառելով: Իսրայէլեան բանակը ըսած է թէ քննութիւն կը բա – նայ: Երկրորդ զոհը 21 տարեկան, յար – ձակած կ'ըլլայ, ըստ իսրայէլեան իշխա – նութեանց, ոստիկանի մը վրայ, վերջա – պէս երրորդը՝ ցոյցի մը ցրումին առեն է, որ զնդակներ կերած է: Արդէն լար – ուած մթնոլորտ մը, ալ աւելի լարուած է անշուշտ այս դէպքերէն ետք: Հինգշաբ – թի առտու, Նապլուսի քաղաքապետին «Վիպերասիոն»ի հետ հարցազրոյցը լոյս կը տեսնէր թերթին մէջ, (մինչ նոյն ա – ռաւօտը պաշտօնական եղած ու տարուած էր Իսրայէլացիներու կողմէ): Հոն, Պա – սամ Շաքաա կոչ մը կ'ընէր Նախագահ Մխիթարեան, որպէսզի Ֆրանսա միջամտէ Իսրայէլի յարձակողական քաղաքակա – նութեան դէմ: Միաժամանակ կը դատա – պարտէր Այսրյորդանանի կցման ընթաց – քը: Կը պատմէ թէ, ինչ որ նոր է, այն է որ իսրայէլեան բանակին կը միանան զաղթաբնակները յարձակման առեն եւ անոնք որեւէ իրաւունք չունին իրենց (Պաղեստինցիներու) հողերուն վրայ ապրելու: Այդ զաղթաբնակներուն արդարացումը ինքնապաշտպանու – թիւն է մինչդեռ Պաղեստինցիք քա – րերով է, որ կը կռուին: Քաղաքապետը կարեւոր կը նկատէր սակայն Պեկինի դժուարութիւնները Քնէսեթի (Խորհ – դարան) մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ԱՄՕ ՄՈՍԿՈՖԵԱՆ, անուն լիբանահայ մը, կը գրէր «Քոթիտիէն տը Փարի» Հինգշաբթի առտու, ծանրօրէն վիրաւոր – ուած է, երեքշաբթի իրիկուն ժամը 22ին, Փարիզի 13–րդ թաղամասը, զնդակ մը ստանալով ծոծրակին: Թերթը կ'աւելցնէ թէ կեանքը այլեւս վտանգուած չէ, և Պէյ – րութ հրատարակուող հայերէն թերթի մը համաձայն Մոսկոֆեան քաղաքական դի – տութեանց ուսանող է Հայկազեան Ֆոլէ – ժը: Նաեւ ծանօթ մարզիկ մըն է բայց Լի – բանանի մէջ, ծանօթ չէ որպէս լրագրող:

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻի զինուորները պիտի բարձրա – նան Ապրիլ մէկէն սկսեալ, մեծ դիծերու վրայ: Նախատեսուած յաւելումը 10,50% է: Այս յաւելումով, երկրորդ կարգի տոմսը պիտի արժէ 0,3323 Ֆ.՝ քիլո – մեթր եւ 0,49845՝ առաջին կարգը:

ԼՐՋՐՈՒՄի զինուորական տեսանին առջեւ բացուած է հինգ ոստիկաններու դատավարութիւնը: Ամբաստան – ուած են չարչարանք գործած ըլլալու յանցանքով եւ նուազագոյն 2 ամիսէն 5 տարի բանտարկութեան կրնան դատա – պարտուիլ:

ՖԻԼԻՈՒ, հաղորդակցութեանց նախա – րարը, որ պարտուեցաւ ընտրութիւննե – րուն, իր հրաժարականը տուաւ, բայց Նախագահ Մխիթարեան մերժեց:

ՓԱՐԻԶի փապուղիին Նասիոն կայա – րանը, Ջորեքշաբթի կէս գիշերին չուրջ 90 տղաք, 10–էն 18 տարեկան, որոնք Նոժա – նէն կը վերադառնային, թալանի տուած են ամէն ինչ, կոտրել թափելով: Երբ կառախումբը եկած է ու մտած են, կա – ռախումբին վարիչը դուռները փակած ու այդպէս ձգած է, մինչ ոստիկանութիւն կը կանչէր: Բոլորը մէկ ոստիկանատուն տարուած են, ու ինքնութենէ ետք վերադարձուած իրենց ծնողքին:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ խորհրդականներու ընտ – րութենէն ետք, ընտրուեցան խորհուրդ – ներու նախագահները: 58 աթոռ ընդ – դիմութեան ձեռքն անցաւ, մինչ ձախ մե – ծամասնութիւնը միայն 35 հատ ունի: Ա – պակեղրոնացման նոր կարգադրութեանց հիման վրայ, ասոնք չատ լայն իրաւա – սութիւններ ունին: Այլ խօսքով, ընդդի – մութիւնը կ'օգտուի այսօր ձախի օրէն – քէն, զոր քննադատեց ճիշդ ինչպէս ձախը և Միթերան՝ առաջինը, քննադատած էին 1958–ի Սահմանադրութիւնը, որմէ օգ – տուեցան 1981–ին...:

ԻՐԱՆ – ԻՐԱՔ ճակատին վրայ, կռիւ – ները կը շարունակուին նոյն սաստկու – թեամբ: Ըստ կողմերու զոհերու թիւը կը տարբերի բայց կը հաստատուի որ իրան – եան յարձակումը շատ բուռն է:

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ՎԱՆՔԷ ՎԱՆՔ...

ԽՄԲ.– Մարտ 23–ի եւ 24–ի մեր թիւե – րով, սկսած Էիճէ տալ Թօֆայ Կէօզիւթօ – ֆի յօդուածաշարքը, լոյս տեսած «Թէր – ճիւման»ի մէջ: Ստորեւ շարունակութիւ – նը (թիւրիմացութեամբ՝ Բ եւ վերջ դրր – ուած էր երկրորդ մասին վրայ):

×

Յօդուածագիրը այս անգամ խնդրոյ նիւթ կը դարձնէ Ս. Յակոբեանց վանքին մէջ բոյն դրած Հնչակ ու Դաշնակ կազ – մակերպութիւններու կեդրոնները, ո – րոնք կ'աշխատին մարզական միութիւն – ներու ձեւին տակ եւ որոնք կը չանան 1915–ի դէպքերու վրիժառութեան գա – զափարը ու «Մեծ Հայաստան»ի մը պատ – կերը վառ պահել երիտասարդներուն մօտ:

Հայ Մարմնամարզական Միութիւնը Դաշնակցութեան կապուած է եւ յօդուա – ծագիրը կը պատմէ որ առաջնորդ Գէորգ Հինդլեանի հետ կը պտըտի այս միու – թեան ակումբը: Յօդուածագիրը, որ ըստ իր ի ձեռին ունեցած տուեալներուն, դի – տէ թէ այս ակումբին մուտքին նախա – պէս կախուած էր ցուցատախտակ մը, որուն վրայ գրուած էր «Հոս Թրքերէն մի՛ խօսիր, մի՛ մոռնար երկու միլիոն Հայը», կը տեսնէ այդ ցուցատախտակին բացակայութիւնը:

– Այդ ցուցատախտակը նո՞ր վերցու – ցիք, կը հարցնէ:

Ցեղոյ սպէս կը չարունակէ.–

Գէորգ Հինդլեան երեսը կախեց: Ուզեց հերքել: Բայց երբ իրեն ըսի թէ այս տե – ղեկութիւնը առած էի Պոլսոյ մէջ ձերբա – կալուած Հայզո Էլտէմիրի բացատրու – թիւններէն, չկրցաւ հերքել: «Հա այդ գրութի՞ւնը, հարցուց, մէկոց մը առալ վերցուցինք»: Մինչդեռ յայտնի էր որ ակումբը դեռ հազիւ չաբաթ մը առաջ ներկուած էր ծայրէ ի ծայր:

«Կ'երեւի թէ լսեցիք որ պիտի դամ, ա – նոր համար ամէն կողմ ներկեր էք ու սրբեր էք նախկին արձանագրութիւննե – րը» ըսի քթիս տակէն:

Երբ ակումբէն ելանք, դարձեալ դա – դինք Տեսուչ Շահէ Ամէմեանի դրասեն – եակը: Ան ժպտելով դիմաւորեց մեզ: Գիտէր հարկաւ որ ակումբը ներկուած էր ծայրէ ծայր: Իրեն ալ հարցուցի թէ

ինչ եղած էր այդ արձանագրութիւնը: Չհասկնալ ձեւացուց: Հայզօ էլտէմիրին անունը տալով պնդեցի: Գէորգ Հինդլը – եան, տեսնելով որ տեսուչը նեղ կացու – թեան կը մատնուէր, միջամտելով ըսաւ որ տեսուչը ակումբ չերթար բնաւ, ու – րեմն լուր չունի այդ ցուցատախտակէն: Ատկէ վերջ Շահէ Ամէմեանի տրամադ – րութիւնը խանդարուեցաւ:

Աւելի վերջ ուզեցի Հնչակներուն ա – կումբը երթալ: Չես կրնար երթալ, ա – նոնք քեզ չեն ընդունիր, պատասխանեց Հինդլեան եւ հակառակ բոլոր պնդումնե – րուս, զիս հոն չառաջնորդեցին:

Հայ Մարմնամարզ. Ընդհ. Միութեան նախագահութիւնը կը կատարէ պատմու – թեան ու հայերէնի դասախօս Աբրահամ Փափազեան: Շահէ Ամէմեան ըսաւ որ այս անձը երեք չաբաթ առաջ հրաժարե – լով հեռացած էր:

Կոմիտէին անդամներուն մէջ կան Թադեոր Յովհաննէսեան, Յակոբ Սանո – րունի: Երկուքն ալ վանքին մէջ կը բը – նակին: Կայ նաեւ Տիկնանց Յանձնա – խումբ մը որ Երուսաղէմի չքաւոր Հայե – րուն կ'օժանդակէ:

Իսկ Հնչակներու ակումբին նախագահու – թիւնը կ'ընէ Երուսաղէմի ժամագործնե – րէն լիբանանցի Վարուժան Տիրատուր – եան: Կան նաեւ Լիպարիտ Պետրոսեան, ոսկերիչ Վարդան Տէր Վարդանեան, որ միաժամանակ ուսուցիչ է Դպրեվանքին մէջ: Ուրիշ անդամներ են Յակոբ Մէ – նէչեան, Յակոբ Գալայճեան, Ալիքս Գա – լայճեան:

Այս երկու կազմակերպութիւններէն զատ երրորդ մըն ալ կայ, Հայ Բարի Կա – մեցողութեան Միութիւն», որ կ'աշխատի այդ երկուքին զուգահեռ կերպով: Նա – խագահն է Երուսաղէմի ՄԱԿ–ի զինուա – րական կազմակերպութեան պաշտօնեա – ներէն Կարապետ Կարապետեան:

Իսլամ Արաբներ կը յայտնեն թէ Երու – սաղէմի Դպրեվանքը, Ս. Յակոբեանց Վանքը եւ երկու կոմիտէները անբաժան ամբողջութիւն մը կը կազմեն: Իսկ Շահէ Ամէմեան ու Գէորգ Հինդլեան հետեւեա – լը կը պնդեն.

– Դպրոցին մէջ կոմիտէ չկայ: Կոմի – տէները եւ այդ զաղափարի տէրերը դըպ – րոցէն դուրս են: Մենք վարժարանին մէջ ոչ թէ վրիժառութիւն, այլ պարզապէս պատմութիւն կը դասաւանդենք»:

(Շար. 3)

ԱՀԱԲԵԿՉՈՒԹԻՒՆ

ԵՂԵՌՆԱՓՈՐՁ ՊՈՍԹԸՆԻ
ԹՐՔ. ՀԻՒՊԱՏՈՍԱՐԱՆԻՆ ԴԷՄ

Պոսթընի թրք. հիւպատոսարանին դէմ եղեռնափորձ մը կատարուած է Երեք – շաբթի իրիկուն ժամը 19·45–ին: Ընդհ. հիւպատոսը՝ Օրհան Կիւնտուզ ժամ մը առաջ, մեկնած էր: Ըստ «Հիւրրիյէթ»ի Մարտ 24–ի թիւին (ցարդ՝ ուրիշ աղբիւր չունինք այս լուրին կապակցութեամբ) 50 հազար տոլարի վնաս կայ: Հիւպատո – սը ըսած է թէ յաճախ սպառնալիքներ ստացած է Հայերէ, մանաւանդ Լոս – Անճըլըսի հիւպատոսին ահաբեկումէն ետք, որու տէր եղած էր «Արդարադատ Մարտիկներու» Քոմանտօ մը:

Հիւպատոսարանը կը գտնուի չէնքի մը առաջին յարկը եւ ռումբը ծրարի մը մէջ, դրան առջեւը դրուած էր: Հիւպատոսը յայտարարած է ոստիկանութեան թէ ընդհանրապէս իրիկունը ժամը 8–ին կը մեկնէր եւ այդ օրը, բացառապէս է, որ իր գործակիցներով, ժամ մը կանուխ մեկնած է:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՑՈՒՅՑ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓրԷՍ, ՄԱՐՏ 10 – 15)

ՈՍԿԵՎԱԶ ԳԻՒՂԻ ԴՊՐՈՑԻՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ

Արագած լերան ստորոտը գտնուող Ա – կեւազ գիւղի միջնակարգ դպրոցի հա – րիւրամեայ յոբելեանի առթիւ բացուած է ցուցահանդէս մը, ուր ներկայացուած են աշակերտներու հաւաքած փաստա – թուղթերը, լուսանկարներ՝ որոնք լայն ծանօթութիւններ կուտան դպրոցի անց – եալին մասին: Հիմնադրութեան առեն հաստատութիւնը ունէր մէկ դասարան, ուր կը յաճախէին քանի մը երախաներ: Կաւածեւի փոքր տան մը մէջ գտնուող դասարանը ունէր մէկ ուսուցիչ: Իսկ ներ – կայիս դպրոցը նոր ընդարձակ չէնքի մը մէջ է, ունի տարրալուծարաններ եւ բազ – մաթիւ դասարաններ, մօտ 600 աշակերտ – ներով:

×

ԽԱՂՈՂԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

Հայաստանի խաղողագործութեան, զի – նեգործութեան եւ պտղաբուծութեան զի – տա – հետազօտական Հիմնարկի դիտնա – կանները աւարտած են իրենց ստացած նոր տեսակներու նկարագրութիւնը: Այդ աշխատութիւնը անոնք նախապատրաս – տած են «Խաղողի եւ գինիի միջազգային կազմակերպութեան տեղեկագիր»ին մէջ հրատարակելու համար, որուն նպատակն է ստացուած տեսակներու յետագայ փոր – ձարկումը Եւրոպայի 19 երկիրներու մէջ: Հիմնարկը, որ աւելի քան յիսնամ – եայ անցեալ մը ունի, ցայժմ ստեղծած է խաղողի, պտուղներու մօտ հարիւր նոր տեսակներ: Փոխադարձ կապեր ունի ու – րիշ երկիրներու գիտական հիմնարկներու հետ, կը մասնակցի Խորհ. Միութեան եւ արտասահմանի մէջ կազմակերպուող ցու – ցահանդէսներու եւ մրցումներու: Հայ գիտնականները, իրենց ստեղծած նոր տեսակներու, ինչպէս նաեւ գինիներու նմոյշներու համար 18 ոսկէ եւ 16 արծա – թէ մետալ շահած են Իուկոսլաւիա, Հունգարիա, Ռումանիա, Պուլկարիա տե – ղի ունեցած համաեհ միջազգային մըր – ցումներուն: Հիմնարկը վերջերս ընտըր – ուած է Խաղողագործներու Միջազգային Ընկերակցութեան անդամ:

×

ՀԱՅ ՀՆԱՏԻՊ ԳԻՐՔԻ ՅՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Երեւանի Ալ. Միասնիկեան զբաղարա – նին մէջ բացուած է հայ հնատիպ գիր – քերու ցուցահանդէսը, ուր ներկայաց – ուած են աշխարհի զանազան քաղաքնե – րու մէջ ԺԶ. – ԺԹ. դարերուն լոյս տե – սած գիրքեր: Կեդրոնը դրուած է հայերէն տպագրութեան առաջին նմոյշը՝ 1512–ին Վենետիկ հրատարակուած «Պարզատու – մար» գիրքը, Յակոբ Մեղապարտի կող – մէ: Հայ գիրքի տպագրութեան ծաղկումի շրջանը կը սկսի ԺԷ. դարէն, երբ էջ – միածնի, Կ. Պոլսոյ, Մատրասի, Վենե – տիկի, Նոր Նախիջեւանի մէջ եւ այլուր կը հիմնուին տպարանները: Մեծ դեր կը խաղան տպագրիչները Աբգար Թոխատեցի, Ծաչատուր Զուղայեցի, Թովմաս եւ Ղու – կաս Վանանդեցի, Ոսկան Երեւանցի եւ ուրիշներ: Ցուցադրուած են անոնց հրա – տարակած «Սաղմոս» (Վենետիկ, 1565 թ.), «Ժամագիրք ատենի» (Նոր Զուղա, 1642), «Շարակնոց» (Ամստերտամ, 1664), «Գիրք աշխարհաց եւ առաքելա – բանութեանց որ է պղտէսագիրք» (Ամս – թերտամ, 1668), «Գիրք սրբոյն Մաշտո – ցայ Վարդապետի» (Մարսէյլ, 1676), Մովսէս Խորենացի, «Ազգաբանութիւն տոհմին Յարքեան» (Ամստերտամ, 1695), Ծաչատուր Իջրումեցի Առաքել – եան՝ «Ճարտասանութիւն» (Վենետիկ, 1713), Գրիգոր Նարեկացի՝ «Գիրք աղօ – թից» (Կ. Պոլիս, 1736) եւայլն:

Ընկեր Նահապետը ոչ միայն ինքը չէր ուզում ոտքի կանգնել, այլև ուրիշներին էլ թույլ չէր տալիս։ Ամեն անգամ, երբ ես կամ մյուսներս ուզում էինք ինչ-որ բան անել, նա ասում էր. «Ձեզ ոչ մի բանի հարկավոր չէ խառնվել։ Ես ինքս ամեն ինչ կանեմ»։ Եվ ինքն էլ անում էր։ Ես ինքս տեսա, թե ինչպես նա մի անգամ ամբողջ գիշեր ոտքի վրա մնաց, որպեսզի ուրիշները հանգիստ քնեն։ Ես ինքս տեսա, թե ինչպես նա մի անգամ ամբողջ գիշեր ոտքի վրա մնաց, որպեսզի ուրիշները հանգիստ քնեն։

Ընկեր Նահապետը ոչ միայն ինքն էր աշխատում, այլև ուրիշներին էլ աշխատելու էր հարկադրում։ Նա ասում էր. «Ես ինքս ամեն ինչ կանեմ, դուք ոչ մի բանի հարկավոր չեք

ՆՈՅԱՍԱՐԱԿ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԵՋ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԼԵՌՆԱՇԽԱՐՀ

ՅՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐ ԵՎ ՎԱՎԵՐԱԳՐԵՐ

ՀԱՅԿԱԶՆՅԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ

ԵՐԵՎԱՆ

1981

Editions Galilée, 1981, 290 pages.

Couverture: Aquarelle originale de Carzou

(*) Editions Galilée, 1981, 290 pages.

Couverture: Aquarelle originale de Carzou

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԵՋ ՆՈՅԱՍԱՐԱԿ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԼԵՌՆԱՇԽԱՐՀ

ՅՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐ ԵՎ ՎԱՎԵՐԱԳՐԵՐ

ՀԱՅԿԱԶՆՅԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ

ԵՐԵՎԱՆ

1981

(Շար. 531)

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՊԱՊՈՒՃԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՈՂԱՅԻՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԱ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

ԵՐԵՎԱՆ

1981

Տպագրված է ՀՍՍՌ Գիտությունների ակադեմիայի Պատմության ինստիտուտի գիտական խորհրդի որոշմամբ

Պատասխանատու խմբագիր՝ Ա. Ա. Ղազինյան

Խմբագիր՝ Ա. Ա. Ղազինյան

Գեղարվեստական խմբագիր՝ Ա. Ա. Ղազինյան

Տեխնիկական խմբագիր՝ Ա. Ա. Ղազինյան

Սրբագրիչ՝ Ա. Ա. Ղազինյան

Ստորագրված է տպագրության 9. IV. 82։ Տպ. թուղթ № 1։ 84×108 1/32։ Թուղթ տպագրական։ Տառատեսակ գրական։ Տպագրություն բարձր։ Տպ. մամուլ 9,5։ Պայմ. մամուլ 15,96։ Հրատ. մամուլ 15,5։ Տպաքանակ 1000։ Պատվեր 1000։ Գին 1 ռ. 50 կ.

Հայկական ՍՍՀ Գիտությունների ակադեմիայի հրատարակչություն

Երևան, Մարքսի 49

Հայկական ՍՍՀ Գիտությունների ակադեմիայի տպարան

Երևան, Բարեկամության 24

Տպագրված է ՀՍՍՌ Գիտությունների ակադեմիայի Պատմության ինստիտուտի գիտական խորհրդի որոշմամբ

Պատասխանատու խմբագիր՝ Ա. Ա. Ղազինյան

Խմբագիր՝ Ա. Ա. Ղազինյան

Գեղարվեստական խմբագիր՝ Ա. Ա. Ղազինյան

Տեխնիկական խմբագիր՝ Ա. Ա. Ղազինյան

Սրբագրիչ՝ Ա. Ա. Ղազինյան

Ստորագրված է տպագրության 9. IV. 82։ Տպ. թուղթ № 1։ 84×108 1/32։ Թուղթ տպագրական։ Տառատեսակ գրական։ Տպագրություն բարձր։ Տպ. մամուլ 9,5։ Պայմ. մամուլ 15,96։ Հրատ. մամուլ 15,5։ Տպաքանակ 1000։ Պատվեր 1000։ Գին 1 ռ. 50 կ.

Հայկական ՍՍՀ Գիտությունների ակադեմիայի հրատարակչություն

Երևան, Մարքսի 49

Հայկական ՍՍՀ Գիտությունների ակադեմիայի տպարան

Երևան, Բարեկամության 24

Տպագրված է ՀՍՍՌ Գիտությունների ակադեմիայի Պատմության ինստիտուտի գիտական խորհրդի որոշմամբ

Պատասխանատու խմբագիր՝ Ա. Ա. Ղազինյան

Խմբագիր՝ Ա. Ա. Ղազինյան

Գեղարվեստական խմբագիր՝ Ա. Ա. Ղազինյան

Տեխնիկական խմբագիր՝ Ա. Ա. Ղազինյան

Սրբագրիչ՝ Ա. Ա. Ղազինյան

Ստորագրված է տպագրության 9. IV. 82։ Տպ. թուղթ № 1։ 84×108 1/32։ Թուղթ տպագրական։ Տառատեսակ գրական։ Տպագրություն բարձր։ Տպ. մամուլ 9,5։ Պայմ. մամուլ 15,96։ Հրատ. մամուլ 15,5։ Տպաքանակ 1000։ Պատվեր 1000։ Գին 1 ռ. 50 կ.

Հայկական ՍՍՀ Գիտությունների ակադեմիայի հրատարակչություն

Երևան, Մարքսի 49

Հայկական ՍՍՀ Գիտությունների ակադեմիայի տպարան

Երևան, Բարեկամության 24

Տպագրված է ՀՍՍՌ Գիտությունների ակադեմիայի Պատմության ինստիտուտի գիտական խորհրդի որոշմամբ

Պատասխանատու խմբագիր՝ Ա. Ա. Ղազինյան

Խմբագիր՝ Ա. Ա. Ղազինյան

Գեղարվեստական խմբագիր՝ Ա. Ա. Ղազինյան

Տեխնիկական խմբագիր՝ Ա. Ա. Ղազինյան

Սրբագրիչ՝ Ա. Ա. Ղազինյան

Ստորագրված է տպագրության 9. IV. 82։ Տպ. թուղթ № 1։ 84×108 1/32։ Թուղթ տպագրական։ Տառատեսակ գրական։ Տպագրություն բարձր։ Տպ. մամուլ 9,5։ Պայմ. մամուլ 15,96։ Հրատ. մամուլ 15,5։ Տպաքանակ 1000։ Պատվեր 1000։ Գին 1 ռ. 50 կ.

Հայկական ՍՍՀ Գիտությունների ակադեմիայի հրատարակչություն

Երևան, Մարքսի 49

Հայկական ՍՍՀ Գիտությունների ակադեմիայի տպարան

Երևան, Բարեկամության 24

Տպագրված է ՀՍՍՌ Գիտությունների ակադեմիայի Պատմության ինստիտուտի գիտական խորհրդի որոշմամբ

Պատասխանատու խմբագիր՝ Ա. Ա. Ղազինյան

Խմբագիր՝ Ա. Ա. Ղազինյան

Գեղարվեստական խմբագիր՝ Ա. Ա. Ղազինյան

Տեխնիկական խմբագիր՝ Ա. Ա. Ղազինյան

Սրբագրիչ՝ Ա. Ա. Ղազինյան

Ստորագրված է տպագրության 9. IV. 82։ Տպ. թուղթ № 1։ 84×108 1/32։ Թուղթ տպագրական։ Տառատեսակ գրական։ Տպագրություն բարձր։ Տպ. մամուլ 9,5։ Պայմ. մամուլ 15,96։ Հրատ. մամուլ 15,5։ Տպաքանակ 1000։ Պատվեր 1000։ Գին 1 ռ. 50 կ.

Հայկական ՍՍՀ Գիտությունների ակադեմիայի հրատարակչություն

Երևան, Մարքսի 49

Հայկական ՍՍՀ Գիտությունների ակադեմիայի տպարան

Երևան, Բարեկամության 24

Տպագրված է ՀՍՍՌ Գիտությունների ակադեմիայի Պատմության ինստիտուտի գիտական խորհրդի որոշմամբ

Պատասխանատու խմբագիր՝ Ա. Ա. Ղազինյան

Խմբագիր՝ Ա. Ա. Ղազինյան

Գեղարվեստական խմբագիր՝ Ա. Ա. Ղազինյան

Տեխնիկական խմբագիր՝ Ա. Ա. Ղազինյան

Սրբագրիչ՝ Ա. Ա. Ղազինյան

Ստորագրված է տպագրության 9. IV. 82։ Տպ. թուղթ № 1։ 84×108 1/32։ Թուղթ տպագրական։ Տառատեսակ գրական։ Տպագրություն բարձր։ Տպ. մամուլ 9,5։ Պայմ. մամուլ 15,96։ Հրատ. մամուլ 15,5։ Տպաքանակ 1000։ Պատվեր 1000։ Գին 1 ռ. 50 կ.

Հայկական ՍՍՀ Գիտությունների ակադեմիայի հրատարակչություն

Երևան, Մարքսի 49

Հայկական ՍՍՀ Գիտությունների ակադեմիայի տպարան

Երևան, Բարեկամության 24

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Արամ Ճակոբեան, զաւակները ու ընտանեկան բոլոր պարագաները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք ծաղիկով, փոխան ծաղիկի նուէրներով, անձամբ թէ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԱՐԱՄ ՃԱԿՈԲԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ։

———×———

Այրի Տիկին Փիլիպպոս Եսայեան զաւակներն ու թոռները եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղիկով, անձամբ թէ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր՝

ՓԻԼԻՊՊՈՍ ԵՍԱՅԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

ԷՍԱՅԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Մշակութային եւ գեղարուեստական

ՅԵՐԵԿՈՅԹ – ԹԷՑԱՍԵՂԱՆԸ

նուիրուած է

Մեծանուն բանաստեղծուհի – վիպասան եւ ուսուցչուհի՝

ՄԻՊԱԼ

– ՋԱՊԵԼ ԱՍԱՏՈՒՐ –

Կիրակի, Մարտ 28, ժամը 15·30-ին

au Centre Culturel Alex Manoogian
118, Rue de Courcelles - 75017 Paris

Ծրագիրը կը ներկայացնէ՝
ՕՐ. ՀԵՐՄԻՆԷ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Փէհլիվանեան – Գարագաշեան երգեակը կ'ոգեւորէ հանդիսութիւնը։

Սեղանները ապահովել, առաւօտ մինչեւ ժամը 10 ։

Հեռաձայն.– 372· 04· 20

Հայ Գիրքերու Վաճառք

Շաբաթ Մարտ 20–էն մինչեւ Կիրակի Մարտ 28 ։

Ամէն օր, ժամը 15–էն 21
ՀԱՑ ՄՇԱԿՈՑԹԻ
ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԿԵԴՐՈՆ
6, Cité Wauxhall — 75010 PARIS
(Métro: République)

RENCONTRE AVEC

Jean - Jacques VAROUJEAN

« ALFORTVILLE 1935...
THEATRE AUJOURD'HUI »
Le Vendredi, 26 Mars. à 21h.
EXPOSITION DE DOCUMENTS D'EPOQUE
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
9, Rue de Madrid — 94140 Alfortville
Tél.: 376. 55. 89

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Հայ· Առաք· Եկեղեցւոյ Ազգ· Մխիթեան վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները.– Պ· Ճարութիւն Փէքմէզեան 200 Ֆ· Հայկազեան դպրոցին, Տէր եւ Տիկին Հ· Հայրապետեան 150 Ֆ· Հայկազեան դպրոցին, Պ·Քիթապճեան փոքրիկն Լօրա Օհաննէսեանի մկրտութեան առթիւ 100 եկեղեցիին, Թազտամեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Սարգիս Պարսամեան ընտանիք Վալանէն 50, Ճարութիւն Գազուբեան ընտանիք (Վալանէն) 50 Ֆ·, Հրանդ Թադէոսեանի մահուան քառասունքին առթիւ Զալուքճեան եւ Թօրիկեան ընտանիքները 50 Ֆ· ։

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉ

Նախաճեռնութեամբ՝
Շրջանային Վարչութեան
եւ Փարիզեան Շրջանի
բոլոր մանաճիւղերուն

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

HOTEL GEORGE V
ի Նպաստ՝
ՊԷԼՖՈՆԹԷՆԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ
ԿԱՑԱՆԻՆ

ՅՈՒՆԻՍ 12–ԻՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 67-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՀԱՆԴԻՍ ՃԱՇ

Նախաձեռնութեամբ Մխիթեան Կեդր· Վարչութեան, մասնակցութեամբ Տէսինի եւ Վիէնի մասնաճիւղերուն, Կիրակի, Ապրիլ 4, ժամը 13-ին Հայ Մշակոյթի Տան «Վասպուրական» եւ «Տարօն» սրահներուն մէջ·-

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE
12 - 14 Rue St. Bazile, Marseille 1er

Կը նախագահէ·- ՃԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ· ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Կը խօսին·– ԿԱՐՕ ՃՈՎԱՆՓԵԱՆ
եւ Ի
ՎԱՀԷ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ (Ֆրանսերէն)

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։
Հանդէսը կ'ոգեւորէ երիտասարդ արուեստագէտը՝
ՆԱՐԵԿ ՏՈՒՐԵԱՆ
իր նուագախումբով

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, ապահովել հեռաձայնելով·-
Աւտոյեան 70 02 33, *Պապայեան* 66 30 66, *Կրասեան* 93 32 18
Մասնակցութիւն 80 Ֆ· ։

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE DECINES

RADIO

EMISSION ARMENIENNE
Pour la Région Lyonnaise
Chaque Dimanche — de 10h. à 12h.
sur Trait - d'Union
« ARMENIE — MAGAZINE »
Modulation de Fréquence: 89.5 Mhz.

MENSUEL ARMENIEN CHERCHE

Secrétaire de Rédaction

PLEIN TEMPS
Pour Lyon
HOMME ou FEMME
Arménien Lu. Parle, Ecrit
DÉBUT AVRIL 1982
Ecrire Lettre Manuscrite
avec C.V. Photo et Références
à FRANCE — ARMÉNIE
5, Place Michel Servet — 69001 LYON

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները Շաբաթ, Մարտ 27, ժամը 3–ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Օրակարգ· – Շրջաբերականի ընթերցում, ձեռնարկ, զանազան հարցեր ։

RESTAURANT EREVAN ՀԱՑԱՍՏՈՒՆ ԵՐԵՒԱՆ

Իր աւանդական ճաշացուցակով եւ սովորական հաճելի մթնոլորտով՝ կը սպասարկէ Ձեզի։

RESTAURANT EREVAN
26, RUE BERGÈRE - 75009, PARIS
TÉL. 770. 85. 81

ՄԻԱՑՆ ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆՆԵՐԸ
ՎԻՇԵ
Ընկերակցութեամբ՝ ՍԻՄՈՆԻ
ժամը 21·30-էն սկսեալ կը ներկայանայ իր հայկ· ժողովրդական երգերով, զուարթացնելով ձեր երեկոյթը։
Fermé le Mardi — Փակ է Երեքշաբթի

TRAITEUR EREVAN
29, RUE BERGÈRE – 75009 PARIS
TÉL.: 523. 44. 75

ԵՐԿՈՒ ԲԱՑԱՌԻԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՊՐԻԼ 24-Ը՝ ԵՐԵՒԱՆ

ԱՊՐԻԼ 19-ԷՆ ՄԱՅԻՍ 4
ԿԱՄ
ԱՊՐԻԼ 22 - ԱՊՐԻԼ 29

Renseignements et Inscriptions:

A PARIS:
LEVON BAGHDASSARIAN
SABERATOURS
31, Rue d'Argenteuil
75001 — PARIS
Tél.: 261. 51. 13
Métro: Pyramides

A LYON:
VAROUJAN SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48, Cours de la Liberté
69003 — LYON
Tél.: (7) 860. 13. 66

A MARSEILLE:
JACQUES CHELELEKIAN
WASTEELS
87, La Canebière
13001 — Marseille
Tél.: (91) 95. 90. 12

ՊԱՏԱՐԱԳ

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՄԱՍՈՒՐԻՆ ՄԷՋ

Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան մասուրին մէջ, պատարագ կը մատուցուի Շաբաթ, Մարտ 27, ժամը 10·30-ին։
Կը պատարագէ՝
ՄԵՍՐՈՊ ՓՀՆԵՑ· ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՅՈՒՆԻՍ 13-ԻՆ

PROJECTION DE FILM

LA COMMISSION CULTURELLE
de l'Eglise Arménienne de Chaville
Organise
La Projection du Film:
« VAN et ANI » 1973
de M. et Mme. BRICOUT
Le 27 Mars, à 20h.45 très précises
SALLE DE L'EGLISE
4, Rue des Trois Champtiers — Chaville
cette Projection sera suivie d'un Débat
Mme. KASBARIAN-BRICOUT signera son livre
«LA SOCIETE ARMENIENNE AU 19e SIECLE»

ԽՆԶՈՅԿ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Տարօն - Տուրուբանէ Հայր· - Մխիթեան կողմէ, Կիրակի, Մարտ 28 ժամը 11-էն 24 Սայ Ֆէք ։ Նուագախումբ՝ Ալի ձօխ սիւֆի խորոված ։

Ջերմ մթնոլորտ ։

ԾԱԽՈՒԻ ՅԱՐԿԱՀԱՒԱՔԻՆ

ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Զօրս յարկանի չէնքի մը առաջին յարկը։
Ներքանցք, երեք սենեակ, խոհանոց, առանձին բաղնիք լողարանով, արտաքնոց, տաք ջուր եւ կեդրոնական ջեռուցում։ Նաեւ քակ։
Այլ մանրամասնութիւններու եւ այցելութեան համար հեռաձայնել ամէն օր, ժամը 17–էն սկսեալ։–
280. 02. 58

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ծրագրենական հանդիսութիւն՝ ի պատիւ վաստակաւոր երաժշտագէտ՝
ՆՇԱՆ ՍԵՐԳՈՑԵԱՆԻ
Կիրակի, Ապրիլ 25, կէսօրէ վերջ Հ· Բ· Ը· Մ· Ալեք Մանուկեան Մշակոյթի սրահը։

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՇԱԲԱԹ – ԿԻՐԱԿԻ
ՄԱՐՏ
27-28
SAMEDI-DIMANCHE
27-28 MARS
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅՐԱՒԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Տրացուած : Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ : 180 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 400 Ֆ. - Հատ : 2 50 Ֆ.

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.136

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

57e ANNÉE — No 15.136

ՄԱՇ

ՄԱՐԻԷՏԱ ՇԱՀԻՆԵԱՆԻ

Մոսկուայի մէջ, իր մահկանացուն կընքած է ծանօթ դրագիտուհի՝ Մարիէտտա Շահինեան, 93 տարեկանին։

Ինքէրնէշընըլ Հերըլտ Թրիպիւն, Ուրբաթ, Մարտ 26-ի իր թիւին մէջ կը հաղորդէր՝ «Սթալինեան չրջանի դրադիտուհի Մարիէտտա Շահինեանի մահը, 93 տարեկանին»։

Մահազդը հաղորդուած է Զորեքշաբթի օր, մահազդով մը ստորագրուած խորհրդային բարձրաստիճան պաշտօնեաներէ անձնաւորութեանց կողմէ, մէջն ըլլալով՝ Լէոնիդ Բրեժնեւ։

Իր գլխաւոր գործն է, ըստ խորհրդային քննադատներու «Հիտրօցէնտրալ»ը, 1931-ին լոյս տեսած նորավէպ մը, որ ըստ խորհրդային մեծ Համայնագիտարանին՝ «լաւագոյն ձեւերէն մէկն է ճարտարապետական նորավէպի»։ Գործը կը նկարագրէ չինարարական ճիգը սթալինեան առաջին հնգամեայ պլանի շրջանի, հիմնուած հեղինակին փորձառութեանց վրայ Հայաստանի հիտրօ – էլեկտրակայանի մը։ «Սթալին գրական մըր – ցանակ» ստացած է 1951-ին եւ Լենինի կարգը՝ 1967-ին, բազմաթիւ այլ պատուանշաններու եւ մրցանակներու կարդին։

Ամերիկեան օրաթերթը կ'ըսէ նաեւ թէ ըստ խորհրդային Համայնագիտարանի Մ. Շահինեան սերտ բարեկամութիւն վարած է Ռախմանինոֆի հետ 1912-էն 1917։

Մ. Շահինեան միայն ռուսերէն գրած է այդ իսկ պատճառով առաւելապէս ծանօթ է որպէս խորհրդային հեղինակ։

×

Ծնած է Մոսկուա, 1888-ին եւ 1903-ին երբ դեռ հազիւ 15 տարեկան է կը գրէ իր առաջին գրական կտորը։ 1915-ին լոյս կ'ընծայէ «Գելենջիկեան մոտիւներ», նոյն տարին՝ «Իւր ճակատագիրը» վէպը։ 20-ական թուականներուն, կը հաստատուի Կաորզրադ, ուր Գորքիի չուրջ կը հաւաքուէին ռուս մտաւորականներ։ 1923-ին կը գրէ «Փոխոխութիւն», 1924-ին՝ «Վերնախաւի տիկնոջ արկածները», «Սովետական Հայաստան»։ Պատերազմի տարիներուն՝ «Ուրալի պաշտպանութիւնը»։ 1950-ին «Ձանազարհորդութիւն դէպի Հայաստան», որ 1951-ին կ'արժանանայ պետական մրցանակի։ Կարեւոր եւ կը նահատուած գրական ուսումնասիրութիւններ ունի Կէօթէի, Շեվչէնկոյի մասին։ Իր գլխաւոր վէպերէն մէկն է՝ «Ուլանովների ընտանիքը» (1938) եւ «Առաջին Համառուսաստանեանը» որ վէպ – ժամանակագրութիւն մըն է նուիրուած լենինեան թեմայի, ինչպէս ուրիշ երկու գործեր՝ «Հարցատոմս պատմութիւնից» (1969) եւ «Զորս դաս Լենինից»։

Թունդ սթալինապաշտ էր նաեւ, ինչ որ ափէթ տուած էր բաց նամակի մը իրեն ուղղուած Սերօ Ռանդազեանի կողմէ, քանի Մ. Շահինեանի Վրաստանի խորհրդայնացման 60-ամեակին նուիրուած յօդուածին մէկ հատուածը, ուր կը փառաբանուէր Սթալինը խոր վրդովմամբ առեղծած էր Հայաստանի մտաւորականներու չրջանակներու մէջ (Ցառագ» 1981 Յուլիս 2)։ Մ. Շահինեան, կը չեշտէր իր մէջ այլոց.– «Վրաստանն ու վրաց ժողովուրդը ես սիրում եմ այն բանի համար, որ Գորի քաղաքում ծնուել է Ստալինը՝ պատմական հզօր դէմքը...։ Սա չի կաթելի մոռանալ, չի կարելի չնորհակալ չլինել Ստալինի...»։ Երբ կը յիշէինք հայաստանցիի մը, այս անընդունելի երախտապիտութիւնը, կ'առարկուէր մեզի թէ «Մ. Շահինեան անկեղծ է», ինչ որ ըստ մեզի բնաւ չի մեղմացներ յանցանքը, ընդհակառակն։

«Մարիէտտա Շահինեանի հետ» դիրք մըն ալ լոյս տեսաւ անցեալ տարի, հեղինակութեամբ Գոհար Աճէմեանի։

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ՎԱՆՔԷ ՎԱՆՔ...

«Թէրճիման»ի մէջ Թոռայ Կէօզիւթօֆի յօդուածաշարքին շարունակութիւնը։

Երուսաղէմի Դպրեվանքին մէջ ուսուցումը երկու մակարդակի վրայ կը չարունակուի։ Հայերէն գիտցող աշակերտները միջնակարգ եւ լիսէ կ'առնուին, իսկ հայերէն չգիտցող սուրիանի աշակերտները նախ հայերէնի դասաւանդութեան կ'ենթարկուին։ Հայերէն սորվելէ վերջ կը սկսին մասնակցիլ Սրբոց Յակոբեանց Եկեղեցիի արարողութիւնն – րուն։ Անոնք մասնաւորաբար Ընդհանուր Պատմութիւն եւ Հայոց Պատմութիւն սորվելով կը հասցուին որպէս Թուրքիոյ թիւնամիներ։

Հայգօ Էլոէմիր պատմեց որ ինք ալ եօթը տարի կարգացած է Դպրեվանքին մէջ։

– Վարուժան քահանայ Խրքաճեանի կողմէ 1968-ին 10 հոգինոց խումբով մը Երուսաղէմ տարուեցանք, ըսաւ ան։ Ես հայերէն գիտէի։ Յովհաննէս Բագրատ եւ Սաւաշ, որ ինծի նման հայերէն գիտէին, նոյն դասարանը դրուեցանք Եղնիկ, Աբրամ եւ Յովհաննէս Պալեան եղբայրներն ալ, որոնք սուրիանի ըլլալով հայերէն չէին գիտեր, ուրիշ դասարան դրուեցան։ Դպրոցին մէջ ծանր կարգապահութիւն կար, յանցանք գործողը կը պատժուէր։ Հայոց Պատմութիւնը մինչեւ վերջ կը կարգացուէր։ Առաջին դասարաններուն Հայերուն երեւան գալը կը պատմուի։ Ցառաջիկայ դասարաններուն աւելի վերջուան Հայերու Պատմութիւնը կը դասաւանդուի։

Երրորդ դասարանին Հռոմմայեցիներուն Հայոց վրայ յարձակումները, վերջին ալ արաբ եւ հայ յարաբերութիւնները կը դասաւանդուին։ Վերջին դասարաններուն ալ տղան կը ներարկուի թուրքի զօրաւոր թշնամութիւն մը։ Կը պատմուի որ Գերմաններու գործակցութեամբ Հայոց մեծ ծամեծները սպաննուեցան ու Ապրիլ 24 1915-ին մեծ ցեղասպանութիւն կը կատարուեցաւ։ Ցեղասպանութենէն փրկը – ուղներն ալ աքսորուեցան Սուրիա, տարուեցան Ամերիկայի ու Եւրոպայի զանազան երկիրները։

«Որքան ատեն որ ուսուցիչ էի, ես ալ այս բանները սորվեցուցի, տղաքը հասցուցի որպէս Թուրքի թշնամիներ, ըսի որ Արեւելեան նահանգները մեծ մասամբ Հայերուն կը պատկանէին եւ վրէժ առնել պէտք էր։ Ամէն դասարանի մէջ «Մեծ Հայաստան»ը ցոյց տուող քարտէս մը կար։ Այդ քարտէսին վրայ է որ աչխատանք կը տանէինք»։

Երբ Երուսաղէմի դասարանները կը պտըտէինք տեսանք Սովետական Հայաստանի ու «Մեծ Հայաստան» կոչուած Անատոլուի քարտէսները։ Շահէ Աճէմեան ըսաւ որ այս քարտէսները պատմութեան դասի համար միայն կը գործածուէին, իսկ Գէորգ Հինդլեան, որուն սիրտը նեղուած էր մեր այս պատմութիւններէն, Թուրք եւ հայ բարեկամութեան մասին հետեւեալը ըսաւ.

– Ինչ որ Գերմանները ըրին Հրեաներուն, Թուրքերն ալ Հայոց այդ ըրին։ Գերմանները Հրեաներու ցեղը, Թուրքերն ալ Հայոց ցեղը ոչնչացնել ուզեցին։

Հայգօ Էլոէմիր ըսեր որ Երուսաղէմի վարժարանը 1975-ին աւարտած է Ալէք Մանուկեանի ղրկած ղրամով։ Ալէք Մանուկեանի Հայկական Բարեգործական Ընդհ. Միութիւնը բոլոր կազմակերպութիւններուն ու եկեղեցիներուն կ'օգնէ։

Թէրճիմանի թղթակիցը ապա բացատրութիւններ կուտայ Թուրքիոյ Հայոց մասին, միշտ ապաւինելով Հայգօ Էլոէմիրի տեղեկատուութիւններուն վրայ։

– Ձեմ կարծեր որ, ըսած է Էլոէմիր, Թուրքիոյ մէջ Դաշնակ եւ Հնչակ կազմակերպութիւններ գտնուին, որովհետեւ անոնք Թուրքերը չեն սիրեր եւ իրենց գործերը դուրսը կը տեսնեն։

Ապա կը դրէ որ Թուրքիոյ Պատրիարքարանի ճիդերով Անատոլուէն իրենց ինքնութիւնը կորնցուցած տղաք կը հաւաքուին, անոնք Պոլիս կը բերուին եւ հայկական վարժարան կը դրուին։ Անոնց մէկ մասն ալ Երուսաղէմ կը ղրկուի աւելի վերջ։ Այս գործերը կը կատարուին Պետրոս Կրէկոս Թօքաթեանի կողմէ։ Միջոց մըն ալ Վարուժան քահանայ Խրքաճեանը զբաղած էր։ Երբեմն ալ Երուսաղէմ ղրկուած տղաքը չեն հասնիր վարժարանը եւ ետ կը վերադառնան։

(Շար. 4 եւ վերջ)

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԺԱՄԱՆԱԿ ՉՈՒՆԻՆՔ

Մեր գործակիցներէն մէկուն հետ թերթին անմիջական գործերուն մասին կը վիճաբանէինք, երբ դուռը բացուեցաւ ու ծանօթ դէմք մը մտաւ ներս։ Համեստ, քաղցր բնաւորութեամբ, անճնազոհ բարեկամ մը, որ տարիներէ ի վեր համայնքին գործերու եռեւէն կը վազէ անվհատ։

Ծանուցում մը բերած էր։ Երբ ներս մտաւ, նախ մեր գործակիցին մօտեցաւ ու սեղմեց անոր ձեռքը։

– Կը չնորհաւորեմ ձեր գրութիւնները, ըսաւ։ Աստուած ձեզի ուժ եւ կարողութիւն տայ, Աստուած ձեզի մտքի պայծառութիւն տայ, որպէսզի միշտ այսպէս չարունակէք ծառայել մեր մամուլին։

Մեր գործակիցը գոհունակութեան ժպիտ մը ունեցաւ։

Ձեր չարունակեցի նոյն չունչով։

- Եւ անշուշտ ատիկա մեր պարտականութիւնն է։ Բայց մարդ պէտք է ժամանակ ունենայ, որպէսզի կարենայ վայելել բոլոր այն ճաշակարներն ու հաւատքոյթները, որոնք կը կազմակերպուին։ Մենք ո՞ւրկէ պիտի գտնենք այդ ժամանակը։

Մեր հիւրը գլուխը չարժեց իբր հաստատական, բայց բան մը փոխուեցաւ իր ժպիտին մէջ։

×

*Անշուշտ, միշտ բան մը պիտի փոխուի մեր ժպիտին մէջ, երբ մեր խօսակիցը պիտի աւարտէ իր խօսքը։ Որովհետեւ բոլորս ալ, ուշ կամ կանուխ, պիտի ունենանք վայրկեաններ, ուր պիտի անդրադառնանք որ մեր դիմացինները «ժամանակ չունին» մեր գործը, մեր ձեռնարկը, մեր պատգամը, մեր ժպիտը, մեր համբոյրը ընդունելու։ Ինչպէս որ փոխադարձաբար մենք ալ ժամանակ չունինք մեր դիրկը բանալու դիմացինին ներէն եկող բոլոր լաւ բաներուն։ Եթէ հեղինակ ենք, մէկը պիտի ըսէ որ, մե՛ղք, ժամանակ չունի կարգալու։ Եթէ դերասան ենք, ուրիշ մը պիտի ըսէ որ չատ կը սիրէ թատրոնը, բայց աւա՛ղ, ժամանակ չունի, եթէ երաժիշտ ենք, ամէնէն երաժշտասէրն անգամ պիտի ըսէ որ չի հասնիր երաժշտահանդէսներու հետեւելու։ Այսպէս, ամէնքս ալ բազմազբաղ ենք, ամէնքս ալ մեր հոգերը ունինք։ Ամէնքս ալ տուն, ընտանիք, գաւակ, գործ, պարտականութիւն, պարտաւորութիւն եւայլն. ունինք։ Այլ խօսքով՝ ամէնքս ալ «պատճառ» մը ունինք զրկուելու համար այն բանէն զոր սրտանց կը գնահատենք, այն բանէն որուն համար ուժ եւ կարողութիւն կը մաղթենք, այն ամենասիրելի ու թանկագին բանէն որ մեզ ոտքի կը պահէ աղդովին։

×

Այսքան գրագրումէ վերջ այլեւս պէտք չէ զարմանալ թէ բաւական ժամանակ ալ կը կորնչցնենք մեր դիմացինին բացատրելու համար թէ ինչու «ժամանակ չունինք»։ Մտրհեցէք անգամ մը. օրը քանի՞ անգամ կը ստիպուինք գործածել այս խօսքը։ Եւ խորհեցէք զարձեալ. քանի մը յօդուած աւելի չէի՞նք կարդար, քանի մը ճաշակար կամ թատրոն աւելի չէի՞նք վայելեր, եթէ չհակէինք այն ժամանակը, զոր կը կորնչցնենք օրը քանի անգամ «ժամանակ չունինք» ըսելով։

Ռ. Հ.

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ կարգ մը որոշումներ այնքան ալ լաւ չեն ընդունուիր եւ այս դնացքով «փոփոխութիւն» փնտռողները, հատանաբար կրկին փոփոխութիւն ուզեն։ Օրինակ՝ հանգստեան կոչուիլը 60 տարեկանին ամէնուն գործին չի գար, քանի որ կը չնչէ կանխահաս հանգստեան կոչուիլը, որու պայմանները աւելի նպաստաւոր էին (70% աչխատավարձի)։ Ուրիշ կարգադրութիւններ ալ 50-է աւելի պաշտօնեայ ունեցող հաստատութեանց մէջ դժգոհ կը ձգեն գործատէրերը։

ՎԵՐՈՆԱՑԻ մէջ վերջ դասաւ ամերիկացի զօրավարը առեւանգողներու դատավարութիւնը։ 17 ամբաստանեալները դատապարտուեցան 11-էն 27 տարի բանտարկութեան։

ԱՑՍՐՑՈՐԴԱՆԱՆԻ մէջ կացութիւնը միշտ չատ ծանր է, բայց Պէյրութի պաղեստինեան խմբակցութիւններն ալ խոհեմ կը մնան, մանաւանդ արաբական աչխարհի պատակուած դիմադիմին պատճառով։

ԱՄՐԱՆ ԺԱՄԸ կը գործադրուի այս կիրակիէն սկսեալ։ Հարկ է չմոռնալ ժամացոյցները ժամ մը առաջ տանիլ Շաբաթէն կիրակի լուսնալիք դիշերը։ Ժամը 2-ին՝ 3 պիտի ըլլայ։

ԹՈՒՐԲԻԱ լոյս տեսած հրովարտակ մը (փետր. 18-ին) կը ճշդէ քաղաքացիներուն հաղորդելու պարտաւորութիւնները։ Կիները պէտք է մաքուր եւ պարզ հագուին, ցած կրունքով կօշիկ, գլուխը միշտ բաց, հագուստը ծունկէն վեր պէտք չէ ըլլայ եւլն. եւլն.։ Այրերն ալ՝ գլուխը բաց, ամէն օր պէտք է ածիլուին, մօրուք չձգեն, պեխի պարագային պէտք է չափը ճշդուի, սանտրուի եւայլն...։

ՅԻՇՈՂՈՒԹԵԱՆ ԱՌԵԻԱՆԳԻԶՆԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ներքին գործերի մինիստր Թալէաթի ծածկագրուած հրամանում ասւում էր. «Կառավարութիւնը, Ջեմիէթի (*երիտ - Թուրքական կուսակցութեան կոմիտէի - հեղ.*) հրամանով, որոշեց լիովին ոչընչացնել Թուրքիայում ապրող Հայերին: Այդ հրամանի եւ որոշման հակառակորդ-ները չեն կարող մնալ իրենց զբաղեցրած պետական պաշտօններում: Տարբերու-թիւն չդնել կանանց, ծերունիների ու երե-խաների միջեւ, չանսալ խղճմտանքի ձայ-նին, ինչքան էլ հրէշաւոր լինեն բնաջնջ-ման միջոցները. Հայերի գոյութիւնը պէտք է վերջ դնել» («Լրաբեր», Նիւ - *Եորք, Ապրիլ 25-ի, 1964 թ.: Մէջբերու-մը՝ ըստ «Արեւմտեան Հայաստանը...» գրքի, էջ 259*):

Ռազմական մինիստր Էնվերն, իր հեր-թին, յայտնում էր զօրամասերի հրաման-ատարներին. «Կայսերական կառավա - րութիւնը հրաման է արձակել ամբողջ հայ ազգի բնաջնջման մասին: Նրանց հանդէպ պէտք է կիրառուեն հետեւեալ միջոցները.

1.- «Հինգ տարեկանից բարձր երկրի բոլոր օսմանահպատակ Հայերին տեղա - հանել բազաբներից ու ոչնչացնել:

2.- «Կայսերական բանակում ծառա - յող բոլոր Հայերին, չխախտելով սովո - րական կարգը, կտրել իրենց դիվիզիա - ներից՝ տանել մեկուսացուած վայրեր՝ կողմնակի աչքից հեռու եւ գնդակահա - րել:

3.- «Զինուորական ծառայութեան մէջ գտնուող բոլոր հայ սպաներին բանտար - կել իրենց գնդերում՝ մինչեւ յետագայ հրահանգներ ստանալը:

Այս գրաւոր հրահանգը ստանալուց ետ-ոասուելուց ժամ անց գնդերի հրամանա - տարներին կը տրուի հրաման՝ դրանից կի-րառելու համար»

(The Memories of Naim Bey. Turkish Official Documents Relating of the Deportations and Massacres of Armenians. 1920. Doc. No.1

Մէջբերումը՝ ըստ «Արեւմտեան Հա - յաստանը...» գրքի, էջ 258 – 259):

1915 *Թուի Ապրիլի 24-ի լուսաբացին երիտթուրքերն սկսեցին մոլի գաժանու - թեամբ իրականացնել իրենց հրէշաւոր ծրագիրը, որը վերածուեց ցեղասպանու-թեան: Ոչնչացուեց աւելի քան մէկուկէս միլիոն հայ, միւսները ենթարկուեցին բռնի տեղահանման եւ միայն մի փոքր-քանակ մասին յաջողուեց փախուստով փրկուել: Արդիւնքը եղաւ այն որ Թուր - քիայում ապրող աւելի քան երկու միլիոն Հայերից այնտեղ մնաց ընդամէնը մի քա-նի տասնեակ հազար:*

Այդ չարագործութիւնների իրենց ար-ժայայտութիւնը գտան Թուրքիայի նախ-կին կառավարողների գործով Ստամբուլի ռազմական դատարանի մեղադրական եզ-րակացութեան մէջ (1919 *թ. Փետրուար - Յուլիս*): *Նրանում ուղղակի ասուած է, որ տարբեր ժամանակներում Հայերին տարբեր վայրեր արտաքսելու պահից կա-տարուած յանցագործութիւնները չեն հանդիսանում մեկուսացուած կամ տե - ղայնացուած գործողութիւններ: Դրանք վաղօրօք մտայղացուել եւ իրականաց - ուել են կենտրոնական մարմնի հրամա - նով...»:*

Ահա մի քաղուածք այդ դատարանում վկայ Մուստաֆա Քեմալի (Աթաթիւրք)՝ Թրքական Հանրապետութեան ապագայ հիմնադրի յուշմունքներից. «Մեր հայ - րենակիցները չլսուած յանցագործու - թիւններ են կատարել, դիմել են բռնա - կալութեան բոլոր հնարաւոր միջոցներին, կազմակերպել են աքսոր ու եղեռն, նաեւ լցնելով վառել են ծծկեր երեխաներին, ձեռքերն ու ոտքերը կապուած ծնողների աչքի առաջ բռնաբարել են կանանց ու երիտասարդ աղջիկներին, երեխաներին խլել են հայրերից ու մայրերից, իւրա - ցրել են չարժական ու անչարժ գոյքը, Միջապետք են քշել աղէտեալ վիճակում դանուող մարդկանց՝ ճանապարհին ան-մարդկայնօրէն ծաղր ու ծանակի են - թարկելով... Նրանք հազարաւոր անմեղ մարդկանց նահատակել են նաեւերը ու ծո - վում ջրասոյզ արել... Նրանք Հայերին այնպիսի անտանելի վիճակի մէջ են դրել, որը մինչ այդ չի իմացել եւ ոչ մի ժո-ղովուրդ իր պատմութեան ընթացքում» (Փոլ տիւ Վէռւ, Լա Շիւթ տ'Ալէֆաան-տրէթ», *Փարիզ*, 1938 *էջ 121 – 122*):

Նշւում էին նաեւ ցեղասպանութեան յանցագործութիւնների գլխաւոր կազմա-կերպիչների անունները, երիտթուրքա-կան եռապետութիւնը՝ ի դէմս Թալէաթի, Էնվերի եւ Ջեմալի:

Անհամար են երիտթուրքական բարբա-րոսների հրէշաւոր չարագործութիւնների վերաբերեալ վկայութիւնները: Նրանց յանցագործութիւնների կրքոտ դատա - պարտմամբ հանդէս են եկել Մաքսիմ Գորկին ու վաւերի Բրիւսովը, Անատոլ Ֆրանսն ու Ռոմէն Ռոլանը, Կարլ Լիբկնե-խտան ու Ֆրիտյոֆ Նանսէնը եւ աշխար - հի, այդ թւում նաեւ հենց Թուրքիայի, առաջադէմ հասարակայնութեան բազմա-թիւ այլ ներկայացուցիչներ: Դահիճներն ընդմիշտ գամուած են պատմութեան ա-նարգանքի սիւնին: Այդ մասին մէկ ան - գամ եւս յիշատակուեց 1962 Թուականին Հելսինկիում կայացած խաղաղութեան համաշխարհային համաժողովի բանաձե - ւում, որտեղ ցասումով էր խօսւում Օս - մանեան Թուրքիայում հայ ազգաբնակ-չութեան բնաջնջման մասին:

Դրան պէտք է աւելացնել նաեւ, որ այն ժամանակուայ Թուրք կառավարողները, որոնց յետագայում Աթաթիւրքն ար - տաքսեց, իրենց Չարդարարական քա - ղաքականութիւնը աշխատում էին տա - րածել նաեւ Արեւելեան Հայաստանի վը-րայ, որը մտնում էր Ռուսաստանի կազմի մէջ: Ոչ լրիւ տուեալներով, 1918 – 1920 թթ. ընթացքում Անդրկովկասում Թուրք զաւթիչների ոտնձգութիւնների չրջա - նում ոչնչացուել է աւելի քան 200 հազար Հայ: Արեւելեան ճակատի հրամա-նատար գեներալ Կարաբեքիրը պատրաստում էր ընդհանրապէս Հայաստանը ջնջել աշ-խարհի քարտէզից՝

(C. Kutay — «Karabekir Ermenistani Nasil Yok Etti». Istanbul, 1956, s.36.

Մէջբերումը՝ ըստ «Մերձաւոր եւ Մի - ջին Արեւելքի երկիրներն ու ժողովուրդ-ները» գրքի, հատ. 10, Երեւան, 1979 թ., էջ 72):

Մի իմաստուն հայկական ասացուածք կայ. «Ստէ ոտները կարճ են»: *Այն ստիպ-ուած ենք յիշեցնել այժմ՝ 80-ական թը-ւականների սկզբին լոյս տեսած ժողո - վածուի հեղինակներին, որոնք, մոռա - ցած, հաշուի չեն նստում պատմա-փաստերի հետ:*

Ցեղասպանութեան պատժելիութիւն - որպէս մարդկութեան դէմ ծանրագ - յանցագործութիւն, ներկայումս նա - տեսուած է ՄԱԿ-ի ընդունած ցեղասպ - նութեան յանցագործութիւնները կան - խելու եւ դրանց համար պատժելու մա - սին համաձայնագրի (1948 *թ.*) *միջազ - գային զինուորական դատարանների կ - նոնադրութեամբ:*

Աշխարհի ժողովուրդները միշտ պի - տի յիշեն ցեղասպանութեան վտանգի մա - սին: Նրա զոհերի յիշատակը մխա - նակ աչալրջութեան կոչ է յանուն հա - մընդհանուր խաղաղութեան ամրապն - ման, յանուն բոլոր ժողովուրդների ա - զատութեան եւ անկախ իրաւունքի պաշտպանութեան:

Գ. Ա. ՅԱՐՈՒԹԻՒ

(Պատմական Գիտութիւնների Դոկտ

Գ. Բ. ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

(Փիլիսոփայական Գիտութ. Դոկտ

ՍՐՏՑԱՒ ԽՕՍՔԵՐ

Տարօրինակ երեւոյթ մը ներկայիս չատ մը ծանօթներուս եւ բարեկամներուս ու-շադրութիւնը գրաւած է: Վերջին չորս – հինգ տարիներուն Ֆրանսա հաստատ - ուած են մեծ թիւով հայ հայրենակիից - ներ, գաղթած՝ Պէյրութէն, Հալէպէն, Պարսկաստանէն եւ նոյնիսկ Հայաստա - նէն: Այս նորեկներուն մէջ բաւական մեծ թիւով երիտասարդներ կան, որոնք մեծ - ցած են հայկական միջավայրի մէջ, ու - նին որոշ ուսում և հայեցի կրթութիւն, նոյնիսկ ապացոյցը տուին ահաբեկումներ գործելով: Ուստի, կասկած չունինք ի - րենց ազգասիրութեան եւ հայրենասիրու-թեան վրայ, սակայն ի՞նչպէս բացատրել այն երեւոյթը, որ այս երիտասարդներէն չատեր՝ հազիւ այս ափերը հաստատ - ուած, չատ աւելի դիւրին կը կրեն մի - ջավայրին ազդեցութիւնը, մինչեւ իսկ յանախակի գործած խառն ամուսնու - թիւններով, քան զաւակները այն ծնող-ներուն՝ որոնք հոս ծնած են եւ ապրած հեռու հայկական միջավայրէ:

Ուրիշ հարց մը. ամխնեղ ի վեր եկե - ղեցւոյ խորանէն Սերովբէ Աբգ. կոչ կ'ը-նէ երիտասարդներուն նորակազմ երգչա-խումբին մասնակցելու համար, սակայն մինչեւ այսօր հինգ հոգի չէ ներկայա - ցած: Եթէ տակաւին կան երգողները, ա-նոնք ալ նախկին երգչախումբին անդամ-ներ են եւ Ֆրանսա ծնած: Քառասուն հա-զարնոց գաղութի մը համար այնքան ան-տարբերութիւն ներելի չէ: Ցաւալի է եւ պարզապէս դասալքութիւն:

Ցաւ մը եւս: Վաթսուն տարին անցաւ, երբ ափ առինք այս հիւրընկալ երկիրը: Սերովբէ Աբգ. Մանուկեան առիթով մը կ'ըսէր, թէ տակաւին մէկ հոգեւորական չէ տուած գաղութը, որ կը հաշուէ երկու հարիւր հազար: Մենք մօտէն տեղե - նք այս նուիրական ասպարէզին անպա - տեհութիւններուն. ամասականները, որ կ - ատանան զոհացուցիչ չեն: Գաղութը բա - լորովին անտարբեր է, փափաքողնե - չկան: Մեծ զոհողութիւն կը պահանջէ պարտաճանաչութիւն: Ցարդանք ի - հոգեւորականին հանդէպ: Մեր հոգեւո - րականները ոռճիկ չէին ստանար: Այ - կը զոհանային տնօրհնէքներու, վերջ - մանօրհնէքներու եւ խորհրդակատարու - թիւններու ընթացքին ծխականներու ա - տարուխ նուէրներով: Դժբախտաբար տնօրհնէքի մը առիթով պարտք կը ե - դանք չնչին գումարով մը ճամբու զն - առանց անդրադառնալու որ այդ կերպ - մենք զմեզ կը նուաստացնենք: Ներկայի - կարծէք աւելի դիւրին եղած է քարոզ - դրնել եկեղեցի կառուցանելու համար - քան անոր մէջ աղօթող ու ծառայող հ - գեւորական մը: Ֆրանսայի մեր եկեղե - ցիներուն մէջ Ֆրանսա ծնած հոգեւոր - կան դոյութիւն չունի: Պէտք է գաղու - սթափի իր անտարբերութեան թմբիր - եւ իր ուժերը հաւաքած չանայ մարդ - նացնել քրիստոնէական իր հաւատքը - արտայայտէ ազգային իր նախանձա - խնդրութիւնը, պատմութեան առջեւ ն - կայանալով իրրեւ իր հաւատքին պահ - ցուածքը ունեցող հաւաքականութ - մը: Անոնք որ հանրային պարտականու - թիւն չունին, անոնք ողջմտի եռանդ - ներ են եւ անօգուտ մարդիկ:

Նախորդ սերունդները, աւելի դժուա - պայմաններու մէջ, մեզի տանող ճա - են մեր ոսկեղինիկ լեզուն, մեր պաշտ - եկեղեցին, մեր բարոյական եւ ազգա - աւանդութիւնները: Գոյըգուրանք եւ կ - նանք ապագայ սերունդներուն փոխան - չահը, աւելի լաւ պայմաններու մէջ:

ԳԷՈՐԳ ՊԱԳԴՐՅԱՆ

Փոսսալ

ԶՕՀՐԱՊ

Դ.

Միւս ծառաները կը սկսէին քթթերնուն տակէն խնդալ, կատակներ ընել, չար - չարել ընկերոջ: Այդ միջոցին, երիտասարդ էֆէնտին իր մօտը չէր գար, ու տանը մէջ երեսը չէր նայեր: Ցանկարծ, օր մըն ալ, Սուրբիկ հանըմը պինգ ուշադրու - թեամբ դիտեց, նայուածքով մը՝ որ կրակէ պատմուճանի մը պէս սպասու - հին գլխէն մինչեւ ետքը չրճապատեց:

- Մօ՛ռ եկու, Տիգրանուհի, - ըսաւ անոր բիրտ ձայնով մը: Ու տեսնելով անոր վարանիլը.

- Սա՛նկ, աւելի՛ մօտ:

Մօտէն՝ յղութիւնը ակներեւ էր, չատ մը կիներու պէս՝ Տիգրանուհին տղեղ - ցեր էր. երեսին մորթը թուլցեր, կախ - ուկր էր, փորը անչնորհ կերպով դուրս կը ցցուեր, եւ ամէն սիրտը զարնելուն՝ չափազանց մեծցած կուրծքին յարոյցքը կը զարնէր իսկոյն:

Այն առեն, բարկութենէն, Սուրբիկ հանըմին խելքը գլխէն գնաց:

- Փոսսա՛լ, - պոռաց անոր երեսն ի - վեր, - փոսսա՛լ, տունս անպատուեցիր. թէ՛զ, ճէհէննէ՛մ եղիր:

Մարիամը վեր վազեց հանըմին ձայնը լսելով:

- Հաճի Տիւրիկը կանչեցէք, չո՛ւտ, սա չունը առնէ տանի, - կը պոռար հա - նըմը:

Երկու ժամ ետք, թելլալը գտան բե - րին, ու բերանը փըրփրելով՝ Սուրբիկ հանըմ իր զայրոյթը դուրս թափեց:

Կեղծաւորութիւնը անանկ բան մըն է որ երբեմն վերջ ի վերջոյ անկեղծու - թեան հետ կը չիմոթուի եւ անկէ չի տար - բերիր, ինչպէս որ սուտ խօսողներ կան որոնք իրենց սուտին կը հաւատան:

Ասանկ ալ՝ Սուրբիկ հանըմին բարկու-թիւնը չինծու բան մը չէր, անկեղծ էր. երբեք կարող չէր հիմա մտքէն անցընել թէ իր պիտութեամբ, իր կամքովը, իր կարգադրութիւնովը ամէն բան եղած կատարուած էր: Իր բերնին մէջ ամէն վայրկեան յեղյեղուող «պատիւ», «պար-կեշտութիւն» բառերուն վարժութեամ - բը՝ ցաւագարի մը պէս կը պոռար, ազա-խինը, Հաճի Տիւրիկը եւ ամբողջ աշ - խարհը յանցաւոր դտնելու կ'ելլէր:

- Հիմա՛, հիմա, փոսսալը թող կոր - սըւի երթայ, վայրկեա՛ն մը չեմ ուզեր տունիս մէջ:

Այս եղաւ իր վերջին խօսքը:

Թելլալը Տիգրանուհիին սենեակը ելաւ, մահուան դողերու մէջ գտաւ զինք. սա-տիկ ջերմ եկած էր վրան. երեսները կարմրեր էին, մինչդեռ ակռաները իրա-րու կը զարնուէին:

Մեջնորդ կինը գլխայ անոր, բան մը հարցնելու պէտք չունէր. անցած գար - ձածը պիտէր, միայն հարցում մը.

- Քանի՞ ամսու ես, աղջի՛:

- Ձեմ դիտեր, - մրմնջեց միւսը:

Վար իջաւ հանըմին քով, բայց անիկա նորէն սկսեր էր ձայնը բարձրացնել ու ջանքեր կ'ընէր իր զայրոյթը աւելցնելու համար. չարունակ կը յիշէր ասանկ աղ-քատ կին մը իրր սպասուհի իր տունը ընդունելով գործած բարիքը եւ ասոր փոխարէն գտած ապերախտութիւնը: Այս պզդը ասանկ էր միշտ. աղքատները ա-սանկ խայտառակ արարածներ էին բո - լորն ալ. ու նստած տեղէն փիչը վեր կը քաշէր, իրրեւ թէ այդ տիրմին չքտուե - լու համար: Եւ յանկերգի մը նման, միեւնոյն նախատական բառը կուգար չուրթերուն վրայ, թուքի մը պէս.

- Փոսսա՛լը, փոսսա՛լը, ով պիտէ ո՛ր ծառաս գլխէ հաներ է:

Այն առեն Հաճին նեղացաւ ա՛լ. ձեռ - քերը մէջքին դրաւ անբարտաւան ձեւով մը.

- Ինծի նայէ՛, հանըմ, չխտակն ըս - անիկա խեղճ կնիկ ծառայ մըն է, պ - քու տղուդ խօսք հասկցնելու էիր. տ - ալ ելե՛ր ծառայի հետ տեսնուելը է - սես. ասիկա մե՛ղք է:

- Ի՛նչ, հիմա ալ տղո՛ւս վրայ ա - պիտի քաչէ. իմ տղաս ծառայի վրայ - թքներ. բոլոր գեղին աղջիկները, կ - նոները իրեն են:

- Քու բոլոր գեղիդ մէջ ալ Տիգր - նուհիին պէս աղուոր մը չկայ, հանը - դուն եկո՛ւր իմ խօսքս մտիկ ըրէ, գլխէս չատ տաք ու պազ անցած է. ր - մըն է որ եղեր է. ասիկա առնել անը - նելու չէ:

Բայց միւսը կը յամառէր. չէր ըն - նիր որ իր զաւակը տեսնուած ըլլայ Տ - բանուհիին հետ:

Ու վէճը երկարեցաւ, երկուստեք բ - բառերով, նախատինքներով լեցուն վէճ՝ որուն մէջ ստորին ու պղտոս գ - թելլալ կնկանը դերը չէր:

Սուրբիկ հանըմը ուրիշ բանի չէր բաղձար, բայց միայն զայրոյթը աւելի չտարածուած մէյ մը դուրս նե - Տիգրանուհիին:

(Շար.

ՅԱՅՈՎԾ ԿՈՏՎԱԾ

= ՀՈԳԵՎՈՐ =

ՑՈՅՆ ԳՎԱՅԳՆԵՎԱՆՑ
ՅՈՍԵՎԿԻ ՎԵՅԱՅԵՆ

ԿԱՅԱՅԳ ՈՂՄ

Յետ հեռուներէ ոչխարով ոսկի մէկը
Յոյն հովիւներուն ամէնէն հարուստն էր անշուշտ։ Ան
Ոչ միայն հարիւրներով ոչխարներ ունէր,
Այլեւ հարիւրներով ձիեր, ուղտեր եւ եզներ։
Ան ունէր նաեւ հարիւրներով ոսկի դրամ

ԾԱՂԿԱԶԱՐԴ

ԿԻՐԱԿԻ ԱՊՐԻԼ 4

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Սկիզբ. ժամերգութեան 9–ին, Պատարագ՝ 10-ին:
կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ՉԱՔԱՐԵԱՆ
Երեկոյեան գոնբացէք ժամը 16-ին:

ՄԱՐՍԷՅԼ
ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Սկիզբ ժամը 8–ին, Պատարագ 10-ին, Դռնբացէք 17–ին:

ՍԷՆ–ԺԵՐՈՄ
Ս. ՍԱՀԱԿ–ՄԵՍՐՈՊ

Սկիզբ ժամը 8·30-ին, Պատարագ 10, Դռնբացէք 17-ին:

ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ
ԵՒ ԿՈՉ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԵԱՆ

Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ Ապրիլ 22, Հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 20·30-ին, Ընկերակցութեան կեդրոնը՝ 77 rue Lafayette, 75009 *Փարիզ:*

Բարեփոխեալ կանոնագրին թիւ 5 յօդուածին համաձայն, վարչութեան կէսը (8 անդամ) նորոգելի ըլլալով, Ընկերակցութիւնը կոչ կ'ընէ անոնց որոնք կը փափաքին մասնակցիլ վարչութեան:

Թեկնածուութեան պայման է Ընկերակցութեան անդամ ըլլալ:

Թեկնածուները պարտին Ընկերակցութեան գրասենեակը դիմել գրաւոր, ամէնէն ուշը մինչեւ Ապրիլ 7: Դիմումնագիրը պէտք է ձեռագիր ըլլայ եւ ստորագրուած թեկնածուին կողմէ որ չատ յատակօրէն պէտք է գրէ իր անունը, մականունը եւ հասցէն:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ
ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

———×———

ASSEMBLEE GENERALE
DE L'A.A.A.S.

L'Assemblée Générale de l'A.A.A.S. aura lieu Jeudi le 22 Avril à 20 h. 30 au siège de l'Association, 77, Rue La Fayette - Paris 9e
Renouvellement par moitié du Conseil d'Administration (8 postes à pourvoir).
Les candidatures doivent parvenir à l'Association au plus tard le 7 Avril 1982. Elles doivent être écrites et signées de la main du candidat, qui doit indiquer, très lisiblement, ses noms, prénoms et adresse.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Յակի Տէմիրճի մասնաճիւղը մեծ – նորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Քնար Պառաւեանէ իր քրոջը մահուան քառասունքին առթիւ 100 Ֆ. Դպրոցին համար:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.– Պուլվար Օտտոյի կապոյտ Յակի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, Օննիկ Ալիքսանեանի հոգեհանգիստի առթիւ Ալիքսանեան ընտանիքէ 200 Ֆ. Յարութիւն Դարբինեանի հոգ.ի առթիւ Տէր եւ Տիկին կարօ Կոնոյեան 20 Ֆ. Այրի Տիկին Ովսաննայ Կոնոյեան 20, Տէր եւ Տիկին Կոթիէ 20 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ռոպէռ Սուքիասեան 50, Տէր եւ Տիկին Կոթիէ Ծնունդի առթիւ 20, Ծառակեանի հոգ.ի առթիւ՝ Ճորեան ընտանիք 50, Այրի Տիկին Վարդուհի Աբալեան 50, Այրի Տիկին Ովսաննայ Կոնոյեան 20, Տէր և Տիկին Կարօ Կոնոյեան 20, Տէր եւ Տիկին Կոթիէ 20, Օրիորդ Ագատուհի Մսրլեանի Թաղման առթիւ, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Թէքեան 50, Պ. Ղազարոս Կիւլեանի մահուան առթիւ Պ. Գրիգոր Քէնտիրեան 50, Այրի Տիկին Տէրտէրեան 50, Այրի Տիկին Զարդար Կիւլեան եւ զաւակները 100, Թէճիրեան ընտանիք 100 Կապոյտ Յակի աշակերտներուն Մարսէյլի Մշակոյթի դպրոցին, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Գուրեմճեան 140 Ֆ.:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տոքթ. եւ Տիկին Վահան Պուրմայեան 200 Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ին Այրի Տիկին Նուէր Տէպիլեանի յիշատակին:

×

Մարսէյլ - Լափոմ Տէր եւ Տիկին Միհրան Նազարեան կը նուիրեն Շ. Միսաք – եանի մահուան 25-րդ տարելիցին առթիւ 100 Ֆ. «Յառաջ»ի բարգաւաճման: Նաեւ, կը նուիրեն 100 Ֆ. Մէն - Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ իրենց եղբօր Նշան Նազարեանի մահուան Ա. տարելիցին առթիւ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տունը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պ. Ժիրայր Մարզարեանի եւ զաւակներուն ու ընտանեկան պարագաներուն՝ Ռոզ Մարգարեանի մահուան առիթով:

×

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տունը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Օսկան – եան ընտանիքին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ – հօր Յովհաննէս Մարտիրոս Օսկանեանի մահուան առիթով:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ
67-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՀԱՆԴԷՍ ՃԱՇ

Նախաձեռնութեամբ Մխիթեան Կեդր. Վարչութեան, մասնակցութեամբ Տէսինի եւ Վիէննի մասնաճիւղերուն, Կիրակի, Ապրիլ 4, ժամը 13-ին Հայ Մշակոյթի Տան «Վասպուրական» եւ «Տարօն» սրահներուն մէջ.–

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE
12 - 14 Rue St. Bazile, Marseille 1er

Կը նախագահէ.– ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Կը խօսին.– ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ
եւ Ի.
ՎԱՀԷ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ (Ֆրանսերէն)

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:
Հանդէսը կ'ողջունէ երիտասարդ արուեստագէտը՝
ՆԱՐԵԿ ՏՈՒՐԵԱՆ
իր նուագախումբով

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, ապահովել հեռաձայնելով.–
Աւտոյեան 70 02 33, Պապայեան 66 30 66, Կրասեան 93 32 18
Մասնակցութիւն 80 Ֆ.:

PUBLICATIONS DE LA SORBONNE 14, Rue Cujas — 75231 Paris Cedex 05

Les Grandes Puissances, L'Empire Ottoman et les Arméniens dans les Archives Françaises (1914 - 1918)

Recueil de documents édités, avec une introduction historique.
par ARTHUR BEYLERIAN

un Volume 16 x 24 — 800 pages
Au Prix de Souscription de: 175 F. jusqu'au 30 Avril 1982
Parution prévue: Juin 1982

Bon de Souscription

Je vous adresse ci-joint la somme de.....F.
Veuillez m'envoyer ..... exemplaire(s) de l'ouvrage d'Arthur BEYLERIAN
LES GRANDES PUISSANCES, L'EMPIRE OTTOMAN ET LES ARMENIENS DANS LES ARCHIVES FRANCAISES (1914-1918)

Nom .....

Adresse *Ville*

Date *Signature*

- Par chèque de virement postal (3 volets) au nom de l'A.A.P.S. CCP 33 58330 Z La Source

- Par chèque bancaire établi au nom de l'A.A.P.S.
à Retourner:
Publications de la Sorbonne — 14, Rue Cujas - 75231 Paris Cedex 05

UGAB — JEUNES

A VOS PINCEAUX...
PRETS? PARTEZ!..

SEMAINE DE LA RENAISSANCE ARMENIENNE

Grand concours de peinture ouvert à tou sans limite d'âge, organisé par la secti jeune de l'UGAB dans le cadre de la sema pour le 24 Avril. Thème imposé:

« La Renaissance Arménienne »

Les tableaux seront exposés au Cent Culturel Alex Manoogian, 118, rue de Co celles, Paris, à partir du Lundi 19 Avril.

Un jury composé de peintres renomm arméniens décernera les prix aux gagnants Dimanche 25 Avril.

Pour tous renseignements complémentair et pour s'inscrire téléphoner à :

Mlle. Annie Ganinian — 322. 41. 63

ՏՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Օրուան մէջ քանի մը ժամ տնակ գործերով (մաքրութիւն եւայլն) զբաղ լու տրամադիր է պոլսահայ տիկին Փարիզի, նախընտրաբար, 9-րդ, 10-րդ 17–րդ, 18-րդ, 2-րդ թաղամասեր: Հեռ ձայնել ժամը 18–էն ետք՝ 254 90 80 կ Շաբաթ, Կիրակի ամբողջ օրը:

Հայ Գիրքերու Վաճառք

Շաբաթ Մարտ 20–էն մինչեւ Կիրակի Մարտ 28 :
Ամէն օր, ժամը 15–էն 21
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹԻ
ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԿԵԴՐՈՆ
6, Cité Wauxhall — 75010 PARIS
(Métro: République)

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՅՈՒՆԻՍ 13-ԻՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ծոբելենական հանդիսութիւն՝ ի պատիւ վաստակաւոր երաժշտագէտ՝
ՆՇԱՆ ՍԵՐԳՈՒԵԱՆԻ
կիրակի, Ապրիլ 25, կէսօրէ վերջ, Հ. Բ. Ը. Մ. Ալեք Մանուկեան Մշակոյթի սրահը:

ԿՊՈՒՏՍ ԽՈՒՀ
Նախաձեռնութեամբ՝
Շրջանային Վարչութեան
եւ Փարիզեան Շրջանի
բոլոր մասնաճիւղերուն
ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
HOTEL GEORGE V
ի նպաստ՝
ՊՂԻՃՈՆԹՔՆԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ
ԿԱՑԱՆԻՆ
ՅՈՒՆԻՍ 12-ԻՆ

OPTIMA Tours

Voyage en Arménie - du 21 Avril au 5 Mai
Cérémonie du 24 AVRIL 1982
UNION DES ANCIENS ELEVES SAMUEL - MOORAT

———×———

Départ pour le 24 AVRIL des Anciens Combattants
avec Banquet - Gala spécial offert le 25 Avril.
DU 21 AVRIL AU 5 MAI 1982

———×———

LA MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE DECINES ORGANISE

du 20 au 31 Mai - Un Voyage Lyon - Erévan - Tbilissi - Moscou - Lyon
Date limate d'Inscription: VENDREDI, 16 AVRIL

———×———

EGALEMENT 2 VOYAGES DIRECTS:

du 3 au 16 Août
a) Lyon - Erévan - Bakou - Tbilissi - Erévan - Lyon
b) Lyon - Erévan - Lyon
Date limite d'Inscription: VENDREDI, 16 AVRIL
Renseignements et Inscriptions:
LA MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE DECINES
15, Rue du 24 Avril 1915 — 69150 DECINES
TELEPHONE: (7) 849. 42. 97
Tous les jours, sauf Lundi, de 10 à 12h. et de 14 à 19h.

Renseignements et Inscriptions:

SONIA COUMRYANTZ
OPTIMA Tours
67-69 Rue Quincampoix (angle Rue Rambuteau) 75004 Paris — Tél.: 274 27 20
Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel Telex : 211 324 F.
— Pour les ANCIENS COMBATTANTS: Monsieur KEHAYAN
124, Avenue Henri Barbusse — 92140 CLAMART; Tél. 642. 73. 10

Lic. A 946 (Agence Agréé INTOURIST)

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՄԱՐՏ
30
MARDI
30 MARS
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՐԱՇ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատ: 2 50 Ֆ.

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.137

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

57e ANNÉE — No 15.137

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՊԷՅՐՈՒԹ

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ ԵԼԵՒՆԱՓՈՐՁԸ

ՈՉ ՄԷԿ ԿԱՊ ՀԱՅԵՐՈՒ ՀԵՏ

Շաբաթ օր, Ֆրանսական մամուլը արձագանգ կը հանդիսանար եղեռնափորձի մը, որ տեղի ունեցած էր Պէյրութի «հայկ. թաղ»ին մէջ, ինչպէս կը հիշուէր, աւելցնելով թէ երկար ատենէ մի-ջադէպ չէր պատահած: Եղեռնափորձին տէր եղած էր «Լիբանանը օտարներէ ազատագրելու ճակատը»: Երկու մեռեալ կար եւ 15 վիրաւոր:

Անմիջապէս հետաձայնելով Պէյրութ, կրցանք հաստատել թէ պատահածը ոչ մէկ կապ ունի Հայերուն հետ: Ռումբը դրուած էր սինեմա Սանթրալ, ուր կան առաւելաբար եգիպտացի բանուորներ:

ՍԱՎՎԱՏՈՐ

ԱՐԻՒՆԱԼԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

16-էն 30 կը նկատուի մեռեալներու թիւը, կիրակի օրուան ընտրութեանց ընթացքին: Կեռիլլաներու զօրագունդը, որոնք օրերէ ի վեր ամէն ջանք կը թափէին, որպէսզի ժողովուրդը քուէատուփ չերթայ, յարձակումներ ըրին քուէատուփերու վրայ եւ փոխադարձ հրացա-նաձգութեան առեն, մեռեալներ եւ վիրաւորներ պատահեցան:

Ընտրութիւնները կոչուած էին մէկտեղ դնելու սահմանադրական Ժողով մը, կազմուած 60 երեսփոխանէ, որ փոխանցման շրջանի նախագահ մը պիտի նշանակէ, նախագահական նոր ընտրութիւններ պատրաստելու համար: Հրապարակը կը ներկայանային երեք հոսանքներ.- քրիստոնեայ ժողովրդավարութիւնը, որ նախագահ Նախոլէոն Տուառթէի կուսակցութիւնն է, կեդրոն նկատուած եւ ազնիւ ու ծայրայեղ – աջը, որ հինգ կուսակցութիւններու միջոցաւ կը ներկայանան: Ձախը կը մերժէ այս ընտրութիւնները, զորս խեղկատակութիւն կ'որակէ: Ուա – չինկթըն կ'ուզէ որ այս ընտրութիւններ – րով, որոնք վերջնականներու ճամբան կը բանան, օրինաւոր բնոյթ առնէ Տուառթէի վարչակարգը, այն յոյսով որ աւելի հաւանականութիւն կայ, որ Ձախը բանակցի այս քրիստոնեայ ժողովրդավար վար վարչակարգին հետ քան բոլորովին այլ չարժումի մը: Ամէն պարագայի մէջ, գլխաւոր մտավախութիւնը որ կայ կը կայանայ անոր մէջ, որ Սալվատոր Նոր Վիճնամ մը կ'ըլլայ Ուաշինկթընի համար: Այս առընչութեամբ է, որ ցոյց մը տեղի ունեցաւ Ուաշինկթընի, Շաբաթ օր, Սպիտակ Տան առջեւ, բողոքելու համար Ռեկընի քաղաքականութեան դէմ:

Կը թուի որ լատին Ամերիկան պիտի չվարենայ իր իսկ ճակատագրին տէրն ըլլալ եւ ուրիշ ընտրութիւն չունի՝ քան այլ կամ ձախ մենաիրութիւն մը: Թէեւ կան մարդիկ, որոնք կը խորհին թէ Սալվատորի ժողովուրդը կրնայ ընկերվարութեան ուղին ընտրել աւելի քան՝ համայնավար, եթէ Թոյլ տրուի որ ազատօրէն կատարուին ընտրութիւնները: Բայց ցարդ 30 հազար մեռեալ կայ այս երկրին մէջ, եւ ինչպէս կ'ըսէր եպիսկոպոսը՝ «արտասահմանը զէնքերը կը հայթայթէ, Սալվատոր՝ դիակները»:

Սալվատորի կեռիլլան հինգ կազմակերպութիւններէ բաղկացած է, որոնք համագործած են 1980-էն ի վեր:

Հակառակ արիւնալի դէպքերուն եւ զոհերուն, երկրին իշխանութիւնները կը յայտարարեն թէ ժողովուրդին մեծամասնութիւնը մասնակցած է քուէարկութեան, որուն արդիւնքները դեռ ծանօթ չէին, երկուշաբթի առտու փարիզ, ժամու տարբերութեան հետեւանքով:

Սալվատոր՝ կեդրոնական Ամերիկայի փոքրագոյն պետութիւնն է. - 21.393 քառակուսի քիլոմեթր, ինչ որ քիչ մը աւելի է քան Փիւռնտը եւ Լանտերը: Բնակչութիւնը, սակայն, շատ խիտ է եւ չորսուկէս միլիոնի կը հասնի, 70 առ հարիւրը՝ խառնածին, 20 առ հարիւրը՝ Ամերիկացի եւ 10 առ հարիւրը՝ Քրէոլ: Պաշտօնական լեզուն սպաներէն է եւ տիրապետող կրօնքը՝ կաթոլիկէութիւնը: Երկրին գլխաւոր արտադրութիւնը հոդագործութիւնն է (բամպակ, լուբիա, շաքար, եգիպտացորեն) բայց բուն հարստութիւնը՝ սուրճն է, քանի աշխարհի 6-րդ տեղը կը գրաւէ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՎ

ՄԱՐՏ 27, կիրակի օրուան գլխաւոր մտահոգութիւնն էր համային Ֆրանսայի համար, Փէ - էմ - Իւ-ի սըր - ճարան – ծխավաճառներու գործադուլը, ինչ որ չուրջ 40 միլիոնի վնաս մըն ալ պատճառած է քանի քիէրսէ խաղացողներուն 30 առ հարիւրը չէ կրցած խաղալ մինչ մոլիները ժամերով պոչ կը բռնէին Փէ - էմ - Իւի յատուկ դրասենեակին – րուն առջեւ, որոնք յատկապէս բաց էին Շաբաթ օրուընէ: Այս «ազգային» հարցը աւելի մեծ համեմատութիւններ առած էր, նաեւ անոր համար որ ձիարշաւը Հանրապետութեան նախագահին մըր – ցանակն էր, տարուան 3 մեծ մրցումնե – րէն մէկը: Ելմտական նախարարն իսկ ցաւ կը յայտնէր քանի որ կը վնասէր նաեւ, մեծ չահընկեր մը՝ Պետութիւնը: Գործադուլը կը չարունակուէր երկուշաբթի: Պատճառն այն է, որ գրասենները արձանագրող սրճանատէրերը քիչ կը գտնեն իրենց չահաբաժինը: Մրցումը չահեցաւ Ազմի, բայց երկու ձիէր ալ յանկարծամահ եղան՝ Հոմլէս Ռուլըզ եւ Մոն – Ֆիյէօլ:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ գործատիրութեան նախագահը՝ կաթազ չատ խիստ ազդարարու – թիւն մը տուաւ կառավարութեան, եւ – րոպա մէկ ձայնասփիւռի կայանէն, չատ ծանր գտնելով ձեռնարկութեանց բեռը: Նոյն օրը, կիրակի, Ելմտական նախարարը Տըլոռ, բոլորովին համաձայն չըլլալով հանդերձ կաթազի տուած թիւե – րուն, վստահեցուց թէ նոր բեռեր պիտի չբարդուին:

ԱՑՍՐՑՈՐԴԱՆԱՆի մէջ կացութիւնը միչտ ծանրակիրճ է: Ընդհանուր գործադուլի նոր հրահանգ կար երեքչաբթի օրուան համար, մինչ իսրայէլեան բանակը կը չեչտէ իր ճնշումը:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ռութիէները երկուշաբթի օր գրեթէ ամբողջ ճամբաները զոցեցին, գործադուլի իրենց չարժումին այդ ճեւը տալով եւ որու հետեւանքով երթեւեկը անկարելի կը դառնար, որոչ չրջաններ կը բողոքեն իրենց կրած յաւելումներուն դէմ եւ աշխատանքի պայմաններու բարելաւում կը պահանջեն:

ՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ բացառիկ օգնութիւն մը պիտի ընէ ազգային այն օրաթերթերուն, որոնց ծանուցումներու տոկոսը ընդհանուր մուտքին 25%-էն վար է եւ տպաքանակը 250.000-ը չանցնիր: Այս օժանդակութիւնը կը վերաբերի «քաղաքական եւ ընդհանուր լրատուութեան ֆրանսերէն լեզուով, թերթի թուղթի վրայ տպուած իրենց չափին 90 առ հարիւրին վրայ», օրաթերթերուն: Այս պայմանները կը լրացնեն՝ Իւմանիթէ, Լիպերասիոն, Քոթիտիէն տը Փարի, Լա Քոռւա:

ԵՐԵՒԱՆ ◂▸ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓրԷՍ ՄԱՐՏ 18 - 25)

ՀՈՂԱԳԵՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Նիւ Տէլհի տեղի ունեցած է աշխարհի հողագէտներու 11-րդ միջազգային համագումարը, որուն մասնակցած են 70 երկիրներէ աւելի քան 1200 գիտնականներ: Համագումարին՝ Արարատեան դաշտի աղակալած հողերու բարելաւման ուղղութեամբ տարուող աշխատանքներու մասին զեկուցում մը կարդացած է Հայաստանի հողագիտութեան եւ երկրագործութեան դիտա – հետազօտական Հիմնարկի տնօրէն Հրանտ Պետրոսեան, որ ղեկավարած է Խորհ. Միութեան գիւղատնտեսութեան նախարարութեան պատուիրակութիւնը: Համագումարին մաս – նակցողներուն համար ցուցադրուած է հայ չարժարուեստագէտներու պատրաստած «Աշխարհի ստեղծումը» դիտական ժապաւէնը:

×

ԹՈՒՄԱՆԵԱՆի ԱՆՈՒՆՈՎ ՀՐԱՊԱՐԱԿ ՄՈՍԿՈՒԱՑԻ ՄԷՋ

Մոսկուայի մէջ հրապարակ մը կը մկրտուի Ծովհաննէս Թումանեանի անունով: Հրապարակին կը յարի 28 հեկտար տարածութեամբ զբօսայգի մը, որու կողքին կը կառուցուին մարզադաշտ, մարզական դահլիճներ, աւազան – ներ եւ այլն: Հրապարակը կը գտնուի քաղաքին հիւսիս – արեւմտեան մասը, որ տարուէ տարի կը բարեկարգուի, կը կառուցուին արդիական բնակարաններ ու հանրային չէնքեր: Հոն կը գտնուի «Երեւան» չարժանկարի սրահը, որ կառուցուած է վարդագոյն տուֆէ եւ հայկական ճարտարապետութեան ոճով:

×

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Կէօթէի մահուան 150-ամեակին առթիւ Երեւանի մէջ լոյս ընծայուած «Երիտասարդ Վէրթէռի տառապանքները» ծանօթ վէպը արդէն իսկ սպառած է: Հայաստանի մէջ մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելեն գերմանացի դասականներու գործերը: Հայերէն թարգմանուած են Հայնէ, Լէսինկ, Թոմաս Ման, Պրեխտ եւ ուրիշներ: Վերջին տասնամեակին հրատարակուած են գերմանական գրականութենէն 30 գործեր, որոնց կէսը՝ Արեւմտեան Գերմանիոյ գրագէտներէ: Ներկայիս տպագրութեան կը պատրաստուի Արեւմտեան եւ Արեւելեան Գերմանիոյ գրողներու պատմուածքներու ծաղկաքաղ մը:

×

ՍԱՍՆԱՇԷՆ ԳԻՒՂԻ «ԾՈՎԱՍԱՐ» ԵՐԳԱՀՈՒՄԲԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Թալինի շրջանի վերին Սասնաշէն լեռնային գիւղին մէջ չատ սիրուած է «Սարն Սասունի» հին ժողովրդական երգը, որ կը դրուատէ բնութիւնն ու աշխատաւոր մարդիկը: Հարիւրամեակներ առաջ հիւսուած ու կորսուած համարուող այդ երգը գտած եւ կենդանացուցած են «Ծովասար» մանկական ազգագրական երգչախումբին անդամները: Ժողովրդական երգը աւանդաբար միչտ յարգի եղած է լեռնականներու մօտ, որոնք զայն փոխանցած են սերունդէ սերունդ: Գիւղի դպրոցի հայերէնի ուսուցիչներ՝ Անթիքա Ոսկանեան եւ Գրիգոր Յակոբեան (այր ու կին), իրենց ծնողքներէն ժառանգած են ժողովրդական երգի սէրը եւ իրենց զաւակներով ու անոնց դասընկերներով կազմած երգչախումբ մը: Առաջինէն մինչեւ տասներորդ դասարանի աշակերտներ կը մասնակցին երգչախումբին, որուն իրրեւ բեմ կը ծառայէն ժայռերը, մարգագետինները կամ դպրոցին բակը: Անոնք կը սորվին հին կատակերգներ, քնարական, ծիսական եւ աշխատանքի երգեր, որոնց լաւագոյնները կը մեկնաբանեն համերգներու ընթացքին: Յաճախ չրջելով Հայաստանի զանազան քաղաքներն ու գիւղերը անոնք գրի կ'առնեն հինաւուրց մեղեդիներ եւ զանոնք կը ծանօթացնեն ունկնդիրներուն: Երգչախումբի դիւանին մէջ կան երեսունէ աւելի ժողովրդական երգեր, որոնցմէ մէկը՝ «Նինար – նինար»ը, աշակերտներու մեկնաբանութեամբ հնչած է համամիութենական հեռատեսիլէն եւ երգչախումբին բերած Անդրկովկասի աշակերտական փառատօնի դափնեկիրի կոչումը:

×

ԳԷՈՐԳ ԷՄԻՆԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ ՈՒԿՐԱՆԵՐԷՆ ՀԱՏՈՐ ՄԸ ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԾ

Կիեւի «Դնիպրօ» հրատարակչականը ուկրաներէն լոյս ընծայած է Գէորգ Էմինի բանաստեղծութիւններէն հատընտիր մը, զոր կազմած է Վիկտոր Կոչեւակի: Յառաջաբանը գրած է Բորիս Օլէյնիկ: Հատորը կ'ընդգրկէ «Դար», «Հող», «Պատերազմ» եւ «Արուեստ քերթուածեան» բաժինները: Թարգմանութիւնները կատարած են ուկրանացի ծանօթ բանաստեղծներ Իվան Դրաչ, Բորիս Օլէյնիկ, Դմիտրօ Պաւլիչկօ, Վիկտոր Կոչեւակի, Վոլոդիմիր Կոլոմիյեց եւ ուրիշներ:

×

ՊԱՒԵԼ ԼԻՍԻՑԵԱՆի ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՐԵԿՈՑԹ ԵՐԵՒԱՆի ՄԷՋ

Երեւանի Ալ. Սպենդիարեան թատրոնին մէջ տեղի ունեցած է յոբելենական երեկոյթ մը, նուիրուած ծանօթ պարթեան Պաւել Լիսիցեանի: Խորհրդային օփերայի վարպետներէն մէկն է Լիսիցեան, որ Մոսկուայի, Լենինկրադի եւ Երեւանի Օփերաներուն մէջ մարմնաւորած է հայ, ռուս եւ եւրոպական լաւագոյն օփերաներու առաջնարկարգ դերեր: Բացի օփերաներու մէջ ունեցած գործունէութենէ, Պաւել Լիսիցեան բազմաթիւ երգահանդէսներ տուած է աշխարհի զանազան երկիրներու մէջ:

×

ՂԱԶԱՐՈՍ ՍԱՐԵԱՆի ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐը ՖԻՆԼԱՆՏԱՑԻ ՄԷՋ

Ֆինլանտայի մէջ տեղի ունեցած են Դմիտրի Շոստակովիչի նուիրուած ճեռնարկներ, որոնց մասնակցած է Երեւանի Կոմիտաս երաժշտանոցի տեսուչ Ղազարոս Սարեան, որ աշակերտած է ռուս եւրաժիշտին: Այդ առթիւ Փրոֆ. Սարեան դասախօսած է «Ժամանակակից երաժշտական արուեստը Խորհ. Միութեան մէջ եւ Շոստակովիչի ստեղծագործութիւնը» նիւթին չուրջ, հանդիպումներ ունեցած է երաժշտական շրջանակներու հետ: Տեղական մամուլը դրուատանքով արձագանգած է Ղազարոս Սարեանի ելոյթներուն: Ան առիթէն օգտուելով անդրադարձած է նաեւ հայ երաժշտութեան եւ հայկական արուեստին, ընդհանրապէս:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ԴԱՍԱԽԱՆԴՈՒՄ՝ ՀԱՅԵՐԷՆ, ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ուշադրութեան արժանի երեւոյթ է, որ հայերէնի, հայ գրականութեան դասաւանդութեան եւ ուսման մակարդակին ուղղութեամբ, պարբերաբար, լուրջ քննութիւններ եւ հաստատումներ կը կատարուին ձեռնհաս անձերու կողմէ: Եւ նման առիթներով, դրական երեւոյթներուն կողքին կը մատնանշուին սրբագրելի կրեւոր կէտեր: Բնականաբար, սրտցաւ, մտահոգումով:

Այսպէս, Կ. Դեմիրճեան, կեդր. կոմիտէի Ա. Քարտուղարը վերջերս կը յայտարարէր, թէ պէտք է բարելաւուի լեզուներու դասաւանդումը: Կը յիշեցնէր իրաւամբ, թէ իւրաքանչիւր աշակերտ, ի՛նչ հակումներ ալ ունենայ, ապագայի մասին ի՛նչ ծրագիրներ ալ մշակէ, պէտք է անպայման «խորապէս, կատարելապէս տիրապետի մայրենի լեզուին, զգայ նրա ամբողջ գեղեցկութիւնն ու հմայքը» եւայլն:

Հայաստանի Լուսաւորութեան նախարարը՝ Ս. Հախումեան, իր կարգին, դեռ վերջերս երկար զրուցեան մը մէջ, որ դեկուցումի մը բնոյթը կը կրէ, մայրենի լեզուին արժէքին ընդգծումը կը կատարէր: Ցաւակ կը ճշդէր.— Ու, հաւանաբար, սխալուած չենք լինի, եթէ ասենք, որ դպրոցը նախ եւ առաջ մայրենի ուսուցում է, որովհետեւ իմանալ մայրենին, նշանակում է գիտակ եւ հասու լինել բոլոր առարկաներին (նիւթերուն), սիրել մայրենին, նշանակում է լինել բարձր առաքինութիւնների տէր մարդ...»: Այս է պատճառը, որ ներկայիս բացառիկ կարեւորութիւն կը տրուի հայերէնի եւ հայ գրականութեան դասաւանդումին:

Դասագիրքերուն եւ դասախօսականերուն տրամադրուած ուղեցոյցներուն դերը մեծ կարեւորութիւն կը ներկայացնէ: Լուսաւորութեան նախարարութիւնը նախաքայլերու կը դիմէ բարելաւելու համար պանդ: Նախարարը կ'ընդունի, թէ ասոնք դեռ չեն կրնար անթերի նկատուիլ: Տըրտունջքներ, դժգոհութիւններ կան ուսուցիչներուն կողմէ: Այս այսպէս ըլլալով հանդերձ, եղածը բարեփոխութիւն կարելի է նկատել, մնաց որ նախարարութիւնը կ'ընդունի բազմաթիւ դիտողութիւններ եւ կը ջանայ ատիճանաբար սրբագրել թերիները, կատարելագործել դասագիրքերուն բովանդակութիւնները: Կը յուսայ յաջողութիւններ՝ ուսուցիչներուն տրամադրելով «հայերէնի արմատապէս ու լիովին վերակառուցուած եւ ըստ էութեան կատարելագործուած ծրագրեր, որոնց հիման վրայ՝ նաեւ նոր բարեփոխուած դասագրքեր»:

Կատարուած աշխատանքներուն ուղղութեամբ նախարարին մատնանշումներ-

րէն մէկքերենք կարգ մը կէտեր.— Լեզուին առաւել ուսուցումին կապակցութեամբ հրատարակուած են բազմաթիւ դիրքեր: Այս աշխատանքներուն լծուած են լեզուաբաններ եւ գրականագէտներ: Զգալի ճիգ մը նկատելի գարձած է Դըպրոցական մատենաշար հրատարակչութեան ծիրին մէջ, որ կը վերաբերի հայ մատաղահաս գրադարաններուն: Աստի՛ճանական բարելաւում մը հաստատելի է աշակերտութեան վարժութիւններուն նուիրուած դիրքերուն մէջ՝ ուղղագրական բառարաններ, գծապատկերներ, փորձեր եւայլն: Քառերու որակաւորում՝ նոյն պէս, քանի նախապարին մատնանշումով 4-րդէն 10-րդ դասարաններուն, ուրեմն տասը տարեկաններէն մինչեւ 16 – 17 տարեկաններուն սահմանուած դասաւանդողներուն 96 տոկոսը բարձրագոյն կրթութիւն ձեռք ձգած է հայերէնի եւ հայ գրականութեան ճիւղերուն մէջ: Տարբերանը միջին պատկեր կը ներկայացնէ, ըստ ցուցանիշին:

Ս. Հախումեան ընդունած է, որ նախակրթարանի աշակերտներէն չատեր չրջանաւարտ կը դառնան, առանց իւրացընելու լեզուական կուլտուրան, այլ սինքն՝ թերիաչ հայերէնի տիրանալով, նոյն ատիճանով նաեւ հայ գրականութեան: Ցաւալին տարրական դասարաններուն մէջ կ'արձանագրուի, քանի լեզուի մը ուսուցումին հիմը հոն կը դրուի: Եւ այդ հիմը դաստիարակներու պատճառով զոհացուցիչ պատկեր պարզելէ հեռու կը մնայ:

Փրոֆ. Ս. Աբրահամեան, բանասիրական գիտութիւններու դոկտոր, այլ կը բուհեան մը մէջ, նոյնպէս հրապարակուած Սով. Դպրոց չաբաթաթերթին մէջ, աւելի վճռական մատնանշում մը կատարէ, գրելով թէ՝ բայց ցաւօք, մենք չենք կարող մեր մայրենի լեզուի ուսուցման ներկայ վիճակը համարել գոհացուցիչ: Ցաւալի է, բայց փաստ, որ մեր դպրոցի շրջանաւարտների զգալի մասը դրսեւորում է մայրենի լեզուի անբաւարար իմացութիւն, յաճախ էլ այն սահմանափակ-ուած է տեսական անկայուն գիտելիքներ-ով»:

Տեսական եւ գործնական հիմունքներն ու գործադրութիւնները պէտք է ներդաշնակեն՝ գիրք, ուսուցիչ, աշակերտ համակարգին մէջ: Օրինակ՝ քերականական կանոններու յիշատակումին հետ պէտք է ասոնց կիրարկումն ալ ապահովել, զանոնք վարժութիւն դարձնել: Հոմանիշներու եւ հնչատարութեան մէջ քանի մը օրինակներու մատնանշումը բաւարար չէ: Աշակերտը հարկադրաբար պէտք է ծանօթութիւններու լայն ոլորտ մը գտնէ, կանոնները գործադրելու, կիրարկելու պայմանները գիտնայ լայն տա-

Արթիկի յուշարձանները

—×—

Է. դարուն Հայաստանի մէջ տարած – ուած են կեդրոնագմբէթ խաչաձեւ յատակագծով փոքր կառուցուածքները, որոնց կարգին առաւել աչքի կը զարնէ Լմբատաւանքը (Արթիկ), որուն յատակագիծը խաչաձեւ է: Խաչթեւերէն արեւմտեանը, հարաւայինը եւ հիւսիսայինը արտաքինէն եւ ներսէն ուղղանկիւն են, իսկ արեւելեանը՝ դուրսէն ուղղանկիւն, իսկ ներսէն կ'ընդգրկէ կիսակլոր աւազ խորանը: Կառուցուածքի յատկանիշներէն մէկը հիւսիսային եւ հարաւային խաչթեւերու ներսի կառուցուածքն է, որու անկիւնները զրուած փոզակամարները կարելիութիւն կուտան իրականացնելու ուղղանկիւնէն անցումը զմբէթաձեւի, որով կ'աւարտին այդ խաչթեւերը:

Կառուցուածքը մեզի հասած է կանգուն վիճակի մէջ, սակայն անոր պատերն ու չինարարական մասերը լուրջ վերանորոգման կարիք ունէին, յատկապէս արեւելեան ճակատի գլխաւոր ատիճանները: Կը պակսէին հարաւային եւ հիւսիսային ճակատներու երեսապատման քարերը: Շատ խարխլած եւ մասամբ թափած էին թմբուկի արեւմտեան պատուհանի ներսի եւ դուրսի եզրաքարերը: Վեզարի արեւմտեան մասը քանդուած էր եւ հոն բացուած էր անցք մը: Գրեթէ չէին պահպանուած խաչթեւերու տանիքներու սալերը: Վեզարի ծածկի վրայ պահպանուած սալերու մեծ մասը կարիք ունէր վերաշարուելու կամ ամրողջացուելու նոր քարերով: Տանիքներու ոչ բարւոք վիճակը կրնար ճակատագրական ըլլալ ներսը զտնուող, խիստ արժէքաւոր որմնանկարներու համար: Ցաւալի չարաճանչ հարաւային, արեւմտեան եւ հիւսիսային ճակատներու ստորին մասերը լեցուած էին հողով եւ քարաթեկորներով:

Վերանորոգման աշխատանքներուն նախորդեցին 1955ին կազմակերպուած մարդաբանական աշխատանքները, զորս կը կատարէր պիտուհիներու թեկնածու Հ. Եղիազարեան: Մարդաբանական աշխատանքներու ժամանակ յայտնաբերուեցան բազմաթիւ պիտանի քարեր, որոնք իրենց տեղը գտան վերանորոգման ընթացքին: Այդ աշխատանքներու չնորհիւ վերանորոգուեցան ճակատներու երեսապատման քարերը, քիւերը, ցած լանջերը եւ վեղարի ծածկի սալերը:

Ներսը վերանորոգուեցան արեւմտեան որմնամոյթերու երեսապատը խոյակի հետ եւ կամարի երկու քարերը, արեւմտեան պատուհանի եզրաքարերը: Այդ աշխատանքները կատարուած են վերին ատիճանի զգոյշ՝ որմնանկարներուն վնաս չհասցնելու համար: Գլխաւոր ատիճաններու վերանորոգման համար գործածուած է Արթիկի տուֆը: Տանիքներու ծածկի սալերը տաչուած են Պառնի գիւղի քարահանքի կարմրագոյն տուֆէն: Արթիկի վարպետներ կարօ Ա. Սարօ Արապեանի աշխատանքի չնորհիւ քարերը մշակուած եւ չարուած են արտակարգ բարձր որակով: Վերանորոգման նախագիծը կազմուած էր ճարտ. գ. Աղաբաբեանի չափագրութեան հիման վրայ՝ ճարտարապետ Ս. Պետրոսեանի եւ մանրապետ Հ. Գասպարեանի հսկողութեամբ:

Քարաքի կեդրոնը, իրարու մօտ կանգուն վիճակի մէջ կը գտնուին երկու հոչակաւոր յուշարձաններ եւս: Անոնցմէ ամէնէն հինն է փոքր եկեղեցին, որուն կառուցման ստոյգ ժամանակը ծանօթ

կ'աւելնայ Հայաստան: Անցեալ Սեպտեմբերին անոնց թիւը 76 էր եւ, ինչպէս ըսինք վերը, աշակերտութեան բացառիկ մեծամասնութիւնը, գրեթէ հարիւր տոկոսի համեմատութեամբ, Հայեր են: Ընդհանուր ճգտում մը կայ ռուսական դպրոցներ ղրկելով լեզուին վարժ դարձնել գործնական նպատակներով: Այդ իրողութիւնը լուրջ մտահոգութիւն պատճառէ չատերուն, որոնք հակումներով չեն արտայայտուիր):

Լեզուի հիմնարկութեան մէջ անզգալ հայերէն խօսելու, արտայայտուելու աշխատանքներ կը կատարուին դպրոցներուն ուղղութեամբ: Ցաջողութիւնները ակներեւ են: Ակնկալութիւններ առաւել:

Իրրեւ վերջաբան կը բաւէ յիշատակել լուսաւորութեան նախարարին միտքը, այն թէ՝ հայերէն դասաւանդող ուսուցիչներուն գործը առաքելութիւն մ'է, երախտաւոր գործ մը, գործածելով Ս. Հախումեանին գործածած բառերէն արժանի եղէբ հայերէնի ուսուցիչ կոչմանը...»:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ՓՈՍՏԱԼ

ԶՕՀՐԱՊ

Դ.

Հաճին խորամանկ էր, զգաց ատիկա եւ ջանաց օգուտ քաղել անկէ, սպասուհիին համար քանի մը ղրուշ ձեռք ձգելով.

- Ամէն բան սակաւով կ'ըլլայ:

- Անոր տալուս՝ հիւանդանոցին կուտամ, - կ'ըսէր Սուրբիկ հանըմ՝ կրկնելով այն խօսքը զոր իրենց պարտքը վճարել չուզողները, յատնի աւազակ մը չհամարուելու համար, սովորաբար կը գործածեն մեր մէջ:

Ան առեն Հաճին բերանը բացաւ:

- Ինծի նայէ, ձեր տղաքներուն էյլէնխէին համար տունը աղուոր պեսլէմէ ուզողը՝ փարա տալէն քաշուելու չէ, հասկցա՞ր, օղուլ: Հիւանդանոցիդ ստակ տալուզ, տղուդ ծոցեր ձգած աղքատ աղջիկին տուր. չունիկ չունեւորիկ չէք, փառք Աստուծոյ: Աս աղջիկը տեղ մը չի կրնար աշխատիլ, զաւակ պիտի բե-ըէ, ապրուստ չունի, գեղը հիւանդ էրկանը ղրկելու ստակ չունի:

Սուրբիկ հանըմը պոռաց, հայհոյեց, սակարկեց, եւ վերջ ի վերջոյ քանի ոսկի տուաւ, բայց այն պայմանով որ նոյն վայրկեանին Հաճին առնէ տանի Տիգրանուհին: Ժամը տասներկուքը անցեր էր: Ղազար էֆէնտին ու տղան տուն դարձեր էին վերջին չոգենաւով ու դիմացի սենեակը նստած, առուտուրի վրայ կը խօսէին. տղան հօրը դէմ բարեւ բռնած էր գրեթէ, հնազանդ ու առաքինի զաւկի պարկեշտութեամբ մէջ:

Այդ ժամուն, Գատըգիւղէն Պոլիս գալու չոգենաւ չկար: Հաճին պարտաւորուեցաւ, աղջիկը հետը առած, նաւակ մը վարձել Ղալաթիա անցնելու համար:

Աչունի իրիկուն մըն էր, ձմեռնամուտի մօտ: Անձրեւ մը կուգար միօրինակ եւ անընդհատ, սեւ ջուղի մը մէջ պարփակելով ծովն ու ցամաքը: Նաւահանգիստին մէջ չոգենաւերը անշարժ հրամաններու պէս կեցեր էին իրենց խաչաձեւ կայմերովը, կարծես թէ բարեւ բռնած: Ծովէն՝ Ղալաթիան, եւ աւելի բարձրը՝ Փերան՝ իրենց անհամար լոյսերը կը սկսէին մկկիկ մկկիկ վառել:

Ու ամբողջ այս նաւակին մէջ, իր փոքրիկ պողչան թեւին տակ, Տիգրանուհին, կամքէ ու գիտակցութենէ զուրկ, ուշադրութեամբ մտիկ կ'ընէր Թիերուն ծովին մէջ մխրճուելու ձայնին, եւ հեռուն մութին մէջ վառուող բիծերը կը դիտէր, երբ որ առջին անգամ, իր զաւկին խաղալը զգաց որովայնին մէջ:

Գիւղին մէջ, Ղազար ազային տանը համար գայթակղութիւն մը չսեպուեցաւ ասիկա. թէեւ ճշմարտութիւնը քիչ չատ իմացուեցաւ, բայց ամէնքը ըսին թէ Տիգրանուհին ծառաներէն մէկը գլխէ հանելուն համար վռնտուած էր: Սուրբիկ հանըմին բարեպաշտութեանը վրայ այս առթիւ աւելի չատ խօսուեցաւ. անոր բարոյականին համբաւը քիչ մըն ալ աւելցաւ կարծես: Տղուն աղջիկ տալ ուզող կիները մխթերան գովեցին մայրն ալ, զաւակն ալ:

- Փոստային մէկն էր, - կ'ըսէին ապահովելու համար, - առանկ տան մը խըլմէքը չգիտցաւ:

Առուտուրի մէջ Ղազար ազային հետ գործ ունեցողներն ալ մխեւնոյն կարծիքին էին: Ղազար ազան, Սուրբիկ հանըմը կը մեղքնային, անոնց ի գործ դրած բարիքին դէմ եղած ապերախտութեան վրայ կը զարմանային չարունակ:

- Աչխարհք է աս, - կը կրկնէին, գըլուխնին երերցնելով:

Վրայէն չորս տարի անցեր էր, երբ այս պատմութիւնը իմացայ ես բարեկամ տունի մը մէջ, ուր Տիգրանուհին կ'աշխատէր իբրեւ սպասուհի:

Միւս ազուորիկ կինն էր, թէեւ տարիքին հակասող ծանրութիւն մը կը դէմքին վրայ:

*Ցաւութեան վերջին ամիսները, զոր **բերդը Հաճի Տիւրիկին տանը** մէջ եղած անցեր էին, կայտառ, խնդումերես մարդ մը ձգելով իրեն, այն պահուն ուր անիկա իր պիրկին մէջ էրիկը թոքատապէ կը մեռնէր:*

*Մեծ ցաւ մը չէր զգացեր Տիգրանուհին այդ չճանչցած էրկանը մահուան, **բայց նորէն թիկունք** մը պակսած էր իրմէն այս մահով, որչափ ալ ենթադրական բան մը ըլլար ատիկա: Եւ աս ալ մեծ սիրով մը փարած էր զաւկին, որ հայր չունենալուն համար կրկնապէս իրենն էր:*

Ինքը աշխատելու ստիպուած ըլլալով իր զաւակը օտար կնոջ մը յանձնարարուած էր, եւ օրին մէկը անոր ալ հիւանդանալուն լուրը բերին: Վազեց, տեղ գնաց, բայց մանկիկին վերջին մուն միայն հասաւ. բժիշկ, դեղ օղուտ չբերին, ոչ ալ Ս. Խաչունքը՝ զոր Աթինա նախընկերուհին բերել տուաւ: Թուշնիկ պզտիկ, առանց տրտունջի հոգին ուղղեց անդիկա իր պիրկին մէջ:

(Շար. է)

չէ, սակայն անոր ճարտարապետական ձեւերը ցոյց կուտան, որ կը պատկանի հին կառուցուածքներու չարքին: Տեկորի առաջարի եւ Ողջաբերդի եկեղեցւոյ հետ միասին կրնայ համարուիլ նախնական դպրեվանքի եկեղեցի:

Աւազ խորանի նշանակութիւնը չհչտըւած է յատակագիծի մէջ, ուր արեւելեան պատի մէջի մասը դուրս հանուած է արեւելեան ճակատի ընդհանուր հարթութենէն:

Եկեղեցին ունի երկու մուտքեր՝ մէկը արեւմուտքէն եւ միւսը հիւսիսային սանդուղան մէջէն: Ճակատները լուծ - ուած են բաւական զուսպ: Պատերը չատ խարխլած են: Յատկապէս դէպ վիճակի մէջ են հարաւային եւ արեւելեան ճակատները: Հոս կը նշմարուին մանր քարով, ժամանակաւոր վերանորոգման հետքեր, որոնք քիչ ամրութիւն հաղորդելով կառուցուածքին՝ դդալի կերպով կ'աղաւաղեն անոր արտաքին տեսքը: Մա տանէն այս հինաւուրց կառուցուածքը վերանորոգման կ'ենթարկուի:

Աղթիկի կեդրոնական մասը, փոքր եկեղեցին հարաւ - արեւմուտք կը զբաղեցնէ Ս. Գէորգ եկեղեցին: Յատակագիծային իր յօրինուածքով չատ մօտ է Մաստարայի, Ոակեպարի, Հաւիճի եկեղեցիներուն, սակայն իր բացարձակ չափերով զդալի կերպով կը գերազանցէ նշուած կառուցուածքները: Աշխաճեւ յատակագիծը արտայայտուած է պարզութեամբ, սակայն խաչթեւերէն արեւելեանը դուրս չէ զբաւած, այլ գետնուած է արեւելեան ճակատի հարթութեան մէջ: Արեւելեան երկու աւանդատուները, որոնք նոյնպէս սրբարաններ ունին, չեչտուած են ուղղանկիւնին մէջ:

Արեւելեան ճակատի վրայ չատ արտայայտիչ եռանկիւնաձեւ երկու խորշերը ունին ճոխ մշակուած պատկներ: Պատուհանները ունին լայն բացուածքներ եւ հարուստ մշակուած պատկներ, որոնց ընդհանուր տեսքը աւելցաթար բուսական է: Եկեղեցին ունեցած է երկու մուտք՝ հարաւին եւ արեւմուտքէն: Ճակատներու վրայ պահպանուած պատկող քիւը ունի բաւական մեծ բարձրութիւն ու դուրս եղած մասեր, որոնց վրայ փորագրուած են զմբիւղաձեւ հիւսկէն քանդակներ: Այդ քանդակները **կը կրեն Զուարթնոցի** անմիջական ազդեցութիւնը, ինչ որ կ'օգնէ յուշարձանի կառուցման աւտոյդ ժամանակը որոշելուն. ան կառուցուած է **Զուարթնոցէն անմիջապէս յետոյ**, է. դարու երկրորդ կէսին:

Յուշարձանը ենթարկուած է լուրջ վերակառուցումներու, ճակատներու վերի մասերը, պաշտպանութեան նկատառումներով չարուած են պատեր, որոնց մէկ մասը եղած է սրբատաշ քարերով, մէկ մասն ալ՝ ճեղքուած քարերով: Քանդուած ծածկը փոխարինուած է փայտածէն, հողով ծածկուած տանիքով: Այդ վերակառուցումները չատ ազատած են յուշարձանի տեսքը:

ԵՈՒԼԻ ԹԱՄԱՆԵԱՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՅԴ ՄԷԿ ԵՐԿՎԱՅՐԿԵԱՆԸ...

Ամէն անգամ որ հեռաւոր կամ մեր – ձաւոր բարեկամի մը մահուան գոյժը կը հասնի, բացագանչութիւն մը կը թռի մեր բերնէն.

– Ի՞նչպէս կ'ըլլայ, դեռ երէկ, կամ անցեալ չաբաթ, տեսայ զինքը: Շատ լաւ էր: Հիւանդի չէր նմաներ: Անհաւատալի բան:

Եւայլն, եւայլն:

Անցեալ օր ալ նոյնը պատահեցաւ:

Հաւաքոյթի մը ընթացքին խօսքը բացուեցաւ բարի ու սիրուած ոակերիչ բարեկամէ մը, որ անակնկալ կերպով հեռացած էր մեր աչխարհէն:

Ներկաներէն մէկը ըսաւ.

– Դեռ չաբաթ մը առաջ Պէյօղլուի պոտոսային վրայ հանդիպեցայ իրեն: Քիչ մը ժժգոյն էր թէեւ, բայց բան չունէր: Շատ առողջ կ'երեւէր: Որքա՜ն ալ զբաղուրթ կը խօսէր: Անհաւատալի է:

Ներկաներէն ուրիչ մը բացատրեց.

– Երեք չաբաթ առաջ սրտի փոքրիկ անհանգստութիւն մը անցուցեր է, բայց բժիչկը ըսեր է որ, անցաւ, բան չմնաց: Ինք պատմեց անձամբ, դեռ քանի մը օր առաջ: Իրաւ ալ անցած էր հիւանդութիւնը, որքա՜ն առողջ կը թուէր ան: Անհաւատալի է ուղղակի:

Երրորդ մըն ալ միջամտեց եւ ըսաւ որ չի հաւատար իր բարեկամին մահուան լուրին, որովհետեւ նոյն օրն իսկ հեռաձախօսով խօսած էին իրարու հետ, եւ եւլն. եւլն.:

Երբ մտիկ կ'ընէի այս խօսքերը, ներքին ըղձանք մը ունեցայ: Չէ՛, աւելորդ էին, իսկապէս աւելորդ էին այս խօսքերը:

– Շուր տեղ կը խօսիք, ըսի միտքէս: Ամէն մարդ իր մահէն երկու, նոյնիսկ մէկ վայրկեան առաջ ողջ է տակաւին:

×

Ճիշդ է որ յանկարծական մահը ուղղակի չշմեցուցիչ է: Մարդկային տրամաբանութիւնը կարծես, մէկու մը մահէն առաջ, այդ մահուան գաղափարին վարժեցնող նախապատրաստական շրջան մը կը պահանջէ: Ի՞նչպէս անհետանալ մէկ վայրկեանի մէջ: Ի՞նչպէս հաւատալ այսքան արագ անհետացումի մը: Այո՛, մէկ վայրկեան կամ մէկ ժամ վերջ ամէն ինչ պիտի վերջանայ, եւ անդեւ կը քալէ փողոցը, մէկ մայթէն միւսը կ'անցնի, կը բարեւէ, կը խօսի, սրամտութիւններ կ'ընէ կամ սքանչելի գաղափարներ կ'արտայայտէ, կը մտածէ: Ի՞նչպէս հանդուրժել որ բոլոր այս կարողութիւններուն տէր մարդը մէկ վայրկեանէն միւսը չանկարծ ոչնչութիւն դառնայ... Մարդը այսքան դիւրաբե՞կ է ուրեմն, մարդը այսքան անարժէ՞ք է...:

×

Սակայն ճի՞շդ է ընդվզիլ այս տեսակ անութեան դիմաց:

Կամ, պէտք է ընդվզի՞լ:

Թէ ոչ, ընդհակառակն, պէտք է հիանալ:

Անգամ մըն ալ հակառակ ուղղութենէն ձեռք առնենք պատկերը եւ մտածենք: Ամէն հաւասիկ մարդը, որ մէկ վայրկեան կամ մէկ ժամ վերջ պիտի անհետանայ առչուտէն: Ամէն ինչ պիտի վերջանայ անոր համար: Եւ հակառակ ատոր, ան, կարծես թէ ոչինչ պիտի պատահի, փողոցը կը քալէ, մէկ մայթէն միւսը կ'անցնի, կը խօսի, կը բարեւէ, սրամտութիւններ կ'ընէ, կամ սքանչելի գաղափարներ կ'արտայայտէ, կը մտածէ: Մահուան մէկ վայրկեան կայ միայն թերեւս, բայց ան

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

*ԼՈՍ ԱՆՃԼԼԷՍԻ Քալիֆորնիա համալսարանի Հայ Ուսանողներու Միութեան տարած պահպան աչխատանքները, համալսարանի դասախօս **Փրոֆ. Սթանֆըրտ** Շօն պաչտօնապէրկել տալու ուղղութեամբ, արդիւնաւորուելու ընթացքի մէջ են: Յանօթ է որ Փրոֆ. Շօ, Լոս Անճըլըսի համալսարանի պատմութեան բաժանմունքին մէջ կը դասաւանդէ Թրքական պատմութիւն եւ իր հանգամանքը օգտագործելով կը ջանայ յառաջ մղել այն կարծիքը, թէ Հայերը Թրքական նախկին կայսրութեան կողմէ ցեղասպանութեան զոհ չեն եղած: Հայ Ուսանողներու Միութիւնը **Յունուար 11, 13 եւ 15–ին բողոքի** ցոյցեր կազմակերպեց ընդդէմ դասախօսին: Այս բոլորին իրրեւ արդիւնք, Ամերիկայի նահանգային, գաւառային եւ քաղաքային աչխատաւորներու Դաչնակցութիւնը հետաքրքրութիւն ցոյց տուած է Փրոֆ. Շոյի հարցին չուրջ: Կազմակերպութեան **Թիւ 2070 մասնաճիւղը, Փետր. 20-ի իր ժողովին, քննելով իր երկու անդամներու կողմէ յիչեալ հարցին մասին ներկայացուած բանաձեւը որոշած է իրագործել զայն: Բանաձեւը ի մէջ այլոց կ'ըսէ «Նկատի ունենալով, որ պատմութեան վերանայումով կարելի կրնայ դառնալ վճռը խնդրոյ առարկայ դէպքերու որոչ մանրամասնութեանց եւ մեկնաբանութեանց դէմ, սակայն տրամաբանօրէն Փրոֆ. Շօ չի կրնար հերքել, որ հարիւր հազարաւոր Հայեր մեռան այս զարհուրելի թուրք կառավարութեան վարած քաղաքականութեան իրր արդիւնք», «նկատի ունենալով, որ իրրեւ բարձրագոյն կրթական հիմնարկի մը մէկ գործող աչխատաւորները ներկայացնող Միութիւն, մենք թիկունք կը կանգնինք ազգեմական ազատութեանց սկզբունքին, այսուհանդերձ, որեւէ դաղափար տարածելու անսահման ազատութիւնը պէտք է հատատարակչուի ապագայ սերունդներուն դէմ ծառայող վտանգներէն, (մանաւանդ) երբ դասարանը կ'օգտագործուի հերքելու համար ցեղասպանութեան պատմական իրողութիւնը եւ կամ որեւէ ժողովուրդի դէմ բանեցուած ճնչումները»: Կազմակերպութիւնը բանաձեւի վերջաւորութեան կը չեչտէ. «Զօրավիգ կ'ըլլանք Եու. Սի. Էյ-ի Հայ Ուսանողներու Միութեան, Փրոֆ. Շոյի ակադեմական ազատութիւններու չարաչահութեանց դէմ բողոքի գծով, ինչպէս նաեւ կը պահանջենք Համալսարանի անօրէնութենէն կամ ուսուցչական կազմէն՝ քննել այս կացութիւնը»: Կազմակերպութիւնը մէկ միլիոն անդամ ունի Միացեալ - Նահանգներու մէջ:*

Ի դէպ, Փրոֆ. Շօ առժամեայ կերպով դադրած է դասաւանդելէ եւ զինք փոխարինած Փրոֆ. Ձէյմս Րէա: Արդարեւ, Լոս Անճըլըսի թուրք հիւպատոս Քեմալ Աբըքանի ահարեկումին յաջորդ օրը (Յունուար 29) Փրոֆ. Շօ դասարան չէ գացած: Փետր. 3–ին, Համալսարանի պատմութեան բաժանմունքի վարիչը յայտարարած է որ Փրոֆ. Ս. Շօ առժամեայ կերպով դադրած է արդի Թուրքիոյ պատմութիւնը դասաւանդելէ:

×

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ «Ցակոբ Տէր - Մելքոնեան» սրահին մէջ, Մարտ 8-ին, երգահանդէս մը տուած է Միսաք Գայսէրեան, մեկնաբանելով հայ եւ օտար երգահաններէ գործեր: Կոմիտասի, Ա. Տիգրանեանի, Ն. Գալչեաէրեանի, Ռ. Ազատեանի կողքին երգիչը մեկնաբանած է նաեւ Վէբերի, Տոնիձեթիի, Ռոսինիի օփերաներէն արիաներ, որոնց դաչնակով ընկերացած է Ստեփան Էմմիեան:

ծելու անսահման ազատութիւնը պէտք է հատատարակչուի ապագայ սերունդներուն դէմ ծառայող վտանգներէն, (մանաւանդ) երբ դասարանը կ'օգտագործուի հերքելու համար ցեղասպանութեան պատմական իրողութիւնը եւ կամ որեւէ ժողովուրդի դէմ բանեցուած ճնչումները»: Կազմակերպութիւնը բանաձեւի վերջաւորութեան կը չեչտէ. «Զօրավիգ կ'ըլլանք Եու. Սի. Էյ-ի Հայ Ուսանողներու Միութեան, Փրոֆ. Շոյի ակադեմական ազատութիւններու չարաչահութեանց դէմ բողոքի գծով, ինչպէս նաեւ կը պահանջենք Համալսարանի անօրէնութենէն կամ ուսուցչական կազմէն՝ քննել այս կացութիւնը»: Կազմակերպութիւնը մէկ միլիոն անդամ ունի Միացեալ - Նահանգներու մէջ:

Ի դէպ, Փրոֆ. Շօ առժամեայ կերպով դադրած է դասաւանդելէ եւ զինք փոխարինած Փրոֆ. Ձէյմս Րէա: Արդարեւ, Լոս Անճըլըսի թուրք հիւպատոս Քեմալ Աբըքանի ահարեկումին յաջորդ օրը (Յունուար 29) Փրոֆ. Շօ դասարան չէ գացած: Փետր. 3–ին, Համալսարանի պատմութեան բաժանմունքի վարիչը յայտարարած է որ Փրոֆ. Ս. Շօ առժամեայ կերպով դադրած է արդի Թուրքիոյ պատմութիւնը դասաւանդելէ:

×

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ «Ցակոբ Տէր - Մելքոնեան» սրահին մէջ, Մարտ 8-ին, երգահանդէս մը տուած է Միսաք Գայսէրեան, մեկնաբանելով հայ եւ օտար երգահաններէ գործեր: Կոմիտասի, Ա. Տիգրանեանի, Ն. Գալչեաէրեանի, Ռ. Ազատեանի կողքին երգիչը մեկնաբանած է նաեւ Վէբերի, Տոնիձեթիի, Ռոսինիի օփերաներէն արիաներ, որոնց դաչնակով ընկերացած է Ստեփան Էմմիեան:

յաճախ տակաւին տէրն է ամբողջ իր իմացական ու զգացական կարողութեան: Ի՞նչպէս չհիանալ այսպիսի կարողութեան մը վրայ: Ի՞նչպէս չհանդաւատալ ի տես այսպիսի ընդունակութեան մը, որ մահէն մէկ վայրկեան առաջ իսկ տակաւին կրնայ գործել իր ուժերուն գագաթին վրայ...:

Ո՛չ: Մահէն մէկ վայրկեան առաջ ողջ ենք տակաւին: Շատ պարզ, չատ տղայական, բայց չատ խորհրդաւոր իրողութիւն մըն է այս: Իրողութիւն մը, զոր պէտք չէ մոռնանք ոչ իսկ երկվայրկեան մը: Ոչ իսկ երկվայրկեան մը, քանի որ այնքան թանկարժէք է այդ մէկ երկվայրկեանը, քանի որ մարդկային կեանքի մը մէջ եւ մարդկային կեանքի մը համար այնքան չատ բան կը փոխուի այդ մէկ երկվայրկեանին մէջ...:

Ռ. Հ.

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ

ՁԷՐՁԻ ԿԻՐՈՍԸ
ՁԱՄԲԱՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՑ

- Էհ, որ էղպէս է, ես լյնամ ճամբայ: Կուգամ Պարսկաստանէն: Այս երրորդ անգամ ըլլալով կ'ուղեմ Մուհամմէտի գերեզմանին այցելել: Իմացայ, որ էր - պրոմէն կարաւան մը ճամբայ եւած է ու երկու օրէն խոնախ պիտի ընկ Պախտիար գիւղի քարւանսարահը: Էդ կարաւանին է որ կը սպասեմ: Էհ, Ալլահը քեզի հետ, - ըսաւ Ձէրձի Կիրոս ու պատրաստեցաւ ճամբայ ելլելու, տոպրակին մէջէն չորցած հացի կտորներուն ձայնը հանելով:

- Բայց, հաճի պապա, քիչ առաջ բաներ խորանալ քունին մէջ:

*Ձէրձի Կիրոս համբերեց, որ չըլլայ թէ սխալ բան մը պատահի եւ կամ սխալ չարժում մը ըլլայ: Այդ էր պատճառը, որ առին առին վարակիչ ու քնոտ յօրանջումով մը, «եա, Ալլա» կ'արտաչընչէր, խափանելու համար դիչերային **չարքերը ու իր չունչը դարձնելու աւելի** ուղղափառ ու քնարեր:*

*Ձգիտէր, ինչքա՜ն տեւած էր այդ խրոնկ ու կարճ քունը պահակին, որ երբ աչքերը բացաւ, կանաչ փաթթոցով հաճի **պապան չկար այլեւս:***

*Հաճի պապայի այդ յանկարծական չքացումով, պահակը կատիածեցաւ, բայց որ ուչ էր: Եթէ լուր տար, դարձեալ **գինքն էր որ հարցապնդումի պիտի** ենթարկէին:*

- Հէ՛յ, ո՞վ կայ...

Վերահսկիչ պաչտօնեաներն էին, որ եկած էին պահակները աչքէ անցընել:

*Տաք միջօրէ մըն էր: Հեռաւոր գիւղերէն ծխնելոյզներու ծուխեր կը նըչմարուէին: Դաչտերու այդ ընդարձակ խաղաղութեան մէջէն կ'անցնէր փոքրիկ **գետակ մը արծաթաջրուած: Զուլհակ** Պետոյի գործած ու կապոյտ ներկուած գօտիի մը պէս ձգուած էին ճամբաները նեղ ու լայն: Այդ հեռաւոր ճամբաներէն մէկին վրայէն Ձէրձի Կիրոս կը չարժէր յոգնած, չոր հացի տոպրակով ու խոչոր կանաչ փաթթոցով:*

Դեռ չատ ճամբայ ունէր քալելիք, մինչեւ որ հասնէր Գարափունար: Ճամբաներուն վրայ, գիւղերանց պիտի մըտնէր մի քանի գիւղեր, ուր առեւօք աչխատանք տարած էր իր ձէրձիի անտուկով, կազմած էր բջիջներ յեղափոխական չարժման:

Ձէրձի Կիրոս ծանօթ ըլլալով այդ օվայիճ, գիտէր թէ որո՞ւ արտին մօտէն կ'անցնէր: Ցաճախ միջամտած էր գիւղացիներուն մէջ եղած դատական խըն - դիրներուն: Ան այդ կողմերը պտըտած էր նաեւ Վահանին հետ: Այդ այն չըր - ջանն էր, ուր Վահան առանձնապէս աչխատանք կ'ընէր քիւրտ եւ հայկական հարցերը իրարու մօտ բերելու: Այն օրերուն Վահանը կազմակերպած էր Դըղեր գիւղի հայկական դպրոցը որ ունէր 80 աչակերտութիւն, որուն տա - սը՝ քիւրտ մանուկներ էին, որ կը սորվէին թէ՛ հայերէն եւ թէ հայատառ քիւրտերէն: Վահանը առանձնապէս չահած էր բարեկամութիւնը Զուլախցի քիւրտ ճէլալ աղային, որ տէրն ու տիրականն էր այդ չրջանին: Վահանին ըսպանութենէն յետոյ, հայ յեղափոխականներու եւ քիւրտ ճէլալ աղային միջեւ կապը պահողը եղաւ դղերցի Դեւոյենց Սենեքերիմը: (Շար. 533)

L'OFFICE NATIONAL DE LA CULTURE
ET DES TRADITIONS ARMENIENNES

Président d'Honneur:
Monsieur ALAIN POHER
Président du Sénat

Organise
Le Samedi, 3 Avril
UN DINER AU SENAT

Animé par: GERARD STEPHANESCO

— 17h.45: Visite du Palais du Luxembourg.
— 19h.30: Dîner au Restaurant du Sénat en présence de Mr. Le Questeur et de Messieurs les Parlementaires qui ont participé aux différents pélerinages organisés par l'Office.
— Le Professeur JEAN GOUILLARD Directeur d'Etudes à l'Ecole Pratique des Hautes Etudes traitera des monastères ortho - doxes de Roumanie.
— Le Professeur NASTUREL (CNRS) parlera de migrations des Arméniens en Roumanie
— Les Exposés seront suivis de la pro - jection de photographies prises en Roumanie par des parlementaires.
— Exceptionellement Mlle. ARMELLE DE KERROS (Historienne) qui avait participé à l'Emission du Dimanche 7 Mars 1982 à T.F.1. («Chrétiens Orientaux») parlera de l'opinion publique française et des Arméniens (1 908 - 1923).

Participation aux frais: envoyer un chèque de 140 F. par personne, libellé au nom de:

L'Office National de la Culture et des Traditions Arméniennes
16, Rue José-Maria de Heredia - 75007 Paris

L'envoie du chèque vaut la confirmation de la réservation.

DANS LE CADRE DE SA
SEMAINE CULTURELLE DU 24 AVRIL

LE YAN'S CLUB
PRESENTE

VENDREDI, 23 AVRIL, A 21 H.
SALLE GAVEAU — 45, Rue La Boétie - Paris 8

RÉCITAL

JEAN TER - MERGUERIAN (Violon)
MYRIAM BIRGER - PAPAZIAN (Piano)

SONATES — Si Bémol Majeur K. 378 W. A. MOZART
No. 1 Fa Majeur S. PROKOFIEFF
La Majeur C. FRANCK

Billets: Salle Gaveau — 45, Rue La Boétie - 75008 Paris
Parmi les Membres du YAN'S CLUB — 5, Avenue Reille -75014 Paris
BAKERDJIAN — 35, Rue de Trévise - 75009 Paris

STÉ ARMEN
228, RUE ST. DENIS — 75002 PARIS

Recherche «Urgent»
OUVRIERS A DOMICILE
CONFECTION
FEMME et ENFANT
Tél.: 236. 56. 73

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է.– Տիկին Գէորգ Տէմիրճեան ամուսնոյն ապաքինման առթիւ 100 Ֆ., Այրի Տիկին Երիցկին փայլակեան, Ադդէ Բահանայ Փայլակեանի հոգեհանգստեան առթիւ 100, Պ. Տատոյեան 100 Ֆ. նոյն առթիւ:

Պօմոնի եկեղեցւոյ նորակազմ երգչախումբի Ա. պատարագի առթիւ, Պ. Վրուժան Պօզաճեան 1000 Ֆ., նոյն առթիւ Տէր եւ Տիկին Աթօեան 800 Ֆ., Այրի Տիկին Վարդուհի Մարկոսեան ամուսնոյն մահուան երրորդ տարելիցին առթիւ 250 Ֆ.:

(Շար.

MENSUEL ARMENIEN CHERCHE

Secrétaire de Rédaction

PLEIN TEMPS
Pour Lyon
HOMME ou FEMME
Arménien Lu. Parle, Ecrit
DÉBUT AVRIL 1982
Ecrire Lettre Manuscrite
avec C.V. Photo et Références
à FRANCE — ARMÉNIE
5, Place Michel Servet — 69001 LYON

ԾԱՂԿԱԶԱՐԴ

ԿԻՐԱԿԻ ԱՊՐԻԼ 4

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ
Սկիզբ. Ժամերգութեան 9-ին, Պատարագ՝ 10-ին:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ՋԱՔԱՐԵԱՆ
Երեկոյեան դռնբացէք ժամը 16-ին:

ՄԱՐՍԷՅԼ
ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ
Սկիզբ ժամը 8-ին, Պատարագ 10-ին, Դռնբացէք 17-ին:

ՍԷՆ-ԺԵՐՕՄ
Ս. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ
Սկիզբ ժամը 8.30-ին, Պատարագ 10, Դռնբացէք 17-ին:

ՊՈՒԼՎ. OSSO — Ս. ՅԱԿՈԲ
Ժամերգութիւն 8.30-ին, Պատարագ 10-ին, Դռնբացէք 16.30:

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ — ՏԷՍԻՆ
Պատարագ ժամը 10-ին: Ճետ պատարագի հոգեհանգիստի պաշտօն եւ Դռնբացէք:

ՊՕՒԱՆ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ
Ժամերգութիւն 9ին, Պատարագ 10ին, քարոզ 11, Դռնբացէք 17-ին:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՅՈՒՆԻՍ 13-ԻՆ

ՎԱՄՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՒԱՄԱՐՏԻ 67-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՀԱՆԴԷՍ ՃԱՇ

Նախաձեռնութեամբ Միութեան կեդր. վարչութեան, մասնակցութեամբ Տէսինի եւ Վիէնի մասնաճիւղերուն, Կիրակի, Ապրիլ 4, ժամը 13-ին Հայ Մշակոյթի Տան «Վասպուրական» եւ «Տարօն» սրահներուն մէջ.-

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE
12 - 14 Rue St. Bazile, Marseille 1er

Կը նախագահէ.- ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Կը խօսին.- ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ
Ե Ւ
ՎԱՀԷ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ (Ֆրանսերէն)

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:
Հանդէսը կ'ողեւորէ երիտասարդ արուեստագէտը՝
ՆԱՐԵԿ ՏՈՒՐԵԱՆ
իր նուագախումբով

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, ապահովել հեռաձայնելով.-
Աւտոյեան 70 02 33, Պապայեան 66 30 66, Կրասեաճ 93 32 18
Մասնակցութիւն 80 Ֆ.:

ԿԱՊՈՅՏ ՀՈՏԷԼ

Նախաձեռնութեամբ՝
Շրջանային վարչութեան
եւ Փարիզեան Շրջանի
բոլոր մասնաճիւղերուն

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
HOTEL GEORGE V
Ի Նպաստ՝
ՊԼԻՖՈՆԹԷՆԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ
ԿԱՑԱՆԻՆ
ՅԻՒՆԻՍ 12-ԻՆ

ՇԱՀԱՆ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ» ԹԻՒ 15

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

ՍՓԻՒՌՔԻ ՎԷՊԸ

Հաւիքցս տպուած, միշտ՝ սպառած

ԳԻՆ՝ 70 ՖՐԱՆՔ
Թղթատարով 80 Ֆ
Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի

ԲԱՑԱՌԻԿ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

Մասնակցութեամբ՝ ՆՈՐՎԱՆ ԵՊՍ. ՋԱՔԱՐԵԱՆԻ
Ընկերակցութեամբ՝ ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ

ՄԱՅԻՍ 5 - 12

Voyage spécial à JERUSALEM

circuit Galilée
du 5 au 12 mai
Départ de PARIS, LYON et MARSEILLE

Renseignements et Inscriptions:

A PARIS:
LEVON BAGHDASSARIAN
SABERATOURS
31, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
tél. 261 - 51 - 13
M° Pyramides

A LYON:
VAROUJAN SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48, Cours de la Liberté
69003 — LYON
Tél.: (7) 860. 13. 66

A MARSEILLE:
JACQUES CHELELEKIAN
WASTEELS
87, La Canebière
13001 — Marseille
Té.: (91) 95. 90. 12

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ ԵՒ ԿՈՉ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԵԱՆ

Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ Ապրիլ 22, Հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 20-ին, Ընկերակցութեան կեդրոնը՝ 77 bis Լաֆայէթ, 75009 Փարիզ:

Բարեփոխեալ կանոնադրին թիւ 5 յօդուածին համաձայն, վարչութեան կազմը (8 անդամ) նորոգելի ըլլալով, Ընկերակցութիւնը կոչ կ'ընէ անոնց որոնք կ'փափաքին մասնակցիլ վարչութեան:

Թեկնածուութեան պայման է Ընկերակցութեան անդամ ըլլալ:

Թեկնածուները պարտին Ընկերակցութեան գրասենեակը դիմել գրաւոր, մինչեւ նէն ուրբ մինչեւ Ապրիլ 7: Դիմումնագիրը պէտք է ձեռագիր ըլլայ եւ ստորագրած թեկնածուին կողմէ որ պարտաւոր է յատակօրէն պէտք է գրէ իր անունը, ազգանունը եւ հասցէն:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ
ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

———×———

ASSEMBLEE GENERALE
DE L'A.A.A.S.

L'Assemblée Générale de l'A.A.A.S. aura lieu Jeudi le 22 Avril à 20 h. 30
au siège de l'Association,
77, Rue La Fayette - Paris 9e
Renouvellement par moitié
du Conseil d'Administration
(8 postes à pourvoir).
Les candidatures doivent parvenir à l'Association au plus tard le 7 Avril 1982.
Elles doivent être écrites et signées de la main du candidat, qui doit indiquer, très lisiblement, ses noms, prénoms et adresse.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ORATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ

ՆՎԱՀԱՊՍՓՓՍՓ

ՎԱ

ՆՂՎՎՓՎՍՊՍՓՓՍՓ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀՄ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՉԱԿԱԶՄԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆ Է ԳՐՎԱԾ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԱՆԴԱՄ, ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԳՈՐԾԻՉՆԵՐԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՏՈՒՆ ՈՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՉԱԿԱԶՄԻ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՄԲ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՆՎԱՀԱՊՍՓՓՍՓ ՆՂՎՎՓՎՍՊՍՓՓՍՓ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԳՈՐԾԻՉՆԵՐԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՏՈՒՆ ՈՒՂԱՐԿՎԵԼ Է 1982 Թ. ՀՈՒԼԻՍԻ 10-Ի ՀԱՄԱՐ:

Ներկայացվող ստեղծագործությունների մրցույթին կարող են մասնակցել հայկական ՍՍՀ գրողները, ինչպես նաև ՀԽՍՀ-ում ապրող այլ ազգությունների գրողները, որոնք գրում են հայերեն:

Մրցույթին ներկայացվող ստեղծագործությունները պետք է լինեն նոր, իրենց ստեղծագործական ուղու մեջ նշանակալի երևույթ հանդիսացող գրական արտադրանք:

Ներկայացվող ստեղծագործությունները պետք է լինեն ինքնատիպ, գեղարվեստական բարձր մակարդակի, ունենան հասարակական մեծ նշանակություն:

Ներկայացվող ստեղծագործությունները պետք է լինեն անտիպ կամ 1981 թ. հունվարի 1-ից հետո հրատարակված:

Մրցույթին ներկայացվող ստեղծագործությունները պետք է լինեն ինքնատիպ, ունենան գեղարվեստական բարձր մակարդակ, ունենան հասարակական մեծ նշանակություն:

Մրցույթին

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ՄԱՐՄՆԻ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԻ ԱՇԽԱՏԱԿԱԶՄ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԻ ԱՇԽԱՏԱԿԱԶՄ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ

ՅՈՎՍԵՓ ՀՈՒՏՎԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՎԱՍՏԱԿԱՎՈՐ ԱՇԽԱՏԱՎՈՐ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ. – Տիկին Ս. Խայիկեան, Այբի Տիկին Տիրան Խայիկեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Խայիկեան ընտանիքները եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ Հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի, Ապրիլ 4, Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին իրենց զաւկին, ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր, եղբօր, հօրեղբօր եւ ազգականին՝

ՏԻՐԱՆ ԽԱՉԻԿԵԱՆԻ

եղերական մահուան տարելիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

13, Rue de Perche — 75003 Paris

Կիրակի, Ծաղկազարդ, Հանդիսաւոր պատարագ ժամը 11-ին։

Տեղւոյն վրայ ճաշ ժամը 13-ին։

Դռնբացէք ժամը 15-ին։

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿ

ՎԵՐԱՓՈԽՈՒՄՆ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ

26, rue Sibille, Marseille

Նախագահութեամբ՝

ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ԿԱՊՐՈՑԵԱՆԻ

Առաջնորդ Ֆրանս. Հայ Կաթողիկէներուն

Կիրակի, Ապրիլ 4, առաւօտեան ժամը՝ 10·15-ին, յղութեամբ հայրապետական պատարագին եւ Դռնբացէքի արարողութեան տեղի կ'ունենայ «Վերափոխումն Աստուածածնայ» լուսանկարին օրհնութիւնը եւ գետեղումը (Աւագ Խորան)։

Սարգիս Վրդ. Դաւիթեան, ժողովրդապետը եկեղեցւոյ, ջերմապէս կը հրաւիրէ հայ հաւատացեալ ժողովուրդը, ներկայ գտնուելու արարողութիւններուն եւ ունկնդրելու առաջնորդ հօր քարոզը։

Յաւարտ պատարագին ընդունելութիւն՝ ժողովրդապետութեան սրահին մէջ ի պատիւ առաջնորդ եպիսկոպոսին եւ բարերարներուն։

ԾԱՂԿԱԶԱՐԴ

ԿԻՐԱԿԻ ԱՊՐԻԼ 4

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Սկիզբ. ժամերգութեան 9–ին, պատարագ՝ 10-ին։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ՉԱՔԱՐԵԱՆ
երեկոյեան դռնբացէք ժամը 16-ին։

ՄԱՐՍԷՅԼ
ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Սկիզբ ժամը 8–ին, Պատարագ 10-ին, Դռնբացէք 17–ին։

ՍԷՆ–ԺԵՐՈՄ
Ս. ՍԱՀԱԿ–ՄԵՍՐՈՊ

Սկիզբ ժամը 8·30-ին, Պատարագ 10, Դռնբացէք 17-ին։

ՊՈՒԼՎ. OSSO — Ս. ՅԱԿՈԲ

Ժամերգութիւն 8·30–ին, Պատարագ 10-ին, Դռնբացէք 16·30։

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ — ՏԷՍԻՆ

Պատարագ ժամը 10-ին։ Ճեմ պատարագի հոգեհանգիստի պաշտօն եւ Դռնբացէք։

ՊՕՄՈՆ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Ժամերգութիւն 9ին, Պատարագ 10ին, քարոզ 11, Դռնբացէք 17-ին։

ՍԷՆ–ԼՈՒ — Ս. ԳԷՈՐԳ

Ժամերգութիւն եւ պատարագ ժամը՝ 9-ին։

Դռնբացէք՝ Սէնթ – Մարկրիթ 17-ին, Սէն - Լու 18–ին։

T. F. 1

Ուրբաթ, Ապրիլ 2, ժամը 21·40-ին հեռատեսիլի Ա. կայանէն՝ Անրի Վեր - նէօյ (Աչոտ Մալաքեան) կը խօսի իր կեանքին, գործին, ու սինեմայի մասին տեսակէտներու շուրջ։

Երգիչ ՊԵՏԻԿ Ջեզի կը սպասէ

ԻՐ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

ուր պիտի գտնէք յատագոյն ճաշերը, յատագոյն գինիներով եւ հայկ. ջերմ մթնոլորտի մը մէջ

Զորեքշաբթի՝ ՄԱՆԹԸ–ի օր։

BAR - RESTAURANT

SPÉCIALITÉS ARMENIENNES

SEVAN

Direction : M & Mme Bédikian

ՊԵՏԻԿ

Կ'երգէ Ուրբաթ եւ Շաբաթ օրերը, ճաշի ընկերակցութեամբ։

1, bd. Carnot — 17, quai J.-B. Clément, 94140 ALFORTVILLE
tél. 376 32 19 — Fermé le lundi

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ - եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է.- Աւագ Սարկաւագ Յարութիւն Աբրահամեանի մահուան քառասունքի հոգեհանգստեան առթիւ քոյրը՝ Տիկին Ռօզա Տօրումեան եւ զաւակները 200, Օրիորդ Ժագլին Տօրումեան 50 Ֆ.։ Ոմն 50, Տէր եւ Տիկին Գալըսեկեան 50, Տէր եւ Տիկին Ճովհաննէսեան 20 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Իսրայէլ Դարբինեան իրենց մեծ - հօր՝ Աղաճան Դարբինեանի եւ հօրը՝ Նշան Դարբինեանի եւ ընտանիքի բոլոր ննջեցեալներու յիշատակին 2000 Ֆ., Այրի Տիկին Անիկ Օգսարեան ամուսնոյն Գարեգինի եւ փեսային Տիգրանի հոգւոյն 30 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Գէորգ Տէմիրճեան 50 Ֆ. (իւզպաշին), Ներսէսեան քոյրերը, իրենց ննջեցեալներու յիշատակին 100 Ֆ., Հայկ Էլմաեանի թաղման առթիւ Այրի Տիկին Էլմաեան 100 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Սահակ Տօրումեան 100, Այրի Տիկին Ռօզա Տօրումեան եւ զաւակը 100, Պօմոնի երգչախումբին կողմէ 100, Տէր եւ Տիկին Հանգեստեան 100 Ֆ., Օր. Մարի Պէրպէրեան 50, Պ. Արտաշէս Տէրտէրեան 50 Ֆ.։

×

Կարպիս Պէրպէր Սարգիսեանի թաղման առթիւ.– Կղեմէս Պէրպէր Սարգիսեան 150, Պ. Զարեհ Պէրպէր Սարգիսեան 100, Պ. Իսահակ Պէրպէր Սարգիսեան 100, Տէր եւ Տիկին Զաթալեան 150 Ֆ., Հայրապետեան եւ Նուրեան ընտանիք 100, Տիկին Պապայիկեհեան 150, Ժան Պապայիկեան ընտանիք 150, Ամման Տէրտէրեան 150, Այրի Տիկին Միսկերեան եւ զաւակները 30, Տէր եւ Տիկին Ղազար Ղազարեան 100, Տիկին Զաթալեան 100, Տէր եւ Տիկին Ալթան 100, Քէրքճեան Սահիան 100, Տիկին Դանիէլեան 50 Ֆ., Լիոնէն Փաթրիք Ինֆիէճեան 300 Ֆ., Այրի Տիկին Հայկանոյշ Տամպուրաճեանի թաղման առթիւ.– Տիկին Վարսենիք Սարաֆեան 50, Տէր եւ Տիկին Ճաւուշեան 50, Այրի Տիկին Շահինեան 50, Այրի Տիկին Բրաբիոն Պարոնեանի յիշատակին 100 Ֆ.։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՕԱՄԱՐՏԻ 67-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՀԱՆԴԷՍ ՃԱՇ

Նախաձեռնութեամբ Մխիթեան Կեդր. Վարչութեան, մասնակցութեամբ Տէսինի եւ Վիէնի մասնաճիւղերուն, Կիրակի, Ապրիլ 4, ժամը 13-ին Հայ Մշակոյթի Տան «Վասպուրական» եւ «Տարօն» սրահներուն մէջ.-

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE
12 - 14 Rue St. Bazile, Marseille 1er

Կը նախագահէ.- ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Կը խօսին.- ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ
եւ
ՎԱՀԷ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ (Ֆրանսերէն)

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։

Հանդէսը կ'ոգեւորէ երիտասարդ արուեստագէտը՝
ՆԱՐԵԿ ՏՈՒՐԵԱՆ
իր նուագախումբով

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, ապահովել հեռաձայնելով.-
Աւտոյեան 70 02 33, Պապայեան 66 30 66, Կրասեան 93 32 18
Մասնակցութիւն 80 Ֆ.։

UGAB — JEUNES

A VOS PINCEAUX... PRETS? PARTEZ!..

SEMAINE DE LA RENAISSANCE ARMENIENNE

Grand concours de peinture ouvert à tous, sans limite d'âge, organisé par la section jeune de l'UGAB dans le cadre de la semaine pour le 24 Avril. Thème imposé:

« La Renaissance Arménienne »

Les tableaux seront exposés au Centre Culturel Alex Manoogian, 118, rue de Courcelles, Paris, à partir du Lundi 19 Avril.

Un jury composé de peintres renommés arméniens décernera les prix aux gagnants, le Dimanche 25 Avril.

Pour tous renseignements complémentaires et pour s'inscrire téléphoner à :

Mlle. Annie Ganinian — 322. 41. 63

MARSEILLE
SAMEDI — 3 AVRIL
L'ORGANISATION TERRE ET CULTURE
Présente
UN BILAN DE SES ACTIVITES ET SON PROGRAMME 1982
PROJECTION
Suivie d'Un Débat
Salle de Union Générale Arménienne de Bienfaisance
33, Cours Pierre - Puget — Marseille
A 21H. PRECISES

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրեցասէր Տիկնանց Վարժարանի տարեվերջի հանդէսը՝
Յունիս 27–ին

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի նամակալութիւնը չնորհակալութիւն ստացած է հետեւեալ նուէրներուն.- Սիմաեանի մահուան առթիւ, փոխանակ ծաղկեպսակի Տէր եւ Տիկին Ժ. Մարտեան 1000 Ֆ., Ա. Յակոբեանի մահուան առթիւ, փոխանակ ծաղկեպսակի Տէր եւ Տիկին Վ. Զիլինկիրեան 300, Տիկին Հ. Գէորգեան 100, Պ. Պ. Թուրքեանի յիշատակին Տէր եւ Տիկին Տ. Տէր-Գաբրիէլեան 200, Տէր եւ Տիկին Ս. Տամատեան 100, Տիկին Վ. Պօղոսեան 100, Տիկին Հ. Տամատեան 200, Տիկին Սարաճեան իրր նուէր 100 Ֆ.։

TRANSTOURS

ORGANISE PLUSIEURS VOYAGES POUR L'ANNEE 1982

Spécial ARMENIE

Une semaine en avion à Erevan
et une semaine en CROISIÈRE à bord du TARASS CHEVTCHENCO

4 possibilités :

1) du 24 Avril au 9 Mai, séjour à EREVAN du 25 Avril au 3 Mai et escale à ODESSA, ISTANBUL, NAPLES, et TOULON.
2) du 24 Avril au 8 Mai, escale à TOULON, CYTHERE, MUDANYA, SOTCHI et séjour à EREVAN du 30 Avril au 7 Mai.
   Prix, tous compris : Cabine à 4 personnes : 4690 F., à 2 personnes : 5530 F.
3) du 29 Juillet au 14 Août (*aller avion, retour bateau*).
4) du 14 au 31 Août (*bateau-avion*)
   Prix, tous compris : Cabine 4 personnes : 4770 F., 2 personnes : 5600 F.

Եւ ԱՊԱՀՈՎԵՑԷՔ ՁԵՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՐ ԱՃԻ 6 ԽՈՒՄԲԵՐՈՒՆ։

ԵՐԲ ՈՒ ԴՄՐՁ ՕԴԱՆԱՒՈՎ

ԱՐՄԵՆԻԱ Հիւրանոց, Ա. կարգի սպասարկութիւն։

Ապրիլ 20 – Մայիս 5 – ՄՈՍԿՈՒԱ – ԵՐԵՒԱՆ։

ԾԻԾԵՌՆԱԿԱՒՀԵՐԴ

ԱՊՐԻԼ 24–ԻՆ

Յունիս 10 - 28 Լենինկրատ (4 օր), Մոսկուա եւ Երեւան (9 օր)։
Օգոստոս 7 - 21 Քիեվ – Երեւան։
Սեպտեմբեր 4 - 18 Քիեվ – Երեւան։
Հոկտեմբեր 4 - 19 Մոսկուա – Երեւան։
Դեկտեմբեր 20-էն Յունուար 4՝ Մոսկուա – Երեւան։

Արձանագրութեանց համար՝ Կ. ՈՒՆՃԵԱՆ
TRANSTOURS 25, rue d'Argenteuil, 75001 Paris tél. 261. 58. 28
ուր կարելի է ներկայանալ ամէն օր, կէսօրէ ետք ժամը 15–էն 18։
ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Տիկին Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ՝
11, rue du Bassin, SAINT-JULIEN tél. 93. 04. 90 - (42) 83. 31. 55
ՎԱԼԱՆՍ՝ Ն. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ՝
9, rue Sully
ԼԻՈՆ՝ ՇԷՄԻՏԻԴԵԱՆԻ՝
16, Rue Chardonnet, 69120 VAULX en VELIN, tél. 868. 53. 05